BRITANNIA

SIVE

FLORENTISSIMORVM REGNORVM,
ANGLIÆ, SCOTIÆ, HIBERNIÆ, ET
Insularum adiacentium ex intima antiquitate
Chorographica descriptio.

Authore GVILIELMO CAMDENO.

Nunc quartò recognita, & magna accessione post Germanicam editionem aucta.

CLARISSIMO, ET HONORATISSIMO VIRO, DOMINO GVILIELMO CECILIO, BARONI BVRGHLÆIO, Georgiani ordinis Equiti aurato, Summo Angliæ Thesaurario, Regiæ Maiestati à *sanctioribus consilijs, bonarum literarum,* & Collegij Westmon. *Patrono singulari.* S. P.

ANNVS IAM AGITur decimus (vir longè Honoratissime) cùm eximius vniuersę Geographię instaurator ABRAHAMVS ORTELIVS mecum pluribus egit, vt Britanniam nostram antiquam illam illustrarem: hoc est, vt Britanniæ antiquitatem, & suæ antiquitati Britanniam restituerem, vt vetustis nouitatem, obscuris lucem, dubijs fidem adderem; & vt veritatem in rebus nostris, quam vel scriptorum securitas, vel vulgi credu-

litas proscripserunt, quoad fieri posset, postliminiò reuocarem. Opus sanè arduum, & plusquàm difficile, in quo quantoperè sit sudandum vt nemo ferè sentit: sic nemo planè credit, nisi qui ipse aliquando periculum fecit. A proposito tamen, quantum rei difficultas me deterruit, tantùm ad id ipsum aggrediendum patriæ gloria excitauit. Ita dum simul onus subire metui, & patriæ gloriæ, quantum in me sit, deesse nolui; res diuersissimas, timiditatem & audaciam, quæ nunquam in eundem hominem cadere posse putaui, nescio quo pacto, in me iam coniuncta animaduerti. Verum enimuerò iacta est alea, & res non solùm adfecta, sed confecta. Britanniæ τυμεν. primos incolas, diuisiones antiquas, &c. timidè & audactèr perueſtigaui. In singulis Angliæ Regionibus, qui sunt limites, quæ terræ dotes, quæ antiquioris memoriæ loca, qui Duces, qui Comites fuerunt, paucis perstrinxi. Quid verò præstiterim dicant, qui rectè iudicare norunt; & mihi ipsi hoc liceat præfari, tria illa quæ ad antiquitatis veritatem eruendam plurimum habent momenti, neutiquam à me fuisse neglecta. Subsidio mihi Britannorum antiquissimorum linguam comparaui, partem huius regni longè maximam perlustraui, in patrijs scriptoribus diu multúmque versatus fui, & quod Antiquarium decet, fide sanè antiqua, & optima. In fidem enim, aut Genium meum peccare mihi religio. Hoc autem

autem ſolum malè metuo, ne in Etymologijs, & coniecturis paulò quibuſdam videar eſſe audacior: quas tamen, vt ſcientes medici vulnera, leui & pendente manu tracto: ſi verò ex Platonis præcepto rei naturam non exprimant, ſi non ſint liquidæ, puræ, ex natura ipſa petitæ, explodantur, eijciantur, exulent. Cæterùm qualecunque hoc ſit opus, ſub fœliciſſimi, et æterni tui nominis patrocinio vt publici iuris faciam, imperârunt cauſæ publicæ, impulerunt priuatæ. Publicæ ſunt, virtutes tuæ nulla vitiorum nebula infuſcatæ, prudentia quę nulli non Britanniæ parti radijs ſalutaribus illuxit, ex quo DIVA noſtra ELIZABETHA meritiſſimis honoribus eam in Reipub. vſum euocârit, et charitas in patriam maxima, quam non ſenſu tuo, ſed ipſius patriæ ſalute, et gloria ita metiris: vt homo planè nemo ſit, cui Britannia plus debere ſe non ſolùm agnoſcat, verumetiam profiteatur. Sed in laudes tuas hoc in loco inſurgere non eſt animus, orationem meam ad tuam modeſtiam, moderationémque ſubmitto. Priuatæ verò quę impulerunt cauſę ſunt benignitas tua perſpecta planè ac cognita, qua Collegium hoc noſtrum Weſtmonaſterienſe amplexaris, et foues, humanitas in me ſingularis, politiſſimum in his, et huiuſmodi eruditis ſtudijs iudicium, et lux non exigua quę mihi in his ſcriptis è tua inſtructiſſima Bibliotheca effulſit. Cùm igitur nemo ſit, cui plus ex

officio debeam, cui magis ex animi propensione velim, hoc literarium munus, prolem scilicet meam tenellam illam, et ἀμφίεσιν more illo antiquissimo à Ptolemęorum temporibus iam inde recepto, tuę Amplitudini quàm possum humillimè inscribo, et animo qui ęternùm erit deuotissimus, lubens meritò consecro. Simúlque preces Deo Opt. Max. indies adhibeo, vt amplitudinem tuam Reipub. nostrę diutissimè incolumem pręstet, cumulatéque virtutis tuę laudem ęterna gloria florentem adaugeat.

Westm. 2. Maij.
1586.

Amplitudini tuæ deuotissimus

GVILIELMVS CAMDENVS.

Beneuolo Lectori S.

Æ ego parùm prudens, & minùs verecundus videar, (humaniſſime lector) qui cùm bene latêre potuerim, in eruditiſſimi huius ſęculi theatrũ, inter varios ingeniorum, & iudiciorũ guſtus prodierim. Sed vt quod res eſt, liberè ac ingenuè dicam, patrię charitas, Britannici nominis gloria, amicorum conſilium verecundiam meam expugnârunt, & velim nolim, etiam aduerſus iudicium meum me perſonam hanc ſuſcipere coëgerunt. Iudicia enim, præiudicia, cenſuras, obtrectationes, reprehenſiones, confertim quaſi ſub ſignis in procinctu vndique me circumſtare proſpicio. Alij ſunt qui totum hoc rei antiquariæ ſtudium vt curioſam in præteritum diligentiam omninò aſpernantur, & reijciunt. Quorum authoritatem vt non penitùs totam contemno, ita ſanè prudentiam non vălde admiror. Nec mihi rationes deſunt, quibus bonis, & cordatis hominibus, qui patriam illuſtratam cupiunt, hoc inſtitutum facilè probare, & in his ſtudijs ſuauiſſimam animorum oblectationem, & libero homine non indignam docere poſſim. Si qui verò ſint, qui in vrbe ſua hoſpites, in patria ſua peregrini, & cognitione ſemper pueri eſſe velint, ſibi per me placeant, ſibi dormiant, non ego illis hæc conſcribo, non illis vigilo. Sunt alij qui mihi tenue dicendi filum, & horridulam, ac incomptam orationem obijcient. Agnoſco ſanè, nec enim aurificis ſtatêra (quod iubet Varro) verbum vnumquodque appendi, nec orationis omnes vndique floſculos carpere decreui. At quid hæc obijcient, cùm ipſe eloquentiæ parens Cicero hoc argumẽti genus *αὐτοσχεδιάζειν* poſſe neget, & vt inquit Pomponius, *facundiæ minimè ſit capax.* Complures etiam vel eo nomine forſitàn inſultabunt, quod coniecturis ſubinde antiquorum nominum origines venari, & indagare auſim. Qui ſi coniecturas omninò pergent porrò excludere: vereor ne magna politioris literaturæ, atque adeò humanæ cognitionis pars pulſa tandem exuler. Mentis enim noſtræ acies ita plerunque eſt hebes, vt multa in omnibus artibus coniecturis perſequi & explicare cogamur. In re medica *σημεῖα, τεκμήρια, εἰκότα*, quæ nihil ferè aliud ſunt quàm coniecturæ, locum obtinent. In Rhetorica, Iure ciuili, & alijs artibus, coniecturæ ſuam ſedem habent, eámque tuentur. Cùm autem coniecturæ rei latentis ſint indicia, & (vt inquit Fabius) rationis ad veritatem directiones, inter *αἰτίας* quibus TEMPVS VERITATEM in Democriti puteo demerſam haurire, & ſubducere ſoler, ego ſemper numerandas exiſtimaui. Quòd ſi animum inducant aliquem coniectu-

ris locum tribuere, vt mihi etiam veniam tribuant non dubito quin modestia, & moderatio mea in his tractandis facilè impetrauerit. Plato in Cratylo iubet vt nominum origines ad Barbaricas linguas, vtique antiquiores reuocemus: ego ad Britannicam siue Wallicam (vt iam vocant) linguam, qua primæui, & antiquissimi huius regionis incolæ vsi sunt, in etymis, & coniecturis semper recurro. Iubet ille vt rei nomen, nomini res consonet: si dissonet, ego minimè admitto. In rebus, inquit ille, est φωνὴ, χῆμα, & χεῆμα: si hæc nomine non exprimantur cum contemptu vbique reijcio. Etymologias obscuriores, duriusculas, ægrè detortas, & quæ in varias partes duci possint, hisce nostris commentariolis intexere non sum dignatus. Denique in coniecturis adeò parcus, & prouidè cautus fui (vt nisi me fallam) æquo lectori si non ἴσπλμος, certè πλμικὸς videri non potuero. Licet verò semel atque iterùm in hoc suaui ingeniorum prolusione, vnam & alteram coniecturam in vna eadémque re attulerim; VNITATEM tamen VERITATI consecratam esse interim non obliuiscor. In cæteris ferè omnibus aut tabulæ, aut authorum fide dignissimorum testimonia in rem præsentem proferri possint. Fieri tamen potest vt à nonnullis, quibus fidem adhibui, perperàm sim edoctus. At insimulabunt iam Mathematici, & in crimen vocabùnt quasi in Geographicis Latitudinis, & Longitudinis dimensionibus toto cœlo aberrarim. Audi quæso, tabulas Astronomicas, nouas, antiquas, manuscriptas, Oxonienses, Cantabrigienses, Regis Henrici Quinti diligenter contuli. In Latitudine à Ptolemæo plurimùm discrepant, inter se ferè conspirant: nec tamen terram è suo centro dimotam esse cum Stadio existimo. His igitur vsus sum. In Longitudine autem nullus consensus, concentus nullus. Quid igitur facerem? Cùm recentiores perpendiculum in nauigatoria pixide magnete illitum inter *Asores* insulas rectà Polum Borealem respicere deprehenderint, inde Longitudinis principium tanquam à primo Meridiano cum illis duxi, quam nec vbique λεπτομερῶς permensus sum. Ab Heraldis nostris, siue Fœcialibus, tantùm abest, vt reprehensionem metuam; vt etiam me gratiam ab illis initurum sperem, adeò parcè, adeò lentè, quæ ad illorum artem spectant, passim tractaui. Obscuritatis, fabularum, aut vagæ narrationis culpam non est, vt spero, cur deprecer. Ab obscuritate nullum est periculum nisi illis, qui literas antiquas, & historias nostras primoribus labris non gustârunt. Fabulis ne tantillum quidem tribui, & nè digressionibus hinc inde vagarer, titulum (quod monet Plinius) sæpiùs legi, & identidem me interrogaui quid scribere incœperim. Nonnulli fortasse erunt qui tabulas Chorographicas hîc expectent, quas lenocinante pictura oculis esse iucundiores, & in his Geographicis studijs plurimùm interesse fateor, maximè, si mutis tabulis literarum etiam lumen accedat. Hoc tamen præstare facultatis non est nostræ, & Angliam accuratissimè in tabulis seorsim ornatissimus vir Thomas Secfordus Regiæ Maiestati à Supplicum libellis, suis impensis, & Christophori Saxtoni optimi Chorographi opera, magna cum laude descripsit.

Sed ne nimis in proœmio excurrat oratio, & vt vela iam contraham. Ad hoc opus elimandum, id est, ad antiquissimam Britannorum, & Anglorum originem indagandã, & vetustas Britanniæ vrbes, quarum meminerunt Ptolemæus, Antoninus, & alij, è tenebris eruendas, omne industriæ meæ curriculum, hos aliquot annos subciuis operis elaboratum est. Angliam ferè omnem peragraui; scriptores Græcos, Latinos, patrios studiosè euolui; linguæ Britannicæ Glossaria, & peritissimum quemque sedulò consului. In omnibus pertinaci diligentia, & fide antiqua syncerè sum vsus. Gentem nullam in calumniam rapui, nullius famam

famam læſi, nullius in nomen luſi, nullius fidem imminui, ne Galfredi quidem Monumethenſis, cuius hiſtoria, (quàm magnoperè confirmare velim) inter omnes eruditos habetur ſanè ſuſpectior. In plurimis tamen me errare poſſe fateor, nec erroribus indulgebo, quis totâ diem iaculans ſemper collineet? multa ſunt in his ſtudijs, vt inquit ille, *cineri ſuppoſita doloſo*. Errata poſſint eſſe multa à memoria. Quis enim in memoriæ theſauro omnia ſimul ſic complectatur, vt pro arbitratu ſuo poſſit expromere? Errata poſſint eſſe plura ab imperitia, Quis enim tam peritus, vt in cæco hoc antiquitatis mari cum Tempore colluctatus ſcopulis non allidatur? Hæc tamen à te, Humaniſſime lector, tua humanitas, mea induſtria, patriæ charitas, & Britannici nominis dignitas mihi exorent, vt quid mei ſit iudicij, ſine aliorum præiudicio liberè proferam, vt eadem via qua alij in his ſtudijs ſolent, inſiſtam, & vt erratis, ſi ego agnoſcam, tu ignoſcas. Quæ vt ab æquis, & bonis magis ſperanda, quàm petenda ſentio: ita iniquos, & malos, qui omnes in conuiuijs rodunt, in circulis vellicant, inuident, calumniantur, obtrectant, nihil moror. Obtrectationem enim ſtultorum eſſe theſaurum, quem in linguis gerunt, è Comico didici; & Inuidiam (dicam Inuidia adſtante) non in alio, quàm degeneri, minuto, & ieiuno animo domicilium ſibi collocare exploratè cognoui.

Vale, faue, &
fruere.

Terentianus Maurus.

Pro captu lectoris habent ſua fata libelli.

Εἰς Βρεττανικὴν ἀρχαιολογίαν Γλίρμαν Καμδδίνου
πωρὶ ἐκτυπωθεῖσαν, ἐξάστιχον
Β. Δαδλιγκτώνι.

Πρώμβυδς, φιλαλκὸς, πολυμαθὴς τε παρελθών,
Καμδδίνος πάτρῃ φωσφόρος ἐξεφάνη.
Γάλλοι δ' ἀμφίδρομον λυκοδλανος εἶπε πανεστῷ,
Ἰκλυγίτῳ μῶδον δ' φάτο Βρεττανίη.
Χαῖρε γαμετὴ ὃς ὅτος ἀκλεώλιν ἀπέδειξας,
Κοινωνὸς πιμῆς ἴσσαν ἀδυκότης.

Eiuſdem in eundem Latinè.

Quæ peperit charum fœlice Britannia partu,
Ortum Camdeno nunc referátq; ſuum.
Eruta ſic tenebris caput extulit alma profundis,
Fabula nec fucum ſpreta fouere poteſt.
Præſtitit hoc doctrina, fides, labor omnis alumni,
Qui ſtudijs clarum quærit vtrique decus.

Ad Guil. Camdenum eruditę Antiquitatis diligentem inueſtigatorem, Ed. Grant ſacræ Theologiæ Doctor, Scholæ Weſtmonaſterienſis moderator.

Ergóne priſcorum luſtras monumenta virorum,
Vt poſſis facili contexere ſingula filo,
Quæ latuere diu ęcis immerſa tenebris,
Antiquata vſu, priſcum ſumptura nitorem?
Vnde Britannorum nomen? quo cœperit ortu?
Incola quis primus celebres habitauerit oras?
In quanis regione doces, quæcunque vetuſtæ
Sunt vrbes, quæ vera ſimul Comitúmq, Ducúmque
Stemmata: quæ terræ dotes: quis limes agrorum,
Ordine perſpicuo perſtringis ſingula plenè.
Egregium moliris opus, vel iudice Momo,
Quod ſemper præſens, quod poſtera prædicet ætas;
Te patriæ ſtimulauit amor, te docta vetuſtas
Excitat, vt cunctis patriæ ſpatiêris in agris.
Multi multa canunt, tu multum ſcribere tentas,
Hoc multo multos ſuperas, qui multa tulerunt.
Tu Camdenus eris ſeros celebrandus in annos,
Ergo age quo tendis greſſu, patriámque venuſta,
Ne labor iſte tuus deſit cupientibus iſta.

Εἰς τὸν Βρεττανικὸν Γλίμμα τῦ Καμδίνυ.

Θεῖε Σόλων, οἷς κᾶλὰ διδάξας λαὸν Ἀθηνᾶς,
Ἀντιπελαργήσας πατρίδι, καὶ φίλοις.
Γειτόμορος δημοῖοι τοῖς ἀγαθοῖσι τυῦτα
Ἦγαγε Καμδίνες πατρίδ' ἀγαλμα φίλη.
Εἰπὲ Σόλων, ὄφρα πλεῖον ἀρείλεται πατρίδι χαίρῃ,
Ἢ ἄφρα Καμδίνῳ πλεῖον ὀφείλῃ πάτρις.

H. C.

In antiquam Guilielmi Camdeni Britanniam.

Errabat quærens ANTIQVA BRITANNIA *lumen,*
At, Camdene, tuam venit vt illa domum;
Inuenit lumen, mansit, cupiénsque poliri;
Hospes ait mihi sis, qui mihi lumen eris.

I. W. Gent.

In Guilielmi Camdeni Britanniam.

Nescia penè sui, generísque oblita prioris,
Anglia cùm iacuit semisepulta situ,
O quis, ait, tantum aut animis, aut arte valebit,
Vindice qui tractet vulnera nostra manu?
Camdenus patriæ lugentis imagine motus
Ingenium, artem, animos versat: opémque tulit.
Mortua restituit veteris cognomina gentis,
Mortis & eripuit se patriámque meru,
Æternùm per te, Camdene, Britannia viuit,
Cúmque tua æternùm, tu quoque gente manes.

G. C.

Ad eundem.

Qua vix nota sibi fuit antè Britannia, vtrique
Nunc Camdene, orbi munere nota tuo est,
Ignotaque velut fuerat non vlla cupido,
Sic modo sic notam mundus vterque cupit
Sed tamen incassum: nimia nam dote superba
Indignum nullum non sui amoris habet.

Ianus Gruterus I. C.

In Britanniam à Guil. Camdeno illustratam
F. Aderb. Carmen.

PICTVS atrox Hebridas, glacialem SCOTVS Hibernem
Mouerat, ATTACOTVS Vararim, SAXóque Visurgim,
Coniunctis armis, animísque excindere gentes,
Subruere eximias cumulatis cladibus vrbes,
Atque Britannorum nomen demergere bellis.
Vt tamen emergant quæ sunt immersa ruinis,
Et decus antiquum rediuiua Britannia cernat,
Ecce vetustatem Camdenius eruit omnem,
Magnarum rerum scrutatus magna sepulchra,
Submouit cineres, nigrantes dispulit vmbras:
Inque prius retrò studijs se contulit æuum;
Contulit atque decus patriæque, sibíque labore.

In antiquam Camdeni Britanniam

H. N. L. ἀνάγραμμα.

Prisca Britannorum delenit nomina Tempus,
Antiquas vrbes exitióque dedit.
Cuncta triumphato Camdenus tempore reddit,
Ingenio priscum restituítque decus.
Ingenio cedat tempus, cedátque vetustas:
Ingenium maius Tempore robur habet.

BRITANNIA.

SI iactare licet magnorum munera diuûm,
Sibique veris fas placere dotibus;
Cur mihi non videar fortunatiſſima tellus?
Digna eſt malis, bona quæ parùm nouit ſua.
Vltima lanigeris animoſa eſt India lucis,
Suis ſuperbus eſt Arabs odoribus.
Thuriferis gaudet Panchaia diues arenis;
Ibera flumen terra iactat aureum.
Ægypto faciunt animos ſeptem oſtia Nili,
Laudata Rheni vina tollunt accolas.
Læta nec vberibus ſibi diſplicet Affrica glebis;
Hæc portubus ſuperbit, illa mercibus:
At mihi nec fontes, nec ditia flumina deſunt,
Sulcive pingues, prata nec ridentia.
Fæta viris, fæcunda feris, fæcunda metallis;
Ne glorier, quòd ambiens largas opes
Porrigit Oceanus, neu quòd nec amicius vllâ
Cœlum, nec aura dulciùs ſpirat plagâ.
Serus in occiduas mihi Phœbus conditur vndas,
Sororque noctes blanda ducit lucidas.
Poſſem ego laudati contemnere vellera Bæti.
Vbi villus albis mollior bidentibus?
Et tua non nequeam miracula temnere Memphi,
Verùm illa maior, iuſtiorque gloria,
Quòd Latijs, quòd ſum celebrata BRITANNIA Graijs,
Orbem vetuſtas, quòd vocârit alterum.

Alphabetum Anglo-Saxonicum, hîc apponendum curauimus, vt Saxonica nomina *quæ passim in libro occurrunt*, faciliùs legantur.

Publius Ouidius Naſo.

Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.

BRITANNIA.

BRITANNIA, quę & ALBION, Græcis ΒΡΕΤΑΝΙΑ, ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΗ, ΠΡΕΤΑΝΙΣ, ΑΛΒΙΩΝ, ΑΛΟΥΙΩΝ, insula totius orbis longè celeberrima, interfuso Oceano ab Europæ continente discreta, Germaniæ, & Galliæ figura triquetra obiacet, tribus nimirùm in diuersa procurrentibus promõtorijs: BELERIO, quod solem occidentem, CANTIO, quod orientem, TARVISIO, siue ORCADE, quod Septentriones prospectat. Ab occasu, quà Hibernia sita est, Vergiuius Oceanus irrumpit, à Septentrione, vastissimo & apertissimo Hyperboreo mari pulsatur, ab Ortu, quà Germaniæ prætenditur, Germanico, à Meridie, quà Galliæ opponitur, Britannico vrgetur. A circumuicinis illis regionibus commodo vndique interuallo disiuncta, patentibus gremijs vniuersi orbis commercio opportuna, & tanquã ad iuuandos mortales auidè in mare omni ex parte se proijciens. Inter Cantium enim, & Caletum Galliæ, ita in altum se euehit, & adeò in arctum mare agitur, vt perfossas ibi terras anteà excluſa admisisse maria opinentur nonnulli, opinionísq; suæ assertores adferunt Virgilium in illo versu,

Et penitus toto diuisos orbe Britannos:

Quia, inquit Seruius Honoratus, *olim iuncta erat continenti Britannia*; & Claudianum, qui illum imitatus cecinit

Nostro diducta Britannia mundo.

An hoc verum sit, & an insulæ fuerint ante Diluuium, non est in animo hîc disputare, nec de diuinis operibus sententiam supinè ferre libet. Diuinam prouidentiam diuersas res ad vnum finem

 dispo-

disposuisse noui : & sanè sparsas in æquore terras, non minùs ad vniuersi ornatum facere, quàm lacus in terra diffusos, & montes sublimè extructos semper existimaui.

Liuius & Fabius Rusticus oblongæ scutulæ, siue bipenni huius formam assimulauêrunt, & ea certè facies est ad Austrum (vt habet Tacitus) vnde in vniuersam fama transgressa est. Sed ad Arctum enorme spatium proiectarum extremo littore terrarum veluti in cuneum tenuatur. Tantam támq; immensam circuitu crediderunt veteres, vt Cęsar ille, qui primus Romanorum aperuit, alium se orbem terrarum scripserit reperisse, tantæ magnitudinis arbitratus, vt non circumfusa Oceano, sed complexa Oceanum videretur. Iuliúsque Solinus Polyhistor sua amplitudine penè alterius orbis nomen mereri prodiderit. Nostra autem ætas ex multis multorum itineribus certam quodammodo totius insulæ iam tandem deprehendit dimensionem. A Taruisio enim circumactis curuatísq; littoribus per occasum ad Belerium plus minùs DCCCXII. mill. pass. numerantur, inde conuersa in Austrum littoris fronte ad Cantium CCCXX. mill. pass. Hinc secundum Germanicum mare angulosis recessibus per DCCIIII. mill. pass. ad Taruisium protenditur, vt hac ratione totius insulæ ambitus M. DCCCXXXVI. mill. colligat. Quæ mensura, vt Plinij multò, sic etiam Cæsaris aliquantò minor. Schitinium autem Chium non est cur memorem, qui cùm apud Apollonium iu Mirabilibus, fabulatus fuerit, fructus sine nucleis, vuásq; sine acino in Britannia nasci; eius circuitum CCCC. tantùm stadijs definierit.

Panegyricus, Constantio dictus & falsò Maximiano inscriptus.

Qui verò cœli spacia terræ tractibus accuratiùs comparârunt, Britanniam octauo Climati subiecêrunt, Parallelis decimo octauo, & vicesimo sexto includêrunt. Diem maximum horarum Æquinoctialium XVIII. cum semisse putant. At Belerium in conuexo terræ situ ab vltimo occidente XVI. temporibus I. scrupulis. Cantium XXI. temporibus secundum longitudinẽ describunt. Latitudinem in australi ora L. grad. X. scrupulis. Taruisium LIX. grad. XL. scrup. metiuntur: vsqueadeò vt hic situs Britanniam definiat cœlo, & solo iuxtà fœliciſſimo, & mitiſſimo. Cœlum enim ita mite, & temperatum est, vt æstates minùs feruidæ sint, calores enim mitigant perennes auræ, quæ cùm terræ nascentia recreant, tùm homini pecoríq; saluberrimè, & iucundiſſimè adblandiuntur: & hyemes sint clementiſſimæ, frigoris etenim vim (vt taceam aërem crassiusculum) frequentes & sedatæ pluuiæ

sic

sic dissoluunt, maréq; circumfusum ita moderato tepore terram fouet, vt multò remissius sit apud nos frigus, quàm in nonnullis Galliæ, & Italiæ regionibus. Vnde Minutius Fœlix, cùm docet diuinum numen sua prouidentia non solùm vniuersitati, sed & partibus consulere, *Britannia*, inquit, *sole deficitur, sed circumfluentis maris tepore recreatur*. Quò etiam spectasse videtur Cescenius Getulicus, Poëta inprimis vetustus, cùm de Britannia cecinerit.

Non illic Aries verno ferit aëra cornu,
Gnosia nec Gemini præcedunt cornua Tauri,
Sicca Lycaonius resupinat plaustra Bootes. — *Probus in Virgilij Georg.*

Cæsar etiam, *Loca sunt in Britannia temperatiora, quàm in Gallia remissioribus frigoribus*. Corn. item Tacitus, *Asperitas frigorum abest*. Addit etiam, *Solum præter oleam vitémq;, & cætera calidioribus terris oriri sueta, patiens frugum, fœcundum, tardè mitescunt, citò proueniunt, eadem vtriusque rei caussa, multus humor terrarum, cœlique. Aer enim* (vt habet Strabo) *imbribus magis est quàm niuibus obnoxius*. Ab omni tamen frugum genere ita beatum, vt Cereris sedem fuisse dixerit Orpheus. Nam de hac nostra insula intelligendũ illud est

* ἰὲ Ἰερὴ ἀλοιὴ ἀνάσσῃ — * *Cereris regalia sunt hîc ampla Dea.*

Δήμητρος

Et Occidentalis imperij quasi horreum, & cella penuaria fuerit, vnde DCCC. nauibus, quæ lembis maiores erant, magnum frumenti numerum in Germaniam ad limitaneos exercitus alendos quotannis exportauerint Romani. Sed ne in patriæ laudes effusior lasciuire videar, audi pro me veterem oratorem eius laudes pleno ore celebrantem. *O fortunata & omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidisti: meritò te omnibus cœli, ac soli bonis natura donauit, in quâ nec rigor est nimius hyemis, nec ardor æstatis, in qua segetum tanta fœcunditas, vt muneribus vtriusque sufficiat, & Cereris & Liberi: in qua nemora sine immanibus bestijs, terra sine serpentibus noxijs. Contrà, pecorum mitium immumerabilis multitudo, lacte distenta & onusta velleribus: certè, quod propter vitam diligitur, longissimi dies, & nullæ sine aliqua luce noctes, dum illa littorum extrema planities non attollit vmbras, noctisq; metam cœli, & syderum transit aspectus, vt sol ipse qui nobis videtur occidere, ibi appareat præterire*. Et quia nostra Britannia ab optimis principibus semper fuerit fœliciſſima, nec minùs nunc fœlix, Sereniſs. DIVA ELIZABETHA regnante, quàm tum temporis fuerat Constantino Maximo imperante, adiungam & clausulam subsequentem, quæ fœliciſſimo nostro tempore, de DIVA nostra

Zosimus.

Panegyricus Constantio dictus.

D. Elizabetha.

verissimè vsurpari possit, *Dij boni quid hoc est, quod semper ex aliquo supremo fine mundi nona Deûm numina vniuerso orbi colenda descendunt?*

Panegyricus Constantio dictus.

Alium item si placet, Constantium Constantini Magni patrem sic alloquentem audi. *Et sanè non sicut Britanniæ nomen vnum, ita mediocris iacturæ erat Reipub. terra, tanto frugum vbere, tanto lætæ numero pascuorum, tot metallorum fluens rinis, tot vectigalibus quæstuosa, tot accincta portubus, &c.*

Opulenta hæc Britanniæ vbertas, & beata amœnitas fidem fecit nonnullis, Fortunatas, siue Beatorum insulas, in quibus omnia perpetuo vere ridere scribunt Poëtæ, apud nos fuisse.

In comment. ad Lycophronem.

Hoc enim Isacius *Tzetzes* non minimi inter Græcos nominis affirmat, maiorésque nostri ad veritatem credidisse videntur. Cùm enim, vt est apud Robertum Auesburiensem, Clemens VI.

1344.

Pontifex Romanus, Lodouicum de *Hispania* Fortunatarum Insularum Principem designasset, & in eius subsidium delectus in Gallia & Italia haberet, persuasissimum nostris erat, illum Britanniæ Principem designatum fuisse, & in Britanniam, quasi vnam de Fortunatis, vt inquit ille, omnem istum apparatum fieri. Ipsique viri prudentissimi, nostri apud Pontificem legati, ita hanc opinionem imbiberunt, vt statim se Roma subduxerint, & in Angliam, vt suos certiores facerent, aduolârint. Nec aliud nunc iudicarit, qui fortunatas, & beatas Britanniæ dotes penitiùs nouerit, est enim naturæ gaudentis opus, quam quasi alterum orbem, extra orbem ad delicias humani generis constituisse, & tanquam formam quandam ad eximiam pulchritudinem, & vniuersi ornatum egregiè depinxisse videatur. Ea varietate gemmea, & descriptione amœna oculi quocunque inciderint, reficiuntur. Vt incolas taceam, optima corporis habitudine, commodissimis moribus, mitissimis ingenijs, & maximis animis, quorum virtus rebus domíq; belliq; gestis est vniuerso terrarum orbi testatissima.

Primi Incolæ.

Qui verò vetustissimi, adeóque primæui insulæ huius incolæ fuerint, quæ item Britanniæ nominis originatio, variæ subinde enatæ sunt opiniones, & multos (vt inquit ille) incertos certare hanc rem vidimus. Quidam primos incolas Aborigines fuisse censent, non aliunde aduectos, sed ipsa terra æditos, quos Gigantes nostri historici vocant, referúntque Brutum quendam parricidam, origine Troianum, Æneæ magni ex Syluio Posthumo abnepotem, exiguas Troianorum reliquias secum trahentem

Brutus.

hentem hùc tandem, peragrata Græcia, & alijs regionibus, ex Dianæ oraculo delatum, Aborigines illos deuicisse, & à suo nomine Britanniæ nomen indidisse. Th. Eliottus vir equestris dignitatis & singularis eruditionis à Græco fonte repetit, Πρυτανία scilicet, qua dictione suos reditus publicos vocarunt Athenienses. Lhuyddus qui in antiquitatis cognitione familiam quodammodo inter nostros ducit, ad Britannicam dictionem PRID-CAIN, id est, forma candida, confidentius refert. Pomponius Lętus Gallo-Britones ex Armorica nomen dedisse contendit: Goropius Becanus Danos hîc sedes quæsiuisse, & BRIDANIVM, id est, liberam Daniam, Bry pro Frę denominâsse. Alij à PRVTENIA Germania regione, Bodinus à BRITTA Hispanorum dictione, quæ terram significaret, nominatam arbitratur: Forcatulus à BRITHIN, quo, vt est apud Athenæum, pro potu vsi sunt Græci. Alij à BRYTIIS Italiæ, quos Βρέττιους Græci dixerunt, deducunt.

Hæ sunt omnes (quod sciam) quæ de Britanniæ nomine inualuere diuinationes. Sed vt in hac re exterorum commenta non possumus non risu excipere, ita nostratium non admodum probamus. Nam præterquam quòd absurdum sit huius nominis rationem ex aliena lingua petere; Lætum conspirans omnium meliorum historicorum consensus refellit, qui docent illos Galliæ Britones hinc demigrâsse & nomen secum detulisse. Britannia item hoc nomine multis seculis floruit, antè Daniæ & Pruteniæ nomina enata. Quid autem Britanniæ cum Hispanorum *Bretta*? quod dubito an sit Hispanicum, & cur magis hæc insula sic dicatur, quàm quæuis alia terra? *Brithin* in vsu nostris fuisse vix doceri possit, & genti nostræ à Græcorum potu nomen facere ridiculum. Brutios verò Italiæ, qui Βρέττιοι dicti erant à Lucanis, teste Strabone, quasi transfugæ, in Britanniam transfugisse nunquam probari poterit. Quod ad nostratium verò coniecturas attinet. Eliottæ Πρυτανία haud probabile videtur, cùm illud fuerit peculiare Athenienſium vocabulum, & Græci hanc insulam Βρεττανίαν non Πρυτανίδα dixerint. Lhuiddi *Prid-Cain* pro Britannia, tùm altiùs repetita, tùm duriusculè deducta videtur, vt taceam *Cain* illud ex Latinorum *Candido* in prouincialem Britannorum linguam subrepsisse. Illam autem de Bruto historiolam, quam suffulcire valdè velim, conuellere planè nolo. Illud enim esset χέσιν πυλαμῶν, & receptæ opinioni reluctari. Egone tantillus de tanta re cognoscere, & statuere audim? Rem integram ad

Antiquitatis Senatum refero. Suum cuique liberum esto per me iudicium, quicquid existimârit lector, haud equidem in magno ponam discrimine. Detur hęc venia Antiquitati, vt miscendo falsa veris & humana diuinis, primordia gentium, & vrbium augustiora faciat. Hoc tamen admonere liceat quod nonnulli obseruarunt, Bruti illius nomen non priùs mundo auditum, quàm barbaro seculo, inter densissimas ignorantiæ nubes, Hunibaldus ineptus scriptor Francionem Troianum Priami regis filium Franciæ gentis fuisse conditorem fabulatus fuisset. Cùm enim nostri Francos vicinos à Troianis genus ducere accepissent, deforme existimârunt ab ijs origine superari, quos virtute æquarent; Galfredus itaque quidam Monumethensis Brutum istum origine etiam Troianum quasi Britannicæ gentis authorem, ante annos plùs minùs quadringentos, Britannis nostris primus, vt multi sentiunt, progenuit. Anteà verò homo planè nemo de Bruto illo, vt aiunt illi, meminerit.

Sub id quoque tempus Scoti ne in postremis consistere viderentur, Scotam Pharaonis Ægyptij filiam suæ nationis conditricem ementiti sunt. Tunc etiam Hibernis suum Hiberum, Danis suum Danum, Brabantijs suum Brabonem, Gothis suum Gothum, Saxonibus suum Saxonem, quasi gentium authores, homines quidam ingenio & otio intemperanter abusi, affinxerunt. Sed cùm nostrâ ætate, quæ è fatalibus illis ignorantiæ tenebris emersit, Franci suo Francioni tanquam ementito patri renunciauerint, Scoti sanioris iudicij suam Scotam reiecerint, Hiberum etiam, Danum, Brabonem, & eius farinæ cæteros vmbratiles heroas veritas ipsa fugauerit: cur Britanni suo Bruto vt insulæ denominatori adhæresçant doceant alij. Ego verò vt eiusmodi virum huc adueniisse non negem, nomẽ tamen regioni indidisse cum Humfredo Lhuiddo non affirmem. Video enim Viuem, Had. Iunium, Buchananum, Polidorum, Bodinũ, & alios magno iudicio viros coniunctis sententijs hunc in rerum natura extitisse denegare, & ex nostratibus quàmplurimos eruditos, vt suppositium non agnoscere. Inter quos vnus Ioannes de *Wheathamsted*, Abbas S. Albani, vir summi iudicij, instar omnium erit, qui olim hac de re in suo Granario sic scripsit. *Iuxta historias alias quibus quorundam iudicio, maior adhibenda est fides, totus processus de Bruto isto poeticus est, potiùs quàm historicus, opinatiuúsque magis propter causas varias, quàm realis, tùm primò quia nec de interfectione patris, nec de generatione, aut de abdicatione prolis sit alicubi mentio*

Floruit anno Christi 1440.

mentio in historijs apud Rom. tùm secundò, quia Ascanius iuxta varios, nullum talem filium genuit, qui Siluius proprio nomine dictus erat. Siluium enim secundum filium genuit vnicum videlicet Iulum, à quo posteriùs familia Iulia sumpsit suum ortum, &c. Tertióque Siluius Posthumus de quo forsan intelligit Galfredus, Æneæ ex vxore Lauinia filius fuerat, filiúmque Æneam generans in anno sui regiminis 38 morte naturali vitæ stadium consumebat. Non igitur vt volunt varij, ex Bruto filio Siluij regnum quod iam vocatur Anglis, dudum dicta erat Britannia. Est igitur secundum illos, opus vanitatis, & satis plenum ridiculi vendicare dignitatem sanguinis, & carere vendicationis probabili fundamento. Sola enim virtus facit gentem nobilem, solúsque est animus, & ratio perfecta qua reddunt hominem generosum. Quare à Platone scribit Seneca in suis Epistolis: Neminem regem non ex seruis oriundum, neminem non seruum ex regibus. Sufficiat igitur Britannis pro nobilitatis suæ origine, quòd sint fortes, & potentes in prelijs, quódque vndique debellant aduersaries, nullúmque penitus patiantur iugum seruitutis. Epistola 44.

Hæc Abbas ille. Alij Galfredi ineptias, & delicias in historiâ istâ excutiunt, totámque ex absonis, & absurdis consarcinatam persuadere volunt, alij obseruant quomodo isti qui Brutum maximè admirantur, de suo Bruto æstuant, & fluctuant. Ille, inquiunt, qui Gildæ nomen, & personam induit, primùm Brutum hunc fuisse consulem Romanum, inde Siluij, & demum Hessicionis cuiusdam filium comminiscitur. Aliorum iudicio magis probabilem, & minùs humilem Britannorum originem reliquissent si vel à Britone Centauro, cuius meminit Higinus, genus ementiti fuissent; vel à Bretano illo, ex cuius filia Celtice, Parthenius Nicæus author in primis antiquus Herculem Celtum Celtarum patrem suscepisse prodit, & à quo Britanniam deducit Hesichius. Quod igitur ad nominis notionem, & primorum incolarum originem attinet, haud quisque facilè certum narrauerit, cùm Cæsaris & Taciti ætate, (illis ipsis contestantibus) vt inter barbaros, hoc minimè compertum, & indigenas interiora tenuisse creditum fuerit. Nos tamen bona cum lectoris venia, qui primi illi incolæ fuerint, licèt in vltimo vetustatis recessu lateant, quoad poterimus, inuestigabimus. Illis enim inuentis fœliciùs, & faciliùs nominis rationem, vt speramus, expiscabimur. Britanni.

Vt verò altiùs rem repetamus, & Cæsarem cum Diodoro omittamus, qui Britannos αὐτόχθονας fuisse voluerunt, hominésque blitarum, & fungorum instar è terra, in principio germinâsse suspicati sunt. Ex sacra Mosis historia docemur, à diluuio tres

Noachi filios, Sem, Cham, & Iapheth, numerosiore prole adauctos, ab Armeniæ montibus, vbi arca hæserat, in diuersos terræ cardines secessisse, & per orbis vastitatem gentes propagâsse. Ad nostram etiam insulam, dissem inatis paulatim familijs, ex eorum posteris quosdam peruenisse cùm ipsa ratio, cùm Theophili Antiocheni authoritas comprobat. *Cùm*, inquit ille, *priscis temporibus pauci fuerent homines in Arabia & Chaldæa, post linguarum diuisionem aucti & multiplicati quadrarunt sunt: hinc quidam abierunt versus Orientem, quidam concesserè adpartes maioris continentis, alij porrò profecti sunt ad Septentrionem sedes quæsituri, nec priùs desierant terram vbique occupare, quàm etiam ad Britannias in Arctois climatibus accesserint.* Nec minùs diserte hoc docet ipse Moses, cùm scribat à Iapheti posteris insulas gentium, in regionibus suis diuisas fuisse. Insulæ gentium Theologis vocantur, quæ sunt remotissimæ, & Wolphgangus Musculus non infimi ordinis Theologus, existimat gentes & familias, quæ à Iapheto profluxerunt, primùm occupâsse insulas Europæ, quales sunt, inquit ille, Anglia, Sicilia, &c. Iapheto autem huic & eius proli Europam cessisse præter Theologos, etiam Iosephus alijque memînerunt, & in Europæis illam Noachi benedictionem *Dilatet Deus Iapheth, & habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan seruus eius*, adimpletam vidimus. Europa enim victoris omnium gentium populi, vt inquit Plinius, altrix, de reliquis orbis partibus, quæ Semo & Chamo obtigerunt, non semel triumphauit, & Iapheti prosapia in hac parte longè latéque se diffudit. Eius etenim filij *Magog* Massagetas, *Iauan* Iones, *Thubal* Hispanos, *Mesech* Moschos procreauit. *Gomerus* verò filius natu maximus *Gomeris*, qui posteà *Cimbri* & *Cimerij* dicti, in his vltimis Europæ finibus & originem dedit, & nomen imposuit. *Cimbrorum* enim siue *Cimeriorum* nomen hanc orbis partem quodammodo oppleuit, nec solùm in Germaniâ, sed etiam in Galliâ latissimè patuit. *Qui nunc sunt Galli*, vt habet Iosephus, & Zonaras, *Gomari, Gomerei, & Gomeritæ à Gomero vocabantur*. Ab his Galliæ *Gomaris*, siue *Gomeris* Britannos nostros originem deduxisse, & nomen in originis argumentum detulisse semper existimaui; ipsúmque proprium, & peculiare Britannorum nomen idem persuasit. Ipsi enim se *Kumero*, *Cymro*, & *Kumeri*, mulierem Britannicam *Kumeraes*, & linguam *Kumeraeg* appellitant. Nec alia agnoscunt illi nomina, licèt ex his scioli quidam *Cambros*, & *Cambriam* procuderint. Et vnde quæso hæc nomina profluxisse existimemus,

Genesis 9.

Gomeri, Cimerij, Cumeri, &c.

existimemus, quàm à Gomero illo, & *Gomeris* in proximâ Galliâ? quæ priscorum Gomerorum sedes. Germanos ab Aschenaz, Turcas à Togorma Gomeri filijs prognatos credunt eruditi, quòd hi *Togarmath*, illi *Aschenaz* hodie Iudæis vocentur. *Thraces, Iones, Riphæos, Moschos, &c.* à Thirax, Iauan, Riphat, & Moschi oriundos nemo inficiatur, propterea quòd nomina non discrepant: *Æthiopas* item à Chus, *Ægyptios* à Misraim Chami filijs proseminatos fuisse, quòd ijsdem nominibus, suâ ipsorum linguâ dicantur, nemo non fatetur. Cur ergo non fateamur Britannos, siue Cumeros nostros ipsissimos esse Gomeri posteros, & à Gomero nominatos. Nomen enim optimè consonat, & in confesso est illos extremos Europæ fines insedisse. Quod etiam ipsum Gomeri nomen non temerè, sed diuinitùs datum innuit. *Gomer* etenim linguâ sanctâ *Finiens* interpretatur. Nec quis detrahendi studio nostris Cumeris, siue Cimbris obijciat quòd Cimbros linguâ Gallicâ latrones dici Sextus Pompeius scripserit. Licèt enim Cimbri, inter quos, & nostros Cumeros fuisse probabile est, in illa τῶν ὅλων mundi ætate, qua fortitudo bellica excelluit, ab his Europæ finibus errabundi, vt author est Possidonius, ad Paludem vsque Mœotidem latrocinando militiam agitarint: non tamen *Cimber* magis latronem significat, quàm Ægyptius superstitiosum, Chaldæus Astrologum, & Sibarita delicatulum. Sed quia tales fuerunt illæ nationes, de earum nomine, qui tales sunt vocantur: & in hoc iuxtà mecum sentit eruditionis lumen Ioseph us Scaliger. Nec quis miretur quòd Berosum hîc in partem non vocem, vnde tantum instrumenti scriptores hodie habent. Certè (vt semel dicam) acies authoritatis Berosi illius qui circumfertur, ita apud me hebescit, vt nihil aliud, quàm tenebrionis, & impostoris alicuius ridiculum commentum, cum eruditissimis nostri seculi hominibus, & inprimis cum Gaspare Varrerio existimem. Qui in sua de Beroso Censura Romæ impressa, insitum illum de hoc scriptore errorem facilè ex animis euellere potest.

Phil. Melanchthon.

Ad Sextum Pompeium.

Censura de Berose.

Hæc mea est de Britannorum ortu sententia, & hic ortus à Gomero, & è Galliâ, quàm à Bruto, & Troia granior, antiquior, & verior videtur. Imò ad veritatem propendere, nostrósque Britannos veram esse Gallorum propaginem, è nomine, situ, religione, moribus, & lingua comprobabo, quibus omnibus antiquissimi Galli, & Britanni quasi communione quadam coniuncti fuerunt. Hoc vt probem, liceat mihi quæso, cum bona

lectoris

lectoris venia, liberiùs pauliſper exſpatiari.

Nomen. De nomine verò, cùm ſuperiùs dictum ſit, hoc ſolummodò repetam, quòd, vt priſci Galli *Gomerai, Gomerita*, & contractè *Cimbri*, ſic etiam Britanni noſtri *Cumeri*, & *Kimbri* dicuntur. Gallos autem Gomeros dictos fuiſſe Ioſephus & Zonaras, vt dixi, comprobant, Cimbros etiam appellatos fuiſſe è Cicerone & Appiano colligi poſſit; Barbaros quos Marius oppreſſit, Cicero planè Gallos vocat, *C. Marius*, inquit, *influentes in Italiam Gallorum copias repreſſit.* At hiſtorici omnes Cimbros fuiſſe conteſtantur, loricáque BELEI regis illorum ad Aquas Sextias, vbi Marius illos fudit, effoſſa hoc docuit, peregrinis enim literis inſcripta erat BELEOS CIMBROS. Qui Delphos item Græciæ, duce Brenno diripuerunt, Gallos fuiſſe vna voce, & mente ſcriptores conſentiunt omnes; hos tamen Cimbros vocatos fuiſſe teſtatur in Illyricis Appianus. *Celta, ſive Galli*, inquit, *quos Cimbros vocant.* Neque hîc in partem vocabo Lucanum, qui percuſſorem ad Marij cædem immiſſum *Cimbrum* vocat, quem Liuius, & alij *Gallum* fuiſſe aſſerunt, nec Reinerum Reineccium hiſtoricum eximium adducam, qui ex Plutarchi Sertoriò Gallos & Cimbros eadem lingua vſos fuiſſe conſtanter affirmat.

De Proconſul.

Forcatulus ex Gal. annal. 1235.

Situs. Cùm igitur antiquiſſimo nomine hæ gentes conuenerint, vnde hoc nomen in hanc inſulam enauigauit, niſi cum primis incolis è vicinâ Galliâ exiguo diuortio ſeparatâ? Non enim ſimul, & ſemel orbis cultus, ſed regiones, quæ Armeniæ montibus propiores ſunt, priùs habitatas fuiſſe fatendum eſt, vtpote Aſiam minorem, & Græciam ante Italiam, Italiam ante Galliam, & Galliam ante Britanniam. Quâ in re ſuauiſſima eſt conſideratio, ſummum conditorem ita regiones coniunxiſſe, & inſulas ſparſiſſe, vt inter nullas tantum interiectum ſit interuallum, quin, quæ maximè diſtat è vicinâ aliqua conſpici poſſit, & quaſi oculis ſignari. Nec alio conſilio hoc factum, niſi vt gentes cùm exundarent, cernerent, quò ſe exonerent; donec orbis terrarum vniuerſitas, incolis ad conditoris gloriam compleretur. Par igitur eſt vt credamus *Gomeros* antiquos, vel ab alijs inſequentibus protruſos, vel multitudinis minuendæ cauſa eiectos, vel vlteriora viſendi innato mortalibus ſtudio incenſos, in hanc inſulam, quam è continente deſpicere poterant, primùm tranſmiſiſſe. Nec aliunde Britannorum incunabula accerſunt ſcriptores. *Britanniæ pars interior*, inquit Cæſar, *ab ijs incolitur, quos natos in inſula ipſi memoriæ proditum dicunt, maritima pars ab ijs qui belli inferendi*

Eraſmus Michaelius de re nautica.

rendi causa ex Belgio Galliæ transierunt. Tacitus item, *In vniuersum* (inquit) *æstimanti Gallos vicinum Britanniæ solum occupasse credibile est.* Beda etiam inter omnes nostros scriptores veritatis amicus, *Inprimis*, inquit, *hæc insula Britones solum, à quibus nomen accepit, incolas habuit, qui de tractu Armoricano, vt fertur, Britanniam aduecti, australes sibi partes illius vendicârunt.* Armoricanum tractum vocat ille maritimas Galliæ regiones insulæ nostræ oppositas. In rem etiam præsentem facere videtur, quòd Cæsar memorat sua memoria Diuitiacum Gallum, cùm magnam partem Galliæ, tùm etiam Britanniæ imperium obtinuisse.

Eadem etiam religio vtrique genti colebatur. *Apud Britannos,* inquit Tacitus, *Gallorum sacra deprehendas superstitionum persuasione. Galli detestabili sacrorum ritu,* inquit Solinus, *non ad honorem, sed potiùs iniuriam religionis, humanis litabant sacris.* Idem Britannos feciſſe præter alios, author est in Nerone Dio Cassius. Vtramque etiam gentem suos Druidas habuisse Cæsar & Tacitus authores sunt locupletissimi. De quibus integrum è Cæsare locum percurrere ne pigeat, Druidæ *rebus diuinis intersunt, sacrificia publica ac priuata procurant, religiones interpretantur. Ad hos magnus adolescentium numerus disciplinæ causa concurrit, magnoque ij sunt apud eos honore. Nam fere de omnibus controuersijs publicis priuatisque constituunt, & si quod est admissum facinus, si cædes facta, si de hæreditate, de finibus controuersia est, idem discernunt, præmia pœnasque constituunt. Si quis aut priuatus aut populus eorum decreto non stetit, sacrificijs interdicunt. Hæc pœna apud eos est grauissima. Quibus ita est interdictum ij numero impiorum & sceleratorum habentur, ab ijs omnes decedunt, aditum eorum sermonemque diffugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant: Neque ijs petentibus ius redditur, neque honos vllus communicatur. His autem omnibus Druidibus præest vnus qui summam inter eos habet authoritatem. Hoc mortuo, si quis ex reliquis excellit dignitate, succedit: at si sunt plures pares, suffragio Druidum adlegitur. Nonnunquam etiam de principatu armis contendunt. Ii certo anni tempore in finibus Carnutum, quæ regio totius Galliæ media habetur, considunt in loco consecrato. Huc omnes vndique qui controuersias habent, conueniunt, eorumque iudicijs decretisque parent. Disciplina in Britannia reperta, atque inde in Galliam translata esse existimatur: & nunc qui diligentiùs eam rem cognoscere volunt, plerumque illò discendi causa proficiscuntur. Druides à bello abesse consueuerunt, neque tributa vna cum reliquis pendunt, militiæ vacationem omniumque rerum habent immunitatem. Tantis exciti præmijs, & sua sponte multi in disciplinam conueniunt,*

Religio.

Druida.

Druidum disciplina in Britannia reperta.

veniunt, & à propinquis parentibusque mittuntur. Magnum ibi numerum versuum ediscere dicuntur. Itaque nonnullos annos in disciplina permanent, neque fas esse existimant, ea literis mandare, cùm in rebus ferè reliquis publicis privatisque rationibus Græcis literis vtantur. Id mihi duabus de causis institutum esse videntur, quòd neque in vulgus disciplinam efferri velint, neque eos qui discunt, literis confisos, minùs memoriæ studere: quod ferè plerisque accidit vt præsidio literarum diligentiam in perdiscendo ac memoriam remittant. In primis hoc volunt persuadere, non interire animas, sed ab alijs post mortem transire ad alios, atque hoc maximè ad virtutem excitari putant, metu mortis neglecto. Multa præterea de sideribus atque eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natura, de Deorum immortalium vi ac potestate disputant, & iuuentuti tradunt. Vnde eos sic affatur Lucanus.

Et vos barbaricos ritus, moremque siniſtrum
Sacrorum Druidæ positis repetistis ab armis.
Solis nosse deos, & cœli sydera vobis,
Aut solis nescire datum: nemora alta remotis
Incolitis lucis. vobis auctoribus, vmbræ
Non tacitæ Erebi sedes, Ditisque profundi
Pallida regna petunt, regit idem spiritus artus,
Orbe alio longæ, canitis si cognita, vitæ
Mors media est. certe populi, quos despicit Arctos
Felices errore suo, quos ille timorum
Maximus haud vrget lethi metus: inde ruendi
In ferrum mens prona viris, animæque capaces
Mortis: & ignauum est reditura parcere vitæ.

De his si plura desideras, ad Cæsarem, Plinium, Lactantium, Eusebium in Præparatione Euangelica, & Pseudoplauti Aululariam remittimus. Quocunque nomine, hi suis Celtis, & Britannis innotuerint, mihi persuasissimum est hoc Druidum nomen à Græco fonte scilicet δρῦς, i. robur, siue quercus, profluxisse, non solùm quòd viſco è robore nihil illis fuerit sacratius, vnde Ouidius,

Robur etiam Britannicè Derw.

At viscum Druidæ, Druidæ clamare solebant,

vtique qui roborum lucos incolerent, nec vlla sacra sine ea fronde conficerent: verum etiam quòd Diodorus Siculus hos Gallorum sacerdotes eodem sensu ὀυεγιδαι vocarit, quod vocabulum quercus, siue robora sonare sciunt omnes qui Græcè sciunt. Cæterùm ab his Druidibus videatur, quòd Saxones nostri,

ſtri, vt apud Alfricum legimus, Magum Dñy ſua lingua vocarint.

Bardos item inter ſuos religioſos habuerunt Galli, qui fortia virorum illuſtrium facta verſibus compoſita lyræ modulis cantitarunt. Vnde ad eos idem ipſe Lucanus *Bardi.*

Vos quoque qui fortes animas, bellóque peremptas
Laudibus in longum vates dimittitis ævum,
Plurima ſecuri fudiſtis carmina Bardi.

Eoſdem etiam eodem nomine, etiamnum Britanni noſtri habent, *Bard* enim indigitant, qui præterquam quòd eo munere funguntur, etiam pertexendis Genealogijs operam inprimis ſtudiosè nauant. An verò Britanni, vt Galli, ſe à Dite patre prognatos crediderint proditum non eſt. Quòd eam ob cauſam, ſpatia omnis temporis non numero dierum, ſed noctium finierint Galli, vt noctem dies ſubſequatur: idem planè obſeruarint noſtri Britanni. Quod enim Latini ſeptimanam, & duas ſeptimanas, dicunt; illi *Wythnos*, id eſt, octo nocteſ, & *Pethefnos*, i. ſedecem nocteſ appellant.

Reipub. formam etiam eandem vtraque gens ſibi deſcripſiſſe videtur. Non enim vnius imperio regebantur, ſed vt Gallia, ſic quoque Britannia plures reges habuit. Vtque Galli in rebus difficilioribus publicum gentis concilium egerunt, & vnum imperatorem deſignârunt: idem Britannos præſtitiſſe ex his Cæſaris verbis elici poſſit. *Summa imperij bellique adminiſtrandi communi conſilio permiſſa eſt Caſſiuellauno.* *Reſpub.*

Nec diſſimiles moribus, & inſtitutis hæ gentes fuerant, nam, vt taceam vtramque gentem bellicoſiſſimam fuiſſe, cædis auidiſſimam, ad conſerenda prælia, depoſcendáque pericula eandem audaciam, quod ex Strabone, Tacito, Dione, Herodiano, & alijs conſtat. *Moribus*, inquit Strabo, *partim Gallis ſimiles ſunt Britanni*, & ſtatim ſubiungit, *inſtar Gallorum quorundam in bellis gerendis ſunt vt plurimùm immanes.* *Mores.*

Britannorum ædificia ferè Gallicis conſimilia, & ſyluis circundata fuiſſe docet cum Cæſare Strabo.

Britannos dimicaſſe Gallicè armatos prodit Mela.

Gallos & Britannos in medio digito vſos fuiſſe annulo, author eſt Plinius.

In more fuit vtrique genti, in bello ita aciem per nationes ſtruere, vt diſcreta virtus clariùs eluceſceret. Hoc Gallos feciſſe his verbis teſtatur Cęſar. *Galli diſtributi in ciuitates vada obtinebant.*

Quod

Quod de Britannis sic confirmat Tacitus in prælio Caratаci. *Caterua nationum pro munimentis constiterant.*

Galli, inquit Strabo, *ingenio docili, & ad doctrinam prompto fuere*, nec minùs Britanni, quorum ingenia studijs Gallorum anteferebat apud Tacitum Agricola, *vt qui modò linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiscerent.*

Mente candida & simplici fuisse Gallos tradit Strabo, quod Tacitus de Britannis innuere videtur, cùm scribat illos delectum, tributa, & iniuncta imperij munera impigrè obire, si iniuriæ absint.

Mobilitate & animi leuitate nouis imperijs studuisse Gallos refert Cæsar; Britanni similiter factionibus, & studijs trahebantur, inquit Tacitus.

Ex hac Gallorum mobilitate, quam infirmitatem honestiùs Cæsar vocat, credulitas tanta in eorum animos irrepsit, vt Gallica credulitas in prouerbium cesserit, & Poeta cecinerit.

Et tumidus Galla credulitate fruar.

Necdum in ea Britanni nostri degenerârint, qui vel Milesijs fabulis auidam aurem admouent, & ineptissimis vaticinijs superstitiosa vel spe, vel sollicitudine statim credunt.

Gallos propinquis, quos violatos viderint maximè indoluisse legitur apud Strabonem. Eandem sympathiam nostris Britannis præ cæteris gentibus inesse, notius est quam dici possit, & vulgò cantitatum.

Ambacti. Galli, vt est apud Cæsarem, vti quisque genere, copijsque amplissimis, ita plurimos circum se Ambactos, i. seruos & clientes habuerunt: hanc vnam gratiam, potentiámque nouerunt. Nec aliam hodie nobiles nostri Britanni gratiam nouerunt, à quibus, vt existimatur, Angli tanta assectantium famulorum agmina secum trahere didicerunt; qua in re Europæis omnibus longè antecellunt.

Galli, vt testis est Strabo, aureos torques collo gesserunt, &
✠ Bunduica Britanna (inquit Xiphilinus) *aureum torquem tulit, induta tunicâ varijs coloribus distincta.* Nec alibi hodie illud ornamentum magis est in vsu, quàm in hac insula, & apud nostros Britannos.

Gallos comas aluisse, memorat idem Strabo, & Britannos promisso fuisse capillo testatur Cæsar.

Bracha. Apud plures extat authores Gallos vestimentis quibusdam vsos fuisse, quæ Brachas patrio sermone dixerunt: hæc & nostris

Britannis

Britannis communia fuisse docet Martialis versiculus,

Quàm veteres Bracha Britonis pauperis.

Omitto quod de Gallis scribit Silius Italicus ✽

Quin etiam ingenio fluxi, sed prima feroces,
Vaniloquum Celta genus, ac mutabile mentis.

Hæc enim plurimis gentibus sunt communia. Alia attexerem quibus hæ gentes inter se conuenêrunt, sed illud mihi perplacet. Omnia modicè & intra modum; & infirmius forsitan videatur, quod hinc ducitur argumentum.

Nunc ad linguam ventum est, in qua maximum est huius disputationis firmamentum, & certissimum originis gentium argumentum. Qui enim linguæ societate coniuncti sunt, originis etiam communione fuisse coniunctos homo opinor nemo inficiabitur. Quod si omnes omnium historiæ intercidissent, & nemo literis prodidisset nos Anglos è Germanis, genuinos Scotos ex Hibernis, Britones Armoricanos à nostris Britannis prognatos fuisse: ipsarum linguarum communitas hoc facilè euinceret, imò faciliùs, quàm vel grauissimorum historicorum authoritas. Si igitur priscos Gallos, & nostros Britannos eâdem vsos fuisse lingua docuero, eiusdem etiam originis fuisse, vt fateamur, ipsa vis veritatis extorquebit. Nec moror quòd ipsos Gallos lingua discretos scripserit Cæsar, Dialecto tantùm discrepasse docet Strabo. *Eadem*, inquit, *non vsquequaque lingua omnes, sed paululùm variata.* Cæterùm veterum Gallorum linguam eandem cum Britannica fuisse (nisi fortè Dialecti varietate) docet ipse Cæsar, qui scribit moris fuisse, vt Galli qui Drùidum disciplinam diligentiùs cognoscere vellent, in Britanniam ad nostros Druidas proficiscerentur. Cùm autem illi libris nullis vterentur, consentaneum est eos eodem, quo Galli, vsos fuisse in docendo sermone. Quod Cornelius Tacitus disertiùs affirmat. *Britannorum*, inquit ille, *& Gallorum sermo haud multùm diuersus.* Vnde in hanc opinionem concesserunt Beatus Rhenanus, Gesnerus, Hottomannus, Petrus Daniel, Picardus, & omnes qui venerandæ antiquitati litarunt, præter pauculos, qui Gallos Germanicè loquutos volunt, & contendunt. Sed ne quis hac in re nobis puluerem ob oculos spargat, ex authoribus quæ possumus, veterum Gallorum verba, tanquam tabulas è naufragio (cùm ea lingua obliuionis fluctibus iam submergatur) colligamus, & conferamus. Plurima enim non ægrè, & violenter, sed facilimè, & nullâ ferè conuersione, cum nostris Britannicis & sono

Lingua.

Vsi sumus in his dictionibus Britannico Glossario Gul. Salisburij, & alio veteri M.S.

ſono & ſenſu conſonare videbimus.

Dinona. *Dinona* Deorum fontem Gallica lingua ſignificâſſe author eſt Auſonius in illo verſu,

Dinona Celtarum lingua fons addite Diuis,

Deum verò *Dyw* & fontem *Vonan* vocant Britanni noſtri, ex quibus coaleſcit *Dinonan*, & Latinâ analogia metri gratia *Dinona*.

Taranis. Iouem, qui à tonitru Græcis Βροντᾶιος, & Latinis Tonans, ſub *Taranis* nomine Gallis cultum fuiſſe non pauci ſcriptores memorarunt. *Taran* autem Britannis tonitru denotat, qua etiam ſignificatione Germani Iouem Thonder dixiſſe videntur. Diem enim Iouis Thonderdach, i. Tonantis diem vocant.

Heu. Deum alium habuerunt Galli *Heſum* Lucano, *Heum* Lactantio dictum, Anubim latrantem author Queroli vocauit, quòd caninâ forma pingeretur, & *Huad* canem Britannis noſtris ſignificat.

Teutates. Mercurium ſub *Teutatis* nomine Gallos vt artium inuentorem, & itinerum ducem coluiſſe certiſſimum eſt, & *Diw taith* itineris Deum Britannicè ſonat. De his tribus Gallorum Dijs, tres habe, ſi placet, Lucani verſiculos,

Et quibus immitis placatur ſanguine diro
Teutates, horrènsq; feris altaribus Heſus,
Et Taranis, Scythica non mitior ara Dianæ.

Lib. 1.

Duſij. Dæmonas incubos à Gallis *Duſios* nuncupatos fuiſſe quia aſſiduè immunditiam illam peragant, authores ſunt Diuus Auguſtinus, & Iſidorus: quod verò aſſiduum & diurnum *Dyth* Britannis etiamnum dicitur.

Leua. Scribit Pomponius Mela. Antiſtites cuiuſdam Gallici numinis perpetua virginitate ſanctas Galli *Senas* vocant. *Lenas*, ego ſi auſim, legere malim. Virgines enim ſacras, quas Moniales, & ſanctimoniales nunc dicunt, Britanni (vt eſt in antiquo Gloſſario) *Leanes* vocarunt, vnde vetuſtiſſimum inter Britannos Monialium monaſterium *Lean-minſter*, nunc Lemſter dictum, nomen traxit.

Gaſſata. Galli, inquit Polibius, milites conductitios *Gaſſatas* ſua linguâ nominarunt: ſeruos verò conductitios *Gueſſin* Britanni nunc appellant.

Geſſi. Viri fortes, ſcribit Seruius, Gallis *Geſſi* nominabãtur, & *Gueſſdewr* idem Britannis ſonat, quod Latinis fortis & ſtrenuus.

Geſſum. Huc etiam referri poteſt *Geſum* quod proprium fuit telum Gallorum,

Gallorum, vt pilum Romanorum, & framea Germanorum. Sed de hoc ſtatim.

Vt Phalanx Macedonum, ſic *Caterua* propriè Gallorum legio erat, vti videre eſt apud Vegetium. Nec hoc Britannis exoleuit, qui bellum *Kad*, & belli robur quod in legione poſitum *Kaderne* vocitant, & *Caterna* in nonnullis Vegetij exemplaribus concipitur. *Caterna.*

Ad hoc *Kad* etiam Cateia quod teli bellici apud Gallos genus erat, vt habet Iſidorus, non incommodè referri poteſt. *Cateia.*

Geſſa telum Gallicum, haſtam virilem interpretatur Seruius, cui affine Britannum *Cethilon* videtur, quod ſudes præuſtas, & ſemen bellicoſum interpretatur Nennius. *Geſſa.*

Galli, quos Brennus in Græciam duxit, equeſtris pugnæ inſtitutionem, quæ ex tribus equis conſtabat, *Patriâ voce*, inquit Pauſannias, Trimarciam *nominarunt, equum enim* Marcam *appellarunt:* quod purum putum Britannicum eſt eâdem ſignificatione. *Tri* enim tres & *March* equum ſignificat. *Trimarcia.*

Eodem libro prodit Pauſannias, Gallos ſcuta patria *Thireos* vocaſſe, quæ hodie etiam *Tarian* Britanni nominant. *Thireos.*

Cæſar in Ephemeridibus ſuis ſcripſit, vt eſt apud Seruium. Cùm ab hoſte in Gallia raptus equo eius portaretur armatus, occurrit quidam de hoſtibus qui eum noſſet, & inſultans ait, *Cetos Cæſar*, quod Gallorum lingua dimitte ſignificat, & *Geduch* idem Britannicè denotat. *Ceto.*

Rheda Gallorum vocabulum, inquit Quintilianus, eiuſdem eſt ſignificationis, cuius apud Latinos Caruca, id eſt, currus. Hoc Britannica lingua nunc non agnoſcit, in vſu tamen Britannis fuiſſe *Rhediad* pro curſu, *Rhedec* currere, & *Rhedecfa* curriculum demonſtrant, quæ ex eadem eſſe traduce, non eſt cur quiſpiam dubitet. Nec abſurdum erit *Eporediam* Salaſſorum ciuitatem hinc deducere, quam ſic dictam ab equorum domitoribus ſcribit Plinius. *Rheda.* *Rheda.* *Eporedia.*

Aliud vehiculi genus vtrique genti in vſu fuit, quod vno vocabulo *Couinum*, eiúſque aurigam *Couinarium* dixerunt. Licet verò hoc nomen cum ipſo vehiculo euanuerit, eius tamen primitiuum, vt ita loquar, apud Britannos remanet, quibus *Kowain*, in vehiculo vehere ſignificet. *Couinum.*

Eſſedum item Gallicum erat vehiculum vel potiùs currus bello accommodatus, quem Propertius etiam cum Cæſare Britannis tribuit. *Eſſedum.*

Esseda celatis siste Britanna iugis.

Circius. *Circius*, ventus est nomine notissimus, cui Diuus Augustus templum in Gallia & vouit, & fecit. Vocem autem esse Gallicam Phauorinus Gallus apud Agellium ostendit. *Nostri*, inquit, *Galli ventum ex sua terra flantem, quem sauissimum patiuntur, Circium appellant à turbine, opinor, eius & vertigine.* Hunc omnium ventorum impetuosissimum & violentissimum esse constat: *Cyrch* autem impetum & violentiam Britannis significat, vt ex eorum Litania videre est.

Penninum. *Alpibus Penninis*, quæ Cæsari summæ sunt Alpes, nomen inditum scribit Liuius, non ab Annibale Pęno, sed ab eo quem summo sacratum vertice *Penninum* montani Galli nominarunt; *Pen* verò summitates montium etiamnum Britannis vocantur, vnde *Appenninus.* *Pen-mon maur*, *Pendle*, & *Pennigent* montes apud nos æditissimi nomen inuenêrunt, nec aliundè nomen est Appennino Italiæ.

Armorica. Ciuitates Galliæ, quæ Oceanum attingunt, *Aremoricas* Gallorum consuetudine appellari scribit Cæsar, quibuscum Britanni eâdem voce eadem in re conspirant; *Ar-mor* enim ad mare, vel supra mare illis significat.

Bachauda. Diocletiano imperante, tumultum Rusticani in Gallia concitarunt, factioníque suæ *Baucadarum* nomen imposuerunt, & *Beichiad* Britannis subulci, rusticíque nominantur.

Varga. Indigenas latrunculos *Vargorum* nomine Galli inquit Sidonius lib. 4. Epistola 6. nuncuparunt, & latronem Britannicè *Veriad* olim dictos fuisse in Glossario Ecclesiæ Landauensis inueni.

* *Allobroges.* Ideò *dicti sunt Allobroga*, inquit vetus ille & egregius Iuuenalis Scholiastes, *quoniam Broga Galli agrum dicunt, Alla autem aliud, Dicti igitur quia ex alio loco translati.* At *Bro* regio, & *Allan* extra, vel externum est Britannis, vt Etymologia in vtraque linguâ optimè constet.

* *Glastum Isatis.* *Simile Plantagini Glastum in Gallia vocatur*, inquit Plinius, quo Britannos se infeciisse testantur scriptores. Hæc herba est quam Woad dicimus, & cęruleum efficit colorem, qui color hodie Britannis Glas appellatur, *Isatis* hæc fuit Græcis, vt Plinius, & infectoribus *Vitrum*, vt author est Oribasius. Vnde Pomponius Mela facilè emendetur si *Vitro* reponas pro *Vltro*, vbi ille *Britanni incertum ob decorem an ob quid aliud Vltro corpora infecti.*

Vitrum herba Luteum Cæsari.

Pomp Mela emendatus.

* *Gutum.* Gallathæ quibus eadem lingua cum Gallis veteribus (teste D. Hieronymo) fruticem paruum habuerunt *Coccum*, ex quo coccineus

coccineus color efficiebatur, & hunc ipsum colorem *Coch* vocitant Britanni.

Brachas communes fuisse Gallorum & Britannorum vestes antè docuimus, vestes intonsas varijque coloris Diodorus Siculus vocat: vestes autem squallidas & laceras *Brati* nunc Britanni appellant. *Bracha.*

Si *Laina* vox fuit Gallica, quod indicare videtur Strabo cùm scribit, *Ex Lana densâ saga texunt Galli, quas Lainas vocant*: non longè ab ea abierunt Britanni, qui Lanam sua lingua *Glawn* appellant. *Laina.*

Bardocucullum Bardorum Gallicorum fuisse, ex Martiale, & alijs docemur: vt verò *Bard*, sic etiam altera verbi pars integra Britannis manet, quibus pallium *Cucul* dicitur. *Bardocucullus.*

Galliæ, inquit Plinius, *suum genus farris dedere, quod illi Brance vocant, apud nos sandalum nitidissimi generis*. Apud Britannos item candidissimi grani far, *Guinenth vranc* nominatur, & in Norfolcia apud nos **Wranke**. *Brance.*

Quæ Græcis *Pentaphyllon* à quinque folijs, *Pempedulam* Gallis dictam docet Apuleius. *Pempt* autem Britannis, quinque & *Deilen* folium denotat. *Pempedula.*

Vt *Pempt* quinque, sic *Petor* quatuor, Gallis designasse è Festo discimus, qui *Petoritum* Gallicum fuisse vehiculum à quatuor rotis sic dictum tradit, & vox *Pedwar* Britannis quatuor significat. *Petoritum.*

Inter instrumenta lignaria Canterium quod nobis a **Leauer**, *Guuiam* Gallicè dictum scribit Isidorus, & nunc *Gwif* Britannicè dicitur. *Betullam* quam nos **Birch** vocamus, Gallicam arborem vocat Plinius. Britannicam etiam iam vocaret: in Britannia enim lætissimè prouenit, & *Bedw* Britannicè nominatur. *Guuia.* *Betulla.*

Sic, ne omnia consecter, apud Dioscoridem, quæ Latinis Filix, Gallis priscis *Ratis*, Britannis *Redin*. Quæ Latinis Sambucus, Gallis *Scouies*, Britannis *Iscaw*. Quæ Italis *Serratula*, Gallis *Vetonica*, Britannis & nobis *Betany*. Quæ apud Plinium Latinis terra adeps, Gallis *Marga*, Britannis *Marle*. Quæ Latinis candida Marga, Gallis *Gliscomarga*, Britannis *Gluysmarl* dici potuit. *Gluys* enim illis splendidum sonat. Quæ Latinis Sellula tripes, Gallis *Tripetia* apud Sulpitium Seuerum, Britannis *Tribet*. Quod Latinis centum pedes, Gallis *Candetum* apud Columellam, Britannis *Cantroed*. Quod Latinis auis rostrum, Gallis apud Suetonium *Becco*, Britannis *Pic*. *Ratis.* *Scouies.* *Vetonica.* *Marga.* *Gliscomarga.* *Tripetia.* *Candetum.* *Becco.*

Galba. Nec Goropij insaniam insanirem, si reuocarem *Galbam* Suetonij pro prępingui, ad *Gallum* Britannicum, quod pręgrandem significat. *Bulgam* Verri Flacci pro sacco scorteo, ad *Butfiet* Britannicum, *Solduries* Cæsaris pro deuotis hominibus ad *Sowdiwr.*

Bulga. Soldurij.

Planarat. Taxea. Zithum. Cerusia. Ala potus. *Planarat* Plinij, pro aratro ad *Arat*, quod aratrum significat. *Taxeam* Isidori pro lardo ad *Tew. Zithum* Diodori Siculi ad *Sider. Cerusiam* ad *Keirch*, i. auenam, è qua potum illum Britanni multis in locis conficiunt, vel potius ad *Curuf*, i. quam *Alam* dicimus.

Hæc omnia Gallorum veterum fuisse verba, ex authoribus illis constat, & vides quàm appositè, & sono, & sensu cum nostris Britannicis conueniant.

Nominum locorum terminatio nes. Huc accedit, quòd cùm locorũ nomina antiqua apud vtramque gentem eadem terminatione clauderentur scilicet in *Duno, Briua, Rito, Duro, Mago, &c.* has gentes minimè diuersas fuisse colligi possit, equidem vel hinc argumentum non leue arripi potest nos Anglos à Germanis ortos esse, quod recentiora oppidorum nomina desinant in Burrow, Berry, Ham, Sted, Ford, Thorp, & Wich, quæ Germanorum terminationibus Burg, Berg, Heim, Stadt, Furdt, Dorpe, Wic, pariter æqualitérque respondent.

Vicissim nominum quorundam Gallicorum ratio ita commodè possit ex Britannica nostra lingua reddi, consentiente rei natura, vt vel à Britannis imposita, vel Britannos Gallicè loquutos fuisse necessariò fateamur. Sed sufficiat vnum & alterum in medium adferre.

Garumna. Nobilissimum Galliæ flumen *Garumnam* torrentiùs, & quasi exasperatis vndis ferri notissimum est, vnde poëtis *Validus* Garumna, *Æquoreus, Rapidus*, & hoc *Garrw* Britannicè designat.

Arar. Flumen *Arar* incredibili lenitate fluit, ita vt oculis in vtram partem fluat, iudicari non possit, hinc apud Poetas Araris *tardior*, & *lentus* Arar; *Ara* verò Britannis lentum, & tardum significat.

Rhodanus. *Rhodanus*, cui Arar se infert, prærapida celeritate decurrit, vnde *incitus, celer* & *præceps* dicitur, quod à *Rhedec*, quæ celeriter currendi significationem habet, non multùm absonat.

Campi Lapidei. Ad littus Galliæ Narbonensis, vbi Herculem, & Albionem concertasse fabulantur, lapides adeò multi passim, & latè iacent, vt lapides pluisse credas; vnde *Littus lapideum*, & *Campus lapideus* ab authoribus nuncupatur, Gallis hodie *le Craux* dicitur. Nominis

minis tamen rationem neſciunt, at lapides *Craig* Britannica lingua nominantur.

Qui maritimam Galliæ regionem nobis proximam olim inſederunt *Morini* ſua lingua dicebantur: & mare *Mor* Britannicè vocatur, vnde illud profluxiſſe videtur. Maritimos enim *Morinwyr* appellant. Rurſus, vt nullus in hac re ſcrupulus relinquatur, cùm conſtet recentem linguam Gallicam Latinæ & Germanicæ ita eſſe propaginem, vt in ea tamen plurima è veteri Gallica ſuperſint: accepi ab illis qui vtriuſque linguæ periti ſunt, plurima ex illis Gallicis dictionibus, quæ nec ad Latinam nec Germanicam originem referri poſſint, & proinde ex antiquá Gallica videantur, arctiſſima affinitate Britannica attingere, exempli gratia. Galli hodie *Guerir*, Britanni *Guerif*, pro ſanare, Galli *Guaine*, Britanni *Gwain*, pro vagina, Galli *Derechef*, Britanni *Derchefu*, pro denuò, Galli *Camur*, Britanni *Cam*, pro incuruo, Galli *Bateau*, Britanni *Bad* pro cimba, Galli *Gourmond* pro nimium edace, Britanni *Gormod*, pro nimis, vel ſupra modum, Galli *Baſton*, Britanni *Paſtwn*, pro baculo, Galli *Accabler*, Britanni *Cablu*, pro opprimere vſurpant, & id genus alia, quæ lectori fortaſſe minùs ſapiant, licèt ad hanc rem inprimis faciant. *Morini.*

Hinc concludi poſſit, Gallos veteres & Britannos eâdem vſos fuiſſe lingua, & ex neceſſaria conſecutione Britannorum originem ad Gallos referendam. Fatendum enim eſt Galliam, vt iam diximus, priùs habitatam, vtpote Armeniæ propiorem. Nec honori non ſummò Britannis eſſe poſſit, à priſcis illis Gallis originem duxiſſe, qui Bellica fortitudine inprimis excelluerunt, quíque, vt Poetæ potiùs, quàm meis verbis vtar,

Per omnem
Inuecti Europam, quaſi grando Aquilone, vel Auſtro
Importata, graui paſſim ſonuere tumultu.
Scit Romanus adhuc, & quam Tarpeia videtis
Arx attollentem caput illo in monte ſuperbum,
Pannones, Æmathij norunt, ſcit Delphica rupes.

Et paulò pòſt:

Intrauere Aſiæ fines: prope littora Ponti
In gentem creuêre nouam, qua tenditur vſque
Adinga Pamphilûm, Garamantica ſydera contra,
Inter Cappadoces poſita, & Bythinica regna.

Sin autem Britanni noſtri, velit nolit veritas, origine Troiani

esse velint, me sanè repugnantem non habebunt, per Gallos tamen se commodissimè, vt mihi videtur, Troianis imputabunt. *Aiunt enim quidam*, vt est apud Ammianum, *paucos post excidium Troiæ fugitantes, Galliam tunc vacuam occupasse.* In hac verò linguarum consideratione non possumus non maximè admirari, & prædicare diuinam summi creatoris benignitatem in nostros Britannos antiqui Gomeri posteros, qui quamuis à Romanis, Saxonibus, & Normannis deuicti & triumphati fuerint: auitum tamen nomen, & primigeniam linguam sartam tectam hactenus conseruârint; quanquam etiam latis legibus abolere studuerint Normanni. Vt non ab re respondisse videatur nobilis senex Britannus, qui ab Henrico 11. Anglorum rege interrogatus, quid sibi videretur de viribus Britannorum, & regio in eos apparatu, *Grauari*, inquit, *plurimàque ex parte destrui, vel debilitari vestris, Rex, aliorúmque viribus, nunc vt olim, & pluriès gens ista valebit. Ad plenum autem propter hominis iram, nisi & ira Dei concurrerit, non delebitur. Nec alia, vt arbitror, gens quàm Cambrica, nec alia lingua pro parte maiori in die districti examinis coram supremo iudice, quicquid de ampliori contingat, pro hoc terrarum angulo respondebit.*

Lingua Britannica.

Giraldus in Topographia Wallia.

BRITANNIÆ NOMEN.

AT inquies, si *Cumero* sit primæuum incolarum nomen, vnde *Albion*, vnde *Britannia*? quæ ita inualuit, vt illi quodammodo tenebras offuderit. Audi quæso, quod mihi persuasissimum quia verissimum. Et res eædem varijs possunt circumstantijs considerari, varijsque adeò nominibus designari, vt docet in Cratylo Plato; & si recentia, & antiqua percurras singula, obseruabis singulas gentes, diuersis ac ipsi vsi sint nominibus, ab alijs denominari. Sic, qui patria lingua Israelitæ vocabantur, Græcis *Hebræi*, & *Iudæi*, atque Ægyptijs *Hueßi* (teste Manethone) nominabantur, quòd reges pastores habuerunt, sic Græci eos *Syros*, qui se (vt author est Iosephus) *Aramæos* dixerunt, Qui se *Chusios*, Græci ab atro vultu *Aethiopes* vocârunt. Qui sibi sua lingua *Celtæ*, Græcis *Gallatæ* dicti, à lacteo forsitan candore, facies enim (vt ex Petronio colligo) incretabant. Sic qui seipsos sua lingua Teutsch, *Numidas*, & *Hellenas* nuncuparunt, à Romanis *Germani*, *Mauri*, *Graci*, appellantur.

appellantur. Sic hodie ne plura persequar, qui suo ipsorum idiomate *Muselmanni*, *Megari*, *Czechi*, *Besermanni* dicuntur, ab Europæis omnibus *Turcæ*, *Hungari*, *Bohemi*, & *Tartari* nuncupantur. Et nos ipsi Angli, qui nobis nostra lingua Englischmen vocamur, Britannis, Hibernicis, & Sylvestribus Scotis *Sassen* appellamur. Eadem ratione iudicandum est, maiores nostros, qui se *Cumero* dixerunt, alia de causa, vel à se, vel ab alijs *Britones* dictos fuisse, vnde Græci Βρεττανίαν conflarunt, & quasi per manus Romanis tradiderunt. Hoc posito, in insulæ nostræ nomina nunc inquiramus.

Albion.

De nomine *Albion* non multum laboro, quod huic insulæ imposuerunt Græci ad differentiam, cùm circumuicinæ insulæ omnes Britannicæ vocarentur. A Græcorum enim vanitate, fabulositate & desultoria illa in fingendis nominibus lenitate, quam ipsi δεινὴν ὑφαιρολογίαν dixerunt, enatum videtur. Cùm enim illi Italiam ab Hespero Atlantis filio Hesperiam, Galliã à Polyphemi, Gallatiam, &c. fabulosè dixerint: non possum non credere, quin hanc insulam ab Albione Neptuni filio Albionem etiam fabulosè denominarint, quod Perottus & Lilius Giraldus prodiderunt. Nisi quis malit ab ἀλφὸν deducere, quod teste Festo, album Græcis sonat, vnde & Alpes appellatę. Albicantibus enim rupibus, quas *mirificas moles* Cicero vocat, coronatur, vnde in Antonini Pij, & Seueri nummis Britannia muliebri habitu, rupibus insidens figuratur, & ipsis Britannis *Inis Wen*, id est, insula alba indigitatur: vt taceam Orpheum in Argonauticis insulam proximè Hiberniam siue Iernin, quæ necessariò sit hæc nostra, Λευκὴν χέρσον, id est, albicantem terram dixisse, quam ante pauculos versus Νῆσον περικλεῖσαν pro λευκήνασαν vocasse videatur. Fracastorius etiam dum pestilentem illam Ephemeram Britannicam (quam Sudorem Britannicum vulgò dicimus) soli ratione quasi gypseum esset, contingere scribit, à gypseo solo, insulam hanc *Albion* appellatam fuisse suspicatur. Nec est cur anxiè inquiramus qua de causa Britannia, *Insula Caruli* in Parodia illa antiqua contra Ventidium Bassum dicatur, cùm circumfusa sit Oceano, qui *Cærulus*, & *Cærulum* poetis vocatur, vnde de Britannia Claudianus

Britannia figura.

Inis Wen.

Lib. 2. de morbis contagiosis.

Insula Caruli.

cuius vestigia verrit
Cærulus.

Sed de Britanniæ nomine & originatione valdè dubia pro hominum ingenijs fluctuat veritas. Qua in re, vt mihi meam

interponere liceat ſententiam, Britannis noſtris præfabor, vt linguis animíſque faueant, vt dum cognoſcere cupiant, ignoſcere velint, & non mihi intercludant eam viam, qua Eliotta, Lelandus, Lhuidus, & alij inſtiterunt. Si enim Humfredo Lhuiddo eruditiſſimo Britanno ſine prejudicio Bruti, fas fuerit, imò laudi vertitur, aliunde quàm à Bruto Britannię nomen deducere, non ſit mihi piaculo qui Bruti hiſtoriam oppugnare nolo, aliunde ſi potero, paucis repetere. Nimirum ex ipſa Britannica lingua, quę vt minimè permiſta, & longè vetuſtiſſima, ita huic negotio multum inſtrumenti allatura videtur. Linguæ enim antiquæ ad origines perſcrutandas inprimis neceſſariæ cenſentur, & prima nomina longo temporis ſitu obſoleta in Barbaris linguis, vt antiquioribus, conſeruari docet Plato. Quanquam verò his rebus à memoria propter vetuſtatem remotis tanta offuſa ſit caligo, vt vota potiùs facienda, quàm veritas ſperanda videatur; elaborabo tamen veritatem limare, & quod mei iudicij ſit, quàm poſſum breuiſſimè, proferam, nemini quicquam præiudicati allaturus, ſed ſi quis probabilius attulerit, libentiſſimo animo exoſculaturus. Non enim in meipſo, magis quàm alio veritatem amo, complectárque quocunque videro.

In Cratilo.

Primùm hoc mihi pro conceſſo, & probato, cum bona lectoris venia ſumam, vetuſtos populos principio ſua nomina habuiſſe, & ex illis poſteà in analogiam deflexis Græcos, & Latinos nomina regionibus indidiſſe, i. vt planiùs dicam, populos ante regiones nominibus inſignitos, & à populis regiones denominatas fuiſſe. Quis neget *Iudæorum, Medorum, Perſarum, Scytharum, Alamanorum, Gallorum, Getulorum, Saxonum, Anglorum, Scotorum, &c.* appellationes priùs extitiſſe, quàm *Iudæa, Media, Perſia, Scythia, Alamannia, Gallia, Getulia, Saxonia, Anglia, Scotia. &c.* Et hæc vocabula ex illis ſuperioribus enata quis non videt? A Samnitibus, Inſubribus, & Belgis Liuium & Cæſarem ipſas regiones *Samnitium, Inſubrium,* & *Belgium,* primùm nominaſſe legimus. A Francis Conſtantini Maximi temporibus, vt in nummis videre eſt, *Francia* primùm deducta eſt, & à Burgundis *Burgundiam* primus efformauit Sidonius Apollinaris. Eadem ratione neceſſariò credamus hanc noſtram inſulam Britanniam ab incolis denominatam eſſe, quos *Brit,* vel *Brith* barbarè dictos fuiſſe perſuadent nonnulla; Inprimis vetuſtiſſimus ille Sybillæ verſus.

Brit.

* Ἔστηι δὲ Βρίτωνι χθὼν Γαίησι πολυχρύσοις
Ὠκεανὸς πολιοῖο πλυσίμβροτος αἵματι πολλῷ.

* *In Galliâ auro locupletibus, atque Britanniâ, Oceanus multo resonabit sanguine plenus.*

Prætered

Præterea Martialis, Iuuenalis, Ausoniique authoritas, Procopius etiam cui insula hæc BRITIA appellatur, inscriptiones item veteres ab ipsis Britannis positæ, in quibus leguntur *Brito, Britones, Brittus* COH. BRITON. ORDINIS BRITTON, & Romæ ad S. Mariam Rotundam, NATIONE BRITTO. ipsi etiam Saxones, Britones Bpiτ∫ sua lingua dixerunt, & Witichindus Saxo pro Britannis vbique *Britas* concipit, vt procul dubio BRIT sit θεωνυμον, vnde *Brito* deducitur, & vnde lumen huic nomini Britanniæ exoriatur.

Quum verò gentes nomina ex eo inuenerint, quo reliquis vel præstarent, vel à reliquis internoscerentur, siue pro primi conditoris dignitate, vt *Iones* à Iauan, *Israëlitæ* ab Israële, *Chananæi*, à Chanan filio Chami, siue pro naturæ, morum, & studiorum ratione, vt *Iberi* Hebraica origine, quòd fossores, *Heneti* quòd vagabundi; *Nomades* quòd rei pecuariæ studerent, *Alamanni* & *Germani*, quòd viri strenui censerentur, *Franci* quòd in libertatem se assererent, *Æthiopes*, quòd atri essent, *Pannones*, quòd manicatis è panno, vt placet Dioni, vterentur tunicis. Cúmque nostrates, qui communi cum vicinis nomine, *Cimbri* & *Cumeri* dicerentur, nullam notam habuerint, qua internòsci & secerni à finitimis meliùs poterant, quàm ritu illo corpora sua pingendi: Britannos enim se glasto (*Glass* cæruleũ etiamnũ illis significat) depinxisse grauissimi quíque authores Cæsar, Mela, Plinius, &c. doceant: quid si à depictis corporibus Britones dictos fuisse coniectarim? Quicquid enim depictum & coloratum, *Brith* patria & antiqua lingua appellant. Nec est cur quis hanc duriusculam aut absurdam esse Britonum etymologiam existimet, cùm quæ in etymis maximè requiruntur, & voces consonent, & nomen, tanquam rei imago, rem ipsam exprimat. *Brith* etenim & *Brit* optimè consonant, & *Brith* illud Britonibus denotat, quod Britones re ipsa erant. i. picti, depicti, infecti, colorati, vt Latinis poëtis dicuntur, & Ποικίλονωτοι, i. variegatum tergum habentes, vt Oppiano in Cynegeticorum primo nominantur.

Britones vnde dicti.
Brith quid.

Nec alienum erit, quantulumcunque sit, hîc adnotare quod obseruaui, in vetustissimorum Britannorum ferè omnium nominibus aliquam coloris significationem apparere, quæ ab hac pingendi ratione proculdubio sit enata; Ruber color Britannis *Coch* & *Goch* dicitur, quod in his nominibus meo iudicio subest. *Cogidunus, Argentocoxus, Segonax.* Ijsdem: Ater color *Du* vocatur quod se quodammodo ostendit in *Mandubratius, Cartimandua,*

Veterum Britannorum nomina à coloribus facta.

dua, Togodumnus, Bunduica, Cogidunus. Albus color *Gwyn* appellatur, cuius nominis expressa quasi vestigia videre videor in *Venutius* & *Immanuentius*. *Gwellu* illis est quod Latinis color aqueus, & hoc in nominibus *Vellocati* & *Carnillij* & *Suella* se ostendit. *Glas* cæruleus Britannicè nominatur, quod *Cuniglasi* regis nomine cernitur, Gildas enim *fuluum lanionem* interpretatur. *Aure* quod aureum colorem sonat in *Cungetorix*, *Aruiragus* & *Artuvrus* sese prodit. Color floridus illis *Teg* appellatur quod in *Prasutagus* & *Caratacus* se subindicat. Si verò mistorum colorum nomina cum ipsis coloribus Britannos desumpsisse à Romanis credamus: certum enim est illos *Werith* pro viridi & *Melyn* pro melino colore à Romanis hausisse; Prasimi coloris in *Prasutago*, Minij coloris in *Adminio* regis Cunobelini filio notationem latere, si puto, nemo vt spero, aduersabitur. Rufina etiam Britanna eruditissima à rufo colore nomen retulit, vti Albanus, primus Martyr Britanniæ, si ille Britannus, ab albo. Si reliqua Britannorum nomina quæ sunt tantùm quatuor vel quinque apud veteres, quispiam eius linguæ veteris peritus excutiat, suspicari licet illum in pauculis illis nominibus aliquam coloris significationem inuenturum. Nec omittendum vulgatissima hodiè Britannorum nomina, *Gwyn, Dû, Goch, Lluid*, ab albedine, nigredine, rubedine, & rauo colore esse imposita. Vt minus mirum videatur gentem ipsam à pingendi ratione nomen traxisse, vtique quæ se pinxerit, & incolæ ipsi cùm olim tum nostro tempore à coloribus sibi nomina imposuerint. Sed ad rem, si hæc præter rem.

Certum etiam est Britonem *Brithon* Britannicè in historijs dici. Aspirationis notam nihil moror, cùm Britanni quibus, vt inquit Chrysostomus, lingua erat sibila, aspirationibus gaudeant, quas Latini studiosè vitarunt. Iam vt à *Brith* Brito, sic etiam Britannia, vt mihi videtur promanauit. *Britannia*, inquit Isidorus, *à vocabulo suæ gentis cognominata est*. Cùm enim Græci vetustissimi (hi namque primi huius insulæ nomen sic concepêrunt) vel pyraticam, vel mercaturam exercentes, disiunctissimas regiones, littora legendo, vt ait Eratosthenes, adierint, & hanc gentem vel ab ipsis incolis, vel à Gallis quibus vna eadémque lingua, *Brith* & *Brithon* appellari accepissent, illi ad BRITH, TANIA addiderunt. Quod vt est in Glossarijs, regionem Græcè significat, vnde Βρεττανία, id est, Britonum regio, conflarunt, pro qua Βρεττανία perperàm scripserunt, sed rectiùs Lucretius & Cæsar

In ferm. Pentecost.

Tania.

Sic hodie Germani Landt, *regionum nominibus adiungunt.*

Britannia,

Britannia, qui primi Latinorum eius meminerunt. Hanc rem ita se habere firmiùs credo, quòd in spatiosissimo orbis terrarum theatro tria tantùm præter nostram Britanniam, maiorum regionum nomina reperias, quæ in TANIA terminantur, & illæ quidē in Occidua hac orbis plaga, MAVRITANIA videlicet, LVSITAÑIA, & AQVITANIA, quæ nomina Græcos fecisse, & Latinis tradidisse minimè dubito, vtpote qui has terras primi perlustrauerunt. A Mauris enim *Mauritaniam* quasi Maurorum regionem fecerunt, quam indigenæ, teste Strabone, Numidiam vocarunt, à Luso Liberi filio *Lusitaniam* quasi Lusi regionem, & *Aquitaniam* forsitan, vt Iuoni Carnotensi videtur, ab aquis, quasi ad aquas regionem, quo sensu, vt habet Plinius, priùs *Armorica*, id est, ad mare dicebatur. Turditania verò & Bastitania minorum regionum nomina huc possunt reuocari, quæ in hoc etiam tractu occidentali fuerunt, scilicet in Hispania, & Turdorum Bastorúmque regiones significare videantur. Nec nouum est, vocabulum aliquod ex peregrino & Græco componi: *Componuntur*, inquit Quintilianus, *nomina aut ex nostro & peregrino, vt Biclinium, contrà Epitogium, Anticato, aut ex duobus peregrinis, vt Epirrhedium.* Et receptissima est hæc compositionis ratio in regionum nominibus, Nonne Ireland ex Hibernica *Erin*, & Anglica Land, nonne *Angleterre* ex Anglica dictione, & Gallica, nonne *Franclond* (sic enim Saxones nostri Franciam vocarunt) è Francica, & Saxonica, nonne *Poleland*, è Polonica & Germanica, nonne *Danmarch*, è Danica, & Germanica *March*, quę limitem significat, compositione coaluit? Sed in re tam perspicua non pluribus vtar. Nec est cur Græcam hanc adiectionem TANIA miremur, cùm per omnia Europę littora, & insulas vsque ad hanc nostram Græcos fuisse accolas, ex antiquissimis authoribus doceat Beatus Hieronymus in Quæstionibus ad Genesim. *Legamus*, inquit, *Varronis de antiquitatibus libros, & Sisinnij Capitonis, & Græcum Phlegonta, caterósq; eruditissimos viros, & videbimus penè omnes insulas, & totius orbis littora, terrásq; mari vicinas, Græcis accolis occupatas: qui vt suprà diximus, ab Amano & Tauro mõtibus omnia maritima loca vsq; ad Oceanum possedêre Britannicum.* Liv.

Græcos sanè ad nostram hanc regionem appulisse, & situm eius naturámq; explorasse, extra dubiũ ponetur; si obseruemus quæ Athenæus scripsit de Philea Taurominite (de quo statim) qui fuit in Britannia centesimo sexagesimo ante Cæsaris aduentum anno, si aram Græcis literis Vlyssi inscriptam in memoriam

Græcos Britanniam adisse.

riam reuocemus. Si quæ Pytheas ante Romanorũ tempora, de distantia Thules à Britannia tradidit notemus. Quis enim Græcis Britanniam, Thulen, Belgicas regiones, earúmque inprimis littora aperuisset, nisi Græcorum naues Oceanum Britannicum & Germanicum intrassent, & eius descriptionem ad suos Geographos retulissent? An verò Pytheas, nauigationem sex dierum vltra Britanniam nouisset, nisi Græcorum quisquam eam indicasset? Quis eos docuit, Scandiũ, Bergos & Nerigon ex qua in Thulen nauigetur? quæ nomina Græcis vetustissimis notiora videntur fuisse, quàm vel Plinio vel vlli Romanorũ. Vnde Mela *Graijs carminibus Thulen celebratam* fuisse testatur, & Plinius *Britannia insula, clara Græcis noſtrisq; monumẽtis*. Hac ergo ratione, tam multa Græcorum vocabula in linguam Britannicã & Gallicam irrepserunt, simul & Belgicam. Quòd si aut Lazarus Bayfius, & Budæus glorientur suos Gallos ab antiquo φιλίᾳ fuisse, argumento paucarum vocum eius idiomatis, quæ Græcæ linguæ vestigiã conseruent, nec minùs gaudio gestit Hadrianus Iunius, quòd in Belgicis vocabulis Græca τύχαι lateant, etiam Britannis gloriari licet, in quorum sermone plurima sunt nomina à Græcis deriuata. Hoc tamen Thomas Smythus Eques auratus sereniss. noſtræ Reginæ à Secretis, vir vndiquaque doctissimus inde euenisse credit, quòd reliquâ Europâ bello exagitatâ, Græcorum plurimi huc tanquam in asylum confluxerunt.

Græca verba in lingua Britannica. Libro Orthographia Anglica.

Hæc mea est de Britonum originatione sententia, & Britanniæ nomine, siue error, siue coniectura, cui, si à vero aliena sit, vtinam veritas ipsa intercedat. Si quis me pro veritatis tribunali sisteret, non aliud est quod respondeam. Britannos autem noſtros doctiores vel precibus omnibus oro, & obtestor, omnem operam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in hac disquisitione tantisper figant: vt veritas tandem aliquando inuenta omnes coniecturarum nebulas sua luce discutiat.

Quid verò Britanni primis temporibus gesserint, quam Reipublicę formam habuerint, quibus institutis vixerint, vir optimus & eruditione ornatissimus D. Daniel Rogersius optime de me meritus suis scriptis nos docebit. Quod tamen ad mores antiquos attinet hæc paucula ipsis antiquorum verbis habe.

Britannorum mores.

Cæsar. *Vtuntur Britanni nummo ære, aut* * *annulis ferreis, ad certum pondus examinatis, pro nummo: leporem, & gallinam & anserem gustare,*

* *Alij legunt Lamnis.*

gustare, fas non putant: hac tamen alunt, animi, voluptatisque causa. Ex his omnibus longe sunt humanissimi qui Cantium incolunt, quae regio est maritima omnis, neque multùm à Gallica differunt consuetudine: interiores plerique frumenta non serunt; sed lacte & carne viuunt: pellibúsque sunt vestiti: omnes verò se Britanni luteo inficiunt: quod caeruleum effecit colorem, atque hoc horribiliore in pugna aspectu: capillóque sunt promisso, atq; omni parte corporis rasa, praeter caput, & labrum superius: vxores habent deni, duodenique inter se communes, & maximè fratres cum fratribus, & parentes cum liberis: sed si qui sunt ex his nati, eorum habentur liberi, à quibus primum virgines quaeque ducta sunt. In praelijs plerunque vti consuêrunt essedarijs. Primò per omnes partes perequitant, & tela conijciunt, atq; ipso terrore equorum & strepitu rotarum ordines plerumque perturbant: & cùm se inter equitum turmas insinuauêre, ex essedis dissiliunt & pedes praeliantur. Aurigae interim paulùm è praelio excedunt, atque ita se collocant, vt si illi à multitudine hostium premantur, expeditum receptum habeant. Ita mobilitatem equitum, stabilitatem peditum in praelijs praestant, ac tantum vsu quotidiano & exercitatione efficiunt, vt in declini ac praecipiti loco incitatos equos sustinere, & breui moderari, ac flectere, & per temonem percurrere, & in iugo insistere, & inde se in currus citissimè recipere consueuerint. Illi etiam consultò plerumque cedunt, & cùm paululum à legionibus nostros remouissent, ex essedis desiliunt, & pedibus dispari praelio contendunt. Equestris autem praelij ratio & cedentibus, & insequentibus par atque idem periculum inferebat. Accedebant huc vt numquam conferti, sed rari, magnísque interuallis praeliarentur: stationésq; dispositas haberent, atque alij alios deinceps exciperent, & recentes defatigatis succederent.

Lutum.

Essedarij.

Pugna Essedaria.

Strabo. *Britanni Gallos proceritate superant, minúsq; flauos habent crines: laxioribus autem sunt corporibus: magnitudinis argumentum esto, quòd nos ipsi, adolescentes Romae vidimus, qui etiam semisse pedes superarent altissimos homines: erant autem pedibus male suffulti, & reliqua corporis lineamenta constitutionem non elegantem referebant. Ingenio Gallorum partim similes sunt, partim simpliciores, & magis barbari, adeo vt quidam eorum ob imperitiam caseos nullos conficiant, cum tamen lacte abundent: alij hortos colendi, & aliarum partium agriculturae ignari sunt. Complures apud eos sunt dominationes. Ad bella essedorum vtuntur multitudine, vt & quidam Gallorum. Vrbium loco ipsis sunt nemora. Arboribus enim deiectis vbi amplum circulum sepserunt, ipsi casas ibidem sibi ponunt, & pecori stabula condunt, ad vsum quidem non longi temporis.*

Diodorus Siculus. *Britanni priscorum more vitam degunt, vtun-*

tur

tur in pugna curribus velut antiquos Græcorum heroas vsos in bello Troiano ferunt. Domos ex calamis vel lignis, vt plurimum, habent compactas, frumento cum aristis sub tecta reponunt, inde quod satis in diem sit vsui terentes. Moribus simplices integríq; sunt, longè à nostrorum hominum astutia & versutia remoti, cibo simplici victúque vitam degunt, atque à diuitum delitijs alieno. Multitudinis hominum insula plena est.

Pomponius Mela. Fert Britannia populos regésq; populorum, sed sunt inculti omnes, atque vt longiùs à continenti absunt, ita aliarum opum ignari magis, tantùm pecore ac finibus dites, incertum ob decorem, an quid aliud,* vltro corpora infecti. Causas autem bellorum ex libidine contrahunt, ac se frequenter inuicem infestant, maximè imperitandi cupidine, studióque ea prolatandi quæ possident. Dimicant non equitatu modò, aut pedite, verùm & bigis, & curribus, Gallicè armatis, Couinos vocant, quorum falcatis axibus vtuntur.

* Glasto vel vitro. vide pag. 18.

Cornelius Tacitus. Proximi Gallis, & similes sunt Britanni, seu durante originis vi; seu procurrentibus in diuersa terris, positio cœli corporibus habitum dedit. In vniuersum tamen æstimanti, Gallos vicinum solum occupasse credibile est. Gallorum sacra deprehendas, superstitionum persuasione. Sermo haud multùm diuersus, in deposcendis periculis eadem audacia; & vbi aduenere, in detractandis eadem formido, plus tamen ferociæ Britanni præferunt, vt quos nondum longa pax emollierit: nam Gallos quoque in bellis floruisse accepimus, mox segnitia cum otio intrauit, amissa virtute pariter ac libertate: quod Britannorum olim euictis euenit, cæteri manent quales Galli fuerunt. In pedite robur, quædam nationes & curru præliantur: honestior auriga, clientes propugnant: olim regibus parebant, nunc per principes factionibus & studijs trahuntur: nec aliud aduersus validissimas gentes pro Romanis vtilius, quàm quod in commune non consulunt. Rarus duabus tribúsque ciuitatibus, ad propulsandum commune periculum conuentus: ita dum singuli pugnant, vniuersi vincuntur.

Dio Nicæus ex Xiphilini epitome de Britannis in Septentrionali insulæ parte. Agros nullos colunt: de præda & venatione, fructibúsque arborum viuunt: nam pisces, quorum ibi maxima est & innumerabilis copia, non gustant. Degunt in tentorijs nudi & sine calceis: vtuntur communibus vxoribus, liberósq; omnes alunt. Apud hos populus magna ex parte principatum tenet: latrocinantur libentissimè: militant de curribus: equos habent paruos & celeres: pedites currunt celerrimè: dum stant, firmissimi sunt. Horum arma sunt scutum, & hasta brevis, in cuius inferiore parte pomum ex ære, vt, dum concutitur, hostes sonitu perterrefaciant. Pugiones quoque habent: sed in primis famem, frigúsque,

que, ac labores omnes perferunt. Nam mersi in paludibus capite tenus per multos dies inediam sustinent: in syluis autem, corticibus atque radicibus arborum aluntur. Certum cibi genus parant ad omnia, quem si ceperint, quanta est vnius fabæ magnitudo, minimè esurire aut sitire solent.

Herodianus. *Vestis vsum non cognoscunt, sed ventrem atque cervicem ferro incingunt, ornamentum id esse, ac diuitiarum argumentum existimantes, perinde vt aurum cæteri barbari, quin ipsa notant corpora pictura varia, & omnifariam formis animalium, quocirca ne induuntur quidem, videlicet picturam corporis ne adoperiant. Sunt autem bellicosissima gens, atque auidissima cædis, tantùm scuto angusto, lanceáq; contenti, præterea gladio nudis corporibus dependente, lorica ac galea penitùs ignorant vsum, impedimentum id esse transgrediendis paludibus arbitrantes, quarum vaporibus, astúq; cœlum ibi semper caliginosum.*

Reliqua, quæ paucula sunt hinc inde carpam, & delibabo. Plinius de Magia. *Sed quid ego hæc commemorem in arte Oceanum quoque transgressa, & ad natura inane prouecta? Britannia hodiéque eam attonitè celebrat tantis ceremonijs, vt dedisse Persis videri possit.* Idem, *Similis plantagini glastum in Gallia vocatur: quo Britannorum coniuges nurúsque toto corpore oblita, quibusdam in sacris & nuda incedunt, Æthiopicum colorem imitantes. Lautiores epulas non nouit Britannia quam * Chenerotes fero anseres minores. Annulos in medio digito gestarunt Britanni, Marga terras Britanni stercorarunt.* Tacitus, *Solitum Britannis fœminarum ductu bellare; hominum fibris Deos consulere. Certis notis se inurere,* quas *Britonum stigmata vocat* Tertullianus, docet Solinus. *Regionem,* inquit, *partim tenent Barbari: quibus per artifices plagarum figuras, iam inde à pueris varia animalium effigies incorporantur, inscriptísq; visceribus, hominis incremento pigmenti nota crescunt: nec quicquam magis patientiæ loco nationes fera ducunt, quàm vt per memores cicatrices, plurimum fuci artus bibant.* Dio. Andatem .i. Victoriam, & Adrasten Deas colebant. Cæsar, & Lucanus. *Naues habebant quarum carinæ ac statumina ex leui fiebant materia: reliquum contextum coriis integebatur.* Solinus. *Quantocunq; tẽpore cursus tenebat, nauigantes esus abstinebant. Potu ex hordeo vtebantur,* & nos hodie vtimur, vt habet Dioscorides, qui *Curmi* perperàm pro *Kwrw*, sic enim Britannis quod nobis Ale dicitur. *Plurimi vnam tantùm vxorem habuere,* vt author est Eusebius Præparat. 6. *Centenos & vicenos vixisse annos,* quòd obrigefacta loca calorem introrsus arceant, prodit Plutarchus.

Qui fuerint illi *vetusti immanium tyrannorum anni,* de quibus Gildas, me latet, nisi illos innuat, qui in hac regione imperium sibi

Magia Britannorum.

Glastum.

Chenerotes.

* Græne Gerse.

Pingendi ratio.

Andatem. Nauigatio Britannorum.

Tyranni Britanniæ.

sibi contra Romanos arripuerunt, eóque tempore Tyranni vocabantur. Subiungit enim ille. *Porphyrius rabidus orientalis aduersus ecclesiam canis dementia sua, ac vanitatis stylo hoc etiam adnexuit. Britannia, inquiens, fertilis prouincia tyrannorum.* Nec de prisca eorum religione verba faciam, quæ ne religio quidem, sed tristissimum superstitionum chaos. Cùm enim Diabolus cumulata caligine veram doctrinam demersisset, Britanniæ *portenta erant*, inquit ille Gildas, *ipsa Diabolica, penè numero Ægyptiaca vincentia, quorum nonnulla lineamentis adhuc deformibus, intra vel extra deserta mœnia, solito more rigentia toruis vultibus intuemur.*

Religio Britannorum.

Quòd verò Britannos vna cum Hercule in Hesiones raptu adfuisse colligatur ex his Cornelij, vt existimant, Nepotis versibus, dum nuptias Telamonis & Hesiones describit,

& in aurea pocula fusi
Inuitant sese pateris plebs mixta, Britanni, &c.

Planè Poeticum est, & illius authorem non fuisse Cornelium Nepotem, vt Germani volunt, sed Iosephum Iscanum, siue Exonienſem dilucidè & quasi obsignatis tabulis probare possum. Vtique qui Henrici nostri Secundi & Thomæ Cantuarienſis Archiepiscopi meminerit.

An Vlysses huc penetrârit, quem in Caledonia appulsum ara Græcis literis inscripta, vt habet Solinus, manifestauit, dubitarim ego cum Brodæo, & potiùs in Vlyssis honorem, quàm ab Vlysse positam iudicarim: etiamsi Vlyssem illum Elizzam Iapheti nepotem fuisse contendant. Ex historijs enim liquet, & iam diximus, Græcos antiquissimos, peregrinationes longinquas terrâ marique suscepisse: vnde mirum videri non debet, si nomina quædam & monumenta eorum, varijs locis reperiantur: Sæpè autem ea nomina, non tam de suis deriuarunt, quam de heroum nomenclaturis, quorum apud eos vel par, vel maior erat reuerentia, quàm apud Christianos, aut Confessorum, aut Martyrum. Sicut igitur à S. Iohanne, à S. Dominico, à S. Francisco, & alijs innumeris Diuis, nomina regionibus recèns inuentis imponuntur; ita quoque olim apud Græcos contigisse, quis volet negare? At quis inter omnes heroas pelagi erroribus, aut pluribus, aut diuturnioribus fuit exercitus quàm Vlysses? Non igitur mirum frequentissimum nauigantes illi votum nuncupasse, & locis quibus appellabant nomina votiua ab illo accepta consecrasse: Hinc Vlyssipo super Tagi fl. ostijs. Hinc alibi, alia Vlyssis & Laertæ, & sociorum monumenta, quæ non ad Vlyssem,

Brodæus lib. 3. cap. 4. Miscel.

Vlysses nunquam in Britannia.

sem, vt conditorem sunt referenda, sed existimandum à Græcis peregrinas oras explorantibus, honori Herois, qui plurima inter omnes perlustrasset, dedicata fuisse.

Quòd Ioannes Tzetzes in varijs historijs scripserit Reges nostros Britannicos Catonem illum maiorem, qui cum Populi Romani moribus bellum gessit, muneribus virtutis ergô affeciſſe, longè antequam Britanniæ nomen Romanis innotuerit: fidem ipse suam liberet, quàm fabulosus sit scriptor, norunt omnes.

Nec credas Alexandrum Magnum ex India Orientali ad Gades & Britanniam peruenisse, quamuis scribat Cedrenus refragantibus Historicis: ἐκεῖθεν δὲ πρὸς Ἄραπας καὶ Γαδίρας, καὶ τὴν Βρεττανίαν ἤδη γενόμενος, χιλίας ὀλκάδας κρεμασαμένους. Eiusdem est farinæ quod ex Hunnibaldo Trithemius refert Bassanum regem filiam Orcadum regis repudiasse anno ante Christum natum 284. regisque Britannorum auxilijs bellum Bassano intulisse. *Alexander Magnus nunquam in Britannia.*

Nec quis putet Hannibalem in Britannia militasse, quòd apud Polybium vndecimi libri eclogis legatur, Τῶν Ἀννίβου εἰς τὴν συμμαχικὴν τῆς Ἰσπανίας εἰς τὴν Ἰσπανῶν νῆσον ἐπιβάντων. Mendosus etenim est locus, & pro Βρεττανίας, Βρεττανοὺς legendum, vt etiam apud Dionem lib. 42. Agitur enim vtrobique de Brutijs in Italia: Græcos tamen circa hæc tempora insulam nostram adijsse non diffiteor. Dum enim Athenæus nauem illam Hieronis, cuius magnitudo & artificium cunctis miraculo fuit, è Moschione vetustissimo authore descripsit, præcipuum malum difficultèr in Britanniæ nostrę montibus à subulco inuentum, & à Philea Tauromenite mechanico in Siciliam deductum prodit. *Hannibal nunquam in Britannia.* *Nauis Hieronis.*

Britannos autem cum Cimbris & Gallis permistos fuisse in expeditionibus illis in Italiam & Græciam videtur. Nam præter nomen commune, in Britannico Triadum libro vetustissimo, vbi tres maximi exercitus, qui è Britannis conscripti erant, memorantur, proditum est, exterum quendam ducem longè maximum exercitum hinc contraxisse, qui, populata magna Europę parte, tandem ad Græcum mare (forsitan Gallatiam innuit) consederit. *Britones in expeditionibus cum Cimbris.* *Triadum liber.*

Britomarum item ducem inter illos militarem, cuius meminit Florus & Appianus, Britonem fuisse nomen euincit, quod Britonem magnum significat. Nec torquebo illud Strabonis, qui Brennum natione Prausum fuisse scribit, vt natione Britonem faciam. Nec quod Ottho Frisingensis tradit ad Draui scaturi- *Britomarus Brito.* *Lib. 3. cap. 13.*

ginem Cimbrorum prolem *Briones* fediſſe, in Britones conuertere auſim, etſi quid non audeant temporis noſtri Critici?

✻ Verum-enim-verò, vt ſemel dicam, quod ſentio. Vt Romani qui in eam potentiam emicuerunt, nec Herodoto nec Græcis antiquioribus innotuerunt, Galliique & Iberi priſcis Hiſtoricis planè fuerunt ignotiſſimi: ſic Britannorum nomen ſeriùs Græcis & Romanis auditum fuiſſe ſemper exiſtimaui. In cauſſa verò fuiſſe videatur cum diſiunctior Inſulæ ſitus, tum quòd veteres illi Britanni ſibi viuentes non magna commercia cum alijs gentibus habuerint. Et hac quidem in re Dio iuxtà mecum ſentit. *Primis Græcorum*, inquit *Romanorúmque ne eſſe quidem Britanniam compertum fuit, poſteriores in controuerſiam adduxerunt, Continens ne ea terra, an verò inſula eſſet, multáque de vtraque opinione conſcripta ſunt ab ijs qui certi quidem nihil nouerant (quippe qui nec vidiſſent, nec ab indigenis qualis eſſet, accepiſſent) ſed coniecturis tantum, quantum vel ocij vel ſtudij ſingulis aderat, niterentur.* Latinorum autem primus quòd ſciam Britanniæ meminit Lucretius his verſiculis de aëris differentijs.

Britannia ſeriùs Græcis & Romanis cognita.

Nam quid Britannum cœlum differre putamus,
Et quod in Ægypto eſt, quà mundi claudicat axis.

Lucretium autem Cæſare paulò antiquiorem fuiſſe in confeſſo eſt, quo tempore Diuitiacum Sueſionum Regem totius Galliæ potentiſſimum, Britanniæ imperium obtinuiſſe ab ipſo Cæſare edocemur.

✻ Quamuis Diodorus Siculus ſcribat, *Britanniam nullius aduenæ imperium expertam, neque enim Dionyſium, neque Herculem, neque heroa aut Deum quempiam accepimus eos bello tentaſſe.*

Quia verò & locus exigere videtur, & ſequenti narrationi lux maxima inde exoriatur, liceat mihi hîc Romanorum in Britannia hiſtoriam non è fabellis noſtris quas vani eſſet ſcribere, & ſtulti credere: ſed ex incorruptis priſcæ antiquitatis monumentis ſummatim, & carptim perſtringere; nec ego gloriæ ſegetem illis præcîdam, qui hoc argumentum moliuntur.

ROMANI.

✻ CVm virtus & fortuna ita conueniſſent, aut potiùs diuinum ſtatuiſſet conſilium, vt Roma iugum omnibus terris imponeret; Caius Iulius Cæſar Gallias iam victorijs emenſus, vt quas natura diremerat victori-

Iulius Cæſar.

victorijs committeret, anno ante Christũ natum quinquagesimo quarto in Britanniam proficisci contendit, vel quòd in omnibus Gallicis bellis inde auxilia subministrata fuissent, vel quòd Bellouacos profugos suscepissent, vel, vt Suetonius scribit, Margaritarum Britannicarum spe illectus, vel potiùs gloriæ cupiditate flagrans, quod facilè credo, cùm reiecerit legatos Britannicos qui cognito eius consilio obsides dare, atque imperio populi Romani obtemperare polliciti fuerunt. Contractis itaque nauibus L x x x. onerarijs ad duas legiones transportandas, alijsque octodecem quas equitibus distribuit, Britanniam appulit, ipseque (si Iuliano credimus) primus omnium è naue egressus in terram descẽdit, sed aspera pugna exceptus, in qua Sceuę qui decimę legionis aquilam ferebat, virtus inprimis emicuit, posteà vno & altero prælio Britannos eò adegit, vt obsides darent. Quo facto, statim ab insula discessit, tùm quòd hyems instaret, nec satis copiarum secum haberet, quòdque pars reliqua exercitus tempestate disiecta cursum nõ tenuisset, motusque in Gallia propter absentiam iam tum concitarentur. Anno autem insequente, primo vere cum quinque legionibus & duobus equitum millibus nauibusq; DCCC. Britanniam denuò accessit, eò quòd obsides quos promiserant non omnes ad se missi fuerant, Cassibellinum quem bello Britanni communi consilio præfecerant, multis detrimentis fregit, vt alibi dicemus, partem aliquam Insulæ in deditionem accepit, obsides imperauit, quid in annos singulos Romanis penderetur, constituit, reuersusque ad mare Calendis Septemb. ad vj. Calendas Octobr. soluit, & exercitum in Gallias reportauit. Vnde antiquus de illo Poeta,

Vis inuicta viri reparatâ classe Britannos
Vicit, & hostiles Rheni compescuit vndas.

Tantaque hæc censebatur victoria, vt pro primæ expeditionis fœlici successu viginti dierum supplicatio à Senatu decreta fuerit. Sed hæc fusè persequutus est ipse Cæsar, & etiam Cicero vt videtur, in poemate amisso quòd Quadrigas inscripsit, in quo Cæsarem ob res Britannicas per medias laudes poeticis quadrigis vexit, (vt nobis persuadet Ferrerius Pedemontanus.) Scribit enim ipse. *Pingam Britanniam coloribus tuis, penicillo autem meo.* Veruntamen, aliorum iudicio Britannos tantùm prospera pugna terruit, vel vt Lucanus cecinit, qui Cæsarum familiæ iniquior.

Territa quæsitis ostendit terga Britannis.

Causæ belli in Britanniam.

In Cæsaribus.

Quadriga opus Ciceronis.

Grauiſſimuſque ſcriptor Tacitus ſcribit illum Britanniam tantùm oſtendiſſe, non tradidiſſe Romanis, Horatius haud tetigiſſe innuit cùm Auguſto adblãdiens Britannum dicit *intactum*.

Intactus aut Britannus vt deſcenderet
Sacra catenatus via. Et Propertius,
Te manet inuictus Romano Marte Britannus.

Tantùm abeſt vt verum ſit illud quod Aulicus ille Hiſtoricus Velleius Paterculus ſcripſerit. *Bis penetrata Britannia à Cæſare*, cùm vix ab illo intrata fuerit. Annos enim viginti ab hoc Cæſaris ingreſſu, noſtra inſula, *ſuis regibus conceſſa, & ſuis legibus eſt vſa*, vt ex Dione colligi poteſt.

Lib. 53.

Auguſtus.

Cæſar Auguſtus conſultò Britanniam neglexiſſe videtur cùm *concilium* id vocaret, vt inquit Tacitus, fortaſſe quia conſultiſſimum videbatur imperium Romanum intra terminos coerceri, Oceanum ſcilicet Iſtrum & Euphratem limites à Natura datos, vt adamantinum eſſet imperium, (ſic enim ipſe Auguſtus apud Iulianum loquitur) ne mole laborans ſua ſtatim ſubſideret & corrueret, quod magnis accidere ſolet: vel vt Straboni placet, ſpreuit cùm videret neque vllum metum à Britannis eſſe, neque multum vtilitatis, nec parum incommodi videbatur ab alijs inſulam circumiacentibus oblatum iri. Quæcunque verò cauſa fuit, certè poſt Iulium & verſa in ipſam Remp. Romanorùm Principum arma longa erat Britanniæ obliuio, etiam in pace. Tandem tamen ab vrbe profectus eſt vt in Britanniam bellum transferret. Quo tempore ad Fortunam Antianam Horatius.

Auguſtus cur Britanniam neglexit.
In Cæſaribus.

Serues iturum Cæſarem in vltimos
Orbis Britannos.

Verùm poſtquam in Galliam venit, Britanni ad eum pacem petitum miſerunt, & reguli quidem Britannici legationibus & officijs, amicitiam eius conſecuti, donaria in Capitolio dedicarunt, *Familiaremque* (ſic habet Strabo) *Romanis totam penè inſulam redegerunt vt vectigalia tolerent iam non difficilia è rebus quæ à Gallia & Britannia vltrò citroque vehuntur: ſunt autem eburnea frena, & torques, & electrina atque vitrea vaſa, alieque id genus viles ac promiſcuæ merces. Itaque nullo ad eam inſulam opus eſt præſidio. Requireretur enim ad minimum vna Legio & aliquid equitatus, ſi tributa indè eſſent auferenda, atqui tributum æquarent ſumptus in præſidium faciendi; neceſſariò enim vectigalia impoſita tributi minuerentur, & vi facta aliquid impendêret periculorum.* Anno itidem ſequente alteram in noſtram

noſtram hanc inſulam expeditionem animo agitauit, quia de pacto non conuenit, ſed Cantabri alijque in Hiſpania noua molientes impedierunt. Nec eſt cur quiſpiam Landino aut Seruio aut Philargyro credat, qui Auguſtum de Britannis triumphaſſe ex his Maronis carminibus prodiderunt.

Et duo rapta manu diuerſo ex hoſte trophæa,
Bísque triumphatas vtroque à littore gentes.

Ob deditionem ſanè illam cecinit Horatius,

Cœlo tonantem credidimus Iouem
Regnare: præſens diuus habebitur
Auguſtus, adiectis Britannis
Imperio, grauibúsque Perſis.

Tiberius etiam immoderatæ dominandi cupiditati cedens Auguſti conſilio acquieuiſſe videtur, librum enim protulit ipſius Auguſti manu perſcriptum, in quo *opes publicæ cõtinebantur quantum ciuium ſociorúmque in armis, quot claſſes, regna, prouincia, tributa, aut vectigalia*, additúmque conſilium coercendi intra terminos imperij, quod ipſi præcipuè (vt habet Tacitus) adeò placuit, vt nihil in Britannia tentauerit, nec aliquid præſidij habuerit. Vbi enim Tacitus percenſet numerum legionum, & quas oras tutarentur, Britanniæ nullam omnino facit mentionem. Romanorum tamen amicitiam Britanni coluiſſe videntur, cùm enim hoc tempore Druſus Oceanum nauigaſſet, quidam in hanc inſulam vi tempeſtatis rapti, à Regulis fuerunt remiſſi. Nec omnino alienum erit hic notare Britannum quendam ſub Auguſto meruiſſe, quod lapis antiquus Romæ ad ſanctam Mariam rotundam ſic inſcriptus docet: *Tiberius.* *Tacitus lib. 1.* *Vita Agricolæ.*

M. VLPIO IVSTO Q. SIG. AVG. MILITAVIT AN XXV. VIXIT. XLV. NATIONE BRITTO FEC. M. VLSIVS RESPECTVS VEH. AVG. AMICO OPTIMO DE SE BENE MERENTI.

Agitâſſe Caium Cæſarem de hac inſula intranda ſatis conſtat, ni veloxingenio, & mobilis pœnitentia, & ingentes aduerſus Germaniam conatus fruſtrà fuiſſent. *Nihil autem amplius, quam Adminio Cinobellini Britannorum Regis filio, qui pulſus à patre, cum exigua manu transfugerat, in deditionem receptο: quaſi vniuerſa tradita inſula, magnificas Romam literas miſit, monitis ſæpe latoribus, vt vehiculo ad forum vſque, & curiam pertenderent, nec niſi in ade Mar-* *Caius Caligula.* *Adminius.*

Suetonius. Expeditio Caligulæ in Oceanum.

tis, ac frequente Senatu, COSS. traderent. Posteà (vt habet Dio) *ad Oceanum profectus, tanquam in Britanniam bellum trænslaturus, in acie omnes milites suos propter littus collocauit, ipse triremi conscensa, paululum à terra auectus rediit, ac deinde alto in suggesto considens, signum pugnæ militibus dedit, classicúmque canere iussit, ac subitò mandauit, vt conchylia legerent. His partis spolijs (nimirum exuuijs hostium ad triumphum indigens) animum sustulit, quasi ipsum Oceanum subegisset, donatísque militibus, conchylia hæc Romam attulit, vt ibi quoq; prædam suam ostentaret. Et in indicium victoriæ altissimam turrem excitauit, ex qua, vt ex Pharo, noctibus ad regendos nauium cursus, ignes emicarent.* Cuius ruinæ conspiciuntur aliquando recedente æstu in Hollandię littore, & Byten huis accolis nominatur, qui inscriptos lapides sæpe reperiunt ex quibus vnus habuit has literas C. C. P. F. quod interpretantur *Caius Caligula Pharum Fecit*. Sed nos de hac fusiùs in insulis Britannicis.

Arx Britannica in Hollandia.

Claudius.

Iam inde interior Britannia magis ciuilibus bellis, & partium studijs, quàm Romanorum viribus attrita, post varias clades vltrò citróque illatas, in Romanorum potestatem paulatim concessit. Dum enim singuli pugnabant vniuersi sunt victi, sic in mutuam pernitiem ruentes vt non nisi oppressi senserint omnibus perire, quod singuli amiserunt. Claudius his discordijs fretus, & transfugas non redditos causam belli prætexens, traductis legionibus huc accessit, operáque Plautij, Vespasiani, Titi Rubri Pollionis, Ca. Sydij Getæ, Valerij Asiatici, inprimis verò Ostorij Scapulæ austrálem partem paulatim in ditionem redegit, de Britannis triumphauit, Caratacum Britannum cepit. Ipse verò in Britannia quindecem dies mansit, quo tempore victis arma ademit, bonorum publicationem Britannorum primoribus remisit, pro quo beneficio eius in Britannia templum Britanni coluerunt, & vt Deum orârunt. Hanc de nostris victoriam inter præclarissima monumenta, & testimonia Romanæ virtutis habuerunt scriptores. Vnde Seneca, *Primus Claudius deuicisse Britannos gloriari potuit, Iulius enim Cæsar ostendit eos Romanis tantùm*, & alibi de Claudio,

Ille Britannos
Vltra noti
Littora ponti,
Et cæruleos
Scuta Brigantes
Dare Romuleis

Colla

Colla cathenis
Iussit, & ipsum
Noua Romana
Iura securis
Tremere Oceanum.

Ægesippus item de Claudio, *Testis est Britannia extra orbem posita, Romanorum virtute in orbem redacta, quos atas superior ignorauit, didicit Romanorum victoria, seruiunt & ipsi, qui, quid esset seruitus ignorabant, soli sibi nati, & semper sibi liberi, qui à superiorum potentia interfuso Oceano secretè metuere non poterant, quos nesciebant. Plus itaque transisse ad Britannos, quàm triumphasse de Britannis.* Et alibi, *Britanniam quoque inter vndas adhuc latentem Romano imperio armis acquisiuerat, cuius triumpho opibus Roma ditior, Claudius consultior, Nero fortunatior æstimabatur.* & Iosephus in persona Titi in Iudæos, *Qui maior Oceano murus atque obstaculum? quo septi Britanni adorant arma Romanorum.* Poeta item antiquus inter alia in Claudij Imperatoris laudem:

Oceanus iam terga dedit, nec peruius vlli,
Cæsareos fasces, imperiúmque tulit.
Illa procul nostro semota, excluságue cœlo,
Alluitur nostra victa Britannis aqua.

Nec credas Eusebio, eiúsque sectatoribus, qui Claudium Orcadas insulas in suam potestatem redegisse falsò scriptitant. Cæterùm Claudius *Britannicus* hinc dictus: & ob victoriam triumphus, ludi annui, arcus trophæa ferens in vrbe, alter in Gallia vnde traiecerat, filio etiam nomen *Britannici*, (vt quasi proprio nomine sic diceretur) Messalinæ primus in consessu locus, & vt carpento veheretur, illi decreta fuerint à Senatu. Sed hæc plenius in Midelsexia & Essexia.

Nero Claudio succedens nihil omnino in re militari ausus est, exercitúmque è Britannia deducere cogitauit: nec nisi verecundia, ne obtrectare parentis gloriæ videretur, destitit. Didius Veranius tunc temporis insulæ præfuit, qui nihil præstitit intra annum extinctus. Suetonius Paullinus huic suffectus biennio prosperas res habuit, nationibúsque subactis, ad Monam vsque penetrauit, cùm interim Britanni, bonorum publicatione quam à Claudio remissam Decianus insulæ procurator renouare cœpit, vsurísque Senecæ grauissimis oppressi bellum funestissimum excitauerunt, Bunduica regina duce, præsidijs expugnatis, Romanorum Colonia excisa, plurimis interfectis, *Nero.* *Vide in Icenis.*

Romanorum penitus excussissent iugum, nisi vnius prælij fortuna prosperè subueniisset Paullinus. Verùm cum ille arrogantior in deditos esset,& suæ iniuriæ vltor, missus est à Nerone Petronius Turpilianus, vir faciliori ingenio,qui rebus compositis, nihil vltrà ausus, (vtique qui honestum pacis nomen segni otio imposuit) Trebellio Maximo prouinciam tradidit, qui cùm exercitum otio lasciuire pateretur,eò à suis adactus est,vt sine authoritate vlla precariò præesset, tandémque ob iracundiam militum ex Britannia profugeret. Quo tempore quartadecima legio ferocior à Nerone hinc euocata, vt ad claustra Caspiarum præmitteretur. Flagrante iam ciuili inter Galbam, Othonem, & Vitellium bello, Vectius Volanus erga hostes iners, maiori cum charitate, quàm authoritate prouinciam administrauit; adeò vt iam *missam Britanniam*, id est neglectam,dixerit Tacitus, nec enim amissa erat,vt aliqui noua lectione reponunt. Hoc tamen ciuili motu in Britannico exercitu nihil irarum. Non sanè aliæ legiones per omnes ciuilium bellorum motus innocentiùs egerunt: seu quia procul & Oceano diuisæ, seu crebris expeditionibus doctæ potiùs hostem odisse. Trebellio Maximo è Britannia ad partes Vitellij egresso, Roscius Cælius legatus xx.legionis hîc mansit: quiésq; prouinciæ,quanquam remoto consulari,mansit. Rexere legati legionum pares iure,Cælius audendo potentior. Nec aliud mihi legenti occurrit de Britannia hac tempestate, nisi quod & quartadecima legio quæ in Britannia fuerat pro Othone pugna Bedriacensi stabat,quam Vitellius in Britanniam remisit cum Batauorum cohortibus, ob veterem aduersus quartadecimanos (quibus malè voluit) discordiam, statímque contra Vespasianum eandem reuocauit.

Galba.
Otho.
Vitellius.

Tacitus explicatus.

Vespasianus.

Cùm autem Vespasianus imperium suscepisset secunda legio in Britannia ab eo stabat (quòd ille olim legioni isti à Claudio præpositus summa cum industria & gloria præfuisset. Tricies enim cum hoste conflixit: in Britannia sub Claudio duas validissimas gentes,supérq; x x.oppida & Insulam Vectem Britanniæ proximam in deditionem redegit: vnde triumphalia ornamenta illi decreta) legionésque reliquæ sunt adiunctæ, non sine motu tamen cæterarum legionum in quibus plerique centuriones ac milites à Vitellio prouecti,expertum iam principem anxij mutabant. Quo tempore Agricolam vicesimæ legioni tardæ ad sacramentum transgressæ præposuit Mutianus. Sed vbi firmato imperio cum cætero orbe Vespasianus & Britanniam recupera-

recuperauiſſet, magni hîc duces, egregij exercitus, minuta Britannorum ſpes; & terrorem ſtatim intulit Petilius Cerialis, Brigantum ciuitatem, quę numeroſiſſima prouinciæ totius, aggreſſus, multa prælia, & aliquando non incruenta geſſit: magnámq; Brigantum partem aut victoriâ amplexus, aut bello. Qui anteà militum diſcordia, & crebris belli ciuilis rumoribus ſuſtulere animos, auctore Venuſio: qui ſuper inſitam ferociam & Romani nominis odium, proprijs in Carthiſmanduam reginam ſtimulis accendebantur. Petilij ſucceſſor Iulius Frontinus pugnacem Silurum gentem armis ſubegit. Ob horum victorias & ſuam ipſius egregiam operam ſic præfatur Veſpaſianum Valerius Flaccus *Videin Brigantibus.*

Túque ô pelagi qui maior aperti
Fama, Caledonius poſtquam tua carbaſa vexit
Oceanus, Phrygios prius indignatus Iulos.

Cùm verò Titus (ille orbis amor) mortuo patri ſuccederet, qui vt tribunus militum ſumma cum induſtria, nec minori modeſtia in Britannia meruiſſet, ſicut apparuit (teſte Suetonio) ex imaginum eius multitudine ac titulis per prouinciam (patrem enim obſeſſum in Britannia fortiter liberauit) ſic iam Imperator fœliciſſimum & fortiſſimum Ducem in Britannia habuit Iulium Agricolam, paulò ante patris mortẽ huc remiſſum. Qui Ordouices debellauit & Monam ſubegit, vnde Titus IMPERATOR XV. dictus, quod Xyphilinus ſcribit, & nummus antiquus conteſtatur cum eadem inſcriptione & trophæo. *Titus.* *Iulius Agricola.*

Sub Domitiano idem Agricola bellica prudentia longè clariſſimus Britanniæ præfuit, qui Calgacum iuſto prælio profligauit: extremis gentibus iam domitis, & vltima Britannia penetrata, totáque inſula circumnauigata, primus Romanorum inſulam eſſe deprehendit. Sed ille ſua ipſius virtute & Taciti generi ſui ſcriptis æternitati inſeritur. A Domitiano tamen qui hominis virtutibus & gloriæ infenſior erat, reuocatus, ſucceſſorem habuit, vt alijs placet; Cn. Trebellium, vt mihi videtur, Saluſtium Lucullum, quem Domitianus ſtatim, quòd lanceas noua forma Luculleas appellari paſſus ſit occîdit. Qua etiam tempeſtate Aruiragus in hac inſula floruit, non Claudij tempore, vt fabulatur Galfridus Monumethenſis. De Domitiano enim Iuuenalis ille verſus intelligendus *Domitianum.* *Britanniam inſulam, eſſe certò deprehenſam.* *Aruiragus Britannus.*

Omen habes, inquit, *magni, clarique triumphi,*
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno

Excidet

Excidet Arviragus.

* Arbila dicitur Scholiasta antiquo Iuuenalis.

Floruit etiam Romæ Claudia Rufina fœmina Britanna, eruditissima iuxtà ac Christianissima, cuius Diuus Paulus meminit, & Martialis his versibus laudat

Rufina Britanna.

Claudia cæruleis cùm sit Rufina Britannis
Edita, cur Latia pectora plebis habet?
Quale decus formæ? Romanam credere matres
Italides possunt, Atthides esse suam.

Britannia Prouincia.

Ita imperante Domitiano, vlteriori illa parte, vt aspera & infrugifera, Barbaris relicta, hæc citerior planè & plenè in prouinciã fuit redacta. Quæ nec *Consularis*, nec *Proconsularis*, sed *Præsidialis*, & Cæsarum censebatur. Vtpote quæ Romano imperio post diuisionem Prouinciarum ab Augusto factam, accessit, & suos Proprætores habuit. Posteà cùm nouam Reipub. formam descripsisset Cõstantinus Maximus, sub Præfecto Prætorio Galliarum, Vicarius præficiebatur, & cum illo in rebus bellicis Comes Britanniarum, Comes littoris Saxonici per Britanniam, & Dux Britanniarum, præter Præsides, Rationales, &c. Tribus etiam legionibus è x x i x. quas Romani per imperium constituerant, coercebatur: Legione Secunda Augusta, Legione Sexta Victrice, & Vicessima Victrice. Sed hoc de Seueri tempore capiendum, anteà enim & aliàs, & plures fuisse ex authoribus discimus. Quamuis enim scribat Strabo ad Britanniam continendam non plus vno ordine militum opus fuisse: sub Claudio tamen locatæ hîc fuerunt præter illas, quas dixi, Legio ix. Hispanienſis, & Legio xiiii. Gemina Martia Victrix, imò sub ipsa Vespasiani tempora, quatuor Legiones in hac insula militâsse docet Iosephus: *Britannia*, inquit, *circundatur Oceano, & penè non minor quam noster orbis est, habitantes Romani redegerunt in ditionem suam, quatuórque legiones tantæ multitudinis insulam tuentur.* Sic Britannis iugum impositum primùm præsidio militum qui semper cum terrore impenderunt incolis, inde tributo & vectigali, eoque nomine Publicanos habere cogebantur, id est, Harpyiæ & hirudines qui eorum sanguinem exugerunt, bona publicarunt, & mortuorum nomine tributa exegerunt: nec legibus suis patrijs vti permissi sunt, sed magistratus à populo Romano, cum imperio & securibus missi, qui ius dicerent. Habebant enim prouinciæ præsides, prętores, & proconsules, singulę etiam ciuitates habebant municipales magistratus. Prætor conuentum singulis annis indicebat, & maiores lites dirimebat: excelso

Qua legiones in Britannia. Dio. 55.

Romanum iugum.

Rewardus in Prouincialibus.

in

in ſuggeſtu ſuperba iura reddebat, ſtipatus lictoribus, virgę populi tergo, ſecuris ceruicibus intentabantur, & quotannis alium atque alium dominum ſortiri cogebantur. Nec hoc ſatis, diſcordias inter eos alebant, & quoſdam indulgentiùs fouebant, vt ipſos ſuæ ſeruitutis inſtrumenta haberent.

Hoc Romanorum iugum quamuis graue, tamen ſalutare fuit. Salutare enim IHESV CHRISTI lumen Britannis vnà affulſit, de quo poſteà, & clariſſimi illius imperij lux barbariem à noſtrorum animis fugauit. Traductis namque Colonijs, & conuocatis in ciuilis vitæ ſocietatem indigenis, ita legibus temperârunt, & moribus excoluerunt, vt victu, cultúque cæteris prouincijs non concederet: ita ædificijs & magnificis operibus inſtruxerunt, vt eorum reliquiæ & rudera ſummam iam intuentibus admirationem commoueant. Inprimis verò *Murus Pictícus*, de quo ſuo loco, & viæ illę admirando opere per omnem regionem, alicubi deſiccatis paludibus, alibi aggeratis vallibus munitæ & conſtratæ, ea latitudine, vt occurrentia ſibi inuicem vehicula liberè exciperent. Nunc verò alicubi interſciſſæ, ruſticis inde glaream effodientibus, vix apparent, alibi per auia & paſcua ducentes alto aggere ſunt conſpicuæ. Has illi vias *Conſulares, Prætorias, Militares, & Publicas* vocarunt, vt videre eſt apud Vlpianum, & Iulium Frontinum, & Ammianus Marcellinus *Aggeres itinerarios & publicos* dixit. Hiſtorici noſtri, in hoc proculdubio falſi, quatuor tantùm huiuſmodi vias fuiſſe volunt, quarum primam **Watlingſtreat** & **Werlamſtreat**, quòd per Verolamium duxerit, alteram **Ikenildſtreat**, quòd ab Icenis initium habuerit, tertiam **Foſſe** quòd foſſa, vt putant, vtrinque munita fuerit, & quartam **Erminſtreat** Germanico vocabulo appellitant, à Mercurio (vt author eſt mihi vir eruditiſſimus I. Obſopæus) quem ſub nomine *Irmunſull*, id eſt, *Mercurij columna*, Germani maiores noſtri coluerunt. Illum autem vijs præfuiſſe ὁδῖτιν nomen apud Græcos ſatis innuat, eiuſque ſtatuæ quadratæ Hermæ dictæ olim vbique per vias diſpoſitæ fuerunt. Creditum eſt Mulmutium, neſcio quem, multis ante Chriſtum natum ſæculis, has feciſſe, ſed tantùm abeſt, vt ego fidem adhibeam, vt confidenter dixerim Romanos paulatim ſubſtruxiſſe. Dum præeſſet Agricola, inquit Tacitus. *Diuortia itinerum, & longinquitas regionum indicebatur, vt ciuitates à proximis hibernis, in remota & auia deferrent.* Et in Schidis antiquis legimus. *Diebus Honorij & Arcadij facti ſunt in Britannia calles à mari ad mare.*

Romanorum in Britannia opera.

Vallum ſiue Murus Pictícus.

Via militares.

Alia.

Romano-

Romanorúmque opus fuisse docet ipse Beda. *Habitabant*, inquit, *Romani intra vallum, (quod Seuerum trans insulam fecisse commemorauimus) ad plagam meridianam, quod ciuitates, fana, pontes, & strata ibidem facta vsque hodie testantur.* Huiusmodi vijs struendis Romani soliti sunt milites, & multitudinem exercêre, ne otiosi nouis rebus studerent. *Stratas*, scribit Isidorus, *Romani per omnem penè orbem disposuerunt, propter rectitudinem itinerum, & ne plebs esset otiosa*, & ad huiusmodi viarum munitiones rei sæpe damnati fuerunt vt ex Suetonio in Caio colligere licet. Videturq; in Hispania via Salamantica, siue Argentea, & in Gallia viæ quædam militares à Rom. constratæ, vt taceam viam Appiam, Pompeiam, Valeriam in Italia.

Lib. 2 ap. 11.

Cap. 27.

Nerua.

Sub Nerua, Britanniæ mentionem intermiserunt scriptores. Sub Traiano, defeciisse videantur Britanni, & subactos fuisse ex Spartiano constat. Imperante autem Adriano, Iulius Seuerus Insulæ præerat, qui cùm contra Iudæos tunc tumultuantes euocatus esset, Britanni sub Romana ditione teneri non poterant, nisi ipse Adrianus adijsset, qui multa correxit, murumque per LXXX. mill. pass. primus inter Barbaros Romanosque duxit. *Stipitibus magnis* (vt ex Spartiano docemur,) *in modum muralis sepis funditùs iactis atque connexis.* Ob quam expeditionem Florus Poeta in illum sic lusit,

Trajanus. Adrianus.

Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Cui Adrianus rescripsit

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

Hoc tempore M. F. CL. PRISCVS LICINIO Proprætor fuit Britanniæ, qui fuit in expeditione Iudaica cum Adriano, vt apparet ex Inscriptione antiqua.

Antoninus Pius.

Sub Antonino tamen Pio hoc bellum denuò exarsit, quod per Lollium Vrbicum legatum, barbaris submotis, alioque muro cespititio ducto ita restinxit, vt BRITANNICVS diceretur, laudemque meruit singularem quòd Brigantes infestos socijs mulctasset.

Capitolinus.

Antoninus Philosophus.

Sed Britanni bellum ex bello serentes, res sub Antonino Philosopho mouere cœperunt, ad quas componendas missus est Calphurnius

Calphurnius Agricola, & fœlici exitu confeciſſe videtur: *Quum Fronto Romanæ eloquentiæ non ſecundum, ſed alterum decus, belli huius confecti laudem Antonino principi dederit, quamuis ille in ipſo Vrbis palatio reſidens gerendi eius mandaſſet auſpicium, attamen veluti longæ nauis gubernaculis præſidentem totius velificationis & curſus gloriam meruiſſe teſtatus eſt.* ✠ Cumenim.

Quo tempore diſcuſſis ſuperſtitionum nebulis diuinus Chriſtianæ lucis fulgor regioni noſtræ Lucij regis opera illuxit, qui alicubi Romanorum permiſſu (illi enim & reges ſeruitutis inſtrumenta habuerunt) hîc regnauit, vnde Nennius, *Lucius rex agnomine* Leuer Maur. *i. magni ſplendoris, propter fidem quæ in eius tempore venit.* Sub hæc, inquam, tempora, hiſtoriæ nonnullæ veram religionem ad nos primùm peruenisſe produnt. Certum tamen eſt, Britannos in ipſa eccleſiæ infantia Chriſtianam religionem imbibiſſe. Nam vt Ioſephum Aramathæum, & Claudiam Rufinam Britannam Rufi Pudentis vxorem omittam, cuius D. Paulus in poſteriori ad Timotheum meminit, & Martialis poëta tantopere laudat: Dorotheus Tyri Epiſcopus in ſua Apoſtolorum Synopſi, Simonem Zelotem qui Mauritaniam peragrauit, in Britannia tandem occiſum, & ſepultum tradit: nec non Ariſtobulum cuius meminit Paulus in Epiſtola ad Romanos, Britanniæ Epiſcopum factum fuiſſe. Petrus etiam ipſe, (ſi Lippomano credimus Simeonis Metaphraſtis Græculi fide ſuffulto) huc penetrauit, & diuini verbi lumen diffudit. Et quid ni credamus? Cùm Nicephorus idem de Petro prodat. *Eandem*, inquit, *doctrinam ad Occidentalem Oceanum, Britannicaſque inſulas perfert.* Paulus etiam teſte Sophronio, & Theodoreto, poſt ſecundam Romę incarcerationem hanc noſtram regionem adijt, vnde de illo Venantius Fortunatus. *Religio Chriſtianæ in Britannia recepta.* *Vide in agro Somerſet.*

Tranſyt Oceanum, vel quà facit inſula portum,
Quaſque Britannus habet terras, quaſque vltima Thule.

Huc etiam facit tùm Origines in 4. ad Ezechielem, tùm Tertullianus contra Iudæos. Hic enim intimas Britanniæ regiones, & inacceſſa Romanis loca ſua ætate Chriſtum amplexas fuiſſe tradit; ille verò Britannos in fidem conſenſiſſe, & ad Deum per Druidas viam ſibi muniuiſſe oſtendit, qui vnum eſſe Deum ſemper inculcârunt. Chryſoſtomus item, *Britannica Inſula extra hoc mare ſita, & quæ in ipſo Oceano ſunt, virtutem verbi ſenſerunt (ſunt enim etiam illic fundatæ eccleſiæ & erecta altaria) illius inquam verbi,* ✠ In Apologij.

quod

quod & in omnium animabus, nunc omnium labijs plantatur. Gildas etiam noſter Britannos Chriſtianam ſuſcepiſſe fidem ab ipſo ortu prodit. *Glaciali,* inquit, *frigore rigenti inſula, & velut longiore terrarum ſeceſſu ſoli viſibili non proxima verus ille non de firmamento ſolium temporali, ſed de ſummae etiam colorum arce tempora cuncta excedente, vniuerſo orbi præfulgidum ſui coruſcum oſtendens, tempore vt ſcimus ſummo Tiberij Cæſaris (quo abſque vllo impedimento eius propagabatur religio Senatu nolente à principe morte dilatoribus militum eiuſdem) radios ſuos primum indulget, id eſt, ſua præcepta Chriſtus.*

Locus corruptus.

Sub Commodo omnia bellorum, ſeditionúmque per Britanniam pleniſſima erant. Barbari enim Britanni murum tranſgreſſi, multa vaſtârunt, Romanum ducem, & milites obtruncârunt, ad quos reprimendos miſſus eſt Vlpius Marcellus, qui eorum audaciam adeò fœliciter contudit, vt eius virtutem iam inuidia laceraret, & reuocatus eſſet. Quo facto, petulantia in caſtra irrupit, & laxatâ militari diſciplinâ, Commodi imperium Britannici exercitus recuſârunt, quamuis BRITANNICVS ab adulatoribus ſit appellatus. Miſerunt etiam qui in Britannia militabant, mille quingentos ſui ordinis in Italiam, qui conqueſti Perennium militibus equeſtris loci viros præfeciſſe amotis ſenatoribus, ſimulque illum Imperatoris vitæ infidiatum eſſe. Credidit Commodus, virumq; illis tradidit, qui indignè cęſus verberibus, obtruncatus, & hoſtis patriæ declaratus. Has tamen ſeditiones Heluius Pertinax compeſcuit, nec ſine ingenti periculo, ipſe penè occiſus, certè inter occiſos relictus. Pacatam iam Britanniam accepit à Commodo Clodius Albinus, Cæſareumque nomen poſteà ob res in Britannia præclarè geſtas: verùm ſtatim, quòd Cæſarum imperium liberiùs concione exagitaſſet, Iunius Seuerus datus eſt ſucceſſor. Commodo autem interfecto, & Pertinace ad imperium iam aſſumpto, in Britanniam remiſſus eſt Albinus. Summum deinde orbis terrarum faſtigium Septimius Seuerus conſequutus ad Britanniam obtinendam primùm Heraclianum, deinde Lupum quendã miſit, qui coactus fuit à Mæatis magna vi pecuniarũ pacem redimere, pauculis receptis captiuis, cùm Caledonij promiſſis non ſtarent qui ad defendendos Mæatas parati eſſent (vt ex Eglogis à Iohanne Conſtantinopolitano è Dione excerptis docemur) dum finitimo bello implicaretur Seuerus. Pauló pòſt deuicto in Gallia Albino, qui cùm delecto Britannici exercitus robori ſe obiecerat, Britanniam ipſam adijt. Quamuis Britanni legatos

Commodus.

Vide in fine Cumberlandiæ.

Capitolinus.

Seuerus.

legatos de pace miserint quos ille cum longa mora detinuisset, dimisit cupidus nominis BRITANNICI, ingressus est Caledoniam, syluis cædendis & pontibus faciendis occupatus nullum prœlium gessit, nihilominùs quinquaginta millia ex insidijs interceptos amisit. Tandem Britannos ad fœdus faciendum coëgit ea conditione, vt non parua regionis parte cederent, dum verò ille bello occuparetur Geta filius (quod adnotandum existimo) relictus erat in ea parte insulæ quæ Romanis subiecta, vt iuridicundo, rebúsque administrandis præesset. Deinde murus eius iussu per transuersam insulam ductus est, de quo suo loco. Post hæc Britanni illi vlteriores iterum defecerunt, sed in ipso belli apparatu mortuus est Eboraci Seuerus. Res verò ab eo in hac regione gestas singulas suis locis sparsim per librum inseruimus. *Vide in Eborato.*

Huius filius Antoninus Caracalla belli reliquias persecutus est, séque BRITANNICVM vocauit, quod ex numismate cognoscitur: sed statim pacem fecit, agris, castellísque hosti cessit. *Antonium Caracalla.*

Deinceps res Britannicas longo silentio præteruecti sunt scriptores, nec enim Alexander Seuerus in Sicilia Britanniæ vico, vt aliqui volunt, sed in Gallia erat occisus. *Alexander Seuerus.*

Gallieno verò in omnem luxum diffluente, siue incuria rerum, siue inclinatione quadam fatorum omnibus ferè membris truncata erat Respub. Romana, tristéq; fuit huius prouinciæ à Romano duce discidium, vt habet antiquus Panegyristes. Triginta enim Tyranni imperium sibi diuersis in locis arripuerunt, è quibus Lollianus, Victorinus, Posthumus, Tetrici, Mariusque in hac insula, rerum (vt opinor) potiti sunt, eorum enim nummi quotidie hîc eruuntur. Sub Aureliano, Bonosus ille bibaciſſimus, origine Britannus, imperium cum Proculo inuasit, omnésque Britannias, Hispaniam, & Braccatam Galliam (quibus Florianus duos menses præfuerat) sibi vendicauit, sed longo grauíque certamine à Probo superatus laqueo vitam finiuit, iocusque extitit; *Amphoram, non hominem pendere.* Probum tamen nouæ in Britannia turbæ exceperunt. Quidam enim (vt habet Zosimus) defectionem meditatus erat, quem ipse Probus Victorini Mauri familiaris sui commendatione adductus ad magistratum euexerat, vnde cum Victorino expostulauit; qui impetrata ad illum abeundi potestate, se Imperatorem fugere simulans amanter à Tyranno susceptus, noctu illum occidit, ad Probum *Gallienus.* *Triginta Tyranni.* *Aurelianus. Bonosus.* *Probus.*

bum redijt, simulque prouincia ex hac turba emersit. Et vites plantandi vinumque conficiendi libertatem Probi beneficio accepit, qui Burgundos Vandalosque quos in potestatem redegerat huc misit, & sedes concessit, quotiesque deinde seditionem aliquis moliretur vtiles Romanis fuerunt. Ob hos in Britannia Tyrannos exclamauit Porphyrius qui hoc seculo vixit, *Britannia fertilis prouincia Tyrannorum.* Carus Augustus deinde Carino filio, hanc regionem cum Gallijs, Hispanijs, & Illyrico decreuit.

Vites in Britannia.
Zosimus.
Burgundi & Vandali in Britannia.

Carus.
Vopiscus.

Sub Diocletiano persecutionis turbo huc peruasit, pluresque qui Christo nomina dedissent martyrio sunt affecti, inter quos præcipui Albanus, Iulius & Aaron, de quibus suo loco. Hac etiam tempestate Carausius qui propulsandis Germanis mare infestantibus præfectus erat, cùm parùm multos opprimeret, neque prædam omnem in ærarium referret, Maximiani metu à quo se cædi iussum compererat, Britanniam nostram, assumptis imperatorijs insignibus, occupauit, classem quæ Gallias tuebatur abduxit, naues plurimas in Romanum modum ædificauit, peregrinorum militum cuneos intercluſit, mercatores Gallicanos ad delectum contraxit, non mediocres Barbarorum copias per spolia prouinciarum in societatem illexit, Francos præcipuè quos ad munia nautica erudiuit, & omnia circumquaque littora infesta habuit. Ipsique aliquandiu remissum est insulæ imperium postquàm iussu & munimento incolarum contra gentes bellicosas opportunior est habitus. Contra barbaros enim murum *inter Cludi, & Caruni ostia reædificauit,* vt scribit Nennius Eluodugi discipulus, *& septem castellis muniuit, domumque rotundam politis lapidibus super ripam fluminis Caruni, qui à suo nomine nomen accepit, formicem triumphalem in victoria memoriam erigens construxit.* Quem tamen Termini fuisse templum credit Buchananus, vt in Scotia dicemus. Sed octauum post annum, Carausium familiaris eius Allectus (cuius plures nummos vidimus) dolo interemit & purpuram induit. Contra quem Constantius Chlorus à Diocletiano missus est, ille vbi primùm Britanniæ littora appulsus nauibus suis iniecit ignem, Allectumq; in fugam coniecit, qui tamen post paucos dies ab Asclepiodato præfecto prætorio iusto prælio occisus est, Francique qui Londino direpto fugam capessere cogitarunt, passim tota vrbe ad internecionem deleti sunt. Hac victoriâ postquam prouincia septem annos sub Carausio, & tres sub Allecto occupata fuisset, recuperata est, & magna

Perſecutio in Britannia.
Vide Verulamium.
Carausium.

Vide in Midelsex.
Allectus.

Constantius Chlorus.
Vide Londinum.

cum

cum laude administrauit Constantius ille Chlorus Christiani nominis admodum studiosus, breuique Eboraci diem obijt, *Vir egregius & præstantissimæ ciuilitatis, dimitijs prouincialium ac priuatorũ studens, fisci commoda non admodum affectans: dicensque, Melius publicas opes à priuatis haberi, quàm intra vnum claustrum reseruari: adeò autem cultu modici, vt festis diebus, si amicis numerosioribus esset epulandum, priuatorum eis argento ostiatim petito triclinia sternerentur:* Eutrop.

Paucis ante huius Constantij mortem diebus Constantinus eius filius per dispositos equos Roma Eboracum aduolauit, equos stabularios quos alebat Respublica toto itinere ne quis persequeretur, mutilauit: cùmque patris spiritum excepisset à militibus quasi coactus, sed præcipuè Eroci Alamannorum regis opera, qui illum auxilij gratia comitabatur in Imperatorem euectus est. *Purpuram* (vt habet Panegyricus) *milites vtilitati publicæ, potiùs quàm affectibus seruientes, illi iniecerunt lachrymãti, equumque calcaribus incitanti, vt deposcentis exercitus fugeret conatum, sed modestiam eius vicit Reipub. fœlicitas.* Vnde Panegyristes exclamat, *O fortunata, & nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidit.* Ille etenim & Rempublicam Romanam in libertatem asseruit, & Christianam pietatem maximè instauravit. *Iam enim vbi turbo persecutionis quieuit, progressi in publicum fideles Christi, qui se tempore discriminis syluis ac desertis abditisque speluncis occultauerant, renouant ecclesias ad solum vsque destructas, basilicas sanctorum Martyrum fundant, construunt, perficiunt, ac veluti victricia signa passim propalant, dies festos celebrant, sacra mundo corde atque ore conficiunt. Mansitque hæc in ecclesijs Christi, quæ erant in Britannia, pax, vsque ad tempora Ariana vesania, quæ corrupto orbe toto, hanc etiam insulam, extra orbem tam longè remotam, veneno sui infecit erroris. Et hæc quasi via pestilentiæ trans Oceanum patefacta, non mora, omnis se lues hæreseos cuiusque, insulæ noui semper aliquid audire gaudenti, & nihil certi firmiter obtinẽti infudit.* Quinto imperij anno Constantinus collectis copijs ex redactis in potestatem barbaris, Germanis, & alijs Celticis nationibus, itemque de Britannia coactis militibus, qui omnes erant ad nonaginta millia peditum, & octo millia equitum: ex Alpibus in Italiam mouebat. Maxentiumque Romæ Augustum nuncupatum vicit, Italiaque potitus est.

Constantinus Max.

Beda.

Religio Christiana in Britannia propagata.

Ariana hæresis.

An ille in Britannia natus fuerit quod Historici nostri asserunt, Græci & Romani scriptores negant qui Drepani ad Nicomediæ vicum natum volunt; an etiam Helena eius mater fuerit

Constantius & Helena an Britanni.

Coylli Britannorum regis filia vt noſtri omnes contendunt, an Græca & ſtabularia vt Sozomenus, Nicephorus & diuus Ambroſius ſcribunt aliorum eſto iudicium. Manaſſes verò Annalium ſcriptor conatur docere Helenam hanc non fuiſſe concubinam Conſtantij ſed vxorem, quam tamen ſuperinducta Theodora ob metum Imperatoris repudiauit.

Conſtantinus. Conſtantino defuncto, obtigit Britannia filio eius Conſtantino, qui cùm dominandi libidine percitus in aliena irrueret, à *Conſtans.* fratre Conſtante interfectus. Qua victoria ille tumidior Britanniam & reliquas prouincias occupauit, & in vitia iam præceps à *Zonaras.* Magnentio ſcelere circumuentus interficitur. Hic Magnentius patre Britanno natus, occiſo Conſtante, regium habitum in Gallia induit, Britanniamque in ſuas partes pellexit, iámq; per triennium acrioribus prælijs à Conſtantio exagitatus ſibi manus intulit. Cur verò Magnentius iſte Taporus dicatur in antiquo lapide Romæ iampridem effoſſo inquirant alij. Sic enim legitur de Obeliſco, in Circo erecto loquens.

Angelus Roccha.

Interea à Taporo Romam vaſtante tyranno,
Auguſti iacuit, donum, ſtudiumque locandi.

Hoc tempore Britannicum exercitum rexit Gratianus cognomine *Funarius*, qui pater Valentiniani Auguſti. *Funarius* autem *Funarius.* ille dictus vt hoc obiter Ammiani verbis notem, *quòd non adultus venalem circumferens funem, quinque militibus eum rapere ſtudio magno conatis nequaquam ceſſit: hic cum ad larem reuertiſſet ſacramentò ſolutus bonorum mulctatione à Conſtantio afflictus eſt quòd Magnentium hoſpitio ſuſcepiſſe dicebatur.*

Conſtantius. Paulus Catena. A. Marcellinus. Magnentio ſublato Britannia noſtra Conſtantio ſe ſubmiſit, qui protinus Paulum Hiſpanum cognomento *Catenam* huc miſit, vt quoſdam Magnentiani ſceleris conſcios ad ſe pertraheret, qui cùm omnium fortunis torrentis inſtar irruens grauiſſimè graſſaretur, etiam Martinum Britanniarum Vicarium blandis verbis hominem lenire conatum, in communem periculorum ſortem traxit, & ita exagitauit, vt abrepto ferro Paulum illum peteret, ſed cùm languente dextra non læthalia ferire poterat, in proprium latus mucronem impegit.

Deinde (Marcellinum legis) *In Britannijs cùm Scotorũ Pictorumque gentium ferarum excurſu, rupta quiete, condicta loca limitibus vicina vaſtarentur, & implicaret formido prouincias præteritarum cladium congerie feſſas, hyemem agens apud Pariſios Cæſar, diſtractuſque in ſolicitudines varias, verebatur ire ſubſidio tranſmarinis, vt retulimus antè*

feciſſe

fecisse Constantium, ne rectore vacuas relinqueret Gallias, Alamannis ad sauitiam etiam tum incitatis & bella. Mittere igitur ad hæc loca ad rationes componendas Lupicinum placuit, ea tempestate magistrum armorum, bellicosum sanè, & castrensis rei peritum, sed supercilia erigentem vt cornua, & de tragico, quod aiunt, cothurno strepentem, super quo diu ambigebatur, anarus esset potius, an crudelis. Moto ergo velitari auxilio, Herulis scilicet & Batauis, numerisque Maſicorum pluribus, adulta hyeme dux antedictus Bononiam venit: quæsitisque nauigijs, & omni imposito milite, obseruato flatu secundo ventorum, ad Rutupias sitas ex aduerso defertur, petitque Londinum: vt exinde suscepto pro rei qualitate consilio, festinaret ocyùs ad procinctum.

Constantio posteà defuncto Iulianus ille Apostata, qui Augusti nomen assumpserat, Palladium primum ex magistro officiorum in Britanniam exterminauit, Alipiumque qui Britanniam pro Præfecto curauerat, ad Hierosolymam instaurandam misit, sed metuendi flammarum globi propè fundamẽta erumpentes ab incepto deterruerunt, multaque millia Iudæorum ruinis sunt oppressa qui frustra contra Dei decretum reluctati sunt. Discinctus hic Augustus, & barbam tenus philosophus, veritus est Britannis afflictis auxilio venire, cùm tamen ad Germanicos exercitus alendos magnam frumenti vim hinc exportauerit. *Iulianus.* *Marcellinus.* *Zosimus.*

Cùm Valentinianus Augustus ad Romani imperij gubernacula sederet, bellicum per vniuersum orbem canentibus buccinis, Picti, Saxones, Scoti, Attacoti, Britannos ærumnis vexauêre continuis. Fraomarius Rex Alamannorum huc translatus & tribuni potestate præfectus erat Alamannorum numero qui multitudine, viribusque ea tempestate inprimis floruit. Nectaridius maritimi tractus Comes interfectus, & Bulchobaudes hostilibus insidijs circumuentus strepitusque inter milites fuere seditiosi, quòd Imperator gregariorum etiam leuia puniret errata, ducum verò flagitia progredi sinebat in maius, ad querelas obsurdescens. Quibus magno cum timore compertis, Imp. primò Seuerum Domesticorum Comitem, posteà Iouinum, & demum Theodosium magno cum exercitu huc misit, qui *cum milite industria comparato solerti, versis turbatisque Britannorum fortunis opem maximam tulit: opportuna vbiq; ad insidiandum barbaris praueniens loca, nihil gregarijs imperans cuius non ipse primitias alacri capesseret mente. Hocq; genere cùm strenui militis munia, & præclari ducis curas expleret, fusis varijs gentibus & fugatis, quas insolentia nutriente* *Valentinianus.* *Ammianus.* *Ammianus Marcellinus.*

triente securitate adgredi Romanas res inflammabat, in integrum restituit ciuitates & castra, multiplicibus quidem damnis affectas, quiete temporis longi fundata, recuperatamq; prouinciam quæ in ditionem conceſſerat hoſtium, ita reddiderat ſtatui priſtino, vt eodem referente, & rectorem haberet legitimum, & VALENTIA deinde vocaretur arbitrio principis. Valentinianum etiam Pannonium hîc res nouas affectantem, antequam negotium efferueſceret, oppreſſit, vnde Equeſtris ſtatuæ honore decoratus, vt docet nos Symachus, ad eius filium Theodoſium Auguſtum, *Familiæ*, inquit *veſtræ & ſtirpis authorem, Africanum, quondam & Britannicum ducem, ſtatuis equeſtribus inter priſca nomina conſecrauit ordo ampliſſimus.*

Valentia.

Et Claudianus in eius laudem poeticè effuſus

Ille Caledonijs poſuit qui caſtra pruinis,
Qui medio Libyæ ſub caſſide pertulit æſtus,
Terribilis Mauro, debellatorq; Britanni
Littoris, ac pariter Boreæ vaſtator & Auſtri.
Quid rigor æternus? cœli quid ſydera proſunt?
Ignotumq; fretum? maduerunt Saxone fuſo
Orcades, incaluit Pictorum ſanguine Thule,
Scotorum cumulos flenit glacialis Hiberne.

Alibi etiam de eodem

quem littus aduſtæ
Horreſcit Lybiæ, ratibuſq; imperuia Thule,
Ille leues Mauros, nec falſo nomine Pictos
Edomuit, Scotumq; vago mucrone ſequutus
Fregit Hyperboreas remis audacibus vndas;
Et geminis fulgens vtroq; ſub axe trophæis
Tethyos alternas refluas calcauit arenas.

Gratianus deinde imperium ſuſcepit, qui etiam Theodoſium Theodoſij de quo dixi, filium, Auguſtum declarauit, quod Clemens Maximus eius æmulus, qui Britannico exercitui iam præerat, ægrè ferens purpuram arripuit, primùm *incurſantes Pictos, & Scotos ſtrenuè ſuperauit*, vt author eſt Proſper Tiro Aquitanus, Inde ad oſtia Rheni cum omni ferè Britanniæ robore appulit, omneſque Germanicos exercitus ſibi conciliauit, Treueris imperij ſedem ſtatuit, alamque, vt inquit Gildas, alteram ad Hiſpaniam, alteram ad Italiam extendens. In quem cùm ſtatim Gratianus mouiſſet, poſt quinque dierum velitationes à ſuis deſertus, in fugam coniectus, & ab Andragathio ad Sygugum pontem occiſus, qua victoria elatus, filium ſuum Victorem Cæſarem declarauit

Gratianus.

Maximus.

declarauit Maximus, & in Gratiani duces sæuit, Valentinianus Augustus Gratiani filius Diuum Ambrosium legatum ad Maximum de pace misit, quam obtinuit, Theodosius etiam Augustus qui Orienti præfuit, ex postulatis, siue potiùs mandatis legatorum Maximi, ipsum Imperatorem agnouit, & imaginem eius Alexandrinis conspiciendam exhibuit. Iam per omnium fortunas grassatus publica paupertate cupiditatem satiauit, Priscillianistas hæreticos acerbiùs exagitauit, Tyrannidi defensionem religionis catholicę prętendit. Tanto deinde terrore Italiam ingreditur, vt Valentinianus cum matre ad Theodosium confugerit, Italiæ vrbes illum admiserint, omnique honore sint prosecuti, præcipuè Bononienses apud quos extat adhuc Inscriptio. *Priscillianista.*

DD. NN. MAG. C. MAXIMO, ET FL. VICTORI PIIS FELICIBVS SEMPER AVGVSTIS BONO R.P. NATIS.

Theodosius tandem Valentiniani precibus fatigatus signa in Maximum mouit, qui illi in Pannonia occurrit, vbi vno & altero aduerso prælio fractus fugam capessit, & Aquileiam petit, vbi à militibus suis dum pecuniam distribuit, captus & Imperatorijs insignibus nudatus ad Theodosium perducitur, qui carnifici statim tradidit, cùm quinque iam annos purpuram gessisset. vnde in Aquileiæ laudem Ausonius. *Aquileia.*

Non erat iste locus: meritò tamen aucta recenti,
Nona inter claras Aquileia cieberis vrbes
Itala ad Illyricos obiecta colonia montes,
Mœnibus & portu celeberrima: sed magis illud
Eminet, extremo quòd te sub tempore legit,
Soluerat exacto cui iusta piacula lustro
Maximus armigeri quondam sub nomine lixæ:
Fœlix qui tanti spectatrix lata triumphi,
Puniſti Ausonio Rutupinum Marte latronem.

Andragathius cùm iam eius spes esset deploratissima ê naui se in mare præcipitauit, Victor Maximi filius in Gallia superatus, captus & occisus, Britanni verò qui Maximi partes sequebantur in Armorica Galliæ sibi sedes viribus acquisiuerunt. Theodosius statim à victoria sic edixit, *Nullus sibi honorem audeat vendicare, quem tyrannica concessit audacia, sed ad pristinum statum damnata præ-*

ſumptio reuocetur. & Valentinianus, *Omne iudicium, quod Maximus infandiſſimus Tyrannorum credidit promulgandum, damnamus.* Ambroſius verò in funere Theodoſij exclamat, *Maximum & Eugenium miſerabili exemplo apud inferos teſtari quàm durum ſit principibus ſuis arma irrogare.* Vt ſemel dicam, hæc victoria adeò magna & memorabilis viſa, vt teſtante Procopio, Romani deinceps illum diem quotannis feſtum agitârint.

Theodoſius. Theodoſio ſucceſſit in occidentali imperio filius Honorius, ſub quo & Pelagius Britannus venena ſuæ perfidiæ contra di-

Pelagiana hæreſis. uinæ gratiæ auxilium diſperſit, & Stilico Britanniam contra Pictos, & Saxones communiuit, vnde Britannia de ſe apud Claudianum.

Me quoque vicinis pereuntem gentibus, inquit,
Muniuit Stilico, totam quum Scotus Hybernem
Mouit, & infecto ſpumauit remige Thetis.
Illius effectum curis, ne bella timerem
Scotica, ne Pictum tremerem, ne littore toto
Proſpicerem dubijs venientem Saxona ventis.

Satiſque tuta ab hoſtibus Britannia tunc videbatur. Alibi enim canit ille Poeta

domito quod Saxone Thetis
Mitior, aut fracto ſecura Britannia Picto.

At cùm barbari vndique prouincias affligerent, Britannicis exercitibus adeò erant formidabiles, vt ad Tyrannos eligendos ſe

Marcus. conuerterint, primùm Marcum in Regio ſolio collocârunt, eiq; tanquam rerum in his locis potienti paruerunt, eo deinde ne-

Zoſimus. Gratianus. cato, veluti moribus illorum non reſpondente; Gratianum municipem in medium producunt, purpuráque & corona cinctum, ceu principem obſeruantes comitantur, verùm & huic neglecto poſt quatuor menſes imperium abrogant, vitam eripi-

Conſtantinus. unt, & Conſtantino cuidam auſpicati nominis omine rerum ſummam tradiderunt, qui in Galliam profectus cùm quatuor

Vide in Hantſhire. annos rerum potitus eſſet, Arelati captus, & trucidatus, de quo alibi fuſiùs. Interim Honorius ciuitates Britanniæ auxilium

Zoſimus. poſtulantes literis hortatus eſt, vt ſibi cauerent, & conſulerent.

⁂

His temporibus Chryſanthus Epiſcopi Martiani filius, qui cùm

Nicephorus. Conſularis Italiæ ſub Theodoſio fuiſſet, vicarius Britanniæ factus fuit, in Rerumpub. adminiſtratione eam admirationem, & laudem meritus, vt inuitus factus fuerit Epiſcopus. Victorinus etiam Britanniam ſub hoc tempus rexit. In cuius laudem, apud

Rutilium

Rutilium Claudium hi extant versiculi.

Conscius Oceanus virtutum, conscia Thule,
Et quacunque ferox arua Britannus arat.
Quàd præfectorum vicibus frænata potestas
Perpetuum magni fœnus amoris habet.
Extremum pars illa quidem discessit in orbem,
Sed tanquam medio rector in orbe fuit.
Plus palma est illos inter voluisse placere,
Inter quos minor est displicuisse pudor.

Reliquos Britanniæ præfectos eruissem fortasse omnes, si quod promisit, præstitisset Ausonius, qui dixit se memoraturum illos qui

Aut Italûm populos, Aquilonigenasque Britannos
Præfecturarum titulo tenuere secundo.

Romanum imperium nunc quasi ætate ingraueſcente barbaricísque bellis præpeditum, planè mancum, & omnibus membris captum iacuit. Britannique acceptis Honorij Augusti literis excitati arma sumpserunt, vt vrbes suas tuerentur, verùm cum barbaris vndique superinfusis pares non essent, *Mittuntur*, vt inquit Gildas, *queruli legati scissis (vt dicitur) vestibus, operísque sablone capitibus, impetrantes à Romanis auxilia, ac veluti timidi pulli patrum fidissimis alis succumbentes, ne penitus misera patria deleretur, nomenque Romanorum quod verbis tantùm apud eos auribus resultabat, vel exterarum gentium opprobrio obrosum vilesceret.* Quibus subinde auxilium submisit Ætius qui Galliæ præerat, legionemque sub ductu Gallionis, qui murum primùm è cespite, deinde è saxo viuo construendum curauit. Post decimum sextum annum rursum miseri Britanni epistolam ad Ætium miserunt hoc modo loquentes. *Vide Murum Picticum.*

Gildas.

ÆTIO * III. COS. ** Ter Consuli.*

BRITANNORVM GEMITVS.

Repellunt Barbari ad mare, repellit mare ad Barbaros. Inter hæc duo genera funerum aut iugulamur, aut mergimur.

Iam confecta erat in Britannia Romanorum imperij periodus, quingentesimus nimirùm à Cæsaris ingressu annus, cùm Theodosio Iuniore imperante, Romani transuectis ad Galliam defendendam legionibus, & defossis (vt habet Florentius Vigornienſis) thesauris, Britanniam sua iuuentute crebris delectibus exhaustam, omnique præsidio nudatam, Pictorum & Scotorum *Romani à Britannia recedunt anno Christi 446. iuxta Bedam.*

torum immanitati reliquerunt. Vnde Prosper Aquitanus verè scripsit. *Hac tempestate præ inualetudine Romanorum vires funditùs attenuatæ Britanniæ.* Et noster Malmesburiensis historicus. *Cùm Tyranni nullum in agris præter semibarbaros, nullum in vrbibus præter ventri deditos reliquissent: Britannia omni patrocinio iuuenilis vigoris viduata, omni exercitio artium exinanita, conterminarum gentium inhiationi diu obnoxia fuit. Siquidem è vestigio Scotorum & Pictorum incursione, multi mortales cæsi, villæ incensæ, vrbes subrutæ, prorsus omnia ferro incendioque vastata. Turbati insulani qui omnia tutiora putarent, quàm prælio decernere: partim pedibus salutem quærentes fuga in montana contendunt, partim sepultis thesauris, quorum plerique in hac ætate defodiuntur: Romam ad petendas suppetias ire intendunt.* Sed vt Nicephorus verè scripsit, *Valentinianus III. non solùm Britanniam, Hispaniam & Gallias quæ eius imperio auulsæ fuerant, recuperare non potuit, sed Africam etiam perdidit.*

Saxones euocati. Nec multò pòst *Saxones* à Britonibus in auxilium euocati in hospites exitiabile bellum confiârunt, miserósque Britannos post ancipites bellorum euentus, vberiori insulæ parte, & auitis sedibus exuerunt.

Britones Armoricani. Eodem tempore Britannorum nonnulli saluti suæ consulentes in Armoricam se contulêrunt, (vbi etiam alij, qui Constantino Max. si Malmesburiensi fides, & Maximo militârunt, iam antè consederant) noménque nouum imposuêrunt, vnde Iul. Scaliger in Vrbibus.

Vicit Aremoricas animosa Britannia gentes,
Et dedit impositio nomina prisca iugo.

Nec ante hæc tempora Britanni in Gallia habitarunt, nisi illi quos in Picardia Plinius locare videtur. Nam si quis ex 4. Strabonis existimet cum Volaterrano Britanniam vrbem fuisse in Gallia, codicem Græcum vel inspiciat, & se facilè docebit illum de Britannia insula non de vrbe loquutum fuisse. Illum autem Dionysij Afri versiculum.

Ἐχ Βοίου
Ω'κεανῦ κλύζῃ ψυχρὸς ῥόος, ἔνθα Βρεττανοί.
Λευκὴ τε φῦλα νίμεται ἀρτιμαίων Γερμανῶν.

In vrbibus. Malim ego cum Stephano de nostris, quàm cum Eustathio de Armoricanis intelligere, maximè cùm Festus Auienus vetustus sanè scriptor ita reddiderit.

Cauris nimium vicina Britannis,
Flauáque cæsariem Germania porrigit ora.

Armorica. Ante Britannorum nostrorum aduentum hæc regio primùm

Armorica

Armorica dicta erat, i. ad mare sita, deinde Britanicè *Llydaw* i. littoralis, Latinè *Letania* apud nostros mediæ ætatis scriptores, vnde Letos fuisse suspicor quos in Gallia nominat Zosimus, postremò *Britannia Minor* à Britannis nostris. Qui vt est apud Nennium tenuerunt regiones *à stagno quod est super montem Iouis vsque ad ciuitatem quæ vocatur Cantgiue, & ad cumulum occidentalem i. Crucem occidient.* Hi (vt ex Rutilio Claudio, & Ægidio Masserio colligi possit) qui quasi serui primò erant, libertatem in Armoricanos erexerunt, translata in se Repub. quam fortissimè primò sub regibus, posteà sub Comitibus, & nuper sub Ducibus contra Gothos & Francos propugnarunt. Quid de his fabulatur Nennius, accipe ipsius Nennij verbis. *Britones Armorici qui vltra mare sunt, cum Maximo Tyranno hinc in expeditionem exeuntes, quum redire nequierant, occidentales partes Galliæ solo tenus vastauerunt, acceptísque eorum vxoribus & filiabus in coniugium, omnes earum linguas amputauerunt, ne eorum successio maternam linguam disceret, vnde & nos illos vocamus in nostra lingua* Lhet Vydion, *id est, semitacentes, quoniam confusè loquuntur.* Sed reiectis fabellis. In eam potentiam statim excreuerunt, vt Gothis, quò minùs Galliam totam occuparent obstaculo fuerunt, vt videre est apud Procopium, qui *Arboricos* pro *Armoricos*, & apud Sid. Apollinarim, qui *Britannos super Ligerim sitos* appellat, & Riothimus Rex horum Britannorum XII. millia in auxilium Romanorum contra Gothos eduxerit, vt apud Iornandem legimus. Britannosque hos etiam prælio contra Attilam interfuisse testatur Callimachus Experiens. Bella autem quibus posteà Carolum Magnum, & Francorum reges exercuerunt, Rhegino, & alij satis fusè explicârunt.

Leti Gallia.

470

Arborici pro Armorici.

Reliqui Britannorum, qui patriam in patria quæsiuerunt, in Occiduos insulæ tractus naturæ munimentis, montibus & æstuarijs obseptos, scilicet in *Walliam*, quam nunc dicimus, & *Cornwalliam* se subduxerunt. Huius incolas Saxo Cornpealer, illius Britpealer nuncupauit. Quod enim exterum & peregrinum, Welsh illis dicitur, vnde etiam *Wallones* in Belgica; & *Vallachi* ad Danubium nomina traxerunt. Hi Britowalli bellicosissima gens, multis seculis libertatem sub suis regulis tutati sunt, licétque fossa admirandi operis, quam Offa Rex perduxit, ab Anglo-Saxonibus fuerint discluſi, eorum tamen vrbes ferro flammáq; subinde vastarunt, itidémque ab illis grauissima quæque pertulêrunt. Tandem Edwardo Primo regnante, vt ipse de se scribit,

Cornwalis.

Britwealer.

Walli.

Diuina

Statutum Wallia.

Diuina prouidentia quæ in sui dispositione non fallitur, inter alia suæ dispensationis munera, quibus nos & regnum nostrum Angliæ decorari dignata est, terram Walliæ cum incolis suis priùs nobis iure feodali subiectam, iam sui gratia in proprietatis nostræ dominium, obstaculis quibuscunque cessantibus, totaliter & cum integritate conuertit, & coronæ regni prædicti, tanquam partem corporis eiusdem annexuit, & vniuit. Subsequenti tamen ætate nullo modo induci potuerunt, vt seruitutis iugum subirent, nec vllâ ratione res componi, & funestissimum inter gentes odium restingui potuit, donec HENRICVS VII. ab illis oriundus salutarem manum iacentibus Britannis porrexerit, & HENRICVS VIII. in parem iuris libertatísque conditionem, atque nos ipsi Angli sumus, acceperit. Ex quo tempore, & non paucis antè annis immobilem eorum fidem, obsequiúmque Angliæ reges sunt experti. Illi verò *Cornwalli* licet vires omnes ad patriæ salutem tuendam animosè contulerint, citò tamen in Saxonum potestatem concesserunt, vtpote nec numero valuerunt, nec regio satis à natura munita eos tutari potuit.

Hæc de Britannis & Romanis dicta sufficiant. Sed cùm de incolis agatur non tacendum est, quod Zosimus libro primo tradit, Probum Imperatorem *Vandalos*, & *Burgundos*, quos deuicerat, in Britanniam misisse, qui sedes hîc nacti vtilem operam Romanis præstiterunt, quoties aliquis seditionem moliretur. Vbi verò sederint nescio, nisi in agro Cantabrigiensi. Geruasius enim Tilburiensis meminit antiqui valli in illo agro, quod Vandelsburg vocat, Vandalórumque opus fuisse dicit.

Vandali & Burgundi in Britannia.

Nec suspicetur quispiam Constantij temporibus Pœnos hîc sedes habuisse ex his Eumenij Rhetoris verbis, *Nisi fortè non grauior Britanniam ruina depresserat, quàm si perfuso tegeretur Oceano, qua profundissimo Pœnorum gurgite liberata ad conspectum Romana lucis emersit.* Vetustus enim codex qui fuerat Humfredi Ducis Gloucestrensis, nunc est honoratissimi Baronis Burghlæi summi Angliæ Thesaurij *pœnarum gurgitibus* legit. De calamitatibus enim & pœnis loqui videtur, quibus sub Carausio fuit affecta.

Quod Agathias in historiarum secundo habet, *Hunnica natio Britones sunt*, ne quis inde Britannos in calumniam trahat, vel Hunnos existimet. Βρίτωνες etenim Græco codice, non Britones legi, testatus est mihi iampridem vir eruditissimus Franciscus Pithæus, & nunc prodidit I. Lewenclaius, de re historica meritissimus.

PICTI.

PICTI.

AD alios Britanniæ incolas nunc accedamus, & primùm ad Pictos, quibus primas in antiquitate post Britannos detulerunt Historici. Hos Hector Boetius ab Agathyrsis, Pomponius Lætus, Auentinus, & alij à Germanis, nonnulli à Pictonibus Galliæ, Beda à Scythis deducit. *Contigit*, inquit, *gentem Pictorum de Scythia (vt perhibent) longis nauibus in Britanniam peruenisse.* Ego verò in tanta varietate quid sequar non video, vt tamen quod res sit dicam, & sententiam meam proferam. Nisi hac in re venerabilis Bedæ authoritas omnibus omnium coniecturis præponderaret, Pictos non aliunde aduectos, sed ipsissimos fuisse Britannos, veram priscorum Britannorum sobolem existimarem. Illos nimirum Britannos, qui ante Romanorum aduentum Borealem insulæ partem insedêrunt, quique ad hos, seruitutis iugum repellentes (vt est natio seruitutis impatientissima,) posteà confluxerunt. Quemadmodum incursante Saxone, Britanni, qui sua libertate se abdicare nollent, in occiduas insulę regiones, montibus asperas, *Walliam & Cornwalliam* se subduxerunt: sic proculdubiò, Romano ardente bello, Britanni ne seruitutem, omnium malorum extremum subirent: in has Boreales partes, quæ cœli inclementia rigent, confragosis locis horrent, & Oceani alluuionibus paludibúsque stagnant, se recepêrunt. Vbi non tam suis telis, quàm suo cœlo, & sydere armatæ, cum indigenis, quos ibi offendêrunt in numerosam gentem succreuerunt. Author enim est Tacitus Romanorum hostes in hanc partem veluti aliam insulam à socero suo Agricola submotos fuisse, & nemini dubium quin Britanni fuerint, qui has remotissimas insulæ partes incoluerunt. Quid omnes ne illos Britannos, Romanorum hostes, qui triginta millia armatorum contra Agricolam eduxêrunt, qui tantis cladibus Seuerum affecêrunt, vt vna expeditione septuaginta millia Romanorum, & sociorum desiderârit, ad internecionem deletos somniabimus? vt aduenis è Scythia, aut Thracia locum præberent, & nulli in semen relicti essent. Tantùm abest, vt ego hoc credam, nisi Beda scripsisset, vt potiùs affirmarim, illos ita auctos fuisse, vt solum neq; alere, neque capere potuisset, & proinde coactos Romanã prouinciam inundare, & Picti.

& quasi obruere, quod posteà, cùm Scoti aduenissent, factum nouimus. Sed quia Beda scripsit, vt alij illo tempore *perhibuerunt*, credam ego cum illo Pictos illos ex Scythia ad Britannos illos septentrionales accessisse. Ne quis tamen probabili mendacio me fidem accommodare opinetur: quòd Picti ipsi Britanni fuerint, videor probare posse ex Pictorum more, nomine, & sermone, quibus optimè cum Britannis conueniisse videbimus.

Mor. Vt verò inter alia omittam, quòd nec Picti, vt prodit Beda, nec Britanni, vt scribit Tacitus, sexum in imperijs discreuerint, aut fœminas à sceptris excluserint: ritus ille pingendi, & coloribus se oblinendi vtrique genti communis erat. De Britannis iam antèà docuimus, de Pictis pro nobis docet Claudianus, qui canit

Nec falso nomine Pictos
Edomuit.

Et alibi *Perlegit exanimes Picto moriente figuras.*

Nec minùs diserte Isidorus. *Non abest genti Picterum nomen à corpore, quod minutis opifex acus punctis, expressos natiui graminis succos includit, vt has ad sui specimen cicatrices ferat, Pictis artubus maculosa nobilitas.* Iam existimabimus-ne hos Pictos, Germanos fuisse, qui hoc pingendi more nunquam sunt vsi, aut Agathyrsos Thraciæ tanto spatio dissitos? vel potiùs ipsos Britannos, cùm in eadem ipsa fuerint insulâ, & eundem pingendi morem retinuerint.

Nomen. Nec alio nomine, quàm *Britanni*, Dioni, Herodiano, & Vopisco vocantur barbari illi, qui ex Septentrionali illa ora Romanos exercuerunt. Ausonius illos *Caledonios* Britannos vocat (forsitan quod duri, & asperi, id enim *Kaledion* Britannicè significat) dum viridi musco glareâ distincto eorum colorem assimulat in illo versu

Tota Caledonijs talis pictura Britannis.

Tacitus etiam passim Britannos vocat, quòd tamen ex rutilis comis, & magnis artubus eorum originem è Germania coniectat, rectiùs mea opinione diuinasset, si rubedinem illam, & magnitudinem in Septentrionalem cœli inclinationem retulisset. Sub *Septentrionibus*, inquit Vitruuius, *nutriuntur gentes immanibus corporibus, colore fusco, directo capillo, & rufo.* Caledones item, qui sine controuersia erant Britanni, eandem cum Pictis fuisse gentem quodammodo innuit Panegyricus, cùm scribit *Caledo-*

nius

rum, aliorúmque Pictorum ſyluas, &c. quaſi etiam Caledones Picti fuiſſent. Cæterùm vt hi longo iam tempore, non alio, quam Britannorum nomine innotuerunt, idq; à depictis corporibus: ſic poſteà circa tempora Maximiani & Diocleſiani (nec anteà Pictorum nomen apud ſcriptores occurrit) cùm Britannia tàm diù prouincia fuiſſet, vt incolæ prouincialem Latinam imbibiſſent, PICTI, vt videtur, dici cœperunt, ad diſtinctionem eorum, qui ſocij Romanorum erant, Britanníque dicebantur. Et vnde Picti dicerentur? niſi quòd ſe depingerent. Si quis verò ſit, qui non credat Britannos noſtros linguam Latinam prouincialem vſurpaſſe, næ ille nouerit, quantoperè Romani laborârint, vt Prouinciæ loquerentur Latinè, nec viderit quanta vis Latinarum dictionum in Britannicam linguam irrepſerit, vt Taciti authoritatem non vrgeam, qui ſcribit Britannos Domitiani tempore, Latinæ linguæ eloquentiam concupijſſe. Quantum verò ad Pictorum nomen attinet, hunc ſcrupulum Flauij Vegetij authoritas facilè eximat, qui quodammodo demonſtrat Britannos hoc vocabulo *Picta* eodem planè ſenſu, quo Latini, pro re colorata vſos fuiſſe. Britannos enim noſtros ſcribit PICTAS vocaſſe ſcaphas illas exploratorias, quarum vela & funes Veneto colore erant intincta, & quarum nautæ, & milites Venetam veſtem indutí erant. Certè ſi naues ob vela Veneto colore infecta PICTAS vocarint Britanni, quid impedit, quo minùs populum varijs coloribus depictum & inprimis Veneto (is enim glaſtinus eſt è glaſto) PICTOS appellauerint. *Lib. 4. cap. 37.*

Ex lingua quò minùs pluribus argumentemur in cauſſa eſt, quod Picticæ linguæ vix verbulum ex authoribus colligi poſſit: eandem tamen cum Britannica fuiſſe videtur. Beda ſcripſit, vallum incipere in loco, qui Pictorum ſermone *Penuahel* appellatur, & *Pen-gwall* Britannis caput, ſiue principium valli expreſsè ſignificat. Toto etiam illo inſulæ tractu, quem Picti tenuerunt (erat ea pars Scotiæ Orientalis) plurimorum locorum nomina originem Britannicam ſapiunt, vt *Morria, Marnia*, quòd regiones ſint maritimæ, à *Mor* Britannico. Aberden, Aberlothnet, Abervoze, Aberneith, i. oſtium Deni, Lothnetti, Dori, Neithi; ab *Aber* quod Britannis oſtium denotat. Strathbogy, Strathdée, Strathearn. i. vallis Bogy, Dee, & Earne, à *Strath*, quod Britannicè vallis eſt. Ipſa etiam primaria Pictorum ſedes non aliam, quàm Britannicam originationem agnoſcit, Edenburgum dico, quam CASTRVM ALATVM vocat Ptol. *Aden* enim *Lingua.*

ala

ala Britannicè dicitur. Nec in argumenti locum arripiam, quòd nonnulli Pictorum reguli Bridij sint dicti, id est Britannicè, vt sæpiùs diximus, depicti. Nec quòd Ninianus Britannus illos ad Christi fidem, & religionem conuerterit. Ex his vtique quicquid Beda dicit, linguam Pictorum à Britannica non diuersam fuisse, & proinde gentes non diuersas non absurdè concludatur.

Nec est cur quis mirêtur, quòd Picti gentilibus suis Britannis tantas clades intulerint, cùm videamus hodiè in Hibernia illos qui Anglico parent imperio, nullos adeò infestos hostes habere, quàm gentiles suos syluestres Hibernicos. *Quemadmodum enim*, vt Paulus Diaconus habet, *Gothi, Hyppogothi, Gepidi, & Vandali, nomen tantùm mutantes, vna eademque lingua vsi*, infestis signis sæpè inter se concurrêrunt; sic etiam Picti, & Britanni, maximè, cùm hi iam essent Romanorum socij. Hæc erant, qualiacunque sunt, quę mihi manum quasi iniecêrunt, & animum ferè induxêrunt, vt Pictos Britannorum reliquias iudicârim: sed hæc forsitan eleuat Bedæ authoritas, & vincat valeátque præ his coniecturis tanti viri sententia.

Deucaledonij. Vecturiones.

Pictos hos in DICALIDONIOS, & VECTVRIONES diuidit Ammianus Marcellinus, *Deucalidonios* legerim ego, & occiduam Scotiæ oram, quà Deucalidonius Oceanus irrumpit insedisse existimo. Quanquam hos sic dictos, quasi nigros Calidonios opinatus fuerim (*Dee* enim nigrum Britannis significat) quemadmodum Hiberni hodie eius tractus Scotos, *Duf Allsbawn*, i. nigros Scotos vocant, & Britanni prædones ex hac ora mare infestantes, *Y lu du*, i. exercitus ater, dixerunt. A situ tamen nomen traxisse coniectare licet. Etenim *Deheu Calidonij*, Caledonios dextrorsum habitantes, i. ad occasum notat. Vt Picti alij qui siniſtrorsum tenuerunt, i. ad ortum, (quem siniſtralem plagam vocat Nennius) *Vecturiones* dicti fuerant, deflexo fortasse à *Wetthy* vocabulo, quod siniſtram Britannis significat, quos VERNICONES corruptè apud Ptolemæum dici suspicantur nonnulli. Antiquum fragmentum Saxonicum Peȝheofin vocare videtur, sic enim inimicam Britannis gentem nominat, cùm ipsos Pictos Pehits Saxones appellârint. Vnde apud Whitkindum *Pehiti*, pro Picti passim legitur.

Pictorum mores.

Mores horum Pictorum, siue priscorum, & barbarorum Britannorum, è Dione, & Herodiano iam anteà descripsimus. Nunc reliquum est, vt attexam, hos Pictos, cùm primùm per se, posteà cum Scotis fœderatis hanc Romanorum prouinciam afflixissent,

afflixissent, demùm ab ipsis Scotis ex Hibernia influentibus ita obtritos fuisse, vt in eorum nomen, & nationem tandem concesserint. Quod idem accidit potentissimæ Gallorum nationi, qui à Gothis & Francis deuicti in Francorum nomen quasi subitò abierunt.

Quòd Panegyricus innuit ante Cęsaris tempora Britanniam, *Pictis & Hibernis hostibus assuetam fuisse*, more sui temporis loqui videtur, certè Picti nomine, eo tempore in Britannia non erant.

Quòd etiam Sidonius Apollinaris in Panegyricò ad socerum cecinerit,

Victricia Cæsar
Signa Caledonios transuexit ad vsque Britannos,
Fuderit & quanquam Scotum, & cum Saxone Pictum:

Non possum non exclamare cum altero Poëta,

Sit nulla fides augentibus omnia Musis.

Hæc Cæsar effusè in suis ipsius laudibus prodigus, nunquam reticuisset, si modò præstitisset. Sed hi non dissimiles videntur bonis illis, & doctis hac ætate scriptoribus, qui dum Cæsaris historiam consarcinant, illum Francos in Gallia, & Anglos in Britannia deuicisse scribunt, cùm illo tempore, nec in hac Anglorum, nec in illa Francorum nomen vel fando auditum fuisset, vtpote qui multis pòst sæculis in has regiones deuenerunt.

Pictones Galliæ eandem cum nostris Pictis fuisse gentem, cum Ioanne Picardo credere non ausim, cùm Pictonum nomen in Gallia etiam Cæsaris ætate fuerit celeberrimum, & nostri nusquam Pictones dicantur: vno tantùm Panegyrici loco *Pictonum* pro *Pictorum*, librariorum incuria subrepsisse scio.

SCOTI.

PRoximum à Pictis locum inter Britanniæ gentes Scoti sibi vendicant, quorum tempus & origo, ita ἀσαφείᾳ, & caligine circumfusa latet, vt ipse perspicacissimus Buchananus vel parùm viderit, vel sibi viderit, intúsque cecinerit: omnium enim expectationem hac in re planè fefellit. Hinc ego iam diu me sustinuerim, ne in hanc arenam descenderem, & cum alijs, fabulas admirando, suauitèr ineptirem. Ad Deos enim æquè probabili-

ter

ter Scotorum origo referatur, quàm ad illam Scotam Pharaonis Ægyptij somniatam filiolam. Sed vt hæc opinio è superstitione, & imperitia rudis antiquitatis enata, etiam à candidioribus Scotis reijcitur; ita altera illa recentior à Græco fonte deducta, quòd Scoti dicantur quasi σκότιοι. i. furto concepti, vt in gentis fortissimæ contumeliam ab inuidis excogitata, mihi prorsus exploditur. Nec Florilegi nostri è Saxonica lingua petita originatio mihi arridet, Scotos nimirùm appellari quòd ex confusa gentium colluuione prognati fuerint; *Scot*, inquit, *illud dicitur quod ex diuersis rebus in vnum acernum aggregatur.* Sed cùm suos habeat Scotia alumnos, qui reiectis huiusmodi fabellis, originem ex intima antiquitate, potiùs quàm è suo sensu depromant, & suæ, patriæque gloriæ optimè consulant, si in hanc rem totam curam omnémque animum ponerent; intendam ego tantùm digitum ad fontes, vnde veritatem hauriant, proponámq; nonnulla quæ illos diligentiùs perpendere velim. Nam ego in hac re Scepticus. Et primùm de origine, posteà de loco vnde in Hiberniam transmigrârint. Constat enim illos ex Hibernia in Britanniam transmisisse, nam & Isidorus Hiberniam à Scotorum gente SCOTIAM vocat, Scotósque Hiberniam coluisse Orosius, Beda, & Eginardhus sunt testes omni exceptione maiores. Sed ad ea quæ Scotos perpendere velim.

Scotorum origo. Cùm qui veri & genuini sint Scoti, hoc Scotorum nomen non agnoscant, sed aliàs se *Gnoithel*, & *Albanach* indigitent, cúmque populi plurimi alijs ac ipsi vtuntur, à vicinis insigniantur nominibus, quibus gentium origines sæpè subindicantur: vt Pannoniæ inferioris incolæ qui se *Magaros* dicunt, *Hungari* Germanicè vocantur, quòd origine sint Hunni, Syluæ Hercyniæ accolæ, qui sibi *Czechi* nominantur, alijs *Bohemi* appellantur, quòd à Boijs sint orti, Africæ incolæ, qui & suum sibi nomen habent, *Alarbes* Hispanis dicuntur, quòd sint Arabes, & ipsi Hiberni, & Britanni nos Anglos non alio vocant nomine, quàm Saxon, quòd à Saxonibus originem ducamus; velim vt Scoti primùm perpendant, num sic dicti fuerint à vicinis quasi Scythæ. Quemadmodum enim Germani inferiores *Scythas* & *Scotos* vno nomine Scutten appellant, sic Britannos nostros vtrósque *Y-Scot* dixisse è Britannicis scriptoribus obseruatum est. Vnde Nennius Britannus, *In quarta*, inquit, *mundi ætate Scythæ Hiberniam obtinuerunt.* Alfredus Rex qui Orosij historiam ante sexcentos annos in Anglicam linguam transtulit, Scotos in Scyttan conuertit:

tit: noſtrique qui proximè Scotiam habitant, non Scotos, ſed Skyttes & Skets ſæpe appellitant. Ipſi etiam Hibernicorum hiſtorici Nemethum *Scytham*, & longo pòſt tempore Delam è Nemethi progenie, id eſt, è Scythicâ, inter primos Hiberniæ habitatores connumerant. Eadem quoque olim Scotis quæ Scythis feritas, vnde Prudentio poetæ Chriſtiano *Semifer Scotus*. Nam præterquàm quòd vtrique cibi execrandi fuerint humana viſcera, (hoc enim B. Hieronimus, & Strabo produnt) cruorem è vulneribus interemptorum ebibunt, fœdus mutui ſanguinis hauſtu ſanciunt, & de numero cædium honorem creſcere arbitrantur ſylueſtres Scoti & Hiberni, vt olim Scythæ. Accedit huc grauiſſimorum etiam virorum authoritas, Ciſneri in præfatione ad Crantzium, & Reineri Reineccij, qui ſcribit: *Supereſt à Scythis gens Scotorum in Britannia, quod morum feritas vetus oſtendit. Nam Anthropophagi erant Scoti, vti etiam Scytha.* Neſcio an huc faciat quòd *Vallem Scythicam* inter Scotos Gildas nominet, ſic enim habet Pariſienſis æditio, vbi alij nullo ſenſu *Styticam vallem* legunt. Dubito etiam cùm Getæ, & Scythæ ijdem fuerint, num Hibernos noſtros Propertius innuat, dum canit. *Tom. primo pag. 37.*

Hibernique Geta, pictóque Britannia curru.

At Scotis ſuus honor conſtare non poſſit, niſi ex Hiſpania in Hiberniam deducantur, hoc enim & ipſi, & eorum hiſtorici vehementèr, tanquam pro aris & focis, contendunt. Opera itaque luditur, ſi Scythas in Hiſpania non inueniamus. Scythas autem in Hiſpania fuiſſe, (vt taceam Scythicum in Cantabris promontorium Hiberniæ proximum, & quòd Strabo ſcribit, Cantabros cum Scythis moribus & feritate conueniſſe) Silius Italicus ex Hiſpania oriundus apertiſſimè docet. CONCANOS enim Cantabriæ gentem è Maſſagetis, id eſt, Scythis procreatos hoc verſu oſtendit. *Vnde Scoti in Hiberniam venerunt.* *Scytha in Hiſpania.*

Et qua Maſſagetem monſtrans feritate parentem, *Lib. 3.*
Cornipedis fuſa ſatiaris Concane venâ.

Pauculis interiectis verſibus, Sarmatas quos Scythas fuiſſe fatentur omnes, Suſanam Hiſpaniæ vrbem conſtruxiſſe docet, dum canit.

Sarmaticos attollens Suſana muros.

Ab his Sarmatis, ſiue Scythis, *Luceni*, quos in Hibernia locat Oroſius, prognati videntur (cùm Suſanam inter Lucenſios Hiſpaniæ reponunt ipſi Hiſpani) vti à Concanis illis *Gangani* Hiberniæ. Lucenſij enim & Concani inter Cantabros erant vicini,

vt Luceni & Gangani in illa Hiberniæ ora, quæ Hiſpaniam proſpectat. Si quis roget quinam illi Scythæ fuerint, qui in Hiſpaniam deuenerint, planè neſcio, niſi Germanos exiſtimes, & velim vt ipſi Scoti altiùs conſiderent. Germanos verò iam olim in Hiſpaniam penetrauiſſe, præter Plinium, qui *Oretanos* Hiſpaniæ, *Germanos* vocat, Seneca natione Hiſpanus docebit. *Pyrenæus*, inquit, *Germanorum tranſitus non inhibuit, per inuia, per incognita verſauit ſe humana lenitas*. Germanos autem Scythas dictos fuiſſe non ſolùm ex Ephoro, & Strabone colligitur, qui gentes ad Arctum omnes Scythas vocârũt, ſed etiam ex Plinio. *Scytharum*, inquit, *nomen vſquequaque tranſit in Sarmatas, atque Germanos*. Teſtiſq; eſt Auentinus, Germanos ab Hungaris *Scythas* & *Scythulas* denominari.

Germani in Hiſpania.

De conſolatione ad Albinum.

Lib. 4. cap. 12.

Si non ab his exorti ſint Scoti, velim ſecum perpendant, num Barbari illi fuerint, quos ex Gallæcia Hiſpaniæ Conſtantinum Maximum expuliſſe, Regis Alphonſi Chronica produnt. Ex illa enim parte in Hiberniam ſe demigraſſe volunt. Si quærant, qui fuerint illi Barbari, non dubito quin iuxtà mecum ſentient Germanos fuiſſe: Gallieno enim imperante, *Germani vlteriores*, inquit Oroſius, *abraſa potiti ſunt Hiſpania*; & Germani vlteriores qui fuerint niſi Scythæ? At Aurelius Victor, quem Andreas Schottus ædidit, Germanos illos Francos vocat. Cùm autem Franci ijdem fuerint, qui *Cauci* & *Menapij* priùs dicti erant, probabile videtur *Caucos* & *Menapios* quos in Hibernia ſtatuunt Geographi, ab illis fuiſſe ſatos. Quandoquidem verò Franci illi, ſiue Cauci, & vlteriores Germani è Germania ſoluentes longiſſimè in Oceanum furoris æſtu eueherentur, & vt inquit Nazarius ad Conſtantinum, Hiſpanorum etiam oras armis infeſtas, per hæc noſtra maria, habuerint: quis credat illos Hiberniam vberrimam inſulam & ad Hiſpaniam infeſtandam oportunam exucco Cantabriæ ſolo poſthabuiſſe? Verumenimuerò, vt Norwegi Caroli Magni ætate, & poſteà è Scandia ſæpe Hiberniam aggreſſi ſunt, ſedéſque ſibi fixerunt: ita Francos & Caucos idem anteà feciſſe opinari liceat, ſatíſque probabilitèr, & hinc in Hiſpaniam tranſmiſiſſe, indéque à Conſtantino Magno exturbatos huc receſſiſſe. Credibile item eſt plures huc poſteà confluxiſſe, tum cùm Vandali, & Gothi omnia in Hiſpania in fumum & cinerem verterent, atque etiam cùm Saracenorum procella Hiſpanos percelleret, & in Gallitiam, & Cantabriam plurimos conijceret. Sed hæc viderint ipſi Scoti, ſit mihi ſatis

Vaſſeus.

satis quòd quasi nubem submouisse velim.

Quia verò Gothorum in Hispania meminerimus: Quî fit, quæso perpendant ipsi Scoti, quòd Hiberni Scotorum ataui, & ipsi Scoti se *Gaiothel*, linguam suam *Gaiothealg*, & eam Britanniæ partem quam primò occuparunt *Argathel* nominârint: vnde hæc nomina promanâsse dicant, à Gallæcis Hispaniæ, an à Gothis? Cur quæso hoc *Gaiothel* à Gothis non profluxerit, perinde ac *Cathalonia* in Hispania, & *Gascoyn* in Gallia? & Gothos hæc nomina indidisse produnt doctiores. A lingua nulla hîc argumenta peti possunt, cùm Gothicæ linguæ nulla supersint vestigia, & ipsa Hibernica cum alijs Europæ linguis, nisi cum Germanica & Britannica, nullam habeat affinitatem. Quàm verè scribit Huntingdonensis, *Scoti ex Hispania in Hiberniam quarta mundi etate venerunt, pars eorum quæ adhuc remansit eâdem vtitur lingua, & Nauari vocantur*, quàm verè inquam dixerit, alij dixerint. *Danidem* verò *Chambres* Scotum hîc omitto, qui à Iesuitis acceperit Scotorum linguam in India orientali vsurpari. Vereor ne disiunctissima regio non mentiendi, sed mendacium dicendi libertatem viro credulo fecerit. *Sigonius.*

Sin ex cultu argumenta hac in re depromi possint, idem hodie Scotis cultus & vestitus, qui olim Gothis ex Sidonio statim deprehenditur, qui dum Gothum describit, planè Scotum Syluestrem depingit. *Flammei sunt*, inquit, *croco, pedes perone setoso talos ad vsque vinciuntur. Genua, crura, suraque sunt sine tegmine, vestis alta, stricta, versicolor vix appropinquans poplitibus exertis. Manicæ sola brachiorum principia velantes. Viridantia saga limbis marginata puniceis. Penduli ex humero balthei. Aurium legulæ crinium superiacentium flagellis operiuntur.* (Sic enim multifidos & discriminatos Scotorum & Hibernorum crines rectè flagella dixeris) *Lanceis etiam vncatis* (vncinata tela vocat Gildas) *securibúsque missilibus vtuntur.* Si hic non sit ipsissimus Hiberno-Scotorum cultus, ipsorum iudicium esto. Simul velim considerent hæc Giraldi Cambrensis verba ex libro primo de Institutione principis. *Cùm Maximus de Britannia in Galliam cum robore virorum, & virium, nec non & armorum insulæ toto ad occupandum imperium transsectus fuerat, Gratianus & Valentinianus fratres, & consortes imperij gentem hanc Goticam rebus in bellicis fortem, ac strenuam, sibi quoque vel confœderatam, vel subiectam, & imperialibus beneficijs obstrictam à Scythiæ finibus in aquilonares Britanniæ partes ad Britones infestandum, & tyrannum cum iuuentute reuocandum nauigio transmiserunt.* *Gothorum, & Syluestrium Scotorum idem habitus.*

serunt. Illi verò tùm quoniam pro innata Gothorum bellicositate prænalidi fuerunt, tùm quoniam insulam viris, ac viribus vacuam inuenêrunt; Boreales eiusdem partes ac prouincias non modicas ex prædonibus accolæ facti sibi vsurpatas occupauerunt. Qui verò fuerint hi Gothi, si non Scoti indicarint alij, & fortasse ex Procopio lucem aliquam habeant, apud quem Belisarius Gothis expostulantibus, quòd Siciliam Romanis concessissent, in hæc verba respondet. *Et nos item Britanniam Gothos habere sibi permittimus Sicilia longè præstantiorem, Romanorum quondam ditionis effectam. Par enim est, vt qui priores beneficia contulêre, vel gratiam parem vt referant, vel benefactorum vicissitudinem.* Huc etiam referenda videntur, quòd Fergusium Scotum Alarico Gotho in direptione Romæ comitem fuisse scribunt Scoti, quod Genfricum Vandalorum regem in Scotiam, & Britanniam transisse tradit Irenicus, quódque Cambrensis prodit *Gaidelos*, id est, Scotos, vt stirpem, sic nomen à Vandalis traxisse, quos eosdem cum Gothis fuisse docet P. Diaconus. Nec fraudi Scotico nomini esse potest se Gothorum prolem agnoscere, cùm potentissimi Hispaniarum reges hinc stemma ducere gloriantur, & apud Italos nobilissimi quique à Gothis vel genus ducunt vel ementiuntur. Ipséque Imperator Carolus Quintus è Scandia, & Gothiæ tractibus totius Europæ nobilitatem exortam fuisse, seriò dictitare solebat. Nunc, vt verbo dicam, perpendere Scotos velim, num Scoti Germani illi Scythæ fuerint, ad quos posteà Franci siue Germani ex Hispania exturbati, & Gothi siue Vandali accesserint, cùm Hispania funestissimis bellis vreretur. Interímque meminerint me nihil asseueraſſe, sed tantùm quædam subindicasse, quæ ad hanc rem facere quodammodo videantur. Ex quibus si Scotorum origini lux nulla affulgeat, alibi quærant: malè enim metuo, ne quod ad originem spectat, σκοτεινοι semper fuerint.

Lib. 2. de bello Gothorum.

Lib. 6. cap. 25.

Leninus Lemnius.

Quando Scoti in Britanniam aduenerint.

G. Buchananus.

H. Lhuidus.

De tempore, quo in Britanniâ primas sedes posuêrunt, nonnulla est quæstio, litémque Humfredo Lhuido Antiquario optimo Buchananus Poeta optimus intendit. Sed si quid video, causa cadet. Nunquam enim Scotorum nomen è scriptoribus ante Constantini Magni tempora eruet. Quod quia Lhuidus asserit, in hominem irruit, iugulum petit, duobúsque misellis argumentis transfodere conatur, vno ex Panegyrico, ex coniectura altero. Quòd Panegyricus vetustus habet, Britanniam Cæsaris tempore Hibernis assuetam fuisse hostibus. Ideò si dijs placet, Scoti eo tempore in Britannia sedes habuerunt, sed nec

Hibernos

Hibernos illos ſedes tunc habuiſſe, nedum Scotos fuiſſe doceri poſſit. Coniectura autem non ſua eſt, ſed literatiſſimi illius Ioſephi Scaligeri. Ille enim in Notis ad Propertium dum obitèr carmen illud è Senecæ ludo mendaret.

Ille Britannos vltra noti littora ponti,
*Et cæruleos * ſcuta Brigantes dare Romuleis*
Colla cathenis iuſſit, & ipſum noua Romana
Iura ſecuris tremere Oceanum.

Scotobrigantes legit, & ſtatim exclamat, Scotos ſibi iam originem debere ſuam, ſed ego inuitus ſecum huic opinioni non acclamo, qui illum in multis cum eruditionis admiratione ſemper ſuſpexi. Non enim è libris, ſed ex ingenio eſt hæc coniectura, & ſenſus ferat, vel *cæruleos ſcuta Brigantes*, vt libri omnes habent, vel *Cæruleos cute Brigantes*, vt legit doctiſſ. Hadr. Iunius. Buchananus tamen, qui maluit cum ſuo, & alterius acumine delirare, quàm cum receptâ lectione rectè ſentire, huic coniecturæ mirificè applaudit. Primùm quòd authores non produnt Britannos ſcuta pinxiſſe. Indè quòd differentię gratiâ *Scoto-Brigantes* dixit, vt diſtingueret à Brigantibus Hiſpaniæ, & Hiberniæ. Poſtremò quòd Britannos, & Brigantes hoc carmine ſeparat, velut nationes diuerſas. Sed ſi quis hæc excutiat, quid impedit quo minùs ſcuta pingerent, qui ſe, & currus pinxerint? Cur ad differentiam nouum verbum *Scoto-Brigantes* procuderet? Cùm cæruleos appellat, & à Claudio ſubactos ait, non ab alijs Brigantibus ſatis diſtinguit? Sed illa obſeruatio de Britannis, & Brigantibus, quaſi diuerſis nationibus, vix Poetam ſapit, quem Poetica illa loquendi forma κατ' ἄνθρ. τὸ μέρ. latere non potuit. Quare cùm hæc cauſæ nihil proſint, Egeſippum (qui vulgò vetuſtus admodùm creditur) quaſi ſuccenturiatum pro vetuſtate aſſerenda, à me Scoti habebunt: Scribit enim ille, vbi de Romanorum magnitudine agit, *Tremit hos Scotia quæ terris nihil debet. Tremit Saxonia inacceſſa paludibus.* Sed audi, hic poſt principia ſtabit; poſt Conſtantini enim tempora vixit, vt ex ipſo videre eſt: nec ex hoc magis probari poſſit Scotos in Britannia habitaſſe, quàm ex illo Sidonij verſu, quem modò attuli. Gerræ itaque ſunt, quod Scoti ſcribunt Scotorum nomen, & regnum, plurimis ante Chriſtum natum ſæculis in Britannia floruiſſe. Sed tempus illud ex Giraldo habe, *Nello magno*, inquit, *Hiberniæ monarchiam obtinente, ſex filij Muredi regis Vltoniæ, Boreales Britanniæ partes occupârunt. Vnde ab his gens propagata, & ſpecificato vocabulo Scotia vocata, vſque in hodiernum,*

Lib. 3. cap. 15.

diernum, angulum illum inhabitat. Hoc verò accidisse eo tempore, quo Romana res apertè nutaret, hinc colligitur. Imperante apud Hibernos Lagerio Nelli illius filio, in Hiberniam venit Patricius Apostolus Hibernicus, cùm annus à Christo nato quadragentesimus quadragesimus primus ageretur. Vt in Honorij Augusti tempora hoc incidisse videatur. Tunc enim, cùm anteà per incerta vagantes, vt habet Ammianus, diu Britanniam, & condicta limitibus loca diuexassent, sedes in Britannia posuisse videntur. Ipsi verò tunc se ex Hibernia redijsse volunt, quò antè à Romanis, & Britannis profligati se subduxerant, & illud Gildę de hoc tempore intelligunt. *Reuertuntur impudentes grassatores Hiberni domum, post non longum tempus reuersuri.* Sub hoc tempus Reudam, cuius meminit Beda, sibi sedes in hac Insula ferro, aut amicitia vindicasse credunt nonnulli. A quo duce, inquit ille, vsque hodie *Dalreudini vocantur: nam lingua eorum* Dal *partem significat*, & ab hoc Reuda esse existimant alij, quòd nobis Redshanks vocati fuerint. Illum etiam Simonem Brechum, quem suæ gentis conditorem asserunt Scoti, his temporibus floruisse opinio est. *Sinbrech* verum hominis nomen erat, id est, *Sin* lentiginosus, vt apud Fordonum legitur; Forteàn Brichus ille fuit qui circa Patricij ætatem cum Thuibaio, Macleio, Auspaco, Scotis, Britanniam vexauit, vt in Carantoci vita legimus.

Cur autem Scoti, qui in Britannia agitant, regionem illam quam insident *Alban* & *Albin*, & ipsi Hibernici *Allabany* nuncupant, (vndè Blondo Scoti-Albienses vocantur,) haud illiberalis erat disquisitio. Sed dixerint Scoti, an hoc *Allabany* aliquid antiqui nominis Albionis in se vestigium habeat, an ab albedine profluxerit quam *Ban* illi vocant, vt sit quasi *Ellanban*, id est, Insula alba Scotis: vel ex Hibernia deuenerit, quæ *Banno* suis Poëtis appellatur, vt *Allabany* sit vel altera Hibernia, vel secunda Hibernia. Hiberniam enim *Scotiam maiorem*, & Scotorum in Britannia regnum *Scotiam minorem* appellarunt historici. Cæterùm cùm Scoti ad Pictos in Britanniam accessissent, quamuis nostros prælijs, & prædationibus continenter lacesserent, non tamen res Scotica statim adoleuit, sed in eo, quo appulêrunt angulo, diu delituerunt: nec, vt Beda innuit, per annos plùs minùs centum viginti septem, contra Nordanhumbrorum regulos signa efferre ausi. Donec vno eodemque tempore Pictos ferè ad internecionem deleuissent, & Northumbrię regnum intestinis malis, Danorúmque incursionibus confectum, corruisset.

b. 1. cap. vlt.

ruisset. Tunc enim omnis Septentrionalis Britanniæ plaga in Scotorum nomen concessit, vnà cum citeriori illa regione citra Cluidam,& Edenburgh frith. Illam enim Northumbriæ partem fuisse,& à Saxonibus possessam nemo repugnat;& hinc est quòd omnes qui Orientalem Scotiæ partem tenent,& Lawlandmen, id est, inferiores vocantur, sint origine Anglo-saxones, & Anglicè loquantur. Qui verò Occidentalem oram incolant, Hetchlandmen dicti, id est, superiores, sint Scoti,& Hibernicè loquantur, infestissimíque sint illis inferioribus, qui Anglico idiomate vtuntur. Immanem feritatem Scotorum ex D. Hieronymo, Prudentio,& alijs, barbarúmq; habitum ex Isidoro,& Gilda, sciens, hîc prætermitto, ne gentem præclarissimam in calumniam ob vetustissimos mores patrios rapere viderer.

Vnà cum Scotis ATTACOTTOS bellicosam hominum nationem Britanniam exagitasse author est Ammianus Marcellinus, quos è Scotica etiam gente fuisse coniectat H. Lhuidus: quàm verè nescio, nondum enim video qui fuerint. Nec Attacotti fuisse videntur quos in vltima Asia statuit Plinius. Hoc solummodò ex Notitiarum libro constat, quod sub Romanis in ipso imperij occasu stipendia fecerint. Connumerantur enim inter auxilia Palatina intra Galliam, *Atecotti iuniores Gallicani, & Atecotti Honoriani seniores*, & intra Italiam *Atecotti Honoriani iuniores*. Ex hac adiectione *Honoriani*, ex barbaris illis fuisse videntur, quos Honorius Imp. in fœdus recepit, & in militiam adscripsit. *Attacotti.*

Inter has etiam gentes, quæ Britanniam incursarunt, AMBRONES reponit Ioannes Caius vir optimis curis exercitatus, & de Repub. literaria optimè meritus, quòd apud Gildam legerit, vbi de Pictis & Scotis agit. *Illi priores inimici, ac si ambrones lupi, profunda fame rabidi, siccis faucibus ouile transilientes, non comparente pastore, alis remorum, remigúmque brachijs, ac velis vento iuuatis vecti terminos rumpunt, cadúntque omnia.* Obuersabatur bono seni, quod apud Festum legerat, Ambrones cum Cimbris in Italiam se effudisse. Et excidit illi aliud agenti *Ambronem*, vt notat Isidorus, deuoratorem significare. Nec alio sensu verbum illud vsurpat Gildas, nec Monumethensis, qui etiam Saxones *Ambrones* vocauit. *Ambrones. Hist. Cantabrig. pag. 39.*

Saxones.

CVM iam Romanum imperium ſub Valentiniano Iuniore, pluſquàm diuergeret, & Britannia noſtra iuuentute, per crebros delectus exhauſta, Romaníque militis præſidio nudata, Pictorum Scotorúmque impetus diutiùs ſuſtinere non poſſet: Vortigernus, cui rerum ſummam Britanni detulerant, vt rem proclinatam adiuuaret, Saxones è Germania in ſubſidium accerſiuit. Hi ſtatim, Hengiſto & Horſa ducibus, *Ciulis* ſuis (ſic pandos Myoparones vocarunt) Britanniam appellunt; vno & altero prælio proſpero euentu contra Pictos, & Scotos defuncti, magnam ſibi gloriam addunt, maiores è Germania copias, acquieſcentibus in eorum virtute Britannis, euocant, qui pro limitibus excubarent, & maritimo bello hoſtes affligerent. *Guortigernus* (ſcribit Nennius) *ſuadente Hengiſto, in auxilium accerſiuit Octham, & Ebiſſum, qui cum quadraginta Ciulis nauigantes circa Pictos, vaſtarunt Orcades inſulas, & occuparunt plurimas inſulas, & regiones trans* * *mare Freſicum, vſque ad confinia Pictorum.* Demùm verò cùm noſtrorum agros, cultus, & copias adamare cœpiſſent, incolarum imbecillitate freti, ſtipendia non numerata, & commeatum non ſubminiſtratum cauſati, icto cum Pictis fœdere, in hoſpites Britannos bellum longè funeſtiſſimum mouent, conſternatos vbique obtruncant, agros depopulantur, vrbes excindunt, & poſt ancipites bellorum euentus, contra duo illa propugnacula belli, Aurelium Ambroſium, qui purpuram hîc ſibi aſſumpſit, & bellicoſum Arturium, Britannos vberiori inſulæ parte, auitíſque ſedibus exuunt. Quo tempore, vt vno verbo dicam, paſſi ſunt miſerrimi incolæ, quicquid aut victor auderet, vel victus timeret. Auxiliares enim copiæ indies è Germania confluxerunt, qui in defeſſos Britannos bellum ſubinde redintegrarent, SAXONES nimirùm, IVTÆ (ſic enim legendum non *Vitæ*) & ANGLI, qui proprijs his nominibus diſcreti erant, quamuis in commune Saxones vocarentur. Sed de his ſeorſim, & ſummatim agamus, vt videamus, ſi fieri poſſit, gentis noſtræ cunabula.

Saxones aduenerunt anno Chriſti 450.

* The Frith.

Si priùs quid de hoc Saxonum ingreſſu Witichindus, & ipſe natione Saxo, & ſcriptor vetuſtus retulit attexam, *Britannia à Veſpaſiano principe iam olim inter prouincias redacta, & ſub clientela Rom.*

Rom. multo tempore vtiliter degens, à vicinis nationibus impugnatur: eò quòd auxilio Romanorum destituta videretur. Populus namque Romanus * *Martiali imperatore à militibus interfecto, exterus bellis graviter* * Maximo.
fatigatus, non sufficiebat solita auxilia administrare amicis: extructo tamen ingenti opere ad munimen regionis, inter confinia à mari vsque ad mare, vbi impetus hostium videbatur fore, relinquebant regionem Romani. Sed hosti acriori, & ad bellandum prompto, vbi gens mollis, & pigra belli resistit: nulla difficultas in destruendo opere fuit. Igitur fama prodente de rebus Saxonicis prosperè gestis, supplicem mittunt legationem ad eorum postulanda auxilia, & procedentes legati, optimi, inquiunt, Saxones, miseri Bretti crebris hostium incursionibus fatigati, & admo- Bruti.
dum contriti, auditis victorijs à vobis magnificè patratis, miserunt nos ad vos supplicantes, vt ab eis vestra auxilia non subtrahatis. Terram latam, & spaciosam, & omnium rerum copia refertam vestræ mandant ditioni parêre: sub Romanorum hactenus clientela, ac tutela liberaliter viximus: post Romanos vobis meliores ignoramus: ideo sub vestra virtutis alas fingere quærimus: vestra virtute, vestris armis hostibus tantùm superiores inueniamur, & quicquid imponitis seruitij, libenter sustinemus. Patres ad hæc pauca respondent, certos amicos Brettis Saxones sciatis, & eorum necessitatibus, atque commodis æquè semper affuturos. Legati læti redierunt in patriam, exoptato nuntio socios latiores reddentes. Deinde promissus in Britanniam mittitur exercitus, & gratanter ab amicis susceptus, in breui liberat regionem à latronibus, restituens patriam incolis. Neque enim in id agendo multum laboris fuit: quippe qui iam olim audita fama Saxonum perculsi terrebantur, dummodo præsentia eorum procul pelluntur. Erant enim hæ gentes Brettis aduersæ, Scoti,
* *Pehiti: aduersus quos militantes Saxones accipiebant à Brettis omnia* * Picti.
ad vsum necessaria. Manserunt itaque in illa regione aliquanto tempore, vicaria Brettorum benè vsi amicitia. Vt autem viderunt principes exercitus terram latam, ac fertilem, & incolarum manus ad bellandum pigras, se verò ac maximam partem Saxonum sine certis sedibus, mittunt ad vocandum maiorem exercitum, & pace cum Scotis, & Pehitis firmata, in commune contra Brettos cõsurgunt, eósque regione propellunt, suæ ditioni regionem distribuunt.

SAXONVM, vt alianum gentium, originem, & etymon non solùm monachi eruditæ antiquitatis ignari, verùm etiam recentiores limatuli iudicij homines commentitijs fabellis inuoluerunt, Alij à Saxone Negnonis filio, & Vandali fratre, alij à saxea natura, alij à Macedonici exercitus reliquijs, alij à cultellis, vnde rythmus est apud Engelhusium

Quippe

Quippe brevis gladius apud illos Saxa *vocatur,*
Vnde sibi Saxo nomen traxisse putatur.

Crantzius autem à Cattis Germaniæ, & eruditus ille Capnio a Phrigibus deducit. Ex his quisque quod placeat, sequatur. Huiusmodi enim opinionum commenta non ego conuellam. Amplectar tamen illam Germanorum eruditissimorum, qui Saxones à Sacis præstantissimo Asiæ populo ortos, & sic dictos quasi Sacasones, i. Sacarum filij, & è Scythia, siue Sarmatia Asiatica, cum Getis, Sueuis, Dacis, & alijs paulatim se in Europam effudisse opinantur. Nec ratione caret hæc eorum opinio, quæ Saxones ex Asia deducit, in quo ortum, & multiplicatum genus humanum. Nam præterquàm quòd Strabo scribit, *Sacas* illos, vt anteà Cimerij, longinquas inuasiones fecisse, & Armeniæ partem de suo nomine *Sacacenam* dixisse: etiam Sassones, Sueuos, Massagetas, Dahos in illa Scythiæ parte collocat Ptolemæus, & obseruat Cilnerus, has gentes eandem propè in Europa conseruasse vicinitatem, quæ ipsis olim inter se in Asia fuerat.

Saxones à Sacis Asiæ.

Lib. 11. Melanctho. Cilnerus.

Michael Neander.

Nec minùs probabile est, Saxones nostros ab his vel Sacis, vel Sassonibus Asiæ venisse, quàm Germanos à Germanis Persiæ, quorum meminit Herodotus, quod ipsi tamen ex linguę affinitate quodammodo asseuerant. Nam Fader, Muder, Brader, Tuchter, Band, & similia in Persica lingua hodie reperîri, pro patre, matre, fratre, filia, vinculo, innuit singulari eruditione Iosephus Scaliger. Cæterùm cùm Saxones primùm orbi innotuêrunt, in Cimbrica Chersoneso, quæ nunc Denmarke, agitarunt, vbi Ptolemæus illos statuit, qui primus eorum mentionem fecit. Nec Saxones, vt habent nonnulli libri, sed Axônes apud Lucanum veriùs legitur in illo versu,

Longíque leues Axônes in armis.

Ex hac Cimbrica Chersoneso, Diocletiani tempore, littora nostra infesta habuerunt, illíq; propulsandis Carausium nostrum præfecerunt Romani. Posteà Albim fluuium transuecti, partim in Sueuorum sedes paulatim concesserunt, quæ nunc Saxoniæ Ducatus appellatur, partim in Frisiam & Batauiam Iuliani temporibus delati Salicam nationem à Francis profectam deturbârunt. Vnde Romanorum funeribus pasti, sæpenumerò in Romanorum prouincias irruperunt, & hanc insulam diu infestârunt, donec ipse Hengistus adueniret. Quem ex Batauia, siue Hollandia in Britanniam soluisse, & arcem illam Lugduni Batauorum, siue Leidæ constituxisse testantur Batauorum annales, & nobilis

Zosimus.

nobilis ille illustri ingenio, & doctrina Ianus Dousa, qui in Oda Lugdunensi secunda, canit de Burgo, siue arce illa loquenens,

Quem circinato mœnium vt ambitu,
Sic arcuatis fornicibus nouum
Putatur Hengistus Britanno
Orbe redux posuisse victor.

Iutæ. IVTÆ, quos à Gutis, Getis, siue Gothis dictos multi arbitrantur (Geatun enim in M S. codice legitur) superiorem Cymbricæ Chersonesi partem incoluisse certum est, quæ etiamnum Danis Iuitland dicitur.

Angli. Quas verò sedes *Angli* habuerunt, controuersum est, nec vna sunt omnes opinione. Plurimi in Westphalia ponunt, vbi Engern visitur, & *Sueui-Angli* à Tacito & Ptolemæo memorati consederunt, quibus lubens credo, si de Taciti ætate loquamur, sed inde ad maritimos tractus descendisse suspicor. Alij in Pomerania, vbi Angloen oppidum floret, quærunt. Sed quum hi in secretiora Germaniæ longiùs à mari porrigantur, alia nostrorum Anglorum sedes quærenda, quàm vt inter Saxones, & Iutas quærerem iussit Beda. *Angli*, inquit, *de illa patria, quæ Angulus dicitur, & ab eo tempore vsque manere deserta inter prouincias Iutarum & Saxonum perhibetur.* Cùm autem inter Iuitlandiam & Holsatiam antiquam Saxonum regionem, prouinciola sit in Daniæ regno, quę Angel hodiè dicitur, sub Flemsburg ciuitate, me tandem auitam nostram sedem inuenisse, & inde Anglos in hanc insulam demigrasse, affirmare ausim. Vtque verius affirmem, iam iussit vetusti scriptoris authoritas, quem Thomas Allen Oxonienſis plurimis & optimis artibus ornatissimus mihi suppeditauit. Inscribitur hic author *Patricius Consul Fabius Quæstor Ethelwerdus*. Adulfi Regis abnepos fuisse videtur, floruitq; circa annum salutis 950. Verba autem eius hæc sunt: *Anglia vetus sita est inter Saxones & Giotos habens oppidum capitale, quod sermone Saxonico Sleſwic, secundum verò Danos Haithby.* Quo in loco Saxones statuere Ptolemæus videtur, vt non falsò cecinerit ille medij temporis Poëta,

Lib. 1. cap. 15. Sic legit MS. non Vitarum.

Angel in Dania Anglorum sedes.

Ethelwerdus author.

---------- Saxonia protulit Anglos,
Hoc patet in lingua, niueóque colore. ---------

Horum Anglorum pars nonnulla in interiores Germaniæ tractus profecti Longobardis & Sueuis permixti in Italiam penetrarunt, & sui nominis vestigia in Engelheim Caroli Magni patria, *Ingolstadio*, Englburg, Englerute Germaniæ, & *Angleria* Italiæ

Italiæ reliquisse creduntur. Quæ autem nominis sit ratio pronunciare non ausim. Facessat Angulus filius Humbli, & Angela regina, quos nostræ gentis fuisse conditores, blaterant inepti. Nec ab angulo nomen inditum arbitramur, quòd orbis sit angulus, vt veteri illo versu astruitur.

Anglia terra ferax, & fertilis angulus orbis,
Insula prædines quæ toto vix eget orbe.

Nec Goropij coniectura fidem, sed potiùs risum meretur, qui *Anglos*, ab Angle, i. hamo piscatorio deducit, quòd, vt inquit ille, omnia sibi adhamarent, & fuerint, vt nos loquimur, Good Anglers, i. boni hamatores. Sed qui Engelberti, Engelhardi, & eiusmodi Germanicorum nominum etymologiam videt, facilè etiam Anglorum notationem viderit. Hi sunt Germaniæ populi qui Britanniam occupârunt, quos vnam gentem fuisse, communíque nomine nunc *Anglos*, nunc *Saxones* vocatos ex Gilda, Beda, Bonifacio, & P. Diacono eruditissimus vir N. Cisnerus rectissimè collegit.

Saxones, Angli, & Iuta gens vna.

Hæc Saxonum gens, vt habet Fabius ille Ethelwerdus, *in toto erat maritima à Rheno flumine vsque ad Doniam vrbem quæ nunc vulgò* Dan-marc *nuncupatur*. Quæ vrbs illa *Donia* fuerit, me latet, hinc tamen colligo omnes illos populos qui Iutiam, Sleswicum, Holsatiam, Episcopatum Bremensem, Comitatum Oldenburgensem, Frisiam vtramque, & maximam Hollandiæ partem insederunt, in Saxonum nomen eo tempore coaluisse. Frisones autem in Angliam vnà peruenisse author est Procopius libro 4. de Bello Gothico. Locum verò integrum cùm liber non extet, hîc proponere non grauabor, vti mihi descripsit è regia Bibliotheca Lutetiæ Fran. Pithæus, vir optimus & totius antiquitatis longè peritissimus. Βρεττίαν τὴν νῆσον ἔθνη τρία πολυανθρωπότατα ἔχουσι. βασιλεύς τε ἑκάστου αὐτῶν ἐφέστηκε, καὶ ὄνομα κεῖται τοῖς ἔθνεσι τούτοις, Ἄγγελοι, καὶ Φρίσσονες, καὶ οἱ τρίτῳ ὀνόματι Βρίττωνες, τοσοῦτοι δὲ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πολυανθρωπία φαίνεται ὄντα, ὥστε ἀνὰ πᾶν ἔτος κατὰ πόλεις ἐνθένδε μεταναστεύουσι ξὺν γυναιξὶ, καὶ παισὶν εἰς Φράγγους χρῆσιν· οἱ δὲ αὐτοὺς ἐνοικίζουσιν ἐς γῆς τῆς ἑσπερίας τὴν ἐρημοτέραν διακόσιον εἶναι. καὶ ἀπ' αὐτῆς τὴν νῆσον ἀφορμᾶσθαι φασίν. ὥστε ἀμέλει καὶ πόλιν ἐφ' ἑτέρᾳ ὁ Φράγγων βασιλεὺς ἔθηκε πρόσοδον τῶν οἱ ἐπιτηδείων πάσι παρὰ βασιλέα Ἰουστινιανὸν ἐς Βυζάντιον στείλας ἄνδρας, αὐτοῖς ἐκ τῶν Ἀγγίλων ξυνέπεμπε, φιλοτιμούμενος ἐς ἢ ἡ νῆσος ἐκ ἀφῆς αὐτῷ ἄρχεται. id est, vt crassius conuertam. *Britaniam insulam tres numerosissimæ gentes incolunt, quorum vnicuique suus rex imperat, nominantur hæ gentes Angili, Frisones, & qui eiusdem sunt cum insula cognominis Britones. Tanta verò hominum multitudo esse videtur, vt singulis annis inde magno numero cum vxoribus & liberis ad Francos emigrent, illi autem in eorum terram quæ*

maximè

maxime deserta videtur, excipiunt, vnde insulam sibi venditare ferunt: vtique non ita pridem, cùm Francorum Rex quosdam è suis Constantinopolim ad Iustinianum legaret, Anglos etiam misit ambitiosiùs venditans, quasi hæc insula suo subesset imperio.

Natio hæc omnis Saxonica erat bellicosissima *animi magnitudine, corporis viribus, laborum tolerantiâ, Germanorum fortissimi habiti,* vt inquit Zosimus, *Romanis maximè formidati, quia repentini,* vt habet Marcellinus, *virtute & agilitate terribiles,* vt inquit Diaconus. Homines staturâ procera, membrorum compositione, & lineamentorum conformatione conspicui. Vnde Witichindus Monachus de his Saxonibus. *Mirati sunt Franci præstantes corpore & animo viros, & nouum habitum, arma quoq; & diffusas scapulas casarie, & supra omnia ingentem animi constantiam. Vestiti erant sagis, & armati longis lanceis, & subnixi stabant paruis scutis, & cultellos magnos ad renes habebant.* Primum capillos ad cutem tondere nisi circa verticem, & lamina caput incingere solebant, quod docet Sidonius de Saxone loquens. *Saxonum mores.*

Cuius verticis extimas per oras
Non contenta suos tenere morsus
Altat lamina marginem comarum.
Et sic crinibus ad cutem recisis,
Decrescit caput, additúrque vultus.

Deinde tamen capillos alere, & in scapulas diffundere soliti. Quòd ad vestimenta attinet, ex his P. Diaconi de Longobardis intelligas, *Vestimenta erant laxa, & maximè linea, qualia Angli-saxones habere solent, ornata institis latioribus vario colore contextis.*

Rei maritimæ peritissimi erant, qui diu ita piraticam fecêrunt, vt assueti salo, solum timerent: & ita maritima Britanniæ, & Galliæ vsq; ad Hispaniam afflixêrunt, vt dispositi fuerint per vtriusque regionis littora duces & milites ad eorum depræ-dationes coercendas, qui inde *Comites littoris Saxonici per Britanniam, & Galliam,* dicti fuerint. Illi nihilominùs sæpissimè has oras vitilibus suis myoparonibus deprędati sunt, quò spectant illi Sidonij Apollinaris versus. *Littus Saxonicum.*

Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus
** Sperabat, cui pelle salum sulcare Britannum*
Ludus, & assuto glaucum mare findere lembo.

* *l.* Timebat.

Quanta immanitate per hæc littora grassati sunt, audi, si placet, ipsum Sidonium. *Nuncius,* inquit, *cum quo dum tui obtentu aliquid sermocinantèr extraximus, constanter asseueranit nuper vos classicum* *Lib. 8. Epist. ad Namatium.*

cum in classe ceciniſſe, atque inter officia nunc nauta, modò militis, litto-
* Ciuli. *ribus Oceani ciuis inerrare contra Saxonum * pandos myoparones, quo-*
rum quot remiges videris, totidem te cernere putes archipiratas : ita ſi-
mul omnes imperant, parent, docent, diſcunt latrocinari, vt nunc etiam, vt
quamplurimùm caueas, cauſa ſubſit maxima monendi. Hoſtis eſt omni
hoſte truculentior. Improuiſus aggreditur, prouiſus elabitur, ſpernit ob-
iectos, ſternit incautos; ſi ſequatur intercipit, ſi fugiat, euadit. Ad hoc
exercent illum naufragia, non terrent. Eſt eis quædam cum diſcrimini-
bus pelagi non notitia ſolum, ſed familiaritas. Námque ipſa ſi qua tem-
peſtas eſt, hinc ſecuros efficit occupandos, hinc proſpici vetat occupatu-
ros. In medio fluctuum ſcopulorúmque confragoſorum, ſpe ſuperuentus
lati periclitantur. Prætereà priuſquam de continenti in patriam vela
laxantes, hoſtico mordaces anchoras vado vellant, mos eſt remeaturis,
decimum quemque captorum per æquales, & cruciarias pœnas, plus ab
hoc triſti, quòd ſuperſtitioſo ritu necare, ſúbque collectam turbam peritu-
rorum, mortis iniquitate ſortis æquitatem diſpergere. Talibus ſe ligant
votis, victimis ſoluunt & per huiuſmodi non tam ſacrificia purgati, quam
ſacrilegia polluti, religioſum putant cædis infauſtæ perpetratores de capite
captiuo magis exigere tormenta, quàm pretia. Huc & illud ex antiquę hiſtoriæ apud Iſidorum fragmento referri poſſit. *Gens Saxonum Myoparonibus, non viribus nituntur, fugæ potiùs, quàm bello parati.* Ea verò animi firmitate erant (ſi fas ſit ita vocare) vt ſibi mortem potius inferre, & vitam proijcere, quàm ludibrio eſſe maluerint. Vnde cùm Symmachus horum numerum in ſpectacula publica parauiſſet; eo die, quo in theatrum educi debuerant faucibus fractis ſpem exhibendarum voluptatum præripuerunt. De quibus ille ipſe Symmachus, Lib. 2. Epiſtola 46. *Saxonum numerus morte contractus. Nam quando non prohibuiſſet priuata cuſtodia deſperatæ gentis impias manus, viginti & nouem fractas ſine laqueo fauces primus ludi gladiatorij dies viderit.*

Natio etiam omnium Saxonum admodum dedita ſuperſtitionibus, atque eam ob cauſam cum de rebus grauioribus conſulerent, præter aruſpicinam, equorum hinnitus tanquam præſagia inprimis obſeruabant, vnde fortaſſe ſit, quòd equum olim in inſignibus geſſerint Saxoniæ Duces. At cur Hengiſtus, & Horſa noſtri ab equo nomen duxerint (vtriuſque enim nomen Saxonicè equum ſignificat) planè me latet, niſi in bellicæ virtutis omen, iuxta illud Maronis *Bello armantur equi, bella hæc armẽta minantur.* Sortibus etiam ducendis multi erant, virgam enim fructiferæ arbori deciſam, in ſurculos amputabant, eoſque notis

Equus inſigne Saxonum.

Hæc Adamus Bremenſis Saxonibus aſcribit, quæ Tacitus Sueuis.

tis quibuſdam diſcretos ſuper candidam veſtem fortuitò ſpargebant. Mox ſi publica fuerit conſultatiò, ſacerdos populi, ſi priuata, paterfamiliàs precatus Deos, cœlumque ſuſpiciens ter ſingulos tulit, ſublatos ſecundam impreſſam ante notam interpretabantur. Vt bellorum euentum explorarent, gentis, cui bellum indicerent, captiuum cum electo popularium ſuorum, patrijs quemque armis committere ſolebant, & ex victore, quæ gens victoriam reportaret, coniectare. Deum Mercurium maximè coluerunt, quem **Woden** vocarunt, cui humanis hoſtijs litabant, & quartam hebdomadæ feriam conſecrârunt, vnde **Wednesday** nobis hodiè appellatur, vt ſextam Veneri, quam **Frea** dixerunt, vnde dies Veneris nobis **Friday** nominatur. **Eoſter** etiam Deam habuerunt, cui menſe Aprili ſacrificârunt, vnde Aprilem, inquit Beda in libro de temporibus, **Eoſter monath** vocarunt, & nos paſchatis feſtum etiamnum **Eoſter** vocamus. *In commune*, vt inquit Tacitus, *Angli & alia vicina gentes Herthum. i. terram matrem coluerunt, eamque interuenire rebus hominum, inuehi populis arbitrati ſunt*, Nobiſque hodie illa ipſa dictio in vſu eſt pro terra. Germanis verò inuſitata qui *Arden* pro terra vſurpant. De his ſuperſtitionibus Ethelwerdus ille de ſuo tempore ſcribit, *In tanta ſeductione oppreſſi ſunt Aquilonares increduli, vt* **Woden** *ſicut Dominum colant in hodiernum diem Dani, Normandi, & Sueui*, & alibi, **Woden** *barbari vt Deum honorârunt, ſacrificiumque obtulerunt pagani victoriæ cauſſa, ſiue virtutis.*

Dij Saxonum.

Eoſter dea.

Munſterus ex M.S. lib.

Herthus Deus.

Sed hos errores fugauit tandem Chriſtianæ religionis veritas. Poſtquam enim in Britanniæ poſſeſſione pedem firmaſſent, in ſeptem regna diſtribuerunt, Heptarchiámque conſtituerunt, in qua tamen qui plurimùm poterat, *Rex gentis Anglorum*, vt eſt apud Bedam, dicebatur, vt Monarchiam in ipſa Heptarchia ſemper fuiſſe videatur. Deinde Auguſtinus, quem vulgò Anglorum Apoſtolum dicunt, huc miſſus à Gregorio Magno, ſublatis Ethnicæ impietatis portentis fœliciſſimo ſucceſſu Chriſtum in ipſorum animis inſerendo ad Chriſtianam fidem conuertit. De qua conuerſione Gregorius ille Magnus, *Ecce penè cunctarum iam gentium corda penetrauit: Ecce in vna fide Orientis limitem Occidentis q3 coniunxit. Ecce lingua Britannica quæ nil aliud nouerat, quàm barbarum frendere, iamdudum in diuinis laudibus Hebraum cœpit Halleluia reſonare.* Et in epiſtola ad ipſum Auguſtinum. *Quis narrare hic ſufficiat, quanta lætitia in omnium corde fidelium fuerit exorta, quòd gens Anglorum operante omnipotentis Dei gratia, & tua fraternitate laborante,*

Monarchia ſemper in Anglorum Heptarchia. Lib. 2. cap. 5.

Auguſtinus Anglorum apoſtolus.

Angli ad fidem conuerſi.

laborante, expulsis errorum tenebris sanctæ fidei luce perfusa est, quòd deuotione integerrima iam calcat idola, quibus priùs vesano timore subiacebat. Vbi primùm Christi nomen annuntiatum est, adeò flagranti studio se Christo consecrârunt, vt incredibilem diligentiam sacris ædibus extruendis, rebus diuinis peragendis, & Christi nomine propagando adhibuerint, Regésque nonnulli sua sceptra monasticæ vitæ postposuerint. Ad meliores etiam artes instaurandas animum adiunxerunt, & diuini verbi, necnon & literarum semina per Germaniam opera Winifridi, Willebrodi, & aliorum proseminârunt, quod Germanus Poeta his versibus docet.

Hæc tamen Arctois laus est æterna Britannis
Quod post Pannonicis vastatum incursibus orbem,
Illa bonas artes, & Graia munera lingua,
Stellarumq; vias, & magni sidera cæli
Obseruans, iterum turbatis intulit oris.
Quin se religio, multum debere Britannis
Seruata, & latè circum dispersa fatetur.
Quis nomen Winfride tuum, quis munera nescit?
Te duce, Germanis pietas se vera, fidesq;
Insinuans, cæpit ritus abolere profanos.
Quid non Alcuino facunda Lutetia debes?
Instaurare bonas ibi qui feliciter artes,
Barbariémque procul solus depellere cæpit.
Quid? tibi diuinumq; Bedam, doctissimus olim
Tam varias vnus bene qui cognouerat artes
Debemus.

Britannia bis Galliæ magistra.

Additque P. Ramus Britanniam bis Galliæ fuisse magistram, per Druidas innuens, & Alcuinum cuius inprimis opera vsus est Carolus Magnus in Parisiensi Academia instituenda.

Anglo-Saxonum in Germaniam remigratio.

Nec minus arma, quàm literas, & religionem in Germaniam intulerunt, & quod mireris Saxonibus illis qui Ducatum Saxoniæ incolunt, originem dedisse his verbis Eginhardus nos docuit. *Saxonum gens, sicut tradit antiquitas, ab Anglis Britanniæ incolis egressa, per Oceanum nauigans Germaniæ littoribus, studio & necessitate quærendarum sedium, appulsa est in loco qui vocatur Haduloha. Eo tempore, quo Theodericus Rex Francorum, contra Hirminfridum Ducem Thuringorum generum suum dimicans, terram eorum crudeliter vastauit ferro & igne. Et quum iam duobus prælijs ancipiti pugna, incertaque victoria miserabili cæde suorum decertassent, Theodericus spe vincendi*

cendi frustratus, misit Legatos ad Saxones, quorum Dux erat Hadugato, & vt audiuit causſam aduentus eorum, pollicitis pro victoria cohabitandi ſedibus, conduxit in adiutorium. Quibus ſecum quaſi iam pro libertate & patria fortiter dimicantibus, ſuperauit aduerſarios, vaſtatiſque indigenis, & ad internecionem penè deletis, terram eorum iuxta pollicitationem ſuam, victoribus deleganit. Quizam ſorte diuidentes, cùm multi ex eis in bella cecidiſſent, & prorarita earum, tota ab eis occupari non potuit, partem illius, maxime eam, quæ reſpicit orientem, colonis tradebant, ſingulis pro ſua ſorte, ſub tributo exercendam. Cætera verò loca ipſi poſſederunt. A meridie quidem Francos habentes, & partem Thuringorum, quos præcedens hoſtilis turba non contigit, alueoq; fluminis Vnſtrote diriminitur; A Septentrione verò Nortmannos gentes ferociſſimas; ab Ortu ſolis Obetritos; ab Occaſu Friſos, à quibus ſine intermiſſione, vel fœdere, vel concertatione neceſſaria finium ſuorum ſpacia tuebantur. Sed ad noſtros iam reuertamur.

Diu florentiſſima res erat Saxonica ſub illa Heptarchia, donec regna illa inteſtinis bellis colliſa, in Occiduorum Saxonum poteſtatem tandem conceſſerint. Egbertus enim Occiduorum Saxonum rex quatuor ex his regna victoria complexus, cùm reliqua etiam duo ſpe deuoraſſet, vt quæ in vnius imperium deueniſſent, in vnum item nomen coirent, & ſuæ gentis memoriam conſeruaret, Heptarchiam, quam occuparunt Saxones, promulgato edicto Engleland vocari iuſſit, i. Anglorum terra. Vnde Latinè ANGLIA dicta, ab Anglis facta appellatione, qui ex tribus his populis erant numeroſiſſimi. Illi enim Northumbriam & Merciam ampliſſimas regiones, cum Orientali Anglia occupârunt, quum Iutarum progenies ſolummodò Cantium & Vectam inſulam, & Saxones Saxoniam Orientalem, Auſtralem, & Occidentalem tenuerint; exiguam ſanè portionem, ſi ad amplas illas Anglorum regiones conferatur. Anteà obliterato ferè Britanniæ nomine, hæc inſula *Tranſmarina Saxonia*, à Bonifacio Epiſcopo Moguntinenſi dicebatur, & quodlibet in ea regnum ſuo ſeorſim nomine gaudebat.

Britannia Anglia dicta circa annũ ſalutis 810.

In epiſtola ad Zachariam PP.

Iam cùm Anglia diceretur, ad ſummum res Saxonum peruenerat, & ideò, vt circulus eſt mortalium, ad exitum properabat. *Dani* etenim complures annos littora noſtra continuò infeſtantes, tandem miſerrimè hanc regionem dilaniare cœperunt.

Daci sepè à nostris scriptoribus falsò vocantur.

QVæ horum Danorum fuerit origo, ne Danis quidem ipsis satis constat, DANVM enim illum Gigantem Humbli filium & Goropium qui à Gallo gallinaceo deducit ex antiquitatis schola ipsa veritas iampridem explosit. Andreas Velleius Danus vir literatissimus à Dahis Scythiæ populo, & nomen à *Mare* quæ non limitem sed regionem significet, repetit, Ethelwerdus noster à *Donia* vrbe nomen factum credidit. A Dausionibus autem siue Dancionibus quos in Scandia statuit Ptolemæus, ortos fuisse, & inde in desertas Anglorum sedes, in Cimbricam scilicet Chersonessum se exoneraſſe ego semper existimaui. Nec ante Iustiniani tempora, circa annum salutis 570. eorum nomen orbi innotuit, tunc enim Galliam vastare cœperant, & ab indoctis rerum Anglicarum historicis *Wiccingi* dicti sunt quòd piraticam exercuerint: *Wiccinga* enim Saxonica lingua, teste Alfrico, Piratam denotat, nec alij à Danis fuerunt *Wiccingi*, vt quidam contendunt. Sed de his Danis audi Dudonem de S. Quintino, authorem satis vetustum è I. Stowæi studiosissimi vrbis Londinensis Antiquarij bibliotheca, quæ mihi semper patuit. *Dani è Scanza*, i. Scandia, *velut examen apum è canistro, & gladius è vagina, diuersitate multimoda, consuetudine barbarica prosiluerunt, cùm petulanti luxu exardescentes soboles innumeras generauissent. Qui postquàm adoleuerunt, de rerum possessionibus contra patres, auósq; aut sapiùs inter se ferociter obiurgati, exuberantes, & terram quam incolunt habitare non sufficientes: collecta sorte multitudine pubescentium, veterrimo ritu, in externa regna extruduntur nationum, vt adquirant sibi praliando regna, quibus viuere possint. Cæterùm in expletione suarum expulsionum atque exercituum sacrificabant olim venerantes* THVR *dominum suum, cui non aliquid pecudum, atque pecorum, sed sanguinem mactabant hominum. Holocaustorum omnium putantes pretiosissimum, eò quòd sacerdote sortilego prædestinante, iuga boum vna vice diriterè icebantur in capite, collisq; vnicuique singulari ictu sorte electo, cerebro, sternebatur in tellurem, perquirebatúrq; lenorsum fibra cordis scilicet vena, cuius exhausto sanguine ex more, sua, suorum capita linentes, librant celeriter nauium carbasa ventis, deósque tali negotio putantes placare, velociter nauium insurgunt remis*, Aliam etiam

Wiccinga.

Danorum religio.

* *Hinc dies Iouis nobis fortasse* Thursday *dictus.*

etiam Deorum placandi ratiqnem, vel potiùs contaminatiſſimam ſuperſtitionem, qua Dani vſi ſunt, Ditmarus Epiſcopus qui Dudone paulò antiquior his verbis deſcribit. *Sed quia ego de hoſtijs Northmannorum & Danorum antiquis mira audiui, hæc indiſcuſſa præterire nolo. Eſt vnus in his partibus locus caput iſtius regni Lederum nomine, in pago qui Selon dicitur, vbi poſt nouem annos menſe Ianuario, poſt hoc tempus, quo nos Theophaniam domini celebramus, omnes conueniunt, & ibi dijs ſuis* LXXXX. *& nouem homines, & totidem equos cum canibus & gallis pro accipitribus oblatis immolant, pro certo vt prædixi, putantes hos eiſdem placaturos.* Lib. 1.

Circa Ecberti illius tempora, anno Chriſti 800. noſtra littora primùm infeſtârunt, poſteà mare cœlo miſcentes, multos annos per Angliam graſſati, vrbibus excisis, templis ſuccenſis, & agris vaſtatis, omnia barbara immanitate egêrunt, rapuêrunt, vertêrunt. Merciorum, & Orientalium Anglorum regibus peremptis, eorum regna cum magna Northumbriæ parte occupârunt. Tributúmque Dangelt dictum miſello populo ad horum latrocinia reprimenda impoſitum, quod, vt cuiuſmodi fuerat intelligas, hęc paucula legas velim è legibus noſtris antiquis deſcripta. *Danigeldi redditio propter piratas primitùs ſtatuta eſt. Patriam enim infeſtantes, vaſtationi eius pro poſſe ſuo inſiſtebant. Ad eorum quidem inſolentiam reprimendam ſtatutum eſt Danigeldum annuatim reddi, ſcilicet* 12. *denarios ex vnaquaque hida totius patriæ, ad conducendos eos qui piratarum irruptioni reſiſtendo obuiarent. De hoc quoque Danigeldo libera & quieta erat omnis eccleſia, & etiam omnis terra quæ in proprio dominio eccleſiæ erat, vbicunque iacebat, nihil prorſus in tali redditione perſoluens, quia magis in eccleſia confidebant orationibus, quàm in armorum defenſionibus.* Danica vaſtatio. Dangelt.

Verùm cùm Alfredum Occidentalium Saxonum regem iam aggrederentur, ille nunc cedendo, nunc inſiſtendo, victricibus armis non ſolùm à ſuis repulit, ſed etiam, Danico Merciorum regulo interfecto, è Mercia ferè tota expulit, filiusque eius Edwardus Senior patris victorias perſecutus Orientalem Angliam profligatis Danis ſibi ſubiecit, vti Adelſtanus eius filius nothus pleno ad victorias gradu, multa Danorum cæde Northumbriam debellauit, Daniſque tanto terrore inſtitit, vt vel è regno exceſſerint, vel ſe dediderint. Horum principum virtute è calamitatum gurgite emerſit Anglia, annóſque quinquaginta à ſanguinolento illo bello conquieuit. Cùm autem Etheldredus vir languido animo regnaret, Dani eius ignauia freti claſſicum de-

nuò cecinerunt, regionémq; populati, Anglos magna quotannis pecunia pacem redimere coëgêrunt, adeóque insolenter se
1012. gesserunt, vt Angli coniuratione inita, vna nocte Danos omnes per Angliam ad vnum occiderint, rati hac sanguinis effusione se Danicum incendium restincturos, quod tamen in magis exitialem flammam exarsit. Sueno enim rex Danorum hac suorum cæde irritatus numeroso exercitu Angliam inuasit, immanitérque efferato animo grassatus Ethelredum fugauit, totúmque regnum sibi subdidit, filióq; Canuto reliquit, qui sæuis asperisq; bellis varia fortuna cum Ethelredo reduce, & filio eius Edmundo, cognomine *Ferreum latus* conflictatus, duos filios successores habuit, Haraldum scilicet nothum, & Canutum Audacem, quibus mortuis, Danorum iugo excusso, ad Anglos denuò recidit imperium. Edwardus enim cognomento *Confessor*, Ethelredi ex 2. vxore filius regiam recuperâuit dignitatem. Iam Anglia respirare cæpit, sed protinùs, vt inquit ille, mores rebus cessêre secundis, Sacerdotes erant inertes, somni pleni & imperiti, populus luxu solutiori, otio torpescebat, disciplina intermortua iacebat, innumeris vitijs Respub. quasi ægra intabescebat, superbia autem, cuius pedissequa exitium, maximè inualescebat. Erant enim tunc temporis Angli, vt scribit Guil. Malmesburiensis, *vestibus ad medium genu expediti, crines tonsi, barbas rasi, armillis aureis brachijs ouerati, picturatis stigmatibus cutem picturati, Clerici literatura tumultuaria contenti, vix sacramentorum verba balbutiebant, &c.* Et vt de illo tempore loquitur Geruasius Dorobernensis, *Sic ad mala perpetranda festinatur, vt nescire crimina, crimen esse videatur*, quæ omnia planissimè excidium præcinuerunt.

Dani 200. annos Angliam afflixerunt, regnarunt annos plus minus 20.

Edwardus Confessor.

NORMANNI.

EDWARDO Confessore sine prole post viginti quatuor annos defuncto, Haraldus Godwini filius domus regiæ Maior, regnum occupauit, quem vt exturbarent, hinc Tosto frater, illinc Normanni omnem mouêrunt lapidem. Verùm cùm ille Tostonem fratrem, & Haraldum regem Norwegiæ, quem socium sibi Tosto adiunxerat, iusto prælio, non incruenta victoria propè Stamford-brig in Eboracensi agro peremisset: ecce

vix

vix nouem interiectis diebus, GVILIELMVS nothus (cognomento *Bastardus*) Normanniæ Dux, Edwardi modò defuncti promissis, adoptione, & affinitate fretus, magno conscripto exercitu, in Anglia inter Australes Saxones appulit. In quem signa statim conuertit Haraldus, lassato licèt milite, rebúsq; superiori bello omninò accisis. Ad Hastings concurritur, vbi Haraldus in medium prælium se inferens, acriter dimicans cecidit, magno Anglorum numero interfecto, difficile est ad fidem summas exacto numero concipere. GVILIELMVS victor protinùs infesto agmine per Wallengfordiam Londinum petit, admissúsq; Rex inauguratur, vtpote cui, vt ipse ait, *Regnum Dei prouidentia destinatum, & beneficio concessionis Domini, & cognati glorioſi Regis Edwardi concessum*, & pauculis interpositis lineis subiungit, *Benignissimum Regem Edwardum illum in Regnum Anglia adoptiuum heredem instituisse.* Quanquam si historiæ S. Stephani Cadomensis credere libet, extremum spiritum in hæc verba emisit. *Diadema regale quod nullus anteceſſorum meorum gessit, adeptus sum, quod diuina solummodo gratia, non ius contulit hereditarium.* Et paulò post. *Neminem Anglici regni constituo heredem, sed aterno conditori, cuius sum, & in cuius manu sunt omnia, illud commendo. Non enim tantum decus hereditario iure possedi, sed diro inflictu, & multa effusione sanguinis humani periuro regi Haraldo abstuli, & interfectis, vel fugatis fautoribus eius dominatui meo subegi.*

Normanni. 1066.

Charta Guil. Conquestoris.

Historia Monasterij S. Stephani, Cadomi in Normannia.

Sed quid ego hanc maximam & recentissimam Britannici imperij conuersionem tam paucis percurro? en tibi si non pigeat legere quæ ego minus accuratè, minúsq; fortasse cogitatè, ad historiæ tamen fidem tum scripsi, cùm imprudens res nostras Latinis literis illustrare cogitarem.

Normanica victoria.

EDwardo Confessore iam sine sobole defuncto, ancipiti cura de nouo rege substituendo proceres populúsque distrahebantur. Edgarus cognomento Ætheling, *Edmundi* Ferrei Lateris *è filio abnepos solus è virili Saxonicorum regum stirpe supererat, cui iure hereditario regnum debebatur. Verùm cùm ille ætate minori videretur, quàm vt reipublicæ gerendæ par esset, & ingenium peregrinis moribus immiscuisset, vtique in Pannonia ex Agatha filia Henrici III. Imperatoris natus qui terrarum situ disiunctior erat, quàm vt adolescentem auxilio aut consilio iuuaret, Anglis minus erat gratus, quibus nihil antiquius erat quàm regem sibi è suo quasi corpore creari: Haraldum igitur Godwini filium belli pacísq; artibus & gloria florentem plerique omnes respexerunt.*

xerunt. Quanquam enim ille vna tantùm imagine nobilis erat, & pater proditione, & rapinis aternam ignominiæ infamiam subierat, benigno tamen alloquio, comitate, liberalitate, & militari virtute maximam à populo iniuit gratiam. Nec enim alter erat in quo plus fuit audacia ad pericula compescenda, aut plus consilij inter ipsa pericula. Virtúsque eius & fortuna in Wallico bello quod iampridem fœlicissimè confecerat ita emicuit, vt planè omnibus Imperatorijs artibus instructissimus, & ad imperium Anglicum instaurandum natus videretur. Danos etiam qui solummodo huic regioni terrori erant, illi aquiores fore sperabatur, quòd è Gytha Swenonis Regis Danici sorore natus erat. Si qua alia vis siue externa siue domestica adoriretur, ciuium benevolentia & nobilium cognatione & affinitate satis munitus videbatur. Sororem Morcari & Edwini fratrum qui longè potentissimi erant in vxorem habuit, & Edricus Sylvaticus vir animo excelso & authoritate summa arctissimo propinquitatis vinculo erat coniunctus. Per commodè etiam accidit, vt eodem tempore Sueno Danus Suecico bello implicaretur, & Guilielmo Normanno malè cum Philippo Francorum rege conueniret, Guilielmo enim illi regnũ conceptis verbis, si sine prole obiret, promiserat Edwardus Confessor dum in Normannia exularet, & ad illud promissum præstandum se sacramenti religione quasi sponsor obligauit Haraldus (cùm captiuus in Normannia detineretur) addita etiam hac conditione vt Normanni filiam in matrimonium haberet. Vnde consultissimum plurimis videbatur Normanno regnum deferre, tum vt fidem liberando bellum quod imminere prospiciebant, & exitium quod semper periurij pœna auerteretur, tum Normanniam Angliæ adiungendo regnum sub tanto principe firmaretur, & respublica plurimùm augeretur. Cæterùm Haraldus omnes omnium deliberationes incîdit, qui nihil sibi cunctandũ ratus eo ipso die quo Edwardus sepulturæ traditus, imperium præter plurimorum expectationem arripuit, & diadema sine inaugurationis cæremonijs ipse sibi imposuit. Quo facto Ecclesiasticam hominum nationem quasi religionis violator plus nimiò irritauit. Ille autem non ignarus quàm difficile sit principi nouo imperium sine pietatis & virtutis opinione tueri, vt offensam illam obliteraret, & sceptrum confirmaret ad rem Ecclesiasticam promouendam, & monasteria ornanda nihil non fecit. Edgarum Ætheling, quem Oxoniæ Comitem creauerat, reliquósq; nobiles omni benevolentia complexus est, populum magna tributorum parte subleuauit: vim magnam pecuniarum in tenues effudit, denique alloquendi comitate, audiendi lenitate, decernendi æqualitate charitatem vnà cum authoritate comparauit sibi singularem. Vbi primùm hac certis nuntijs accepisset Guilielmus Normãnus, Edwardi mortem grauissimè dolere præ se tulit, cùm interim animo discrucia-

discruciaretur, Angliam quam iam spe deuorauerat, è faucibus sibi fuisse præreptam: Protinùs igitur ex suorum consilio legatos ad Haraldum mittit, qui promissorum & sponsionis admonerent, simúlque regnum repeterent. Ille re deliberata respondet, Quod ad Edwardi promissa pertinet Anglicum imperium promissis deferri non posse, nec se eius promissis teneri cùm electione, non iure hæreditario regnũ sibi obuenerit. Quod ad suam sponsionem, ab homine capto vi, dolo, & perpetui carceris metu in Reipub. Anglicæ damnum & ordinem præiudicium extortam, & proinde irritam esse, quam nec præstare si poterat debuisset, nec si vellet potuisset, cùm rege nesciente & populo non adsentiente facta fuisset. Illud verò admodum iniquum videbatur postulare, vt Normanno peregrinæ stirpis principi regno cederet: quod tanto omnium ordinum consensu suscepissent. Hoc responsum parùm æquis auribus accepit Normãnus, Haraldúmque latebras periurio quærere existimauit: alios igitur protinùs eadem de causa legauit, qui commonerent quàm iurisiurandi religione obstrictus teneretur, & periuros exitium apud Deum, & dedecus inter homines manere. Verùm quum iam Guilielmi filia Haraldo in pactis desponsa, quæ quasi firmamentum suæ sponsionis erat, fato erepta fuisset, minori cum humanitate tractati sunt, nec aliud quàm anteà responsum tulerunt. Ad bellum apertum iam omnia spectare cœperant. Haraldus classem instruit, milites conscribit, præsidia per littora locis opportunis disponit, & ad vim Normannicam propulsandam, quæ vsui videntur omnia parat. Prima tamen belli tempestas à Tostone germano Haraldi fratre præter omnium opinionem exorta est. Ille, vir animo elato & effero magna cum authoritate aliquãdiu Nordanhumbris præfuit, verùm cum crudelitate in inferiores, superbia in principem, & odio in fratres grassaretur, ab Edwardo Confessore proscriptus in Galliam secessit, iámque authore Balwino Flandriæ Comite, & suasore Guilielmo Normanno, vt probabile videtur (Tosto enim & Guilielmus duas Baldwini Flandrensis filias in matrimonio habuerunt) fratrem quem diu capitali odio, nunc aperto bello exercere incipit, è Flandria sexaginta pyraticarum nauium classe soluit, Vectam insulam populatur, Cantij oram maritimam infestat, sed regia classis aduentu territus, sublatis velis, ad remotiores Angliæ partes delatus in Lincolniensi agro terram prædabundus conscendit, vbi ab Edwino & Morcaro prælio exceptus & fugatus Scotiam petijt, vt inde bellum redintegraret. Duplici iam belli expectatione hinc è Scotia, inde è Normannia omnium animi suspensi erant, eóque magis quòd in Festo Paschatis Cometes tristi admodum specie septem plùs minùs diebus effulsit, qui anxias hominum mentes (vt turbulento fit tempore) ad infaustas præsensiones conuertit. Haraldus verò intentis oculis

lis omnes regni partes intuebatur, australe littus præsidijs firmabat. A Scotia & Tostone minùs sibi timuit cùm Mil-Columbus Rex Scotorum intestinis malis conflictaretur. Guilielmus interim multa animo de Anglia agitat, rem cum ducibus subinde communicat, quos alacres & gestiente spe plenos vidit: pecunia autem in tantum bellum conflanda ratio difficilior videbatur. Nam cùm in publico ordinum Normanniæ comentu de pecuniario subsidio proponeretur, responsum est opes superiori contra Gallos bello ita accisas fuisse, vt si nouum ingrueret bellum vix sua defendere potuerint, sua potiùs tuenda quàm aliena inuadenda, bellum illud etsi iustum minùs tamen necessarium & imprimis periculosum videri: preterea Normannos neutiquam teneri peregrè in militiam proficisci. Nec vllaratione ad pecuniam conficiendam adduci potuerunt. Quamquam Guilielmus Fitzosbert *vir summa apud Ducem & populum gratia omni ratione obnixè id ageret, & vt alios pertraheret, quadraginta naues suis impensis in hoc bellum promitteret. Dux quod publico comentu non poterat, alia ratione aggreditur: opulentissimum quemque seorsim ad se accersit, blandè alloquitur, vt aliquantulum in hoc bellum conferant petit, illis quasi iam certamen esset inuandi principis prolixè promittunt, promissisque statim in tabulas relatis, vis pecuniæ omnium opinione maior citò coacta fuit. His rebus confectis opem & auxilium à vicinis principibus Andium scilicet, Pictonum, Cenomanorum & Bononiæ Comitibus petit, quibus latifundia in Anglia promittit. Philippum etiam Gallorum Regem adit, illique modò opem ferret pro Anglia fidelitatis iusiurandum vt beneficiarium præstiturum spondet. Verùm cùm minimè ære Gallorum videretur, vt vicinus Normannus qui iam minùs Gallo obaudiret, Anglia accessione adangeretur (vicinorum enim potentia principibus semper suspectior) tantùm aberat vt opem deferret, vt etiam ab inuadenda Anglia deterreret. At ille nullo modo ab incepto abduci poterat, sed multò erat iam alacrior, & erectior Alexandri Pontificis Romani authoritate munitus (ille enim iam primùm in principes authoritatem sibi vsurpare incepit) qui causa probata, sacratum vexillum in victoriæ & regni omen miserat. Copias igitur quas potuit maximas collegit, & classem numerosam ad S.* Valerici *oppidulum (quod est ad Somæ fluminis ostium) cogit, vbi diutiùs hæsit, ventum secundum expectans, quem vt eliceret, S. Valericum loci præsidem votis fatigauit & donarijs onerauit. Haraldus qui iamdiu eius aduentum cum suis frustrà præstolatus erat, exercitum dissoluere, classem subducere, & littus relinquere constituit, tùm rei frumentariæ inopia coactus, tùm quòd Flandriæ Comes ad illum scripserat, Guilielmum nihil hoc anno moturum: cui facilè credidit, quia anni tempore nauigationem præclusam existimaret, quòd*

Æquinoctium

Æquinoctium iam subierat. Dum hæc animo agitat, veni ex improviso belli necessitate exercitum removere adactus est. Haraldus enim cognomento Durus & Harfaget Rex Norwegiæ (qui pyraticam per Septentrionales Britanniæ partes exercuerat, & Orcadas insulas iam subegerat) à Tostone in spem regni Anglici evocatus Tinam fluvium cum quingentis plus minus mioparonibus intrat, ubi suam etiam classem adiunxit Tosto, cùm hic aliquandiu agros populati essent: sublatis anchoris, Eboracensis agri littus legentes in Humbrum delati omni belli rabie circumquaque grassari cæperunt. Ad quos reprimendos Edwinus & Mercarus Comites tumultuariam militum manum educunt, verùm illi Norwegorum impetum non tulerunt, sed effusa fuga plurimi unà cum Comitibus sibi consuluerunt, plures autem in Ousam fluvium ruentes fluctibus sunt hausti. Norwegi tum obsidionem urbi Eboraco inferre parant, quam statim deditione, obsidibus utrinque datis, recipiunt. Pauculis interpositis diebus Haraldus noster omnibus undique contractis copijs Eboracum contendit, & inde in Norwegos movet, qui castris positis loco tutissimo consederant, à tergo enim Oceano, à sinistra Humbro æstuario, in quo eorum classis constitit, à dextra verò, & à fronte Derwentione flumine quodammodo muniti. In eos tamen Haraldus animosè invehitur, primùm ad pontem acriter decertatur, in quo Norwegum quendam aliquandiu universum Anglorum exercitum sustinuisse fertur, donec sagitta transfixus caderet. deinde æqua virtute fortunaq; in ipsis castris aliquandiu pugnatur. Norwegi tamen demum dissipati, & in medio Haraldus ipse Norwegorum Rex, & Tosto cum maxima exercitus parte interfecti. Victori Haraldo præda admodum opima obvenit, vis auri & argenti magna, classisq; illa numerosa, præter viginti naviculas quas Paulo Orcadum Comiti, & Olavo Haraldi interfecti filio ad sanctos antehendos concessit, iureiurando priùs dato ipsos nihil in Angliam iam inde molituros. Hac victoria Haraldo animum erexit, iamq; se terrori Normannis fore existimavit, cùm suis odio esse cæperit, quòd prædam militi non distribuerit. Ille tamen in Republica ordinanda quæ miserè in hoc tractu convulsa iacuit, totus erat. Interea verò Guilielmus Normannus idoneam nactus tempestatem, sub finem Septembris naves solvit & leni vento prosectus omnibus navibus ad Pevenley in Sussexia accessit, nudoq; potitus iam littore, ut spem fugæ suis præcideret, navibus ignem iniecit, munimentoq; ibi posito quod suis receptui esset, ad Hastings progreditur ubi etiam alterum excitavit propugnaculum præsidiumq; imposuit. Causas belli iam divulgat, scilicet ut ulcisceretur mortem Alfredi cognati sui quem unà cum plurimis Normannis Godwinus Haraldi pater sustulit, ut persequeretur iniurias

Haraldi

Haraldi qui cùm Robertum Archiepiſcopum Cantuarienſem in exilium eiecerat, tùm regnum Anglia ſibi delatum conculcata ſacramenti religione occupârat; ſuos autem ne hoſtiliter Anglis depopulationem inferrent edicto vetuit. Celeriter hæc fama ad Haraldum perferuntur qui omnibus conſilijs anteuertendum ratus, vt primo quoque tempore Normannum exciperet, dimittit quaquauerſus nuncios, ſuos obteſtatur vt in fide maneant, omnes vndique copias contrahit, magniſque itineribus Londinum properat vbi illum legatus à Gulielmo adit, qui cùm regnum pluribus repeteret, parum abfuit quin Haraldus præcipiti ira percitus legato vim intulerit. Difficile enim erat ſuperbiam & ſpem bonam victori detrahere. Protinùs ſuos ad Guilielmum legat qui inſolentiùs commina-rentur niſi quàm primùm in Normanniam ſe reciperet. Hos tamen facili reſponſo magnaque humanitate ille dimiſit. Delectum interim Londini Haraldus habet, reſq; ſuas ſuperiori contra Norwegos prælio admodum attenuatas comperit, exercitum tamen magnum ex nobilibus & alijs quos patriæ charitas ad commune periculum propulſandum euocârat, conflauit. Iam in Sutſexiam, matre nequicquam remorante, ducit, & animo non infracto vix ſeptem mill. paſſ. à Normanno caſtris in planitie poſitis conſedit. Quò etiam ſtatim exercitum ſuum admouit Normannus. Primùm exploratores vtrinq; ſubmiſſi, qui ab Anglis erant, omnia ſiue veri ignorantia, ſiue mentiendi libidine, Normannorum multitudinem, apparatum & diſciplinam ſupra fidem extulerunt, adeò vt Gythus Haraldi frater minor natu bellicis operibus clarus de rerum ſumma non vno prælio decertandum ratus, regem admonuerit, dubios eſſe Martis euentus, victorias ſæpiùs eſſe à fortuna quàm virtute, cunctationem maturam maximam eſſe diſciplinæ militaris partem: ſi modò fidem de regno Guilielmo dediſſet vt ipſum ſubduceret admonuit, vtique nullis copijs contra conſcientiam muniri poſſe, Deum de violata fide pœnas expetiturum, nec quicquam magis terrori Normannis fore, quàm ſi nouum conſcriberet exercitum quo nouis denuò prælijs exciperentur, ad hæc pro ſe ſpondet ſi eum prælij fortunam ſibi committeret, nec boni fratris, nec fortis ducis officio defuturum, vtpote qui bonæ mentis conſcientia fretus aut faciliùs hoſtes profligaret, aut fœliciùs patriæ vitam profunderet. Non aquis auribus Rex hæc accepit quæ cum ſuo dedecore coniuncta videbantur, vt enim belli euentum æquo animo, ita timiditatis contumeliam nullo modo perferre potuit. Normannorum itaque laudes obtriuit, nec è ſua dignitate aut priſtina virtute exiſtimauit, cùm iam quaſi ad vltimum periculi peruenisſet, inſtar meticuloſi pedem referre, æternamque ignominiæ labem ſubire. Ita fortuna quos ſubuertere inſtituit, conſilij expertes primùm reddit. Dum hæc aguntur Guilielmus vt pio affectu reipub-

lica

lica Christianæ sit prospectum & à sanguine Christiano temperatum, monachum internuncium mittit, qui Haraldo conditionem proposuit vel regno prorsus cederet, vel sub Normanno clientelari iure se iam inde regnare agnosceret, vel singulari certamine cum Guil. decertaret, saltem, vt Pontificis Rom. iudicio de Anglico imperio se sisteret. Ille autem quasi sui impotens nullam conditionem amplexus ad diuinum tribunal vniuersam causæ disceptationem reiecit, & postero die qui 2. Id. Octob. erat, pugnandi copiam se facturum respondit, quem credulo errore sibi faustum fore persuaserat eò quòd natalis esset. Insequentem noctem Angli solutiori luxu, comessationibus, & vociferationibus, Normanni autem susceptis pro exercitus salute, & victoria votis, produxêrunt. Prima luce acies vtrinq; instruunt, Haraldus in primo agmine Cantianos (quibus veteri instituto exercitus frons debetur) cum bipennibus constituit, altero agmine ipse cum fratre, mediterraneis Anglis, & Londinensibus constitit. Primam Normannorum aciem ducebant Rogerus Montegomericus, & Guil. Fitzosberne, *ea constabat ex equitibus Andegauensib. Perticensib. Cenomannis, Britonibus, quorum plurimi Fergento Britoni militabant. Mediam quæ è Pictonibus Germanisq; constabat Galfridus Martell, & stipendarius Germanus regebant. Extremum agmen dux ipse claudebat, cum robore Normannorum, & suæ nobilitatis flore. Sagittariorum verò cohortes vbique erant immista. Normanni non incondito sublato clamore, bellicum canentes, agmina mouêrunt, primúmque sagittarum grandinem vndique emittunt, quod genus pugnæ vt Anglis nouum, ita omninò terribile erat, adeò enim densè recidebant, vt in medijs copijs hostem habere viderentur. Deinde in primum Anglorum agmen præcipiti impetu incurrant, hi autem qui locum quem ceperant corporibus tegere, potiùs quàm cedere obfirmato animo destinarant, omnes connixi fortiter hostem magnâ cum clade auerterunt, illi autem denuò irruunt, horrendoque strepitu vtrinque acies impellitur. Iam collato pede quasi vir viro congrederetur, acriter aliquandiu pugnatum est, Angli autem conferti, & quasi cohærentes impetum sustinent, adeò vt multis vulneribus acceptis iam regressuri essent, nisi Guilielmus non ducis magis, quàm militis munere fungens sua authoritate inhibuisset, hæret itaque pugna, & equites Normannici quàm concitatissimè immittuntur, & superne vi sagittarum Angli quasi obruuntur, agmen tamen non perrumpitur. Haraldus enim intrepidi ducis munia obiens suis vbiq; præstò erat, nec minùs parte alia Guilielmus qui cùm vno, & altero equo suffosso, verâ virtute vincere non potuit, ad artem se conuertit, suis imperat vt recepti canant, & gradum, seruatis tamen ordinibus, referant. Angli iam, terga dedisse rati, & victoriam præ manibus*

nibus esse, ordines laxant suos, incompositique hostibus instant, quasi certa iam, & explorata victoria, cùm illi, reductis ex improviso agminibus, ex integro signa inferunt, & palantes Anglos adorti, & circumfusi stragem maximam edunt, plurimi inter fuga, pugnaque consilium oppressi, plures autem aditierem locum occupantes, conglobati, & mutua adhortatione firmati presentibus animis diu restiterunt, quasi locum laudabili morti elegissent, donec Heraldus sagitta caput transuerberatus, vnà cum Githo fratre ceciderit, tum Edwinus Morcarusque, & pauculi, qui cadi superfuerant fuga elapsi cesserunt Deo, cesserunt tempori, cùm ab horâ diei 7. ad crepusculum vsque continenter pugnatum esset. Desiderati sunt hoc prelio Normannorum plùs minùs 6000. Anglorum verò longè plures. Guil. victor omnibus latitijs exultans supplicatione decreta honorem Deo Opt. Max. habuit, positoque inter medias strages tentorio, noctem traduxit. Postero die cùm suos inhumasset, Anglisque idem permisisset, ipse Haſtingas regressus est, vt de persequenda victoria consilium iniret & lassatum militem tantisper reficeret. Quamprimùm autem huius cladis fama nuntijs trepidis Londinum, & in alias Anglia vrbes perlata esset, vniuersa regio perculsa, & quasi prostrata est. Githa regis mater lamentis muliebriter, ita se dedidit, vt nullam admitteret consolationem, infimisque precibus filiorum cadauera à victore obtinuit, qua sepulturæ in monasterio Walthamiæ tradidit. Edwinus Algithæ sororem reginam in remotiores regni partes mittit, Regni tamen proceres, populum ne animum despenderent, admonent, consiliaque de repub. conferunt. Archiepiscopus Eboracensis, cives Londinenses, & Classiarij (quos Boteſcarles vocarunt) Eadgarum in regem consecrandum, bellumque cum Guil. redintegrandum censuerunt, Edwinus & Morcarus de regno sibi occupando clandestina consilia struxerunt, Episcopis verò, & præsulibus, & alijs qui Romani Anathematis fulmine perterriti erant, optimum videbatur deditionem facere, & non efferatum victoris animum ancipiti Marte proritare, nec Deo reluctandum, qui iam Angliam peccatis ita exigentibus, quasi in manus Normanno tradiderat. Gulielmus interim Haſtingas præsidio firmans infesto agmine Londinum petere constituit, verùm vt latius sui terrorem inferret, & à tergo omnia secura redderet, partitis copijs per Cantij partem, Suthsexiam, Suthreiam, Suthantonensem agrum, & Bercherien sem peruagatur, vicos, & ædificia incendit, prædasque agit, ad Wallengfordiam, Tamisim transmittit, & terrore omnia complet. Proceres tamen in incerto habuerunt, quidnam consilij caperent, nec adduci poterant, vt positis simultatibus, communi animo, Reipub. prospicerent. Vt enim Ecclesiasticis ab execrationibus, & censuris Pontificis Romani (quibus ille iam & in animos hominum,

Bouſcarles.

hominum, & in regna tyrannidem exercebat) absoluerentur, cum res iam non accisa, sed planè perdita essent, in sententia ita de deditione perstiterunt, vt multi saluti consulentes se ex vrbe subduxerint. Alfredus verò Archiepiscopus Eboracensis, Wolstanus Episcopus Wigornienſis, præsulésque alij vnà cum Eadgaro Etheling, Edwino, Morcaro, victori Normanno apud Berkhamsted *occurrunt, obsidibúsque datis in fidem, & deditionem se permittunt. Ille autem protinùs Londinum aduolat, magna lætitia, & festis acclamationibus exceptus Rex salutatur, ad inaugurationis apparatum, quam in natalem Christi indixerat, omnia parat, & ad regnum constituendum totus animo & cogitatione instat.*

Iam confecta erat Saxonici in Britannia imperij periodus, quæ sexcentis septem annis definita erat, & conuersio in Angliæ regno facta est insignis, quam alij in magistratuum sordes, & præsulum superstitiosam gnauiam, alij in Cometem illum, & vim syderum, alij in Deum qui regna iudicijs occultis, sed nunquam iniustis distribuit, reiecerunt. Alij autem qui in propinquiores causas inspexerunt, prudentiam in Edwardo Rege desiderarunt, quòd dum speciosæ religiosæ castitatis prætextu suscipiendæ prolis curam abiceret, regnum ambitiosissimis hominibus dilacerandum obiceret.

QVàm insolens & crudelis hęc fuerit victoria, scriptores Monachi pleno ore intonant, nec dubitandũ, quin in hâc victoriâ, vt aliâs, alacris exultarit improbitas. Victor Guilielmus in victoriæ quasi trophæum, antiquatis maximam partem Anglorum legibus, Normanniæ consuetudines induxit, causásque Gallicè disceptari iussit: exclusis hæreditate auitâ Anglis, agros & prædia militibus suis assignauit, ita tamen vt dominium directum sibi reseruaret, obsequiumq; clientelari iure sibi & successoribus deuinciret, id est, vt omnes in *Feudo*, siue fide tenerent, & nulli præter Regem essent viri Domini, sed potiùs fiduciarij Domini, & possessores. Sigillúmq; sibi aptauit in cuius altera parte inscribitur *Hoc Normannorum Guilielmum nosce patronum*, In altera verò *Hoc Anglis signo Regem fatearis eundem.*

Sigillum Guilielmi Conquestoris.

Quinetiam (vt habet Guil. Malmesburiensis) *Cæsarianum secutus ingenium, qui Germanos in Ardenna maxima sylua abditos, & inde crebris eruptionibus exercitum suum affligentes, non per Romanos suos, sed per Gallos fœderatos expulit: vt dum alienigenæ alterutros transfoderent, ipse sine sanguine triumphum duceret, idem inquam, Guilielmus in Anglos egit. Nam contra quosdam qui post primam infœlicis hominis pugnam in Danemarchiam & Hiberniam profugerant, & valida congregata manu tertio anno redierant, Angligenam exercitum & ducem obiecit;*

obiecit; Normannos feriari permittens. Ingens sibi leuamen prouidens vtrilibet vincerent. Nec eum cogitatio lusit. Nam vtrinque Angli aliquandiù dig ladiati inter se, palmam otioso Regi refudêre. Et alibi, *Laicorum potentia subruta, stabili firmauit edicto vt nullum Anglice gentis monachum vel clericum ad aliquam dignitatem conari pateretur, à Cnutonis Regis quondam facilitate abhorrens, qui victis honores integros exhibuit. Vnde factum est vt de eo defuncto, indigena aduenas leuiter expellerent, sibiq; antiquum ius vindicarent.*

Angli dignitatibus excluſi.

Hæc vbi feciſſet, nihil prius habuit, quàm Danici belli tempeſtatem, quæ impendit, auertere, & ſibi quietem vel pecunia redimere, qua in re vſus eſt Adalberti Hamburgenſis Archiepiſcopi opera. Scribit enim Adam Bremenſis. *Inter Suen, & Baſtardum perpetua contentio de Anglia fuit, licèt noſter Pontifex muneribus Guilielmi perſuaſus, inter reges pacem firmare voluerit.* Quæ etiam firmata videatur, iam inde enim Anglia nihil ſibi à Danis metuit. Atque ille ad imperium tuendum, & Rempub. optimis legibus temperandam ſe totum contulit. Scribit enim Geruaſius Tilburienſis. *Cùm inſignis ſubactor Anglia Rex Wilhelmus vlteriores inſula fines ſuo ſubiugaſſet imperio, & rebellium mentes terribilium perdomuiſſet exemplis. Ne libera de cætero daretur erroris facultas, decreuit ſubiectum ſibi populum iuri ſcripto, legibúſque ſubijcere. Propoſitis igitur legibus Anglicanis, ſecundum tripartitam earum diſtinctionem, hoc eſt,* Merchenlage, Denelage, Weſtſexenlage, *quaſdam reprobauit, quaſdam autem approbans tranſmarinas Neuſtria leges, quæ ad regni pacem tuendam efficaciſſimæ videbantur, adiecit.* Deinde, vt author eſt qui eo tempore floruit, Ingulphus, *Hominium ſibi facere, & contra omnes homines fidelitatem iurare omnem Anglia incolam imperauit, totam terram deſcripſit, nec erat Hida in tota Anglia, quin valorem eius, & poſſeſſorem ſciuit, nec lacus, nec locus aliquis, quin in regis rotulo extitit deſcriptus, ac eius redditus ac prouentus, ipſa poſſeſſio, & eius poſſeſſor regia notitia manifeſtatus, iuxta taxatorum fidem qui electi de qualibet patria territorium proprium deſcribebant. Iſte Rotulus vocatus eſt Rotulus Wintonia, & ab Anglis pro ſua generalitate, quòd omnia tenementa totius terræ integrè continuit* Domeſday, *cognominatur.* Huius libri libentiùs meminerim, quòd eius ſubinde memoria vſurpãda ſit, quemq; *Librum Guil. Librum Cenſualẽ, Angliæ Notitiam, Angliæ cãmẽtarios Cenſuales, Acta publica & Angliæ luſtrũ* nominare placet.

Domeſday booke.

Liber Iudiciarius Geruaſio Tilb.

Quod verò Polidorus Virgilius ſcribit Guilielmum illum victorem Duodecemvitorum iudicium primum induxiſſe, nihil à vero alienius: Multis enim ante annis in vſu fuiſſe certiſſi-

Iure de 12.

mum

mum est ex legibus Etheldredi. Nec est cur terribile iudicium vocaret: E populo enim XII-viri ritè euocantur, hi iureiurando obligantur verè de facto sententiam dicere, aduocatos coram tribunali vtrinq; differentes,& testes audiunt; inde acceptis vtriusq; partis instrumentis seorsim concluduntur, sine cibo, potu, & igne detinentur (nisi fortè ex illis quispiam moriatur) donec de facto inter se conuenerint, quod vbi coram iudice pronunciauerint, ille de iure sententiam profert. Hanc enim rationem prudentissimi maiores nostri optimam esse ad veritatem eliciendam, tùm ad corruptelas euitandas, & affectus intercludendos existimârunt. *Duodecim viri.*

Hinc regnum Normannorum in Angliâ initium habuit, qui à Septentrionali plaga sic dicti, nam *Nordmanni* nihil aliud significat quàm *viri septentrionales*, (commisti enim erant ex Noruegorum, Sueonum, & Danorum fortissimis, vt habet Helmoldus) Caroli magni temporibus per Frisiam, Belgicam, Angliam, Hiberniam, & Galliam atrociter piraticam exercuerunt. Demum iuxta Sequanæ ostium consederunt, regionem à suo nomine Normanniam denominârunt, quę prius *Neustria* corruptè dicta erat, quòd pars fuerat Westrasiæ, sic enim mediæ ætatis scriptores dixerunt quod Germani Westenrych, i. Occidentale regnum vocitârunt, comprehenditq; quicquid inter Ligerim & Sequanam ad Oceanum interiacet. Porrò hi Normanni Carolum Simplicem Francorum regem eò adegerunt, vt Rollonem eorum principẽ Normanniæ ducem declararet, filiam elocaret, & in dotem Normanniam confirmaret. *Normanni vnde appellati.* *Neustria.*

Non indignum erit quanquam sit ridiculum, hîc subiungere quod de alio Normannorum nomine legitur in veteri manuscripto codice monasterij Andegauensis. *Carolus stultus dedit Normanniam Rolloni cum filia sua Gisla, hic non est dignatus pedem Caroli osculari, cúmque Comites illum admonerent vt pedem regis in acceptione tanti beneficij oscularetur, lingua Anglica respondet (Ne se By god) quod interpretatur, Non per Deum. Rex verò & sui illum deridentes, & sermonem eius corruptè referentes, illum vocauerunt* Bigod, *vnde Normanni adhuc vocantur* Bigodhi.

Quantùm verò virtute bellica præstiterint Normanni, alij dixerint, satis mihi sit dixisse, quòd inter bellicosissimas gentes positi, nõ obsequijs, sed armis semper tuti fuerint, & nobilissima regna in Anglia & Sicilia cõstituerint. Tancredi enim Normanni posteri, profligatis è Sicilia Saracenis, non paucos annos regnum *Normannorum bellica virtus.*

num tenuerunt,& in terra Sancta res maximas magna cũ laude gesserunt. Vnde Rogerus Houedenus, *Audax Francia Normannorum militiam experta delituit, ferox Anglia captiua succubuit, diues Apulia sortita resloruit, Hierosolyma famosa, & insignis Antiochia se vtráq; suppossuit.* Iam inde Anglia non minùs belli gloria, quàm humanitatis cultu inter florentissimas orbis Christiani gentes inprimis floruit. Adeò vt ad custodiam corporis Constantinopolitanorum Imperatorum euocati fuerint Angli, Ioannes enim Alexij Comeni filius,vt refert noster Malmesburiensis, *eorum fidem suspiciens præcipuè familiaritati sua applicabat, amorem eorum filio transcribens*, adeò vt iam inde longo tempore fuerint Imperatorum illorum satellites, *Inglini Bipenniferi*, Nicetæ Choniatæ, *Barangi* Curopalatæ dicti. Qui *vbique Imperatorem prosequebantur ferentes humeris secures quas tollebant cùm Imperator ex Oratorio spectandum se exhibebat, Anglicè vitam diuturnam secures suas collidentes vt sonitum ederent, comprecabantur.* Maculam verò quam Chalcondilas nostræ genti de vxoribus communibus asperfit,ipsa veritas eluit,& effluentem Græculi vanitatem comprimit. Nec enim, vti inquit eruditissimus & optimus mihi amicus Ortelius in hac ipsa re, semper vera sunt, quæ à quolibet de quibusuis narrantur. Hi sunt qui Britanniam insedêrunt populi, è quibus supersunt Britanni, Saxones siue Angli, Normannique permisti, & ad Septentriones Scoti, vnde duo in Insula regna, ANGLIA nimirum & SCOTIA.

Angli satellites Imperatorum Constantinopolis.

Barangi.

Chalcondilas.

De Flandris qui ante quadringentos annos huc demigrârunt, & sedes in Wallia regum permissu acceperunt, nihil attinet nunc dicere, alibi dicemus. Sed hanc rem cum Seneca concludamus. *Est itáque manifestum,nihil eodem loco mansisse quo genitum est. Assiduus humani generis discursus est. Quotidie aliquid in tàm magno orbe mutatur. Noua vrbium fundamenta iaciuntur. Noua gentium nomina, extinctis nominibus prioribus, aut in accessionem validioris conuersis, oriuntur.* Cúmque omnes hæ gentes quæ in Britanniam irruperunt Septentrionales fuerint, vt reliquæ quæ sub idem tempus Europam vniuersam occuparunt,& posteà Asiam, verissimè & è sacrarum literarum authoritate scripsit Nicephorus. *Vt terrores de cœlo sapè hominibus à Deo incutiuntur, vt fulmina, incendia,& imbres procellosi: sapè à terra,vt telluris hiatus,& quassationes: sapè ex aëre, vt typhones,& nimbi: ita hi à Deo asseruantur Septentrionales ac Hyperborei terrores, vt pro pœna quadam, quando, & quibus prouidentia diuina visum fuerit, immittantur.*

In Penbrochia.

De consolatione ad Albinam.

Nicephorus.

Ab Aquilone malum.

BRITANNIÆ

BRITANNIÆ DIVISIO.

AD Britanniæ diuisionem iam accingamur. Diuiduntur regiones à Geographis, vel φυσικῶς secundum naturam fluminum, & montium, vel ἐθνικῶς secundum gentium habitationes, vel πολιτικῶς, & πολεμικῶς, id est, variè, & politicè, iuxta principum voluntates, & iurisdictiones. Quũ autem de primo & secundo huius diuisionis genere sparsim per librum tractabitur, tertia illa politica huius loci propria videtur: quæ tanta tamen superiorum temporum iniquitate, circumfusa est caligine, vt multò faciliùs sit in hac re falsa conuincere, quàm vera inuenire. *Quomodo regiones diuiduntur.*

Historici nostri antiquissimam Britanniæ diuisionem fuisse contendunt, qua in *Loegriam*, *Cambriam*, & *Albaniam* partitur, id est, vt explicatiùs dicam, in Angliam, Walliam, & Scotiam. Sed hanc recentiorem esse crediderim, tùm quòd triplex sit; à tribus enim populis, Anglis, Cambris, & Scotis, qui postremò Insulam inter se diuiserunt, enata videtur: tùm quòd eiusmodi partitio nusquam in classicis authoribus appareat ante nostrum Galfredum Monumethensem. Fabula enim, vt Critici nostri existimant, constare non poterat, nisi ille è Bruto tres filios Locrinum, Cambrum, & Albanactum progenuisset, eò quod hîc totidem, cùm ille vixerit, florerent gentes: vt anteà Brutum creasset, eò quòd hæc insula Britannia diceretur. Nec dubitant quin plures ille liberos è Bruto procreasset, si plures diuersæ gentes eo tempore in Britannia extitissent.

Vetustissima diuisio, quam ego nouerim, apud Ptolemæum magnæ Constructionis lib. 2. extat, vbi insulam vniuersam in *Britanniam Magnam*, & *Paruam* diuidit. *Magnam* vocat hanc citeriorem ad Meridiem, *Paruam* verò vlteriorem illam ad Septentriones: cuius incolæ in MAIATAS & CALEDONIOS distincti erant, id est, in campestres, & montanos, vt nunc Scoti in **Hechtlandmen**, & **Lawlandmen**. Cùm autem vlteriorem illam plagam neglexerint Romani, *quia*, vt inquit Appianus, *illis vtilis esse non poterat*; termino non procul ab Edenburgo posito, citeriorem partem in Prouinciam iam redactam primùm *Britannia.* *Magna Parua.* *Dia.*

duplicem fecerunt, INFERIOREM ſcilicet, & SVPERIOREM vt ex Dione colligitur. Angliæ enim partem citeriorem cum Wallia SVPERIOREM, vlteriorem & ſeptentrionalem INFERIOREM vocat. Quod ipſæ Legionum ſedes apud Dionem comprobant. *Legionem ſecundam Auguſtam*, quæ ad **Caerleon** in Walliâ, & *Victricem viceſſimam*, quæ ad **Cheſter**, ſiue Deuæ egit, in Britannia Superiori locat, *Legionem* autem *Sextam Victricem*, quæ Eboraci egit, in Britannia Inferiori meruiſſe ſcribit. Hanc diuiſionem à Seuero Imperatore factam fuiſſe exiſtimarem, quòd Herodianus prodat, illum, deuicto Albino, qui Britannico exercitui præerat & imperium occupârat, Britanniæ rebus ordinatis, totius Inſulæ adminiſtrationem bifariam diuiſiſſe.

Britannia inferior & ſuperior. Lib.55.

Iſca, Caerleon ar Vik.

Britannia triplex.

Poſteà in tres partes Britanniæ prouinciam deſcripſerunt Romani, vt ex Sexto Rufo videre eſt, videlicet in MAXIMAM CÆSARIENSEM, BRITANNIAM PRIMAM & BRITANNIAM SECVNDAM: Quas ex Epiſcopis, & diœceſibus antiquis forſitan deprehendi. Lucius P R. apud Gratianum innuit eccleſiaſticas Chriſtianorum ditiones Romanorum magiſtratuum ditiones imitatas eſſe, illíſque in vrbibus Archiepiſcopos conſediſſe, quibus olim præſides Romani. Cùm autem tres Archiepiſcopos olim habuerit Britannia, Londinenſem ſcilicet, Eboracenſem, & vrbis Legionum: prouinciam quam nunc vocant Cantuarienſem (eò in Londinenſis ſedes tranſlata erat) Britanniam PRIMAM conſtituiſſe: Walliam quæ epiſcopo vrbis Legionum paruit BRITANNIAM fuiſſe SECVNDAM: prouinciam verò Eboracenſem, quæ tum ad limitem pertinuit, fuiſſe MAXIMAM CÆSARIENSEM exiſtimo.

Dist.80.

Britannia quinque-partita.

Subſequens ætas, cùm Imperij Romani formula indies immutaretur, Britanniam quinque-partitam fecit, BRITANNIAM nimirum PRIMAM, SECVNDAM, MAXIMAM CÆSARIENSEM, VALENTIAM, & FLAVIAM CÆSARIENSEM. VALENTIA pars ſeptentrionalis fuiſſe videtur Maximæ Cæſarienſis, quam à Pictis & Scotis occupatam Theodoſius Valentis Imp. Dux recuperauit, & *Valentiam* in eius honorem nominauit, quod his verbis planiùs oſtendit Marcellinus. *Recuperatam prouinciam, quæ in ditionem conceſſerat hoſtium, ita reddiderat ſtatui priſtino: vt eodem referente, & rectorem haberet legitimum, & Valentia deinde vocaretur arbitrio principis.* Huius Theodoſij

Lib.28.

Theodosij filium, (qui Augustus creatus, Flauius Theodosius dictus fuit, & plurima in imperio immutauit,) Flauiam addidisse conijcere licebit, quòd ante huius Flauij tempora, Britannia Flauia nusquam legatur. Vt igitur summatim rem expediam. BRITANNIA PRIMA dicta fuit omnis regio Australis, quæ hinc Mare Britannicum, illinc Tamisim & Sabrinianum fretum interiacet. BRITANNIA SECVNDA, quæ nunc Wallia, FLAVIA CÆSARIENSIS, à Tamisi ad Humbrum porrecta fuit, MAXIMA CÆSARIENSIS ab Humbro ad Tinam fl. siue Vallum Seueri; VALENTIA à Tina ad fossam, iuxta Edenburgum, quam Scoti Grameſdike vocant, vbi Romani imperij limes vltimus.

Britannia prima.
Britannia secunda.
Flauia Cæsariensis.
Maxima Cæsariensis.
Valentia.

Non possum hîc non requirere quorundam eruditissimorum prudentiam, qui in hunc numerum Scotiam referunt, quam alij Maximam Cęsariensem, alij Britanniam Secundam fuisse volunt. Quasi verò Romani illam partem cœli quodammodo rigori damnatam non neglexerint, & hîc tantùm prouincias illas enumerârint, quas per Consulares & Præsides administrârunt. Maxima enim Cæsariensis, & Valentia à Consularibus, reliquæ tres Britannia, Prima, Secunda, & Flauia à Præsidibus administrabantur.

Si quis me roget, quam huius partitionis meæ rationem habeam, & finium malè regundorum insimulet: quid me in hanc sententiam pellexerit, paucis accipiat. Cum obseruârim Romanos eas Prouincias, semper *Primas* vocasse, quæ Romæ fuerant proximiores, vt *Germania Prima*, *Belgica Prima*, *Lugdunensis Prima*, *Aquitania Prima*, *Pannonia Prima*, quæ omnes Romæ propiores erant, quàm quæ *Secundæ* nominantur, & has *Primas* ab elegantioribus *Superiores*; *Secundas*, Inferiores dictas fuisse: Australem nostræ insulæ partem Romæque propiorem *Britanniam Primam* fuisse statui. Eadem ratione cùm *Secundæ prouinciæ*, quas vocant, à Roma disiunctiores essent, Walliam *Britanniam Secundam* putaui. Cùm etiam inclinante imperio, illas prouincias solummodò *Consulares* magistratus habuisse notauerim, quæ hostibus obiacebant, vt videre est apud librum Notitiarum, non solùm in Galliâ, sed etiam in Africâ; & apud nos *Valentia*, cum *Maxima Cæsariensi* in eo libro *Consulares* censeantur: eas Scotis & Pictis proximas expositásque in illis, quos dixi, locis iudicaui. *Flauiam* autem *Cæsariensem* hîc omnibus intermediam fuisse, & in Angliæ meditullio non possum non

coniectare, & eò confidentiùs, quod idem mecum sentit antiquus ille scriptor Giraldus Cambrensis. Hæ fuêrunt sub Romanis Britanniæ diuisiones.

Posteà, barbaris vndique incursantibus, & ciuili bello inter Britannos indies ingraueſcente, sanguine & succo exhausta aliquandiu iacuit, sine vllo imperij simulachro. Demùm verò ea pars, quæ ad Arctos vergit, in duo regna *Scotorum* scilicet & *Pictorum* concessit, & Pentarchia Romanorum in hac citeriori parte, facta fuit *Heptarchia* Saxonum. Prouinciam enim Romanorum vniuersam, præter Walliam, quam Britannorum reliquiæ occupârunt, in septem regna descripsêrunt, *Cantium* scilicet, *Southsexiam, East-angliam, Westsexiam, Northumbriam, Eastsexiam,* & *Merciam.*

Saxonum Heptarchia.

Quas regiones siue Comitatus hæc regna complexa fuerint, tabella potiùs, quàm verborum congerie, vt simul & semel intueatur lector, proponere libet.

Heptarchia

Heptarchia Saxonica

1 CANTII regnum continebat { *Cantium.*

2 SVSSEXIÆ, siue Australium Sax. regnũ continebat { *Suthsexiam.* *Suthreiam.*

3 EASTANGLIÆ, siue Orientalium Anglorũ regnum continebat { *Norfolciam.* *Suthfolciam.* *Cantabrigiam*, cum Insula Ely.

4 WESTSEXIÆ, siue Occiduorum Saxon. continebat { *Cornwalliam.* *Deuoniam.* *Dorsetiam.* *Somersetiam.* *Wiltoniam.* *Southamptoniam.* *Berchsiam.*

5 NORTHVMBRIÆ regnũ continebat { *Lancastriam.* *Eboracam.* *Dunelmiam.* *Cumbriam.* *Westmariam.* *Northumbriam*, & regiones Scotiæ vsque ad Edenburgi fretum.

6 ESTSEXIÆ, siue Orientalium Sax. regnũ continebat { *Essexiam.* *Middelsexiam.* Partémque *Hertfordiæ.*

7 MERCIÆ regnum continebat { *Glecestriam.* *Herefordiam.* *Wigorniam.* *Warwicum.* *Leicestriam.* *Rotelandiam.* *Northantoniam.* *Lincolniam.* *Huntingdoniam.* *Bedfordiam.* *Buckinghamiam.* *Oxenfordiam.* *Staffordiam.* *Salopiam.* *Nottinghamiam.* *Cestriam.* Partémque *Hertfordiæ* alteram.

Anglia in Comitatus diuisa.

NEC dum tamen, florente Heptarchia, Anglia ita in Comitatus diuisa (sic enim vulgò vocant) sed posteà, cùm solus Aluredus rerum potiretur, vt enim Germani maiores nostri, teste Tacito, iura per pagos, vicósq; reddebant, & Centeni ex plebe comites ad rem administrandam adiungebantur; sic ille (vt Ignulphi Croulandensis verbis vtar) *primus Angliam in Comitatus diuisit, quòd indigena rapinas committebant, exemplo, & colore Danorum: Comitatus porrò in Centurias, id est,* Hundreds, *& Decimas, id est,* Tithings, *distribui fecit, præcepitque vt omnis indigena, in aliqua esset Centuria, & Decima. Præfectos etiam Prouinciarum, qui antèà Vicedomini vocabantur, in duo officia diuisit, videlicet, Iudices, nunc Iustitiarios, & Vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent. Horum cura, & industria tanta pax breui per totam prouinciam effloruit; vt si viator quantamcunque summam pecuniæ in campis, vel publicis compitis, vesperi demisisset, manè vel post mensem redieus integrã, & intactam videret.* Quod fusiùs tibi explicabit Malmesburiensis historicus. *Qua occasione,* inquit, *barbarorum, etiam indigenæ in rapinas anhelauêrunt, adeò vt nulli tutus commeatus esset, sine armorum præsidijs, Centurias, quas* Hundreds *dicunt, & Decimas, quas* Tithings *vocant, instituit Aluredus, vt omnis Anglus legaliter duntaxàt viuens, haberet & Centuriam, & Decimam. Quod si quis delicti alicuius insimularetur, statim ex Centuria, & Decima exhiberet, qui eum vadarentur, qui verò istiusmodi vadem non reperiret, seueritatem legum horreret. Si quis verò reus ante vadationem, vel post transfugeret, omnes ex Centuria & Decima, regis mulctam incurrerent. Hoc commento pacem infudit Prouincia, vt per publicos aggeres, vbi semitæ per quadriuium finduntur, armillas aureas iuberet suspendi, qui viantium auiditatem viderent, dùm non esset, qui eas abriperet.*

Centuria.

Cæterùm hæ Centuriæ in nonnullis regni partibus Wappentaches nominantur; causam si quæris ex Edwardi Confessoris legibus dicam. *Cum quis accipiebat præfecturã Wappentachij, die statuto in loco vbi consueuerant congregari, omnes maiores natu contra eum conueniebant, & descendente eo de equo suo, omnes assurgebant ei. Ipse verò erecta lancea sua ab omnibus secundum morem fœdus accipiebat: Omnes enim quotquot venissent cum lanceis suis ipsius hastam tangebant, & ita se confirmabant per contactum armorum, pace palam concessa. Anglicè enim arma vocantur* pæpun, & Taccan *confirmare, quasi armorum confirmatio, vel vt magis expresè secundum linguam Anglicam dicamus* Wapentac, *armorum tactus est.* pepun *enim arma sonat,* tac *tactus est. Erant etiam & alia potestates super Wapentachia*

Wappentacks, Tithings, and Lathes.

quas

quas vocabant ðɲihingaɾ, *quod erat tertia pars prouincia. Qui verò super eas dominabantur, vocabantur* ðɲihingeɲeꝼaɾ, *ad hos deferebantur causæ quæ non poterant definiri in Wapentachijs. Sícque quod Angli vocabant Hundredam, isti Wapentachium, Et quod Anglicè vocabant tres vel quatuor Hundredas, isti vocabant* ðɲihinge. *In quibusdam verò prouincijs Anglicè vocabantur* Leþ *quod isti dicunt Tribing, quod autem in* þɲihinge *definiri non poterat, ferebatur in Scyram.*

Hos Comitatus (quos vel *Conuentus*, vel *Pagos* propriè, & Latinè voces) nos peculiari vocabulo Shyres appellamus, à Scyne Saxonica dictione, quæ partiri, & diuidere significat: primáque diuisione tantùm xxxii. numerabantur, anno enim à Christo nato 1016. Ethelredo regnante, non plures fuisse Malmesburiensis refert. Sic enim in Ethelredi illius vita scribit. *Dani hoc tempore, cùm numerantur in Anglia pagi* xxxii, *sedecem innaserunt.* Eáque tempestate pro legum varietate hi Comitatus diuisi erant, Leges enim Angliæ in triplici erant differentia, Occiduorum scilicet Saxonum quam *Westsaxenlage*, Danorum quam *Denelage*, & Merciorum quam *Merchenlage* dixerunt, Ad Occiduorum Saxonum legem spectarunt nouem Comitatus, vz. Cantium, Sussexia, Suthria, Bercheria, Southantonia, Wintonia, Somersettia, Dorsettia, & Deuonia. Ad Danorum legem quindecim pertinuerunt Comitatus, vz. Eboracensis, Derbia, Nottinghamia, Leicestria, Lincolnia, Northantonia, Bedfordia, Buckinghamia, Hertfordia, Essexia, Midlesexia, Northfolcia, Southfolcia, Cantabrigia, Huntingdonia. Reliqui octo Merciorum legem sequebantur, hi erant Glocestria, Vigornia, Herefordia, Warewicus, Oxenfordia, Cestria, Salopia, & Staffordia. Cùm autem huius regni censum egerit Guilielmus primus, xxxvi. Comitatus, vt habet Polychronicon, numerabantur. Acta tamen publica, in quę censum ille retulit, dũtaxat xxxiiii. percensent, Dunelmia enim Lancastria, Northumbria, Westmorlandia, & Cumbria non eo numero habebantur, quòd hæ tres tunc temporis paruerint Scotis, vt quidam volunt, & alterę illæ vel pensitationibus fuerint immunes, vel sub Eboracensi agro comprehensæ. Verùm posteà in numerum additæ xxxix. Comitatuum numerum compleuerunt, quem hodiè habemus. Quibus accedunt xiii. plures in Wallia, quorum sex fuerint tempore Edwardi Primi, reliquos Parlamentaria authoritate constituit Henricus octauus.

Shyres.

Anglia diuisio pro ratione legum.

Liber M S. Sancti Edmundi.

Domesday Booke.

Wallia in Comitatus diuisa.

In his Comitatibus, difficilioribus temporibus, *Prafectus regius,*

gius, quem Lieutenant vocant, ne quid detrimenti Respub. caperet, constituitur. Singulis verò annis, nobilis aliquis ex incolis præficitur, quem *Vicecomitem*, quasi vicarium Comitis, & nostra lingua Shiriffe, i. Comitatus præpositum vocamus, qui etiam Comitatus vel prouinciæ Quæstor rectè dici potest. Eius enim est publicas pecunias Prouinciæ suæ conquirere, mulctas irrogatas, vel pignoribus ablatis, colligere, & ærario inferre. Iudicibus præstò adesse, & eorum mandata exequi. Duodecim viros cogere, qui in caussis de facto cognoscunt, & ad Iudices referunt, (Iudices enim apud nos iuris solùm, non facti sunt Iudices) condemnatos ad supplicium ducere, & in minoribus litibus cognoscere. In maioribus autem ius dicunt Iustitiarij, quos *Itinerantes*, & *Iustitiarios ad Assisas* vocant, qui quotannis hos Comitatus bis obeunt, vt de caussis cognoscant, & de incarceratis sententiam ferant. Henricus II. hos itinerantes instituit, vel potiùs restituit. *Ille*, vt inquit Matthæus Parisiensis, *consilio filij sui, & episcoporum constituit Iustitiarios per sex partes regni, in qualibet parte tres, qui iurarent, quòd cuilibet ius suum conseruarent illæsum.*

Shiriffe of the shire.

Iustitiarij Itinerantes.

Episcopi.

Quòd ad Ecclesiasticam iurisdictionem attinet. Cùm Romani Pontifices Ecclesias singulas singulis presbyteris assignâssent, & parochias eis diuisissent, Honorius Archiepiscopus Cantuariensis circa annum à salute reparata 636. Angliam primus in Parochias, vt legitur in historia Cantuariensi, distribuere cœpit.

Anglia in Parochias diuisa.

Duas autem nunc habet Anglia prouincias, Archiepiscopos item duos, Cantuariensem nimirùm, totius Angliæ Primatem, & Metropolitanum: & Eboracensem. Quibus subsunt XXV. Episcopi: Cantuariensi XXII. Eboracensi tres reliqui. Qui verò sunt hi Episcopatus, cum Comitatibus, siue Diœcesibus, quas nunc obtinent, optimus ille & reuerendissimus pater Matthæus Parkerus Archiepiscopus Cantuariensis, antiquitatis, & optimarum literarum patronus summè studiosus, his suis verbis ostendit.

IN PROVINCIA CANTVARIENSI.

CAntuariensis, inquit, *cum Roffensi, ipsum Cantium Comitatum continet. Londinensis quæ Essexiam, Middelsexiam, partémque Hertfordensis Comitatus. Cicestrensis Southsexiam. Wintoniensis Southamtonensem, Surriam, & Vectam Insulam, Gernseiam, & Ierseiam*

seiam insulas Normanniæ obiacentes. Salisburiensis Wilcheriam, & Bercheriam. Exoniensis Deuoniam, & Cornubiam. Bathoniensis, & Wellensis simul iuncta Somersetum. Glocestrensis Glocestrensem. Wigorniensis Wigornienſem, & partem Warwicensis. Herefordensis Herefordensem, & partem Salopiensis. Couentrensis, & Lichfieldensis vnà copulata, Staffordensem, Derbiensem, & reliquam partem Warwicensis, nec non Salopiensis partem eam, quæ ad Repillum fluuium spectat. Tum Lincolniensem omnium maximum sex terminant Comitatus, Lincolniensis, Leicestrensis, Huntingdona, Bedfordiensis, Buckinghamiensis, & reliqua pars Hertfordiensis: Eliensem Cantabrigia ipsaque Elie insula: Nordouicensem Norfolcia, atque Suffolcia: Oxfordiensem Oxfordiensis, Petroburgensem, Northamptona, & Rutelandia: Bristoliensémq; Dorcestria. Quibus XVIII. *in Anglia Diœcesibus, addenda sunt Wallia, siue Cambriæ Diœceses, quæ & Archiepiscopatu proprio priuata, & numero extenuata sunt, septem vix in quatuor abeuntibus, quæ sunt Menenensis, quæ ad Fanum S. Danidis sedet, Landauensis, Banchorensis, & Assaphensis, siue Elwensis.*

IN PROVINCIA EBORACENSI.

EBoracensis ipse comprehendit agrum Eboracensem, & Nottinghamiensem: Cestrensis Cestriam Comitatum, Richmondiam, & Lancastriam, partémq; Flint, & Denbygh, in Wallia Comitatuum continet: Dunelmensis autem ipsum Dunelmensem, atque Northumbriam: Carliolensis Cumbriam, Westmoriámque Comitatus cingit, his Sodorensem in Insula Mona quæ vulgò Man *dicitur, adiungas.*

ORDINES ANGLIÆ.

QVod ad Reipublicæ nostræ diuisionem attinet, constat ex Rege, siue Monarcha, Nobilibus, Ciuibus, Ingenuis, quos Yeomen vocamus, & opificibus.

REX, quẽ Saxonico verbo maiores nostri Cyninge, nos contractiùs King appellamus, supremã potestatem, & merum imperium apud nos habet; nec in imperij clientela est, nec inuestituram ab alio quouis accipit, nec præter Deum, superiorem agnoscit. Nobiles verò nostri diuiduntur in Maiores, & minores. Nobiles Maiores vocamus Duces, Marchiones, Comites, & Barones, qui vel hæreditario iure his titulis gaudent, vel ijsdem virtutis ergô à Rege exornantur. *Rex.*

Dux. Dvx primus est post Principem (quod nomen soli Regis filio natu maximo apud nos conuenit) dignitatis titulus. Saxonico seculo plurimi erant hoc titulo conspicui, quos ab exercitu ducendo sua lingua Heretoga dixerunt, & *Duces* simpliciter sine alicuius loci adiectione in Chartis antiquis concipiuntur, vt solummodò officiarij videantur. Normannico verò tempore, cùm ipsi Normannici Reges, Normanniæ Duces essent, longo tempore, neminem eo honore ornarunt, donec Edwardus III. Edwardum filium Cornwalliæ Ducem creauerit. Iam inde plures erant hæreditarij apud nos Duces subinde creati, qui tamen nunc euanuêrunt omnes. Creabantur autem, vt ex ipsa Creationis formula loquar, *Per cincturam gladij, cappaque & * circuli aurei in capite impositionem.*

* A Coronet.

Marchiones. Marchio, id est, præfectus limitaneus, secundum à Duce honoris locum habet. Hic titulus seriùs ad nos peruenit, nec antè Richardi secundi tempora cuiquam delatus. Ille enim Robertum Vere Oxoniæ Comitem, delicias suas, primùm Marchionem Dubliniæ designauit, merúmque erat honoris nomen. Nam qui anteà limitibus præfuerant, **Lord Marchers** vulgò vocabantur, & non **Marquesses**, vt hos vocamus. A Rege verò creantur *per cincturam gladij, ac cappæ honoris & dignitatis impositionem.*

Comites. Comites, qui tertium locum tenent, à maioribus nostris Germanis habuisse videamur. Illis enim olim, vt author est Tacitus, *Comites erant qui Principibus consilium, & authoritas semper adessent.* A Romanis tamen ad nos, vti etiam ad Francos deuenisse existimant alij. Imperatores enim adulto iam imperio, domesticum quendam senatum circa se habere incæpêrunt, qui Cæsaris Comitatus appellatus, & ipsi quorum consilio in bello & pace vtebantur, *Comites* dicti, vnde in Inscriptionibus antiquis frequés est. Comiti Impp. Paucísq; annis ita inualuit, vt *Comitis* nomen omnibus magistratibus datum, qui sacrum Comitatum obseruarunt, vel qui ex eo prodirent: & inde nomen posteà porrectum sit ad omnes qui alicui negotio præpositi erant, Suidæq; definitur Comes: λαῦ ἄρχων, vt Cuiacius in Paratitlis ad Cod. nos docuit. Ex quo etiam docemur ante Fl. Constantinum Comitis nomen, vt dignitatem denotaret, in vsu non fuisse. Hic autem cùm imperij Romani formam nouis distinctionibus mutaret, & quàm plurimos beneficio suo deuincere, atque honore cumulare niteretur, Comitis titulum honorarium

honorarium ſine adminiſtratione primùm inſtituit : erátque Comitiua facultas quædam, & priuilegium, Principem non ſolùm prodeuntem, ſed in Palatio quoque & locis ſecretioribus comitandi, poſſe illius epulis, priuatiſque ſermonibus intereſſe. Tandem hoc beneficio ornatis alias dignitates cum functione conceſſit, & viciſſim, qui in magiſtratu & Reipub. adminiſtratione eſſent, illo honore affecit. Hinc Comitis nomen dignitatem, atque præfecturam, ab eo tempore ſignificauit, initio temporariam, poſteà vitæ æqualem. Deinceps verò cùm res Romana in plura regna diſtraheretur, hic etiam titulus retentus, & Saxones noſtri, quos ſua lingua Ealdoſmen, Latinè *Comites* dixêrunt, quos *Eorlas* Dani vocarunt, vt author eſt Ethelwerdus, quo nomine emollito Earles hodie appellantur. Diuque ſanè & ſimpliciter hoc nomine nuncupati ſunt, tandem loci etiam adiectione, cui cum authoritate præerant. Nec dum hæreditaria erat hæc dignitas, verùm cùm Guilielmus Normannus, iam victor ſummam rerum in hoc regno adminiſtraret, Comites creati ſunt feudales, hæreditarij, & patrimoniales, & vt in antiquis Chartis videre eſt, de tertio denario Comitatus. Exempli gratiâ Henricus 2. Rex Angliæ his verbis Comitem creauit. *Sciatis nos feciſſe Hugonem Bigott Comitem de Norfolc, ſcilicet de tertio denario de Norwic, & Norfolc, ſicut aliquis Comes Angliæ liberiùs Comitatum ſuum tenet.* Quod ſic exponit liber vetuſtus Monaſterij de Bello. *Conſuetudinaliter per totam Angliam mos antiquitùs inoleuerat Comites prouinciarum tertium denarium ſibi obtineri, inde Comites dicti.* Item alius Anonymus pleniùs. *Comitatus à Comite dicitur, aut vice verſa. Comes autem eſt, qui tertiam portionem eorum quæ de placitis prouenium, in quolibet Comitatu percipit, ſed non omnes Comites iſta percipiunt, ſed hi quibus Rex hæreditariò, aut perſonaliter comeeſſit.* Vnde verè Polydorus ille. *Anglis mos eſt, vt Comitatuum tituli arbitratu principis dentur, etiam ſine poſſeſſione locorum, è quibus ipſi tituli petantur. Quare rex ſolet iis qui nihil in eo Comitatu habeant, ex ſuis vectigalibus dare quotannis aliquam pecuniæ ſummam in poſſeſſionis loco.* Creantur autem ſolummodò *per gladij cinctu ram.*

Eorles, hodie Earles.

Poſt Comites VICECOMITES ordine ſequuntur, Vicecomites. Viſcounts nos vocamus. Hæc vetus officij, ſed noua dignitatis appellatio, & Henrici VI. tempore apud nos primùm audita.

Inter nobiles maiores, locum vltimum obtinent BARONES. Barones. Etſi autem non me latet, quid de huius nominis, apud Ciceronem, ſignificatione ſcribunt eruditi. Iſidori tamen, & veteris

Grammatici

Grammatici opinionem libens amplectar, qui *Barones* mercenarios milites esse volunt. Hoc enim notissimus ille apud Hirtium de bello Alexandrino locus euincere videtur. Qui sic se habet. *Concurritur ad Cassium defendendum, Semper enim Barones, complureſque euocatos cum telis ſecum habere conſueuerat, à quibus ceteri intercluduntur.* Nec dissentit vetus Glossarium Latino-græcum quod vertit *Baro* per ἀνήρ. Vbique etiam in Longobardorum legibus Baro pro *Vir* vsurpatur. Nominis verò Etymologię, quas nonnulli procuderunt, mihi parùm arrident. Fæciales deducunt Barones à Gallica lingua quasi *Par-hommes* i. æquali dignitate, Iurisperiti Anglici quasi *robora belli*, Germani nonnulli quasi *Banner-heirs* i. vexilliferi, Isidorus quasi Βαρεῖς i. graues. Alciatus à Beronibus, gente antiqua Hispanica, quos olim mercenarios milites fuisse tradit. Quo tempore appellatio illa in hanc insulam deuenerit non mihi compertum. Britanni pro suo non agnoscunt. In Saxonicis legibus nusquàm comparet, nec in Alfrici glossario Saxonico inter dignitatum vocabula habetur, vbi *Dominus Laford* vertitur quod nos in Lord contraximus. Danis verò liberi Domini cuiusmodi hodie Barones nunc sunt, *Thani* dicebãtur, & adhuc (teste Andrea Velleio) dicuntur. In fragmẽto tamen legum Canuti Regis Anglorum & Danorũ legi, *Collicipium quod eſt ſumma cenſus diuerſa diuerſarum dignitatum, ſi minoris Vironis i. Baronis, 2. libræ, ſi maioris, quatuor.* Primis etiam Normannorum temporibus Valuasores, & Thani proximi à Comitibus in dignitate censebantur, & Valuasores maiores (si illis qui de Feudis scribunt, credimus) ijdem fuerunt qui nunc Barones. Vt Baro ex illis nominibus videatur, quæ tempus paulatim meliora & molliora reddidit. Nec dum magni honoris erat, Illis enim temporibus Comites nonnulli suos sub se Barones habuerunt, meminique me legere in antiquis Francorum Constitutionibus decem fuisse Barones sub Comite & totidem Capitaneos sub Barone: etiam melioris notæ ciues *Barones* vocabantur, ciues enim Warwicenses in libro Angliæ Censuali Barones, item ciues Londinenses, & quinque portuum incolę eodem nomine gaudebant. Paucis deinceps interiectis annis, vt Romæ olim Senatores è censu eligebantur, sic Barones apud nos sunt habiti, qui x l l l. feoda militaria tenebant. Dignitasq; esse videbatur cum iurisdictione, quod *Baronum, quas vocant, Curiæ quodammodo innuant. Ipsaque Baronum multitudo persuadet tales fuisse Dominos qui ius in sua ditione dicere possent,

In Parergũ.

Lordes.

Thani multi in Anglia tempore Conquestoris.

*Cours Barones.

possent, cuiusmodi apud Germanos *Free-heirs* dicuntur, maximè verò si castra sua habuerant. Tunc enim Baldi celeberrimi illius Iurisconsulti definitioni respondebant, qui eum Baronem definit, quicunque *habuit merum mistumque imperium in aliquo castro concessione Principis.* Plena iam honoris illa appellatio erat, & nomine *Baronagij Angliæ* omnes quodammodo regni ordines cõtinebantur: sed ad summum honorem peruenit ex quo Rex Henricus 3. ex tanta multitudine quæ seditiosa & turbulenta fuit, optimos quosque rescripto ad Comitia Parlamentaria euocauerit. *Ille enim* (ex satis antiquo scriptore loquor,) *post magnas perturbationes, & enormes vexationes inter ipsum Regem, Simonem de Monteforti & alios Barones motas, & sopitas, statuit & ordinauit, quòd omnes illi Comites, & Barones regni Angliæ quibus ipse Rex dignatus est Breuia summonitionis dirigere, venirent ad Parlamentum suum, & non alij: nisi forte Dominus Rex alia consimilia Breuia eis dirigere voluisset.* Iam inde illi soli regni Barones censebantur, quos eiusmodi rescriptis reges ad Comitia vocauerint; donec Henricus VI. diplomatibus, vel potiùs honorarijs literis hunc honorem quibusdam primus detulerit. Hodiè hæc per diplomata Baronis creandi ratio, & illa per rescriptum solummodò sunt in vsu.

Vauasores, siue *Valuasores* proximum post Barones locum olim tenuerunt, quos à Valuis iuridici nostri deducunt; verùm horum dignitas iam euanuit, quæ à Francis ad nos promanâsse videtur. Cum enim illi rerum in Italia potirentur Valuasores, vt author est Sigonius, illos dixerunt qui à Duce, Marchione, Comite, aut Capitaneo plebem, plebisue partem acceperant, & vt Butelerius Iurisconsultus inquit, summæ coercitionis, sed non nundinarum & mercatus ius habuerunt. *Vauasores.*

Baneretti, cum Valuasorum nomen iam desierat, à Baronibus secundi erant, quibus inditum nomen à vexillo, cõcessum enim erat illis militaris virtutis ergô, quadrato vexillo, perinde ac Barones vti, vnde & equites vexillarij à nonnullis vocantur, & Banner-heirs Germanis, quorum inter nostros celeberrimus fuit Ioannes Coupland quẽ in Baneretti statum erexit Rex Edwardus 3. quòd Dauidem 2. Scotorum regem in prælio cepisset. *Baneretti.*

Nobiles minores sunt Equites aurati, Armigeri, & qui vulgò Generosi, & Gentlemen dicuntur.

Equites qui & Milites dicti, apud omnes ferè gentes ab equis nomẽ inuenerunt, *Cauallieri* enim Italis, *Cheualier* Gallis, Reiter Germanis, *Margogh* Cambro-britannis ab equitãdo dicuntur, Anglis *Equites siue Milites.*

Anglis ſolummodò Knights vocantur. Quod nomen ſi non ſit à Saxonico Cnyght, quem pro * adminiſtro, vſurparunt, ne hariolari poſſim: niſi exiſtimes olim dictos fuiſſe *Radknights*, quorum meminit Bractonus Iuriſperitus antiquus, i. miniſtri equites, qui tenebant ea lege ſuas terras vt Domino in equis inſeruirent, & inde truncato nomine, vt contractius loqui gaudemus, Knight nobis remanſiſſe, vt *Lhafford* pro Domino in Lord contraximus. Vndecunque autem facta ſit appellatio, non dubito quin hæc dignitas à Germanis maioribus noſtris defluxerit, apud quos authore Tacito, *Primus honor iuuentæ ſcuto frameáque à principe ornari, antè enim domus pars videbantur, ſed iam Reipublicæ.* Eques enim nemo naſcitur ſed creatur vel ab ipſo rege, vel Regis in exercitu præfecto, idque ob bellicam virtutem aut togatam prudentiam. Inter Saxones noſtros primus (quod legi) Alfredus Rex Athelſtanum è filio nepotem Militem fecit, *Chlamydéque coccinea, gemmato baltheo, & enſe Saxonico cum vagina aurea donauit.* Quæ poſtea forma equitis creandi Saxonico tempore fuerit, his verbis qui tùm vixit oſtendit Ignulphus. *Qui militiæ legitimè conſecrandus eſſet, veſpere præcedente, ad Epiſcopum, Abbatem, Monachum, vel ſacerdotem contritus de peccatis confeſſionem faceret, & abſolutus, orationibus deditus in eccleſia pernoctaret, in craſtinum rem ſacram auditurus, gladium ſuper altare offerret, & poſt Euangelium, ſacerdos benedictum gladium militis collo cum benedictione imponeret, & communicatus ſacris Chriſti myſteriis denuò legitimus miles permaneret.* Nec omninò ſub Normannis exoleuit, ſcribit enim in Polycratico Ioannes Sarisburienſis. *Inoleuit cõſuetudo ſolennis, vt ea ipſa die, qua quiſque militari cingulo decoratur, eccleſiam ſolennitèr adeat, gladioque ſuper altare poſito, & oblato, quaſi celebri profeſſione facta, ſeipſum obſequio altaris deuoueat, & gladij, id eſt, officij ſui ingem domina ſpondeat famulatum.* Tunc enim ad ornamentum præter gladium, cingulum & calcaria aurata acceſſerunt, vnde Milites & Equites aurati hodie vocantur. Ius etiam ſigilli additum, antequam enim baltheo militari cincti erant, vt colligo ex Abendonenſi libro, ſigillo vti non licuerat. *Quod deſcriptum* (inquit) *Richardus Comes Ceſtrenſis ſigillo matris Ermentrudis ſignari conſtituit, cùm (nondum enim militari baltheo cinctus erat,) litera qualibet ab eo directa materno ſigillo includebantur.* Subſequenti ætate ex cenſu (vt colligitur) facti fuerũt Equites, qui enim *Feodum magnum* militare habebant, i. (ſi antiquis ſchydis ſit vlla fides,) * 800. *alij.* * 680. *acrarũ* terræ, equeſtris dignitatis ornamenta ſuo quaſi

Malmesb. lib. 2.

Equites aurati.

iure

iure postularunt. Imò sub Henrico 3. quodammodo coacti fuerunt Equites fieri quotquot libras quindecim ex annuis terrarum redditibus collegerunt. Quanta verò pompa, quantis etiam tributis pro census portione collectis Regum filij hoc honore ornati fuerint, quàm inflammato etiam studio hunc honorem olim ambierint cùm vno die 297. Milites à Rege Edwardo primo fuerint creati, alij scribant. Nostris verò temporibus qui equestrem dignitatem suscipit, flexis genibus, educto gladio leuiter in humero percutitur, Princepsque his verbis Gallicè affatur, *Sois Cheualier au nom de Dieu*, i. Surge Eques in nomine Dei. Milites Balnei qui multis Balneorum & vigiliarum ceremonijs adhibitis patrum memoria creati fuerunt, sciens omitto, quòd hic ordo iampridem exoleuisse videtur. *Milites Balnei.*

His proximi fuere *Armigeri*, qui & *Scutiferi*, *Hominésq; ad arma* dicti, qui vel à clypeis gentilitijs, quæ in nobilitatis insignia gestant, vel quia principibus & maioribus illis nobilibus ab armis erant, nomen traxerunt. Olim enim ex his duo vnicuique militi inseruiebant, galeam, clypeúmque gestabant, vt indiuidui Comites adhærebant, eò quòd à milite domino suo terras aliquas in *scutagio* tenebant, vt ipse miles à rege in feodo militari. Quadruplex nunc est horum discrimen, nam quos dixi, iam non sunt amplius in vsu. Armigeri primarij (ex fœcialium libris loquor) hodie censentur Equitum Auratorum filij natu maximi, & eorum itidem filij maximi successiuè, secundo in loco habentur filij natu maximi minorum filiorum Baronum & aliorum superioris ordinis, quando autem primogeniti masculi deficiunt, deficit vnà cum illis titulus. Tertio ordine sunt quibus rex ipse cum titulo insignia donat, aut armigeros creat collum torque S. S. vel sigmatico exornans, horúmq; primogenitis titulus solummodò competit. Quarto loco Armigeri habentur quicunque aliquo publico in Rep. munere funguntur, vel principi honestiori conditione famulantur. ✠ *Armigeri.*

Generosi, vel promiscuè nobiles sunt, qui natalibus clari, aut quos Virtus aut fortuna è fœce hominum extulit. *Ciues*, siue **Burgesses**, qui in sua quilibet vrbe publicis funguntur muneribus, & in Parlamentarijs nostris Comitijs locum habent. *Generosi.* *Ciues.*

Ingenui, siue **Yeomen** sunt, quos lex nostra homines legales dicit, & ex agris, quos optimo iure tenent, quadraginta ad minimum solidos quotannis colligunt. *Yeomen.* *Zemen Saxonicè i. plebs.*

Opifices autem sunt, qui mercede operam locum, sedentarij, mechanici,

mechanici, fabri, &c. qui capite censi, & proletarij Romanis dicebantur.

TRIBVNALIA ANGLIÆ.

Tribunalia.

QVod ad Curias nostras, siue Iuris fora attinet, in triplici sunt apud nos differentia, alia enim sunt Ecclesiastica, alia Temporalia, & vnum mixtum, quod Saxones olim pittena-gemott, id est, sapientum conuentus, nos *Parlamentum*, & vt vniuersum Ætoliæ concilium *Panætolium* Liuio nominatur, ita PANANGLIVM, vel *Commune totius regni concilium*, rectè dici possit. Ex tribus enim Angliæ ordinibus constat, & totius Angliæ corpus repræsentat, à principe pro arbitrio indicitur, summámque & sacrosanctam authoritatem habet, in legibus ferendis, confirmandis, antiquandis, interpretandis, & in omnibus quæ ad Reipublicæ salutem spectant.

Parlamentum.

Fora Temporalia sunt duplicia, iuris scilicet, aut æqui. Iuris sunt, *Bancus Regius* (liceat mihi nunc forensi Iuridicorum nostrorum stilo vti.) *Curia Cameræ stellatæ, Bancus communis, Scaccarium, Curia Wardorum & liberationum, Admiralij, Assisæ*, alia quæ obscuriora sunt, omitto.

Bancus Regius.

Bancus Regius ita dictus quòd Rex ipse in eo præsidere solebat, Coronæ placita tractat. Iudices in hoc sunt Capitalis Iustitiarius Angliæ, Iustitiarij assessores tres vel quatuor, officiarij sunt Clericus Coronæ, Protonotarius, Ministri inferiores sex.

Camera stellata.

Camera stellata, siue potiùs Curia Consilij regij, in qua tractantur criminalia, periuria, impostura, dolus malus, &c. Hæc si vetustatem spectemus, est antiquissima, si dignitatem honoratissima. Ex quo enim ad Reges prouocauerint subditi, consiliumque regium institutum fuerit, antiquitatem repetere posse videtur. Iudices verò sunt viri longè honoratissimi, & spectatissimi vtique Consiliarij regij. Hoc verò nomen *Cameræ Stellatæ* accepit, ex quo in Camera stellis ornata Westmonasterij hoc consilium fuerit constitutum. Quod iam olim factum, legitur enim in actis publicis Edwardi tertij. *Counseil en la Chambre des Estoielles, pres de la receipte al Westminster.* Verùm huius authoritatem prudentissimus Princeps Henricus septimus ita Parlamentaria

42. Edward. 3.

taria authoritate adauxit, & constabiliuit, vt nonnulli primùm instituisse falsò opinentur. Iudices hîc sunt Dominus Cancellarius Angliæ, D. Thesaurarius Angliæ, Præses Concilij Regij, D. Custos priuati sigilli, & omnes consiliarij status tam Ecclesiastici quam Laici, & ex Parliamenti Baronibus illi, quos Princeps aduocabit. Officiarij autem sunt, Clericus consilij, Ostiarius Cameræ consilij, Clericus Breuium, & processus consilij in Camera stellata. 3. Henric. 7. cap. 3. 21. Henric. 8. cap. 20.

Bancus Communis quia communia placita inter subditos ex iure nostro, quod *Commune* vocant, in hoc disceptantur, nomen habet. In hoc iudicant Capitalis Iustitiarius, Iustitiarij assessores tres, vel quatuor. Officiarij sunt Custos sigilli, Custos Breuium, &c. *Bancus communis.*

Scaccarium à tabula ad quam assidebant nomen traxit. Sic enim scribit Geruasius Tilburiensis. *Scaccarium tabula est quadrangula quæ longitudine quasi decem pedum, & quinque latitudine ad modum mensæ circumsedentibus appositæ, vndique habet limbum latitudinis quasi quatuor digitorum. Supponitur Scaccario pannus in termino Paschæ emptus non quilibet, sed niger virgis distinctus, distantibus à se virgis vel pedis, vel palmæ extentæ spatio.* Et paulò post. *Ab ipsa regni conquisitione per Regem Guilielmum facta hæc Curia cœpisse dicitur, sumpta tamen eius ratione à Scaccario transmarino.* In hac omnes causæ audiuntur quæ ad Fiscum pertinent. Iudices sunt Dominus Thesaurarius Angliæ, Cancellarius Scaccarij, Capitalis Baro, Barones alij tres. Ministri sunt, memoriæ Regis minister, Memoriæ Thesaurarij minister. Clericus pipæ, Controrotulator pipæ, Auditores veteris reuentionis quinque. Forinsecarum oppositor, Clericus extractorum, Clericus placitorum, Marischallus, Clericus summonitionum. Deputati Camerarij. Secundarij in officio memoriæ Regis duo, Secundarij in officio Thesaurarij duo, Secundarij pipæ duo. Clerici in diuersis officijs quatuor, &c. In altera Scaccarij parte, quæ *Recepta* dicitur, hi sunt officiarij. Camerarij duo, Vice-thesaurarius, Clericus Talliarum, Clericus Pellis, Numeratores quatuor, Iunctores Talliarum duo, Deputati Camerarij duo, Clericus pro Tallijs, Custos Thesaurarij, Tabellarij ordinarij quatuor, Scribæ duo, &c. Officiarij item Decimarum & Primitiarum huc spectant. Cùm enim Papæ authoritas profligata esset, lege cautum est, vt Ecclesiasticorum beneficiorum decimæ, & primitiæ regi persoluerentur. *Scaccarium.*

Curia Wardorum à pupillis quorum causas tractat nomen habet, *Curia Wardorum.*

bet. Veteri enim instituto è Normannia deducto, & non ab Henrico tertio, vt aliqui scribunt, cùm quis defunctus sit qui possessiones à Rege *in capite* tenet, tam hæredes quàm eorũ patrimonium redditusq; in Regis potestate & tutela sunt, donec alterum & vigessimum ætatis annum complêrint. Verùm hanc Curiam primus instituit Henricus octauus, in qua Magister Generalis iudicat, subsunt autem Superuisor liberationum, Attornatus Generalis, Receptor Generalis, Auditor, Clericus Curiæ, Clericus liberationum, Assessores duo, Tabellarius, Feodarij quadraginta.

Admiralij Curia.

Admiralij Curia res maritimas tractat. In hac numerantur Admiralius Angliæ, Locumtenens & Iudex, Scribæ duo, Seruiens Curiæ, Viceadmiralij Angliæ.

Assisæ, quas dicimus, in quolibet Comitatu bis anno habentur, in quibus duo Assisarum Iustitiarij ad hoc deputati cum Eirenarchis, siue pacis Iustitiarijs comitati, & de ciuilibus, & criminalibus cognoscunt. Loca verò & tempora in vnoquoque Comitatu edicto publico quindecem ante Assisas diebus denuntiantur.

Fora æquitatis sunt, *Cancellaria, Curia Requestarum*, Concilia in limitibus Walliæ, & parte Boreali.

Cancellaria.

Cancellaria, à Cancellario nomen traxit, quod nomen sub priscis Imperatoribus non adeò magnæ dignitatis fuisse ex Vopisco docemur. Nunc autem honoris est maximi, & in summum togatæ dignitatis fastigium euecti sunt Cancellarij. Quorum nomen quidam speciosè à cancellando, id est, ductis cancellatim lineis inducendo, repetunt. Cassiodorus autem à Cancellis quòd intra secreta cancellorum septis clausa, caussas examinârunt, cæterùm in hac Curia ex æquo & bono iudicatur, & summum ius quod summa crux videri solet, temperatur. Hîc verò sedent Dominus Cancellarius Angliæ, Magister Rotulorum, Magistri Cancellariæ duodecem. Pertinéntque ad hanc Curiam Protonotarius, Clericus Coronæ, Clericus Hanaperij, Clerici Cancellariæ sex, Clerici paruæ Bagiæ tres, Examinatores Curiæ duo, Præco, Seruiens ad arma, Sigillator, Ceræ minister, Contrarotulator Hanaperij, Clericus Præsentationum, Clericus ad Facultates, Clericus ad examinationem literarum Patentium, Registrarius, Clerici irrotulamentorum nouem, Clericus pro demissionibus, Clericus ad Appellationes, Clericus ad Protectiones, Clericus ad licentias, & pardonationes alienationis,

Secretum, locus iudicij.

Clericus

Clericus ad Breuia, & Commissiones è Curia Wardorum, Clericus ad Breuia de *Sub Pœna* & Cursistæ Curiæ Cancellariæ viginti quatuor.

Requestarum Curia pauperum, & regiorum famulorum causas audit, in hac sunt Magistri Requestarum, & Clericus. De Consilijs autem illis, & alijs Curijs, suo loco dicemus. *Requestarum Curia.*

Ecclesiastica fora præcipua sunt, *Synodus*, quæ *Conuocatio Cleri* dicitur, semperque simul cum Parliamento habetur: & *Synodi Prouinciales* in vtraque prouincia. Post hæc Archiepiscopi Cantuariensis Curiæ numerantur, videlicet *Curia de Arcubus*, à loco sic dicta; cui Iudex præest *Decanus de Arcubus* appellatus, qui ad omnium in Cantuariensi prouincia appellationes rescribit. Aduocati in hac sunt XVI. aut plures pro Archiepiscopi arbitrio, omnes Legum Doctores, Scribæ duo, & Procuratores decem. *Curia Audientiæ*, quæ omnes Prouincialiũ querelas, causas, & appellationes recipit. *Curia prærogatiuæ*, in qua Commissarius de hæreditatibus ab intestato, seu testamento delatis ius dicit. *Curia Facultatum*, in qua Præfectus constituitur, qui desideria cognoscit eorum, qui Ecclesiastici iuris quandoque rigidi, atque stricti relaxationem petunt, & Registrarius, qui concessas dispensationes in scripta refert. *Peculiarium Curiam*, quæ ad quasdam parochias ab episcopali iurisdictione in nonnullis Diœcesibus separatas, & Archiepiscopo Cantuariensi peculiares spectat, aliásque obscurioris notæ libens prætereo. Nec ego sanè prudens, qui hisce me immiscuerim, sed exemplo præiuit in Belgica describenda Guicciardinus. *Ecclesiastica fora.* *Curia de Arcubus.* *Curia Audientiæ.* *Curia Facultatum.* *Curia Peculiarium.*

Expectat hîc aliquis vt ex Astrologis attexam in cuius Signi, & Planetæ tutela sit nostra Britannia. Et attexam sanè (nam & in doctis illis erroribus versatus sum) vt curiosis satisfaciam; quamuis tam diuersæ sint de hac re Astrologorum coniecturæ, vt ipsa diuersitas rem omnem infirmare, & veritatem excludere videatur. M. Manilius Poeta antiquus Capricornum præesse innuit in illo versu, *Cui signo Britannia subiecta.*

Tu Capricorne regis quicquid sub sole cadente
Expositum.

Ptolemæus, Albumazar, Cardanus Arietem præficiunt, Ioannes de *Muris* Saturnum, Frater Perscrutator, Esquidus, & Henricus Silen Lunam, eò quòd in septimo, vt aiunt, sit Climate, Rogerus Herefordensis, Thomas Rauennas Philologus, & Hispalensis Pisces, demúmque Schonerus & Pitatus, vt nullus sit consensus,

nos non meliori ratione, Geminis subiecêrunt.

Nunc quod bonum, fœlix, faustum, fortunatúmque sit (vt antiqui rebus agendis præfari solebant) Deo duce, Prouincias, siue Comitatus obibo. In quibus singulis qui fuerint antiqui incolæ, quæ nominis ratio, quæ terræ bonitas, quæ confinia, quę loca cùm antiquioris memoriæ, tùm melioris notæ, qui item à Normannico imperio in quolibet fuerint vel Duces, vel Comites, quàm possum veriſſimè, planiſſimè & breuiſſimè explicabo. In hâc Comitum succeſſione, vt ingenuè fatear, per quem profecerim: Thomam Talbottum in Chartophylacio actuarium diligentiſſimum, & antiquitatis noſtræ ſcientiſſimum, mihi magnum lumen prætuliſſe libens meritò hîc agnoſco.

Ord.

Ab vltimo autem Occidente, id eſt, à Cornwallia, auſpicabor, & indè reliquas prouincias ſuo ordine perluſtrabo, imitatus in hôc Strabonem, Ptolemæum, & vetuſtiſſimos Geographos, qui ab Occiduis regionibus deſcriptiones ſuas ſemper exordiuntur.

DANMONII.

REgionem illam, quæ quasi prima totius Britanniæ longissimè in solis occasum, tanquam Chersonesus proijcitur, & à Septentrione freto Sabrinano, à meridie Britannico, ab Occidente Oceano Verginio vrgetur, insedêrunt antiquitùs Britanni, qui Solino DVNMONII, Ptolemæo DAMNONII, vel vt rectiùs alibi DANMONII dicti. Quod nomen si à stanni fodinis, quas Moina Britanni dicunt, non sit deductum: ab habitatione sub montibus factum videatur. Inferiùs enim, & conuallibus passim per hanc regionem habitatur, quod Dan-munith Britannicè dicitur: quo etiam sensu proxima prouincia Duffneint, i. depressas valles incolens, à Britannis hodie vocatur. An verò OSTIDAMNII, qui & OSTÆI, & OSTIONES, quorum Strabo ex Pytheæ Massilienſi meminit, sint nostri Danmonij, velim vt antiquitatis studiosi paulò diligentiùs secum perpendant. In Europæ enim remotissimis, ad Occidentalem Oceanum, è regione Hispaniæ, non procul ab Vxantissa insula, nunc Vshant, siti erant. Quæ singula huic Danmoniorum regioni optimè & vndique conueniunt. Cúmque Artemidoro Ostiones illi COSSINI vocentur (vt innuit in suis Vrbibus Stephanus) velim etiam considerent, quandoquidem hæc gens Corini etiam dicatur, an pro COSSINI, CORINI non sint substituendi. Fusij enim pro Furij, & Valesij pro Valerij leguntur. Qua loco hos Ostidamnios, & Cossinos ad mare Occiduum Geographi statuant, ne per nebulam quidem vident, si hinc excludantur. Caterum horum regio in duas hodie diuiditur partes Cornwall scilicet, & Denshire, de quibus suo ordine dicendum est.

Ostidamnij.

Cossini.

Cornwall.

COrnwallia, quæ etiam recentioribus Cornubia dicitur, maximè totius Britanniæ in occidentem Solem vergit, & à Britannorum reliquijs, quos Occidentales Britones Marianus Scotus vocat, habitatur, à quibus, Britannica lingua (auitam enim linguam necdum omninò amiserunt) Kernaw dicitur, quod in cornu tenuatur, & in altum

tum promontoriolis, quasi cornibus vndiquaque excurrit. Cornu enim *Corn*, & Cornua *Kern*, multitudinis numero appellant Britanni: licèt alij à Corineo nescio quo, Bruti socio, dictam velint *Cornwalliam*, *Coriniámque* nominent, iuxta fabulosi Poetæ carmen.

Kern & Kern.

Pars Corinea datur Corineo, de duce nomen
Patria, déque viro gens Corinensis habet.

Sed nouum non est (si antiquitatem reuoluas) locos plurimos ab huiusmodi situ nomina sortiri. In Cretâ, & Tauricâ Chersoneso Κερατα μέρεα promontoria dicuntur, quòd quasi arietis cornibus in mare procurrunt. Sic Cyprus *Cerastis* à Græcis olim dicta, quod procurrentibus promontorijs, veluti cornibus mari incumbit; vt minimè mirum sit, hunc tractum qui tanquam cornu, incuruus, & promontoriolis quodammodo cornutus, *Kernaw*, & *Corn* appellatum. Vnde cùm in hanc regionem, bello Saxonico ardente, plurimi Britanni se recepissent, naturæ loci confidentes, pedestria enim itinera montibus satis inuia, & æstuarijs concisa, nauigationem item impeditam propter inscitiam locorum sciebant, Saxo victor qui exotica omnia, & alienos sua lingua pealſh vocauit, huius incolas Cornpealer nuncupauit: Hinc enata Latina appellatio *Cornwallia*, & recentiori sæculo *Cornubia*. Tantùm abest, vt Cornwallia dicta fuerit à Gallis victoribus, quod quidam Gallico nomini blandientes effutiunt. Qui si perinde domi saperent, ac aliena curant, deprehenderent illorum Britanniam maritimam à nostra denominari, & in ea regiunculam *Cornouaille*, quæ Cornwallensium nostrorum lingua vtitur, à nostris eò transmigrantibus nomen sumpsisse. Nam vt Britanni hi nostri occidentales, Armoricis Galliæ, cùm in Cæsarem bellum mouerent, auxilia subministrarunt, vnde bello Britannico ille causam prætexuit; posteáque, vt diximus, (eò commigrantes) *Britanniam* mutato nomine, dixerunt. Sic superioribus sæculis, Britannis popularibus suis contra Francos præstò aderant, & intonante Danica tempestate, huc etiam nonnulli concesserunt, recentiúsque hoc nomen *Cornouaille* reliquisse existimantur.

Walsh *quid significat.*

Cornouaille *in Britannia Armorica. Strabo.*

Hæc regio, veluti pensante æquorum cursus naturâ, vt plurimùm montibus attollitur, gleba in conuallibus satis fertili, quã alga marina Orewood dicta, & limo quodam supra quàm credi possit, lętificant. Ora maritima creberrimis nitet oppidis, quæ numerosam classem conficere possint: interiora metallorum diuite

Orewood.

diuite vena abundant; Stannum enim non sine vbertimo fructu, admiranda copia effoditur, ex quo vasa domestica ducta, apud omnes Europæos, in mensarum vsu argenteis fulgore comparantur. Incolæ passim nigros lapillos, ex quibus stannum conflatur, vel effodiunt, vel ex arenis lotis eximunt, quod in continentem à Britannis priscis nauigijs vitilibus corio circumsutis deuehi solebat. Horum autem stannariorum, siue metallicorum operum duo sunt genera. Alterum Lode-works, alterũ Streme-works vocant; hoc in locis inferioribus est, cùm fossis agendis stanni venas sectantur, & fluuiorum alueos subindè deflectunt; illud in locis æditioribus cùm in montibus puteos, quos Shafts vocant, in magnam altitudinem defodiunt, & cuniculos agunt. In vtroque ingeniorum solertia admiranda, tàm in aquarum deriuationibus, & corriuationibus, quàm in puteorum substructionibus, & suffulcimentis, vt contundendi, lauandi, discernendi, & excoquendi rationes, quibus nihil est solertius, tacitus prætermittam. Verùm vt Britannos priscos in hac arte elaborasse, ex Diodoro, & Æthico docemur: sic Saxones, & Normannos diu neglexisse videtur, aut Arabum, siue Saracenorum opera vsos fuisse, desertas enim fodinas *Attall Sarasin*, id est, Saracenorum reliquias sua lingua vocant incolæ. Tandem verò circa annum 1270. impetratum est ab Edmundo Cornwalliæ Comite diploma, concessę libertates, & leges metallicę latę, quas sigillo suo muniuit, in quo ligonem, & rutrum impressum ferunt, & vectigal stanno impositum, quod Comitibus persolueretur. Has libertates, priuilegia, & leges postea confirmauit, & adauxit Rex Edwardus III. Vniuersam metallicorum rempublicam, quasi vnum corpus in quatuor tribus, siue regiones descripsit, quas à locis, Foy-more, Blackmore, Trewarnaile, & Penwith dicunt. Omnibus Guardianum siue Præsidem præfecit, qui tàm ex æquo & bono, quàm ex lege ius dicit, singulísque tribubus suos Propræsides constituit, qui singulis mensibus, in sua quisque regione lites dijudicat, quæ iudicia à stanno *Stannaria* vocantur, à quibus ad ipsum præsidem nonnunquam prouocatur. Et ne vectigalia subducerentur, & fraudi sit Regibus, quibus nunc vt Cornwalliæ Ducibus, pro singulis millenis stanni pondo, 40. solidi veteri instituto numerantur, lege cautum est, vt omne quod conflatur stannum, ad alterum è quatuor designatis oppidis deferatur, vbi bis anno dependitur, signatur, & vectigal illud persoluitur, nec antea

Stannum.

Diodorus Siculus.

Opera Stannaria.

Metallicorum Politia.

venundare, & distrahere sine grauissima mulcta cuiquam liceat. Nec Stannum verò hoc solum reperitur, sed vnà etiam aurum & argentum, adamantesq; ab ipsa natura in angulos efformati, & læuigati. Eringium autem lætissimo prouentu per littora passim reperitur. Frugum quoque, quamuis non sine magno agricolæ labore, ita ferax, vt non solùm sibi sufficiat, sed magnam vim frumenti Hispaniæ quotannis suppeditet. Vberrimus etiam quæstus existit è piscículis illis quos *Pylchardes* vocant, qui magnis quasi examinibus littora à Iulio ad Nouembrem circumfusi capiuntur, exenterantur, saliuntur, infumantur, conduntur, premuntur, & in Galliam, Hispaniam, Italiamque infinita multitudine exportantur, quibus sunt gratissimæ merces, & *Fumados* appellantur. Nec tamen solo, quàm viris Cornwallia fœlicior, qui vt omni humanitate exculti, etiam priscis illis temporibus: *Mercatorum enim vsu qui stanni gratia eò nauigant*, vt habet Diodorus Siculus, *humaniores erga hospites erant*; ita fortes, strenui, & statura sunt satis procerâ, adeò vt olim Giganteæ magnitudinis fuisse perhibeantur. Vnde Poeta quidam satis antiquus, cùm Gigantes quosdam Britannicos describeret, sic lusit de Britannia loquens

Titanibus illa
Sed paucis famulosa domus, quibus vda ferarum
Terga dabant vestes, cruor haustus, pocula trunci,
Antra lares, dumeta thoros, cœnacula rupes,
Præda cibos, raptus Venerem, spectacula cædes,
Imperium vires, animos furor, impetus arma,
Mortem pugna, sepulchra rubus, monstríq; gemebat
Monticolis tellus, sed eorum plurima tractus
Pars erat occidui, terror maiórque premebat
Te furor, extremum Zephiri Cornubia limen.

Vtrùm verò hæc Danmoniorum proceritas, quæ ex calidi & humidi temperie profluit, ad genitalem mundi spiritum Fauonium, & Occidentalem situm referenda sit, vt in Germania Batauos, in Gallia Aquitanos, & Ruthenos, qui ad occasum extremi sunt proceriſſimos, & fortissimos videmus; an potiùs ad peculiârem aliquam cœli, & soli rationem, non est huius loci, curiosè inquirere.

Nunc Promontoria, vrbes, & flumina, quorum meminerunt antiqui (hoc enim inprimis instituti est nostri) persequamur. Ab ipso extremo promontorio exorsi, primùm australe; inde

Cornish Diamonds.

Eringium. Sea holme.

Pilchardes.

Fumados, qui fortasse Plinio Gerres.

Hauvillanus in Architremio.

Occidui populi proceriſſimi.

inde Septentrionale littus, & demùm Tamaræ fluuij decursum, qui hunc agrum à Deuonienſi ſecludit, perluſtrantes. Extremum promontorium quod Oceano Vergiuio incumbit, & XVII. tantùm temporibus in globoſa terræ ſuperficie à Fortunatis inſulis, vel potiùs Aſoris definitur, Ptolemæo BOLERIVM dicitur, Diodoro BELERIVM, fortaſſe à *Pell* Britannica dictione, quæ remotiſſimum ſignificat. Ἀνταίκιον, ſiue ANTIVESTAEVM eidem etiam Ptolemæo dicitur, Britannis *Penrhinguaed*, id eſt, promontorium ſanguinis, ſed tantùm Bardis, ſiue Poetis, Hiſtoricis verò Britannis *Penwith*, i. promontorium ad ſiniſtram, Saxonibus Penpiþ-ſtcopne. *Steort* enim illis proiectam in mare terram denotat, & hinc Centuria illa tota *Penwith* hodie dicitur, accolis ſua lingua *Pen von las*, id eſt, finis terræ, eodémque ſenſu Anglis, The lands end, quòd ſit totius inſulæ ad occidentem extremum. Quòd ſi HELENVM hoc promontorium appellatum fuerit, vt Volaterranus, & recentiores habent, non ab Heleno Priami filio, ſed à *Pen Elin* profluxit, quod cubitum Britannis ſonat, vt Ἀγκὼν Græcis. Cùm verò à Græcis littora incurua *Anconeſ* dicerentur, quod de Ancona Italiæ Plinius teſtatur, neutiquam abſurdum eſt hoc inflexum littus à Britannis *Pen-elin* eodem ſenſu nuncupatum, & inde Latinum illud *Helenum*. De Antiueſtæo autem ſubinde dubitare ſolebam, an Græcam ſaperet originem. Cùm enim vidiſſem ſolenne apud Græcos fuiſſe nomina locis imponere ex nominibus oppoſitorum, non ſolùm in ipſa Græciâ, vbi *Rhium*, & *Antirrhium* habent, ſed etiam in ſinu Arabico, vbi *Bacchium* & *Antibacchium*: & in Illyrico *Antibarrium*, quòd *Barrium* Italiæ è regione proſpiceret, ſedulò perquiſiui an locus aliquis *Veſtæi* nomine inſignitus, Antiueſtæo noſtro obijceretur; ſed cùm nihil tale inuenerim, ad Britannicam linguam me retuli, nec tamen hîc me expedire poſſum. Cæterùm hoc promontorium longiùs ſe in occaſum immiſiſſe credunt incolæ, & ex ruderibus extractis affirmant nautæ. Terrámq; ibi infuſo mari adopertam, Lioneſſe, ex neſcio qua fabula dictam fuiſſe aſſeuerant.

Belerium ſiue Antiueſtæum.

Steort quid ſignificat.

Lioneſſe.

In extremis huius promontorij ſcopulis, quum recedente æſtu nudantur, Plumbi candidi, atque æris apparent venæ, impoſitamq; fuiſſe olim ſpeculam, vnde indicium nauigantibus accenſo igne factum, ex Oroſio colligo. Altiſſimam enim Pharum in Gallicia Hiſpaniæ erectam fuiſſe dicit *ad ſpeculam Britanniæ*, hoc eſt (ſi modò illum benè capio) ex oppoſito ſpeculæ Britannicæ,

tannicæ, nec enim alius huius insulæ locus Hispaniã prospectat.

S. Buriens. Viculus nunc illi insidet, Saint Buriens dictus, Burienæ mulieri Hibernicæ sacer, Medioxumos enim Hibernicos, & indigites suos hæc gens, vt tutelares deos, ita semper suspexit, vt omnia ferè oppida illis consecrauerit. In huius vicinia in loco, quem Biscaw Woune dicunt, vndeuiginti lapides in orbem dispositi conspiciuntur, singuli XII. quasi pedibus inuicem distantes, & in centro cæteris omnibus multò maior exsurgit. Hoc, vt coniectura probabile est, trophæum aliquod Romanorum fuit sub posterioribus Imperatoribus, vel Athelstani Saxonis, cùm Danmonios in potestatem redegisset, & Asyli ius Burienæ ædiculæ concessisset, eò quòd (vt fama est) victor à Sillinis insulis hîc appulisset.

Trophæum.

Hinc sensim in Austrum circumacto littore, sinus lunatus admittitur, Mounts bay vocant, in quo Oceanum auido meatu irruentem terras demersisse fama obtinet. Huic incumbit *Mousehole*, Britannicè *Port Inis*, i. Insulæ portus, cui ius mercatus obtinuit ab Edwardo primo Henricus de *Tieis* qui Baronis dignitate floruit, Dominúsq; fuit de *Alwerton*, & *Twernel* in hoc Comitatu, sed possessiones per sororem deuenerunt ad Guarinum de *Insula*, & inde ad Comites Warwicenses. *Pensans* etiam, i. caput sabuli, emporiolum, vnde parum abest notissimum saxum *Main-Amber*, quod cùm maximæ sit magnitudinis tamen digitulo moueas, sed à loco ne magna vis hominum dimouere poterit; & *Merkin*, i. forum Iouis, statio malefida huic sinui adsident, & in ipso angulo, qui nomen sinui fecit *Mons Michaelis*, *Dinsol* olim, vt in libro Landauensi habetur, incolis *Careg Cowse*, i. rupis cana, Saxonicè Mychelrop, i. Michaelis locus, vt annotauit Laurentius Noelus, vir rara doctrina insignis, & qui Saxonicam maiorum nostrorum linguam desuetudine intermortuam, & obliuione sepultam primus nostra ætate resuscitauit. Scopulus hic est satis altus & cõfragosus, quoties ex alto se æstus incitat, aquis circumfluus; quoties recedit, terræ coniunctus; vnde loci ingenio fretus Ioannes Oxonienses Comes, non multis antè annis, in sedem belli contra Edwardum IIII. regem elegit, sed parùm fœlicitèr. Eius enim milites à Regijs tentati, statim se dedidêrunt. In ipso verò iugo intra propugnaculum sacellum erat Michaeli Archangelo sacrum. Cellam ibi Guilielmus Moritonij Comes, qui latifundia in hoc tractu Guil. primi patrui sui munificentia tenuit, monacho vni, & alteri construxit,

Baronis Ties.

Main-Amber saxum.

S. Michaels Mount.

Laur. Noelus.

qui

qui Michaëlê eo monte apparuisse prodidêrunt, quòd phantasma ad suum Garganum Itali, & ad sutum Michaelis montem in Normannia Galli certatim rapiunt. Ad huius radices patrum memoriâ, dum stannum effoderêtur, cuspides, secures, & gladij ænei lino inuoluta reperta erant, cuiusmodi effossa fuêrunt iam olim in Germaniæ Hercinijs, necita pridem in nostra Wallia. Constat enim ex antiquorum monumentis Græcos, Cimbros, & Britannos armis æneis fuisse vsos, quamuis ex ære vulnera sint minùs noxia, vtique cui (vt ex Aristotele habet Macrobius) vis insit remedialis. Sed non erat illa ætas, perinde ac nostra in hominum perniciem ingeniosa. In subiectis rupibus, vt etiam passim per hæc littora, fœtificat Pyrrhocorax, rostro & pedibus rubentibus cornix, nó Alpibus peculiaris, vt existimauit Plinius. Quam incendiariam esse auem, & furunculam deprehendêrunt indigenæ. Ignem enim clanculùm ædibus sæpè subijcit, nummulósque sublegit, & abscondit.

Arma ænea.

Pyrrhocorax. Cornish Chough.

Hoc in loco maximè contrahitur regio, quasi in Isthmum, vix enim quatuor milliaria hinc ad superum mare, siue Sabrinanum interiacent. Paulóque supra montem sinus satis latus patet Mountsbay à monte dictus, vbi tutissima nauium statio est, sæuiente Austro & Phœnicia, sex vel septem orgias medio maris recessu profunda. Magis ad Ortum surgit *Godolcan* collis stanni venis ferax & celebris (Godolphin nunc vocant) suis tamen dominis eiusdem cognominis multò est celebrior, qui generis vetustatem virtutibus adæquarunt. Nomen verò in Cornwallica lingua ab *Aquila alba* est factum, & Aquilam bicipitem albam expansam inter tria Lilia eiusdem coloris pro insignibus hæc familia iam olim vsurpauit.

Mountsbay.

Godolphin hill. *Godolphinorum familia.*

Ad Austrum verò statim à Michaëlis monte protruditur Chersonessus, ad cuius ingressum Heilston cernitur, *Hellas* patria lingua ob salsam aquam affusam, oppidum signandi stanni priuilegio celebre. Sub quo plurimis aquis confluis stagnum 2. mill. pass. longitudine efficitur, Loopole dicunt, tenui intercurrente puluino à mari diuisum, quod cùm vndarum violentia perrumpitur, admirandus aquarum latratus tota vicinia longè exauditur. Nec ita procul indè sepimentum militare visitur, (Garth patria lingua vocant) è cógestis sine cemento saxis magno ambitu cóstructum, cuiusmodi & alia hinc indè occurrunt, Danico bello, vt credimus, posita. Nec dissimile est, munitionibus illis Britãnorum, quas rudes, & informes saxorum compages,

Loopoole.

ges,

ges, vocat Tacitus. Chersonesſus autem ipſa, quæ ſatis magna
Menna. *Meneg.* eſt, & viculis referta, Meneg appellatur. MENNA proculdubiò illa, quam ex Cornelio, neſcio an Tacito, annalium ſcriptore, Iornandes in Geticis deſcribit, & *Memma* in nonnullis exemplaribus concipitur. *Eſt enim* (vt veriſſimè inquit ille) *in extrema Britanniæ parte, metallis plurimis copioſa, herbis frequens, & his feracior omnibus quæ pecora magis, quàm homines alant.* Quod tamen *metallis etiam plurimis copioſam eſſe* dixerit, nunc ita eſt indiga, vt
Ocrinum. *The Liſard.* iam olim exhauſta videatur. Hæc nautis hodiè the Liſard vocatur, Ptolemæo *Danmoniorum promontorium*, & OCRINVM, Æthico in ſua portentoſa Geographia, OCRANVM, Oceanique occidentalis montibus annumeratur. An ab *Ocra* quod, vt Sext. Pompeius habet, confragoſum montem ſonat, non affirmârim: *Ocrea* tamè inter Alpes, *Ocriculum*, & *Interocrea*, à prærupto ſitu nomen traxêrunt. Verùm cùm *Ochr* Britannicè aciem ſonat, quid ſi factam appellationem huic promontorio arbitrarer, quòd acuminatum ſit, & in conum deſinat? Reducto ab hoc Meneg littore, ſinus frequentibus, & anguloſis receſſibus portuoſus occurrit Vale fluuiolum recipiens, ad quem in-
Voluba. *Falemouth.* teriùs antiquum floruit oppidum VOLVBA, à Ptolemæo memoratum: ſed iam olim vel intercidit, vel nomen amiſit, quod tamen in Volemouth, ſiue Falemouth portu nunc ſupereſt. Portus hic eſt æquè nobilis, ac ipſum Italiæ Brunduſium, nauium capaciſſimus, & tutiſſimus. In ipſo aditu rupis ardua & præruptа *Crage* ab incolis vocata, eminet. Fauces vtrinque muniunt ad Reipub. præſidium & hoſtium terrorem caſtella, hinc S. *Maudi-*
Pendinas. *ti* ad Ortum, & illinc *Pendinas* ad Occaſum, ab Henrico VIII. extructa. De quibus Poeta noſter Antiquarius.

Pendinas *tenet aſperi cacumina*
Celſum montis, & intonat frequenter.
Mauditi *quoque ſubſidet rotundum*
Caſtrum, & impetu fulminat furenti,
Portus oſtia quà patent Falenſis.

Cenionis oſtium. Portus verò ipſe, CENIONIS oſtium Ptolemæo nuncupatur, à *Genen* proculdubiò Britannica dictione, quæ oſtium & ingreſſum notat, ídque loquitur *Tregenie* oppidum adiunctum, hoc eſt, ſi interpretêris, oppidulum ad oſtium. Oppida interioribus huius portus ſinubus incumbunt nonnulla: Peryn celebris mercatus, vbi Walterus *Broneſcome* Epiſcopus Exonienſis
Perin. *Glaſnith.* anno 1288. Collegiatam Eccleſiam, *Glaſnith* vocant, & duodecim

cem Præbendarios instituit, Arwenak vetustæ & claræ familiæ Killegreworum sedes, Truro Cornwallicè *Truscu*, duobus riuulis quasi incinctum, Maiore, quem vocant, & priuilegijs pro re metallica clarum, & Grampound, à portu disiunctissimum: Cui subijcitur ad mare Rosseland territorium, ita dictum, vt alijs placet; quasi rosetum, vt mihi videtur, quod ericetum sit. Hoc enim *Ros* Britannicè significat. Vnde *Rossia* in Scotia, & *Rossia* alteri in Cambria nomen, tractus vtpotè siticulosi, & aridi. Post hanc Rossiam statim Oceanus recedentes terras diffusiore sinu occupat, quem Truearvaith bay vocant, id est, si interpretêris, oppidum ad sabulum. *Rossia.*

Vix duobus hinc milliaribus, quà Fawey flumen mari illabitur, Fowy oppidum, *Foath* Britannicè, crepidine porrectum iacet, bellis naualibus superiori ætâte celebratissimum, quod & publica insignia testantur, quæ ex quinque portuum insignibus componuntur. Ad portum moles vtrinque habet ab Edwardo IIII. positas, Qui breui pòst tempore Fawensibus istis subiratus, quòd Gallico bello sopito, prædabundi Gallicam oram infestâssent, naues omnes, & apparatum nauticum adêmit. E regione ad alteram ripam sedet *Hall* amœnissimo ambulacro in collis deuexo notissima domus Guil. Mohuni Equitis aurati antiqua & illustri nobilitate, qui à Mohunis Somersetti & Courtneis Deuoniæ Comitibus ortus & procreatus. *Foy.* *Mohuni.*

Interiùs ad eundem fluuium VZELLA Ptolemæi situm habet, quæ nomine non prorsus deperdito, Lestuthiell hodiè dicitur, à situ nomen sortita: collem enim editum occupauit, vbi Lestormin est castrum antiquum, nunc autem in conuallem translata subsidet. *Vchel* verò Britannicè idem sonat, quod altum & æditum, vnde & *Vxellodunum* Galliæ nomen habet, quod in monte situm, præruptum esset vndique oppidum. *Pen-Vchelcoit*, i. mons æditus in sylua, Britannicâ historiâ, hæc vocatur, quam nonnulli Exoniam esse volunt. Verùm situs apud Ptolemæum & nomen superstes, Vzellam hanc esse antiquam contestantur. Nostra ætâte, exiguum est oppidum, minúsque frequens, propterea quòd *Fawey* fluuius, qui superiori ætate, accedente mari augescere ad ipsum oppidum, & par nauibus subuehendis esse solebat, ita arenis ex stanni fodînis alueum obstructum habet, (vnde omnibus huius prouinciæ portubus obstructionis periculum,) vt vix minimis nauigiolis nunc sufficiat. Totius tamen Conuentus, siue Comitatus primarium est oppidum, *Vzella. Britanni literam x non habent.* *Vxellodunum Gallia.* *Vnde Portus in Cornwallia obstructi.*

dum, vbi Vicecomes (quem lex nostra Municipalis vocat) singulis mensibus causſas dijudicat, & Metallicorum præses suum carcerem habet: Signandi etiam stanni priuilegio gaudet, beneficio, vt inquiunt ipsi, Edmundi Cornubiæ Comitis, qui ibidem olim palatium suum habuerit. Sed Vzellæ huius luminibus in-
Leskerd. primis officiunt duo oppida, **Leskerd** ad ortum æditiori colli
Bodman. impositum, castro antiquo foroque celebre, & **Bodman** ad Septentrionem vix duorum milliarium diuerticulo, *Bosuenna*, ni fallor, Britannicè, & *Bodminian*, in antiquis chartis, inter duos colles situ non ita salubri interpositum. Hoc celebratissimũ est forum, ab ortu in occasum protensum, ciuibus frequens & ædibus satis excultum, signandique stanni priuilegio clarum. Sed clarius olim, vt aliqui volunt, dignitate Episcopali, donec Dani horrificum illud bellum intulerint. Tunc enim oppido vi Martis
⁂ perculso, Episcopalis dignitas ad S. **Germans** fuit translata.
Loo. *Loo* fluuius deinde hoc in littore sibi viam in Oceanum aperit, & ad ostiũ duo oppidula suo nomini cooptat quę ponte saxeo coniunguntur, occidentale quod recentiùs, maximè floret, orientali verò tempus suum florem detraxit, licèt Maioris & Burgensium Priuilegia retineat. Hinc memorandum nihil occurrit donec ad *Liuerum* fluuiolum ostriferum perueneris qui sub-
S. Germ. luit S. **Germans** viculum, ad quem in Danico turbine sedes Episcopales timor transtulit; vbi ædicula S. Germano Antisiodorensi sacra, qui Pelagianam hæresim in Britannia repullulantem extirpauit. In qua cùm pauculi sedissent Episcopi, Leuinus præsul Cridiensis, qui gratia multùm apud Canutum Danum valebat, regia authoritate intercedente, obtinuit, vt suæ sedi coniungeretur. Ex quo tempore, vnus Episcopus, & huic prouinciæ, & Deuoniæ præfuit, qui nunc Exoniæ sedet, suffraganeóque suo hunc Germani viculum in sedem constituit. Nihil enim aliud hodiè est, quàm piscatorum casulæ, qui satis copiosam exercent piscaturam in Oceano, & vicinis fluminib. Pauculis hinc milliaribus ad eundem fluuium *Trematon* castelli nomen
⁂ semirutis mœnibus tuetur, vbi vt est in libro Domesday Guil.
Trematon. Comes Moritonensis *suum castrum & mercatum habuit*, caputq; fuit Baronię, Comitum & Ducum Cornubiæ. Quod cùm *Liuerus* præterfluxerit, propè *Saltashe*, olim *Esse*, familiæ Valtortorum quondam sedem, nunc mercatoribus satis frequens, & non paucis priuilegijs munitum, in Tamaram qui regionis terminus
Edgcombe. est, euoluitur, vbi *Mont-Edgcombe* sedes familię vetustæ Edgcomborum

comborum ameniſſimo ſitu ſinuoſum portum ſubiectum proſpicit. Cui proxima eſt *Anthony* memoranda propter ſuam elegantiam, & piſcinam quæ Oceanum admittit, piſceſque marinos in vſum & voluptatem præbet, ſed multo magis propter Dominum ſuum Richardum Carew, qui ita locum à maioribus traditum tuetur, vt virtutum ornamentis exſuperet. Hactenus auſtralem oram, nunc Septentrionalem obeamus. *Anthony.*

Septentrionale littus ab ipſo Belerio promontorio, primùm longo tractu arenoſis cumulis aggeratum procurrit ad oppidulum lingula quadam in mare prominens, S. Ies appellatum, Iiæ mulieri Hibernicæ nomen acceptum ferens, olim *Pendinas*, ſubiectúmque ſinum, in quem Hayle fluuiolus influit, ſuo nomine adoptauit, qui nautis S. Ies bay vocatur. Oppidum verò ipſum iam tenue eſt. Caurus enim huius littoris tyrannus arenas conuerrendo ita afflixit, vt ſubinde tranſlatum fuerit. Hinc vtrinque ſpatioſior procurrit in ortum regio, & obliquiore flexu Septentrionale littus in Aquilonem tendit ad Padſtow vſque, nec aliud antiquę notę tota via habet, quam in ſabulo poſitum S. Pirano ſacellum, qui Diuus etiam Hibernicus (ſi credere libet) decem Hibernię reges, & eorũ exercitus tribus vaccis ſuis octo diebus aluit, & porcellos mortuos, nec non homines ſuſcitauit, tandémq; hîc hominé ipſe exuit. Deinde lõgiùs à littore *S. Columbani* oppidulum mercatorium ſedet, Columbani Scoti viri ſanctiſſimi memoriæ conſecratum, iuxta quod propiùs ad mare *Lanheron* cernitur, ſedes equeſtris familiæ Arondelliorum, qui ob fortunas quas habuerunt, ampliſſimas *Arondelli magni* non ita pridem dicti ſunt. De *Hirundine* alicubi Latinè ſcribuntur, nec malè, (ſi quid ego iudico) Hirundo enim Gallicè *Arondell* dicitur, & in clypeo gentilitio quinque argenteis hirundinibus pro inſignibus vtuntur. Familia ſanè antiqua & celebris propinquitatis & affinitatis ramis longè diffuſa. Parúmque hinc abeſt *Caſtellan Dauis*, i. *Dauidis caſtrum*, vbi tantùm in collis vertice duplex vallum, aggerque ad illud ducens cernitur. S. Ies. S. Columb. Lhanheron. *Arondellium familia.* Caſtellan Dauis.

Non procul hinc *Alan* fluuius, qui & *Camel*, à tortuoſo meatu; (Hoc enim *Cam illis* denotat) placidè in ſuperum fretum defluit, qui ad ſuum oſtium Padſtow emporiolum habet, contractè pro Petrokſtow (vt in ſanctorum hiſtorijs legitur) à Petroco quodam Britannico in diuos relato, qui hîc Deo vacauit, cùm anteà *Loderic*, & *Laffennec* vocaretur. Ad huius Alani fontes, Padſtow.

Camelford,

Camelford. Camelford, alicubi Castelford, viculus cernitur, Camblam olim dictum indicat Lelandus, qui Arthurum Hectorem nostrum ibi cecidisse scribit. Fragmenta etenim (vt prodit ille) armorum, annuli, ænea equorum ornamenta, nonnunquam ab agricolis ibi eruuntur, famáq; tot sæculis conseruata, insignem hoc loco stragem factam fuisse prædicat. Extant etiam versus, in nescio quo medij temporis poeta, de Cambala cruore effuso inũdante, in prælio Arthurij contra Mordredum. Quos subijcere non pigebit, cùm Musis non omninò inuitis scripti videantur.

Naturam Cambala fontis
Mutatam stupet esse sui, transcendit inundans
Sanguineus torrens ripas, & ducit in æquor
Corpora cæsorum, plures natâre videres,
Et petere auxilium, quos vndis vita reliquit.

Certè (vt hoc de Arthuro non negem,) apud Marianum, Britannos & Saxones, anno instauratæ salutis 820. funesto prælio hîc concurrisse legi, vt Marti sacer hic locus videatur. Et si verum sit, Arthurum hîc cecidisse, idem littus illi fuit fatale, quod natale. Ad littus enim proximum *Tindagium*, Arthuri illius magni patria exertâ quasi lingulâ sedet, vtrinque fluctibus in sinum reductis, Tingadel hodiè appellant, nunc tantùm splendida ruina, olim castrum magnificum, de quo quidam cecinit.

Tindagel. *Arthuri locus natalis.*

Est locus Abrini sinuoso littore ponti
Rupe situs media, refluus quem circuit æstus,
Fulminat hic latè turrito vertice castrum,
Nomine Tindagium veteres dixêre Corini.

Longum esset ex historijs nostris hîc declarare quomodo Vtherus *Pendragon* Rex Britanniæ vxorem Gorlois Principis Cornubiæ in hoc castro deperiret, assumpta præstigijs magicis mariti specie, matroniæ stuprum inferret, & Arthurum illum susciperet. Satis sit si Ioannis nostri Hauillensis versibus vtar

——————facie dum falsus adulter
Tindagel irrupit, nec amoris Pendragon æstum
Vincit, & omnificas Merlini consulit artes
Mentiturq; ducis habitus, & rege latente,
Induit absentis præsentia Gorlois ora.

Fuit Vtherus *Pendragon* iste princeps in quo rei militaris studia viguerunt, quique labentem patriam contra Saxones fortiter præfulsit, An ab illo prodijt *regium illud apud Anglos vexillum Draconis habens cum capite aureo effigiem, quod vicinis expertum, & paganis*

Draco in vexillis Regum Angla.

paganis sub Richardo primo in vltramarinis gentibus terribile fuit, vt author est Geruasius Tilburiensis, non affirmauerim. Acceptum potiùs à Romanis crediderim, qui diu Aquila vsi sunt, postquã Marius lupi, Minotauri, Equi, &c. abdicasset signa, tandémque sub posterioribus Imperatoribus Draconem vsurparunt, vnde Claudianus, *Hispida Draconum colla leuant*, Regésque Occidentalium Saxonum Draconem in vexillis gestasse Houedenus docet. De alio autem Saxonum vexillo quod Beda *Tufam* dixit, & *Reafan* Danorum nihil attexam, ne longiùs à proposito abijsse videar. *Vexilla.*

In eadem deinde ora, quæ minùs fœcunda, & syluis nuda, mari obijcitur **Botereaux** castrum, corruptè **Boscastell** vulgò, à Dominis de *Botereaux* conditum, qui tres bufones nigricantes scuto argenteo gestabant, Guilielmus *Botereaux*, qui Boterellus etiam dictus, primus in hac familia habetur, qui duxit Aliciam filiam Richardi Corbett, cuius soror amasia fuit regis Henrici primi, è qua Reginaldum Cornubiæ Comitem suscepit, ab hoc Guilielmo non interrupta serie vndecem eo prænomine floruerunt, (tertio, & septimo, exceptis qui Reginaldi nominati) vltimi verò vnica filia Margareta Roberto Hungerfordo nupta, per cuius posteros ad Hastingorum familiam deuoluta est hæreditas, quæ aucta fuit nuptijs aui illius Margaretæ cum Catharina hærede altera Catharinæ Thwengi, proaui cum filia & hærede Ioannis *S. Lo*, & abaui itidem cum filia & hærede Ioannis de *Moeles* Baronis opulenti. Botereaux. *Barones Botereaux.* ✻ 1462.

Hinc in altum euecta terra ita ad Boream prominet, vt XXIII milliaria hîc in latitudine inter duo maria colligat regio, quæ hucusque in angustias quodammodo coarctata processit. In hac maxima latitudine *Stow* ad mare sedet, antiqua habitatio familiæ Grenvillorum quæ sanè generis antiquitate & claritate illustris. Cui adiacet *Stratton* hortis, & suo allio non obscurus mercatus. TAMARA flumen, nunc **Tamar**, haud procul à Septentrionali littore fontes hîc aperiens, celer, & fremens ad meridiem cursum agit, multis riuulorum alueis auctus per TAMARAM oppidum à Ptolemæo memoratum, nunc **Tamerton**, & à ripa remotius **Lanstuphadon**, id est, *fanum* Stephani, vulgò **Lauston**, olim *Dunewet*, oppidulum nitidum cliuo surgenti adfixum, in quo primis Normannici imperij temporibus Guil. Comes Moritonij suum castrum habuit. Recentiùs hoc nomẽ à S. Stephani monasterio assumpsit, quod Reginaldus Cornwalliæ ✻ *Stow.* *Tamara fl.* *Launceston.*

Comes circa annum Domini 1150. extruxit, cui operi Episcopi Exonienses humano affectu plus nimis abducti & seducti, infensiùs aduersabantur, dum suæ iurisdictioni anxiè timerent. Hodie publico prouinciæ carcere, & sæpe Assisis, quas vocamus, est notissimum. Inferiùs iuxta Saltash, Liuerum flu. admittit, ad quē illud S. Germano sacrum visitur oppidum. Inde verò rectus soliduſq; in Oceanum exit, portum efficiens Tamerworth in vita Indracti dictum: cùm iam Cornubiam à Deuonia diuiserit. Hunc enim Athelstanus rex limitem inter Britannos Cornubienses & suos Anglos statuit, postquam è Deuonia Britannos submouisset, vt testatur Malmesburiensis, qui *Tambram* vocat, & hodie etiam Deuoniam à Cornubia disterminat. Vnde Alexander Nechamus in Diuinæ sapientiæ laudibus.

Loegriæ Tamaris diuisor Cornubiæque
Indigenas ditat pinguibus isicijs.

De Vrsula magnæ sanctitatis virgine hinc oriunda, quam Attila ille Dei flagellum, cum xi. millibus virginum martyrio affecit; & de Constantino illo, quem *immundæ Leænæ Danmoniæ tyrannicum catulum* vocat Gildas, & de huius vniuersi Comitatus *deafforrestatione* sub Rege Ioanne, anteà enim Forresta censebatur, dicant historici, instituti enim non est mei. E Britannici sanguinis Comitibus solùm Cadocus vltimus Cornwalliæ Comes memoratur, qui, vt Heraldicæ artis periti tradunt, clypeum nigrum globulis aureis distinctum gerebat. E Normannico autem sanguine Comes primus erat Robertus Moritonius, Guilielmi Conquestoris ex Herlotta matre frater, cui successit Guilielmus filius. Cùm ille autem à Roberto Normanno contra Henricum primum Angliæ Regem staret, in prælio captus, & libertatem & honores amisit, suffectúsque in eius locum Reginaldus Henrici primi filius naturalis, qui cùm diem fine prole obijsset, successorem habuit Ioannem Regis Henrici secundi filium, qui posteà etiam Rex Angliæ inauguratus. Huius filius Rex Henricus iii. fratrem Richardum hoc honore ornauit, qui nonnullos Germaniæ Septemuiros ita pecunia expugnauit, vt anno 1257. in Romanorum Regem eligeretur, vnde de eo peruulgatus est versiculus,

Nummus ait pro me, nubit Cornwallia Romæ.

Sed cùm in Germania omnia inteſtinis bellis flagrarent, imperio se abdicauit, & in Angliam citò redijt, vbi defunctus, filium Edmundum in Cornwalliæ Comitatu successorem reliquit: quo

Cornwallia tota Forresta.

Comites Cornwalliæ.

quo sine sobole sublato, Edwardus, qui postea Rex Angliæ, eius nominis secundus, hunc titulum à patre accêpit, cúmque iam rex esset, Petro Gauestono Vasconi contulit, qui eius adolescentiam corruptelarum illecebris irretierat. Cùm verò ille ob principem corruptum, & alia scelera capite truncaretur, successit Ioannes de *Eltham*, Edwardi II. filius natu minor, quo etiam, sine sobole, mortuo, Edwardus III. Cornwalliam in Ducatum erexit, Edwardúmque filium suum bellicis laudibus principem cumulatissimum, anno Christi 1336. Ducem Cornwalliæ dixit. Ex quo tempore, Walliæ Principes, fuérunt itidem Cornwalliæ Duces, qui in actionum quibusdam formulis, rebus metallicis, naufragorum bonis, & portorijs iura Regalia habuêrunt. Sed hæc planiùs & pleniùs docebit Richardus Carew de *Anthonie* non minùs generis splendore, quàm virtute & doctrina nobilis, qui huius regionis descriptionem latiore specie, & non ad tenue climat, quemque mihi præluxisse non possum non agnoscere. *Duces Cornwallia.*

Sunt in hoc Comitatu parochiæ 161.

Denshire.

CITERIOR, quam dixi, Danmoniorum regio, **Denshire** vulgò nunc dicitur, Britannis Cornwallensibus *Deuman*, Cambrobritannis *Duffeneynt*, Saxonibus Deuenʒchiɲe, vndè facta Latina appellatio *Denonia*, & contracta illa, qua vulgus hominum vtitur, **Denshire**, non à Danis, vt scioli quidam acerrimè contendunt. Regio, quæ vt maiori latitudinis incremento vtrinque quàm Cornwallia excurrit, ita vtrinque portubus accincta commodioribus, nec minùs stanni venis diues, præsertim quà Occidentem spectat, pratis distincta lætioribus, syluis vestita frequentioribus, ædificijs, oppidísque refertissima: gleba autem alicubi perinde exili, quæ tamen benigniùs colono respondet, si rei rusticæ prudentiam, agendi voluntatem, & impendendi facultatem conferre possit. Nec alibi ferè in Anglia maiorem impensam terra exigit, plurimis enim locis quodammodo

Arena fecunda. sterilescit, nisi arena è mari inspergatur, quæ ad fœcunditatem efficax, quasi animam glebis infundit, vnde in locis à littore remotioribus cariùs emitur.

In hac describenda primùm Occiduum latus, quod Tamara perstringit, inde Australe, quod Oceano incumbit, perlustrabo: ab hoc per Orientalem limitem, quo Dorcestriam, & Somersettiam attingit, ad Septentrionale littus, quod Sabriniano freto vrgetur, me recipiam.

TAMARA, qui regiones has disterminat, primùm **Lid** fluuiolum ab ortu, hospitio excipit, ad quem **Lidford**, emporiolum tenue, & **Lidford** nunc viculus, olim celebre oppidum Danico turbine anno 997. concussum, quod (vt in illo libro, quo Angliæ lustrum condidit Guil. primus scribitur) non alio tempore, nec alia ratione, quàm Londinum censeri solebat. *Lid* ille fluuiolus hîc ad pontem rupibus coarctatus se præcipitem in tantam profunditatem indies excauando agit, vt aqua non videatur, tantum murmur inaudiatur, non sine prætereuntium admiratione. Indè æditum montem longè protentum suspicit, Hengestdoun Marianus vocat, Hengistique montem interpretatur, vulgò **Hengston hill** dicitur. Qui Stanni venis satis est fœcundus, locúsque solennis, vbi septimo, vel octauo quoque anno, Cornwalliæ & Deuoniæ metallici frequentes conuenire soliti erant, & suis de rebus consilium inire. Ad hunc, anno salutis DCCCXXXV. Britanni Danmonij, qui Danis in auxilium adscitis, in Deuoniam irruperant, vt Saxones, qui eam sui iuris fecerant, exturbarent, miserandâ strage, ab Egbrichto rege, ferè adinternecionem, vt author est ille Marianus, sunt occisi.

Lidford.

Hengston hill.

Inferiùs *Teauum* fluuiolum recipit Tamara, ad quem **Teauistoke**, vulgò **Tauistoke** floret, cœnobio quondam celebre, quod Ottgarus siue Odogarus Deuoniæ Comes Edgari regis socer, virginibus sacris anno Christi 961. extruxit, *Locus*, vt inquit Malmesburiensis, *amœnus oportunitate nemorum, copiosa piscium captura, Ecclesia congruente fabrica, fluuialibus ripis per officinas decurrentibus, qui suo impetu effusi, quicquid inuenerint superfluum deferunt. Rumonus ibi sanctus prædicatur, & iacet Episcopus. Cernitúrque in eodem monasterio sepulchrum Ottgari illius, spectaculóque ducitur enormitas Mausolei filij eius; Edulfus is vocatus est, giganteæ molis, & immanis roboris:* vtpote qui portarum repagula perfringere, & fluuiolum decem pedes latum diuaricatis pedibus continuare poterat,

Tauistoke.

poterat, si fidem Guilielmo illi adhibere libeat. Sed triceſſimus tertius ab hoc condito vix agebatur annus, cùm Danica incenſum tempeſtate deflagrârit; refloruit tamen, laudabilíque inſtituto, auitę noſtræ linguę, Saxonicam dico, quę iam in deſuetudinem abijt, lectiones in hoc vſque ad patrum memoriam habebantur, nè quod nunc euênit, huius linguæ cognitio intercideret. Recepto iam Teauo, Tamara proximè ſuum oſtium accedit, vbi *Plimus* fluuius ſe vnà in Oceanum euoluit, noménque oppido incumbenti **Plimmouth** fecit. Olim enim, vt accepimus, **Sutton** vocabatur, & ſuperiori ſæculo, ex viculo piſcatorio in oppidum amplum, ciuiúmque frequentia vrbis æmulum, quale nunc cernitur, excreuit: portúſque commoditas hoc effêcit qui maxima nauigia in ſinum minimè deductis velis admittit, tutiſſimámque ſtationem nauibus quantumuis magnis tàm in Tamara, quàm Plimo præbet: & ad vim hoſtilem arcendam ſatis eſt munitus. In medio enim oſtio inſula S. Michaëlis præiacet, quæ & ſuas munitiones habet. Ipſe verò portus ad oppidum vtrâque ex parte munitur, & catena interpoſita, cùm opus fuerit, clauditur, moléſque ad Auſtrum obijcitur, & in colle proximo caſtrum à Valtortis, vt creditur, ad quos maxima pars oppidi olim ſpectâuit, poſitũ. In quatuor tribus totum eſt oppidum deſcriptum, **Wards**, noſtra lingua vocamus, quibus omnibus Maior, ſiue Prætor præficitur, ab Hen. VI. conſtitutus, & ſub eo ſingulis tribubus Capitaneus quondam præpoſitus erat, quorum quilibet & ſuos pedaneos magiſtratus habuit. De fabuloſa illa Corinei cum *Gogmagog* Gigãte, hoc in loco colluctatione, ſat ſit, quia credere non libet, vnum & alterum ex Architrenio de Gigantibus noſtris verſiculum adiungere.

Prælectiones linguæ Saxonicæ.

Plimmouth.

Gogmagog.

Hos auidum belli robur Corineus Alterno
Præcipites miſit, cubitis ter quatuor altum
Gogmagog Herculeâ ſuſpendit in aëre lucta,
Anthæumque ſuum ſcopulo detruſit in æquor.
Potauítque dato Thetis ebria ſanguine fluctus,
Diuiſumque tulit mare corpus, Cerberus vmbram.

Scopulus verò ille, è quo Gigantem detruſum ferunt, **the Hau** nunc dicitur, qui collis eſt inter oppidum, & Oceanum interiectus, in cuius ſummitate, quæ in amœniſſimam planitiem ſternitur, gratiſſimus vndiquaque patet proſpectus, & in nauigantium vſum Index nauticus, quem *Compaſſum* dicunt, longè pulcherrimus erigitur. Non magna eſt huius oppidi amplitudo,

maxima tamen nominis dignitas apud omnes gentes, nec tam ob portus commoditatem, quàm incolarum virtutem: Hinc enim vt alios taceam, est Franciscus ille Dracus Eques auratus in gloria nauali nostrę memorię facilè princeps. Qui primùm, vt damna quę ab Hispanis pertulerat, resarciret, Mexicanum sinum toto biennio victorijs quasi obsedit, Isthmumq; illum Darienę peragrauit, vnde cum Australe quod vocant Hispani mare prospexisset, vt Themistocles Miltiadis trophæis excitatus sibi, patrię, & suę glorię deesse existimauit, nisi perlustraret, ita animo semper obuersabatur. Anno igitur 1577. hinc soluens mare illud per Magellanicum fretum ingressus orbem terrarum inter varias fortunæ vicissitudines biennio & decem mensibus, Deo Duce, Virtute comite, secundissimè circumnauigauit. Vnde quidam ad eum

Franciscus Drake.

Drake, pererrati nouit quem terminus orbis,
Quemq; semel mundi vidit vterq; polus.
Si taceant homines, facient te sydera notum,
Sol nescit comitis immemor esse sui.

Reliquas eius res gestas & aliorum, cùm non huius sint loci, scribant historici. De hoc loco nihil aliud est quod attexam nisi regnante Guilielmo Rufo, Ealphegum Sacerdotem eruditum, & coniugatum hîc floruisse. Nec enim ante annum 1102. sacerdotibus vxores in Anglia interdictæ fuerunt. Tunc Anselmus Archiepiscopus Cantuarienfis sacris literis, & naturæ vim intulit, & (Henrici Huntingdonenfis verbis vtar) *Anglorum sacerdotibus vxores anteà non prohibitas prohibuit. Quod quibusdam mundissimum visum, quibusdam periculosissimum, ne dum munditias viribus maiores appeterent, in immunditias horribiles ad Christiani nominis summum dedecus inciderent.*

Vxores sacerdotibus in Anglia primùm interdictæ.

Plimpton. Interiùs non procul à Plimo flumine sedet **Plimpton** forum satis frequens, vbi reliquiæ deformésque ruinę castri se ostendunt, de quo plurimi quasi clientelari iure, vel vt Iurisperiti nostri loquuntur, *in castle garde* tenuerunt, vtpote sedes erat primaria Reduersiorum qui Barones erant de *Plimpton* & Deuoniæ Comites. Huic proximum erat *Plimpton S. Mary*, cuius gloria tunc concidit, cùm non ita pridem Canonicorum collegium cecidit, quod Guil. *Warlewast* Episcopus Exonienfis iam olim condiderat. Magis ad ortum **Modbery** cernitur, oppidum exiguũ, quod ad antiquam Campernulphorũ, *Champernouns* vulgus vocat, familiam equestri splendore claram spectare se agnoscit.

Modbery.

A Plimi ostio, vnde littus australe huius regionis incipit, spatiosa grandi fronte procedit regio vsque ad Dert promontorium (hoc enim significat Saxonicum illud) sed quàm primùm se reduxerit littus, Dert fluuius erumpit, qui ex interiori regionis parte scatens per squallida montana Dertmore inde dicta, in quibus magnetes nuper sunt inuenti, deiectus ruit, arenásque ex fodinis, qui sensim alueum opplent, per *Dertinton* Baroniam quondam Martinorum, deuoluit vsq; ad Totnes vetustum oppidulum, quod in decliui montis ab occasu ad ortum propendit. Magno olim honore floruit, *Non geldabat* (vt est in Censuali Angliæ libro) *nisi quando Exonia geldabat, & seruiebat, si expeditio vadit vel per terram, vel per mare, & Toteneſia, Barneſtaple, & Lidford seruiebat quantùm Exonia reddebat.* Ioannes Rex Maioris pro summo magistratu eligendi potestatem concessit, & Edwardus primus varijs libertatibus adauxit, posteàque fuit castro, vt credunt incolæ, à Zouchæis munitum. Possessio olim erat Iudealis qui de *Totenais* dictus, posteà Guilielmi *Briwer* viri nobilissimi per cuius filiarum alteram ad Breosos, & ab illis per filiam itidem ad Georgium de *Cantelupo* Dominum de *Abergeuenny*, cuius filia suis nuptijs ad Barones Zouchæos transtulit, eorumque fuit donec Ioanne Barone Zouchæo proscripto, quòd Richardi tyranni partes fouisset, Petro Edgecombo viro nobili, & prudenti, vt accêpi, elargiretur Henricus VII. Adiungitur huic oppido *Burgus Pomerye*, vulgò Bery Pomery, à Pomeriorum nobili inprimis hoc tractu familia, quæ paulò magis ad ortum suum castrum perelegans habuit à ripa remotius. Ab hoc Totnes, littus vicinum olim *Totoneſium* dictum fuit, Brutúmque illum nostræ gentis authorem ad hoc appulisse Britannica tradit historia, Hauillanúsque, vt Poëta illam sequutus, cecinit:

Inde dato cursu, Brutus comitatus Achate,
Gallorum spolijs cumulatis nauibus æquor
Exarat, & superis, auraque fauentibus vsus,
Littora fœlices intrat Totoneſia portus.

Sed ille Dert, quem dixi, fluuius, cùm Totoneſij pontem reliquerit, ad quem arenas è fodinis vnà deuolutas exaggerat: nihil prętер fertiles agros vtrinque videt, donec fessus ad ostium deuenerit, cui colle porrecto imminet Dertmouth, ex portus commoditate, quem castella duo defendunt, mercatoribus, & instructissimis nauibus frequens. Prętorem habet à rege Edwardo tertio concessum, Zouchęos, Nicholaum de *Tonkesbury*, Brianosque

Magnetes.

Martini Barones. Totnes.

Dertmouth.

nosque dominos quondam agnouit, séque subinde contra Gallos strenuè defendit. Anno enim Christi 1404. Dominum *de Castell* Gallum, qui commercia hoc tractu latrocinijs præcluserat, & Plimmouth succenderat, dum hunc locum inuaderet, à rusticis & mulierculis interceptus, atque cum suis interfectus.

Hinc refugientia ad Septentriones mare subsequitur littora, magnoque secessu sinus admittitur, qui x. plùs minùs mill. pass. in circuitu colligit, Torbay hodiè dicimus, qui nauibus admodum secura statio, cùm spiret Notolibycus, viculumque eodem nomine adpositum habet, Bruierorum quondam sedem, qui Richardi Secundi temporibus magni nominis fuerunt. Paulò superiùs Haccombe cernitur quondam habitatio Iordanis *Fitzstephens* militis inclyti, per cuius filiam Ceciliam in *Archidiaconorum* familiam deuenit, à qua itidem per Hugonem *Courtney* ad Carewos decursu temporis deuoluta est, quorum familia in his regionibus admodum clara & numerosa habetur. Iana enim filia & hęres vnica Petri illius *Courtney* Nicholao Baroni Carew nupta, plures peperit liberos, quorum natu maximus Thomas cùm minus reuerenter matrem haberet, transcripsit illa patrimonium admodum opulentum inter tres filios minores natu, (è quibus tres illę familię Careworum de *Haccombe*, *Anthony*, & *Bery* sunt ortę) & Ioannem *Vere* è secundo marito filium, Edwardi nunc Comitis Oxonię proauum.

Torbay.

Haccombe.

Careworum familia.

Inde Teignemouth viculus ad ostium *Teigni* flu. vnde & nomen, occurrit, ad quod Dani, qui ad Britanniæ situm, & aditum explorandum præmissi erant, primùm circa annum salutis 800. egressi, occisóque loci præfecto, omen futuræ victoriæ cœpêrunt, quam posteà per vniuersam insulam summa cum immanitate exercuêrunt. Interiúsq; ad eundem fl. adsidet Bishops Teignton, sic appellatum quòd ad Episcopos spectârit, in quo, quia erat asylum, Ioannes de Grandisono Burgundus Episcopus Exonienſis quasi præsagus futuri, pulcherrimas ædes extruxit, *vt haberent successores* (ex eius testamento loquor) *vbi caput suum reclinarent, si fortè in manum regis eorum temporalia caperentur*. Verùm tantùm abfuit, vt consilium eius expleretur, vt successores, & his ædibus, & alijs ferè omninò iam exciderint.

Dani primùm Britanniam ingressi.

Ad sextũ inde milliare Isaca, siue rectiùs Isca flumen, cuius meminit Ptolemæus magno ostio in Oceanum se immittit, Britannis *Isc*, Saxonibus & nobis Ex, fortasse ab *Hesk*. i. ab arundinibus, quæ inter aquaticos frutices principatum tenent, quarum

Isca fl.

rum tegulo Septentrionales populi, vt Britanni, tecta operiebant, & nauium commissuras ferruminabant. Hic flu. fontes habet in *Exmore* squallenti, & infœcundo iuxta Sabrinianum fretum solo, quod magna ex parte Somersettensis censetur agri, & in quo nonnulla visuntur antiqui operis monumenta, videlicet saxa alibi in triangulum, alibi in orbem disposita, & inter ea vnum Saxonicis vel potiùs Danicis literis inscriptum ad dirigendum eos, vt videtur, qui illac iter haberent. *EX* illinc primùm descendit ad Austrum decurrens per **Twiford-ton**, à vado duplici dictum, nunc **Tewerton**, campos satis lætos perstringit, duobusq; præcipuis augetur fluuiolis, *Credeno* ab Occidente, & *Columbo* ab Oriente. Ad *Credenum* in primitiua Saxonum ecclesia, sedes floruit Episcopalis in eiusdem cognominis oppido **Crediantun**, nunc **Kirton**, quod natale solum Winifridi illius, siue Bonifacij, qui * Hassones, Thuringos, & Frisios Germaniæ ad Christum conuertit: nunc tantùm mercatu minùs frequenti, & Exonienſis Episcopi ædibus notum, patrum autem memoriâ multò notius erat Collegio duodecem Prębendariorum, qui iam euanuerunt. *Columbus* flu. qui ab Oriente venit, **Columbton** oppidulum, quod suo nomini adoptauit, alluit, ab Alfredo Rege filio suo iuniori, olim testamento legatum. Iámq; Isca grandior, sed diuortijs ludens magna cum molarum oportunitate, ISCAM vrbem allabitur, cui nomen relinquit, vnde Alexander Nechamus:

Exonia fama celeberrimus Iscia nomen
Prębuit.-----

Vrbs hæc ISCA Ptolemęo dicitur, Antonino ISCA DVNMONIORVM, pro Danmoniorum, alijs falsò *Augusta* quasi legio Secunda Augusta ibi egisset, cùm illam Iscę Silurum stationem egisse, infrà docebitur, Saxonibus Exanceaster, Anglis hodiè **Excester**, olim **Monketon**, à monachis, Latinis *Exonia*, Britannis *Caerisk*, *Caeruth*, & *Pencaer*. i. vrbs primaria. *Caer* enim, vt semel hoc admoneam, apud nostros Britannos vrbem sonat, vnde Hierosolymam *Caer Salem*, Lutetiam *Caer Paris*, Romam *Caer Ryffayne* appellitant. Sic Carthago Punica lingua, *Cartheia*, teste Solino, dicebatur. i. Noua ciuitas. Syris itidem *Caer* vrbem significâsse accepimus, à quibus cùm totum terrarum orbem incolis refertum fuisse in confesso sit, linguam quoque posteris reliquisse, tanquam futurarum matricem probabile videatur. *Vrbs ista*, vt inquit Malmesburiensis *licet solum adiacens humidum*,

Plinius.

Saxa antiqua.

Winifridus Germanorum Apostolus.

* Hessos.

Isca Danmoniorum. Excester.

Caer, quid significat.

&

& squallidum, vix steriles auenas, & plerumque inane folliculum sine grano producat, tamen sua magnificentia, incolarum opulentia, & conuenarum frequentia, omne ita abundat commercium, vt nihil ibi frustrà desideres, quod vsui esse existimes. Sedet autem ad orientalem Iscæ ripam, molli & clementer ædito colle ad Orientem, & Occidentem decliui, fossis & mœnibus fortissimis cincta, turribus frequenter interpositis, ambituq; suo M.D. passus colligit, longè hinc inde procurrentibus suburbijs, ecclesiásque parochiales XV. numerat, & in ipsa altissima parte propè portam Orientalem castrum habet **Rugemount** dictum, quondam Regũ Westsaxoniæ, posteà Comitum Cornubiæ sedem, nunc tantùm antiquitate, & situ commendatum. Subiectæ enim vrbi, & regioni vndique minatur, periucundoque fruitur in mare prospectu. In Orientali vrbis parte ecclesia primaria cernitur, speciosis ædibus circumsepta, ab Athelstano rege, vt priuata loci historia testatur, Diuo Petro fundata, monachisque referta, quam demùm, monachis Westmonasterium traductis, episcopali dignitate Edwardus Confessor ornauit, Cornubiensi, & Crediensi sedibus huc translatis, Leofricumq; Britonem primum constituit Episcopum, cuius successores templum & ædificijs, & redditibus adauxêrunt, Guilielmusq; *Bruier*, qui ab eo nonus, decanum & XXIIII. Præbẽdarios induxit. Quo seculo floruit qui hinc oriundus & cognominatus Iosephus Iscanus splendidissimo ingenio Poeta, cuius scripta ita probabãtur, vt ad veterum scriptorũ laudẽ peruenerint: Eius etenim de bello Troiano poema Germani semel atque iterum sub Cornelij Nepotis nomine diuulgârunt.

1224. *Iosephus Iscanus.*

Corn. Nepos.

Quo tempore Isca in Romani imperij ius concesserit, non certè constat, tantùm enim abest, vt à Vespasiano expugnatã affirmârim, quod Monumethẽsis asserit, cùm sub Claudij Imperatoris auspicijs in Britannia, vt inquit ille, fatis monstraretur: vt vix dum fuisse conditam existimem: Antoninorum tamen temporibus satis celebris videatur, ad hanc enim, nec vlteriùs sua itinera hac in parte prosequutus est Antoninus. In Anglosaxonum potestatem, ante annum CCCCLXV. ab eorum in Britanniam ingressu non deuenit, tunc enim temporis, Athelstanus Britannos, qui æquo anteà iure cum Saxonibus vrbem incoluissent, tota ciuitate deturbauit, vltra Tamaram submouit, vrbemque vallo, muro ex quadrato lapide & propugnaculis circumdedit. Ex quo tempore, plurimis beneficijs à regibus fuit affecta, & inter alia, vt in regis Guil. Victoris libro legimus. *Hæc ciuitas*

non

non geldabat, nisi quando Londinum, Eboracum, & Wintonia, hoc erat dimidium Marca argenti ad opus militis. Quando autem expeditio ibat per mare, aut terram seruiebat quantum quinque hidæ. Varijs item afflictata fuit subinde ruinis, Danica dilacerata rabie, anno reparatæ salutis 875. sed grauissimè à Suenone Dano, anno salutis 1003. perfidia Hugonis cuiusdam Normanni vrbis præfecti, ab Orientali ad Occidentalem portam prostrata, víxque reflorêre cœperat, cùm Guilielmus Conquestor arctissima obsidione incingeret, nec satis habuêre ciues eo tempore portas claudere, sed procacibus etiam verbis in ipsum iaculati sunt, verùm decidente muri parte (quod diuinitùs obtigisse historici antiqui referunt) deditio statim subsequuta. Qua tempestate (vt est in Censuali illo libro) *Rex habuit in hac ciuitate 300. domos, reddebat quindecim libras per annum. Quadraginta octo domus destructæ erant postquam Rex venit in Angliam.* Posteà tribus obsidionibus pressa fuit, quas tamen omnes facilè elusit. Prima ab Hugone Courtnæo Deuoniæ Comite, bello illo intestino inter familiam Lancastrensem & Eboracensem; altera à Perkino Warbecco imaginario, & scenico principe, qui vltimæ sortis iuuenis, Edwardi IIII. filium se ementitus periculosum bellum concitâuit; tertia à seditiosis Cornwallensibus, anno Christi 1549. cùm ciues omni rerum inopia grauissimè conflictati, in fide perstitêrunt, donec Ioannes Baro Russellius illos obsidione exemerit.

Sed ex his hostibus non tantum damni fecit ISCA, quantum ex molibus quibusdam, (**Weares** vocant) quas ISCÆ fluminis alueo Edwardus Courtnæus Comes Deuoniæ ciuibus infensior obiecit, quæ ita omnem nauibus ad vrbem aditum præcludunt, vt merces iam inde à vinculo **Topesham**, tribus ab vrbe milliaribus, terrestri itinere deferantur. Nec submouentur illæ moles, licèt Comitiorum Parlamentariorum iusserit authoritas. Antiquę Oxonienses tabulæ, quòd ad Geographicam rationẽ spectat, Iscam longitudine, XIX. Gr. XI. scrup. latitudine, L. Gr. XL. scrup. definiunt. Vrbs etiam hæc, ne hoc omittam, tres Duces habuit, Ioannem scilicet Hollandum Huntingdonię Comitem, quem Richardus II. quòd frater esset vterinus, Exoniæ Ducem creauit, de gradu à Rege Henrico IIII. deiectum; cuius in locum suffectus est Thomas de *Beaufort* è familia Lancastrensi, posteà tamen Ioannes Hollandus iam dicti Ioannis filius paternum recepit honorem, quem Henrico filio reliquit, qui filiam solummodò suscepit in Neuillorum familiam matrimo-

Duces Exoniæ.

nio

nio datam. Satis longo pòſt tempore Marchionem habuit Henricum Courtnæum eo honore ab Henrico VIII. exornatũ, ſed huic Marchioni,& primo illi Duci,magna fortuna magnam concitauit tempeſtatem, quę illos rerum nouarum ſtudio abreptos citò ſubuertit.

Hinc ad ipſum oſtium nihil eſt antiquæ memoriæ præter Erminſter, quondam Eranminſter, ab Alfredo rege filio iuniori legatum,& Pouderham caſtrum,Courtnæorum ſedem, ab Iſabella de *Fortibus* conſtructum: Alera verò ripa ipſi oſtio adſidet Eranmouthe piſcatorium oppidulum.Magis ad Ortum *Otterey* fluuiolus in mare prolabitur qui *Honniton* non ignotum oppidum ſubluit,nomenque ſuum nonnullis locis communicat quorum celeberrimus eſt *S. Marie Otterey* à Collegio S. Marię quod Ioannes de *Grandiſono* Epiſcopus Exonienſis ſtatuit, qui omnium Eccleſiaſticorum virorum in ſua Diœceſi facultates ad ſe conuerterat; perſuaſerat enim vt teſtamentis in ipſum omnia ſua tranſcriberent, vtpote qui in pios vſus conferret, eccleſijs dotandis,Xenodochijs,Collegijſque conſtruendis.

S.Marie Otterey.

Ab *Otterey* anfractuoſè in ortum procurrit littus per Budley, Sidmouthe,& Seaton, portus olim nobiles, quibus arena reciproco fluctuum meatu congeſta ita obtenditur, vt hanc commoditatem penè omninò iam eripuerit. *Seaton* autem MORIDVNVM illud Antonini eſſe quod inter Durnouariam & Iſcam ponitur, RIDVNVMque nomine trũcato in Tabula Peutegeriana dicitur,tum ex diſtantię ratione, tum ex nominis ſignificatione coniectarim, *Meridunum* enim Britannis idem planè eſt quod *Seaton* Anglis, ſcilicet *Oppidum ad mare*. Huic adiacet *Wiſcombe* memorandum quod vnum Baronem habuit Guilielmum Boneuill qui vxorio iure hæreditatem Baronis Harringtonij creuit, vnicamq; filiolam reliquit Ceciliam quę ſuis nuptijs vtriuſque poſſeſſionem & titulum ad Graios Marchiones Dorceſtriæ tranſtulit.Sub his *Ax* fluuius,tenui admodum alueo ſe exonerat, quum Aranmiſter alluerit oppidum Saxonicorum regum tumulis tantummodò in antiquis monumentis celebre, & in ipſo prouinciæ limite ſitum. Hinc enim Orientalis limes per ignobiles vicos obliquè tendit ad fretum Sabrinianum, quod nunc legamus.

Meridunum Seaton.

Baro Bonuille.

Axminſter.

Herculis Promontorium.

Primùm verò à Cornwallia littus, quod ſe in Sabrinianum fretum longè exporrigit, HERCVLIS PROMONTORIVM Ptolemæo dicitur,nominiſque tantillum conſeruat, Hertypoint hodie

hodie dictum: oppidulaq; habet Perton, & Hertford Nectani sanctuli reliquijs olim clarum. In cuius honorem monasteriolum hîc erexit Gytha Godwini Comitis vxor, quæ Nectanum, tanquam Neptunum coluit, eò quod eius meritis maritum efferatam tempestatem euasisse, credulo errore sibi persuaserat. Posteà tamen Dinanti, qui & *Dinham* dicti, cui in feudum obtigit, fundatores sunt habiti, è quibus oriundus Baro *Dinham* magnus Angliæ Thesaurarius sub Henrico VII. per cuius sorores & hæredes diuisa est hæreditas inter Zouchæum, Fitzwarrinum, Carew, Arundellium, & Sabcottes.

Guil. Malmesb.

* *Dinham Baronis à Dinam Britannia Armoricana oriundi.*

Huius promontorij nomen fidem fabulæ admodum speciosę fecit, Herculem nimirum in Britanniam adueniſſe, & nescio quos Gigantes debellasse. At verum si sit, quod Mythiologi asserunt, Herculem nullum fuisse, sed per eum humanæ sapientiæ vim denotari, quâ superbiam, libidinem, inuidiam, & id genus monstra superamus: vel si per Herculem, Solem, vt Gentium Theologi, & duodecem illos labores ab Hercule exantlatos, XII. notare signa Zodiaci volunt, quæ Sol annuo cursu permeat, viderint ipsi quid dixerint. Ego tamen Herculem fuisse libens credo, imò cum Varrone, vel XLIII. concederem, quorum omnium gesta vni Alcmenæ filio ascribunt; in animum tamen inducere non possum, Herculem huc penetrasse, nisi fortè poculo illo Oceanum nauigarit quod Nereus sibi dederat, de quo Athenæus. At inquies, Franciscus Philelphus in epistolis, & Lilius Giraldus in Hercule suo illud affirmauit. Ignosce, quæso scriptores illi recentiores me mouere, sed non demouere possunt, quum Diodorus Siculus ex vltima antiquitatis memoria Græcorum res persecutus, disertis verbis asserat, nec Herculem, nec Liberum patrem vnquam Britanniam adisse. Quare persuasissimum mihi est Herculis nomen huic loco inditum, vel à Græcorum vanitate, vel à Britannorum religione. Hi (gens bellicosissima) fortes viros maxima cum admiratione suspexêrunt, & monstrorum domitores summo loco habuerunt; Illi autem quicquid vbique magnificum in Herculis claritatem retulêrunt, & quoniam ille multùm peregrinatus est, qui peregrinabantur, illi sacra facere solitî sunt, eidemque loca ad quæ appulêrunt, consecrare. Hinc apud Campanos *Herculis petra*, apud Ligures *Herculis portus*, apud Germanos *Herculis lucus*, apud Mauritanos, Galatas, & Britannos *Herculis promontoria*.

An Hercules Britanniam adierit.

Recedente ab hoc Herculis Promontorio littore, vno ostio, duo,

duo, quæ ſola ſunt in hâc Septentrionali orâ, flumina ſe effundunt, *Towridge* ſcilicet, & *Taw*. *Towridge* non procul à promontorio, quod dixi, ortus, in Orientem aliquantum agit, *Ockumque* recipiens qui *Ockhamptonie* mercatorio oppidulo nomen fecit, vbi Richardi de *Briouia* olim Baronia & Baldwini Vicecomitis caſtrum erat, ſubitò flexus Septentriones petit per Tourington, cui nomen impertit, collis ſupercilio illi longo tractu imminens; & Bediford hominum frequentia, ponteque ſaxeo arcuato opere ſatis celebre, ſtatímq; Tawo ſe inſinuat, qui è regionis meditullio profuſus per Chimligh mercatorium oppidulum non procul à Chettelhampton viculo, vbi Hierytha Diua nupera requieuit primùm defertur. Indeque Tauton præterlapſus, vbi Werſtanus, & Putta primi Deuoniæ Epiſcopi, circa annum ſalutis 906. ſederunt, (vt vir eruditus, & de Antiquitatis ſtudio optimè meritus D. Ioannes Hookerus in ſuo de Epiſcopis Exon. libello teſtatur) & *Tawſtoke* huic oppoſitam nunc ſedem honoratiſſimi Comitis Bathoniæ, ad Berſtaple properat, quæ antiquioris notæ habetur, & ob elegantiam ac frequentiam facilè primas in hac ora tenet, ſemicirculi forma ad fluuium quaſi Diametrũ inter colles adſidens. Qui ſingulis nouilunijs & plenilunijs intumeſcente Oceano ita agris ſuperinfunditur, vt ipſum oppidum peninſula videatur; cùm verò, vt inquit ille, ſe æquor refundit in æquor, ita tenuis vt paruis nauigijs ferendis ferè impar ſit, inter arenas ſinuoſo curſu diffuſus. Ad Auſtrum pontem habet magnificum à Stamfordo ciue Londinenſi conſtructum, ad Septentrionem quà *North Ewe* amniculus confluit, viſuntur caſtri reliquiæ, quod vulgò Athelſtanum Regem, alij Iudaëlem de *Totenais* poſuiſſe tradunt, ad quod defendendum prędia nonnulla circumuicina in *Caſtlegwarde* iure feudi tenentur. Mœnibus autem incinctum erat, quorum vix tantilla ſuperſunt veſtigia. Iudaël ille de Totenais dono accepit clientelari iure à Rege Guilielmo primo, inde Tracei ſatis longo tempore tenuerunt, poſt Martini, deinde Richardo ſecundo regnante ad Iohannem Holland Huntingtoniæ Comitem deuenit, poſteà ad Ducem Exceſtriæ, & poſtremò in regium patrimonium deuoluitur, Maria autem Regina Manerium, vt vocant iuriſconſulti noſtri, Thomæ Marrow donauit, cuius filius diuendidit. Regnante Guilielmo primo, vt eſt in Cenſuali Angliæ libro, *Quadraginta Burgenſes intra Burgum & nouem extrà habuit*. Henricus primus multis priuilegijs muniuit, & Ioannes Rex pluribus, Prætorem

Bediford.

Berſtaple.

torem & duos Balliuos longo tempore habuit, Maria verò Regina Prætorem, duos Aldermannos, & Senatum ex viginti quatuor constituit. Incolæ sunt maximam partem mercatores, qui in Gallia & Hispania magnam mercaturam exercent. Nec tacendum est quòd ex huius schola duo doctissimi viri & nominatissimi Theologi, Iohannes Iewellus Episcopus Sarisburiensis, & Thomas Hardingus professor Louanienſis, qui acerrimè pro veritate religionis vtrinque scriptis acutissimis sunt digladiati. *Ioan. Iewell. Th. Harding.*

Hinc *Tawus* Towridgi aquis auctior Sabrinianum mare petit. An verò Chimligh illa, sit Kinuith castrum cuius meminit Asserius, non facilè dixerim. Ad hoc enim littus, eius nominis castrum erat situ terrarum ab omni parte, præterquàm ab ortu, tutissimum, ad quod, An. Christi DCCCLXXIX, Hubba Danus, qui multis cladibus Anglos fatigârat, confossus occubuit. Locus deinceps Hubbleston ab historicis nostris vocatur. Vexilloque Danorum, Reafan dicto, tunc potiti sunt Angli. Quod lubentiùs adnoto, quia ex fabellâ apud Asserium Menevensem, qui hæc prodidit, colligi potest, Danos coruo pro insignibus vsos fuisse, quem inuicto (vt putabant) omine, Lothbroci Danici filias in vexillo acu pinxisse tradunt. *Danorum vexillum.*

Nihil deinceps in Septentrionali hoc littore visitur præter *Ilfarcomb* quæ statio est nauium satis fida, & huic contermina *Combmarton* sub qua veteres plumbi fodinę non sine argenti venis nuper sunt apertæ, *Comb* verò, vt semel adnotem, quæ vsitata est adiectio locorum nominibus in hoc tractu, situm depressiorem aut conuallem denotat, deductumque videatur à *Kum* Britannorum quod idem significat. *Comb quid significat.*

Hinc magis ad Euroaustrum proximè Somersettenses ostendit se *Bampton*, olim *Baentun* quæ sub Guilielmo Conquestore obtigit Waltero de *Doway* siue Duacensi, cum ampliſſimis alibi latifundijs, cuius hęres Iuliana nupta Guilielmo Paganello vulgò *Paynell*, peperit Fulcodium Baronem de *Bampton*, ille suscepit Guilielmum, & Christianam vxorem Cogani ex Hibernia, cuius posteri successerunt Guilielmo filio postremi illius Guilielmi, cùm sine liberis diem obijsset, A Coganis verò ad Bourchieros Bathonię Comites per Hancfordum & Fitz-warinos tandem possessio hæreditariò descendit. ✠ *Bampton Baroner.* *Paganelli siue Paynell.*

In prima Normannici imperij infantia Rex Guilielmus primus Richardum de *Brionia* è nepti sua natum, hæreditarium Deuoniæ *Deuoniæ Comites.*

Deuoniæ Vicecomitem, Baronémq; de Okehampton instituit, verùm ille paucos post annos sine prole obijt, & Henricus primus Baldwinum Reduersium, siue de *Riparijs* primò Dominum de *Twiffordton*, & Plimton, posteà Deuonię Comitem *de tertio*, vt illa ætate loquebantur, *Comitatus denario* creauit, qui cum à Matilde Augusta contra Stephanum staret, in exilium proiectus. Richardus tamen filius paternum hunc honorem recepit, qui duos filios reliquit Baldwinum & Richardum ambos suo ordine Deuoniæ Comites & sine prole defunctos. Recidit ergo honor ad eorum patruum Guilielmum de *Vernon* dictum. Ille verò Baldwinum genuit, qui ante patrem obijt, è Margareta tamen Gwarini *Fitz-Gerardi* filia Baldwinum eius nominis tertium Deuoniæ Comitem suscepit, qui auita insignia Griphem scilicet aureum in clypeo rubro mutauit in scutum aureum cum Leone cyaneo. Hic duos habuit liberos Baldwinum vltimum ex hac familia Comitem sine sobole defunctum, & Isabellam quæ enupta Guilielmo de *Fortibus* Comiti Albemarlæ hoc titulo maritum auxit, filióque Thomæ qui statim mortuus reliquit, cuius soror Auellina Edmundo Lancastrensi in vxorem data, maritum eodem honore illustrauit. Sed cùm illa sine liberis obijsset, Hugonem Courtnæum regio Francorum sanguine natum, cognationéque superioribus Comitibus connexum, Rex Edwardus III. mandato Deuoniæ Comitem creauit, iussit enim vt hoc titulo vteretur. Illi succeſſit Hugo filius, post quem Edwardus eius è filio Edwardo nepos sequutus est, Hugonique filio moriens reliquit, ille itidem Thomæ filio qui obijt 36. Regis Henrici sexti. Thomas ille tres filios suscepit Thomam, Henricum, & Ioannem quorum fortuna, flagrantibus inter Lancastrenses & Eboracenses funestis dissidijs, multum iactata fuit, dum à Lancastrensibus obfirmato animo starent. Thomas capite plexus est Eboraci, Henricus frater qui succeſſit septimo pòst anno eandem pœnam Sarisburię subiuit. Et quamuis Rex Edwardus quartus Humfredum Stafford Baronem de *Southwick* in Deuonię Comitem euexerit qui eodem anno diem obijt, Ioannes tamen Courtneus fratrum minimus natu hunc honorem donec in prelio ad *Tewkesbury* ceciderit, mordicùs tenuit. Iam inde satis longo tempore hęc familia quodammodo extincta iacuit, sub Henrico tamen septimo emicuit, qui Edwardum Edwardi Comitis è fratre abnepotem auitis honoribus cumulauit. Hic genuit Guilielmum Deuonię Comitem

Comitem qui Catharinam quartam Regis Edwardi quarti filiam in vxorem duxit, è qua ſuſcepit Henricum Comitem Deuoniæ, & Marchionem Exoniæ capite ſub Henrico octauo truncatum, cuius filius Edwardus in integrum à Maria Regina reſtitutus, nobiliſſimus, & optimę ſpei adoleſcens immatura morte, noſtra memoriâ Patauij in Italia obijt, Optimi enim quíque (vt Quadrigarij verbo vtar) minimè diurnant.

Continentur in hôc agro Parochiales eccleſiæ. 394.

DVROTRIGES.

Proximos Damnonijs ad Ortum DVROTRIGES *ſtatuit Ptolemæus, qui vt author eſt Aſſerius,* Dur-gweir *Britannis, eorúmq; regio* Doꝛſetta *Saxonibus, vti nobis hodie* Doꝛſetſhire. *Nomen illud Britannicum* DVROTRIGES *à* Dour, *quod illis aquam, &* Trig *quod incolam denotat, enatum videatur, quaſi aquæ ſiue maris accolæ. Saxonicum etiam illud* Doꝛſretta *idem valet ex vtráq; lingua conflatum,* ſetta *enim Saxonibus incolere ſonuit, vnde mõticolas ſua lingua* Dunꝛettan, *& nemoris incolas in Germania* Holtſatten *dixerunt, quòd inter nemora habitarent. Eodémque planè ſenſu* Durgweir, *id eſt, viri maritimi Britannicè vocabantur. Etenim longiſſimo tractu Oceano noſtro obuerſa procurrit.*

HÆC regio à Septentrione agro Somerſettenſi, & Wiltonienſi, ab occaſu Deuonienſi, ab Ortu Southantonenſi terminatur, ab Auſtro quà longiſſimè protenditur, tota eſt maritima, Oceano Britannico per quinquaginta plùs minùs milliaria anfractuoſo littore incumbens. Gleba verò eſt fertili, quà Septentriones ſpectat ſyluæ & ſaltus diffunduntur, vnde crebris & herbidis collibus, qui numeroſos ouium greges paſcunt, gratis paſcuis, & frugiferis conuallibus ad littus vſque deſcendit, quod nunc deſcribendo legam, quum non alia commodior occurrat ratio.

Lime. In ipſo ſtatim à Deuonia limine Lyme Saxonibus *et Lim* à fluuiolo præterfluente ſic dictum, prærupto in colle oppidulum primum hoc littore ſe exhibet, quod vix portus nomen ſibi vendicet, licèt piſcatoribus ſit frequens, nauiúmque ſtationem (*Cobbe* vocant) ſubiectam habeat, ſcopulis, & proceris arboribus à vi ventorum ſatis tutam. In antiquis libris vix nomẽ occurrit, ſolummodo legi Cinewulfum Regem, *vnius manſionis terram Scireburnenſi eccleſiæ dediſſe iuxta occidentalem ripam fl. Lim haud procul à loco vbi meatus ſui curſum in mare mergit, quatenùs illic præfatæ eccleſiæ ſal coqueretur ad ſuſtentationem multiformis neceſſitatis.* Hæc ſunt ipſa donationis verba quę ſcripta anno ſalutis 774.

Iuxtà *Carrus* fluuius ſe euomit, vbi Carmouth viculus ſedet, ad quam prędatoria Danorum audacia belli naualis fortunâ proſperè vſa, binas victorias ab Anglis reportauit: primùm Egberto rege, anno ſalutis 831. & octauo pòſt anno, Æthelwulfo ſuperato. Inde in agro optimæ cannabis feraci Burtport, vel rectiùs Birtport, duobus fluuiolis confluentibus interponitur, in quo Edwardi Confeſſoris tempore centum viginti domus, ſub Guilielmo primo (vt eſt in Cenſuali libro) centum tantummodò numerabantur. Funibus nauticis, & rudentibus ducendis, iampridem ita celebre fuit, vt priuata, ad præfinitum tempus, lege cautum fuerit, non alibi funes, quibus Anglica claſſis vteretur, contorqueri. Nec hoc portus nomen tueri poſſit, licèt in fluminis, quo alluitur, oſtio collibus vtrínque concluſo, natura quaſi conſultò portum molita ſit, & quodammodo efflagitet, vt ars, & opera adhibeatur.

Burtport. *Cannabis optima.*

Flexuoſo

Flexuoso hinc meatu longè se immittit littus, aggérque Chesill. dictus, ex arenis agglomeratis, freto tenui interfuso, per IX. mill. pass. obductus prætenditur, quem Auster, cùm ingruit, plerumque interscindit, & Aquilo è contrà consolidat. Hoc aggere Portland quondam insula, nunc continenti adnectitur, cuius antiquius nomen planè latet, nisi, vt Saxonibus Portland sic dicta, quòd portui Weymouth obiaceat, ita olim ab eodem Wey fluuiolo VINDELIS nominata fuerit. VINDELIM enim insulam hoc in mari statuit Antoninus, quæ si ab hac alia fuerit, inuestigent alij. Hæc vergente Saxonum imperio (nec anteà à scriptoribus memoratur) Danorum rabiem, si qua alia, subinde experta est. Sed Danico bello extincto, in ecclesiæ Wintonienſis possessionem cessit. Cùm enim Emma Edwardi Regis, & Confessoris mater, cuius fama dubia, læsæ pudicitiæ cum Aldwino Wintonienſi præsule insimulata, in summo Wintoniæ templo, nouem ignitos vomeres nudis pedibus illæsa pressisset (quod *Ordalium* tunc dictum, & eo tempore vsitatum examinis genus erat) séque ita expurgâsset, vt clariorem ad posteros tanto miraculo pudicitiam fecisset. Illa in rei memoriam Wintonienſi ecclesiæ nouem prædia, & Edwardus filius, pœnitentia ductus, quòd matrem in tam iniquam quæstionem postulasset, hanc insulam cum alijs redditibus donauit. Vix VII. milliaria ambitu colligit, margine scopulis celsior exsurgit, medio verò subsidet, sparsim habitatur, frugum satis ferax, ouibus pascendis commoda, syluis adeò indiga, vt fimo bubulo sole exsiccato pro ignis fomite vtatur. Incolæ saxis funda librandis omnium Anglorum peritissimi, intérque algas Isidis Plocamon sæpiùs reperiunt, qui, vt author est è Iuba Plinius, frutex est marinus, corallio non dissimilis, sine folijs, præcisus mutato colore in nigrum duresçit; & cadens facilè frangitur. Ad Ortum vnicam habet ecclesiam, pauculasq; contiguas domos, ad Septentrionem, castrum ab Henrico VIII. extructum, quod etiam ingressum portus Weymouth defendit. Oppidulum illud est ad Wey tenuis fluuioli ostium, cui è regione altera ripa adsidet Weltombe *Regis* cognominatum portu tantùm diuisum. Quæ suis seorsim superba priuilegijs, æmula olim fuerunt, nunc autem, quod in vtriusque rem sit, Parlamentaria authoritate coaluerunt.

Portland. Vindelis. Historia Cantuar. Ordalium examinis genus. Isidis Plocamos.

Inde rectà littus porrigitur, per Purbecke insulam, quam vocant, magna ex parte ericetum, & saltuosam, damis, ceruísque refertam,

Purbecke.

refertam, in cuius medio castrum vetus Corffe, diu cum vetu-
Odium nouercale. state colluctatum, iam victum tempori cedit, quod nouercalis odij testis admodum insignis: Ælfritha enim vt filio suo Etheldredo ad regnum viam muniret, in priuignum Edwardum Anglorum regem, cùm ipsam ex venatione hîc inuiseret, percussores immisit, eiusque cæde sceleratissima nouerca oculos pauit: cuius facti infamiam sera pœnitentia, sanctimoniali habitu, & cœnobiorum extructione eluere mirum in modum posteà sategit. Purbecke hæc insula vocâtur, quòd mari, nisi ab occasu, circumfunditur, ad Ortum enim pelagus ripas inflectit, & angusto admodùm littorum diuortio, cui insula propugnaculi instar interiùs obijcitur, irrumpit, magnamque in latitudinem sinum aperit, cui impendet ad Boreale latus in Peninsula
Poole. Powle vrbecula, quæ superiori sæculo è carecto, & pauculis piscatorum casulis in frequens emporium, maximis opibus affatim opulentum, ædificijsque exornatum pulchris emicuit. Nomen verò factum existimârunt nonnulli, quòd sinus iste subiectus, quasi stagnum sedentibus aquis videatur, cuiusmodi Powle nostra lingua vocamus.

In huius sinus Occidentalem angulum *Frome* nobilissimum huius tractus flumen euoluitur, sic vulgus dicit, Saxones verò, teste Asserio, Fnau dixerunt, vnde cùm sinus iste Fraumouth olim diceretur, credidêrunt posteri *Frome* esse flumini nomen, sed Fnau illud Saxonicum, vt coniectura probabile est, à vetustiore Britannico nomine *Vari* profluxit, vt Thrope à Thorpe, &c. *Varia* enim fluminis huius antiquum videtur nomen, nam ad fontes Cuarshot habet, i. si interpreteris, Vari scaturiginem. Hi fontes ferè sunt ad occiduum agri limitem, vndè in ortum aquas agit, non procul à Cerne monasterio, quod ædificauit Augustinus ille Anglorum Apostolus, cùm *Heil* Gentilium Saxonum idolum ibi comminuisset, superstitionumque tenebras fugasset. Sub hoc aliquantò inferiùs *Varia* fluuius insulam
Durnouaria. spargit, & DVRNOVARIAM inuisit, id est, oppidum ad Variam
Dorchester. flu. vel fluminis traiectus, vt alij interpretantur, DVRNIVM, & DVNIVM Ptolemæo pro exemplarium varietate dici videtur, nunc vulgò Dorchester. Primarium totius conuentus censetur oppidum, nec magnum tamen, nec speciosum, mœnibus Danorum iam olim furore nudatum, qui passim circa oppidum tumulos quosdam aggessêrunt. Vetustatis autem expressa vestigia indies ostendit, viæ scilicet militaris, siue Prætoriæ aggerem, &

Romanorum

Romanorum Imperatorum nummos æreos, & argenteos, *Deni Regis denarios* vulgus hominum ibi vocat, quem oppidi conditorem fuisse ex nomine suauissimè somniant. Grauissimum autem vulnus tunc accepit cum Sueno importuna crudelitate bellum Danicum redintegrasset, & Hugo Normannus vir animo perfido, qui his regionibus præfuit, omnia agi, rapi pateretur. Qui tamen status eius fuerit primis Normannorum temporibus, habe si placet, ex Censuali Angliæ descriptione. *In Dorchestre tempore Edwardi Regis erant centum septuaginta domus, hæ pro omni seruitio Regis se defendebant, & geldabant pro decem hidis, sed ad opus Huscarlium vnam marcam argenti exceptis consuetudinibus, quæ pertinent ad firmam noctis. Ibi erant duo monetarij. Modò sunt ibi octoginta duæ domus, & centum penitùs destructæ à tempore Hugonis Vicecomitis.* Hæc si obscuriora videantur, vt Sextus Cæcilius in re simili dixit, non culpæ scribentium, sed inscitiæ non assequentium assignentur.

Hinc Varia præterfluit **Byndon**, Saxonicè Beandune, vbi Kinegilsus, anno 614. ancipiti bello Britannos vicit. Iampridem Domini de *Marney* villa erat, nunc Vicecomitis titulum Thomæ Howardo è Norfolciensi familia præbet, qui vxorio iure amplam Marniorum, & Neubourorum hæreditatem hoc in agro creuit. *Neuborowi* hi, qui de *Nouoburgo*, & *Newborrough* vulgò sunt nominati, tenuerunt hîc *Winfrott* cum tota Centuria ex dono Regis Henrici primi, *per seruitium Camerarij* (ex libro Inquisitionum loquor) *in capite de Domino Rege*. Sub Edwardo autem tertio legi *hoc teneri per Seriantiam, videlicet lauatorium tenendo ad lauationem Domini Regis in die Coronationis*. Radulphus etiam *Moien* tenuit Manerium proximum de *Owres per seruitium Seriantiæ de Coquina* dono itidem Regis Henrici primi, & R. *de Welles Manerium de Welles adiunctum à conquestu Angliæ per seruitium pistoris*. Sed hæc obiter. Bindon. Newborrow. Grand Seriantes.

Warget viculum posteà Varia allabitur, qui etiam ad *Variæ* nomen asserendum facit, & ad ipsum ostium **Warham** imponitur, Saxonicè peapeham, id est, habitatio ad Variam. Oppidum tutissimo vndique situ, nisi ab Occasu, ab alijs partibus fluminibus Trento, Varia, & mari circumseptum; Edwardi Confessoris tempore, vt est in Censuali illo libro, CXLVIII. domos, & duos monetarios habuit; sed Guilielmo victore regnante, septuaginta tantùm domos numerauit. Deinde tamen refloruit, & murorum ambitu, officina monetaria, ciuium frequentia, & castro Warham.

munitissimo, quod Guilielmus ille primus constructit, vsque ad Henrici II. tempora, florentissimum erat: sed iam inde bellis, fortuitis incendijs, marique paulatim portus commoditatem subducente, tantùm non concidit, & allium copiosè in ipso antiqui oppidi sinu profundit. Hoc etiam ostio vnà se eijcit *Trent* fluuiolus Asserio dictus, nunc verò accolis *Piddle*, à cuius Septentrionali ripa vix ad tertium milliare parietinas vetusti cœnobij *Middletoni* vidimus, quod Athelstanus rex fundauit, vt fratris Edwini manes expiaret, cui & regnum, & vitam præripuerat. Cum enim sollicita illa regnandi cupiditas omnem iustitiæ memoriam ex animo extirpâsset, miserum adolescentulum regni hæredem designatum, cum seruulo actuariolæ omnibus armamentis nudatæ commisit, vt quod ipse delinqueret, vndis ascriberet, qui dolore euictus, & sui impotens inde se præcipitem in mare immisit.

Cæterùm vt regrediamur ad Occiduam agri partem. Ad Variæ, siue Fromi fontes, quà gleba est fœcundissima, Blackamore saltus olim arboribus densus, nunc rarior, copiosam admodum præbet venationem. Hic vulgatiore nomine The Forest of White hart dicitur. i. *Candidi cerui foresta*. Nominis rationem hanc à maioribus acceptam referunt incolæ, Regem Henricum tertium huc venatum venisse, cùm alias cepisset damas, ceruo pulcherrimo pepercisse, quem posteà T. *de-la-Lynde* hoc tractu nobilis cum suis cepit & occidit; verùm quàm periculosum fuerit leonem vellicare, illi statim senserunt. Rex enim iram in illos acerbiorem concepit, ingenti pecuniæ summa mulctauit, & ipsa prædia quæ illi tenuerunt ad hanc vsque diem quotannis mulctæ nomine pecuniam in fiscum regium persoluunt, quæ White hart Syluer .i. candidi cerui argentum appellatur. Huic saltui adiunctum est oppidum Shirburn quod & *Shirburn castrum* dicitur, Saxonicè Scipebupnam hoc est, si interpreteris *Fons limpidus*, vel vt alibi scribitur *Fons clarus*, in collis deuexo positum, *habitantium frequentia, & positionis gratia*, vt inquit Malmesburiensis, *suaue*, nunc verò totius huius Comitatus frequentissimum est, & lanificio maximum quæstum facit. Anno reparatæ salutis DCCIIII. sedes hîc Episcopalis constituta. Aldelmúsque primus consecratus Episcopus, sed post annos CCCLXX. Sarisburiam Osmundus hanc sedem transtulit, Shirburnámque suis successoribus, ad quos etiamnùm spectat, in secessum reseruauit, è quibus Rogerus Poërius castellum munitum constructit

in

Forest of White hart.

White hart Syluer.

Shirburne.

in Orientali eius parte, cui palus ampla & multa viuaria olim subiecta, nunc oppleta in lætissimum pratum conuertuntur: Ecclesia verò, quæ cathedram Episcopalem habuit, statim à translatione ad cœnobium recidit, magnámque vetústatis speciem præ se fert, quamuis non multis antè annis, tumultu inter ciues & monachos exorto, deflagrârit, quod adustus in saxis color etiamnum planissimè loquitur. Sub hoc *Iuell* fl. de quo alibi dicemus, crebriori flexu subinde curuatus, in occasum prolabitur, ad *Clifton* quondam sedem stirpis de *Maulbanch*, à qua hæreditariò ad Equestrem Horseiorum familiam descendit, vbi Somersettensem prouinciam subintrat. Clifton.

Magis ad Ortum *Sture* flumen clarissimum defertur, tincarum, & anguillarum inprimis fœcundum, è sex fontibus in agro Wiltonienſi ebulliens ad **Sturton** sedem Baronum de *Sturton*, qui inde sibi nomen adsciuerunt, & hos suos fontes, in clypeo suo gentilitio areola aurea transuersè interiecta gestant. Vbi primùm hunc agrum intrauerit, **Gillingham** saltum interfluit, & à tertio milliari **Shaftsbury** salutat ædito colli affixum, Britannis olim *Caer Paladur* vt falsò putat vulgus, & *Septonia*, Saxonibus Sceaftesbyrig, forsitan à Pyramide sacra, quæ illis Scheaf dicebatur. Paulò ante Normannica tempora domos CIIII, & tres monetarios habuit, vt in libro illo quem sæpè dixi, legimus. Sed Aquilæ vaticinantis de Britannici imperij conuersione fabella historicis nostris locus hic est notissimus. Nonnulli enim Aquilam auem, alij virum Aquilam dictum, Britannicum imperium, post Saxones, & Normannos ad veteres Britannos denuò recasurum hîc prædixisse volunt, qui vel Saturno hoc esse vetustius contendunt, cùm tamen ab Alfredo constructum, & Sanctimonialium æde ornatum fuisse sit certo certius. Malmesburiensis enim monachus sua ætate lapidem vetustum ex muri ruinis, in Sanctimonialium capitulum translatum prodidit, sic inscriptum. Insignia Sturtonorum. Shaftsbury. Aquilæ vaticinium.

ANNO DOMINICÆ INCARNATIONIS
DCCCLXXX. ELFREDVS REX FECIT HANC VRBEM
REGNI SVI VIII.

Hanc inscriptionem libentiùs adiunxerim, quod in omnibus quæ vidi exemplaribus, desideratur, præterquam vno solo Domini Burghlæi summi Angliæ Thesaurarij.

Iam Sturus Sturminſter petit, id eſt, monaſterium ad Sturum. Exile oppidum humiliore ſitu, cui ponte ſaxeo coniungitur Newton caſtrum vbi moles magno labore aggeſta eminet, ſed caſtri ne tantillum præter nomen ſupereſt. De his nihil antiquius legerim quàm quòd Elfredus Rex Sturminſter filio ſuo iuniori legauerit. Sub hoc locum deſignare non poſſum, fuit *Okeford* caput Baroniæ Roberti filij Pagani, vulgo *Fitz-Payne*, qui hæredem vnicam duxit Guidonis de *Brian* qui etiam Baronis honore hoc occiduo tractu ſub Rege Edwardo III. floruit, ſed deficientibus Fitz-Painorum maſculis ad Poiningos ea etiam ætate Barones, & per eorum filiam tandem regnante Henrico VI, in Percios Northumbriæ Comites hi tituli Baronum *Fitz-Payn*, *Brian*, *& Poynings* coaluerunt: Patrum tamen memoria beneficio Henrici VIII. Baronis Poynings dignitas in Th. Poynings viro bellicoſo refloruit, & ſtatim cum illo euanuit.

✠ *Barones Fitz Payn. Baro Brian.*

Barones Poyninges.

Hinc Blandford forum multis habitatoribus frequens adit Sturus, & cum ſuis flexibus alluerit, citato curſu ad antiquiſſimum oppidum VINDOGLADIAM, cuius meminit Antoninus, properat, quod Saxonicè pynburnham, vulgò Winburne, & à monaſterio Winburnminſter, exactéque hinc ad Dorcheſter XVI. milliaria numerantur, quot inter VINDOGLADIAM, & DVRNOVARIAM interponit Antonini Itinerarium. Nomen verò à ſitu factum conijcio, quod inter duo flumina interſidet. *Windugledy* enim Britannicè inter duos gladios ſonat. Fluuios autem à Britannis gladios peculiari phraſi appellari Milfordici portus nomen Britannicum *Aberdugledian* docet, id eſt, oſtium duorum gladiorum, eò quòd duo flumina *Cledian*, id eſt, gladij dicta, influunt. Nomen item recentius à fluminibus ductum videtur, Winburne enim coaluit à particula antiqui nominis *Vin*, & Saxonico Burne, quod illis riuum ſignificat, & eius adiectione ſoliti ſunt Saxones loca ad flumina denominare. Oppidum ipſum ad collis ramentum ſedet, amplum, & magna habitatorũ multitudine refertum: Saxonico ſæculo celeberrimum fuit, nec alia, credo, de cauſa, quàm quòd Romanæ maieſtatis tum temporis, præ ſe tulerit indicia. Anno DCCXIII. Cuthburga Inæ Occidentalium Saxonum Regis ſoror, cùm coniugij pertæſa, viro ſuo Northumbriæ Regi repudium miſiſſet, monaſterium virginibus hîc poſuit, in quod ſuperiori ætate Præbendarij ſunt introducti, & noſtra memoria Reginaldus Polus Decanus inſti-

Vindogladia. Winburne.

Burne quid Saxonibus.

tutus,

tutus, qui posteà Cardinalis, & Archiepiscopus Cantuariensis. Ethelredus Rex Angliæ in hoc conditur, ad cuius tumulum, qui non ita pridem restauratus videtur, hæc legitur inscriptio:

IN HOC LOCO QVIESCIT CORPVS S. ETHELREDI REGIS WESTSAXONVM MARTYRIS, QVI ANNO DOMINI DCCCLXXII. XXIII. APRILIS, PER MANVS DANORVM PAGANORVM OCCVBVIT.

Hic enim Princeps longè optimus frater Alfredi, cùm acerrimo prælio Danos ad *Wittingham* exciperet, dum saucij integris, & viui mortuis cumularentur, vulnere accepto occubuit. Posteà cùm Dani malis artibus Anglos inter se bello committere conarentur, & coniunctionem inter Regem Edwardum Seniorem, & Athelwaldum eius patruelem dirimerent; Athelwaldus regnandi libidine percitus, & auersissimo à Principe suo animo, hoc oppidum quantis potuit operibus communiuit. Sed vbi primùm Edwardus cum suis accessit, & ad **Badbury** castra posuit, ille fuga se ad socios Danos proripuit. **Badbury** autem ille collis est oppido impendens, castrumque olim habuit Regum Westsaxonum sedem, quo tempore Badbanbyrig vocabatur. Nunc verò suis ruderibus sepultum iacet, villamq; habet Kingstone Laceiorum dictam, quod ad Laceios Lincolniæ Comites vnà cum Winburna spectauit, ad quos per Quincios Wintoniæ Comites à Leicestriæ Comitibus descendit. Rex enim Henricus Primus Roberto Comiti Mellenti & Leicestriæ dederat: & à Laceis hæreditario iure vtrumque ad Lancastrensem familiam deuenit, quam sibi perbenignam sensit Winburna. Margareta enim Richmondia è Lancastrensi familia princeps pientissima, scholam ibi erudiendæ iuuentuti instituit. Badbury.

A *Winburna* Sturus *Alenum* amniculum admittit, cui incumbit *Wickhampton* patrimonium olim Baronum de *Maltrauers*, quorum vltimus regnante Edwardo III. duas solummodò reliquit filias, alteram Æleonoram enuptam Ioanni Arundell militi auo Ioannis Comitis Arundelliæ, qui reliquit posteris titulum Baronum de *Maltrauers*, alteram vxorem Roberti Rous, & posteà Ioannis Keynes militis. Hinc Sturus Canford pręterit, sub qua non ita pridem Iacobus Baro de *Montioy*, rei metallicę admodum Barones Maltrauers. Canford.

Chalcanthum. admodum ſtudioſus Chalcanthum, quod *Coperas* vocamus,
Alumen. conficere & alumen concoquere cœpit. E qua etiam olim (vt eſt
in Walſinghamij hiſtoria) Ioannes Comes Warrenniæ Aliciam
1317 Laceiam Thomæ Comitis Lancaſtrenſis vxorem, magno cum
famæ diſpendio, & Angliæ incommodo, (vt in noſtris Annalibus videre eſt) quaſi per vim rapuit, & abduxit. Iam Durotriges relinquit Sturus, & Hantonenſis agri nonnihil permenſus, in Oceano tandem hoſpitatur.

Dorſettiæ Comites & Marchiones. Quod ad Comites & Marchiones ſpectat, Guilielmus Normannus, cùm iam imperij in Anglia potitus eſſet, Oſmundum, qui Sagienſis erat in Normannia Comes, tùm Sarisburienſem Epiſcopum, tùm primùm Dorſettiæ Comitem, Cancellariúmq; ſibi conſtituit, piam hominis prudentiam, & egregias artes admiratus. Longo pòſt tempore Rex Richardus ſecundus anno regni ſui primo & viceſſimo Ioannem *Beaufort* Ioannis Gandauenſis filium Somerſetti Comitem in Dorſettiæ Marchionem euexit, qua dignitate Rex Henricus quartus illum exuit, fratrémque eius minorem nomine Thomam Comitem Dorſettiæ creauit, Duciſque Exoniæ titulo adornauit. Poſt eius ſine prole obitum, Henricus VI. Edmundum ex eadem Lancaſtrenſi familia, primùm Comitem, deinde Marchionem Dorſettiæ, tandemque Ducem Somerſetti dixit, cui item ſucceſſit Henricus filius. His bello inteſtino ſublatis, Edwardus IIII. cùm iam Lancaſtrenſis familia quaſi proſtrata, Thomam Greium ex familia Ruthinienſi, qui gener eius (Grei enim matrem Rex duxerat) Dorſettiæ Marchionem creauit, cùm ampliſſimam Bonuillorum hæreditatem iure vxorio in hoc agro & vicinis creuiſſet. Hunc ſequuti ſunt eodem honore Thomas filius, & Henricus è Thoma nepos, qui etiam Dux Suffolciæ cùm Franciſcam Caroli Brandoni Suffolcienſis Ducis filiam, & Regis Henrici octaui è ſorore neptim duxiſſet. Hic ſub Maria Regina ob læſam maieſtatem ſupplicio affectus, ſerò didicit, quanti ſit periculi in Regiam familiam nuptijs inſeri, & ſpem fouere ambitioſam.
1553

Hic Comitatus Parecias 248. *numerat.*

BELGÆ.

Vtrotrigibus ad Septentriones & Ortum pretendebantur olim BELGÆ, *quos à Belgis Gallia populo, in Britanniam demigrasse, & è nomine probabile, & auctoritate verisimile est. Belga enim è Germanis (vt Cæsar à Rhemis edoctus prodit) orti, Rhenum antiquitùs traducti, propter loci fertilitatem, ibi expulsis Gallis consederant, & inde (vt idem author habet)* in Britanniam prędæ, ac inferendi belli causa transiêrunt, omnésque ijs ciuitatum nominibus appellabantur, quibus orti ex ciuitatibus, eò peruenêrunt; & bello illato ibi remansêrunt, atque agros colere cœperunt. *Belga à Belgis Gallia.*

Quo verò tempore huc commigrarunt, non liquet, nisi fortè Diuitiacus Suessionum Rex, qui ante Cæsarem floruit, huc Belgas suos traduxerit. Magna enim partis cùm Galliarum, tùm etiam Britanniæ imperium obtinuit ille. Vnde etiam Belgarum factum sit nomen, non satis explicatum, Hubertus Thomas Leodius vir apprimè eruditus opinatus est Belgas esse vocabulum Germanicum, ideo quòd Germani Gallos, & Italos Wallen, *& nonnulli* Welgen *appellitent. Ioannes Goropius Belga à Belgica dictione* Belke *duci contendit, qua illis iram significat, quasi facilius, quàm cateri in bilem exardescant. Sed cùm Belgarum nomen non ex illa lingua petendum videatur, qua hodie Belgiogermani vtuntur, & eadem ferè est, cum nostra Saxonica (à Saxonibus enim profluxit, quos in Brabantiam, & Flandriam Carolus Magnus traduxit) ego illis neutiquam fidem abrogare statui qui ex antiqua Gallica lingua, qua nostris Britannis ferè incorrupta manet, deducunt, & Belgas dici volunt à* Pel, *quod illis remotum significat. Totius enim Gallia erant remotissimi, & vt à cultu, & humanitate prouincia, sic etiam situ, & sede longissimè aberant: & Poeta Morinos Belgicæ populos remotissimos esse innuit, cùm cecinit,* Extremíque hominum Morini. *Sed ad Belgas nostros, qui longè latéque habitârunt per regionem Somersettensem, Wiltoniensem, Hantoniensisque agri partem interiorem, accedamus.* Belga vnde dicti.

Somer-

Somersetshire.

SOmersettensis Comitatus, vulgò Somersetshire, ampla sanè & opulenta est regio, Sabriniano freto à Septentrione toto pulsata, ditis admodum soli, nusquam non ad fruges, aut pabula eximiè fertilis; incolis frequentissima, & portuum commoditate satis fœlix. Nonnulli nomen inditum credunt, quòd aura sit ibi lenis, & quasi æstiua, eóque sensu *Glad ar haf* Britannis hodiè dicitur, vocabulo è nostra lingua translato, nec temerè, vt enim æstate verè æstiua regio, sic non immeritò hyeme, hyberna dicatur, ita tota madescit, vliginosa, & palustris, non sine maxima itinerantium molestia. Veruntamen nomen procul dubio à Somerton totius conuentus olim maximè celebrato oppido impositum credam ego, cùm Asserius author inprimis antiquus hunc agrum *Somertunensum* passim vocauerit.

Ad Sabrinianum fretum (quà hic ager Danmonijs est confinis) primùm occurrunt Porlock, Saxonicè Portlocan, & Watchet, olim Wecedport, nauiũ stationes, quas anno DCCCLXXXVI. Danica tempestas grauissimè perculit. His interponitur Dunstor castle. Dunstor castrum, loco depressiori, & collibus, nisi quà mare prospicit, vndique concluſum, à Moionis constructum, à quibus transactionibus tandem ad Luterellos deuenit. Præclara & potens diu fuit hæc Mohunorum familia, floruitque ab ipsis Guilielmi Conquestoris temporibus sub quo castrũ extructũ, ad Richardi secundi vsque tempora. Duo Comites fuerunt huius prouinciæ Guilielmus, & Reginaldus qui bello Baronico honore excidit. Posteri deinceps Barones censebantur, quorum vltimus Ioannes tres filias reliquit Philippam vxorem Edwardi Ducis Eboracensis, Elizabetham Guil. 2. de *Monte-acuto* Comitis Sarisburiæ, & Maltildem Domini *Le-strange* de *Knokyn*.

Mohunorum siue Moionorum familia.

Huic castro adiacent duo viculi duobus indigitibus sacri, Caranton alter vocatur à Carantoco Britanno, alter S. Decombes à Decumano, qui è Southwallia soluens huc appulit, *in vasta* (vt antiquo Agonali legitur) *solitudine, frutetis, & vepribus obsita, densitate syluarum in longum, & latum spacioſe porrecta, montium eminentia educta, vallium que concauitate mirabiliter interrupta:*

rupta, vbi mundi vanitati valedicens, à ſicario transfoſſus diuinum honorem apud imperitum populum conſequutus eſt. *Stoke-Curcy* Baronia à ſuis dominis cognominata paulò remotiùs à mari ſedet. Guilielmi Curcy Dapiferi Regis Henrici primi habitatio, cuius filius Guilielmus reliquit filiolam Auiciam coniugem Warini filij Geroldi, eius filia & hæres cum opimis latefundijs data erat in vxorem Baldwino de *Riparijs* Comiti Deuoniæ. Ex hac Curciorum familia fuit Ioannes ille Curcy Vltoniæ in Hibernia expugnator, quem ad animi magnitudinem, grauitatem, omnéſque alias virtues magnum hominem & excelſum finxit natura, cuiuſque ſpectatæ fortitudinis memoria ex Annalium Hibernicorum vetuſtate eſt eruenda. Inde ad **Stertpoint** prominet ſenſim littus, vbi duo totius agri maxima flumina conflua vno oſtio ſe euoluunt, VZELLA æſtuarium Ptolemæo dicitur, ab **Iuell** flumine, quod iam antequam huc deuenerit, nomen depoſuit. Oritur verò inter Durotriges, & quamprimùm Somertunenſem agrum ingreditur, **Cuell** forum frequens ſuo nomine donat, riuulumque recipit, ad quem **Camalet** mons accliuis, & aſcenſu difficilis, in cuius vertice viſuntur intermortui caſtri expreſſa veſtigia, & egeſtæ terræ vallum triplex, quod ſuo ambitu x x. iugera includit. Incolę *Arthuri Palatium* dicunt; Romanorum autem opus fuiſſe, Romanorum numiſmata indies erùta docent. Quo autem nomine illis notum planè ignoro, niſi ſit, quod Nennij Catalogo *Caer Calemion*, pro *Camelion* tranſpoſitis literis appellatur. *Cadburye* viculus proximus coniecturâ ſatis probabili videatur fuiſſe illud *Cathbregion*, vbi Arthurus Saxones (vt author eſt Nennius) memorabili prælio profligauit. Alterum huius cognominis **North Cadbury** dedit Rex Henricus tertius Nicholao de *Moeles* qui duxerat Hawiſiam alteram hæredum Iacobi de *Nouo-mercatu*, cuius filius Rogerus, nepos Ioannes, Nicholaus abnepos qui ſine prole obijt, Barones cenſebantur, vti eius etiam frater Ioannes qui ſub Edw. 3. moriens duas tantùm reliquit filias Murielam, & Iſabellam; hanc Guilielmi Domini Botereaux, illam Thomæ Courtenæi vxorem.

Curciorum familia.

Ioannes Curcy.

Camalet.

Cadbury.

Moeles Barones.

Iuellus flumen hinc ISCHALIN à Ptolemęo memoratam petit, nunc **Iuelceſter**, Nennij catalogo, ni fallar, *Pontauel Coit*, pro *Pont Iuel Coit*, id eſt, Pons ad Iuell in ſylua, Florentio Wigornienſi **Giuelceſter**, foro & antiquitate ſua tantum hodiè celebris, olim amplam fuiſſe ex ruinis apparet, & ſub ingreſſum Normannorum

Iſchalin.

Iuelceſter.

Normannorum frequens erat, ſeptem enim ſupra centum Burgenſes numerabat. Tuta etiam & munita, ſiquidem anno ſalutis MLXXXVIII, cum Angliæ optimates nefaria opprimendi Regis Guil. Rufi conſilia inijſſent, vt Robertus eius fratrem Normannię Ducem in Regiam dignitatem euecherent, Robertus Moubraius vir bellicoſus, cum Bathoniam ſuccendiſſet, acritèr, verùm fruſtrà hanc oppugnauit; ſed quod ille non poterat, tempus nunc tandem quodammodo expugnauit.

Paulò inferiùs *Iuellus*, & *Pedredus* confluentes inſulam amnicam moliuntur **Yuchelney**, id eſt, Inſula magna, dictam, in qua parietinæ viſuntur veteris monaſterij, quod Athelſtanum Regem conſtruxiſſe memorant ſcriptores. **Pedred** vulgò **Parret** in ipſo auſtrali prouinciæ limite promanat, obliquiori alueo per **Crockherne**, Saxonicè Cruerne, & **Pedderton**, cui nomen fecit, olim **Pedredan**, Inæ regiam, quod nunc tantùm foro, & nundinis celebre quę Henricus Daubeny à Rege Henrico VI. impetrauit delatus, hîc Iuello influit, nomenque eripit. Quum in decurſu à III. ad Ortum milliari, *Montem Acutum* ſalutarit, quem Comes Moritonij frater Guilielmi primi vterinus, qui caſtrum, & cœnobium ibi poſuit, ſic dixit, eò quod ſenſim in acumen exurgit; anteà enim **Logoreſburg** vocabatur, & *Biſchopeſton*. Caſtrum verò ante multos annos diſparuit ſaxis ad cœnobium, & ædificia alia inſtauranda aſportatis. Nomen hæc fecit honoratiſſimæ familię de *Monte-acuto*, qui à Drogone Iuuene orignem traxit. Longo tempore fuerunt Barones de *Monteacuto*, quatuor eorum Comites fuerunt Sarisburiæ, vltimus filiam vnicam reliquit Aliciam quæ ex Richardo Neuill ſuſcepit Richardum Comitem illum Warwici celeberrimum, & Ioannem Marchionem de *Monte-acuto*, è cuius itidem filia Lucia deſcenderunt Browni qui nunc ſunt vicecomites *Montis-acuti*. Nec *Odcombe* huic adiunctum licèt tenue oppidulum omittendum, cùm Baronem ſuum habuerit Guilielmum *Briewr*, quia in ericeto natus, ſic denominatum, cui cum aulica fortuna blandiretur, & Rex Richardus primus in delicijs haberet, amplexabantur & fouebant omnes, fortunas parauit ampliſſimas, filiæque (nam filius ſine ſobole obijt) ſuis nuptijs familias Breoſorum, Wakorum, La-Fertorum, & Perciorum magnis poſſeſſionibus adauxerunt. **Stoke vnder Hamden** huic vicinum ſubſidit vbi Gornaij ſuum caſtellum habuerunt, & collegium cõſtruxerunt. Hæc familia de *Gornaico* & vulgò *Gornay* dicta, in primis antiqua

Montacute.

Domini de Monte-acuto.

Briewri Barones.

Gornaij.

& illustris erat, ex eadem stirpe qua Warrenni Surriæ Comites & Mortuomarij propagata; verum superiori seculo defecit, & eorum hæredia nonnulla per Hamptonos in equestrem Newtonorum stirpem descenderunt, qui seè Wallia prognatos, & non ita pridem *Caradocos* dictos libentèr agnoscunt. Nec tacendum Matthæum Gourney hîc sepultum fuisse virum bellicosissimum regnante Edwardo tertio, qui 96. ætatis anno diem obiuit, cùm (vt ex inscriptione videre licuit) obsidioni *D'algizer* cótra Saracenos, prælijs Benamazin, Sclusensi, Cressiaco, Ingenos, Pictauensi, & Nazarano in Hispania dimicasset. *

Irrigat deinde Pedredus *Martock* mercatorium oppidulum, quod olim Guilielmus Comes Bolonienſis Regis Stephani filius Faramusio de Bolonia dedit, cuius vnica hęres Sibilla Ingelramo de *Fienes* in matrimonium data fuit, à quo descenderunt *Fienes* Barones *d'Acres*, & Barones *Say* & *Zele*. *Faramusius de Bolonia.* *Fienes.*

Pedredus hinc limosam planitiem persecans in Septentriones contendit per Langport mercatum non infrequentem, & Aulre ex tuguriolis paucis viculum, qui melioris notę oppidum fuisse videatur. Cùm enim Alfredus Danos ita prælio fregisset, & obsessos ad deditionem subegisset, vt iurauerint se quàm primùm ex suis ditionibus cessuros, & *Godrum* eorum Rex Christianitatem, vt inquit Asserius, subire promiserit: illum hoc in loco magna pompa de sacro baptismatis fonte leuauit.

Hinc ab occasu *Thonum* fluuium recipit Pedredus, qui longè in occidua agri parte, proximè Deuoniam exortus lætissimos rodit agros per Wellington defluens quod nunc mercatorium est oppidulum, Edwardi autem Senioris tempore *terra sex erat manentium*, quando ille vnà cum *Lediard*, quæ *duodecem erat manentium* Shirburnensi Episcopo concederet. Inde leni, modicoque lapsu Thonton, vulgò Taunton alluit. Hoc elegans certè oppidum, lætissimóque situ, & vt verbo dicam, huius regionis alter ocellus: vbi Ina Rex Occidentalium Saxonum castrum constituxit, quod Desburgia eius vxor solo æquauit, cùm Eadbricthum Australium Saxonum Regem inde exturbasset, qui iam sui iuris fecerat, & tanquam fræno domitæ gentis vteretur. Cùm Edwardus Confessor rerum potiretur, *geldabat*, (vt est in Angliæ commentario Censuali) *pro* LIIII. *hidis, Burgenses* LXIIII. *habuit, Episcopus Wintonienſis tenuit, eiusque Placita ter in anno hic tenebantur. Istæ consuetudines pertinent ad Tauntone Burgheristhe, latrones, pacis infractio, hamisfare, denarij de Hundret & denarij* *Charta Edw.* *Taunton.* *

Sancti

Sancti Petri circieti, ter in anno tenere placita Episcopi sine admonitione, Profectio in exercitum cum hominibus Episcopi. Hîc circumquaque regio virentibus pratis iucunda, hortensibus delicijs florens, & frequentibus villis spectantium oculis mirum in modum arridet. Inter villas autem nominatissima sunt *Hach-Beauchamp*, & *Cory-Mallet* à Dominis facta appellatione; hæc enim à Guilielmo Mallet Normannici generis Barone per sorores ad Hugonem de *Pointz*, & Hugonem de *Vinonia* deuenit, sed Baronis titulus diu floruit inter *Pointzios*, tandémque per filiam datam in matrimonium T. de *Newborrough* euanuit, ex ea tamen familia nonnulli magno splendore & equestri dignitate supersunt. Beauchampi autem illi magnis honoris ornamentis claruerunt à temporibus Regis Henrici II. vsque ad Edwardi III. annum 36. tunc enim per sorores Ioannis vltimi hæreditas inter Rog. *Seimour*, I. *Meriet*, *Chalons*, & Walt. *Blunt* dispertita fuit, qui omnes veteris prosapiæ & multarum imaginum.

Mallet.

Pointzij Barones.

Beauchampi Barones.

Inde quà Thonus Pedredo se insinuat, insulam amnicam efficit Aethelingaeg olim Saxonicè dictam, id est, *Nobilium insula*, nunc vulgò Athelney, quæ non minùs Alfredi regis latebris nobis nota, cùm iam Danus omnia permisceret, quàm Italis Minturnensium paludes Marij latibulo. Regi enim illi (vt Poeta antiquus de ipso cecinit)

Athelney.

Alfredus Rex.

Mixta dolori
Gaudia semper erant, spes semper mixta timori.
Si modò victor erat, ad crastina bella pauebat,
Si modo victus erat, ad crastina bella parabat.
Cui vestes sudore ingi, cui sica cruore
Tincta ingi, quantum sit onus regnare probârunt.

Et percommodum sanè erat hæc insula latibulum. Stagnantibus vtique aquis & refusionibus inaccessa est (quas Latino-Saxonico vocabulo *Gronnas* Asserius dixit) *Pontem olim habuit inter duas arces ab Elfredo constructas, alnetum etiam permaximum capris, & feris plenum, sed solidam terram vix duobus ingeribus latam, cui imposuit ille monasteriolum, cuius* (Malmesburiensem, non me audis) *machinam totam quatuor postes solo infixi suspendêrunt, quatuor cancellis opere spherico, in circuitu ductis.* Non longè ab hac collectis aquis solitarius Pedredus pererrauit, sed alterum ab Ortu socium riuum accipit, qui Somerton præterfluit, olim primarium totius Comitatus oppidum, vtpote quod nomen fecit. Castrum Saxonico

Somerton.

seculo

ſeculo habuit, quod perruptis muris Ethelbaldus Merciorum Rex occupauit; nunc verò vincentibus annis ita ceſſit, vt omninò diſparuerit, & oppidum vix nomen tueretur, niſi ex foro Boario, quod à Feſto Palmarum ad medium Iunium frequentiſſimum habet, vicini enim rei pecuariæ inprimis ſtudent.

Hoc ſuſcepto fluuio, Pedredus noſter oppidum magnum, & incolis refertum petit, quod Bridgewater vulgò vocitamus, nomenq; à ponte, & aqua inueniſſe creditur; ſed refragantur chartæ antiquæ in quibus ſemper *Burgh Walteri* diſertè appellatur; nec alio nomine donatione illa vocatur qua Fulco *Paynell* Dominus de *Bampton* loci poſſeſſionem Guilielmo *Briwer* contulit, ad colligendam eius gratiam qui gratia plurimum apud Regem Richardum primum valuit, huius filius eodem nomine, cùm firmandi caſtri licentiam feciſſet Ioannes Rex, caſtellum hîc poſuit iam tempore euictum, pontemque incœpit, quem Triuet è Cornubia nobilis immenſis ſumptibus perfecit. Cùm verò Guilielmus ille Briwer iunior ſine prole diem clauſiſſet, in familia herciſcunda obtigit hic locus Margaretæ ſorori, per cuius filiam in familiam de *Cadurcis*, ſiue *Chaworth* deuenit, & inde ad Lancaſtrenſes Duces hæreditariò deſcendit: verùm maximus honor huic acceſſit quòd Comitatus titulo ab Henrico VII. exornatum fuerit, cùm Ægidium Daubeneium qui illi à cubiculo, Comitem de Bridgewater creauit, cuius vnica hæres nupta fuit I. Burchiero primo ex illa familia Bathoniæ Comiti. Sub hoc, poſt pauca milliaria, vaſto oſtio in Sabrinianum fretum euoluitur Pedredus, quod, vt diximus, VZELLA æſtuarium Ptolemæo dicitur, nonnullis etiam hodiè Euelmouth, ſed Saxonibus Pedpedan muð, vbi, vt author eſt Marianus, palantem Danorum exercitum Ealſtanus Epiſcopus Shirburnenſis, circa annum ſalutis 845. fudit. Eôdem etiam æſtuario aliud obuium occurrit flumen, *Brim* nonnullis dicitur, qui oritur è ſylua illa ampliſſima, in Orientali huius agri limite, quam Britanni *Coit Maur*, Saxones Selwood dixêrunt, id eſt, interprete Aſſerio, Sylua magna, non procul à Pen ignobili viculo, vbi in Britannici nominis exitium, & Danorum cladem Mars conſpirâſſe videatur. Keniwalchus enim Weſtſaxo ita ſecundo prælio hîc Britannos attriuit, vt vix poſteà pugnandi copiam Saxoni fecerint: & multis pòſt ſæculis, eôdem loco, Edmundus cognomento *Ferreum latus*, Danos memorabili prælio deuicit, cùm Danicum Canutum, qui regnum occupârat, vndique agitaret. Hic

Bridgewater. ✠

Comes de Bridgewater. ✠

Vzella.

fluuius primùm Bruiton, à se cognominatum inuisit, Moionorum tumulis celebre, longéque per viculos defluens, nonnullis riuulis auctior lætos gramine campos irrigat, cúmque solum mollius inuenerit, quodammodo stagnat, insulamque ambit *Auallon*, à pomis Britannicè olim sic dictam, posteà *Inis Witrin*, i. vitrea insula, & eâdem significatione Saxonibus Glaſtney, Latinisque *Glasconia*. De qua Poeta satis antiquus.

Insula pomorum quæ fortunata vocatur
Ex re nomen habet, quia per se singula profert
Non opus est illi sulcantibus arua colonis,
Omnis abest cultus, nisi quem natura ministrat,
Vltrò fœcundas segetes producit, & vuas,
Natag; poma suis pratonso germine siluis.

Glastenbury. In hac floruit monasterium Glastenbury, quod admodum antiquam repetit originem, à Iosepho scilicet Arimathensi illo, qui Christi corpus sepulchro mandârat, quemque Philippus Gallorum Apostolus in Britanniam misit, vt Christum prædicâret. Hoc enim & antiquissima huius monasterij monumenta testantur, & Patricius Hibernienſium Apostolus, qui xxx. annos vitam monasticam hîc egit, in sua prodidit epistola. Nec est cur hac de re ambigamus, cùm anteà docuerim Christianam religionem in prima enascentis ecclesiæ infantia huic nostræ insulæ illuxisse, & Freculphus Lexouiensis scripserit Philippum illum *barbaras gentes, vicináſque tenebris, & Oceano coniunctas ad scientiæ lucem, fideique portum deduxisse*. Sed ad monasterium, & ex Malmesburiensis hac de re libello. Cùm antiqua illa ædicula à Iosepho posita vetustati tandem aliquando concederet, Deui Meneuensis Episcopus nouam eò loci construxit, quæ cùm iam etiam æuo fatisceret, duodecem viri à Boreali Britanniæ parte profecti, eam restaurârunt, tandemque Ina Rex, cùm regnum vectigale Pontifici Romano, impositio in singulas domos denario, fecisset; hac demolita, magnificum admodum Christo, Petro, & Paulo construxit templum. In cuius suprema præcinctione hos versus describi curauit.

Vide Roman. in Britannia pag. 45.

Syderei montes speciosa cacumine Sion
A Lybano gemina, flore comante, cedri,
Cœlorum portæ lati duo lumina mundi:
Ore tonat Paulus, fulgurat arce Petrus
Inter Apostolicas radianti luce coronas,
Doctior hic monitis, celsior ille gradu.

Corda

Corda per hunc hominum reſeruantur, & aſtra per illum.
Quos decet iſte ſtylo, ſuſcipit ille polo.
Panáit iter cœli hic dogmate, clauibus alter,
Eſt via cui Paulus, ianua ſida Petrus.
Hic petra firma manens, ille Architectus habetur,
Surgit in his templum quod placet, ara Deo.
Anglia plaude lubens, mittit tibi Roma ſalutem,
Fulgor Apoſtolicus Glaſconiam irradiat.
A facie hoſtili duo propugnacula ſurgunt,
Quod fidei turres vrbs caput orbis habet.
Hac pius egregio Rex Ina refertus amore,
Dona ſuo populo non moritura dedit.
Totus in affectu diuæ pietatis inhærens
Eccleſiaq; iuges amplificauit opes
Melchiſedech noſter meritò Rex, atque Sacerdos,
Complenit veræ relligionis opus.
Publica iure regens, & celſa palatia ſeruans,
Vnica Pontificum gloria, norma fuit
Hinc abiens, illinc ---------- fulget honore,
Hîc quoque geſtorum laude perennis erit.

Primis his temporibus viri ſanctiſſimi hîc Deo inuigilârunt, & præcipuè Hibernici, qui ſtipendijs regijs alebantur, & adoleſcentes pietate, artibuſq; ingenuis inſtruebant. Solitariam enim vitam amplexi ſunt, vt maiore cum tranquillitate ſacris literis vacarent, & ſeuero vitæ genere ad crucem perferendam, ſe exercerent. Sed tandem Dunſtanus ſubacto & verſuto ingenio homo, cùm malis artibus, & blanditijs in principum conſuetudinem ſe penitùs immerſiſſet, pro his recentioris inſtituti monachos, ſcilicet Benedictinos induxit, ipſéque primus Abbatis nomine numeroſo Monachorum gregi præfuit: qui à bonis, & pijs principibus pluſquàm regias opes conſequuti, cùmq; omni rerum affluentia ſexcentis annis quaſi regnaſſent (eorum enim nutum vicini omnes ſpectârunt,) ab Henrico VIII. exturbati ſunt, monaſteriúmque, quod iam in vrbeculam excreuerat, dirutum, & ſolo adæquatum. Antequam me hinc recipiam, accipe paucis, quod pluribus Giraldus Cambrenſis, oculatus teſtis, de ſepulchro Arthuri in huius cœmiterio retulit. *Monachi antiqui.* *Arthurus heros Britannicus.*

Cùm Henricus, ſecundus Rex Angliæ, ex Bardorum Britannicorum cantilenis accepiſſet Arthurum Britannorum nobiliſſimum heroëm, qui Saxonum furorem virtute ſæpe fregerat,

Glaſconiæ inter duas Pyramides ſitum eſſe, corpus inueſtigari curauit: víxque iam ſeptem pedes in terram defodiſſent, cùm inciderent in cippum, ſiue lapidem, cuius aduerſæ parti rudis crux plumbea, latiori forma, inſerta: quæ extracta Epigraphen oſtendit, & ſub eo ad nouem ferè pedum altitudinem, ſepulchrum inuentum, ex quercu cauata, in qua oſſa inclyti illius Arthuri repoſita. Inſcriptionẽ autem ex Protypo, in Glaſconienſi cœnobio quondam deſcriptam, propter literarum antiquitatẽ ſubiungendam putaui, barbarum quiddam, & quaſi Gothicum præ ſe ferunt literæ, & eius ætatis barbariem planè loquuntur, quæ adeò fatalibus tenebris inuoluta erat, vt nemo fuerit, cuius ſcriptis Arthuri nomen celebraretur. Materies proculdubiò doctiſſimi viri facultate, & copia digna, qui tantum principem celebrando propriam etiam ingenij laudem conſecutus fuiſſet. Fortiſſimus enim Britannici imperij propugnator hoc ſolo nomine vel infœliciſſimus videtur, quòd ſuæ virtutis dignum præconem non inuenerit. Sed ecce inſcriptionem:

HIC IACET SEP:
VLTVS INCLITVS
REX·ARTVRVS·IN
INSVLA·AVALO
NIA·

Nec abs re erit, ſi quæ Ioſephus noſter Iſcanus non de populo Poeta, olim in ſua Antiocheide in Arthurum cecinit, hîc adiungam.

Hinc celebri fato fœlici claruit ortu
Flos regum Arthurus, cuius cùm facta ſtupori,
Non micuêre minùs: totus quid in aure voluptas,
Et populo plaudente faunus. Quemcunque piorum
Inſpice, Pelæum commendat fama tyrannum.
Pagina Cæſareos loquitur Romana triumphos,

Alcidem

Alcidem domitis attollit gloria monſtris.
Sed nec pinetum corili, nec ſydera ſolem
Æquant, annales Latios, Graiosque revolue.
Priſca parem neſcit, æqualem poſtera nullum
Exhibitura dies. Reges ſupereminet omnes;
Solus præteritis melior, maiorque futuris.

Vocabatur verò hic heros, vt obiter hoc notem ex Nennio, Mab-Vter. i. *filius horribilis, quia à pueritia fuit crudelis,* & Artur *quod Britannicè ſonat vrſum horribilem, vel malleum ferreum quo confringuntur mola leonum.*

Alia etiam ſi placet, etſi non longiſſimæ vetuſtatis monumenta, è Guilielmo illo Malmesburienſi habe. *Illud quod clam planè omnibus eſt libenter prædicarem, ſi veritatem exculpere poſſem: quid illa pyramides ſibi velint, quæ aliquantis pedibus ab eccleſia vetuſta poſitæ cœmiterium monachorum prætexunt. Procerior ſanè, & propinquior Eccleſia habet quinque tabulatus, & altitudinem viginti ſex pedum. Hæc præ nimia vetuſtate, etſi ruinam minetur, habet tamen antiquitatis nonnulla ſpectacula, quæ planè poſſunt legi, licèt non poſſint planè intelligi. In ſuperiori enim tabulatu eſt imago pontificali ſchemate facta. In ſecundo imago regiam prætendens pompam, & litera,* HER. SEXI. & BLISWERH. *In tertio nihilominùs nomina.* WEMCHESTE. BANTOMP. WINEWEGN. *In quarto* HATE. WVLFREDE. & EANFLEDE. *In quinto, qui & inferior imago, & hæc ſcriptura* LOGWOR. WESLIELAS. & BREGDENE. SWELWES. HWINGENDES BERNE. *Altera verò pyramis habet octodecim pedes, & quatuor tabulatus, in quibus hæc leguntur.* HEDDE *epiſcopus, &* BREGORRED, & BEORWALDE. *Quid hæc ſignificent non temere definio, ſed ex ſuſpicione colligo eorum interiùs in cauatis lapidibus contineri oſſa, quorum exteriùs leguntur nomina. Certè* LOGWOR *is pro certo aſſeritur eſſe, de cuius nomine quondam* LOGWERESBEORH *dicebatur, qui nunc Mons Acutus dicitur.* BEORWALDE *nihilominùs abbas poſt* HEMGISELVM.

Occidentalium Saxonum reges qui hîc ſepulturæ traditi fuerunt, enumerare ſuperuacaneum eſſet, Eadgarum tamen Pacificum, qui ſemper paci conſuluit, vel hoc nomine non poſſum non meminiſſe, & epitaphium illo ſeculo non indignum ſubiungere.

Auctor opum, vindex ſcelerum, largitor honorum,
Sceptriger Edgarus regna ſuperna petit.
Hic alter Salomon, legum pater, orbita pacis,
Quòd caruit bellis, clarnit inde magis.

Templa Deo, templis monachos, monachis dedit agros,
Nequitiæ lapsum, iustitiæque locum.
Nouit enim regno verum perquirere falso
Immensum modico, perpetuúmque breui.

A Glasconia, tria quæ ibi confluunt flumina paludem efficiunt, & vno emissa ostiolo in Occasum vno alueo Vzellæ æstuarium petunt per Godney mœre, vel vt alijs placet Godney mœre, quam Dei insulam significare, & Iosepho Arimathensi concessam fuisse volunt, deinde per Meadmœre Alfredi villam, quam testamento Edwardo filio legârat, & palustrem illam regionem longè excurrentem Brentmersh, quam palustrium ranarum regionem: vt eius oppidulum Brentknol, ranarum monticulum interpretati sunt Glasconienses Monachi.

Mendippe hilles.

Hinc ad Ortum *Mendippi colles* se longè latéque explicant, *Mineræ rios* vocat Lelandus, & rectè opinor, cùm Mineduppe in antiquis schidis dicantur, plumbi enim fodinis opulenti, & pascendis pecoribus apti. In his antrum est longo recessu, in quo putei quidam, & riuuli cernuntur, Ochehole dicunt, de quo non minora somnia fingunt accolæ, quàm de suo Sybillæ antro in Apennino comminiscuntur Itali. Nomen proculdubiò inditum ab *Ogo* Britannica dictione, quæ antrum sonat, vti etiam à simili antro, simili vocabulo Eubæa Insula olim OCHA dicta fuerit. Non procul ab hoc, regnante Henrico VIII, aratro eruta fuit oblonga plumbi lamina in trophæum olim erecta, & sic inscripta.

Ochy hole.

Strabo.

TI. CLAVDIVS CÆSAR AVG. P. M.
TRIB. P. VIIII. IMP. XVI. DE BRITAN.

Incidit hæc Claudij Tribunitia potestas VIIII. in annum vrbis conditæ DCCCII. Antistio, & M. Suillio Coss. quo tempore P. Ostorium Britanniæ Proprætorem turbidæ res excepêrunt. Ex hoc tempore liceat mihi quæso, bona cum venia ariolari. Hoc anno duo de Britannis Trophæa Claudium statuisse nummus ipsius Claudij antiquus, rei certissimus testis demonstrat, in cuius priore parte hæc concepta inscriptio TI. CLAVD. CÆSAR AVG. P. M. TRI. VIIII. IMP. XVI. PP. OB. C. S. in auersa verò DE BRITAN. ibíque expressus arcus triumphalis, cum equestri figura decurrente, & duobus trophæis. Qui verò fuerint hi Britanni deuicti, Tacitus docet:

Claudium

Claudium enim Oſtorij auſpicijs duas Britannicas gentes hoc anno deuiciſſe teſtatur, ICENOS ſcilicet & CANGOS: ſed cùm Iceni alio quaſi ſub ſole iacent, quid ſi de Cangis minori inter Belgas noſtras popello conſtitutum hoc fuiſſe Trophæum, & CANGOS illos hîc conſediſſe dixero? Non procul enim hinc eſt mare, quod Hiberniam aſpectat, quo ſitu ille Cangos locat, & Cangorum nominis vmbra in nonnullis hoc tractu locis ſupereſſe videtur, in **Cannington** nimirum, & **Canings** regiunculis, ſiue Centurijs, in **Wincaunton**, quod **Cangton** alibi dicitur, & **Kaingſham**, quaſi Cangorum manſio. Sed de his penes lectorem iudicium, ego tantùm, vt dixi, ariolor, dum Cangos veſtigijs inquiro, & alibi me reperturum confido. Cangi Britanniæ popul.

Sub **Mendippe** montibus, ad Septentriones eſt **Congerſbury** viculus, à Cõgaro quodam viro ſingularis ſanctitatis ſic dictus, (Conſtantinopolitani Imp. filium fuiſſe comminiſcitur Capgrauius) qui heremeticam vitam ibi duxit, & *Harpetre* olim caſtrum eiuſdem cognominis familiæ vetuſtæ, quod hæreditariò ad Gornaios, & ab illis ad *Ab-adamos* deſcendit, qui (vt legi) Gornaijs reſtituerunt. ✻ Harpetra.

Ad Auſtrum verò non procul ab illo antro, vrbecula Epiſcopalis ſubijcitur, olim vt habet Lelandus, *Theodorodunum*, nunc **Welles**, ita dicta à fontibus, qui paſſim in ipſa ſcaturiunt, vti etiam *Suſa* Perſiæ, *Croia* Dalmatiæ, & *Pagaſe* Macedoniæ, à fontibus nomina traxêrunt: vnde & *Fontanenſis Eccleſia* hæc vocatur. Primas in hac Prouincia ſibi ſuo iure vendicat tùm incolarum frequentia, tùm ædificiorum magnificentia. Templum habet ornatiſſimum & Collegium ab Ina Rege in Andreæ honorem conditum, & à viris principibus opimis prouentibus ſtatim ditatum: inter quos Kinewulphus Rex loca quàm plurima adiacentia, anno Domini 766. conceſſit, Legimus enim in eius Charta. *Ego Kinewulphus Occidentalium Saxonum Rex, aliquam terræ partem pro amore Dei, necnon quod verbo delendum eſt, pro aliqua vexatione inimicorum noſtrorum Coruubiorum gentis, cum conſenſu Epiſcoporum, & Satraparum meorum, Dei Apoſtolo atq; miniſtro eius Andreæ humiliter aſcribendo donabo, hoc eſt, ad augmentum collegij duo manent: prope flu. qui dicitur* **Welwe**. Hanc appoſui tùm propter antiquitatem, tùm quod ex hoc fluuio aliqui locum nomen adſumpſiſſe exiſtimârunt. Weller. Stephanus in vrbib. & Bartinus.

Splendidum admodum Epiſcopi palatium, & nitidæ Præbendariorum ædes templum incingunt. Præbendæ enim 27. cum Præbendiolis 19. præter Decanum, Præcentorem, Cancellarium,

larium, & tres Archidiaconos, ad hanc ſpectant Eccleſiam. Edwardi Senioris tempore Epiſcopalis hîc ſedes conſtituta. Cùm enim Romanus Pontifex Edwardum illum ſacris interdixiſſet, quòd Politia Eccleſiaſtica in occidua hac regni plaga apertè nutaret, ille qui ſe Eccleſiæ nutritium eſſe nouit, tres nouos erexit Episcopatus, Cridienſem ſcilicet, Cornubienſem, & 905 hunc Wellenſem, cui Eadulphum primum præfecit Epiſcopum. Non multis pòſt annis Giſo huic ſedi præfuit, quem Haraldus Viſiſaxonum, & Cantij Comes Eccleſiæ opibus inhians ita exagitauit, vt parùm abfuerit, quin hanc dignitatem ſuſtulerit, verùm Guilielmus primus, deuicto Haraldo, Giſoni exulanti, & eccleſię iacenti dextram porrexit, quo tempore, vt teſtatur Cenſualis Angliæ liber, Epiſcopus *ipſum oppidum tenuit, quod pro quinquaginta Hidis geldauit.* Regnante deinde Henrico primo, Ioannes de *Villula* Turonenſis, cùm Epiſcopus iam electus eſſet, ſedem Bathoniam tranſtulit, quæ duæ ſedes in vnum coaleſcentes, ſuo vtraque titulo Epiſcopum ornat, vt vnus idémque Epiſcopus Bathonienſis, Wellenſiſque dicatur. Vnde Monachi Bathonienſes, & Canonici Wellenſes, quaſi in aciem, dimicationemque venerunt. Interímque Sauanaricus Bathonienſis Epiſcopus, cùm etiam Abbas eſſet Glaſconienſis Glaſconiam cathedra tranſlata, Glaſconienſis dictus erat Epiſcopus, ſed cum eo hic titulus extinctus; Monachoſque & canonicos in gratiam tandem reduxit Robertus ille, qui Eccleſiæ ſuæ patrimonium in Prebendas diuiſit, & Decanum, Subdecanum, &c. inſtituit, Iocelinus etiam ſub id tempus nouis ædificijs templum inſtauraſit, & auorum memoria Radulphus de *Shrowſbery* (vt aliqui vocant) elegantes ædes Vicarijs, & Cantoribus conſtruxit, Epiſcopíque Palatium muro circumdedit.

Hiſtoria Bathon.

Vide in Decretalib. Ne quid innouetur in Epiſc.

1193.

E montibus illis Minerarijs *Frome* fl. oritur, qui in Ortum contendens per puteos carbonum illorum foſſilium, quibus ad molliendum ferrum vtuntur ferrifabri, cùm non multum viæ confecerit, in Septentrionem conuerſus, limitis vice inter hunc, & Gloceſtrenſem agrum fungitur, & Farley Hungerfordorum caſtrum (nó procul à Phillips Norton, foro celebrato, cui templum Philippo dicatum appellationem fecit) irrigat. Ab Edwardi III. temporibus illuſtris fuit hæc Hungerfordorum familia, Thomas enim *Hungerford* auus fuit Gualteri Domini Hungerford ſummi Theſaurarij Angliæ, qui familiam nuptijs cum Catharina Peuerell, (quæ à Moelis & Courtneo orta) inprimis locuple-

Hungerfordorum familia.

locupletauit. Huius itidem filius Robertus qui Æleonoram filiam & hæredem Guil. Domini *Molines* duxit, & inteſtino bello inter Lancaſtrenſes, & Eboracenſes apud Newcaſtell capite truncatus, magnam fecit acceſſionem. Filius autem eius Thomas occiſus apud Sarisburiam patre viuente, vnicam reliquit filiam Mariam quam Edwardus Dominus Haſtings in vxorem accepit, Walterus verò Thomæ frater Edwardum Hungerford genuit, patrem illius Walteri quem Rex Henricus VIII. Baronem de *Heyteſbury* creauit, & poſteà infandi criminis condemnauit.

Inferiùs *Selwood* ſylua, quam dudum dixi, longè latéq; diffunditur, arboribus ſatis condenſa, à qua circumuicina regio olim Selwoodſhire, vt author eſt Ethelwerdus, vocabatur, oppidum verò adſitum etiamnum Frome Selwood dicitur, quod è lanificio maximum quæſtum facit. A quo vix duobus ad occaſum milliaribus exiguum, & non inelegans caſtrum cernitur, quod à *Dela-Maris* conditum & cognominatum ab ipſis hæreditariò ad Powlettos deuenit. Cæterùm *Frome* nonnullis ex hac ſylua riuulis plenior, tandem Auonæ nobili flumini ſe committit, qui obliquiorem ripam agens ſtatim antiquam vrbem inuiſit, quæ à thermis Ptolemæo Θέρμα ὕδατα, id eſt, Aquæ calidę dicitur, Antonino AQVÆ SOLIS, Britannis *Yr ennaint twymin*, & *Caer Badon*, Saxonibus Baþancerten, hat Baþan, & etiam à valetudinariorum concurſu Akmanchester, id eſt, vrbs ægrotorum, Stephano in vrbibus *Badiza*, nobis hodie Bathe, & vulgo Latinorum *Bathonia*. Subſidet in planicie haud ita magna, & ex omni parte collibus pari quaſi altitudinis faſtigio obuallata, è quibus perennium riuulorum ſcaturigines in vrbem magno ciuium commodo deſcendunt. In ipſa vrbe tres calidi fontes ebulliunt (ſulphure enim & bitumine aqua percolatur) qui efficaci remedio ſalutares corporibus quæ prauis humoribus torpeſcunt, ſudorem enim calore ſuo proliciunt, & humorum contumaciam edomant. Non omni tamen hora ſunt ſalutares, ab hora enim octaua ante meridiem, vſque ad tertium à meridie maximè feruent & exæſtuant, & fœda quędam turbidi eximo fundunt, quibus temporibus clauduntur, nec quiſquam ingrediatur, donec per emiſſaria ſua ſe ſordibus illis liberârunt, & expurgârunt. Maximus horum, qui *Crucis Balneum* vocatur, miti admodùm, & temperato calore tepet: alter verò vix ducentis hinc pedibus, multò magis feruet, vnde Whot bath, id eſt, feruidus dicitur: & his

Selwood.

Nomen Dela-Maris.

Bathe. *Aquæ Solis.*

Badiza.

Therma.

his contiguum est Nosocomium à Reginaldo Bathonensi Episcopo positum, vt valetudinariorum inopiam subleuaret. Tertius in vrbis quodammodo sinu est, & *Balneum Regium* appellatur, iuxta ecclesiam Cathedralem, vbi antiquitùs templum Mineruæ sacrum extitisse fama tenet. Certè Solinus Polyhistor de his procul-dubiò thermis loquens. *In Britannia* (inquit) *ealidi sunt fontes opiparo exculti apparatu ad vsus mortalium, quibus fontibus praesul est Minerua numen, in cuius ade perpetui ignes nunquam caneſcunt in fauillas, sed vbi ignis contabuit, vertitur in globos saxeos.* Athenæus tamen author est omnia lauacra calida, quæ ex terræ visceribus naturalitèr scatent, Herculi esse sacrata: & nescio quę Herculis antiqua imago anguem manu constringentis, hîc in mœnibus, inter alia vetusta monumenta temporis iniuriâ iam planè deformata, cernitur. Sed ne de hoc contendatur, demus, si placet, cùm Herculi, tùm Mineruæ balnea fuisse dicata. A Græcis enim proditum est Palladem Herculi post labores exantlatos lauacra primùm subministrasse. Satis erit si ex Solini authoritate euicero, cùm his fontibus Mineruam siue Palladem præfuisse prodat, hanc vrbem esse, quam Britanni *Caer Palladur* suâ lingua dixerunt, hoc est vrbs Palladiæ aquæ, si Latinè interpreteris; appositè enim res, nomen, & significatio conspirant. Harum inuentionem referunt fabulę nostrę ad Britannorum regem *Bleyden Cloyth*, id est, Bleyden Magus, quàm probabilitèr dixerint alij. Magiam verò tantis ceremonijs Britannos olim celebrasse, author est Plinius, vt eam Persis dediſſe viderentur; ad vim tamen Magicam has thermas referre non ausim. Nonnulli ex nostris, sed aliud agentes, Iulium Cæsarem inuentorem fuisse tradunt. Verum enimuerò seriùs ad Romanorum cognitionem peruenisse iudico, cùm Solinus primus sit, qui de illis meminerit. Saxones autem circa annum 44. ab aduentu in Britanniam, rupto fœdere, bellum iam restinctum inflammantes, hanc vrbem obsidione incinxêrunt, sed cùm Arthurus bellicosus superueniſſet, ipsi *Montem Badonicum* occupârunt, vbi cùm ab vltima spe, animis diu dimicassent, magno numero concidêrunt. Hic mons ille ipse videtur, qui nunc **Banneſdowne** dictus, **Bathestone** viculo iuxta hanc vrbem impendet, suósque etiamnum aggeres, & vallum ostendit. Nec longo pòst tempore, Saxones hanc vrbem aggredi ausi, Britannis diu reliquêrunt. Verùm anno Christi DLXXVII. cùm Occiduorum Saxonum Rex Cewalin Britannos ad **Deorham** profligasset, armis, & operibus oppugnata, se primò

Minerua templum.

Caer Palladur.

Britanni Magiæ dediti.

Mons Badonicus.

primò in Saxonis fidem permisit: paucísque annis refota nouum nomen Akmancester, multúmque splendoris accepit. Osbrichus enim anno 676. virginibus sacris monasterium, statimque cùm in Merciorum potestatem venisset, Offa Rex alterum templum constructit, quæ ambo Danico turbine cecidêrunt. Ex horum ruinis nouum posteà efflоruit Templum Diuo Petro sacrum, in quo Eadgarus cognomento *Pacificus* in Regem inauguratus, vrbi plurimas immunitates indulsit, cuius rei memoriam anniuersarijs ludis ciues etiamnum celebrant. Edwardi Cõfessoris tempore, vt in Angliæ Notitia legitur, *geldabat pro viginti hidis quando Scyra geldabat, Ibi Rex habebat* LXIIII. *Burgenses, &* XXX. *Burgenses aliorum.* Sed non diuturna fuit hæc fœlicitas, statim enim ab ingressu Normannorum, Robertus Mowbrayus nepos Episcopi Constantiensis, qui seditionem non leuem in Guil. Rufum concitâsset, diripuit & succendit. Respirauit tamen breui, opera Ioannis de Villula è Turonibus Galliæ oriundi, qui cùm Episcopus esset Wellensis, quingentis marcis (vt habet Malmesburiensis) hanc vrbem ab Henrico I. mercatus, Episcopalem cathedram huc transtulit, retento etiam Wellensis Episcopi nomine, nouumque templum in suam sedem posuit. Quo non ita pridem ruinam minitante, Oliuarius King Bathoniensis Episcopus aliud iuxta vetustum illud molitus est, quod solummodò inchoatum, nec dùm perfectum. Iam inde verò floruit Bathonia tùm lanificio, tum conuenarum frequentia, mœnibusque se communîuit, quibus antiquas quasdam imagines, Romanásque inscriptiones ad asserendam vetustatem inseruerunt, quæ ita iam lacunis præ vetustate laborant, vt omninò legi non possint. Et ne quid ad Bathoniæ dignitatem deesset, Comitis etiam titulo proceres nonnullos honorauit. Philibertum enim de *Chandew* è Britannia Armorica oriundum ab Henrico VII. eo honore affectum legimus. Posteà Rex *Henricus* Octauus, Ioannem *Bourchier* anno regni XXVIII. Bathoniæ Comitem creauit, cui successit Ioannes filius qui Ioannem Dominum *Fitzwarin* suscepit, ante patrem defunctum, è quo natus est Guilielmus Bathoniæ Comes qui nunc floret. Longitudinem huius vrbis XX. Temporibus LVI. scrupulis. Latitudinem verò II. Tempor. XXI. scrupulis mensurant Geographi. Nunc pro corollario, habe si placet, qualescunq; de his thermis Nechani versiculos,

Bathonia Comitem.

Bathonia thermas vix præfero Virgilianas,
Confecto prosunt balnea nostra senì.

Prosunt

Prosunt attritis, collisis, invalidisque,
Et quorum morbis frigida causa subest.
Præuenit humanum stabilis natura laborem;
Seruit naturæ legibus artis opus.
Igne suo succensa quibus data balnea fervent,
Ænea subter aquas vasa latere putant,
Errorem figmenta solent inducere passim.
Sed quid? sulphureum nouimus esse locum.

Ecce tibi etiam si legere lubeat, duas inscriptiones antiquas nuperrimè ad viam publicam sub vrbem effossas.

G. MVRRIVS. C. F. ARNIENSIS.
FORO. IVLI. MODESTVS. MIL.
LEG. II. AD. P. F. IVLI. SECVND.
AN. XXV. STIPEND.
H. S. E.

DIS. MANIBVS.
M. VALERIVS. M.
POL. EATINVS. C. EQ.
MILES. LEG. XX. AN.
XXXXV. STIPEN. XX.
H. S. E.

Secundum eundem Auonam (qui nunc limes est inter hunc & Gloceſtrenſem agrum) in occidentali ripa Cainsham cernitur, id est, Cangorum, ni fallor, habitatio. Sunt tamen qui existimant à Keina Britannica Virgine sanctissima denominatam, quam serpentes in lapides mutâsse superioris æui credulitas multis persuasit, eò quòd eiusmodi ludentis naturæ miracula ibi in Latomijs nonnunquam inueniantur. Vidimus enim lapidem hinc delatum serpentis in spiram reuoluti effigie, cuius caput in circumferentia prominuit, extrema cauda centrum occupante. Hîc in vicinis agris, & etiam alibi, *Percepier* herba Angliæ peculiaris, in qua amaror, & acrimonia percipitur, nunquàm spithamæo adultior, toto anno suapte sponte erumpit, fine caule flosculis herbaceis, quæ vehementèr, & repentè vrinas ciet, & ex ea aqua stillatitia magno vsu elicitur, vt P. Pæna in suis stirpium Aduersarijs annotauit.

Serpentes saxei.

Percepier.

Vix

Vix quinto hinc milliari Auona fl. *Briſtoliam* mediam interſecat, Britannis *Caer Odernant Badon*, id eſt, ciuitas Odera in valle Badonicâ. Vrbium antiquarum Catalogo *Caer Brito*, Saxonicè Bpigþꝛꝛop, id eſt locus illuſtris. Verùm qui eam Ventam Belgarum dixerint, & ſibi & nobis fucum fecêrunt. Hæc vrbs partim in Somerſettenſi poſita agro, partim in Gloceſtrenſi, neutrius cenſeri velit, cùm ſuos habeat magiſtratus. Æditiori ſitu inter Auonam & Fromum fluuiolum interſidet, munitionibus & fluminibus ſatis tuta: duplici enim muro circundatur. Ad aſpectum verò ita pulchra, tùm publicis, tùm priuatis ædificijs, vt nomini reſpondeat: & ad vitæ neceſſitatem ita inſtructa, ciuibuſque frequens vt inter Britanniæ vrbes primas à Londino & Eboraco facilè ſibi vendicet. Multarum enim gentium commercium mutui vſus, & portus commoditas eò traxit, qui in ipſum vrbis ſinum naues paſſis velis admittat. Auona etenim ita Oceani irruentis æſtu intumeſcit quoties Luna à meridiano faſtigio deuergit, locúmque oppoſitum prætermeat, vt naues in vado hærentes ad vndecim, & duodecim vlnas extollat. Quo autem tempore, & à quo condita fuerit non facilè quis dixerit, recentior tamen videtur, cùm in Danorum direptionibus nuſquam apud hiſtoricos noſtros de ea mentio habeatur, & certè inclinato Saxonum imperio, primùm emerſiſſe iudico, cùm nuſquam nominetur ante annum Salutis CIↃLXIII. quo Haraldus (vt habet Florentinus Wigornienſis) è *Brytſtowa* cum infeſta claſſe in Walliam ſoluit. Primis Normannorum annis, *Berton* prædium adiacens, & hæc *Briſtow reddebat regi*, (vt eſt in Cenſuali Angliæ Commentario) CX. *marcas argenti, Burgenſeſq; dixerunt Epiſcopum G. habere* XXXIII. *marcas, & vnam marcam auri.* Deinde Robertus Conſtantienſis Epiſcopus, cùm res nouas in Guil. Rufum moliretur, in belli ſedem elegit, vrbeculam muniuit, interiori credo illo muro, qui etiamnum in parte ſupereſt. Sed paucis poſt annis, prolata ſunt vndíque pomeria, ab Auſtro enim Radcliffe, vbi ſuburbanæ erant ædiculæ, reliquæ vrbi ponte ſaxeo vtrinque ita ædibus conſito vt platea videatur, coniungitur, mœnibúſque includitur, & incolæ in ciuitatem aſcripti ſunt. Ab ortu etiam & Septentrione quàm plurimis etiam aucta erat ædificijs, eáque mœnibus incincta, Fromóq; fl. defenſa, qui cùm mœnia alluerit placidè in Auonam influit, & mollem præbet nauibus ſtationem, crepidinémque mercibus exportandis & importandis idoneam, quam the Key vocant.

Briſtow.

Sub

Sub qua inter flumen & vrbem cãpestris interponitur planities, quæ amœnum admodum ambulacrum ciuibus præbet. Ad Ortum hibernum quà flumina obiecta non habet, Robertus Regis Henrici primi filius naturalis, quem vulgò Robertum Gloceſtriæ Conſulem vocant, quia Gloceſtriæ Comes erat, Caſtrum amplum & munitum ad vrbis ſuæ defenſionem extruxit. Habuit enim ille in vxorem Mabiliam filiam,& ex aſſe hæredem Roberti Fitz-hamonis, qui hanc vrbem clientelari iure à Guil. Normanno tenuit. Hoc quidem caſtrum vix conſtructum Stephanus Rex obſidione preſſit, ſed irrito conatu pedem referre coactus; paucis poſt annis in eodem captiuus incluſus, quàm incerta ſit Martis alea documento fuit. Vltra Fromum fl. qui ponte conſternitur ad Frome portam, æditiori ſitu collegiatæ eccleſiæ reliquiæ conſpiciuntur, quam Gaunts dicunt à conſtructore Henr.Gaunto Equite aurato,qui poſthabitis terrenis, hîc ſe Deo conſecrauit. E regione huius ſurgit ſpecioſum ſanè templum Auguſtino ſacrum,Epiſcopi cathedra,& VI.Præbendarijs ab Henrico VIII.ornatum, cuius veſtibulum hanc prætendit inſcriptiones.

REX HENRICVS II. ET DOMINVS ROBERTVS FILIVS HARDINGI, FILII REGIS DACIÆ, HVIVS MONASTERII PRIMI FVNDATORES.

Robertus hic filius Hardingi regio Danorum ſanguine natus, Patricius fuit Briſtolienſis, & Henrico Regi ita charus, vt eius beneficio vnicam filiam & ex aſſe hæredem Domini de Barkley in vxorem acceperit: vnde Roberti illius poſteri, qui ſummo honore floruêrunt, Barones de Barkley etiamnum appellantur,quorum nonnulli hoc templo conditi fuêrunt.

Barones de Barkley.

Hinc ad Septentriones, quà decurrit Auona, prærupta ſunt vtrínque rupes, quas veluti de induſtria admolita eſt natura. Harum altera, quæ ad ortum flumini imminet, *Sancti Vincentij* nomen habet,& adamantum adeò fœcunda eſt,vt quis modios inde impleat; exiſtimationem verò copia apud noſtrates inuidit, nam præterquam quòd colore tranſlucido Indicos prouocant,ita duritie ſolummodò cedunt. Quòd verò laterum ſexangulo vel quadrangulo lævore à natura ipſa turbinati ſint, magis admirandos puto. Altera verò rupes ad occiduam ripam etiam

Adamantes Britannici.

etiam adamantum est ferax, quos caui & rufescentes silices (rubet enim hîc terra) ceu fœtu grauidi, in se mira naturæ solertia continent. Has rupes Auona prætergressus in Sabrinianum æstuarium tandem exoneratur.

Non aliùd nunc restat, quàm Somertunensi prouinciæ suos Comites, & Duces asserere, qui admodum pauci fuerunt. Guilielmus enim, & Reginaldus de *Mohun* Domini de *Dunstor*, primi Comites fuêre. Quibus longo pòst tempore successit Ioannes filius Ioannis Gandauensis à Rege Richardo II. eò honoris euectus, eiusque filius eodem nomine primus Somersetti Dux creatus Margaretam vnicam filiam suscepit, quæ Regis Henrici VII. mater. Verùm non ea, sed patruus eius Edmundus fratri in Ducatu subrogatus est, qui aliquandiu Galliæ *Regens*, in prælio apud Fanum Albani occubuit. Henricus eius filius illi suffectus, vir leui ingenio leuitatis pœnam capite luit: vti frater eius Edmundus vltimus ex hac familia Dux, qui in prælio apud Tewkesbury captus & obtruncatus. Sic extincta hac familia, primùm Rex Henricus VII. filiolum Edmundum qui statim obijt, deinde Henricus VIII. filium suum naturalem Henricum *Fitz-roy* dictum, Somersetti Ducem instituit: eóq; defuncto Edwardus VI. Edwardum Seymor auunculum suum eodem honore inuestiuit, qui Angliæ prorex, & titulis onustus subitò, quasi fortunæ ludibrio, & honoribus, & vita spoliatus.

Somersetti Comites, & Duces.

Numerantur in hôc agro Parochiæ 385.

Wiltshire.

WIltshire, (quæ etiam Belgarum fuit) Saxonicè pilȝettꝛa, vulgo Latinorum *Wiltonia* à primario olim oppido Wilton denominata, tota est mediterranea. Somertunensi enim agro ad occasum, Oxenfordensi & Southantonensi ad Ortum, Glocestrensi ad Septentriones, Dorcestrensi & Suthãtonensi ad Austrum circumcluſa. Regio cùm viris bellicosis fœcunda, qui (vt inquit in Polycratico Ioannes Sarisburiensis) subsidiariam inter Anglos cohortem in prælijs sibi ob virtutem militarem, adiecta tamen Cornwallia, & Deuonia,

Deuonia, vendicabant: tum pascuis, & frugibus vbique admodum læta.

Septentrionalis pars collium amœnitate nonnihil surgit, diffusis olim syluis, quæ iam rarescunt, vestita, & limpidis fluminibus irrigua. *Isis* enim Britannicarum aquarum regnator, qui posteà *Tamisis* nomen assumit, cùm iam tenuis est, nonnullam huius partem perfundit. Australis verò pars ampla, & herbida planitie innumeros ouium greges pascit, & fontium perennium scaturigine admodum est iucunda. Mediam verò regionem fossa intersecat transuersa, admirando opere ab Ortu in Occasum per multa mill. perducta, **Wansdike** accolæ appellitant, quam peruulgato errore, à Cacodæmone die Mercurij ductam fabulantur. **Wodenesdic** enim Saxonicè dicitur, i. *Mercurij fossa*. Ego tamen à Saxonibus ductam ad Merciorum, & Occidentalium Saxonum regna disterminanda semper credidi. Hæc enim belli area fuit, dum illi de propagando imperio inter se decertârunt. Ad **Wodensburge** viculum, qui huic fossæ adsidet, Ceaulinus Rex Occidentalium Saxonum bellicosissimus, anno salutis 590. dùm imperij sui fines tueretur, à Britannis & Anglis cruenta pugna ita fractus erat, vt solum necessariò verterit, & exul miserando etiam hostibus spectaculo, diem obierit. Et ad hanc Ina Westsaxo, & Ceolredus Mercius æquo Marte signa contulêrunt. Huiusmodi fossa erat illa, qua Britannos à suis Mercijs submouit Offa, **Offadike** etiamnum dicta, & aliæ etiam apud Orientales Anglos adhuc visuntur, quibus se à Merciorum incursibus præmuniêrunt.

Isis flu.

Wansdike.

590

Fossæ limitaneæ.

In Septentrionali Wiltoniæ parte, quà Tamisis affunditur, **Cricklade** est oppidulum, alijs **Grekelade** à Græcis philosophis, quos historia Oxonienses ibi Academiam instituisse prodit, quæ posteà Oxoniam translata. Sub hoc **Bræden** sylua, nunc **Brædenforest** longè latéque pertinuit, ab Ethelwoldo Clitone & auxiliaribus Danis anno 905. omni belli clade vastata. Ad cuius Occiduum latus **Auon** flu. (de quo suprà) placidè fertur, qui in Boreali quasi limite huius agri effusus, in Austrum decurrit liméq; (vt Æthelwerdus notat) erat inter Occidentalium Saxonum, & Merciorum regna, ad quem magna subinde bella gesta fuerunt. Dum exilis est, **Malmesbury** collem sibi imminentem substringit, receptóq; profluente, ferè incingit. Oppidum sanè elegans, & pannis laneis conficiendis celebre, quod, vt in historiarum Eulogio legitur, Dunwallo Mulmutius Britannorum Rex, vnà cum

Malmesbury.

cum Lacock, & Letbury castris adiacentibus construxit, & *Caer Bladon* nominauit; cúmque illud tandem Saxonico incendio concidisset, ex eius ruderibus castrum emicuisse proditum est, quod Saxones illi sua lingua Ingelbourne dixêrunt, quo tempore, Saxonici Reguli regiam suam ad *Caerdurburge* habuêrunt, nunc Brokenborough viculum, vix M. pass. distantem. Nec alio sanè nomine quàm *Ingelborne* longo tempore notum erat hoc oppidum, donec Maildulphus quidam Scotus, vir summa eruditione & singulari pietate, nemoris amœnitate captus, quod hîc sub colle succreuit, heremeticam vitam ibi duceret, qui posteà ludum aperiens, & cum auditoribus monasticæ vitæ se deuouens, cœnobiolum ædificauit. Hinc à Maildulpho illo oppidũ Maldulfesburge, pro Ingelbourne dici cœpit, Bedæ *Maildulphi vrbs*, & posteà contractè Malmesbury, historicis etiam nonnullis *Meldunum*. Inter Maildulphi discipulos floruit inprimis Aldelmus, qui eius successor designatus, ope Eleutherij Westsaxonum Episcopi, ad quem locus iure spectauit, longè pulcherrimum ibi monasterium construxit, eidémque primus præfuit, à quo etiam in MS. quodam libro hoc oppidum Aldelmesbirig dicitur. Sed hoc nomen citò obliteratum, viri tamen memoria permanet, vtpotè qui in Diuos relatus, & in eius festo nundinę hîc sunt frequentes, militúmque cohors scribi solet, ne discordia inter tot conuenas oriretur. Hunc Aldelmum iam defunctum in tutelarem Deum sibi asciuit Athelstanus ille Magnus, qui eo nomine oppidum hoc maximis immunitatibus donauit, monasterium ampliſſimis donarijs ditauit, in eo sepulturam sibi delegit, eiúsq; monumentum etiamnum ostendunt incolæ. Ab Athelstano iam indè monasteriũ longa opulentia clarũ floruit, oppidum etiã monasterij ope quasi suffultũ, & Rogeri Sarisburiensis Episcopi opera munitũ, qui ingruente inter Henricum Andegauensem, & Stephanũ Regem bello, mœnibus, & castro firmauit, quod semel ab Henrico 2. obsessum se defendit: sed nõ multis pòst annis, Ioannis Regis permissu, in monachorũ vsum demolitũ, vt inde monasteriũ augeretur, qui continentèr & ędibus & prouentibus accessionem adiunxêrunt, donec fatalis ille dies Anglię monasterijs affulgeret. Tunc reditus distracti, & congestę tot annos opes euersæ, communémq; sortem subijsset, nisi Stumpius pannarius, cui abundè suppetebant opes, multis precibus, suis ciuibus templum redemisset, à quibus in Parochialẽ, quã vocant Ecclesiã, conuersum, magna ex parte hodiè supersit.

Maidulphus Scotus.

Calne. A Maidulphi vrbe *Auona* defluens ab Ortu riuulum recipit, qui Calne vetustum oppidulum irrigat, vbi, cùm inter Monachos, & sacerdotes, de sacerdotum cœlibatu tumultuaretur, frequens coacta est synodus, anno nostræ salutis 977. Sed ecce in media disceptatione, conciliabulum in quo ordines considebant, contabulatione dissoluta, & trabibus diruptis subitò decidit, vnáque prælules, proceres, nobiles corruerunt, ruina attriti plurimi, plures interempti, solus Dunstanus, qui Synodo præsedit, & à monachis stetit, illæsus euasit. Quod miraculum (sic enim habuit ætas illa) monasticum institutum inprimis confirmâsse creditur. Hinc Auona auctior Chippenham petit, Saxonicè Cyppanham, nunc tantùm rerum venalium foro celebre, vnde & nomen, Cyppan enim Saxonicè mercari sonat, & Cyppman, mercator, vti nobis Cheppen, & Chappman. Saxonico sæculo villa regia fuit, & ab Aluredo rege filiæ suæ natu minori testamento legata. Huic è regione, sed à ripa remotiùs Cotsham obiacet, nunc viculus, olim villa etiam Regia Ethelredi Regis, & Cornubiæ Comitum secessu insignis, vnde Castlecombe vetus castrum prospectes, Dominis suis Walteris Dunstauill Baronibus quondam nobilitatum, è quorum familia genus ducunt Writhoslæi Southantonienses Comites, Petronilla autem vltimi Walteri filia & ex asse hæres Roberto de *Monte-forti* nupsit, filiumque Guilielmum peperit, qui hoc castrum prædiaque reliqua Bartholomæo Badilsmer vendidit, à quo (vt accepi) ad *Le-Scropos* venit, qui iam inde tenuerunt.

Synodus de Sacerdotum cælibatu.

Chippenham.

Auona hinc arboribus redimitus non longum iter per *Brumham* quondam Baronis de *Sancto Amando* sedem confecit, cùm ab Ortu fluuiolum in se receperit, qui propè castrum *De Vies, Deuizes*, siue The Vies, caput aperit, *Diuisio* Florentio Wigornienſi, *Diuisæ* Neubrigensi appellatur, castrum sanè quondam magnificum, situ & opere munitissimum, nunc autem temporis iniuria deformatum. Hoc, vt reliquis Angliæ castris omnem laudem præriperet, profusissimo sumptu constituxit Rogerus Sarisburiensis Episcopus, quem è sacrificulo ad secundam à Rege dignitatem prouexerat fortuna. Sed fortuna, vt inquit ille, neminem eò prouexit, vt non tantum illi minetur, quantum permiserit. Stephanus enim Rex illi infensior, hoc castrum & Shirburnense, vnà cum diuitijs quas habuit amplissimas extorsit, miserúmque senem ita fame, & calamitatibus in carcere fregit, vt inter mortis metum, & vitæ tormenta, & viuere noluerit,

The Vies. *Deuizes.*

&

& mori nescierit.

Fluuiolo hoc socio recepto Auona se in occasum agit, statímque alter riuulus ab austro influit, qui ædibus impositis quas *Broke* dicimus, nomen impertijt: Ædes autem ipsæ Baronis titulum præbuerunt Roberto Willoughby, cùm in Baronis dignitatem illum euexit Rex Henricus septimus, cui lõgè charissimus erat, & classis præfectus, siue Admiralius constitutus; vnde nauis gubernaculo in insignibus, vt prora Pompeius Romanæ olim classis præfectus in nummis est vsus. Verùm hæc familia quasi in herba intermortua citò defecit, per eius enim abneptẽ ad Fulconem Greuill militem, per neptes ad Wintoniẽ Marchionem, & Baronem de *Montioy* hæreditas opima translata fuit. Baron. Brooke.

Ad eundem riuulum paulò superiùs colli insidet *Trubridg*, Saxonicè Tꝛuþabꝛiꝯ, id est, oppidum firmum & fidele, sed qua tamen de caussa hoc nomen inditum fuerit, minimè constat; lanificij gloria nunc inprimis floret, castríque reliquias ostendit, quod ad Ducatum Lancastrensem spectat. Deinde *Bradford*, à vado lato sic nominatum decliui colli affixum & totum è saxo constructum Auona respergit, vbi Wiltonienſibus valedicit, & *Aquas Calidas* petit. A quibus Antoninus in decimo tertio Britanniarum itinere, ad xv. mill. VERLVCIONEM ponit, qua distantia ad Occidentalem huius agri limitem, non omnino suo nomine deposito, Werminster cernitur, ex antiquo nomine & Saxonico Mynꝛeꝛ, quod monasterium sonat, coalitum. Nunc tantùm foro frumentario celeberrimum, vix enim credas quãta vis frumenti singulis septimanis huc conuehatur. Olim immunitates suas habuit, vt enim in libro Guilielmi magni legimus, *nec geldauit, nec hidata fuit*, id est, tributum non conferebat. Prope hanc ad occiduum agri limitem sedet Long Leat, ædes equestris familiæ Thinnorum, (qui à Botteuillis oriundi) omni elegantia, & nitore perpolitæ, licèt semel, atque iterum deflagrârint. Ad alteram verò partem magis in Septentriones iacet Edindon, olim Eafhandune, vbi Alfredus Rex nobili, si vnquam aliâs, prælio Danorum grassantem audaciam fœlicissimè contudit, eóque adegit vt conceptis verbis iurârint, se protinus ex Anglia cessuros. Quo etiam in loco G. Edingtonus Episcopus Wintonienſis, qui summa erat in gratia apud Regem Edwardum tertium hinc oriundus, & nominatus Collegium *Bonis* quos dixerunt *hominibus* erexit. Trubridg. Bradford. Verlucio. Werminster. Long Leat. Edingdon. Bon-homes.

Hinc in Austrum, & Orientem solem per mediam regionem,

campi sunt adeò patentes, vt vix prospici possint, vnde & nomen, The Plaines, raris admodum incolis, & latrocinijs infames, quos ad Austrum duo placidissimi amnes subluunt, Willeybourn, Asserio *Guilon*, & Nadderus, vulgo Adderbourne. Willeybourn ad Verlucionem exoriens per Willey viculum delatus prospicit ex opposito sepimentum militare amplum admodum, & profunda, eáq; duplici fossa munitum, quod Panebery Castle vocant vicini. Nadderus ex australi agri limite profusus sinuoso volumine, veluti anguis (vnde nomen inditum videatur) serpit non procul à Warder eleganti castro, quod olim antiquæ familiæ *de S. Martino* dictæ, nunc Matthæi Arundelij Equitis clarissimi est habitatio, cui è regione obiacet *Hach*, quæ suum Baronem Eustachium de *Hach* Edwardi primi tempore iactat.

Sarisbury plaines.

Warder Castle.

Barones Hach.

Wilton.

Vbi vero hi amnes confluunt, *Willey* Wilton oppidum suo nomini adoptat, olim totius agri caput, cui & appellationem fecit, antiquitùs *Ellandunum* dictum, hoc enim docent membranæ antiquæ, quæ expressè habent *Weolfthanum Ellanduni Comitem, id est, Wiltoniæ*; & alibi, *Ellanduni, id est, Wiltoniæ monasteriolum posuisse*. Ex hoc nomine Ellan quodammodo inducor hunc fluuium ALANVM esse, quem Ptolemæus hoc tractu nominat. Ad hoc Egbertus Occidentalium Saxonum rex secundum prelium anno reparatæ salutis 821. contra Beorwulfum Mercium fecit, sed vtrique tam funestum, vt profluens ille sanguine Saxonico redundârit. Ad hoc etiam anno reparatæ salutis 871. Alfredus cum Danis congressus primò victor, ancipiti Martis alea statim deuictus signa retulit. Saxonico verò sæculo inprimis ciuium frequentia floruit, Velatarum virginum monasterio ornauit rex Eadgarus, filiámque suam Editham præfecit. Nec concidit (licèt Sueni Dani rabie grauissimè dilaceratum fuerit) donec Episcopi Sarisburienses viam, quà priùs hàc in occiduas regiones itum est, deflexerint. Tunc enim paulatim quasi contabuit, & nunc tantùm tenuis quasi viculus, Maiore tantummodò pro magistratu summo, & elegantissimis Comitis Penbrochiæ ædibus, quæ è diruto monasterio surrexerunt, gloriatur. Sed eius luminibus SORBIODVNVM olim, & nunc eius proles Sarisbury imprimis offecêrunt, sic enim Antonini Itinerario dicitur, quod Saxones posteà Searyrbyrig dixerunt, & vulgus Latinorum *Sarum*, & *Sarisburia*. Itineraria enim ratio, & nominis vestigium, vel me tacente, hoc contestentur. Quis enim ambigat Searelbirig à Sorbioduno profluxisse, addito Saxonico Byrig quod

Alauna fl.

Sorbiodunum.

Old Sarisbury.

Burgum

Burgum ſonat, pro *Duno*, quod Britanni & Galli oppidis addiderunt, quæ æditiorem locum occupabant, vti hoc noſtrum Sorbiodunum: vſque adeò vt quidam Britannicæ linguæ callentiſſimus mihi *Sorviodunum* collem ſiccum interpretatus fuerit, & probabiliore certè cõiectura, quàm qui à Sarrone Beroſi Mago, aut à Seuero Imper. magno conatu deduxêrunt, *Seueriamque* dixêrunt. Collem enim æditiorem occupauit, &, vt inquit Malmesburienſis, *In vice ciuitatis caſtellum erat, muro vallatum non exiguo, cæteris commeatibus vtcunque valens, aquæ penuria laborans adeò, vt mirabili commercio aqua ibi vendatur.* Vnde quidam qui illo tempore vixit, de Sorbioduno antiquo

Eſt ibi defectus lymphæ, ſed copia cretæ,
Sæuit ibi ventus, ſed philomela ſilet.

Dunum quid Galli & Britanni.

Ex parietinis quæ iam ſuperſunt, operibus & munitionibus ſatis tutum fuiſſe videtur, & ambitu quaſi quingentos paſſus collegiſſe. Kinricus Saxo cùm fœliciſſimè contra Britannos pugnauiſſet, anno 553. primus Saxonum expugnauit. Sub Edwardo Seniore Oſmundus Epiſcopus Shireburnenſis & Sunningenſis, ſedem ſuam huc tranſtulit, & Eccleſiam Cathedralem conſtruxit, ſed hæc Sueni Dani furore, vnà cum oppido proſtrata. Reuixit tamen vtrumque, & Guilielmus primus poſtquam Angliæ luſtrum condidiſſet, huc omnes regni ordines conuocauit, vt fidem ſibi interpoſito iureiurando adſtringerent, quo tempore, vt eſt in Cenſuali libro, *pro quinquaginta Hidis geldabat. De tertio denario Saliſbery habet Rex* XX. *ſolidos ad penſum, de Cremento* LX. *libras ad pondus.* Quod ideò noto quia vt apud veteres Romanos, ita apud noſtros maiores pecunia & appendi & numerari ſolebat. Nec ita multis pòſt annis, regnante Richardo primo, tùm ob præſidiarij militis inſolentiam, tùm aquæ penuriam, demigrârunt incolæ, & vix mille hinc paſſus, ad ortum Hybernum, loco humiliori, vbi quaſi conceptaculũ eſt plurimorum riuulorum, ad Auenæ, & Nadderi cõfluentes cõſedêrunt. Huius demigrationis meminit in ſuis epiſtolis Petrus Bleſenſis, ſic enim de antiquo Sorbioduno ſcripſit. *Erat locus ille ventis expoſitus, ſterilis, aridus, deſertus, erat ibi turris quaſi in Siloem, qua habitatores loci onere longæ ſeruitutis oppreſſit,* & poſteà, *Captiua erat in monte illo Sariſburienſis eccleſia. Deſcendamus, ergo fœlici auſpicio ad complana, vbi valles abundabant frumento, & campi ſpatioſi pinguescent.* Et Poeta iam dictus de eadem luſit

1003.

Pecunia appenſa, & numerata.

New Sarisbury.

Quid Domini domus in caſtro? niſi fœderis arca

In templo Baalim; carcer vterque locus.

Locúmq; illum in quem descenderant, sic describit.

Est in valle locus nemori venatibus apto
Contiguus, celeber fructibus, vber aquis.
Tale Creatoris matri natura creata
Hospitium toto quæsiit orbe diu.

Cùm iam descendissent, vt ab ara Dei auspicarentur, Richardus Episcopus, in loco amœnissimo, priùs Merifield vocato, angustissimum speciosa structura templum inchoauit, quod quadragessimo pòst anno, maximis sumptibus peractum. De quo versificator ille vetustus non ineleganter.

Regis enim virtus templo spectabitur isto,
Præsulis affectus, artificumque fides.

Sed multò elegantius clarissimus, & eruditissimus D. Daniel Rogersius.

Mira canam, Soles quot continet annus in vna
Tam numerosa, ferunt, ade, fenestra micat.
Marmoreáſq; capit fusas tot ab arte columnas,
Comprensas horas quot vagus annus habet.
Totq; patent portæ quot mensibus annus abundat,
Res mira, at vera res celebrata fide.

Opibus verò & prouentibus ita breui accreuit, vt Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Thesaurarium, & Præbendarios triginta tres honestissimis stipendijs alat, è quibus *Residentes*, vt vocant, suas etiam pulcherrimas ædes templo adiunctas habent. Ciues itidem, dum Episcopus Dei domum moliretur, certatim vrbem statuêrunt, Rempublicam stabilierunt, in singulos vicos riuulos deriuârunt: fossam, quà perenni flumine non subluitur, duxêrunt, paulatimque ex veteris Sorbioduni ruinis sic accreuit hæc noua Sarisburia, vt statim atque Regia authoritate, viam publicam, quæ in Occiduas regiones ducit, huc deflexerint, facilè fuerit omnium vrbium in hoc tractu secunda, summè frequens, & omnium rerum, præsertim piscium affatim copiosa. Sed nihil est, quo perinde glorietur, aç Ioanne Iuello non ita pridem Episcopo, Theologiæ cognitione ad miraculum instructissimo, & purioris religionis propugnatore acerrimo. Sorbiodunum iam inde euanuit, regnantéque Henrico septimo omninò desertum, vt vix hodie supersit vnum & alterum propugnaculum castri, quod longo pòst tempore Sarisburiæ Comitum sedes fuit.

De

De hoc castro lis regnante Edwardo 3. exorta est memorabilis, Robertus enim Episcopus Sarisburiensis Guilielmum de *Monte-acuto* Comitem Sarisburiæ ea formula iuris (quod *Breue de Recto* appellant Iuridici nostri) in ius de hoc Castro vocauit, ille respondit se duello ius suum defensurum. Vnde die constituto Episcopus pugilem produxit suum ad repagula albo vestimento ad mediam vsque tibiam indutum. Cui superinductum sagum armis gentilitijs Episcopi depictum, quem subsequebatur miles baculum, & seruulus scutum gestans, statimque Comes suum simili vestitu manu induxit pugilem, quem comitabantur duo milites bacula alba gestantes. Cùm iam in arenam descensuri essent pugiles, iussi sunt secedere vt arma vtrinque explorarentur. Ex improuiso autem literæ Regis interuenerunt, vt ampliaretur caussa ne quid fraudi esset Regi. Interim verò conuenit inter eos, vt Comes acceptis 2500. Marcis, de iure in castro Episcopo & successoribus in perpetuum cederet.

29. Edward. 3. Term. Hilarij. Duellum de Castro Sarum.

Comites suos Sarisburia hæc iam olim habuit quorum stemma paulò altiùs & veriùs ex Lacokensi historiola deducam. Gualtero de *Euereux* Comiti de *Rosmar* in Normannia latifundia assignauit in hoc agro munificentia Guilielmi Conquestoris, quæ Edwardo de *Sarisberia* dicto, filio iuniori in Anglia nato reliquit, vt alias in Normannia terras cum titulo Comitis de *Rosmar* Gualtero filio natu maximo, cuius soboles paulò post defecit. Edwardus ille de *Sarisberia* floruit anno 20. Conquestoris sępiusque memoratur in libro iudiciario Angliæ. Huius filius Gualterus monasteriolum ad *Bradenstok* construxit, ibiq; Canonici habitum senex induit, cùm Patricium qui Comes Sarisburiæ primus, ex Sibilla de *Cadurcis*, siue *Chaworth* suscepisset. Hic à Guidone de *Lusignian* in reditu è terra sancta interfectus, successorem habuit Guilielmum filium qui obijt Lutetiæ tempore Regis Richardi primi. Huius filia vnica Ela & titulo Comitis, & suo clypeo cæruleo sex leunculis aureis erectis ornato, Guilielmum de *Longa-spatha* filium naturalem regis Henrici 2. nuptijs honorauit. Huic filius Guilielmus successit bello sacro occisus 1250. Filius autem eius Guil. cui Henricus 3. offensior Comitis titulum abstulit, vnicam filiam Margaretam progenuit, quæ ad Henricum *Lacy* Comitem Lincolniæ maritum honorem transtulit, cui vnam peperit filiam Aliciam *Lacy* coniugem Thomæ Comitis Lancastriæ. Inde Lancastrensis familia hæreditatem creuit: titulum verò postea Guiliel. de *Monte-*

Comites Sarisburiæ.

Historia monasterij Lacok.

Insignia Comitis Sarum.

Vide Comites Lancastriæ.

cuto detulit Edwardus tertius. Hic duos ſuſcepit liberos Guilielmum qui patri in honore ſucceſſit, & ſine prole obijt, Ioannemque Equitem auratum qui ante fratrem fatis conceſſit, cùm reliquiſſet è Margareta filia vnica & hærede Domini de *Monte Hermerij* Ioannem Sarisburiæ Comitem, qui cùm temporario eſſet ingenio, & Regi Henrico quarto perniciem moliretur, anno 1400. Ciceſtriæ interfectus erat; in integrum tamen reſtitutus eſt filius eius Thomas, vir inter ſummos Duces numerandus, ſiue laborem in negotijs, ſiue induſtriam in agendo, ſiue celeritatem in conficiendo ſpectes, qui dum Aureliam in Gallia obſideret, pila è tormento maiori vulneratus anno 1428 occubuit, Alicia filia eius vnica nupta Richardo Neuill, illum Comitis Sarisburiæ titulo adauxit, qui filium etiam Richardum ſucceſſorem habuit Warwici & Sarisburiæ Comitem, qui periculis lætus, ciuilis belli incendio patriam inuoluit, quo ipſe extinctus, Huius filiarum altera Iſabella nupſit Georgio Duci Clarentiæ Regis Edwardi IIII. fratri, cui peperit Edwardum qui* puerulus, & Margaretam Richardi Poli vxor quæ ſexagenaria, vterque capite truncatus: filia altera Anna, vxor erat regis Richardi tertij, qui nepotum cæde Regnum adeptus, è qua ſuſcepit Edwardum teneris annis defunctum. Sub hac vrbe ad Auonam *Dunction*, ſiue *Donketon* aſſidet, Burgus, vt ferunt, antiquus, & Bogonis Southantonienſis ædibus clarus, qui inter heroum numerum à populo relatus.

* *Sub Henr. 5.*

Bogo *vulgo* Beauois.

Sarisburiam planities campeſtris vndique incingit, niſi ad ortum, quà adiacet viuarium ampliſſimum Claridon conſeruandis, enutriendiſque animantibus feris peropportunum, & regijs ædibus quondam exornatum. De quo & viginti lucis incluſis ſic carmine luſit D. Mich. Maſchertus legum Doctor omni meliori doctrina verſatiſſimus.

Claridon.

Nobilis eſt lucus, cernis cluſura, Saronam
Propter, & à claro vertice nomen habet,
Viginti hîc nemorum partito limite, boſcis
Ambitus eſt paſſu mille cuiq; ſuus.

Septentriones verſus ad VI. plùs minùs à Sarisburia milliaria, in illa planitie, inſana (vt Ciceronis verbo vtar) conſpicitur ſubſtructio. Intra foſſam enim ingentia, & rudia ſaxa, quorum nonnulla XXVIII. pedes altitudine, VII. latitudine colligunt, coronæ in modum triplici ſerie eriguntur, quibus alia quaſi tranſuerſaria, ſic innituntur, vt penſile videatur opus: vnde Stone-

Stone-henge.

henge

henge nobis nuncupatur, vti antiquis historicis *Gigantum Chorea* à magnitudine. Hoc in miraculorum numerum referunt nostrates. Vnde verò eiusmodi saxa allata fuerint, cùm tota regione finitima vix structiles lapides inueniantur, & quanam ratione subrecta, demirantur. De his non mihi subtiliùs disputandum, sed dolentiùs deplorandum obliteratos esse tanti monumenti authores. Attamen sunt qui existimant saxa illa non viua esse, id est, naturalia & excisa, sed factitia ex arena pura, & vnctuoso aliquo coagmentata: quemadmodum illa trophæa quæ Eboracensi agro vidimus. Et quid mirum? nonne apud Plinium legimus, puluerem Puteolanum fluctibus mersum protinùs fieri lapidem? & cisternas Romæ ex arena fossitia, & calce vehementissima ita constructas, vt lapides videantur. Fama obtinet Ambrosium Aurelianum, siue Vtherum eius fratrem in Britonum memoriam qui ibi Saxonum dolo, in colloquio ceciderunt, illa Merlini Mathematici opera posuisse. Vnde Alexander Nechamus medij temporis poëta, poëtico œstro percitus, sed non Apolline plenus, sic lusit. *Saxa fictitia.*

Nobilis est lapidum structura, Chorea Gigantum,
Ars experta suum posse, peregit opus.
Quod ne prodiret in lucem segnius, artem
Se, virésque suas consuluisse reor.
Hoc opus adscribit Merlino garrula fama,
Filia figmenti fabula vana refert.
Illa congerie fertur decorata fuisse
Tellus, quæ mittit tot Palamedis aues.
Hinc tantum munus suscepit Hibernia gaudens,
Nam virtus lapidi cuilibet ampla satis.
Nam respersus aquis magnam transfundit in illa
Vim, qua curari sæpiùs æger eget.
Vther Pendragon molem transuexit ad Ambri
Fines, deuicto victor ab hoste meus.
O quot nobilium, quot corpora sacra virorum,
Illic Hengisti proditione iacent.
Intercepta fuit gens inclita, gens generosa
Intercepta, nimis credula, cauta minùs.
Sed tunc enituit præclari Consulis Eldol
Virtus, qui lætho septuaginta dedit.

Alij produnt Britannos hoc quasi magnificum sepulchrum eidem Ambrosio substruxisse eò loci, vbi hostili gladio ille perijt,

vt

vt publicis operibus contectus esset, eâque exstructione, quæ sit ad æternitatis memoriam, quasi virtutis ara. Certè ossa humana hîc sæpius effossa fuerunt, & pagus adiacet ad Auenam, qui Ambresbury, i. *Ambrosij vicus*, dicitur, vbi antiquos quosdam Reges sitos esse historia Britannica docet, & Eulogium ibi trecentorum monachorum cœnobium fuisse refert, quod nescio quis barbarus Gurmundus diripuit. Posteà Alfritha Eadgari Regis vxor, vt facinus in perimendo ptiuigno Edwardo Rege, pœnitentia, & opere aliquo expiaret, ædem superbam Monialibus hîc constructit. Ambrosius Aurelianus qui nomen fecit, Romano imperio iam propè confecto, purpuram, vt P. Diaconus testatur, in Britãnia induit, patriæ labenti suppetias tulit, & bellicosi Arthuri operâ hostiũ impetus repressit, exercitus maximos ex animosis Germanię populis conflatos, occisis Hengisto, & Horsa ducibus, deleuit; & tandem collatis in hac planitie signis, animam patrię reddidit. Cùm verò Gildas, & Beda huius parentes, purpurâ indutos occisósq; scribant, illum Constantino æditum fuisse, qui Theodosio Iuniore IIII. Cos. in Britannia spe nominis Imperator designatus, & posteà Arelati interemptus fuerat, cur non asseuerantèr affirmârim? Ab Ambresbury cis Auonam vix ad quartum lapidem est Leporarium vulgò Euerlie Marren, vbi maximus leporum prouentus, quorum venatu nobiles vicini recreantur, sed non tantus, vt militare auxilium aduersus eos petant accolæ, quod Balearicos fecisse apud Plinium legimus, licèt messibus itidem sint infesti. Non multò superiùs CVNETIO flumen, Saxonicè Cýnetan, nunc vulgò Kennet, ex æditiori colle Selbury dilabitur, suíque statim nominis vrbem inuisit, quæ CVNETIO Antonino dicitur, & ad xx. à Verlucione milliare locatur. Ad quam distantiam huic flumini Cunetioni antiqua illa vrbs nouo nomine Marleborow, olim Marleberge in collis decliui ab ortu in occasum protenditur. An hoc recentiùs factum fuerit nomen à Marga, quam Marle nostra lingua dicimus, & ad agros stercorandos vtimur, non facilè dixerim. Risu verò excipienda est illa à Merlini tumulo ducta notatio, quam hoc disticho in suo de diuinæ sapientiæ libro procudit Alexander Nechamus,

Merlini tumulus tibi Merlebrigia nomen
Fecit, testis erit Anglica lingua mihi.

Cunctionis huius, vnà cum nomine fatum, fortunaque cum antiquitatis memoria, à Saxonum ingressu, ad Normannicum vsque

Ambresbury.

Ambrosius Aurelianus.

Leporarium.

Cunetio fl.

Marleborrow.

vsque seculum perijt; interposito enim tempore ne nomen quidem vsquàm in nostris historijs occurrit. Insequenti verò seculo legimus Ioannem cognomento *Sine terra*, qui posteà Rex Angliæ, hîc castrum habuisse, quod Hubertus Cantuariensis Archiepiscopus expugnauit, quódque posteà celebratissimum fuit, cùm frequenti omnium totius Angliæ Ordinum conuentu, qui coniunctis sententijs ad tumultus sedandos legem tulêrunt, quæ Statutum de **Marlebrozow**, vulgò vocatur: tum Edwardi Walliæ principis cognomine *Nigri* incunabulis, cuius bellica virtus quàm plenissima manu, & quàm ornatissimè in cœlum tolli meruit. Nunc autem tempore deiectum, nihil aliud planè est, quàm ruderum. Eidem flumini etiam eadem ripa, adiacet **Ramesbury** pratorum amœnitate nunc tantùm commendatus viculus, olim Episcoporum cathedra celebratus, qui huic agro præfuêrunt, sed cathedra illa Shirburnensi ab Hermanno octauo Episcopo coniuncta, demùm, vti dixi, Sorbiodunum translata, omnem secum famam hinc vnà transtulit.

Quilibet hîc Burgensis admissus Maiori 2. canes leporarios, duos capos candidos, & taurum candidum offerre solebat.

Ramesbury.

Huc vsque Wiltonienscm agrum perlustrauimus, qui, vt est in Angliæ Notitia, (nec adnotare pigebit) *reddebat regi decem libras pro accipitre, viginti solidos pro summario, pro fœno centum solidos & oras quinque.*

Comites è varijs familijs paucos hæc Prouincia numerat, nam vt Weolsthanum omittamus, nullum (quod sciam) ante Richardi II. tempora habuit, qui Guilielmum *Le Scrope* eò honoris extulit, sed huius fœlicitas cum suo principe & stetit, & cecidit, quùm enim ille regno exturbatus, hic capite mulctatus; nec multis post annis successorem habuit Iacobum Butlerum Ormondiæ Comitem. Inde cùm Lancastrenses iacerent, ad Ioannem Stafford secundum Humfredi Ducis Buchinghamiæ filium, vnumque & alterum ex illa familia beneficio Edwardi IIII. deuenit. Demùm verò Butleri illius, quem dixi, è filio neptis in Bulleniorum familiam hunc titulum intulit, Thomas enim Bullen matris iure Wiltoniæ Comes creatus, cuius maior filia Anna in Regiam domum matrimonio ab Henrico VIII. assumpta, Diuam ELIZABETHAM Britanniæ amorem, & orbis delicias nobis peperit. Cæterùm Edwardus VI. hanc dignitatem posteà Guilielmo Pouletto summo Angliæ Quæstori contulit, cuius è filio nepos Guilielmus hodiè eodem fruitur.

Comites Wiltoniæ.

Paraeias 304 continet hic Comitatus.

Yantlhire.

Hantshire.

Wiltonienſibus proxima eſt, quę quondam Saxonibus Hamtescyr, nunc vulgò Hantshire, cuius partem mediterraneam ad Belgas, maritimam ad *Regnos* antiquum Britanniæ populum ſpectaſſe non eſt cur dubitemus. Ab occaſu Dorſettiam, & Wiltoniam, ab Auſtro Oceanum, ab Ortu Suſſexiam, & Surreiam, & à Septentrione Bercheriam attingit. Prouinciola eſt frugum prouentu ferax, ſyluarum denſitate amœna, paſcuorum fœcunditate læta, & à maritimis commoditatibus fœliciſſima, vtpote quæ crebris interſciſſa æſtuarijs mercaturis faciendis admodum opportuna. In Romanorum poteſtatem cum primis redactam fuiſſe creditur, Galfredus enim Monumethenſis Veſpaſianum debellaſſe author eſt, & hac in re vt illi credamus ratio ſatis probabilis poſtulat. Dio enim teſtatur Plautium, & Veſpaſianum, cùm ſub Claudio Britanniam aggrederentur, copijs in tres partes diſtributis, ne vno loco appellentes littore prohiberi poſſint, inſulam petijſſe: & ex Suetonio docemur Veſpaſianũ in ea expeditione triciès cum hoſte pugnâſſe, Vectam inſulam, quæ huic agro obiacet, & duas validiſſimas gentes in deditionem redegiſſe. Ob quas victorias, & Oceanum fœliciter permenſum, ipſum Veſpaſianum, quaſi Cæſare fœliciorem ſic affatur Val. Flaccus.

Veſpaſianus.

O tu pelagi cui maior aperti
Fama, Caledonius poſtquam tua carbaſa vexit
Oceanus, Phrygios prius indignatus Iulos.

Et de ipſo cecinit Apollonius Collatius Nouarienſis.

Ille quidem nuper fœlici Marte Britannos
Fuderat.

Quomodò verò in hoc bello, Veſpaſianum à Britannis arctiſſimè obſeſſum Titus filius periculo exemit, quomodo item anguis innoxius ipſum tunc temporis complexus eſt, quod in Imperij omen arripuit, tibi dixerint Dio, & Forcatulus. Ego verò quod inſtituti mei eſt, ab Occidentali huius prouinciæ limine exorſus, primùm oram maritimam, & quę effunduntur flumina, deinde interiora perambulabo.

Auena ſiue Auona.

Iuxta Occidentalem limitem alueum placidè agit *Auena*, & vbi

vbi primùm hunc agrum influit, Cerdici est vadum, olim *Cerdicks-ford*, posteà *Cerdeford* nunc contracto vocabulo *Chardford* à Cerdico bellicoso Saxone denominatum. Hic enim Cerdicus ille collatis cum Britannis signis, ita eos fregit, vt non solùm imperij sui fines protenderit, sed etiam facile bellum posteris tradiderit. Cùm anteà anno salutis 508. magna belli contentione *Natanleod* regulum Britannicum cum magno Britannorum numero hoc tractu superauisset, è cuius nomine etiam regiunculam in hoc tractu *Natanleod* appellatam fuisse legimus. Verum hęc alterius sunt loci. Inde flumen delabitur per **Regnwood**, siue **Ringwood**, in libro Anglię Cęsuali *Rincewed*, quod REGNVM esse Regnorũ oppidũ, cuius meminit Antoninus, cùm Itineris ratio, tùm nominis reliquiæ, & significatio fidem faciunt: **Ringwood** enim Saxonica adiectione, Regnorum syluam significare videtur. Magni nominis olim fuisse, Centuria quæ adiacet inde nominata persuadet, nunc tantùm rerum venalium foro est celebre. Hinc digressus, Auena hospitio suo excipit à Durotrigibus Sturum, vbi ad confluentes intersidet emporiolum frequens, hodiè ab ædę Christo sacrâ **Christ church**, olim quod inter amnes interpositum, **Twinamburne**, eodem planè sensu, quo Italiæ *Interamna*. Sub quo Sturus, & Auena vno coniuncti ostio in mare effunduntur, quod Ptolemæus ALAVNI fl. ostium dixit, & rectè quidem. Nam *Auenam* proprium fuisse huic nomen minimè credam, cùm sit commune, & Britanni ea dictione omnia flumina designent. Alaunum autem olim dictum existimarim, quòd eius nominis superstites sint reliquiæ in viculis assidentibus, vtpote in **Allinton**, **Vale**, & **Allingham**.

Ad huius ripam Orientalẽ, Guilielmus Normannus oppidis, villis, & sacris ædibus lõgè latéq; excisis, miserísq; incolis eiectis, omnia per triginta plùs minùs in ambitu milliaria, in ferarũ lustra, & saltum redegit, quem nos **Newforest**, Angli illo seculo Nouam tenę dixerunt. Verùm hanc rẽ si placet, antiqui scriptoris Gualt. Mapæi verbis habe. *Terrã Deo & hominibus abstulit, vt eam diuaret feris, & canum lustrat; à qua triginta sex matrices ecclesias eiecit pauit; & populum earum dedit exterminio.* Hoc autem fecit vel ad tutiorẽ accessum in Angliam Normannis suis præstandum (Normanniæ enim obiacet,) si eum quasi bello perfunctum, grauior in hac insula tempestas exciperet, vel ad voluptatẽ, quam ex venatione caperet, vel ad pecuniam sibi vndiquaq; corradendã. Ille enim feris, quàm hominibus æquior, pecuniariã mulctam, eámq; grauissimam,

Cerdicks ford. Cerdici vadum. 509

Natanleod.

Regnum. Ringwood.

Alaunus fl.

Newforest.

uissimam, & supplicia alia graviora cõstituit, si quis suas feras venaretur. Sed huic regis importuno facto diuina vindicta non diu defuit. Richardus enim filius eius secũdò genitus, & Guilielmus Rufus, alter etiam filius in hoc saltu perierũt; hic sagitta à Gualtero Tirello fortuitò transfixus, ille pestilenti aura afflatus. Henricus item è Roberto filio nepos, dum in hoc feras contentiùs insectaretur, ramusculis appensus animam efflauit, vt etiam nepotes parentum delicta luere doceamur. De hac foresta circumferuntur I. Whiti Episcopi Wintonienſis versiculi, quos, quamuis falsò Rufum regem instituisse innuant, cùm multis tamen placeant, mihi etiam hoc in loco subiungere non displiceat.

Eulogium.

Templa adimit diuis, fora ciuibus, arua colonis
Rufus, & instituit Beaulensi in rure foresta̅m,
Rex ceruum insequitur, Regem vindicta, Tirellus
Non bene prouisum transfixit acumine ferri.

Beaulense rus vocat, eò quòd in proximo Ioannes Rex monasteriolum posuit, à bello situ *Beaulieu* dictum, quod ad patrum vsque memoriam celeberrimum: asylum vtique intemeratum, & tutus perfugis receptus, vnde homicidas quantumuis sceleratos, vel læsæ maiestatis reos abripere nefas, & piaculum nostri quondam existimarunt. Adeò vt maiores nostri, cùm eiusmodi Asyla, siue templa (vt vocant) misericordiæ passim per Angliam instituerunt, Romulum sibi potiùs in exemplum proposuisse videantur, quàm Mosem, qui consulti homicidij reos ab altari auelli iussit, vt moriantur. Illísque tantùm asylum collocauit, qui fortuitum homicidium perpetrassent.

Beaulieu. *Asyla.*

Exodi. 21. Ioseph. lib. Antiq. 4.

Verùm ne tantus ad mare terrarum tractus, quantus hîc saltus est, præsidio nudus, & hosti expositus iaceret, Henricus VIII. munitionibus armare cœpit. In lingula enim longiùs prominente, vnde breuissimus in Vectam insulam traiectus, Hurst castellum extruxit, quod mari circumquáque minatur. Magísque ad Ortum alterum etiam propugnaculum excitauit, Calshot, pro Calshore vocant, vt Southantonensis portus ingressum tueretur. Hîc etenim retractis magno recessu littoribus, & Vectæ insulæ obiectu portus fit egregius, quem Ptolemæus TRISANTONIS fl. ostium vocat, vt mea quidem fert opinio, pro *Traith Anton*, id est, æstuarium *Anton*. Eodem enim ferè nomine Nennio antiquo authori *Trahannoni ostium* appellatur. Flumen autem influens, quod hodie Test, superiori ætate, vt est in Sanctorum vitis, Terstan, olim *Ant*, vel *Anton*, dictum fuisse Antpost, Andover,

Trisantonis fl. ostium.

Andouer, & Yanton oppida quæ incumbunt, quodammodo loquuntur. Tantùm abeſt, vt ab Hammone Romano ibi interfecto dictum credam: quod tamen fabulatur Monumethenſis, & Poeta eius aſſecla, qui de Hammone ſic ludit.

Ruit huc, illúcq; ruentem
Occupat Aruiragus, eiúſque in margine ripæ
Amputat enſe caput, nomen tenet inde peremptí
Hammonis portus, longúmque tenebit in æuum.

Cæterùm huic portui imponitur South-yanton vrbecula, in cuius proximo ad Ortum æſtiuum, alia eôdem nomine olim floruit, quæ CLAVSENTVM Antonini tam ex diſtantia hinc à *Regno*, quàm inde à *Venta* videatur: vtque *Triſanton*, Antoni æſtuarium, ſic *Clauſentum* portum *Entum* Britannicè ſignificat. *Claudh* enim Britannis idem denotare accêpi, quod χοὺς λιμὲν Græcis, id eſt, portus effoſſa terra extructus. Yanton autem & Yenton, hunc locum dictum fuiſſe, non eſt cur quiſquam dubitet, cùm in libro quo Angliæ luſtrum condidit Guilielmus primus, totus ager expreſſè Yantſcyre, & Yentſcyre alibi dicatur, & ipſum oppidum ab auſtrali ſitu Southanton. Cuiuſmodi fuerit non facilè quis dixerit, ſedem habuit eò loci, vbi campus eſt, quem nunc S. Mariæ vocant, & ad portum vſque pertigit. Cùm omnia Danicis bellis fracta, & debilitata, eorum etiam direptioni anno Domini 980. relicta fuit, & Guilielmi illius primi temporibus, vt ex eius libro loquar, habuit Rex in eo tantùm *octoginta homines in dominio*. Sed ante ducenteſſimum annum, cùm Edwardus III. Rex Angliæ, & Philippus Valeſius de ſumma Imperij Gallici decertârent, à Gallis incenſa deflagrauit. E cuius ſtatim cineribus, loco commodiore emicuit, quæ nunc cernitur vrbecula, duobus fluminibus interpoſita, ædificiorum frequentia & elegantia celebris, ciuium fortunis, & mercatorum concurſu opulenta, duplici foſſa, mœnibus validis, crebris interpoſitis propugnaculis circumſepta, & ad portus tutelam caſtellum è quadrato ſaxo firmiſſimum exurgit, à Richardo II. conſtructum. Memorabile eſt illud potentiſſimi Canuti Regis factum, quo aſſentatorem, qui omnia ad regis vultum, & nutum conuerti aſſerebat, hoc in loco repreſſit. *Sedile ſuum*, inquit Huntingdonenſis, *in littore maris cùm aſcenderet, ſtatui iuſſit. Dixit autem mari aſcendenti. Tu meæ ditionis es, & terra in qua ſedeo mea eſt, nec fuit qui impunè meo reſiſteret imperio. Impero igitur tibi ne in terram meam aſcendas, nec veſtes, nec membra dominatoris tui madefacias.*

Southanton.

Clauſentum.

Canuti χρεία.

Mare

Mare verò de more conſcendens pedes Regis ſine reuerentia madefecit. Ille igitur reſiliens, ait. Sciant omnes habitantes orbem, vanam & friuolam regum eſſe potentiam, nec regis quempiam nomine dignum præter eum cuius nutui cælum, terra, mare legibus obediunt æternis, Nec vnquam poſt eà coronam ſibi impoſuit, &c.

Fluminum illorum quibus hæc vrbecula interponitur occidentale, nunc **Teſt**, olim vt opinamur *Anton*, è **Chute** ſaltu exoriens primùm **Andouer** adit, Saxonicè Andeapaꝛan, i. Anti traiectus, vbi anno ſalutis 993. Ethelredus rex Angliæ, cùm Dani eius regnum vndique raptarent, vt feſſas regiones tuta, & tranquilla pace tandem refoueret, Aulafum Danum in ſuam familiam adoptione, quæ tamen ſtatim irrita, inſeruit; nec enim tantus honor barbari animum à rapinis auocare poterat. Inde haud procul à **Whꝛitwell** defluit vbi Ælfritha regina monaſterium conſtruxit, vt expiaret grauiſſimum illud ſcelus quo tollendo Edwardum regem priuignum nefariè ſe aſtrinxit, & etiam cædem mariti ſui prioris Athelwoldi Comitis nobiliſſimi elueret, quem Edgarus Rex huc venandi gratia euocatum transfixit, quòd ſibi in amatorijs conſilijs illuſiſſet & hanc ipſam Ælfritham formâ ante omnes eo ſæculo venuſtiſſimâ malis artibus ſibi præripuiſſet. Poſteà Brige, vel Brage, vetuſtum item oppidum ab Antonino ad IX. à Sorbioduno lapidem collocatum quærit Teſtus, ad quam diſtantiam inter Sarisburiam, & Wintoniam **Bꝛoughton** viculum ruſticum haud procul à ſua ripa inuênit, qui ſi Brage non fuerit, tunc eradicatum credimus, cùm omnia hoc in loco complanaret Guilielmus Normannus, vt ſaltum, quem dixi, conficeret. **Rumſey** deinde, Saxonicè Rumꝛeꝛ, ab Eadgaro Rege, velatis virginibus conſecratum inuiſit hic noſter fluuius, & mox in portum Antonenſem fertur ad *Arundinis vadum*, quod Beda dixit, & **Redfoꝛd** interpretatus eſt, nunc autem à ponte vbi vadum fuit, pro **Redfoꝛd**, **Redbꝛidge** dicitur, ad quod enaſcente Saxonica Eccleſia, monaſterium floruit, cuius Abbas Cymberth Aruandi Britanni Vectæ Regis duos fratres puerulos ſalutari, vt author eſt Beda, baptiſmatis aqua perfudit, carnificis manum iam iam ſubituros. Hi enim cùm Cedwallo Saxo Vectam inſulam oppugnaret, fuga ſibi conſulentes ad *Lapidem* oppidulum delituêrunt, donec proditi, Cedwallæ iuſſu interficerentur. Quod verò fuerit hoc oppidulum *Ad Lapidem*, ſi fortè rogites, **Stoneham** dixero, proximum ſcilicet à **Redbꝛidge** viculum; quod pro me ipſa nominis ſignificatio facillimè probet. Alterum

Andouer.

Aulafus ab Ethelredo adoptatus.

Brige.

Rumſey.

Redbridge.

rum flumen, quod ad Orientalem Southantonis partem effluit, Alresford vulgò dicitur, à mercatorio oppido, non ita procul à lacu è quo profluit. Huius ripę Occidentali imponitur clarissima Britannicorum Belgarum ciuitas, Ptolemæo & Antonino VENTA BELGARVM, Britannis etiamnùm *Caer Gwent*, Saxonibus olim Pintancester, vulgo Latinorum *Wintonia*, nobis hodiè Wintchester. Non desunt tamen, qui hanc Simenorum Ventam asserunt, Bristoliamque Ventæ Belgarum nomine honestant; sed nullos fuisse in hac insula Simenos, cùm ad Icenos deuenero, docebo. Intereà verò si oppida Ventæ apud Antoninum adiacentia, vel vt formicæ semitas quærant, quo coniecturam suam confirment, nihil quicquam inuenient. *Venta Belgarum.* Wintchester.

Ventæ huius etymum alij à Vento, alij à Vino, alij à Wina Episcopo petunt, qui omnes Bonæ menti litarent. Potior mihi videtur Lelandi nostri opinio, qui à *Guin*, siue *Guen* Britannorum, .i. albo deduxit, ita vt *Caer Guin*, Albam vrbem significet. Et quî non? cùm ab albedine prisci Latini *Albam Longam*, & *Albam Regiam* ciuitates denominârint, Græci itidem *Leucam*, *Leucada*, & alia ab albedine loca nominata habuerint. Hæc etenim Venta, vti & aliæ duæ eiusdem cognominis, Venta Silurum, & Venta Icenorum, in solo ex creta, & argilla albicanti collocatur.

Vrbs proculdubiò Romanis seculis insignis, vtpotè in qua textrina sua sacra Imperatores Romani habuisse videntur, cùm inter Britanniæ Ventas facilè fuerit primaria, & Italiæ proxima. In Notitiarum enim libro, Procurator Cynegij in Britannis Ventensis, siue Bentensis memoratur, vbi Iurisconsultorum flos vnicus Iac. Cuiacius Gynæcij legit, & sacrum textrinum in suis ad Cod. Paratitlis interpretatur. Ego verò (quod per Cuiacij bonam fiat veniam) Procuratorem illum canes Imperatoribus hîc curâsse existimarim, cùm verbum illud velit, Wolphangus Lazius idem sentiat, & canes nostri primas inter Europæos omnes ferant: vsque adeò, vt Strabone teste, nostri Canes milites essent, priscíque Galli etiam in bello vterentur, & Amphitheatralibus illis, aliísque Romanorum venationibus expeterentur. Erant enim (authore Strabone) ἐυφυεῖς πρὸς τὰς κυνηγίσεις .i. ad venationem naturali præstantes facultate. Vnde de illis Claudianus: *Cynegium Rom. Imp. in Britannia.* *Canes Britannici.*

Magnáque taurorum fractura colla Britannæ.

Nemesianus item,

diuisa Britannia mittit
Veloces, nostríque orbis venatibus aptos.

Gratius etiam de illorum pretio, & præstantia.

Quòd freta si Morinûm dubio refluentia ponto
Veneris, atque ipsos libeat penetrare Britannos,
O quanta est merces, & quantum impendia supra.

A Gase-hound. *Agasæus canis Britannicus.*

Ipsum quoque Agasæum nostrum, quem etiamnum A Gase hound vocamus, norunt, & in precio habuêrunt antiqui illi Græci. Quod Oppianus in primo Cynegeticorum tibi dicet.

Ἐστι δ' ἢ τι σπυλάκων γένος ἄλκιμον ἰχνεύῃσιν,
Βαιὸν, ἀτὰρ μεγάλης ἀϊδέξιον ἴμμιν ἀοιδῆς.
Τὴς πρόσθεν ἄγεια φῦλα Βρεττανῶν ἀιολεύτων,
Ἀΐσσει δ' ὀπιπλήδην σφῶς Ἀγασσέας ὀνόμηνεν
Τῶν ἤτοι μέγεθος μὲν ἀμύμονα κτεδαιῆσιν
Λίχνοις οἰκιδίοισι πρασπεζόμενοι κυνῶσι.

Quæ sic Latinè conuertit Bodinus.

Est etiam catuli species indagine clara,
Corpus huic breue, magnifico sed corpore digna,
Picta Britannorum gens illos effera bello
Nutrit, Agasæósque vocat, vilissima forma
Corporis, vt credas parasitos esse latrantes.

Sed hæc parerga sunto.

Constans à Monacho Cæsar.

In hac vrbe, vt historici nostri produnt, Romanis temporibus Constans ille Monachus fuit, quem primò Cæsarem, & posteà Augustum designauit pater Constantinus, qui contra Honorium spe nominis purpuram induerat. *Iampridem enim,* vt habet Zosimus, de illo tempore loquens, *tàm vrbibus, quàm vicis populosa collegia habuerunt monachi.* Verùm Cæsareus iste Monachus paternæ ambitionis, & spretæ religionis citò pœnas morte dependit. Saxonica Heptarchia, semel atque iterum cladibus afflicta tandem reuixit, Occidentaliúmque Saxonum Regia fuit, magnificis templis, episcopalíque sede exculta, & sex officinis monetarijs ab Athelstano Rege instructa. Normannicis etiam temporibus inclaruit, Archiuúmque, siue publicorum monumentorum receptaculum hîc constitutum. Diúque floruit, nisi quòd vno & altero incendio fortuito deformata, & militari insolentia, intestino bello direpta. Vnde Nechamus noster, qui illa ætate floruit.

Guintoniam titulis claram, gazísque repletam
Nouerunt veterum tempora prisca patrum.

Sed

Sed iam ſacra fames auri, iam cæcus habendi,
Vrbibus egregijs parcere neſcit amor.

Hæc tamen ſolatus eſt damna Edwardus III. cùm pannorum, & lanarum emporium, quod vulgò the Staple vocamus, in hâc conſtituerit. Quæ vrbis fuerit his ſuperioribus annis facies non facilè quis dixerit, quam, vt ille habet Nechamus:

flammis toties gens aliena dedit.
Hinc facies vrbis toties mutata, dolorem
Prætendit, caſus nuntia vera ſui.

Noſtra ætate ſatis eſt frequens, fluminis diuortijs irrigua, ab ortu in occaſum porrectior, mille quingentos plùs minùs paſſus ambitu intra mœnia colligit, quæ ſex portis patent, longioribus ad vnamquamque procurrentibus ſuburbijs. Ad occiduę portę auſtralem partem caſtrum eminet vetuſtum, ſæpius obſidione cinctum, ſed tùm grauiſſimè, cùm Matildis Auguſta contra Stephanum regem propugnaret, & demùm, diuulgato ſe diem obijſſe, loculo, quaſi mortua, elata, hoſtes eluderet. De menſa illa circulari, ſiue orbiculari muro hîc appenſa, quam vulgus hominum tanquam Arthurianam menſam ſuſpicit, nihil eſt quod dicam, niſi recentioris eſſe ætatis. Superioribus enim ſæculis, cùm virtutis bellicæ exercendæ gratia, militares decurſiones, (*Torneamenta* vocant) frequentèr haberentur; huiuſmodi menſis vſi erant, ne quod diſcrimen inter nobiles ex ambitione exiſteret: & veteri ſanè, vt videtur, inſtituto, Gallos enim antiquos circularibus menſis circumſediſſe, Armigeroſq; eorum ſcuta ferentes à tergo adſtitiſſe, memorat in libro Deipnoſoph. 4. Athenæus. In media ferè vrbe, ſed magis ad Auſtrum, Kenelwalchius Occidentalium Saxonum Rex, poſt dirutum illud Monachorum Romano ſæculo collegium, *Primùm*, vt inquit Malmesb. *Deo templum poſuit, per id temporis pulcherrimum, quo loco poſteritas in ſede epiſcopali fundanda, etſi auguſtiori prima per eadem tamen cucurrit veſtigia.* Huic ſedi iam inde à Wina, quem Kenelwalchius ille primum inſtituit Epiſcopum, præfuerunt Epiſcopi non minùs opulentia & honore, quàm ſanctimonia clari, Archiepiſcopi ſcilicet Cantuarienſis Cancellarij, & Georgianis Equitibus à ſacris, qui ſubinde magnis impenſis hoc templum inſtaurârunt, præcipuè Edingtonus, Wikhamus, Walkelinus, nouiſque ſubindè patronis conſecrârunt, Amphibalo, Petro, Suithino, & demum S. Trinitati, quo nomine nunc innoteſcit. Saxonibus etiam, quibus ſummo in honore erat ob quorundam

Tabula rotunda.

Torneamenta.

Epiſcopi Winton. nienſes.

rundam Regum ſepulturam, Ealden mynſter, id eſt, vetus monaſterium, dictum erat ratione alterius recentioris Nepan mynſter, id eſt, nouum monaſterium, quod Aluredus coniugatis presbyteris poſuit, vti & illud vetuſtius anteà fundatum erat, qui poſteà neſcio quo miraculo Crucis loquentis, & eorum inſtitutum improbantis, à Dunſtano Archiepiſcopo Cantuarienſi exturbati, & in eorum locum monachi ſubſtituti. Hæc monaſteria contiguis parietibus ita vicina erant, vt voces canentium in altero, alijs obſtreperent, vnde cùm ſimultates monachi inuicem exercerent, quæ poſteà in inimicitias prorupêrunt; & aquarum magna vis collecta ab Occidentali porta per deuexos vicos defluens ad nouum hoc monaſterium ſtagnaret, aëremque inſalubrem exhalaret: poſt ducenteſſimum ab ipſo conditum annum, templum in Septentrionale vrbis ſuburbium, quod Hyde dicunt, tranſlatum erat. Vbi Henrico primo permittente, monaſterium ampliſſimum & pulcherrimum conſtruxêrunt monachi, quod paucis interiectis annis, dolo Henrici Epiſcopi Wintonienſis, (vt priuata loci huius hiſtoriola teſtatur,) miſerè deflagrauit. Quo incendio crux, Danici Canuti donarium, in quod, (vt ſchidæ habent antiquæ) totius Angliæ annuũ reditum contulerat, abſumpta fuit, Monaſterium nihilominùs reſuſcitatum in miram amplitudinem, vt ipſæ ruinæ iam loquuntur, ad funeſtam vſquè monachorum periodum ſenſim excreuit. Tunc enim hoc demolitum, & in illud alterum S. Trinitatis, quod Cathedralis eſt Eccleſia, exturbatis monachis, Decanus, & Præbendarij xii. ſunt inducti. Ad Eccleſiæ cathedralis orientalem partem Epiſcoporum palatium ampliſſimum, Wlsluesey dictum, crebris turribus incinctum, riuulóque ferè circunfuſum, ad mœnia pertingit, & in Auſtrali ſuburbio Collegium elegans è regione proſpectat, à Guilielmo Wiccamo Epiſcopo conſtructum, ſchola admodum celebre, è qua fœliciſſimus eſt doctiſſimorum in Remp. & eccleſiam prouentus. In hoc enim Guardianus, Socij x. Scholarchæ duo, & Scholaſtici ixx. aliíque nonnulli honeſtiſſimè aluntur. Alia etiam eximia erant in hac vrbe ædificia, quæ cum tempus expugnarit, memorare non libet, Parthenonem tamen illam, ſiue virginum monaſterium quod Alfwida Aluredi regis vxor poſuit, præterire nolo, cùm longè celeberrimum fuerit, & ex hoc Matildem Edgari Scotorum regis filiam ſibi in vxorem acceperit Henricus primus, per quam veterum regum Anglorum ſtirps Normannicæ coaluit. Illa enim

Hide *Abbatia.*

Collegium Wiccamicum.

Matildis vxor Henr. primi.

Edmundi

Edmundi *Ferrei lateris* ex Edwardo *Exule* neptis, mulier cùm cæteris virtutibus, quæ quidem dignæ regina essent, ornata omnibus; tum veræ pietatis incredibili studio fla[illegible]s. Vnde in eius laudem vetus est Tetrastichon.

Prospera non lætam fecere, nec aspera tristem,
Aspera risus ei, prospera terror erant.
Non decor effecit fragilem, non sceptra superbam;
Sola potens humilis, sola pudica decens.

De Guidone Waruicensi, qui singulari certamine Colbrandum illum Danicum Typhoëum hîc deuicit, de Waldeofo Huntingdoniæ Comite hîc capite truncato, & egregio illo Sanctæ Crucis Xenodochio adiuncto, ab Henrico Blesensi Regis Stephani fratre, & huius vrbis Episcopo fundato, non est cur aliquid dicam cum ex historijs sint omnibus peruulgatissima.

Comites Wintonie.

Quòd ad Wintoniæ Comites spectat, vt fæciales nostri referunt, post Clitonem Saxonem à Normannis auito honore exturbatum, Iohannes Rex Saërum *Quincy* Wintoniæ Comitem dixit, qui vsus est pro insignibus baltheo militari *Fesse* vocant, cum * lemnisco quintuplici vt in sigillo vidimus, sed in filio Rogero qui septem * Rhombulos aureos euacuatos in sanguineo scuto gestauit, cùm masculam prolem non suscepisset ex Helena primogenita filia & cohærede Alani Principis Gallouidiæ in Scotia, honor ille euanuit; tres verò filiæ Guilielmo de *Ferrarijs* Comiti Derbiæ, Alano Zouchæo, & Comino Buchaniæ in Scotia Comiti enuptę cum amplissimis prædijs in vtroque regno fuerunt. Longo pòst tempore, Hugo *de Spencer* eo titulo à Rege Edwardo Secundo nobilitatus erat, cuius itidem filius læsæ maiestatis reus honorem cum vita amisit. Postea Edwardi IIII. beneficentia Ludouicus Brugensis Belga, Baro de *Gruthuse*, & princeps *Stenhusij* hunc titulum cum Quinciorum insignibus gestauit, quem, defuncto Edwardo, Henrico VII. in manus tradidit. Nostra verò memoria Guilielmum Poulettum, Angliæ Thesaurarium nouo Marchionis Wintoniæ titulo honorauit Edwardus VI. quo etiam nunc eius è filio nepos fruitur. Ventæ huius longitudinem part. XXII. Latitudinem LI. grad. esse, superioris ætatis obseruationes docuêrunt.

Insignia Quinciorum.

* A Lable of fiue.

* Lozenges voyded.

A Venta magis ad ortum, Hamble fluuius vasto ore in Oceanum profunditur, *Homelea* Bedæ dicitur, qui vt habet ille, per terras Iutarum *Solente* intrat, sic enim illi vocatur fretum, quod

Hamble.

Solente.

Vectam insulam, & Britanniã interluit, in quo statis horis æstus reciprocatio vtrinque ex Oceano magna violentia irrumpens, & occursan[illegible]antam admirationem antiquis illis fecit, vt in miraculorum Britanniæ numerum retulerint. De quo en tibi ipsa Bedæ verba. *Bini æstus Oceani, qui circum Britanniam ex infinito Oceano Septentrionali erumpunt, sibimet inuicem quotidie compugnantes occurrunt, vltra ostium fluminis Homelea, finitoque conflictu in Oceanum refusi vnde venerant, redeunt.* Inde flexuoso anfractu statim retrahitur littus, sinúmque Portsey insula efficit, in cuius interiori recessu floruit olim *Portperis*, ad quem Vespasianum appulisse nostri produnt, Saxones nouo nomine Portchester dixerunt, non à Porta Saxone, sed à portu: Ptolemæo enim Μέγας λιμὴν, id est, portus magnus vocatur, à spatio, vti etiam ille *Portus magnus* in Africa, teste Plinio. Cùm autem portus commoditatem Oceanus recedendo paulatim subtraheret, hinc demigratum est in Portsey insulam subiectam, quam Athelfleda Eadgari Regis vxor Nouo monasterio Wintoniæ dederat: & in ea ad ingredientis sinus fauces, siue ostium oppidum posuerunt, indéque Portesmouth dixêrunt, id est, portus ostium. Inardescente bello frequens est hoc oppidum, aliàs infrequens, Martíque potiùs quàm Mercurio studet. Muro ex trabibus multo aggere vestitis, mole ad ortum æstiuum & duobus ad portus ingressum è viuo saxo propugnaculis communitur, quæ ab Edwardo Quarto inchoata, Henricum Septimum perfeciſſe, præsidióque oppidum firmasse referunt incolæ. Sed nostra memoria DIVA ELIZABETHA magnis sumptibus nouis operibus ita quasi armauit, vt iam nihil desit quod in munitissimo oppido requiras.

Portsey. Portus Magnus. Portesmouth.

Interiùs à mari MEANVARI incolunt, quorum agrum cum Vecta insula Wilfridus Eboracensis Archiepiscopus exulans ab Edilwalcho Australium Saxonum rege, dono accepit, cùm eius populum Christo per Baptismum inseruisset. Horum sedes nomine vix immutato, hodie in tres Centurias diuisa, Mainsborow, Eastmean, Weastmean, inter quas mons æditus attollitur, Old Winchester incolis dictus, ad quem vrbem antiquitùs fuisse perhibetur, sed nec vola, nec vestigium, vt aiunt, iam supereſt.

Meanuari.

His finitimi in interioribus SEGONTIACI illi, qui se Cæsari dedidêrunt, ad Septentrionalem huius agri limitem in Centuria de Holeshot consedêrunt: in qua cernuntur Aultum forum, quod Alfredus custodi de *Leodre* legauit, & Basingstoke, Dominis

Segontiaci.

nis ſuis cognomine de *S. Iohn*, Poiningis, & Powlettis notiſſima. Cùm enim Adam de *Porta* Dominus de *Baſing* Matildem filiam & hæredem Rogeri de *Aurenall*, cuius vxor filia itidem & hæres fuit familiæ prænobilis de *Sancto Ioanne* ſibi iunxiſſet, Guilielmus eius filius honoris cauſſa nomen *S. Ioannis* aſſumpſit, quique illi recta ſerie ſucceſſerunt Robertus, Ioannes, Ioannes, Hugo & Edmundus retinuerunt, qui cùm ſine prole diem clauſiſſet, Margareta eius ſoror filia Hugonis maritum ſuum Ioannem de *Sancto Philiberto* titulo Domini *S. Ioannis* auxit, ſed illa ſine ſobole defuncta, Iſabella altera ſoror Lucæ Poyninges vxor eodem Thomam filium honorauit, cuius è filio Hugone neptis Conſtantia in familiam Powlettorum hanc dignitatem ſuis nuptijs intulit. E quibus noſtra memoria Guil. Powlet Angliæ Theſaurarius, Wintoniæ Marchio, & Dominus *S. Iohn* de *Baſing*, ad Baſing villam ſuam ſub hoc oppido, ædes cùm amplitudine, tùm elegantia ad miraculum magnificentiſſimas extruxit. Baſing. Familia de S. Ioanne de Baſingo.

Prope has the Vine viſitur, Baronum de *Sands* manſio nitidiſſima, à vitibus denominata, quas in Britannia ex Probi Imperatoris tempore vmbraculi magis, quàm fructus gratia habuimus. Britannis enim & alijs, vt habet Vopiſcus, permiſit ille vt vites haberent. Horum Baronum primus erat Guilielmus Sands quem Rex Henricus VIII. eò dignitatis euexit, cùm ſibi eſſet Camerarius, & nuptijs cum Margareta Bray nepte & hærede Reginaldi Bray Baneretti clariſſimi adauxiſſet, ex quo natus eſt Thomas Dominus Sands, auus Guilielmi qui nunc floret. Huic vicina ſunt, hinc Cleare, olim Saxonicorum Regum ſedes, hodie Kingſcleare, inde Odiam, regijs nunc ædibus ſuperba, quondam Epiſcopi Wintonienſis municipium, cuius propugnaculum regnante Ioanne, tredecim Angli quindecim diebus fortiſſimè contra Ludouicum Francum, qui circumfuſo exercitu acriter inuaſit, defendêrunt, vt author eſt Matthæus Pariſienſis. *Vites in Britannia.* Baronus de Sands. Odiam.

Superiùs inter hos Segontiacos ad Septentrionalem agri limitem, locum habuit olim Segontiacorum ciuitas VINDONVM, quæ ſuo nomine exuto, gentis induit, vt Lutetia, Pariſiorum ſuorum nomen ſibi aſſumpſit. *Caer Segonte* enim à Britannis vocabatur, id eſt, *Segontiacorum ciuitas*, ſic enim Nennius in vrbium catalogo dixit, nos hodie Silceſter vocitamus, Higdenus à Britannis Brítenden nominare videtur. *Vindonum*, vt hanc appellé, diſtantię Vindoni à *Gallena* ſiue Guallenford, & à Venta, apud *Vindonum.* Silceſter.

Antoninum persuasêrunt,eóque magis quòd inter hanc Vindonum,& Ventam,via Consularis etiamnum visitur. Hanc à Constantio Constantini Maximi filio extructam memorat Nennius, & *Murimintum* aliquando dictam, fortassè pro *Muri-vindum*, id est,Vindoni Muri. *Mure* enim ex lingua prouinciali Britanni retinuêrunt, & V consonans sæpè illis cum M in orationis contextu commutatur. *Eiúsque pauimento* (Nennij verbis vtor) *tria semina seminauit Constantius, ne vllus pauper in ea maneret vnquam.* Quemadmodum Dinocrates, cùm Alexandria Ægypti condoretur, omnes,vt habet Marcellinus, ambitus lineales farina resperserit, quod vrbem illam alimentorum vberi copia abundaturam fortuito monstrauit indicio. Constantium etiam hîc diem obijsse refert ille, & sepulchrum eius ad portam, vti inscriptio docuit,monstrari. In his suam fidem liberet Nennius,qui libellum illum mendaciunculis referfit plurimis. Hoc autem asseuerare ausim,eo tempore,summo in honore floruisse,& ego ipse in plurimos ibidem Constantini Iunioris Maximi illius filij nummos incidi, qui in auersa parte ædificium cum Epigraphe PROVIDENTIÆ CÆSS. habent. Constantium autem quem vrbis huius conditorem facit, Mopsuestiæ Ciliciorum defunctum, & maiorum sepulchro Constantinopoli illatum in confesso est. Cœnotaphium verò, siue tumulum honorarium illi hîc excitatum non denegauerim: multis huiusmodi tumuli positi fuerint, circa quos milites quotannis solemni ritu in defuncti honorem decurrere solebant. Cùm res Romana iam in occasum diuergeret,& barbaræ gentis vndique prouincias diriperent,Britannici exercitus veriti ne vicini incendij flamma eos etiam inuolueret, Cæsares sibi leuârunt,primò Marcum, deinde Gratianum,quos statim peremêrunt, & postremò anno à Christo nato 407. Constantinum quendam spe nominis in hac ciuitate *Caer Segont* (vt Nennius & Geruasius Dorobornensis testantur) velit nolit, purpura induerunt. Hic è Britannia soluens, Bononiam Galliæ appulit, omnésque Romanorum exercitus ad Alpes vsque in belli societatem pellexit. Valentiam Galliæ strenuè contra Honorij Augusti copias propugnauit, Rhenum iampridem neglectum præsidio muniuit. Ad Alpes Cottias, Pæninas, & maritimas,quà via patuit,munimenta construxit. In Hispania auspicijs Constantij filij, quem ex Monacho Augustum declarârat, res fœlicitèr gessit,literísque posteà ad Honorium datis,culpam deprecatus, quòd sibi purpuram vi à militibus inijci passus fuerit,

Tumuli honorarij.

Constantinus Aust. qui spe nominis electus.

ab

ab eo Imperatoriam veſtem dono accepit, vnde elatior, Alpibus ſuperatis Romam cogitat, ſed accepta Alarichi Gothi morte, qui ſuis partibus ſtuduerat, Arelatem receſſit, vbi imperij ſedem fixit, *Conſtantinamq; vrbem* vocari, & in ea ſeptem Prouinciarum conuentus agi iuſſit. Interim Gerontius, qui Britannis ſuis præfuit, milites in Dominum concitauit, cúmq; Conſtantem filium Viennæ Gallię perfidè trucidaſſet, Conſtantinum ipſum Arelati obſidione incinxit, ad quem oppugnandum, cùm Conſtantius quidam ab Honorio miſſus infeſto agmine properaret, Gerontius ſibi vim attulit. Conſtantinus grauiſſima obſidione preſſus, & infœlici ſuorum pugna animum deſpondens, depoſita purpura, & fortunæ ſuæ mole, Eccleſiam ingreſſus, Presbyteri ſuſcepit dignitatem, ſtatímq; Arelate dedita, in Italiam ductus, capite plectitur cum Iuliano filio quem *Nobiliſſimum* dixit, & Sebaſtiano fratre. Hæc ſummatim ex Zoſimo, Zoſomeno, Nicephoro, Oroſio, Olympiodoro, vt veritas contra Galfredi noſtri vanitatem triumphet, qui hanc hiſtoriam mendacijs è ſuo ingenio adſperſit ridiculis, & vaniſſimis. Hac etiam vrbe Arthurum noſtrum bellicoſum inauguratum produnt hiſtorici noſtri, nec multò pòſt diruta concidit, vel Saxonum bellis, vel cùm Adelwolfus infenſo in Edwardum regem fratrem animo, prædatorijs Danorum globis adiutus hanc regionem ad Baſingſtochiam vſque depopularetur: Nihil iam ſupereſt præter mœnia, quæ pinnis, & loricis nudata, magnæ altitudinis fuiſſe videntur. Ita enim ex ruderibus accreuit terra vt per angiportum, quem **Dnions hole** vocant, vix me prono corpore tranſmitterem. Mœnia hæc quodammodo integra permanent, niſi quatuor omnino locis perrupta, vbi portæ fuerint, & ex ipſis mœnibus enatæ ſunt tantæ magnitudinis quercus, & quaſi ſaxis congenitæ, tam vaſto radicum complexu, & tam diffuſa ramorum ſparſione, vt intuentibus vel admirationem commoueant. Ambitu colligunt duo plùs minùs Italica milliaria, vnde ex magnitudine **Selcester** Saxones forſitan dixerunt, quaſi vrbem magnam. **Sel** enim magnum illis ſonuiſſe videatur, cùm Aſſerius Saxonicam dictionem **Selwood** ſyluam magnam ſit interpretatus. Includit LXXX. quaſi terræ iugera, quæ ſubactum & purum ſolum in tria arua ſunt diuiſa, cum nemuſculo ad occaſum, ad ortum verò iuxta portam, prædium & Eccleſiola eſt recentior, in qua dum antiquas inſcriptiones perſcrutarer, nihil offendi, niſi in feneſtris quædam inſignia, videlicet in parma nigra duos *Cheuernos* (quos vocant)

Iulianum Nobiliſſimum.

vocant) aureos cum area interpoſita, & in clypeo aureo rubri coloris aquilam expanſam. Hanc Blewetorum eſſe accepi, quibus poſt Guilielmi magni tempora hæc terra obuenit, iſtam verò nobilis familiæ Bainardorum de *Leckham*, qui Blewettis hæreditariò ſucceſſerunt. Hoc diuturna obſeruatione eſſe exploratum retulêrunt mihi incolę, etſi ſolum ſatis fertile, & fœcundum ſit, quibuſdam tamen locis quaſi areolis, quæ ſe interſecant, non perinde lætè fruges prouenire, ſed multò quàm alibi rariùs: per quas, vrbis olim plateas duxiſſe opinantur illi. Eruuntur hîc quotidie lateres, quos Britannicos vocamus, & Romanorum numiſmatum vis ingens, **Onions penies** appellitant, id eſt, *Onioni denarij*, quem Gigantem fuiſſe, & hanc vrbem incoluiſſe ſomniant. Inſcriptiones etiam ſæpiùs effodiuntur, quas tamen nobis inuidet ruſticorum imperitia. Vna tantùm Londinum hinc tranſlata in hortis Cecilianis honoratiſſimi Domini Guilielmi Cecilij Baronis de *Burghley*, & ſummi Angliæ Quæſtoris, cernitur, videlicet

Inſignia Blewetorum, & Bainardorum.

MEMORIÆ
FI. VICTORI-
NÆ. T. TAM:
VICTOR CONIVNX
POSVIT

An hic tumulus poſitus ſit Victorinæ, quæ *Mater caſtrorum* dicta fuit, quæque contra Gallienum Auguſtum Victorinos filium & nepotem, Poſthumum, Lollianum, Marium, & Tetricum Cæſares, in Gallia & Britannia appellauit, non facilè dixerim. Duos autem Victores in Britannia noſtra, aliquo loco fuiſſe legi, eóſque vno eodémque tempore: alterum Maximi Aug. filium, alterum verò eiuſdem Maximi prætorio Præfectum, cuius Diuus Ambroſius in epiſtolis meminit, ſed neutrum horum hoc monumentum vxori poſuiſſe affirmare auſim.

Hic ager, vti etiam cæteri quos hactenus percurrimus, ad Occidentalium Saxonum reges ſpectauit, cúmque Sigebertum ob tyrannidem, & prouinciam malè habitam regno exuiſſent, illi, vt author eſt Marianus, ne omninò priuatus videretur, aſſignatus erat. Quem tamen poſteà ob admiſſa ſcelera itidem expulêrunt, tantúmque abfuit, hanc afflictam regis fortunam quenquam ad miſericordiam allexiſſe, vt ſubulcus tandem in ſylua

Sigebertus Rex occiſus.

Anderida

Anderida latitantem interfecerit.

Comites admodum pauculos numerat, primis Normannorum temporibus, Bogo siue Beauosius Anglus hoc titulo vsus erat, qui in prælio ad *Cardiff* in Wallia contra Normannos pugnauit, vir bellica laude florentissimus, quem dum monachi fabellis fictis & commentitijs celebrare sudarunt, fortissima eius facta crassis occultarunt, & circumfuderunt tenebris. Iam inde ad Henricum vsque VIII. Southantonensis Comes nullus legitur. Ille enim Guilielmum *Fitzwilliams* iam grandæuum, amplissima Montisacutorum familia oriundum, & Southantonensem Comitem & Angliæ Thalassiarcham designauit, quo statim sine prole mortuo, Edwardus VI. eundem honorē anno sui regni primo, Thomæ Wriotheosley Angliæ Cancellario detulit, cuius è filio Henrico nepos Henricus eodem hodie lætatur, qui in primo ætatis flore præsidio bonarum literarum nobilitatem communit.

Hantonia Comites.

Beauoys of Hampton.

Habentur in hoc agro Parœciæ 253. *& oppida mercatoria* 18.

ATTREBATII.

Elgis finitimi, vti in Galliâ ita in Britanniâ ATTREBATII, *quo nomine nunc antiquato, eorum sedes* Barkshire *vulgò appellatur. In confesso enim sit, cùm è Galliâ Belgicâ aduenas maritima Britanniæ occupâsse, regionúmque suarum nomina retinuisse prodat Cæsar, hos nostros Attrebatios è Galliæ Attrebatibus hùc demigrasse; qui Galliæ maritimam partem ad Sequanam, vt author est Ptolemæus, tenuerunt, regionem scilicet, quæ nostris Attrebatibus è regione quodammodo obiacet. Non temerè igitur erat, si Cæsar Comij Attrebatensis authoritatem*

Comius Attrebatensis.

In Strategematibus.

authoritatem his regionibus magnam fuisse scribat, vtpote apud populares suos, & illum à Cæsare victum, huc fugisse, cùm, vt habet Frontinus, nauibus in sicco hærentibus, vela pandi iusserit, & Cæsarem insequentem frustratus sit; qui è longinquo vela tumentia spectans, ferentibus ventis auolare ratus, à persequendo destitit. Vnde Attrebatij hi dicti controuertitur, nam quòd ab Attrech *quidam petunt, quod antiquâ Gallorum linguâ terram panis sonare volunt, vereor vt frustrà sint. Satis sit nobis indicasse, vnde in Britanniam deuenerint, in nominis rationem inquirant alij.*

Barkshire.

Barkshyre *vnde nominetur.*

AGer ille qui nobis **Barkshire**, Latinis *Bercheria*, Saxonibus Beppocrcyꝑe quondam dicebatur. Quod nomen à quadam sylua **Berroc**, vbi buxus plurima, deducit Asserius Meneuensis, alij à quercu nudatâ, hoc enim **Berroke** denotat, ad quam difficilioribus Reipub. temporibus incolæ olim suis de rebus consulturi conuenire solebant. Septentrionalem huius partem *Isis*, qui posteà *Tamisis*, flexuoso, sed amœno admodùm blandus alueo perfundit, & primùm ab Oxonienſibus, posteà à Buchinghamienſibus secludit. Austrálem partem irrigat Cunetio flu. donec Tamisi se inferat. Ad ortum quà latior est, & parte mediâ, suarum opum satis prodiga, & frumenti ferax, præcipuè, vbi in vallem subsidet, quam à nescio qua albi equi forma, in candicanti colle imaginata **the Vale of Whitehorse** vocant. Orientalem autem partem, quæ minùs fertili gleba, saltus, & sylua longè latéque occupant.

Parendon.

In Occidentali limite propè ab Isside, **Farendon** est in agro lapidoso, nunc foro, quondam munitione quadam celebre, quam Robertus Gloceſtriæ Comes contra Stephanum construxit, qui eam tamen cruento, (vt inquit Neubrigensis) labore expugnauit. Hinc Isis magno in Septentriones flexu eluctatus, minoris famæ viculis affunditur plurimis, donec reductus, & diuortio ludens *Abbendoniam* peruenit, oppidum sanè elegans,

Abbandune *siue* Abington.

& frequens, ðeouerham primùm Saxonibus, inde **Abbandune** dictum ab Abbatia proculdubio, potiùs quàm ab Abbeno Hibernico nescio quo heremitâ, vt quidam scripsêrũt. Quam primùm enim Ciſſa Occidentalium Saxonum Rex monasterium;

sine

siue Abbatiam constructerat, quasi deleto vetustiori nomine, Abbandun, id est, *Abbatia oppidum* dici cœpit. Nec ita diu floruerat hoc monasterium, cùm Danico turbine, quasi subitò prosterneretur: reualuit tamen statim Eadgari Regis beneficentia, & posteà Normannorum Abbatum operâ in eam magnificentiam paulatim excreuit, vt inter Britanniæ monasteria cùm opibus, tùm amplitudine vix secundis acquiesceret, quod etiam rudera eius nunc loquuntur. Oppidum verò etsi diu monasterio innixum fuerit, ab anno tamen salutis 1430. quo Ioannes quidam à *S. Helena* cognominatus, Isidem ponte, è viuo saxo coniunxit, viámque regiam compendio huc deflexit, ita frequentari cœpit, vt inter huius agri oppida facilè nunc primas ferat, Prætorem habeat, & madefacto illo regerminanti hordeo, quod Bine Græci, nos *Mault* vocamus, magnum quæstum faciat; Ad pontem Dike fluuiolus, qui Australem oppidi partem alluit, in Isidem placidè infertur, cùm riuulum receperit, qui è valle de Whitehorse, ad Wantage exoritur. Hæc verò Wantage, Saxonicè panatinz, villa erat olim regia, & Alfredi regis clarissimi incunabula, qui moriens Alfritho vnà cum Lamborne oppidulo legauit. Longo post tempore mercatorium factum erat oppidum, operâ Fulconis Fitz-Warini viri bellicosissimi, cui Rogerus *Bigod* Angliæ Marescallus virtutis bellicæ ergô donauerat, hodieq; Bourchieri è Fitz-Warinorum filia oriundi domini agnoscuntur, eorumque nonnulli sunt hîc sepulti.

Mault.

Wantage.

Fitz-Warini.

Isis Abbendoniâ digressus statim ab Oxonienſibus Tamam recipit (de quo aliàs) & nunc *Tamisis* composito vocabulo dictus, primariam olim Attrebatiorum vrbem petit, quæ Antonino GALLEVA Attrebatum, Ptolemæo CALEVA, sed vtríque perperàm librariorum incuriâ pro GALLENA, qui itidem in Græcis exemplaribus Νάλλενα, pro *Gallenâ* nobis obtrusêrunt. Sic etenim Britannicè dictum arbitratus sum, quasi *Guallhen*, i. vallum antiquum. Quo nomine retento, & ob vadum in flumine, Forde adiecto, Guallengaforo & Wallengaforo Saxones vocârunt, & nos hodiè contractiùs Wallengford. Burgus habebatur Edwardi Confessoris temporibus, & continebat (vt est in eo libro quo Angliæ lustrum condebat Guilielmus primus) CCLXXVI. *hagas*, i. domos *reddentes* IX. *libras de Gablo, & qui ibi manebant, faciebant seruitium Regis cum equis, vel per aquam. De hagis octo pro castello sunt destructæ.* Mœnibus olim obuallatum erat, quæ vt ex eorum tractu videre est, mille passus ambitu collegerunt,

Tamisis.

Gallena.
Wallengford.

legerunt, Castrum est ad flumen amplum sanè, & quondam adeò munitum, vt inexuperabilis munimenti spes quosdam ferociores fecerit. Cùm enim communi quasi bellorum incendio deflagrauerit Anglia, subinde inani obsidione à Stephano Rege incinctum legimus. Amplitudinem eius & magnificentiam cùm illic Oxonia secederemus, demirabamur (est enim iam secessus studiosis ex æde Christi Oxon.) duplici murorum ambitu, duplici item vallo circundatur, in medio, moli in magnam altitudinem æditæ arx imponitur, in cuius accliui per gradus ascensu fontem immensæ profunditatis vidimus. Incolæ constructum à Danis credunt, ego potiùs à Romanis aliquid hîc positum, à Saxonibus posteà & Danis excisum iudicarim, cùm Sueno Danus hâc populabundus vagaretur, demúmque sub Guilielmo primo denuò reuixisse ex Censuali libro pro comperto habemus. Non eius tamen meminit Guilielmus Gemeticensis, cùm scribit Guilielmum Normannum, debellato Haraldo, statim ad hanc vrbem (sic vocat) exercitum ductâsse, transmeatóque Tamisis vado, hîc castrametatum fuisse, priusquam Londinum adiret. Quo tempore Wigodum Saxonem Dominum suum agnouit Wallengfordia, qui vnicam filiam suscepit Roberto *D'Oyley* in matrimonio datam, ex qua Matildem hæredem progenuit, quæ primùm Miloni Crispino, eoque defuncto, Brienio *filio Comitis* beneficio Regis Henrici primi elocata fuit. Qui bellicis laudibus innutritus, & Matildi Augustæ partes sequutus, hoc suum castrum contra Stephanum, cùm ille ad Craumarsh, è regione propugnaculum excitâsset, fortissimè defendit: donec pax omni Angliæ exoptatissima, hoc in loco confecta, & composita illa de regno inter Stephanum & Henricum II. grauissima dissensio. Tunc enim Brieni & vxoris animum Dei amor ita subibat, vt caduca & fluxa reiecerint, Christo se deuouerint, & in sacrum regis patrimonium hic *Honor* Wallengfordiæ deuenerit. Posteà tamen spectauit, vt accepi, Henrici III. tempore, ad Comites Cestriæ, & deinde ad Richardum Romanorum Regem, & Cornubiæ Comitem, qui instaurauit, eiúsque filium Edmundum, qui in interiori areâ collegiatum sacellum fundauit, Quo sine liberis sublato, in sacrum Coronæ patrimonium recidit, ex quo tempore quodammodo contabuit. Nec multis interiectis annis, cùm illa pestis funestissima quæ Saturni & Martis Synodum in Capricorno insequuta, per vniuersam Europam pertinacitèr, ann. salutis 1348. grassaretur;

Dominus Wallengfordiæ.

Pestis grauissima.

graſſaretur; hæc noſtra Gallêna ita aſſiduis funeribus exhauſta fuit, vt cùm priùs frequentiſſimè habitaretur, & XII. ædes ſacras numeraret, nunc tantùm vnam, & alteram oſtendat: Sed hanc ſolitudinem referunt incolæ potiùs ad pontes Abbindoniæ, & Dorceſtriæ conſtructos, quibus regia via hinc deflectitur.

Paulò inferiùs, vt hinc iam diſcedamus, Tamiſi imminet collis æditus, foſſa profunda munitus, Synodun accolis, vbi olim Romanorum caſtrum fuiſſe probabile, nunc verò aratro proſciſſus Romanorum nummos vetuſtatis indicia aratoribus ſubinde effundit. Hinc in Auſtrum per lætiſſimos vtrinque agros placidiſſimè fertur Tamiſis, donec Cunetionem obuium habeat, qui Auſtralem, vt modò dixi, Attrebatiorum partem irrigans, in primo aditu, cùm Wiltonienſes reliquerit, Hungerford ſubluit oppidulum, quod ampliſſimæ familiæ Baronum de *Hungerford* titulum fecit. Quam maximè extulit & adauxit *Walterus de Hungerford*, ſummus Angliæ Theſaurarius, regnante Henrico VI. adeò vt eius filius Robertus Hungerfordię vulgo Comes dictus fuerit, cuius è filio neptis lautiſſimam demùm hęreditatem in Haſtingorum familiam ſuis nuptijs intulit. Sed iam ante hæc diximus. Hinc parum abeſt ad auſtrum *Widehay* quę Baronum de *Sancto Amando* longo tempore ſedes erat, quorum hęreditatem & dignitatem vxorio iure adijt Gerardus *Braybrok*, cuius è filio Gerardo neptis Elizabetha ſuis nuptijs eandem ad Guil. de *Bellocampo* tranſtulit, qui vnicum filium, & illum ſpurium reliquit.

Synodun.

Kenet fl.

Barones de S. Amando.

Inde Cunetio SPINAS vetuſtum illud oppidum adit cuius Antoninus meminit, quod hodie nomine ſuperſtite, Spene dicitur, verùm hodie pro oppido viculus eſt minimus vix mill. paſſ. à Newbury celebri oppido, quod ex eius ruinis originem reperit. Newbury enim *Nouus Burgus* nobis ſonat, ratione ſcilicet oppidi antiquioris *Spinarum*, quod intercidit, noménque etiam in ipſius Noui Burgi parte reliquit, quæ Spinhamlands hactenus appellatur. Si verò nihil aliud, hoc ſanè probet Newbury è Spinis emicuiſſe, quòd Spene viculum, vt matrem Neuburienſes agnoſcant, licèt illud præ Spinis, ædificijs cultúque ſit inprimis ſpectabile, & lanificio opulentum. Obtigit hoc in Normannica Anglię expugnatione Ernulpho de *Heſdin* Comiti Perticenſi, cuius cùm abnepos Thomas Perticenſis in obſidione Lincolniæ cecidiſſet, Epiſcopus Chalonenſis eius hæres diuendidit Guilielmo Mareſcallo Comiti Penbrochiæ, qui etiam

Spine.

Liber Inquiſitionum.

Manerium

Manerium de *Hempsted* vicinum per virgam Mareſcallię tenuit, eiuſque ſucceſſores donec Rogerus Bigod eo honore ſub Edwardo primo excidiſſet.

Hinc Lambourn riuulo recepto, quod Dennington quondam Chauneri, & poſtea Delapolorum caſtellum exiguum præterit, longo ceruicis curſu per *Aldermaſton* quod Henricus dedit Roberto Achard, à cuius poſteris per *De la Mare* ad Equeſtrem Foſſorum familiam iure coniugij tandem deuênit, in Tamiſim tandem illabitur Cunetio, ſtatim ac Readingi magnam partem ſuis diuergijs amplexus fuerit. De monumentis ſiue ſepulchris quę vulgus miratur ad *Bradfeld* haud procul diſſitum, ſat ſit monuiſſe vetuſtæ familiæ fuiſſe quę *de la Beche* dicebatur, creditурque, regnante Edwardo 3. defeciſſe. *Reading* verò vrbecula, ſiue oppidum, Saxonicè Rheadyȝe à *Rhea*, id eſt, flumine, vel à Britannica dictione *Redin*, quod filices denotat, quæ affatim hîc proueniunt, hodiè platearum elegantia, ædium ſplendore, ſua opulentia, & lanei panni texendi gloriâ cæteris huius agri oppidis præcellit, licèt maxima ornamenta amiſerit: Templum ſcilicet ſpecioſum, & Caſtrum vetuſtiſſimum, hoc enim Danos tenuiſſe prodit Aſſerius, cùm vallum inter Cunetionem, & Tamiſim ducerent, & in hoc ſe recepiſſe, cùm ad Ingleſield (viculus eſt vicinus) ab Æthelwulfo Rege fugarentur. Sed Henricus 11. ita illud excîdit, quòd Stephani militibus perfugium eſſet, vt nihil iam ſuperſit præter nudum nomen in plateâ proxima. In cuius vicinia templum iam anteà magnificentiſſimum monachis conſtruxit, magníſque redditibus locupletauit Henricus primus, diruta virginum ſacrarum ædicula, quam ad expianda ſua ſcelera Alfritha regina olim poſuerat. In hac ſepultus erat ipſe conditor Henricus vnà cum filiâ Matilde, quæ perinde ac Lampido illa Lacedæmonia (cuius Plinius meminit) regis filia, regis vxor, regis mater fuit. Huius ſcilicet Henrici primi regis Angliæ filia, Henrici quarti Germaniæ Imperatoris vxor, & Henrici 11. regis Angliæ mater. Qua de re accipe diſtichon tumulo inſcriptum, & illud, meo ſanè iudicio, non malè natum.

Ortu magna, viro maior, ſed maxima prole,
Hic iacet Henrici filia, ſponſa, parens.

Et prole quidem illa maxima, & longè fœliciſſima fuit. Henricus enim 11. eius filius, vt ſcripſit qui tùm vixit, I. Præſul Carnotenſis, *Rex optimus apud Britannos, Normannorum, & Aquitanorum dux fœliciſſimus, & primus tàm amplitudine virtutum, quàm ſplendore virtu-*

Matilda Anglica.

Henricus ſecundus.

virtutis. Quàm [illegible] ab ipso dicam inchoata fuerit, cum ipse suæ [illegible] ipsa [illegible] Hispania dominus, virtutis suæ præconium, & emolumentum studio. Et alibi de eodem. Hiberum [illegible] Regum Britannicorum Germanum subiugauit, Tolosam subdit cingens diadema sua multis prouinciales vsque ad Rhodanum, & ipse terminos, sed [illegible] tis, populisque subditis, quasi [illegible] Hispanos concussit & Gallos. Adiungam etiam, si placet, vnum & alterum verbum de eodem ex nostro Giraldo. *A Pyrenæi montibus vsque in occiduos, & extremos boreales Oceani fines hic Alexander noster occidentalis brachium extendit. Quantum igitur vestris in partibus naturæ terræ, tantum & victoriæ extulit. Si extra fines vestra quærantur, prius deerit orbis, quàm aderit finis. Animoso quippe pectori cessare possunt terræ, cessare nesciunt victoriæ, non deesse poterunt triumphi, sed materia triumphandi. Qualiter titulis & triumphis suis Hiberuicus orbis accesserit? Quanta, & quàm laudabili virtute, Oceani fœtoria, & occulta transpenetrauerit?* Sed ecce veterem in eius mortem versiculum, qui vno verbo, & hæc omnia, & filij Regis Richardi primi gloriam plenè complectitur:

Mira cano; Sol occubuit, nox nulla sequuta est.

Tantùm enim abest, vt Richardus noctem intulerit, vt Angliam nostram suis in Cypro, & Syria victorijs clarissimè illustrauerit. Verùm hæc extra calleni. Ad loca à personis iam demùm regrediamur. Monasterium hoc iam in regias ædes conuersum est, quibus [illegible], siue equile pulchertimum adiunctum, regijs, & generosissimis equis refertum. Richardus Primus.

Quingentis vix à Readingo passibus, inter florentissima prata Cunetio Tamisi consociatur, qui iam lutiot in Septentriones spaciatur per Sunning viculum, quem miteris octo episcopis, qui huic, & Wiltoniensi agro præfuerunt, fuisse sedem, (hoc tamen nostræ produnt historiæ) quæ postea ab Hermano Shirburnam, & tandem Sarisburiam translatæ, ad quam etiamnùm locus iste pertinet. Inde Bisletham, nunc contracte Bisham præterit Tamisis, primùm Templariorum militum, inde *Montacutorum*, qui monasteriolum extruxerunt, & nunc patrimonium Domini Edwardi Hobei Equitis clarissimi, & mihi inprimis obseruandi, cuius magna in me beneficia cogitatio frequès ita excrebuit, & renouabit, vt memoriæ nunquam subducantur meæ. Sunning. Bisham. D. Edwardus Hobeus.

Bisham iam relicto, se reducit ad oppidulum superiori sæculo

Maidenhead. Southhealington dictum, hodie Maidenhead, à superstitioso cultu capitis nescio cuius virginis Britannicæ ex vndecim illis millibus, quę dum Vrsula duce, in patriam Roma rediret, iuxta Coloniam Germaniæ ab Attila illo Dei flagello, martyrio affectæ fuêrunt. Nec hoc vetustæ est memoriæ: nam proauorum ætate traiectus fuit loco paulò superiori ad Babbams end, sed postquàm hîc pontem construxissent sublicium, diuersorijs florêre cœpit, & matri suę vicinę Bray prælucere, quæ longè tamen antiquior, vtpotè quę toti Centuriæ nomen fecit. Hanc

Bibroci. BIBROCOS, qui se in Cæsaris fidem permiserunt, tenuisse olim credidi, & quidni credam? Nominis reliquiæ supersunt planissimè, BIBRACTE Galliæ etiam nunc in Bray contrahitur, & non procul hinc Cæsar Tamisim cum suis transmisit (vt suo loco docebimus) quo tempore popelli illi se Cæsari dedidêrunt. Certè si alibi Bibrocos vel plagis auritis venaris, vix credo inuenias.

Windsore. Inter hoc Bibrocos floret Windsore, Saxonicè (à flexuosa forsitan ripa) pynoleppan, vt in Chartis Edwardi Confessoris concipitur, qui in hæc verba Westmonasterio concessit. *Ad laudem Dei omnipotentis posui in dotalitium, & in perpetuam hereditatem ad vsum Domino seruientium, Windlesoram cum pertinentibus.* Nec enim aliud vetustius de Windlesora lego, sed non diu tenuerant Monachi cùm permutatione facta, Guilielmus Normannus ad se retraxit, sic enim habet eius Charta. *Cum consensu, & fauore venerabilis Abbatis Westmonasterij, conuentionem feci de Regia possessione Windlesora, quòd locus ille vtilis, & commodus visus est propter contiguam aquam, & syluam venatibus aptam, & alia plura quæ mihi sunt regibus commoda, imò regia perbendationi aptus existit, pro qua* Wlokenduna, & Feringa, *concessi.* Situm certè amœniorem sedes Regia vix habere possit. Clementer enim ex ædito colle, iucundissimo in orbem fruitur prospectu. A fronte vallem despectat longè latéque procurrentem, aruis distinctam, pratis viridantem, nemoribus hinc inde vestitam, & placidissimo Tamisi irriguam. A tergo colles passim exsurgunt, nec asperi, nec prærupti, saltibus coronati, & venationi è natura ipsa quasi dicati. Hac loci amœnitate pellecti reges, sępissimè huc succedunt, & hîc ad Galliam vincendam natus est Edwardus III. Rex potentissimus, qui hoc castrum quasi vrbis æmulum fossis, & propugnaculis ex quadrato saxo munitissimum de integro construxit, statimque debellato Gallo, & Scoto: Ioannem

Regem

Regem Gallię & Danidem Scotię in hoc captiuos vno eodemque tempore tenuit. Diuidirur hoc castrum in duas areas; interior, quę ad Ortum spectat aulam Regiam, qua ædificiorum descriptione nihil illustrius, nihil splendidius, complectitur. Ad cuius Borealem partem quà flumen despectat, Diua Elizabetha subdiale ambulacrum adiecit longè amœnissimum. Exterior area in ipso primo ingressu templum habet augustissimum B. Mariæ virgini & Georgio Cappadoci ab Edwardo III. consecratum, sed ad eam qua nunc cernitur magnificentiam ab Edwardo IIII. perductum. Hîc Edwardus III. vt militarem virtutem honoribus, pręmijs atque splendore decoraret, nobilissimam consertipsit equitum auratorum societatem, quos ob periscelidem suam in ptælij, quod fœlicitèr cessit, tesseram datam, Garterij siue Periscelidis Equites nominauit, qui cærulea periscelide aureis literis Gallicè inscripta, HONI SOIT, QVI MALY PENS, sinistram tibiam substringunt. Alij tamen huius ordinis inuentionem multò antiquiorem faciunt, ad regem Richardum primũ referunt, Edwardúmq; tandẽ reduxisse credunt: In ipso enim institutionis libro quem Guil. Dethicus principalis Armorũ rex, Garterij nomine insignis, omnium quę ad honorẽ & nobilitatis rationẽ spectant scientissimus mihi ostendit, sic legitur. *Richardo cùm contrà Turcas & Agarenes, Cyprum & Acconem moueret, longioriſque mora pertæsum esset, dum mira solicitudine traheretur obsidio, tandem ilkabente perdini Georgij vt opinatum est, interuentum spiritu, venit in mentem vt quorundam electorum militum cruribus coriaceum sub-fibulum quale ad manus tunc solum habebat, induceret, quo futura gloria memores ex condicto si vincerent, ad rem fortiter ac strenuè gerendam expergefierent, ad Romanorum instar, apud quos illæ coronarum varietas quibus variis de causis donati sunt, & insigniti milites, vt his velut irritamentis excussa vecordia, virtus animi fortitudóque pectoris feruidior exurgeret atque exiliret.* Cæterùm in hanc societatem potentissimi quique orbis Christiani Principes cooptari instar maximi honoris duxêrunt, & iam à prima institutione, in hunc ordinem, qui è XXVI Equitibus constat, Reges adscripti fuêrunt plus minùs XX. præter Angliæ Reges, qui eiusdem Præsides habentur, vt Duces, & alios maximi nominis taceam plurimos, & hodiè ex hoc ordine sunt Rodolphus II. Cæsar Augustus, Philippus rex Hispaniarum, Henricus III. Galliarum, & Fredericus II. Daniæ. Eorum verò nomina qui primi in hunc ordinem adsciti, & vulgò *Fun-*

1350

Order of the garter.

Equestris Periscelidis ordo.

Pandarus ordinis.

dauues Ordinis dicuntur, adiungere libet, nec enim eorum fama obliteranda est, qui illa tempestate, & animo, & virtute militari in paucissimis erant.

EDWARDVS *III. Rex Angliæ.*	*Ioannes de Mohun.*
Edwardus filius eius natu maximus Princeps Walliæ.	*Hugo Courtnæus.*
Henricus Dux Lancastriæ.	*Thomas Hollandus.*
T. Comes Warwici.	*Ioannes Grey.*
Capitaneus de Boucha.	*Richardus Fitz-Simon.*
Radulphus Comes Staffordiæ.	*Milo Stapletun.*
Guilielmus de Montacuto Comes Sarisburiæ.	*Thomas Walle.*
Rogerus de Mortuo-mari Comes Marchiæ.	*Hugo Wrotheslay.*
Ioannes de Insula.	*Nigellus Loring.*
Bartholomæus Burgwash.	*Ioannes Chandos.*
Ioannes de Bello-campo.	*Iacobus de Audley.*
	Otho Hollandus.
	Henricus Eme.
	Zancherus Dabrigecourt.
	Guilielmus Paganellus.

Almes knights. *Equites Eleemosynarij.*

A sinistra templi ædes sunt Decani & Præbendariorum XII. A dextra est quasi Prytaneum, in quo aluntur emeritis stipendijs provectiori ætate milites duodecim, honestiori loco nati, qui quotidiè rubra toga ad talos demissa vestiti, cui lacerna purpurea inducitur, sacris interesse tenentur, precibusque pro equitibus, Deo intercedere. Inter vtramq; aream intereminet moles, cui arx rotunda imponitur, Iuxta quam alia arx ædita surgit *Wenchester Tower*, ab Episcopo Wintoniensi Wicchamo, quem Edwardus III. operi præfecit, appellata. Quidam perhibent Wickhamum extructa hac arce, in interiori quodam pariete, hæc verba, (quæ Latinè tam appositè & facetè exprimi nequeunt) insculpsisse, This made Wickham, id est, Hoc fecit Wickhamus. Quæ locutio in Anglicana lingua, quæ casibus rarò discriminatur, tàm ambigua est, vt incertum sit, vtrum is aream, an eum arx effecisset. Hoc regi à calumniatoribus quibusdam in eius inuidiam ita delatum est, quasi Wickhamus omnem extructi ædificij laudem sibi arroganter vindicârit. Quod cùm Rex iniquo animo tulisset, eique probrosè obiecisset: non sibi tàm magnificè regiæque structuræ laudes adscripsisse, sed structuræ huic suas dignitates acceptas se retulisse, respondit. Nec ego (inquit)

Wictami Apophthegma.

quis) hanc arcem, sed hanc ars me effecit, de ab ima conditione ad regiæ gratiam, opes, atque dignitatem euectis. Cæsare subiacet ad Occasum, & Austrum, oppidum satis magnum & frequens, quod ab Edwardi tertij temporibus emicare, aliúdque quod diffunctius, & Olim Windesaye nunc vocatur, sensim euanescere cepit, in quo Guilielmi primi temporibus, vt in eius libro legimus, *quatuor burgi fuerunt, è quibus xxxi quinta erant de gablo, de aliis duodecim triginta solidi.* Nihil aliud hîc memoria dignum, nisi quod è regione Windesoræ trans Tamisim, qui hîc ponte ligneo coniungitur, *Eatona* cernitur Collegium nitidum, & humaniorum literarum gymnasium celebre, ab Henrico VI. constructum, in quo præter Præfectum, Socios VIII. & cantores, pueri sexaginta gratuitò aluntur, Grammaticam docentur, & suo tempore ad Cantabrigiensem Academiam promouentur. Verùm hoc Buckinghamiensis agri censetur. Nunc tantùm supereſt, quod de Windesora attexam, inclitam esse Baronũ familiam de Windesaye cognominatam, qui originem suam ad Guilielmum filium Otheri Castellanum de *Windesor*, tempore Guilielmi primi referunt, à quo etiam Fitzgiraldos in Hibernia, Kildariæ, & Desmoniæ Comites, stemma duxisse probauit, qui artis Heraldicæ studiosissimus, peritissimúsque, & in fœcialium Collegio, Somersetti titulum gessit, R. Glouerus.

Eatona. Aeton.

Barones de Windsor.

Reliqua Attrebatiorum regio, quæ ad Austrum à Windesora patet, saltuosis nemoribus opaca est, *Foresta de Windlesor* vulgò dicitur, villis rarior, quarum Oltinghum lanificio, & sua magnitudine est notissima, feris autem innumeris vbique refertissima. Incredibile enim est quantum terrarum Reges Angliæ passim inculcum facere permiserint, & feris inclusis dicauerint, vel vt nostri loquuntur, *afforestauerint*. Nec enim aliam fuisse causam, quàm insanum venandi studium existimare possum,* (quamuis aliqui in populi infrequentiam reijciant,) cùm à Danicis vsque temporibus, quotidie plura loca in saltus redegerint, ad eosque conseruandos durissimas leges & præfectum, quem *Protoforestarium* dixerunt, imposuerunt; qui saltuarias cautas cognosceret, & vel morte, vel membri mutilatione plecteret, si quis feras in aliquo saltu conficeret. Sed hæc paucis tibi è Polycratico suis verbis dicet I. Sarisburiensis. *Quid magis mirêre, pedicas parare auibus, laqueos texere, allicere nodis vel flatu, aut quibuscunque insidijs supplantare ex edicto sæpe sit criminis, & vel proscriptione bonorum multetur, vel membrorum pœnitur, salutisque dispendio. Volucres cæli, &*

Windsore Forest.

Lucus, siue Foresta.

* *Vel ad regium familiæ alendam.*

Præforestarius.

pisces matris communes esse auderent: sed his fissi sunt, quam vetustas exigis vbicunque vidant. Alumnum contra, abstinet, ne & nostra paulatim laesa maiestatis, venantibus vndas in praedam. A venatibus sylvis vindicat agricola, dum fera habeant vagandi libertatem, illis vt pascua augeantur, praeda subtrahuntur agricolis: saltuosa in finitima cedunt, vbi pascua armentarijs, & gregarijs, tum aluearia à sylvestribus excludunt, ipsis quoque apibus vix naturali libertate vti permissum est. Quæ cùm olim inhumana viderentur magnas nonnunquam turbas excitauerunt, donec Baronũ secessione extorta fit ab Henrico III. *Charta de Foresta*, in qua antiquatis legibus illis seueriorib⁹, æquiores tulit, quibus qui intra Forestarum limites incolunt, etiam hodiè tenentur. Duóque deinceps ad has causas instituti sunt Iusticiarij, quorũ alter omnibus Forestis cis Trentam fluuium, alter reliquis vltra Trentam ad Scotiam vsque, magna cum authoritate præest. Per totam hanc prouinciam, vt est in libro Censuali Angliæ, *Tainus vel miles Regis Dominicum quotiens pro voluntate dimittebat Regi omnia arma sua, & equus vnicum cum sella, & aliũ sine sella. Quod si essent ei emes, vel accipitres præsentabantur Regi, vt si vellet, acciperet. Quando Geld dabatur tempore Edwardi Regis communiter per totam Bercheschiram dabat hida iij. d. ob. ante natale Domini & tantundem ad Pentecost.* Hæc de Barkshire, quę hactenùs Comitis honore insigniuit neminem.

Iusticiarij Forestarum.

✠

In huius Comitatu complexu sunt Parochiæ 140.

Occidentalium Saxonum regnum.

QVas hactenùs peragrauimus regiones, Danmoniorum scilicet, Durotrigum, Belgarum, & Attrebatiorum, cùm Saxones iam rerum in Britannia potirentur, in Occidentalium Saxonum regnum cesserunt, quod illi sua lingua Peapt-Seaxanpic, & se Gegyrrir, ab auo Cerdici qui hoc regnum primum instituit, dixêrunt: vnde Bedę Geuissi. alijs etiam Visisaxones vocantur: sed ab Occidentali situ, vti Occidui Gothi Visigothi sunt nominati. Hi tandem in

virili

virili Anglici imperij status, Saxonicam Heptarchiam in Monarchiam redegerunt, quæ tamen posteà regum ignauia citò consenuit, faciléque euanuit, à Danis miserè dilaniata, & demum à Normannis quodammodo absorpta.

REGNI.

Rexime Attrebatios ad Solem orientem REGNI, Ptolemæo Ῥηγνοι, regiones eas quæ nobis nunc Surry, & Southsex vulgò vocantur, cum parte Hantonensis agri maritima insederunt. In etymo, quæ animum subeunt, tacitus prætermittam, quia fortasse à veritate non fuerint; non minùs, ac si Ῥηγνοι Ptolemæo dicti existimarim, quod regnum esset & sub regio dominatu permanêre permiserint Romani. In hos enim tractus Cogidunus rex Britanno, vt habet Tacitus, quædam ciuitates vetere Pop. Romani consuetudine donata, vt haberent instrumenta seruitutis & Reges. Sed cum hæc coniectura mihi probabilis, & alijs absurda videatur prorsus reijcio. Saxonicámque recentiorum nominum originem libens amplectar, quam veritas ipsa persuadet, Southsex videlicet ab Australibus Saxonibus, & Southay ab Australi ad flumen situ: hoc enim Southay dextrare legimus.

Southay.

SVthria, Bedæ Sudrigena, vulgò Southay, & Surry, Saxonibus ab australi ad flumen situ dicta, sub enim Austrum, & pea flumen illis significauit, ab occidua mundi plaga partim Berkeberis & Southantonensi prouincijs, ab Austro Sussexia, ab ortu Cantio contigua, à Septentrione Tamisi flu. perfunditur, & à Midlesexia dirimitur. Regio est non admodum am-

plá, satis tamen opulenta, qua Tamisi incumbit, tota campestris iacet planities, fruges mediocriter, & pabulum benignè producit, præsertim ad Austrum, vbi perpetua valles in altitudinem depressa, Holmesdale olim à syluis dicta, grata nemorum, arborum, & pratorum varietate spectabilis decurrit. Colles hinc inde longo tractu surgunt, viuaris passim ferisq; repleta, fluuij etiam piscosi, vnde ad voluptatem iucunda venatio, & grata piscatura suppeditatur. Assimilatur verò à nonnullis Leuidensi vestimento, vel panno tenui & crasso textu, cum viridi prætexta, vtique cuius interior pars sterilis, exterior siue limbus fertilior. In hac perambulanda Tamisim, & fluuios influentes, quasi ducem itineris sequar, sic nihil memorandum omisero, cùm his subijs loca, quæ antiquioris sunt notæ, adsideant omnia.

Tamisis, vt eius cursum secundo flumine sequamur, statim atq; Berkcheriæ valedixerit, Chertsey, quam Beda *Cerotæ insulam* dicit, nunc vix peninsulam, allabitur, in qua, tanquam in loco ab hominum commercijs secreto, Erchenwaldus Londinensis Episcopus in primis surgentis Saxonicæ Ecclesiæ temporibus monasteriolum posuit, quod aliquandiù tumulus fuit sanctissimi Regis Henrici VI. quem regno deiectum Eboracensis familia sustulit, vt sibi regnum securè confirmaret, & sine vllo honore hic sepulturæ tradidit: verùm illi postea Windlesoram translato, & in nouum Mausolæum illato, iussa regio more fecit Henricus VII. Tantoperéque sanctas eius virtutes admiratus est (expressum enim erat Christianæ pietatis, & patientiæ exemplum) vt cum Iulio Pontifice Romano egerit de illo inter Diuos referendo. Sed quò minus hoc fieret, in causa erat Pontificis auaritia, qui pro regis Apotheosi nimis magnam pecuniæ vim exegit, vtique non Principis virtutibus, sed auro honores illos delaturus. Sub hoc Farnham fluuiolus Tamisi infunditur, qui ex Hantonensi agro effusus, vbi primùm Suthriam pertigerit, Farnham, vulgò Farnham, à filicéto nominatum, inuisit, vbi circa annum 893. Alfredus Rex grassantes Danos paruua manu fudit, & postea cum Stephanus rex quibusdam castella condere permisisset, Henricus Blesensis Stephani frater, & Episcopus Wintonensis, castellum erexit: quod cùm seditionis esset præsidium, Henricus III. deturbauit; Episcopi tamen Wintonienses, ad quos etiamnum spectat, denuò excitarunt. Inde Guildford per Godelmingæ, quod Alfredus Rex Ethelwaldo fratre nepoti legauit, Guilsford, Saxonicè Guldorpapio, & nonnullis exemplaribus

ptáribus Gedefordia pecta, forum nunc frequens, & dinerfitijs nitidum, olim Saxonum villa erat Regia, quam etiam Ethelwaldus ille à patruo legatam tenuit, Regiaque ibi sunt ædes quæ iam fatiscunt, & castri ruinæ. Atque vt in Guilielmi primi libro videre est, *Regia*, i. domos, *hic habuit, de quibus* [illegible] Nulla eamen re perinde celebris, ac Godwini Comitis Cantij perfidia, & immanitate, qui anno Christi, 1036. cùm Alfredus Ethelredi regis filius, & regni Anglici hæres ad ius suum repetendum è Norutannia venisset, fide data eum suscepit, contráque fidem statim tractauit: Sexcentos enim Normannos qui iuuenem Regium comitati, ex improuiso in tempesta nocte hoc in loco oppressos, deciuiando, vt nostri scriptores habent, mulctauit. Nec enim decimum quémque sorte ductum antiquo militiæ more interfecit, verùm nouem interfectis, decimum quémque dimisit, decimóque reseruato summa cum crudelitate redecimauit. Alfredum verò ipsum Hirsalæ Danico in manus tradidit, qui illum, effossis oculis in vincula abripuit, & ad mortem vsque carcere condidit.

Decimatio.

Longo hinc cursu in Septentriones Ouse delatus, nihil memoria dignum, præter *Suttes* equestris familiæ Westonorum sedem, & *Wadeg* ædes regias, & Pipistow Clintonicarum nunc dominum habet, donec Tamisi confundatur. Propè ostium verò Dielanus, Regiæ ædes satis elegantes Tamisis superfluio incumbunt, iuxta quas Cæsar Tamisim in fines Cassiuellani traiecit. Hic vnus enim omninò locus erat, quo Tamisis pedibus, atque hoc ægrè transiri olim poterat, quod ipsi Britanni Cæsari quàsi prodiderunt. Ad alteram enim fluminis ripam, magnæ Britannorum copiæ erant instructæ, ripa autem ipsa sentis sudibus præfixis munita, eiusdémque generis sub aqua defixa flumine tegebantur. *Quorum vestigia*, inquit Beda, *vsque hodie reperiuntur, & videntur ab intuentibus, quòd singula earum ad modum humanæ femoris grossa, & ex campo sese pleraque eminentia horrent in præfixorum stimulis hostibus.* Sed eo impetu Romani, flumine ingressi sunt, cùm capite solo ex aqua extarent, vt Britanni sustinere non possint, quin ripas demitterent, fugámque capessarent. Hæc in re falsus esse non possum, cùm hic vix vir. pedes flumen sit altum, cùm *Cæsar* scribat à sudibus hodie locus dicatur, cúmque Cassiuellani fines à ripa quod orientalem Cantij partem alluit, ubi ille exercitum continebat, circiter millia passuum xxxv. facit. Quare, vbi traiectum fecit, & ad eandem est à mari distantiam hic noster

Tamisis traiectus.

traiectus,

traiectus, cuius memoria in Anglia usq; nunc primas, quòd sciò, detraxit.

Post pauca inde in Ortum milliaria in Tamisim properat *Molis* riuulus, totam regionem ab Australi limite permensus, qui collium demum obiectu impeditus subterraneum meatum vt nobile illud Hispaniæ flumen Anas, quasi talpa sibi aperit, vnde nomen impositum videatur, cùm subterraneum illud animal *Mole* Anglicè dicatur. Nihil tamen ad hunc flu. præclarum, nisi quòd remotius est à fontibus (& prope antiquam militarem Romanorum viam quam *Stanystreat* dicunt) oppidum Ockley. Ockley, vulgò Okley à quercubus nominatum, vbi Athelwolphus Egberti filius, qui sacris ordinibus initiatus, cùm Pontificia authoritate solutus, regnum paternum hæreditariò suscepisset, collatis cum Dano signis, prosperè conflixit, & eorum quemque fortissimum occidit; patriæ tamen, Danica illa hydra semper repullulante, parùm profecit. Parum ab hoc fl. ad ortum abest Rhiegat, in quo nominis Regnorum reliquias superesse putat Talbottus, Hoc amplitudine, quàm structura est speciosius, viuarium nobilissimi heroïs Baronis de *Effingham*, summi Angliæ Thalassiarchæ qui ibi suas ædes habet, nemusculis condensum australe latus claudit, Castrum ad ortum eminet nunc neglectum & æuo caducum, à Comitibus Warrennig, & Sutheriæ constructum, & Pomeriæ, à valle in qua insidet, vulgo dictum; sub quo Hypogæum mirificum arcuato opere, è friabili lapide, cuiusmodi ipse collis est, magno labore excauatum vidimus. Warrenniæ verò Comites (vt est in libro Inquisitionum) *reuertuntur de capite de Rege in Baronia sua de Conisbie in Anglia*. Inde decurrit per Bechworth castrum, cui Nundinarum ius ab Henrico sexto impetrauit Thomas Brown. Sedes enim est equestris familiæ Brownorum, è qua, patrum memoria, cùm Antonius Brown Luciam alteram Ioannis Neuilli Marchionis Montisacuti filiam, cum dotali patrimonio finis amplo duxisset, eius è filio nepotem Vicecomitis *Montisacuti* titulo Mariæ Reginæ exornasse Papeliis hinc ad occasum milliaribus *Effingham* cernitur possessio iam-pridem Guilielmi Howardi (triumphatoris illius Scotorum Thomæ Ducis Norfolciæ filij,) qui à Maria Regina Baro *Howard de Effingham* creatus, Diuæ nostræ ELIZABETHÆ primùm à cubiculo, & deinde sigilli priuati custos, cuius filius Carolus nunc floret, magnus Angliæ Thalassiarcha. Sed ad flumen regrediamur.

Molis fl. Emolin streame *alijs dicitur.* *Anas fl. Hispaniæ.*

Rhiegat.

Effingham.

Molis

Mole iam eum ad candicantem collem amisit, hîc paruo
neric, in quo Buxus latissimè prouenit, ad situs radicem se condit, The Swallow.
vel potius absorbetur, vnde the Swallow locus nominatus; & post vnum & alterum plus minus milliare prope pontem *Leatherhead* ebullit. Is gaudet remisci, vt huius tractus incolæ, nō minùs quàm Hispani, iactent se pontem habere qui plures ouium greges pascat. *Hoc enim tritissimo proverbio iactitant Hispani, de loco, quo Anas fluv. (qui nunc Guadiana dicitur) se per decem milliaria abscondit.* Sic Molis noster renatus ad Tamisim placidè properat.

Pons in quo greges ouium pascuntur.

Post Molim admissum Tamisis noster aquas rectà in Septentrionem agit, perfunditq; Kingstone, frequens inprimis emporiolum, & castro Clarorum Glocestriæ Comitum olim notum, quod ex eiusdem cognominis vetustiori oppidulo loco iacenti & inundationi obnoxio emicuit. In quo, cùm Anglia Danicis bellis, suis ferè sedibus conuulsa esset, Athelstanus, Edwinus, & Ethelredus Reges regno inaugurati fuêrunt, vnde à Regibus factum nomen Kingston, id est, *Oppidum Regium*. In proximo enim Reges sibi locum habitandi delegêrunt, quem à splendore Sheene dixêrunt, nunc verò Richmond vocatur, in quo Edwardus III. Rex longè potentissimus, cùm satis gloriæ, satisque naturæ vixisset diem ex dolore obiit, quem in filij bellicosissimi morte hausit, qui ipsi & vniuersæ Angliæ tantus erat, vt omnem consolationem vinceret: Ex instus sanè hoc tempore si vnquam aliàs, Angliæ dolor. Intra vnum enim annum solidam rei militaris, cumulatèque virtutis laudem amisit; vterque etenim victricia arma per Galliam circumferendo tantum terrorem incussêrunt, vt pater cum Antiocho fulminis, filius cum Pyrrho Aquilæ nomen meritissimè gereret. Hîc etiam defuncta est Anna Regis Richardi II. vxor, Venzelai Imperatoris filia, quæ prima mulieres Anglicas, eam insidendi equi formam, quæ hodie in vsu, docuit, cùm anteà, parùm decorè dinaricatè, perinde ac viri obequitarent: cuius etiam mortem adeò acerbè, & impotenter tulit maritus, vt etiam ipsas ædes omninò negligeret, & auersaretur. Nouis tamen ædificijs excoluit Henricus V. atque in *Sheen* viculo cœnobiolum Carthusianorum adiunxit, quod *Bethelem* dixit. Sed Henrico VII. regnante, hæc regia sedes luctuoso incendio tota in fauillas cecidit, verùm vt Phœnix è suis cineribus, operâ eiusdem Henrici multò splendidior statim renata, nouum nomen Richmondiæ à regione, cui illa priuatus

Kingston. *Matth. Paris.*

Richmond *Arx ille & vicus ante Henrici VII. tempora* Sheen *dictus.*

Edwardus tertius.

Sheen.

Comitis

Quidquid Tamisi maris æstus augetur.

Comitis titulo præfuerat, accepit. Hinc vsque Tamisis noster exæstuantis maris accessu augescit, sexaginta plus minus ab ostio Italicis milliaribus; quod, vt nonnullorum fert opinio, ex eo motu accidit, quo Oceanus orbium cœlestium ab ortu in occasum circumactu, in eandem impellitur partem. Vix enim alius Europę fluuius tam longè Oceani æstus sentit. Sed hęc Philosophis relinquenda. Paucula tamen hac de re carmina ex Tamisis & Isis connubio, si palato facient, habes.

Tamisis alternum sentit redituque fugaque
Hinc refluit pelagi, quoties vaga Cynthia primos
Octaua librat cuili statione ingales,
Aut tenet oppositans varianti lumine plagam.
Plenior increscit, celeremque recurrit in æstum:
Atque superbus ait, concedant flumina nobis.
Nulla per Europę dotatas nomine terras
Flumina, tam longè sic certis legibus undas
Alternas renouant, nisi sit Germanicus Albis.

Interius quatuor plus minus à Tamisi mill. pass. omnium circumquaque ædificiorum luminibus obstruit. Nonsuch secessus regius, quem magnificentissimus Rex Henricus VIII. in loco saluberrimo prius Cuddington dicto, delicijs & otio suo destinauit, tantáque magnificentia, & elegantia extruxit, vt ad ostentationis arcem aspiret, & omnem Architectonices peritiam in vno hoc opere coacernatam existimes. Tot sunt vbique spirantia signa, tot absolutæ artis miracula, & Romanæ antiquitatis æmula opera, vt optimo iure hoc suum nomen habeat, & tueatur, quod Latinè *Nulla eiusmodi*, & vt nonnullis placet, *Nulli secunda* sonat, vel vt alius cecinit.

Nonesuch.

Lelandus.

Hanc quia non habeat similem laudare Britanni
Sæpe solent, Nulliq; parem *cognomine dicunt*.

Ædes verò ipsas sic circumcingunt viuaria damis referta, horti delicati, luci topiario opere exornati, areolæ, & ambulacra sic arboribus obumbrata; vt non aliam sibi sedem ipsa Amœnitas, vbi cum Salubritate vnà cohabitet, delegisse videatur. Maria tamen Regina Henrico *Fitz-Alano* Arundeliæ Comiti pro alijs possessionibus addixit, illéque cùm Bibliotheca instructissima, & nouis operibus adauxisset, ius suum omne in Baronem de *Lumley* moriens transcripsit, qui nihil non facit, vt suo nomini verè respondeat. *Vandalis* riuulus limpidus & trutarum optimarum admodum fœcundus haud procul hinc ad *Cobaltum* e-

Vandalis fl.

bullit,

hullit, qui *Merden* præterfluens ad Occidentalem ripam loco feraciſſimo Merton habet, Saxonicè Meperune, olim Kenulphi Weſtſaxonum Regis fato inſigne, qui in meretriculæ, quam hic deperibat, tuguriolo à Clitone interfectus erat, ipſéque Clito à Kenulphi amicis confoſſus, perfidiæ pœnas ſtatim luit. Nunc monaſterij à Giſleberto Normanno conſtructi rudera ſolummodò oſtendit, quod Comitijs ſub Henrico III. celeberrimum fuit. Merton.

Deinde Vandalis augetur ab ortu fluuiolo qui fontes habet ad Croydon, olim *Crudden*, quod ſub collibus ſitum Archiepiſcoporum Cantuarienſium palatio, ad quos longo iam tempore ſpectauit, & carbonibus quorum mercaturam exercent incolæ, notiſſimum eſt. Torrentem verò illum quem ſtatis temporibus exſurgere neſcio quo præſagio difficultatis annonæ, vel peſtilentiæ fabulatur vulgus, non operæpretium eſt vel verbo memorare. Huic vicinum eſt Beddington, in quo ædes præcellenti ædificiorum elegantia, & amœniſſima hortorum ſpecie conſpiciuntur, quas Franciſcus Carew equeſtri dignitate clarus nuper conſtruxit. Sedes enim antiqua eſt Careworum, qui à Nicholao de *Carew* Barone de *Mulesford* oriundi (à quo etiam ſunt Carewi Deuonienſes) longo tempore hoc agro floruerunt: maximè verò ex quo Iacobus Carew filiam alteram, & hæredem nobiliſſimi Baronis de *Hoo* ſibi matrimonio coniunxit. Croydon. The Bourne.

Wimbledon. Primum Iellius inuiſſimus inter Anglo.

Wimbledune, nunc vulgò Wimbleton ad alteram ripam ſedet, vbi cùm nimia fœlicitas ciuiles furores inter Anglo-ſaxones peperiſſet, Britannico bello iam ſopito, Ethelbertus Rex Cantij in ſuos gentiles primùm claſſicum ciuile cecinit: Sed Ceaulinus Occidentalium Saxonum Rex, ingenti illum ſtrage hoc in loco fœliciter fudit: interfectis ducibus Oſlano & Cnebeno, à quo fortè Benſbury, pro Cnebenſbury vallum illud militare dicitur, quod orbiculari forma hîc vidimus.

Duobus hinc ad Auſtrum milliaribus, in collis ædito nemuſculum eſt, Woodcote hodie vocant, in quo modicæ vrbis manifeſta viſuntur veſtigia, & fontes plures è ſilicum fragmentis conſtructi, plurimaque de eius frequentia, & opulentia, Patriciorumque numero commemorant vicini. Hæc vt mea fert opinio, vrbs illa fuit, quæ Ptolemæo NOIOMAGVS, Antonino NOVIOMAGVS: nec aliundè argumentum petatur, quàm à diſtantiæ ratione. Decem enim à Londino milliaribus, XVIII. à Vagniacis, vt annotat Itinerarium vetus, abeſt. Pluribus igitur Noviomagus

Parasangis aberrârunt illi, qui vel ad *Buckingham*, vel *Guildford* Nouiomagum statuerunt. Regnorum hæc præcipua fuit ciuitas, Marinóque Tyrio vetustissimo Geographo nota, quem Ptolemæus cùm Censorem induisset, taxat, quod Nouiomagum Britanniæ, Londino per climata Borealiorem, & per Itinerariam rationem Australiorem collocârit.

Ad Tamisim post Vandalis ostium, vbi oppidulum Wlandlesworth inde denominatum sedet, Waterfey est viculus, olim Saxonicè Paꝺnýꝛꝛ-ea, & Latinè *Patricij insula*: inde Lambith, siue Lomebith, id est, *limus luteus* Canuti Fortis Angliæ regis morte olim celebris, qui ibi inter pocula animam eructauit. Ille enim totus in comessationibus & conuiuijs agendis *Prandia regalia*, vt habet Henricus Huntingdonensis, *quatuor in die vicibus omni Curiæ suæ fecit apponi: malens deuocatis apposita fercula dimitti, quàm à non vocatis apponenda fercula reposci*. Nunc verò locus celebrior est Archiepiscoporum Cantuariensium palatio. Circa annum enim Christi 1183. Baldwinus Archiepiscopus Cantuariensis, facta cum Roffensi episcopo permutatione, prædium hoc in loco acquisiuit, in quo palatium sibi, & successoribus inchoauit, quod illi paulatim adauxerunt. Qui cum ecclesiolam collegiatam hîc etiam molirentur, Deus bone, quot Romam à Cantuariensibus Monachis aduolârunt appellationes, quot inde fulmina, minæ, & censuræ à Romano Tonante in Archiepiscopos emissa? Malè enim metuérunt illi Monachi ne fundi sui foret calamitas, & in Archiepiscoporum electionibus, illis præiudicaret. Nec sedatæ fuerunt hæ tempestates, donec inchoata ecclesiola instantibus Monachis, solo adæquaretur. Huic contiguum est celeberrimum huius agri emporium, quod hodie vocant The Bourrough of Southwarke, Saxonicè ꝺuꝺpeꝛke, id est, opus, siue ædificium australe, quòd è regione Londini ad Austrum situm habeat, cuius quodammodò suburbium videatur: sed adeò amplum, & frequens, vt non multis Angliæ vrbibus concedat. Sui quasi iuris, suos Balliuos patrum memoria habuit, sed Edwardo VI. regnante, suis libertatibus excidit, & ciuitati Londino adnexum, eius quasi membrum hodie dignoscitur.

Lambith.

Southwarke.

Sub hoc Tamisis Surriam relinquit, cuius orientalis limes hinc rectà in austrũ descendit, & in ipso ferè angulo, qua Southsexiam & Cantium spectat, *Sterborrow* castrum interfidet, olim sedes Baronum de *Cobham*, hinc à *Sterborrow* dicti, qui à Ioanne de *Cobham*, Domino de *Cobham* & *Cooling*, & Hugonis Neuilli filia

Sterborrow.

filia procreati diu gloria & dignitate floruerunt, Reginaldus enim regnante Edwardo 111. in ordinem Georgianum adscitus oræ maritimæ erat præfectus, vltimus verò Thomas Annam Ducis Buckinghamiæ filiam vxorem habuit, è qua suscepit Annam filiam vnicam enupta Edwardo Burgh, qui etiam à Percijs & Comitibus Atholiæ stemma repetijt, eiusque filius Thomas Baro Burgh ab Henrico Octauo creatus, filium reliquit Guilielmum, qui genuit Thomam nunc Baronem, bonarum literarum fautorem summum, Præfectumque Brielæ, quem Garterij ordinis honore ornauit Diua Elizabetha. De Æleonora Cobhama Thomæ quem dixi sorore, Humfredi Ducis Glocestriæ coniuge, cuius existimatio minùs integra, ad Anglicam, si libet, referimus historiam.

Barons Burgh, siue Burgh.

Guilielmum Comitem Warrenniæ, Guilielmus Rufus Rex Angliæ, cum Comitis honore Surriæ primùm præfecit, cuius insignia erant * scutum aureum cæruleo interstinctum. Huic filius, & nepos eodem nomine successerunt; verùm vltimus iste solam filiam suscepit, quæ priùs Guilielmum Stephani Regis filium, & posteà Hamelinum Galfredi Plantageneti nothum, maritos eodem titulo adornauit. Priore autem marito sine prole defuncto, Hamelinus Guilielmum Surriæ Comitem ex ea genuit, cuius posteri, ascito *Warrennorum* nomine, eundem titulum gessêrunt, videlicet Guilielmus qui duxit primogenitam & cohæredem Guilielmi Comitis Penbrochiæ, viduam Hugonis Bigod, Ioannes eius filius, Guilielmus alter, & Ioannes vltimus, qui fuit (vt in sigillo eius vidi) *Comes Warrennia, Surria, Strathernia in Scotia, Dominus de Bramfold & Yale, Comesque Palatij.* Verùm cum ille sine legitima prole diem obijsset, Aliciæ eius soror & hæres tertij ex hac familia Comitis filia in Arundeliorum stirpem, matrimonio intulit, à qua per Mowbraios tandem ad Howardos deuenit. Ducis interea nomen Thomæ Hollando Cantij Comiti præbuit, quem Richardus 11. eius frater vterinus Surriæ Ducem in honoris accessionem dixit, quo tamen honore non diu vsus erat. Dum enim Richardum illum captiuum in libertatem, regnúmque restituere occultis conspirationibus machinaretur, è latebris præter opinionem erupit coniuratio, & ille à populo Cirencestriæ interceptus, & securi percussus. Thomas de *Beaufort* deinde ad hanc dignitatem ab Henrico 1111. prouectus, qui etiam in Ducem Exoniæ posteà creatus, & Angliæ Cancellarius, anno 1410. vt habet Walsingharous, diem obijt.

Comites Surriæ. Insignia Comitum Warrenniæ.
* *Checky, or & Azure.*

obijt. Demùm verò Richardus III. cùm regnum scelere occupâsset, vt Howardorum familiam sibi beneficijs adstringeret, vno eodémque die Ioannem Howardum, Norfolciæ Ducem, & Thomam eius filium, qui de Scotis posteà triumphauit, Surriæ Comitem creauit, in cuius sobole hæc dignitas eluxit.

Parochiales ecclesias 140 habet hic Comitatus.

Sussex.

Vthriæ ad Austrum longo tractu subtenditur, quæ etiam olim Regnorum sedes *Suthsexia*, Saxonicè Suðrex, hodie Sussex, compositò ab Australi situ, & Saxonibus vocabulo, qui in Heptarchis secundum regnum hîc constituerunt. Oceano Britannico tota ad Meridiem longior, quàm latior recto quasi littore incumbit, sed raris stationibus, quòd mare sit brevibus atrox, ideóque fluctuosum, littúsque ipsum scopulosum. Maritimus regionis tractus colles albicantes sublimè elatos habet, Downes vocant, qui cùm ex creta pingui constent, fruges asperrimè profundunt. Medius tractus pratis, pascuis, aruis, lucis distinctus admodum est spectabilis. Citerior, & Borealis, syluarum opacitate amœnissimus, vti olim vniuersa hæc regio, quæ syluis inuia fuerat. Andredswald enim sylua, Britannicè *Coid Andred*, ab vrbe proxima Anderida nominata, hôc agro CXX. mill. pass. longitudinem, XXX. latitudine occupauit, Sigiberti Occidentalium Saxonum regis fato memorabilis, qui solio deturbatus à subulco in hac confossus occubuit. Fluuiolos habet plurimos, sed qui è Septentrionali agri limite effusi, cùm statim Oceanum petant, nauigijs onerarijs subuehendis sunt impares. Ferri venis passim fœcunda est, ad quod excoquendum vndique fornaces, magna vis lignorum quotannis absumpta, torrentes multis in locis corriuati, & prata plurima in lacus, & aquas redacta, vt molas suo impetu rotent, quæ malleis ferrum tundentes omnem viciniam noctes diésque personant. Sed quod conflatur ferrum non eiusdem vbique bonitatis, in vniuersum tamen minùs tenax quàm Hispanicum, siue id sit ex natura, siue tinctura: in commodum tamen Metallicis, qui magnam vim tormentorum

Downes.

Anderida sylua.

Ferrum.

sarpentorum ciaiorum, & alia inde confecisse, non parum cedit, ea verò Reipublicæ in dubio ab, verùm infecunda esse certiùs diuersi. Nec vitrariorum officinæ desunt, sed vitrum itidem, sive sit ex materia, sive ex coctione minùs purum, & transluciduum. Vitrum.

Diuiditur hæc regio vniuersa politicâ partitione in sex partes, quas peculiari vocabulo vocant *Rapes* de *Chichester*, *Arundell*, *Brembre*, *Lewes*, *Pevensey*, & *Hastinge*, quarum vnaquæque (præter suas Centurias) suum habet castrum, flumen, & saltum. Verùm cùm harum limites quibus circumscribuntur mihi minùs sint comperti, ego ab Occasu in Ortum litus legere constitui. Interiora enim viculis aspersa nihil ferè memorabile habent. In ipso Southantonicnsis agri & huius confinio Bosenham, vulgò Bosham sedet, syluis, & mari circundatum, vbi, vt inquit Beda, *Dicul Scotus monachus monasterialem habuit permodicum, & quinque aut sex fratres pauperæ vitæ Domino famulantes*, quod longo post tempore in Haraldi Regis secessum fuit conuersum. E quo ille, cùm sui colligendi causa, in Oceanum nauicula excurreret, aduerso vento in Galliam abreptus, detinebatur, quousque Guilielmo Normanno Angliæ regnum iureiurando, post Edwardi Confessoris mortem firmauisset: quo facto & sibi exitium & Angliæ excidium illicò attraxit. Quem subdolis Amphibolis versatus ille syllabarum auceps Godwinus Cantij Comes Haraldi illius pater hunc locum aucupatus fuerit, & litesatum tendiculis Archiepiscopum deluserit, Gualterus Mapeus qui non multis post annis vixit è suo de Nugis Curialium libro suis ipsius verbis tibi dicet. Bosham. Amphibolia Comitis Godwini.

Bosham sub Cicestria vidit Godwinus & affectauit, & multo stipatus agmine magnatum, subridens, & ludens Cantuariensi Archiepiscopo, cuius erat vicus, ait, Domine da mihi * *Bosham. Archiepiscopus autè admirans quid sibi quæstionis petijt, ego* * Benedictionem. *ait, do tibi Bosham. At ille continuò cum illo manu militū ad eius præsidium dit, vt prosiluerat, pedes, & discalceatus erat, cum multâ gratiarum actione recessit ad Bosham, & violenta dominationis suæ, & cum tallionis suorum dampnorum laudauit. Archiepiscopus autem Regem possedit que pacificè.*

Chichester Britannicè *Caer-ei*, Saxonicè Cirrancester, Latinè *Cicestria*, interiùs ad eundem sinum campestri planicie iacet. Vrbs ampla satis, & mœnibus circundata, à Cissa Saxone secundo huius prouinciæ Regulo constructa, & denominata. Cissanceaster enim nihil aliud est, quàm vrbs Cissæ, cuius posteritas illa

prius Saxonum hîc regnum constituit. Obscuriores tamen ante Normannicum imperium famæ, & tantùm Monasterio S. Petri, & Sanctimonialium ædiculæ notum: Guilielmo autem primo regnante (vt in Angliæ Notitia legitur) *centum in hac fuerunt Haga, fuitque ista ciuitas in manu Comitis Rogeri, & sunt in ipsâ ciuitate sexaginta domus plusquam antea fuerant, reddebat* XV. *libras Regi, &* X. *Comiti.* Postea cùm sancitum fuisset, vt Episcopales sedes ex oppidulis in celebriora loca transferrentur, cathedrâ Episcopali, quæ in Selsey priùs fuerat, nobilitata florere cœpit, paucisque interiectis annis, Radulphus Episcopus ecclesiam construxit, nec dum supremam manum imposuerat, cùm fortuito incendio deflagrauit; eius tamen operâ, & Regis Henrici primi munificentia ab integro maiori elegantia restaurato denuò surrexit, iámque præter Episcopum etiam Decanum, Præcentorem, Cancellarium, Thesaurarium, duos Archidiaconos, & triginta Præbendarios habet. Eodémque tempore ipsa vrbs florere cœpit, florentissimáque fuisset, nisi portus sit paulò remotior, & minùs commodus, quem tamè nouò fodiendo canali commodiorem efficere iam ciues conantur. Selsey illa, Saxonicè Sealsey, id est, vt Beda interpretatur, vitulorũ marinorum, siue Phocarum Insula (hos enim nostra lingua Seales vocamus, qui semper insulas, & littus petunt, vt fœtum edant) paulò inferiùs est. *Locus* vt ait Beda, *undique mari circumdatus, præterquam ab occidente, vnde habet ingressum angusti admodùm quasi stadij spatio.* Octoginta septem familiarum censebatur, cùm Edilwalchus huius prouinciæ Rex Wilfrido Eboracensi antistiti exulanti dedit, qui huic populo Christum primus annuntiauit, *seruósque ducentos & quinquaginta*, vt habet Beda, *non solùm baptizando à seruitute damnationis æternæ liberauit, sed etiam libertatem donando humanæ iugo seruitutis liberauit.* Postea monasterium hîc fundauit, sedéque episcopali illustrauit, quæ à vicesimo secundo Episcopo Stigando ad Cissanceastriam traducta, nunc ibi floret, & in hac Insula, antiquæ vrbeculæ, in qua Episcopi illi sedêrunt, cadauer solummodò iacet, aquis interdum quoties ex alto maris æstus intumescit, cùm verò residet, apertum, & conspicuum.

Selsey.

Phoce.

Sanct.

Arundel

Arundel inde conspicitur, famâ, quàm re maior, nec illa tamen admodum antiqua, ante Alfredi enim tempora, qui eam Athelmo è fratre nepoti legauit, ne nomen quidem legitur. Famâ verò tota est ex castro quod Saxonico imperio floruit, & tandem ab ingressu Normannorum Rogerum de *Montgomeri* restaurasse

restaurasse legimus, qui inde Arundelię Comes dictus. Sed huius filius Robertus de *Belesme* à Rege Henrico primo proscriptus, eo, reliquisque honoribus excidit. In regem enim perfido animo bellum molitus, hoc castrum in belli sedem elegit, magnisque munitionibus locum firmauit, sed quo seditiosi successu solent. Milites namque regij ex omnibus partibus circumfusi, tandem occupârunt. Roberto verò proscripto, & relegato, Rex hoc castrum, & alias eius possessiones Adeliżę Godfredi Barbaci Louanienſis, Ducis Lotharingię & Brabantię filię, quam sibi secundis nuptijs iunxerat, in dotem dedit. In cuius laudem seculo illo indocto hos non indoctos versus Anglus quidam conscripsit.

Anglorum Regina tuas Adeliza decores
Ipsa referre parans, Musa stupôre riget.
Quid diadema tibi pulcherrima, quid tibi gemma?
Pallet gemma, sibi nec diadêma nitet.
Deus tibi cultu, cultum natura ministrat: *Alij exemplaribus, ornari.*
Non ornari forma beata potest.
Ornamenta cane, nec quicquam luminis inde
Accipis, illa micant lumine clara tuo.
Non pudet mediocras de magnis dicere laudes,
Nec pudeat dominam te precor esse meam.

Illa, Rege defuncto, Guilielmum de *Albineio* in maritum assumpsit, qui cùm Matildi Augustæ contra Stephanum Regem studeret, & hoc castrum contra illum propugnaret, in nauatæ operæ præmium Arundeliæ Comitis titulum, à Matilde Augusta *Anglorum Domina* (hoc enim vsi est titulo) accepit, filiúsq; eius Rex Henricus 2. dedit totum *Rapum* de *Arundel* Guilielmo illi *tenendum de eo per seruitium* 24. *militum, & dimid.* cúmque post quartum ab eo Comitem, proles eius masculà deficeret, Richardum *Fitzalanum* iure vxoris in eum honorem euexit Rex Edwardus secundus, vndecimúmque ex ea familia Comitem tempora nostra vidêrunt, cui nuper sine masculà prole defuncto eius ex filia nepos Philippus Howardus successit. Caussa nominis nec ab Arundelio Beuesij fabuloso equo, nec ex *Charudo* Cimbrico Chersonensi promontorio, quod Goroplus per quietem vidit, sed ex valle, in qua sedet ad *Arun* flu. Hoc enim nostra lingua strumball sonat, vnde non perperam à quibusdam *Arundinea vallis* Latinè dicitur. *Arun* autem illè (vt obiter hoc notem) è septentrionali agri parte scatens, plurimis hinc inde riuulis increscit,

Comites Arundelię. *Anglorum Dominæ.*

Fides Comitum suspecta.

crescit, inter quos præcipuus est qui præterlabitur *Cand*, Vicecomitis Montisacuti possessionem, & ad alteram ripam *Middelherst*, quæ Bohunos Barones suos habet, qui pro insignibus crucem cæruleam in aureo clypeo gestarunt, & ab Ingelrigo de *Bohun* sub Henrico primo, floruerunt ad Henrici VII. usq; tempora, qui filiam & hæredem Ioannis Bohuni Dauidi Owen militi cum opima hæreditate in vxorem dedit. *Petworth* inde pernitur, quã cum latifundijs Guilielmus de *Albineio* Comes Arundeliæ Ioscelino de *Louanio* Brabanto Adelizæ reginæ fratri, filio iuniori Godfridi Ducis Brabantiæ è stirpe Caroli magni elargiebatur, cùm Agnetem vnicam filiam & hæredem Perciorum in vxorem duxerat; ex quo tempore Ioscelini illius posteri (ascito sibi *Percij* nomine, vt alibi dicemus,) tenuerunt. Familia sanè antiqua & nobilissima, quæ multò minùs interrupta maiorum serie à Carolo Magno stemma ducit, quàm qui tantopere ostentant Lotharingiæ Duces, & Guisij.

Cedente ab *Arun* ostio littore, iuxta Tering sedet *Offingtones* Guilielmi West Baronis *De-la-ware* ædes. Hæc Westorum nobilis, & antiqua est familia quæ nuptijs cum hæredibus Cantelupi de *Hempston*, & Fitz-Reginaldi filij Herberti aucta, etiam per Ioannam vnicam filiam Rogeri Domini *De-la-mare* Baronis titulo fuit exornata. Iuxtà vallum est militare agresti aggere incinctum, quo Cæsarem castra sua vallasse ab incolis creditum: sed Cissbury loci nomen Cissæ opus fuisse planissimè loquitur. Qui secundus huius regni ex Saxonico genere regulus, cum Ælla patre, Cimeno fratre, & non parua Saxonum manu ad proximum portum appulit, à quo Cimenshore nomen habuit. *Broadwater* inde propè mare adsidet Baronia Dominorum de *Camoys*, qui ab Edwardi primi temporibus ad auorum vsque memoriam floruerunt, cùm per filias hæreditas ad *Lewkenores*, & *Radwildes* deuenit. *Cimenshore* de quo dixi, inde in littore apparet, nunc autem detruncato vocabulo Shoreham, Saxonicè Scorneham, qui paulatim in viculum desijt, & hodie Vlne Shoreham dicitur; incrementúmque præbuit eiusdem cognominis alteri oppido, cuius etiam maxima pars oppressa, & mari æquata disparuit, portusq; commoditas ex aggestis ad ostium fluminis arenis omninò ablata: cùm superioribus seculis ad Brember vsque, quæ à mari remotior est, naues plenis velis admittere soleret. Hoc castrum fuit olim Breosorum, Guilielmo enim de *Breosa* donauit Rex Guilielmus primus, à quo Breosæ illi sunt oriundi,

Bohuni de Midherst.

Insignia Bohunorum.

Petworth.

Percij. Vide in fine Northumbriæ.

Westorum familia.

Barones La-ware.

Cisbury.

Baronet Camoys.

Shoreham.

Brember Castle.

oriundi, qui tùm Barones de *Gaver*, tùm Brechiniæ Domini, & etiam in hoc agro, Leicestrenſiq;, equestres familiæ Shirlęorum. Sed nunc prò castro, nihil est nisi rudetum, sub quo statis diebus frequentissimum forum Steuning subiacet, quod Ælfridi testamento, nisi me fallo, Steningham appellatur. Antiquus etiamille PORTUS ADURNI ab hoc ostio vix tribus milliaribus abest, vbi cùm Saxones primò mare nostrum infestum haberent, numerus exploratorum sub Romanis Imp. stationem habuit, sed agglomeratis glareę molibus nunc esse obstructus. Hunc enim fuisse Ebertington modicum viculum quem Alfredus ille filio suo iuniori concessit, & nomen quasi integrum, & casulę adiunctę nunc Portslade dictę, id est, ad portum vię, quodammodo persuadent; vt taceam quàm facilè hic exscensionem facerent, cùm littus sit apertum & planum, eamque ob caussam nostri, regnante Henrico VIII. hîc precipuè Gallorum triremes prestolabantur, dum littori nostro imminerent, & ad Brighthelmsted quę Saxonibus Brighthelmestun, (proxima ea statio est) vnum & alterum tuguriolum ex improuiso succenderent.

Portus Adurni. *Nostri Prouinciarum.*

Proximo flumini, quod anonymon est, paulò remotius à mari Lewes ædditiori situ adsidet, à pascuis quæ Saxones Leppa vocarunt, forsitan nominatum, frequentia & amplitudine sua inter primaria huius agri oppida. Regnante Edwardo Confessore, vt est in Censuali Angliæ codice, *Reddebat* VI. *libras, &* IIII. *Sol. de gable & Thelonea. Ibi Rex habebat* CXXVII. *Burgenses. Eorum consuetudo erat, si Rex ad mare sine se mittere suos voluisset, de omnibus, cuiuscunque terra fuissent, colligebantur* XX. *solidi, & hos habebant qui in nauibus arma custodiebant. Qui in Burgo vendit equum dat præposito nummum, & qui emit, alterum, de bous obolum, de homine* IIII. *denarios quocunque loco emat infra Regnum. Sanguinem fundens emendat pro* VII. *solidis, adulterium vel raptum faciens* VIII. *solidis &* IIII. *denarijs, & fœmina tantidem. Rex habet hominem adulterum, Archiepiscopus fœminam. Cum monetæ renouantur dat* XX. *solidos vnusquisque monetarius. De his omnibus erant duæ partes Regis, & tertia Comitis.* Guilielmus Warrenniæ, & Surreiæ Comes primus hîc castrum in suam & successorum habitarionem posuit, sub quo Monasteriolum siue Prioratum S. Pancratio sacrauit, & monachis Cluniacensibus replcuit, *Ob sanctitatem, religionem, & charitatem quam in Cluniaco Burgundiæ monasterio inuenit* (ex ipso fundationis autographo loquor) dum peregrè cum vxore pro-

Lewes.

fectus ibi diuerteret. Sed hoc iam in ædes honoratissimi Baronis de *Bukhurst* est conuersum. Sex tamen in oppido supersunt ecclesiæ, inter quas haud procul à castro subest ecclesiola desolata, & vepribus obsita, in cuius parietibus arcuato opere inscribuntur rudes versiculi, obsoleto charactere, qui innuunt Magnum quendam è Danorum regio sanguine oriundum ibi conditum. Sed en ipsa carmina licet manca, & cum ipsis saxorum, vt ita dicam, disiunctis commissuris hiantia.

Magni Dani sepulchrum.

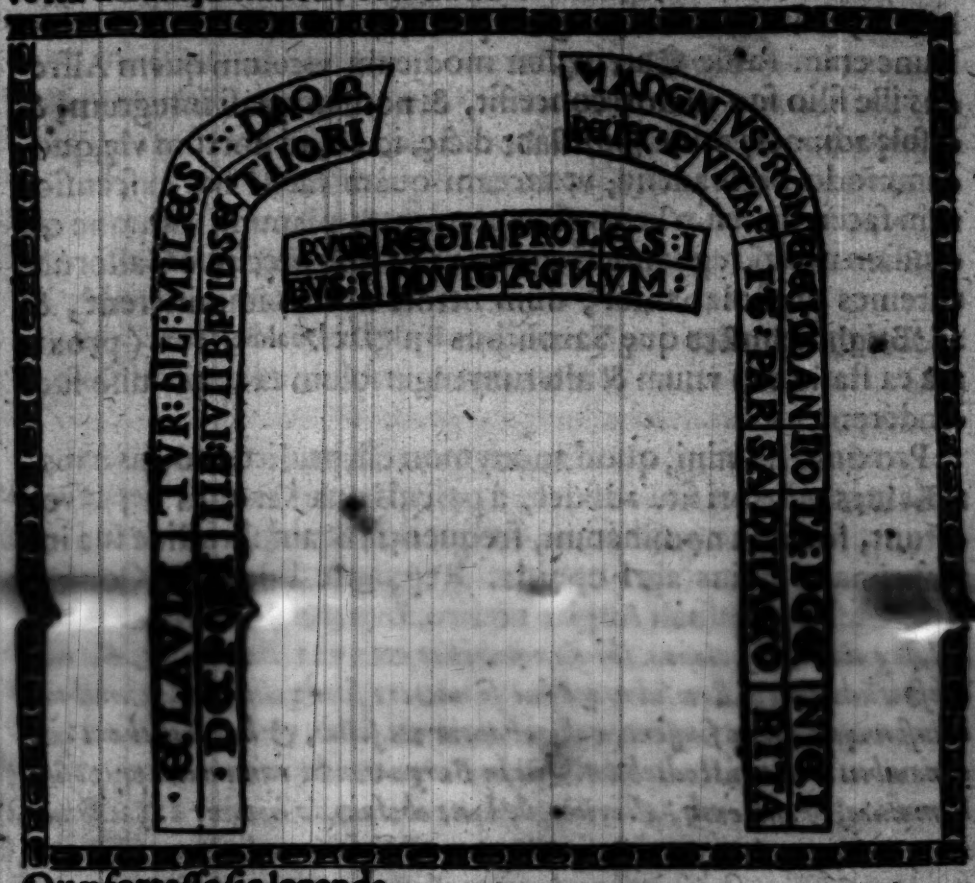

Quæ fortasse sic legenda,

Clauditur hic miles Danorum regia proles,
Magnus *nomen ei, magna nata progenies*
Deposuit magnum, prudentior induit agnum:
Prepete pro vita fit parumlus Anachorita.

Saxonibus rerum potientibus, cùm legem ferret Athelstanus, vt extra oppida nummus non cuderetur, Monetarios hoc in loco duos instituit; Posteà verò Normannicis regnantibus, funesto inter Henricum tertium, & Barones prælio innotuit, in quo initia pugnæ prospera Regijs exitium fuit. Dum enim nonnullas

1263 *Prælium apud Lewes.*

agilas Baronum turmas Edwardus Regis filius perrumpens, longiùs hostes, quasi victoria explorata, securus prosequeretur, Barones redintegratis viribus novo prælio ita Regios profligârunt, vt Regem pacis conditiones parùm æquas proponere, & filium Edwardum cum alijs in manus tradere adegerint. Inde à Cuckmer, & promontoriolo, quod à glârea Beech dicitur, Pevensey Saxonicè Peofenæ, Normannis *Penevesel*, vulgò Pemsey locum habet, castrum olim Comitis Moritonensis, postea Guilielmi Regis Stephani filij, qui Henrico secundo in manus illud tradidit cum agro vicino, quem *Henricus de Aquila* à Giberto de *Aquila* Domino dixerunt, qui cùm contra Regem Henr. 2. staret in Normanniam bonis exutus profugit. Diuque è patrimonio sacro fuit, donec Britannicis Richmondiæ Comitibus H. Rex concesserat, à quibus denuò ad Reges devenit: nunc verò tantùm castri parietinæ supersunt; *Henricis* verò *de Aquila* partem nonnullam Pellhamorum familiæ ob fidem & fortitudinem postea dono dedit Henricus 1111. Iuxta hæc *Herst-Monceaulx* adsidet ab antiquis Dominis denominata, à quibus ad Fiennos devenit, è qua stirpe Barones de *Say* & *Zele*, & *D'acres in Austro* sunt exorti, quorum hodie habitatio est primaria.

Pevensey. Henr de Aquila. Barons de Acres, of the South.

Ad *Pevensey* verò (vt regrediamur) Guilielmus Normannus, 1066
(iterum cùm locus poposcit, paucis perstringam, quod fusiùs alibi diserim) omnibus navibus in Britanniam accessit, exercitum exposuit, validâque pro castris munitione oppositis, navibus ignem iniecit, vt spes in virtute, & salus in victoria sola esset, statimque ad planiciem iuxta Hastings processit, vbi de Angliæ imperio iacta alea, & Saxonica periodus finem habuit. Ibi enim Haraldus noster, licet viribus superiori cum Danis prælio extenuatis, & militibus ex longo itinere defatigatis, secundo Idus Octobris, anno Salutis 1066. se obiecit. Cùm Normanni bellicum cecinissent, primùm sagittis vtrinque emissis aliquandiu certatum; inde collato pede, quasi vir viro congrederetur, diutius dimicatum: sed cùm fortissimè eorum impetus excepisset Anglus, Normanni equites acriter sunt inuecti, cum autem nec illi aciem perrumperent, ex composito, seruatis tamen ordinibus, recesserunt: Angli verò fugisse rati, statim ordines laxabant suos, & incompositi hostibus instabant, cùm subitò illi reductis cohortibus confertissimè vndique de integro adorti, & circumfusi eos multa cum strage repulerunt,

Pugna Haraldi cum Guil. Conquestore.

qui occupato loco æditiori diu restitérunt, donec ipse Haraldus sagitta transuerberatus occumberet, extemplò enim terga data, atque in fugam omnes effusi.

Battell. Normannus victoria elatus in confecti belli memoriam Monasterium S. Martino, quod *de Bello*, siue Battell dixit, eò loci consecrauit, vbi Haraldum vulneribus confossum inter confertissimos hostes animus reliquit, vt foret, quasi æternus Normannicæ victoriæ titulus. Monasterio postea accreuit eodem cognomine oppidum, vel vt priuatę historiæ verbis vtar, *Crescente monasterio, mansiones* 115. *circa ambitum monasterij fabricatæ sunt, è quibus villa de Bello ordinata est.* In qua locus est ob effusum sanguinem *Sangue-lac* Gallico verbo nominatus, qui ex terræ natura post pluuiam rubescere videtur, vnde Neubrigensis scripsit, sed minus verè, *Locus ille vbi Anglorum pro patria dimicantium maxima strages facta est, si fortè modico imbre maduerit, verum sanguinem, & quasi recentem exsudat: ac si apertè per ipsam rei euidentiam dicatur, quod adhuc vox tanti sanguinis Christiani clamet ad Dominum de terra.* Monasterio verò multa, & magna Priuilegia indulsit Guilielmus ille. Inter alia verò, vtar ipsis Diplomatis verbis, *Asylum.* *Siquis latro, vel homicida, vel aliquo crimine reus timore mortis fugiens ad hanc ecclesiam peruenerit, in nullo ladatur. Sed liber omnino dimittatur. Abbati verò ipsius ecclesiæ, liceat vbique latronem, vel furem de suspendio liberare, si fortè superuenerit.* Henricus etiam primus, vt ex eius Charta loquar, *Mercatum die Dominico.* *Mercatum die Dominico liberum absque omni exactione instituit.* Verùm mercatum hunc in alium diem commutari Parlamentaria authoritate nuper impetrauit honoratissimus Vicecomes *Montisacuti*, qui eò loci elegantes ædes non ita pridem extruxit. Asyli autem iura hîc & passim à Principibus nostris in indignioribus illis criminibus refiguntur. Videbant enim amoto supplicij metu, ferociam, & scelerate agendi libidinem increscere, & impunitatis spem, maximam esse peccandi illecebram.

Hastings. Hastings illa quam dixi, eodem littore superius sedet, vbi etiam Athelstanus officinam Monetariam instituit, quo tempore Saxonicè Hæstingaceaster dicta fuit. Sin autem Britannicis temporibus floruerit, Othona. Othona illa videatur, in qua Fortensium numerus hoc littus contra Saxonum deprædationes sub littoris Saxonici Comite tuebatur. Fieri enim potuit vt Saxones nostri Germani, qui inprimis consonantium concursu gaudent, pro Othona Hasteng durius culè vocarint. Minuenda autem,

autem, imò ridenda eorum opinio, qui ab agilitate hoc nomen è nostra lingua deducunt, eò quòd, vt scribit M. Parisiensis, *Apud Hastings ligneum agiliter castrum fabricavit Guilielmus Conquestor.*

Maximam huius *Rapi* de *Hastings* partem tenuerunt Comites Aucenses vulgò de *Augi* dicti à Richardo primo Duce Normanniæ oriundi, quorum stirps in Alicia filia defijt, quam in vxorem duxit Radulphus de *Issodun* in Gallia, posteriusque lauto patrimonio in Anglia exciderunt quòd ad *fidem* (vt iurisconsulti tunc loquebantur) Regis Franciæ essent. Cæterùm vt primis Normannorum temporibus nobiles in hoc agro *Hastingi & de Hastings* dicti fuêrunt, è quibus Matthæus de *Hastings* Manerium de *Grewcle* ea lege tenuit, *vt inueniret ad hunc portum remum quando Rex transfretaret*: ita nunc illustris Hastingorum familia, qui Huntingdoniæ sunt Comites, hoc honore *de Hastings* lætatur. Edwardus enim IIII. hunc titulum cum quibusdam, vt vocant, *Regalitatibus* Guilielmo Hastingo cubiculario suo contulit. Qui à Comineo laudatur, quòd cùm à Lodouico XI. Gallorum Rege annuam pensionem accepisset, induci non potuerit, vt Gallo Apocham, siue Chirographum traderet. Vt meum, inquit, Chirographum inter rationes quæstorum ærarij Gallici conspiciatur, minimè committam. Verùm hic in Regum amicitiam se totum immergendo, prorsus seipsum demersit. Dum enim in priuato consilio liberiùs cum tyranno Richardo tertio loqueretur, inopinatò abreptus, & indicta causa actutùm capite truncatus. Nec tacendum est Regem Henricum 6. Thomam *Hoo* virum egregium quem in ordinem Georgianæ militiæ adsciuerat, titulo Baronis *Hoo & Hastings* exornasse, cuius filias & hæredes in vxores Galfridus Bollen, à quo materna origine Diua ELIZABETHA, Rogerus Copley, Io. Carew, & Io. Deuenish duxerunt.

Sinuoso inde recessu excauatur littus, cui imponitur Winchelsey, quod cùm eiusdem nominis antiquius oppidum, olim Saxonicè Wincelrea dictum, ingruente Oceano, desereretur, regnante Edwardo primo constructum erat. Situm oli oculos Th. Walsinghami verbis proponam. *Super montem sita est præruptæ altitudinis ex eo latere, quò vel mare respicit, vel immines nauium stationi, vnde via quæ ab ea parte ad portum ducit, nõ in directum, ne nimia declivitate descendentes in præcipitium, vel ascendentes repere potius manibus, quàm ambulare cogi videantur: sed obliquata in latus, vnus*

Inquisitio S. Ed. 1.

Guil. Damianus Hastings.

Baro de Hoo, & Hastings.

Winchelsey.

ad

ad vnam partem, mox ad alteram fluctibus sæpè recurrentes. Primùm aggere cingebatur, postea mœnibus validis, vsq; floruit cœpit; eam à Gallis, & Hispanis direpta, subductoque se Oceano, subitò quasi defloresceret. Ex huius occasu, & Oceani beneficio Rhie in proximo efflorvit, seu potiùs refloruit, olim enim floruisse, & Guilielmum Iprensem Cantij Comitem muniuisse, *Iprez tower*, i. Turris Iprensis, & immunitates quas cum quinque portubus communes habet, satis doceant. Sed vel ex Winchelseiæ vicinitate, vel maris recessu, superioribus sæculis diu iacuit, at cum illa iam elangueret, Edwardo tertio regnante, respirare cœpit, qui mœnibus inclusit: patrúmque memoria, Oceanus, vt iniuriam, quam fecerat, cumulatè resarciret, tempestate insolita concitatus ita irruit, & se insinuauit, vt portum perquàm commodum effecerit, quem & alia nostra memoria tempestas non parùm iuuit. Ex quo tempore, incolis, ædificijs, piscatura, & re nautica non mediocritèr refloruit, hodiéque vsitatissimus hinc est in Galliam traiectus. An verò nomen habet à Rither fiue Rother fluuio qui ad Ritheramsteld, (sic Saxonibus vocabatur, quod nobis Rotherfeld,) effusus per Pontem Roberti vbi Aluredus de *S. Martino* regnante Henrico secundo monasteriolum fundauit, & Bodiam Lewkneorum familiæ & clarę, & antiquę castrum à Dalegrigis extructum, hic in Oceanum descendit; an à *Rive* Normannica dictione quæ ripam significat, non facilè dixerim. Cùm tamen in actis publicis sæpissimè *Ripa* Latinè, & qui hinc pisces deferunt, Ripiers dicantur, in hanc partem propendeo, magísque sanè propenderem, si hanc vocem pro littore Galli, vt Plinius ripam, vsurparint. Maritimam Sussexiæ oram iam legi, in mediterraneis nihil est quod memorem, nisi sylvas & saltus longè latéque patentes, inter quas Buckhurst sedet antiquę familiæ Sacuilorum habitatio, è qua Thomam Sacuilum virum prudentem, iuxtà ac nobilem DIVA ELIZABETHA Baronem de *Buckhurst*, nostra memoria creauit, in sanctius consilium adsciuit, & in honoratissimum Georgianorum militum ordinem cooptauit.

Rhie.

Ripiers.

Sussexiæ Comites. Vide Comites Arundelliæ.

Comites verò habuit quinque è familia de *Albineis*, qui itidem Arundeliæ Comites fuerunt. Quorum primus Guilielmus de *Albineio* filius Guilielmi Domini de *Buckenham* in Norfolcia, qui pro insignibus vsus est leone aureo erecto in clypeo rubro, dictúsque Comes Cicestriæ & Arondelliæ, Hic ex Adeliza filia Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ progenuit

Vide in Norfolcia. Insignia familiæ Albinorum.

Guilielmum

Guilielmum Comitem secundum Sussexiæ & Arondelliæ, patrem Guilielmi Comitis tertij, cui Matildis coheres Ranulphi Comitis Cestriæ peperit Guilielmum Comitem quartum, & Hugonem Comitem quintum, vtrumque sine sobole sublatum; eius verò sorores duxerunt Robertus Dominus de *Tateshall*, Ioannes *Fitz-Alan*, Rogerus de *Somery*, & Robertus de *Mont-alto*. Arondelliæ autẽ titulus quasi regerminauit in *Fitz-Alanis*, Sussexiæ verò extinctus iacuit ad nostra vsq; tempora, quæ viderunt quatuor Radcliffos è nobilissima *Fitz-walteri* familia (quæ à Claris stemma duxit) eo honore illustratos; Robertum scilicet, Sussexiæ Comitem creatum ab Henrico VIII. qui duxit Elizabetham filiam Henrici Staffordiæ Ducis Buckinghamiæ, è qua genuit Thomam Comitem secundum, cui Elizabetha filia Thomæ Howardi Ducis Norforciæ peperit Thomam, qui Diuæ Elizabethæ à cubiculis nuper sine liberis obijt, Heros longè honoratissimus, in cuius animo & prudentiam ciuilem, & fortitudinem militarem quà habitasse & Anglia & Hibernia agnouit. Huic frater Henricus, illiquè eius vnicus filius Robertus iuuenis honoratissimus, qui nunc floret, successit. 21. *Henrici 8.*

Parochias continet hæc Prouincia 312.

HActenus Sussexia, quæ cum Suthreia, Regnorum fuit sedes, posteà Australium Saxonum regnum, Saxonicè Sudꝛeaxan-pic dictum, quod anno trigessimo altero à Saxonum aduentu inchoatum ab Ælla, qui, vt habet Beda, primus in gentis Anglorum regibus, cunctis australibus eorum prouincijs, qui Humbro fluuio, & contiguis ei terminis sequestrantur, imperauit. Primus Rex Christianus erat Edilwalchius, qui Christo baptismo regeneratus, Wulphero Merciorum Rege præsente, qui illum à sacro fonte suscepit, & in adoptionis signum duas prouincias donauit, Vectam scilicet Insulam, & Meantarorum *Australium Saxonum regnum.*

rorum prouinciam. Sed cùm recentissimus sextus ab huius regni initio agebatur annus, Aldimo vltimo rege ab Ina occiso, in Occidentalium Saxonum potestatem cessit.

CANTIVM.

AD Cantium nunc peruẽni, quam regionem licèt GVILIELMVS LAMBARDVS, vir insigni eruditione, & moribus sanctissimis ornatissimus, adeò graphicè multa valuerim, descripserit, vt curiosa eius subtilitas paucula aliis reliquerit; pro suscepti tamen operis ratione, eam quoque percurram, & ne sublesta, vt inquit Comicus, fide me agere quis existimet, eum mihi fundum, & fontem fuisse libens merito hic agnosco.

Carion corruptè apud Diodorum Siculum.

Nomine antiquo non dum tempus hanc regionem spoliauit, sed vt Cæsari, Straboni, Diodoro Siculo, Ptolemæo, & reliquis CANTIVM dictum fuerit, sic Saxonibus, teste Nennio, Cantguasanto, id est, regio virorum Cantium incolentium, & ubi Kent. Hoc nomen à Cainc, quæ Britannicè frondem sonat, quia olim syluis opaca fuerit, deducit Lambardus. Ego verò, (si coniecturam interponere liceat) cum ingenti angulo in ortum hic Britanniam excurrere viderim, obseruarimque eiusmodi angulum in Scotia Cantir dici, incolas item alterius anguli, in ea parte insula Cantas Ptolemæo vocari, Cangnos etiam in Wallia alterum angulum tenuisse, (vt taceam Cantabros, qui angulum etiam inter Celtiberos insederunt) qui vt vnius originis, vnius item a lingua, cum nostris Britannis fuêre; coniecturam à situ nomen inditum, eóque magis, tùm quod Galli nostri, * Canton pro angulo vsurpârint, & à veteri (vt probabile est) Gallorum lingua: non enim è Germanica, vel Latina est, quæ cùm illa vetusta, huius recentioris Gallici idiomatis sunt matrices: tùm quod Angulus hic apud veteribus omnibus Geographis dicatur. Grandi etenim

* Vide Canton in arte Heraldica pro angulo, & Helueticorum pagi Cantones, quasi cantoni à Gallis dicti.

etenim angulo Galliam prospectat, Tamesi æstuario, & Oceano inde ex parte circumfusus, nisi quà ad occidentem Solem, Surretam contribuens habet, & Southsexia partem ad Meridiem.

Kent.

REgio est inæqualis, ad occasum planior, & syluis umbrosa, ad ortum surgentibus collibus excelsior. Incolæ, quà à Tamisi ad Austrum patet, in tres areas, siue portiones (Gradus vocant) distinguunt, quarum superiorem ad Tamisim salubrem, sed minus opulentam esse ferunt, mediam, & salubrem, & opulentam: inferiorem verò opulentam, sed insalubrem, vtpotè quæ magna ex parte est vliginosa. Pratis tamen, pascuis, arisque vbique ferè lætis, pomis ad miraculum abundans, nec non cerasis, quæ anno à Roma condita 680. in Italiam è Ponto deuecta, & vicesimo supra centesimum post anno in Britanniam translata, fœliciſſimè hîc proueniunt, multúmque agri occupant, arboribus in quincunccm, iucundissimo spectaculo directis. Villas, & oppida habet frequentissima, stationes satis tutas, ferri venas nonnullas, sed aërem crassiusculum, ob halitus ex aquis euaporantes. Incolis ea humanitatis laus, quam Cæsar olim tribuit, etiamnum iure debetur; vt virtutem bellicam taceam, quam tantam in Cantianis fuisse Monachus quidam scripserit, vt in procinctu, exercitus frons illis tanquam triarijs, meritò inter Anglos debeatur. Quod etiam comprobat in suo Polycratico Ioannes Sarisburiensis. *Ob egregiè, inquit, virtutis meritum, quam potenter, & patienter contrà Danas exercuit Cantia nostra, primas eohortis haberem, & primus congressu hostium visus in hodiernum diem in omnibus prælijs obtinet.* Quorum etiam in laudem scripsit Malmesburiensis. *Gens cultior, & verbum Cantij, plusquam cæteri Angli, antiquæ nobilitatis conscientiam adhuc seruat, & ad hospitalitatem, & hospitium cuiuslibet promior, & ad pulsandas iniurias ferior.*

Cæsar, de quo posteà plurà dicemus, cùm primùm insulam nostram aggrederetur, in hac regione terram conscendit, nauibúsque egredi à Britannis Cantianis prohibitus, victorque non sine graui pugna potitus est. Cùm secundò etiam hos adiret, hîc exercitum exposuit, Britannique cum equitatu & essedis ad

Sturum

Plin. lib. 15. cap. 25. Cerasi in Britanniam translatæ.

Milites Cantiorum virtus.

Iulius Cæsar.

Sturum flumen animosè excepêrunt, sed à Romanis citò repulsi se in syluas subduxêrunt. Indè cum equitatu Romano acritèr prælio in itinere conflixerunt, ita tamen vt Romani omnibus partibus superiores fuerint, at intermisso spatio rursus in Rom. impetum fecêrunt, per medios audacissimè perrupêrunt, interfectóq; Laberio Duro, militum Tribuno, incolumes se recepêrunt, posteróque die ad pabulatores aduolârunt, &c. quæ apud ipsum Cæsarem legas. Quo tempore Cantio præfuêrunt Cyngetorix, Caruilius, Taximagulus, & Segonax, quos ille, vt reges deuicisse videatur, Reges vocat, cùm tantùm reguli fuerint, vel melioris notæ nobiles. Constabilito Romanorum Imperio, sub Præside Britanniæ Primę censebatur. Ora verò maritima, quam LITTVS SAXONICVM dixêrunt, vti etiam littus oppositum à Rheno ad Xanctones, præfectum habuit à Diocletiani tempore, quem Marcellinus *Tractus maritimi Comitem*, Notitiarum liber *Spectabilem virum litteris Saxonici Comitem per Britannias* vocat, Cuius munus erat littus per opportuna loca præsidijs ad barbarorum latrocinia reprimenda communire. Sub dispositione autem erat illustris Magistri peditum quem Præsentalem dixêrunt, qui præter præsidia ad portus, in omnia momenta Victores Iuniores Britannicianos, Primanos Iuniores, & Secundanos Iuniores (hæc sunt cohortium nomina) illi assignauit. Officium autem habuit hoc modo. *Principum ex officio magistri præsentalium à parte peditum, Numerarios duos, Commentariensem, Curiculariũ, Adiutorẽ, Subadiuuam, Regerendariũ, Exceptores singulares, &c.* Nec dubito, quin maiores nostri hoc Romanorũ institutum imitati fuerint, cùm præfectum siue Limenarchã huic oræ præfecerint, quem *Quinque portuũ Guardianum* vulgò vocitant, quia, vt Comes littoris Saxonici nouem, ita quinque portubus præsit.

Comes littoris Saxonici.

Liber Notitiarum.

Guardianus V. Portuum.

Cùm autem Romani è Britannia cessissent, Vortigernus qui maximæ Britanniæ parti cum imperio præfuit, Cantio *Gouernans* præfecit, id est, Proregem, siue Libertum, quo nescio, hanc regionem (vt habent Nennius, & Malmesburiensis) statim Hengisto Saxoni, in gratiam Rowennæ eius filiæ, quam miserè deperibat, gratis concessit. Hinc primum Saxonum in Britannia regnum anno Christi 456. constitutum, illis Cantpapa pyr dictum, quod post annos 320. Baldredo vltimo rege deuicto, in occiduorum Saxonum potestatem deuenit, quibus ad Normannorum vsque imperium paruit. Tunc enim Cantiani ad Swanscombe (viculus est, vbi Suenum Danum olim castrametatum

Cantium Saxonibus traditum.

catum ferunt) ramos prætendentes ex lege Guilielmo Normanno se dedidêrunt, vt patrias consuetudines illæsas retinerent, illámque inprimis, quam *Gauelkind* nominant. Hac terræ, quæ eo nomine censentur, liberis masculis ex æquis partibus diuiduntur, vel fœminis, si masculi non fuerint. Hac hæreditatem cùm xv. annum attigerint, adeunt, & sine domini consensu, cuilibet vel dando, vel vendendo alienare licet. Hac filij parentibus furti damnatis in id genus fundis succedunt, &c. vt verè, quamuis minùs purè in antiquo libro sit scriptum. *Dicit Comes Comitatus quod in Comitatu isto de iure debet de cuiuslibet grauamine esse liber, quia dicit quòd Comitatus iste, vt residuum Angliæ, nunquam fuit conquestus, sed per pacem factam se reddidit Conquestoris dominatui, saluis sibi omnibus libertatibus suis, & liberis consuetudinibus primò habitis & vsitatis.* Deinceps Guilielmus victor, vt Cantiũ, quę tanquam Anglię clauis habetur, sibi firmiùs retineret, Connestabilem Castro Douorensi, eundémque Limenarcham v. portubus ex veteri Romanorum instituto præfêcit. Hi sunt [illegible], Douer, [illegible], Rumney, & [illegible], quibus [illegible], & Rie, vt præcipua, & alia oppidula vt membra adiungantur. Quę quia bello maritimo operam nauare tenentur, immunitatibus gaudent multis & magnis; ipséque Limenarcha, qui semper aliquis est è proceribus nostris fidei spectatissimæ, in sua iurisdictione Admiralli authoritatem in plurimis, aliáque iura habet, quæ nunc magna cum laude exercet Limenarcha noster nobilissimus, & prudentissimus D. Guilielmus Baro de *Cobham* regiæ maiestati à sanctioribus consilijs, & magnus literarum patronus. Sed iam ad loca.

Gauelkind.

Lord warden of the fiue Ports.

Septentrionalem huius regionis partem, Tamisis Britannicorum fluminum præcipuus, vt iam dixi, alluit, qui Surretano prætergressus statim sinuoso flexu, ferè in se reductus, primùm *Depford* vidit nauale notissimum, vbi regiæ naues construuntur & quassæ reparantur, & armamentarium insigne & quasi* collegium in vsum classis constitutum. Locus olim *Welf-Greenwich* vocabatur, & Gisleberto de *Manigmes* Normanno in Anglię expugnatione obtigit, cuius è filio nepos Walkelinus castrum Douorense contra Stephanum Regem propugnauit, & filiam superstitem vnicam reliquit, quæ suis nuptijs opulentam hæreditatem dictam *Honorem de Manigmes* Saiorum familiæ intulit.

Depford.

* The maister & wardens of the holy Trinity.

Baronus Manigmes.

Hinc Tamisis *Greenwicum* adit, vulgò [illegible], id est, *Sinum viridis*, (fluminis enim sinus [illegible] Germanicè dicitur) Danicæ

Greenwich.

classis

classis statione, & Danica in Ealphegum Archiepiscopum Cantuariensem (quem anno Christi 1012. exquisitis conuentis trucidârunt) immanitate olim notissimus, Cuius mortem cum caussa sic describit, qui sub id tempus vixit Ditmarus Merseburgius Libro Chron. octauo. *Percepi à relatu Semualdi factum miserabile, ac idcirco memorabile, quòd perfida Northmannorum manus, Duce adhuc Thurkila, Cantuariæ ciuitatis egregium antistitem, Ealphegum nomine, cum cæteris caperet, & vinculis & inedia ac intolerabili pœna, more suæ nefandæ, constringeret. Hic humana metus fragilitate, pecuniam eis promisit, & ad hanc impetrandam inducias posuit, vt si in hac acceptabili redemptione mortem momentaneam euadere nequiuisset, semetipsum gemitibus crebris interim purgaret, hostium demum vinum ad tumulandum. Transactis tunc omnibus designatis cæpenibus, vorax piratarum Charibdis, dominum fauorum euocat, & sibi promissum celeriter persolui tributum, minacissimè postulat. Et ille, vt mitis agnus præstò sum paratus ad omnia, quæ in me nunc præsumitis facere, Christi amore, vt suorum merear fieri exemplum seruorum. Non sum hodie turbatus. Quod vobis mendax videar, non mea voluntas, sed dira effecit egestas. Corpus hoc meum, quod in hoc exilio supra modum dilexi, vobis culpabile offero, & quod de eo faciatis, in vestra esse potestate cognosco: animam autem peccatricem creatori omnium, vos non respicientem, supplex committo. Talia loquentem prophanorum agmen vallauit, & diuersa hunc ad interficiendum arma congerit. Quod cum eorum dux Thurkil à longè vidisset, celeriter occurrens ne quæso sic faciatis, inquit, aurum & argentum & omne quod hic habeo, vel vllo modo acquirere possum, excepta naui sola, me in Christum domini peccatis, libente animo vobis omnibus trado. Tam dulci affatu infrenata sociorum ira, ferro & saxis durior, non mollitur, sed effuso innocenti sanguine placatur, quem communiter capitibus bouum & imbribus lapidum atque ligorum infusione pretiosè effundunt.* Nunc verò Regijs ædibus celeberrimus est locus, quas Humfredus Dux Gloceſtrensis ædificauit, *Placentiámque* dixit, & Henricus VIII. magnificè adauxit. Sed longè maximum huic decus est DIVA nostra ELIZABETHA, quæ hîc fœliciſſimis auspicijs in lucem edita, vniuersæ Britanniæ, imò vniuerso terrarum orbi tantam lucem regiæ virtutis splendore affundit, vt iam omni laude maior iam adoranda, non adornanda videatur. Sed de *Grouuico* hæc etiam Poetę Antiquarij carmina percurre,

Ecce vt iam niteat locus petitus
Tanquam ſederea domus cathedra
Quæ faſtigia pilæ? quæ fenestræ?

Quæ

Normanni ijdem qui Dani.

Quæ turres vel ad astra sese efferentes?
Quæ porrò viridaria, ac perinde
Fontes? Flora sinum ecquas vernantis
Fundens deliciosioris horti.
Rerum commodus affluenter ille,
Ripa qui variis modis amœna,
Nemora collibus elegantur apta.

Huic à tergo Eltham secessus item regius adiacet, vix trium milliarium hinc diuerticulo, quam Antonius Beccus Dunelmensis Episcopus, & Hierosolymitanus Patriarcha extruxit, Æleonoræque Reginæ Edwardi primi vxori donauit, cùm Vesciorum hæreditatem interuertisset, ad quos locus iste priùs spectauit. Episcopus enim ille, quem vltimus Baro de *Vesci* fiduciarium hæredem sibi scripsit, vt hæreditatem Guilielmo de *Vesey* filiolo Spurio traderet, vix bona fide cum pupillo egisse traditur. Eltham.

Infra *Grenwicum*, Tamisis diuulsis aggeribus, quàm plurima terræ iugera oppressit, quocum annos complusculos, nonnulli immensis sumptibus luctati, vix molibus agendis, adiacentes agros, contra irruentes vndas tueri possunt. Prouenit hîc copiosè Cochlearia, nostris *Scurvygrasse*, quam medicorum nonnulli Plinij Britannicam esse volunt, quo nomine ego illius iam memini, sed audi Plinium, *In Germania trans Rhenum castris à Germanico Cæsare promotis, maritimo tractu fons erat aqua, dulcis solus, qua potâ, intra biennium dentes decidèrent, compagésque in genibus solverentur. Stomacacem medici vocabant, & Scelotyrben ea mala. Reperta auxilio est herba qua vocatur Britannica, non vernis modò, & oris malis salutaris, sed contrà anginas quoque & serpentes, &c. Priùs quàm castra erant, nostris demonstrauere illam. Mirérque nominis causam, nisi fortè cognitum Octauiano Britannico vetus propinquo dicauere.* Aliam tamen & quidem probabiliorem nominis rationem adfert in suo Nomenclatore eruditissimus Hadr. Iunius, quem si placeat adeas, *Britannica* enim vocabulum me à cursu hîc deflexit. The breach. Scurvigrasse. Britannica herba. *Vide in Insulis nostris Britan. de Armamentario Britannico.*

Tamisis deinde ripis suis coarctatus Darentum flumen obuium habet, qui è Suthreia demissus leni aluco vndas ducit per Dttanford, nunc Otford Danicæ stragis anno 1016. conscium, Regijsque ædibus superbam, quas Warhamus Archiepiscopus Cantuariensis tanta magnificentia sibi, & suis successoribus cõstruxit, vt ad amoliendã possessionis inuidiam, cum Henrico Otford.

octauo commutare necesse habuerit Cranmerus successor proximus. *Lullingston* vbi castrum olim fuit sedes familiæ nobilis eiusdem nominis inferiùs Darento apponunt, qui ad ostium Darentford. Dartford, vulgò Dartford, amplum & frequens forum suo nomini adsciscit, sub quo *Cretca* riuulus vnà commiscetur; ad cuius vadum Crettanford, nunc Creyford, Hengistus Saxo octauo à Saxonum ingressu anno, signa cum Britannis contulit, cæsisque ducibus, tanta strage protriuit, vt ab illis nihil sibi deinceps metuerit, & regnum in Cantio securus constituerit.

A Darento ad *Medweagi* ostium nihil suspicit Tamisis præter oppidula, quæ tacitus præterire, nullum famæ rerúmne dispendium. Inter ea primas tamen ferunt Grauesend notum, si quod aliud Angliæ oppidum, vtpotè statio inter Cantium & Londinum, vbi vtramque ripam propugnaculis communiuit Henricus octauus. Huicà tergo paulò interiùs adiacet *Cobham* sedes iam diu Baronum de *Cobham*, è quibus vltimus Ioannes Cobham Collegium hîc, & castrum ad *Cooling* fundauit, filiamque reliquit vnicam vxorem Ioannis de *La-Pole* Militis, quæ vnicam etiam genuit filiam Ioannam pluribus eduptam; peperit autem illa solummodò Reginaldo *Braybroke*. Maritus verò tertius Ioannes de *Oldcastle* dum rebus in religione innouandis studeret, suspendio & igne perijt. Reginaldi verò *Braybroci* vnica filia Ioanna contraxit nuptias cum Thoma Brooke de Comitatu Somersettensi, à quo nunc floret quintus Guilielmus Baro *Cobham*, de quo suprà dixi. A *Grauesenda* ad ortum est & Cliffe, à cliuo ædito cui insidet, nominatum, Synodo olim celebre, & *Clines at Ho* Bedæ dictum, Ho enim vocatur illa quasi Chersonesus, quæ Tamisim, & Medweagum fluuium intersita, hîc longè se in Ortum immittit.

Medwey. Medwege fluuius, nunc Medway (Britannicè nisi me veritas fugit, *Vaga*, cui Med Saxones addiderunt) fontes habet in Anderida sylua, quæ Wealde, id est, regio nemorosa Saxonibus dicta, & meridianam huius agri partem latè occupat. Primùm dum tenuis est *Penshurst* præterfluit antiquæ familiæ Sidnæorum sedem, cuius modo sydus erat, magnà illa spes hominum, expressissimũ virtutis exemplum, & literati orbis amor, Philippus noster Sydnæus, Eques longè clarissimus, ex illustri Warwicensi familia oriundus, qui acriter (ad Zutphenum Geldriæ cum hoste congressus fortiter occubuit.) Hic ille Sydnæus est quem Deus ideò natum voluit, vt priscorum heroũm specimen nostro

Weald.

Penshurst.

Philippus Sidnæus.

stro seculo ostenderet, ita eu improuiso ad se reuocauit, & nobis subduxit, ne deploratissimi nostri aui labes diutiùs videret. Vériùs enim de illo, quàm vel de Marcello, vel Ælio Vero Maronianum illud vsurpari poterat;

Ostendent terris hunc tantùm fata, neq; vltra
Esse sinent.

Ignis vtique quo clariùs effulsit, citiùs extinguitur, eripit se aufertque ex oculis subitò perfecta virtus, quicquid est absoluti faciliùs transfluit, & optimi neutiquam diurnant. Placidè si fas sit loqui, Sydnæe quiescas, nos te non lachrymis, sed admiratione decorabimus. Quicquid in te (vt de optimo illo Britanniæ Præside optimus scriptor loquitur) amauimus, quicquid mirati sumus: manet, mansurúmque est in animis hominum, in æternitatem temporum, fama rerum. Multos velut inglorios & ignobiles obliuio obruit, Sydnæus posteritati narratus superstes erit. Apud enim, vt canit ille Græcus, *ηρωϊκὸς ἐστιν ὄλεθρος.*

Hinc *Medway* fl. Tunbzíg respergit, vbi vetus est castellum quod Richardus Comes de *Clare* constituit, qui commutationis iure pro *Brionio* in Normannia accepit: eius enim auus Godfredus naturalis Guilielmi Ducis Normanniæ secundi filius, Aucensis, & Brionij Comes erat. Cùm etenim diu de Brionio disceptatum fuisset, *Richardus*, vt scribit Guilielmus Gemeticensis, *pro repetitione eiusdem castri in Anglia accepit oppidum Tunbrige. Asserunt enim Leucam Brionij cum funiculo circumcirca fuisse mensuratam & eodem fune in Angliam delato ad Tunbrige tantundem spatij in metiendo recepisse.* Veruntamen *Mauerium*, vt vocant, de Tunbzige eius successores Glocestriæ Comites clientelari iure ab Archiepiscopis Cantuariensibus ea lege tenuerunt, vt Archiepiscopis in inthronisatione Senescalli, & eorum liberi ipsis in tutela essent. Inde Maidstion petit, quam cùm Saxones Medpegerton dixerint, VAGNIACAS esse illas credo, quas Antoninus memorat, & Nennius in suo vrbium catalogo, *Caer Megvad* corruptè, pro *Medwag* vocarit: nec sanè distantiæ ratio repugnat: hinc à Noniomago, inde à Durobroui, de qua mox agemus. Sub posterioribus Imperatoribus, vt in tabula Peutegeriana nuper à M. Velsero edita videre est, MADVS dicitur. Sic sensim volucntibus annis sensim immutantur nomina. Oppidum hoc est frequens & cultum, magnáque longitudine extentum. In medio Archiepiscopi Cantuariensis palatium, ab Vffordo inchoatum, & ab Islepo absolu-

Tunbridg.

Maidstone. *Vagniacæ.*

Madus.

tum habent; alterum item publicum totius huius agri Ergastulum hîc constituitur, immunitatésque plurimas Reginæ ELIZABETHÆ fert acceptas, quæ Maiorem summum magistratum instituit, pro *Portgrevio*, quem priùs habuit, quod innuo, quia antiquum hoc sit Saxonicum vocabulum, & apud Germanos etiamnum rectorem denotet, vt Marckgraue, Reingraue, Landtgraue, &c.

Portgrevius.

Hîc sub Vagniacis, ab oriente sole fluuiolus Medwegæ consociatur, qui ad Leneham surgit, quæ Antonini sine controuersia DVROLENVM est, perperam in nonnullis exemplaribus *Durolenum*. Durolenum enim *Lenæus aquam* Britannis sonat, & præter nominis reliquias, distantia etiam à Cantuaria, & Roffa, hoc esse Durolenum comprobat; vt taceam situm ad viam Consularem Romanorum, quę olim à Dubri (vt author est Higdenus Cestrensis) per medium Cantium duxit. Nec aliud oppositum habet hic fluuius, quod memorem præter Leedes castrum, quod fuit Crevequerorum nobilium opus. Hi *de Crepito corde* in antiquis chartis nominantur, quorum primus Robertus cui successit Daniel, Danieli Robertus, Roberto Hamo qui filiam & hæredem Baronis de *Folkestan* duxit, è qua Hamonem suscepit, cuius vnicus filius Robertus patrimonium suum Regi Edwardo primo elargiebatur, cùm prole careret. Posteà Baronis de Bartholemæi de *Badilsmer* inauspicata erat sedes, qui illud perfidè contra EDWARDVM secundum, à quo dono acceperat, communiuit, sed posteà meritas perfidiæ pœnas capite soluit. Rem totã si placet legas ex historiola Thomæ *De-la-More* viri nobilis qui eadem tempestate vixit, & vulgò non habetur. *Anno* 1321. *venit Isabella regina ad castrum de* Leedes *circa festum Michaelis, atque ibi pernoctare voluit, at verò non est permissa ingredi. Hac re Regis animo offenso, vt in suum contemptum acta, conuocatis vicinis ex Essexia & Londino nonnullis Castrum iussit obsideri: Castrum tenuit B. de* Badelsmer, *in qua relicta vxore & filijs ipse cum reliquis Baronibus ad res Hugonum euertendas profectus fuerat. Interim inclusis de salute desperantibus, Barones cum suis* Kingston *vsque peruenerunt rogantes per intermissos Episcopos Cãtuariensem & Londinensem, & Comitem Pembrochia, vt obsidionem Rex solueret, polliciti se post proximum Parlamentum Castrum Regi in manus tradituros. Rex verò perpendens non posse diu obsessus resistere, exasperatus eorum contumacia, Baronum petitiones audire noluit: quibus in alias partes conuersis, posteà non modico labore Castro potitur,*

Durolenum. Leneham.

Leedes castle.

Crevequerorum familia.

reliquis

reliquiis in ea reperiis suffossis, vxoremq; cum filijs ad interitum Londinensi sum misit.

Hinc *Medweagu* per vberrima arua & *Allingtun* castrum vbi splendidas ædes construxit T. Wiattus, decidens Ailesfordum peruenit, Saxonicè Ægelesford, Henrico Huntingdonensi *Elfleu*, Nennio Episcopo, qui prodidit Britannicè *Saibenaighuibail* etiam dictum à Saxonibus ibi deuictis, vti Anglesfordum alij eodem sensu vocárunt. Guortimerus enim Britannus, Guortigerni filius Hengistum cum suis Saxonibus hîc aggressus est, quos incompositos, cùm secundum impetum sustinere non possent, ita fugauit omnes, vt de Saxonibus actum fuisset, nisi Hengistus declinandi periculi gnarus, in Tanetum insulam se recepisset, donec inuictus ille Britannorum impetus deferueret, & integra subsidia è Germania aduenirent. Ceciderunt hoc prælio duces partium, Catigernus Britannus, & Horsa Saxo, quorum hic ad Horsted non procul hinc sepultus loco nomen reliquit, ille magnifico elatus funere contumulatus creditur prope Ailesford, vbi vasta illa saxa erecta sunt, quæ imperitum vulgus à Catigerno Keith coty house hodie vocat. Haud procul ab altera è regione ripa *Birling* sedet Baronia olim Maminotorum deinde Saiorum, quorum tandem hæreditas per fœminas deuenit ad *Clintonios*, *Fiennes*, & *Attenatos*.

Ailesford. Horsted. *Catigerni sepulchrum.*

Orientali Medweagi ripæ paulò superiùs vetusta ciuitas apponitur, Antonino Dvrobrvs, Dvrobrivæ, & alibi rectiùs, Dvroprovæ, vel Dvrobrovæ. Bedæ *Durobrouis*, & inclinante Romano imperio, ita temporis progressus hoc nomen contraxit, vt Roibis nominaretur, vnde Saxonibus addito Ceaster Hroue-ceaster diceretur, nobisque contractiùs nunc Rochester, & Latinè *Roffa*, à Rhoffo quodam, vt iudicat Beda, sed pristini illius nominis Durobrouis aliquid in se retinere mihi videtur. Nec est cur quis dubitet de nomine, cùm præter Itinerariam rationem, & Bedæ authoritatem, *Durobrouis* in charta fundationis ecclesiæ Cathedralis expressè vocetur. Hoc tamen admoneo in impressis Bedæ libris *Durouernum* legi, vbi in M.S. *Durobrouis* concipitur. In conualle sedet muris malè firmis ex parte cincta, *seu*, vt inquit Malmesburiensis *ciuitas augusta*, vnde olim Castellum potius quàm vrbs habebatur. *Castellum* enim *Caestreforum* vocat Beda. Sed nunc ad occasum, orientem, & meridiem magnis suburbijs tumet. Casibus defuncta est nó paucis. Anno Christi 676. ab Athelredo Mercio prostrata, & deinde à-

Durobrouis. *Tabula antiqua à Velsero edita.* Roibi. Rochester.

Danis sæpiùs direpta. Templum magnificum erexit Ethelbertus Rex Cantij, quod & dignitate Episcopali illustrauit. Iusto primo episcopo designato: verùm cùm hoc vetustati cederet, Gundulphus circa annum 1080. restauranit, & presbyteris expulsis, monachos induxit, quibus iam ejectis, Decanus, VI. præbendarij, & Scholastici sunt subrogati. Iuxta templum, flumini impendet castrum opere, & situ satis munitum, quod Odonem Episcopum Baiocensem, & Cantij Comitem extruxisse fama refert. Verùm Guilielmus primus procul dubiò construxit, legitur enim in libro *Domesday*. *Episcopus de Rouecestre tenet in Elesforde pro uno ambio terræ in quo castellum sedet.* Certum enim est episcopum, cùm ex ancipiti rerum mutatione penderet, hoc contra Guilielmum Rufum tenuisse, & tandem rerum necessariarum inopia coactum, non tantùm castrum tradidisse, sed etiam de gradu deiectum solum vertisse. Recepto sic castello, Henricus primus qui Rufo successit, *Ecclesiæ Cantuariensi & Archiepiscopis eius custodiam, & conturbationem in posterum possidendam concessit*, vt habet Florentius Wigornienſis, *& in eodem turrem sibi construendi licentiam.* Ex quo tempore vna, & altera obsidione fatigatum fuit, sed tùm maximè, cùm Barones armorum strepitu totam Angliam concuterent, & Simon de Monteforti acerrimè, sed frustra oppugnaret, pontemque sublicium rescinderet. Pro quo saxeum arcuato opere spectatissimum è Gallorum manubijs substruxit postea Rob. Knowles, qui ab infimo gradu, ad summum honoris fastigium bellica virtute conscendit. Sub hoc ponte Medweagus violentus, & torrens æstuat, & eluctatur, statimque sedatior nauale se exhibet classi omnium quas Sol vidit bellico apparatu instructissimæ, & in omnia momenta paratissimæ, quam Diua Elizabetha ad suorum tutelam, & hostium terrorem maximis impensis ædificauit, ad eamq; defendendam propugnaculum in ripa apposuit.

Vpnore.

Nunc Medweagus lætior, & latior crispantibus vndis spectatu amœnissimus fœcundos agros subluit, donec Sheppey insulæ obiectu diuisus (quam Ptolemæi Toliatin esse suspicamur, vt suo loco dicemus) duobus in Tamisis æstuarium ostijs infertur, quorum occidentale Westfwale: orientale, quod Sheppeiam à continenti abscidisse videtur, Eastfwale dicitur, Bedæ Genlade, ad quod Middleton, nunc Milton villa olim regia, Sittingburne diuersorijs refertum, & *Tonge* castri reliquiæ in vicinia cernuntur, quæ sedes fuit antiquæ Guncellini de *Badilsmere*, viri magnæ nobilitatis,

Familia de Badilsmer.

K

bilitatis, cuius filius Bartholomæus Guncellinum genuit, qui ex hærede Radulphi *Fitzbernard* Domini de *Kingsdone* Bartholomæum procreauit illum seditiosum de quo dixi, qui ex Margareta Clara suscepit Matildem Ioannis Veri Comitis Oxoniæ coniugem, Margaretam Ioannis Tiptoft, Margeriam Guilielmi Roos, & Elizabetham Guilielmi Bohuni Comitis Northantoniæ. Feuersham inde visitur Stephani regis monasterio, & tumulo olim notum. Iuxta quæ puteos magnæ profunditatis, hinc inde, vt etiam alibi per hunc agrum vidimus, de quibus variæ feruntur opiniones. Ego autem nihil quod opiner, habeo, nisi putei illi fuerint, è quibus cretam albam ad stercorandos agros effodêrunt olim Britanni, vt docet Plinius. *In centenis enim*, vt inquit ille, *pedes puteos egêrunt ere angustiatur, sed intus spatiantur*, cuiusmodi hi ipsi sunt, quos dicimus. Puteiin Cantio cur fossi.

Inde aperto littore, quod cochleis & ostreis fœcundum ostreor sinque viuarijs frequens, Reculuer cernitur, Saxonicè Wreculf. sed Romanis olim & Britannis Rvtvpiæ, sic enim Notitiarum libro vocatur, qui Tribunum cohortis primæ Vetasiorum in excubijs hîc sub littoris Saxonici Comite (sic enim tunc temporis Maritima Cantij ora vocabatur) egisse memorat. & hanc sanè suam antiquitatem effossis Imp. Rom. nummis adhuc testatur. Ethelbertus Rex Cantij olim Cantuariâ Monacho Augustino cócessisset, in hac sibi palatium extruxit, Bassa Saxo monasterio ornauit, è quo Brightwaldus octauus Cantuariensis ecclesiæ Archiepiscopus euocatus erat. Hinc Reculfminster etiam à monasterio dictum fuit, olim Edredus Edmundi senioris frater ecclesiæ Christi Cantuar. donaret. Hodie verò nihil aliud est, quàm viculus rusticus, & si quid nominis habet, ex monasterio illo habet, cuius sacræ turres Pyramidales vsui sunt nauigantibus, ad tænias quasdam, & brevia in Tamisis ostio euitanda. Vt enim canit ille in Philippeide Rheculuer. Rvtvpiæ.

Cernit eleriferum Tamisim sua Dorsidi amœna
Flumina miscentem.

Nunc ad Thanet insulam deuenimus, quam tenui intercurrente alueo, à continente disterminat Stoure flu. Bedæ Wantsum, qui duobus in sylvestri regione, quam Wealdo vocant, disparatis fluuiolis coalescens, quam primum solidus fertur, Ashfurn & Wy, emporiola nota inuisit, inde Chilham, siue vt alij vocant *Iulham*, vbi castri antiqui ruderum est, quod Fulbertus quidam Douorensis constructisse memoratur, cuius è filio Stoure fl. Chilham.

Fulberti de Dour stirpe.

Richardo neptis Roisia vt legitur, enupta Richardo filio naturali regis Ioannis, Loram vnicam filiolam reliquit vxorem Gulielmi Marmioni. Constans fama apud incolas est Iulium Cæsarem in secunda contra Britannos expeditione, hîc castrametatum fuisse, & inde *Iulham*, id est, Iulij statio, vel domus dictum: & ab illis, nisi me fallo, facit ipsa veritas. Prodit enim Cæsar ipse, cùm noctu à littore XII. millia pass. confeciſſet, ad flumen primùm cum Britannis conflixisse, ibique cùm eos in syluas coniecisset, castra munuisse: vbi crebris arboribus succisis locum egregiè natura, & opera munitum habuerunt Britanni. Hic enim locus XII. à littore mill. exactè abest, nec aliud est interpositum flumen, vt necesse fuerit, ad hunc castris primis peruenisse: in quibus decem etiam dies suos continuit, dum classem tempestate afflictam reficeret, & subduceret. Sub hoc oppido, tumulus viridanti cespite vestitus ostenditur, quo conditum multis retrò ante seculis *Iul-laber* ferunt, quem alij Gigantem, alij veneficam fuisse somniant. Ego verò, cùm aliquid antiquæ memoriæ eo nomine latêre existimarim, propemodũ mihi persuaserim Laberium Durum Tribunum militum hîc situm, quem interfecêrunt Britanni in itinere, ab illis quæ dixi castris, & inde *Iul-laber* tumulum dictum fuisse.

Laberius Durus Trib.

Durouernum,

Quinto hinc milliari Stoure diuiso alueo, DVROVERNVM primariam huius prouinciæ vrbem rapidè alluit, noménque fecit. *Durwhern* enim fluuium rapidum Britannis denotat. Ptolemæo pro *Durouerno* DARVERNVM, Bedæ & alijs DOROBERNIA, Saxonibus Cantpapaburh, id est vrbs populi Cantiani, Nennio, & Britannis *Caer Kent*, id est vrbs Cantij, nobis Canterbury, Latinis Cantuaria dicitur. Vrbs peruetusta, Romanóque sæculo procul-dubio illustris, *Nec adeò magna* (vt inquit Malmesburiensis) *nec exiliter parua, quæ & terræ positione soli vbertate, & integro murorum ambitu, fluuij vicinia, nemorum opportunitate inclita, præterea maris vicinitate piscium fœcunda.* Heptarchia Saxonica efflorescente, regni Cantij caput, & sedes regia fuit, donec Ethelbertus Rex eam, cum iure Regali Augustino Anglorum Apostolo concesserit, qui Archiepiscopali sede hîc stabilita, Angliæ Metropolim constituit. Iam inde incredibile est, quantum floruit, cùm Archiepiscopali dignitate, tùm meliorum literarum schola, quam Theodorus septimus Archipræsul instituit: & quamuis Danico bello conquassata, & fortuitis incendijs magna ex parte subinde absumpta, semper tamen re-

Canterbury.

nata est splendidior. A Normannorum ingressu, cùm Guilielmus Rufus, vt est in Annalibus S. Augustin. *dedisset ciuitatem Cantuariæ Episcopis ex solido, quam tenuissent antea ex beneficio*, religionis nomine, & præsulum benignitate, inprimis Simonis *Sudbury*, qui mœnia restauranit, non modò respirauit sed eò splendoris, quasi subitò accreuit, vt priuatorum ædificiorum pulchritudine, omnes Britanniæ ciuitates adæquârit, sacrarum verò ædium magnifica structura, & frequentia, celeberrimas quásque superârit. Inter has duę maximè enituêrunt, Christi scilicet, & Diui Augustini vtrumque Benedictinis monachis oppletum: Christi autem templum in medio quasi vrbis sinu, tanta maiestate, vt Erasmus inquit, se in cœlum erigit, vt procul etiam intuentibus religionem incutiat. Augustinus ille, quem dixi, hoc Romanorum fidelium opere, vt author est Beda, antiquitùs factum recuperâuit, Christo sacrauit, sedem successoribus constituit, in qua septuaginta duo iam perpetua serie sedêrunt Archiepiscopi. E quibus Lanfrancus & Guilielmus Corboyl superiorem Ecclesiæ partem, & qui successêrunt, inferiorem, quum illud vetustius opus incendio concidisset, ad eam qua nunc cernitur amplitudinem maximis impensis, quas superioribus sæculis superstitio suggessit, perduxêrunt. Plurimi enim summi, infimi, confertim huc cum ampliſſimis donarijs, ad visendum Thomæ Becketti Archiepiscopi tumulum confluxêrunt. Qui à militibus hoc in templo trucidatus, quòd se regi peruicaci animo opposuisset, & à Pontifice Romano in Martyrum album relatus, diuino honore colebatur, tantísq; muneribus onerabatur, vt thecę, in qua conditæ fuêrunt eius reliquiæ, vilissima pars aurum fuerit. Gemmis raris, vt inquit Erasmus, & prægrandibus collucebant, nitebant, fulgurabant omnia, templum etiam vniuersum plusquam regijs opibus vndique luxuriauit, Christíque nomine quasi obliterato, in S. Thomæ transijt. Nec vlla alia re æquè celebratum fuit, ac huius memoria, ac sepultura, licèt aliorum sepulchra non immeritò iactet, inprimis Edwardi principis Walliæ cognomento *Nigri*, herois bellica laude ad miraculum præstantissimi, & Henrici VIII. Regis Angliæ potentissimi. Verùm has nebulas Euangelij lumen sub Henrico VIII. discussit, monachorúmque examina dispulit, pro quibus in Christi templo Decanus, Archidiaconus, Præbendarij XII. & verbi diuini sex præcones sunt collocati, qui diuinum verbum in circumuicinis locis disseminent. Alterum templum huius pertinacissimus

cissimus æmulus sub vrbem ad Orientem sedem habuit, S. Augustini nomine notum, quod ipse Augustinus, & Ethelbertus Rex, eius hortatu, Petro & Paulo posuerunt, vt sepultura esset, tùm Regum Cantij, tùm etiam Archiepiscoporum, (nondum enim in vrbe sepelire fas erat) infinitisque opibus cumulârunt, concessâ Abbati officina monetaria, cum iure pecuniam signandi. Nunc verò maxima parte suis ruinis inuoluta, reliqua in ædes regias conuersa, quantum fuerit intuentibus facilè ostendit. Ipse verò Augustinus in eodem sepultus erat, cum hoc vt testatur Thomas Spot, epitaphio,

Inclitus Anglorum præsul pius, & doctus altum,
His Augustinus requiescit corpore sanctus.

Nihil attinet de altera ecclesia, huic vicina, dicere, quæ, vt habet Beda, à Romanis condita fuit, Martinóque sacrata, in qua ante Augustini aduentum, Bertha Ethelberti vxor Christianis sacris interesse solebat. De castro ad Australe vrbis latus fatiscentibus nunc propugnaculis, cùm non admodum magnam præ se ferat antiquitatem nihil occurrit, quod memoria dignum, nisi à Normannis constructum fuisse. De sedis Cantuariensis dignitate, quæ olim longè amplissima fuit, nihil dicam, nisi vt superioribus seculis in Romana hierarchia, Archiepiscopi Cantuarienses Pontificis Romani Legati, & veluti alterius, vt dixit Vrbanus II. orbis Patriarchæ erant; sic cùm fugata esset Pontificum authoritas, in Synodo, an. 1534. decretum, vt illo titulo deposito, Primates, & Metropolitani totius Angliæ dicerentur. Quam dignitatem nunc gerit Reuerendissimus in Christo pater, D. Ioannes Whitgiftus, qui & Deo vitam, & Ecclesiæ operam omnem sanctè consecrauit. Cæterùm Polus Borealis supra Cantuariæ horizontem grad. II. scrup. XVI. attollitur, Longitudo verò XXIIII. partib. LV. scrup. definitur.

Primas, & Metropolitanus Angliæ.

A Dorobernia Saturo statim se in vnum colligit, simplexque fertur per Fordich (qui paruus Burgus de *Forwich* Guilielmi primi libro dicitur) laudatis trutis insignem, ad Saturemouth venit, vbi duo itinera dispensatis aquis sibi aperit, nomenque relinquens, Thanatum dicitur. Thanaton ab Occasu, & Austro insulam faciens, ab alijs enim partibus Oceano abluitur. Hanc Solinus ATHANATON, & THANATON alijs exemplaribus dixit, Britanni *Inis Rythin* (teste Asserio) fortassè à Phocis, Saxones Tanet, & Tanetland, nos Tenet. Terra tota est ex creta albicanti, frumentarijs campis fœlix, & vberi glebâ, octo mill. in longitudine

Fordich.

Thanaton.

Tenet.

dine extenditur, quatuor in latitudine pater, familiarum sexcentarum habebatur, pro quo in Beda mendosè legitur *millesimum sexcentesimum*. Quòd verò Solinus nullo serpi angue hanc insulam scribat, & terram hinc asportatam angues necare, iam falsum deprehenditur. Proinde etymologia illa [illegible], i. à serpentium morte deducta planè labascit. Hîc primam exscensionem fecêrunt Saxones, hîc illis perfugium, hîc magnas eorum strages ædidit Guortimerus Britannus, cùm ad *Lapidem titulî* (sic in Nennio vocatur locus, quem fatemur eo ferè sensu nunc vocamus, & portum fuisse constat,) præcipitatâ fugâ in myoparones coegerit. Quo etiam loco (inquit ille) iussit se sepeliri ad compescendos, vt existimauit, Saxonum furores; quemadmodum Scipio Africanus, qui ita sibi sepulchrum statui præcepit, vt Africam prospectaret, ratus vel hoc etiam Pœnis terrori futurum. Hîc etiam ad Wippedfléte, à Wippedo Saxone interfecto sic dictum, Britannos multis prælijs attritos fudit Hengistus. Augustinus multis pòst annis in hanc terram conscendit, cuius benedictioni regionis fœcunditatem ascripsêrunt sacerdotes credulî, Monachúsq; Gotcelinus exclamauit. *Felix tellus* Tanet, *sed fœcunditate, sed felicissima tot deifererum adiutrum, imò tot ciuium superuenum hospitio.* Posteà Danorum direptionibus ita afflicta, qui Domneuæ monasterium, nunc Thanet virginibus velatis sacratum omni crudelitatis genere pollucrunt, vt non ante pacata Normannici imperij tempora reflouerit. *Lapidem titulî* Lapis vinul.

Nec tacendum quod in singularem incolarum laudem cedit, præcipuè eorum qui iuxta stationes *Margat, Ramsgate, & Brodstear* habitant. Sunt enim viri summè industrij, qui quasi Amphibij, & mari & terra victum quærunt, cum vtroque elemento rationem habent, & piscatores & aratores, & agricolæ & nautæ; quíque stiuam in agro sulcando, ijdem clauum in nauigando tenent. Pro ratione anni retia nectunt * asellos, haleces, scombros, &c. piscantur, nauigant, merces exportant: ijdem agros stercorant, arant, seminant, occant, fruges demetunt, & recondunt, in vtrumque instructissimi, sic illis labor in orbem agitur. Cùmque subinde hîc naufragia fiant, obiacent enim littori formidolosa illa nauigantibus vada, & * puluini, quæ *The Goodwyn, The Brakes, The foure fosse, The Whitdick*, &c. vocitant; strenuam in mercibus recuperandis operam nauare solent. ✠ *Diligentia singularis.* * Codda. * Shelues.

Ad Australe Wantsumi ostium, quod alueum mutasse credunt, è regione insulæ apposita fuit vrbs, quæ Ptolemæo Ruv- Rhutupis.

TVPIÆ,

TVPIÆ, Tacito PORTVS TRVTVLENSIS, pro *Rhutupensi*, si B. Rhenanus vos non fallit, Antonino RHITVPIS PORTVS, Ammiano RHVTVPIÆ STATIO. Orosio RHVTVBI *portus & ciuitas*, Anglis, teste Beda, Reptacester, alijs Ruptimuth, Alfredo Beuerlacensi Richberge, hodiè Richborow. Vnde hoc enatum nomen in confesso non est. Veruntamen cùm à fabulo loca huic vicina Sandwich, & Sandibay denominentur: & *Rhyd Tuſith* Britannicè vadum fabulosum sonet, inde, si auderem, libentèr deducerem. In deiectu collis vrbs exporrecta videbatur. Arx æditiori loco Oceano imminebat, qui ita iam arenis inuectis excluditur, vt à milliari vix eam salutet. Longè celeberrima fuit, Romanis rerum potientibus. Hinc è Britanniâ, in continentem frequens traiectus, ad hanc Romanæ classes appulêrunt, Lupicinus à Constantio in Britanniam ad coercendas Scotorum & Pictorum excursiones missus, Herulos, Batauos, & Mœsicorum numeros hîc exposuit. Theodosius etiam Theodosij Augusti pater (cui statuas, testante Symmacho, equestres ob Britanniam pacatam Senatorius ordo decreuit) cum suis Herculijs, Iouijs, Victoribus, Fidentibus (hæ Romanorum erant cohortes) huc delatus est. Posteà cùm Saxones piratæ sublatis commercijs, maria bello intercluderent, & littora nostra crebris latrocinijs infestarent, Legio Secunda Augusta, quę à Claudio Imperatore è Germania traducta, plurimos annos Iscæ Silurum in Walliâ consederat, huc translata, Præpositúmq; suum hîc habuit sub Comite littoris Saxonici. Quam præposituram fortasse gessit Clemens ille Maximus, qui in Britanniâ à militibus Imperator salutatus Gratianum interfecit, & posteà Aquileiæ à Theodosio occisus. Hunc enim Ausonius Rhutupinum latronem in his versiculis de Aquileia dixit.

Portus Trutulensis.

Richborrow.

Clemens Maximus.

Maximus armigeri quondam sub nomine lixæ.
Felix quæ tanti spectatrix læta triumphi,
Fudisti Ausonio Rhutupinum Marte latronem.

Alium etiam Rhutupiarum præsidem Flauium Sanctum obliuione in Parentalibus suis vindicauit idem Poeta, de quo cecinit.

Suos qui Rhutupini nomine Britanniam omnem intelligi volunt.

Militiam nullo qui turbine sedulus egit,
Præside latatus quo Rhutupinus ager.

Claudium Contentum patruum, qui ingentem pecuniam fœnori inter Britannos occupatam, & vsuris multiplicatam extraneis morte præreptus liquit, hîc etiam situm, funebri carmine

mine profequitur Auſonius.

Et patrios Elegeia meos reminiſcere cantus,
Contentum, ſelbus quem Rhutupina tegit.

Poſt Saxonum aduentum floruêrunt etiam Rhutupiæ. Ethelberti enim Cantij regis Regiam fuiſſe memorant ſcriptores, Bedáque ciuitatis nomine inſigniuit, Iam inde deficere cœpit, nec nomen vſquam legitur, niſi apud Alfredum Beuerlacenſem, qui Alcherum cùm Cantuaritis Danos ſpolijs implicatos, ad hanc Richberge tunc dictam fudiſſe prodidit. Nunc verò veſtigia eius omnia tempus eraſit, vtque nos doceat vrbium perinde ac hominum fata volui, hodie aruum eſt, in quo platearum tractus cùm ſeges ſuctreuerit, ſe interſecantes videas. (Vbicunque enim plateæ duxerunt, rareſcit ſeges) quas vulgò *S. Auguſtines creſſe* appellant. Et ſemiruta quædã arcis mœnia ſolum ſuperſunt, quadratâ formâ ſabulo tenaciſſimo materiata. Arcem esse dijudices, ſita adeò ſublimi vliginoſam in Taneto planitiem deſpicit, quam Oceanus ſe paulatim ſubtrahendo deſtituit. Vrbis autem area nunc aratro proſciſſa nummos Romanorum aureos, & argenteos, vetuſtatis ſua indicia ſæpenumero egerit, prolémq; ſuam paulò inferiùs oſtendit, quam à ſabulo Sondwic dixêrunt Saxones, nos verò Sandwich. Hoc è quinque portuum, quos vocant, numero, ad Septentriones & occaſum mœnibus, aliàs aggere, flumine, & foſſa munitum, olim Danorum furores, ſuperiori ætate Gallorum ignes ſenſit; nunc incolis ſatis frequens licèt portus ex aggeſtis arenis, & magna naue oneraria Pauli IIII. PP. in ipſo alueo depreſſa, non ſit nauigijs magnis ferendis iuſta altitudine. Sandwich.

Sub Rhutupijs Ptolemæus CANTIVM promontorium, quaſi extremum huius anguli verticem ſtatuit, quod corruptè nonnullis exemplaribus NVCANTIVM, & ACANTIVM, Diodoro CARION, nobis hodiè The Foreland dicitur. Verùm omnia hæc circumquaque littora à Rhutupijs *Rhutupina littora* Poëtis dicuntur. Hinc Iuuenalis cùm Curtium Montanum delicatulum ventriconem ſatyricè inſectaretur, de oſtreis ex hoc littore Romam delatis. Cantium Prom. The Foreland. Rhutupina oſtrea.

---- nulli maior fuit vſus edendi
Tempeſtate meâ, Circeis nata forent, an
Lucrinum ad ſaxum, Rhutupinove edita fundo
Oſtrea, callebat primo deprendere morſu.

Et Lucanus.

Aut

Aut vaga cùm Thetis, Rhutupinâq; littora feruent.

Fretum Britannicum.

Hæc ora maritima ab Europæ continente, freto diſiungitur, vbi maria terram perfodiſſe credunt nonnulli, Solinus *fretum Gallicum* appellat, Tacitus, & Ammianus *fretum Oceani, & Oceanum fretalem.* Gratius Poeta *Freta Morinum dubio refluentia ponto.* Belgæ Dehoſden, à duobus promontorijs, vt annotauit doctiſſimus Abrah. Ortelius. Nos *The ſtrait of Calleis.* Galli *Pas de Callais.* Hic enim locus eſt, vt inquit noſtri temporis Poeta,

- - - - - - - - - - gemini quà ianua ponti
Faucibus angustis, latéque frementibus vndis
Gallorum Anglorúmque vetat concurrere terras.

Horrendis, vt verè inquit Marcellinus, hoc fretum attollitur æſtibus, turſúsque in ſpeciem complanatur camporum; bis inter duos lunæ exortus affluens bísque remeans. Attollente enim ſe Luna, ad Meridianum, & ſub Horizonte in oppoſito iam demerſa, ſupra modum hîc intumeſcit Oceanus, & immenſa aquarum moles tanto cum murmure in littora irruit, vt non ſine cauſa ille dixerit *Rhutupinâque littora feruent.*

Morini.

Ex aduerſo in continente conſedêrunt MORINI, ſic antiquâ Celtarum linguâ dicti, quaſi maritimi, ſiue maris accolæ. Eorum regio nunc *Conte de Guines*, & *Conte de Bolenois* dicitur, duósq; olim nominatiſſimos habuit locos, GESSORIACVM, & ITIVM, vnde Cæſar commodiſſimum è Gallia in Britanniam eſſe traiectum prodidit, plurimíque fuiſſe credunt, quod nunc *Callais* vocant, ſed magnus ille & eruditus Hoſpitalius Galliæ Cancellarius, rei antiquariæ peritiſſimus aſſerit Caletum minimè vetuſtum eſſe, tantúmque viculum fuiſſe, eiuſmodi Galli *Burgado* vocant, priuſquam Philippus Comes Bononienſis mœnibus incinxerit, non multis antè annis, quàm Angli expugnauerint. Nec vſpiam legas aliquos inde in Britanniam ſoluiſſe ante illa tempora. Itium igitur alibi quærendum exiſtimo, ad *Vitſan* ſcilicet inferiùs prope *Blaneſt*, quod nos Wilpitſan vocamus, verbo ab Itio non abludente. Huc enim omnes ex hac inſula tranſmiſiſſe, & inde in eadem ſoluiſſe, ex hiſtorijs noſtris obſeruamus, vſque adeò vt Lodouicus Sanctus cùm Thomam Cantuarienſem religioſa peregrinatione inuiſeret, hoc ſolum à Diuo illo nupero demiſiſſimè contendit, vt inter *Vitſan*, & Douer nemo naufragio periret: quaſi hinc inde eo tempore commodiſſimus fuerit traiectus, nec alibi ſanè hoc fretum magis coarctatur. Quamuis exiſtimandum ſit nauigantes

Itius portus.

Breuiſſimus inter Galliam, & Britanniam traiectus.

in

in transmittendo non nauigationis compendium, sed portuum opportunitatem vtroque in littore spectasse. Sic quamnis fretum angustissimum sit inter *Blancs* Galliæ, & The Foreland Angliæ: nunc tamen traijciunt inter Dubrin, & Caletum, superioribus seculis priusquam obstrueretur Portus *Viuus*, inter illam, & Dubrin, anteà verò inter Rhutupias, & Gessoriacum, vnde Claudius Imp. & alij quos dixi duces in Britanniam transmiserunt. GESSORIACVM hoc Plinius *Portum Morinorum Britannicum* vocare videtur, fortasse ob traiectum inde in Britanniam, Ptolemæus, apud quem in locum Itij prorepsit, *Gessoriacus nauale*, qua etiam significatione, Britanni *Bowlin lleng* vocitant. Nam Gessoriacum fuisse maritimum illud oppidum, quod Ammianus BONONIAM, Galli *Boulogne*, Belgæ Beunen, nos Boleu vocamus; asseueranter contra Boethium Scoticum & Turnebum affirmarim; cùm ex B. Rhenani authoritate, qui tabulam militarem antiquam vidit, in qua scriptum *Gessoriacum, quod nunc Bononia*, tùm itineraria ratione, quę exactè respondet distantiæ, quam inter *Ambianos*, & *Gessoriacum* interposuit Antoninus. Sed quod instar omnium est, pyraticam Carausij factionem, quam * Gessoriacensibus muris inclusam, & captam retulit Panegyricus Constantiò A. dictus: alter ad Constantinum Maximum eius filium, ad * Bononiam fuisse deuictam commemorat, vt Bononia, & Gessoriacum sit necessariò vnum idémque oppidum, vetustiúsque nomen sub eo tempore exoleuisse videatur. Nec enim iudicandum est, tantos authores ad tantos principes, in huius loci notatione (recenti tùm memoria) aberrauisse. Sed quid mihi cum Gallia? Certè horum memoriam libentiùs vsurpaui, quod maiorum nostrorum virtus sæpissimè hac in ora emicuit, qui Caletum, & Gessoriacum Gallis extorsèrunt, quorum hoc supplicanti Gallo, post octennium pacta pecunia reddidèrunt, illud verò, annos CCXII. Gallo fremente, tenuêrunt.

Gessoriacum.

Bononia Gallię.

Tabula Panegyriana nunc adhuc Venetijs.

* *Pag. 272. edition. Basileuf.*

* *Pag. 251.*

Nunc Britanniam plenis velis, & secundo æstu repetamus. A Cantio promontorio in Austrum per aliquot milliaria crebro colle exurgens procurrit littus. Sed cùm ad Sandon, id est, tumulum arenarium, & Deale castra vicina peruenerit, quæ Henricus VIII. patrum memoria extruxit, subsidet, planum & apertum mari obiacet. Ad Deale illud, *Dele* Nennius vocat (& verè opinor, iacentem enim & apertum ad mare, vel flumen planitiem sic hodie appellant Britanni nostri) Cæsarem appu-

Sandon. Deale.

Vbi Cæsar appulit.

lisse

liſſe conſtans eſt fama, Nenniúsque ſuffragatur qui barbarè ſcripſit. *Cæſar ad Dele bellum pugnauit*: Tabula item penſilis in Caſtro Douetenſi, hoc idem comprobauit, fidémque etiam facit Cæſar ipſe, qui aperto, & plano littore ſe terram conſcendiſſe, difficilíque pugna à Britannis exceptum memorat. Vnde Lelandus noſter in Cignea Cantione

Iactat Dela nouas celebris arces
Notáſ Cæſareis locus trophæis.

Cæſarù in Britanniam ingreſſus.

Vide pag. 35.

Ille enim (à curſu paulatim digredi liceat) omnibus, vt è Seneca habet Pomponius Sabinus, terra marique captis, Oceanum reſpexit, quaſi orbis Romanus non ſufficeret, alium cogitauit, claſſéque mille nauium (ſic ex Cota ſcribit Athenæus) vel vindictæ de Britannis, qui Gallis opem tulerunt, ſumendæ, vt Strabo; vel Britannicarum Margaritarum ſpe, vt Suetonius; vel gloriæ cupiditate vt alij tradunt, inflammatus, anno ante Chriſtum natum LIIII. & rurſus ſequenti, Britanniam ingreſſus eſt. Cùm antea, non vt fabulatur Rogerus Bachonus, ſpeculis in ora Gallica diſpoſitis, & arte Catoptrica quæ latentes ſpecies multiplicat; ſed per ſpeculatores, vt ipſe, & Suetonius conteſtantur, portus & nauigationem exploraſſet. Quid hic geſſerit ipſe ſatis ſuſè literis mandauit. Sat mihi ſit de illo è ſcriptoribus paucula, quæ minùs ſunt protrita, paucis adnotare. Cùm hanc inſulam adiret, licet tot rebus geſtis clariſſimus eſſet, ea fuit temperantia, & à noſtri ſeculi pompa adeò alienus, vt tres ſolummodo domeſticos in famulatu haberet. Quod Cotas qui tunc ſecundum in caſtris locum obtinebat, in Commentario ſuo Græco de Romanorum Repub. (authore Athenæo) prodidit. *Cùm Britanniam peragraret* inquit Seneca, *nec Oceanus felicitatem ſuam continere poſſet, audiuit, deceſſiſſe filiam, publica ſecum fata ducentem: ſed tam citò dolorem vicit, quam omnia ſolebat.* Hoc ipſo etiam in loco cùm ſecundò Britanniam aggrederetur, vt ex amiſſis Suetonij monumentis habet Eutropius: *Scæua miles Cæſaris cum quatuor commilitonibus nauicula ante tranſuectus eſt ad ſepulum inſula propinquum, atque interea receſſu Oceani deſtitutus eſt. Complures Britanni in paucos Romanos impetum faciunt: ceteri tamen qui perrari comites ipſius fuerant, nauigio redierunt: Scæua impetu territus manet, vndique telis obruitur: ac primò pilo reſtitit, poſtremò gladio rem gerit ſolus in plures. Cùmque feſſus, vulneratúſque eſſet, & galeam ac ſcutum ictibus perdidiſſet, cum duobus loricis uacauit ad caſtra Cæſaris, & popoſcit ab imperatore veniam pro temeritate, quam Cæſar Centu-*

In libro de arte & natura.

rionatum

vinctum homine subiecit. Hic ille Scæua est, cuius virtute in bello ciuili, Dyrrachij clarissimè enicuit, quemque sessione Britannum fuisse Poeta noster Iosephus in Antiochide prodit, in his de Britannia versibus

Hinc & Scæua fuit, pars non obscura tumultus
Ciuilis, Magnum solus qui vsque solutâ
Obsedit, mœrens frustra pro Cæsare murum.

Alia Cæsaris in nostra regione gesta ex ipso petas. Nec enim ego grandæuum illum Britannum conuenio, quem M. Aper (apud Quintilianum) in hac insula vidit, qui se fatebatur pugnæ interfuisse quâ Cæsarem arcens littoribus aggressi sunt. Nec ego historiam iam conscribere in animo habeo. E Britannia victor reuersus, thoracem ex Britannicis margaritis factum, vti apud Plinium legimus, Veneri Genetrici in eius templo dicauit. Captiuósque, vt author est Honoratus, nonnullos Britannicos ad officia Theatralia Aulæáq; etiam, in quibus suas victorias Britannicas depinxerat, donauit. Quæ cùm Britanni, qui in ipsis picti erant tollere solebant, cecinit Virgilius.

Purpureáq; intexti tollant aulæa Britanni.

Verùm iam satis exorbitauimus; ad propositum reuertamur.

Huic littori satis longo tractu cumuli, velut aggeres subsunt, quos ventus congessisse nonnulli suspicantur; ego verò munitionem, seu potiùs nauale castra esse existimo, quæ Cæsar decem dierum labore, ne nocturnis temporibus intermissis confecit, vt in ea afflictas naues subduceret, contrá; tempestates, & Britannos, qui ea frustrà sunt adorti, tutaretur. Audio enim ab accolis hunc aggerem Dunes vocari, quasi Romanorum opus. Eoque magis credo Cæsarem hîc appulisse, quòd prodat septimo hinc milliari (sic enim legit antiquus liber à Fl. Constantino viro consulari emendatus) mare ita montibus angustis contineri vti telum ex locis superioribus in littus adigi possit. Certè statim à Deale cautium eminentia (*molem magnificam* vocat Cicero) Crythmo quam *Sampiram* vocant fœcunda per septem plus minus millaria ad Douer procurrit, vbi dehiscit, & se transeuntibus aperit; eáque loci est natura, vt perinde ac Cæsar scribit, inter duos colles mare admissum, & continuerit. Hoc cautium diuortio Dyana interiacet, cuius Antoninus meminit. Saxones Dofra dixerunt nos Douer. Inditum nomen scribit ex Eadmero Darellus, quia clausus, & impeditus erat. Cum enim, inquit, *antiquis temporibus valdè ea loca pertinax mare se diffunde-*

Thorax Veneri.

Nauale Cæsaris castra.

Dunes.

Sampiram.

Dubris. Douer.

vel, necessitatis vrgentis, fit effectum est, vt artificibus quibuslibet suum ibi exercitium esset. Guilielmus Lambardus tamen nominis rationem à *Dufferin*, quod Britannicè locum acclivem significat probabilius deduxit. Oppidum quod inter cautes consident (vbi portus ipse olim fuit, quem mare se insinuaret, vti ex anchoris, & nauium tabulis erutis colligitur) portus opportunitate, quæ iam ferè nulla est, & in Gallium traiectu magis celebratur, quàm sua vel elegantia, vel frequentia. Celeberrimus enim est traiectus, cautumque olim lege erat vt nemo qui religionis gratia peregrè proficisceretur, alibi traijceret. Qua Oceanum iam glarea interiecta exclusum spectat, mœnibus præcinctum fuit, quorum pars aliqua supereſt. Templum habuit Martino sacrum, à Victredo Cantij rege fundatum, militum etiam Templariorum ædes, quæ iam disparuerunt, sedemque præbet Archiepiscopi Cantuariensis suffraganeo, qui cùm grauioribus Archiepiscopus negotijs districtus sit, quæ ordinis sunt, non quæ iurisdictionis episcopalis gerit. E colle, seu potius rupe, quæ à dextra, omni ferè ex parte confragosa in admirandam altitudinem exurgit, castellum amplissimum instar vrbeculæ, opere munitissimum, & turribus frequentissimum subiecto freto quodámodo minatur: *Clausum & repagulum Angliæ* vocat Matth. Parisiensis. Vulgus hominum à Iulio Cæsare constructum somniat. A Romanis primò conditum ex lateribus illis Britannicis in sacello, quibus vti sunt in suis substructionibus, arbitror. Præcipitante in occasum Romano imperio, Numerum Tungricanorum, qui inter auxilia Palatina numerabantur, hîc in præsidio collocârunt, è quorum apparatu sagittæ illæ magnę videntur, è basilicis solitæ emitti, quas pro miraculis iam ostendunt castellani. A Saxonum ingressu, vique ad confectum eorum imperium, nusquam, ne verbulum de hoc castro, siue oppido legerim, nisi in schidis quibusdam ex tabula pensili hîc asseruata, descriptis, quę memorant Cæsarem, cum ad Deale appulisset, & ad Baramdowne, (hæc equitabilis est planities adiacens, & explicandis copijs opportuna) Britannos profligasset, Douerense castrum inchoasse, Aruiragum postea contra Romanos munuisse, portumque obturasse. Arthurum deinde, & eius milites, nescio quos rebelles hîc deuicisse. Cæterùm paulò ante Normannorum aduentum, vnicus Angliæ munimentis habitum fuit, eóq; nomine, Guilhelmus Normannus Haraldum iureiurando adegit, vt hoc castrum cum puteo sibi in manus traderet, cùm reguum affecta-

Suffraganeus Archiepiscopi Cantuar.

ret:

ret: compositisque Londini rebus nihil prius habuit, quàm hoc communire, nobilibúsq; lesifundia in Cantio assignare, ea lege, vt præsidio, cum certa militum manus ad hoc propugnandum foret, quod nunc tamen annua pecunia redimitur. Fertur etiam Philippum Augustum Galliæ regem dixisse, cùm Ludouicus filius res nouas in Anglia moliretur, vrbésque quasdam caperet: Ne in Anglia filius habet, vbi vel pedem ponat, si Douerense castrum in potestatem non redegerit; vtique quod totius Angliæ munitissimum & Gallo opportunissimum.

In altera rupe, quæ est è regione, & æquato fere iugo, ædificij cuiusdam perantiqui supersunt reliquiæ. Quidam, nescio qua persuasus ratione, *Cæsaris Arcem* dixit: sed Thom. Twinus Cantuariensis, senex eruditus, qui adolescens illud magna ex parte integrum vidit, Pharum fuisse mihi affirmauit qua nocturno nauium cursui ignes ostenderet. Cuiusmodi altera ex aduerso ad Bononiam exitit à Romanis posita, & longo post tempore à Carolo magno restaurata, (vt testatur Regino, apud quem corrupte *Phatum* pro *Pharum* legitur) quæ nunc Gallis *Tour d'ordre*, Anglis *The old man of Calleis* vocatur. Sub hac rupe patrum memoria Henricus Octauus rex potentissimus, maximo labore, & infinitis impensis, defixis in ipso mari trabibus ingentibus, filis colligatis, arborum, saxorumque cumulo iniecto molem, seu pilam, nos *The peere* vocamus, eduxit, qua rutilis naues subsisterent. Sed optimi regis studium inhorrescentis Oceani furor citò deiecit, operisque compages crebris fluctibus verberata se laxauit. Ad quam instaurandam Diua nostra Elizabetha magnam pecuniæ vim erogauit, & Parlamentaria authoritas singulis Anglorum nauibus, quæ merces exportant, & important, vectigal in septennium imposuit. Douer Peere.

Hinc cautes ex creta, velut series cohærentes, per v. milliaria perpetuum habent dorsum vsque ad *Folkestone*, quod olim floruisse Romanorum numismata quotidiè inuenta persuadent, quo autem nomine incertum. Ex illis turribus fuisse probabile est, quas Romani ad Saxones arcendos (Theodosio Iuniore regnante) *per littora olim* (vt inquit Gildas) *ad occidentalem Britanniæ plagam in litore collocarunt.* Saxonibus religionis nomine celebre fuit, à monasterio quod Eanswida Eadbaldi regis Cantij filia virginibus consecrauit: nunc verò viculus est, eiúsque partem maximam abrasit Oceanus. Barones tamen suos ex familia de *Abrincis* habuit, à quibus ad Hamonem de *Crenequer* & per eius Folkstone.

Barones de Folkestone.

filiam ad Ioannem de *Sandwico*, cuius è Ioanne filio nepos Iuliana titulum Ioanni Segraulo in dotem attulit.

✻ Sabwood. Hith, siue Hide.

Conuersa inde ad Oceanum littorum fronte (vt *Sabwood* castrum Cantuariensium Episcoporum quod Courtneus Praesul Cantuariensis adauxit, omittam) ad quartum milliare Hith sedet, è quinque portubus vnus, vndè & illud nomen assumpsit, quod Saxonibus portum sonat; licèt nunc vix illud nomen tueatur ob arenas accumulatas, quibus mare longius excluditur. Nec tamen ita diu est, ex quo primùm emicuit, ex occasu scilicet *Westhythe*. Oppidulum illud est ad occasum vicinum, portúsque fuit, donec hinc se mare profundum memoria submouerit. Originem autem vti & *Westhithum* limo viculo adiacenti debuit, qui olim celeberrimus erat portus, donec arenæ quas mare euomit, obstruxissent. Antoninus & Notitiarum liber *Portus Lemanis* vocarunt, Ptolemæus quòd cùm apud Græcos significatiuum sit, Librarij vt viderentur defectum suppliere *λιμὴν* scripserunt, Latinique interpretes *Nemus portus* ineptè conuerterunt: (cum loci nomen *Limne*, vel *Lemane* fuerit, vti hodie Lime. Stationem hic sub Comite littoris Saxonici Praepositus numeri Turnacensium habuit. Viáque hinc Militaris fuit constructa, ad Cantuariam pertingit, quam Romanorum fuisse opus facilè dijudices, vti etiam castrum, quod in declini collis, decem quasi iugera includit, mœniúmque reliquiæ supersunt Britannicis lateribus, silicibus, calcéque cum arena & grumis intrita sic compactæ, vt pecudum vetustati cesserint. Nunc verò licèt portus non sit, dignitatis tamen pristinæ vmbram non tenuem retinet. *Guardianus* enim portuum hîc solemne iniit iusiurandum, vbi primùm magistratum init, & hîc de causis inter portuum incolas statis diebus cognoscit.

Portus Lemanis. Lime.

Nonnulli existimarunt magnum flumen hoc in loco se exonerâsse, quòd vnus, & alter scriptor de *Lemano* fluuio, & *Lemanis ostio* meminerint, ad quod Danica classis anno salutis 894 appulsa fuerit. Sed falsos eos in loci descriptione opinor, tùm quòd nullus hîc fluuius nisi tenuis admodum, qui statim despectus emoritur: tùm quòd Huntingdonensis Archidiaconus prælatæ fidei author, illam classem ad *Lemanense portum* appulsam scribat, nec verbum de flumine habeat. Nisi quis sentiat (quod ego sentire non ausim) Rother flu. qui sub Rhy Oceano commiscêtur, hâc defluxisse, cursumq; paulatim immutâsse, cùm campestris illa planities Rumney Marsh terram accresceret. Hæc enim campestris

Rumney Marsh.

regiuncula, quæ Romani 2. mill. in longitudinem vsq; latitudinē occupat, luxurianti viriditate fœcundis pecoribus apprimè maris beneficio terræ paulatim accrevit. Vndè maris dominus appellare non immeritò possim, perindè ac Ægyptum fluminis Nili donum vocârit Herodotus. Mare namq; vt paria faceret, quod alibi hac ora hauserit, hîc reddidit, vel recedendo, vel limum subindè apponendo; adeò vt Romney oppidum è quinque portuum numero, quod suorum memoria mari incubuit, duobus ferè milliaribus à mari nunc disiungatur. Quanta sit soli vbertas, quàm numerosa armenta pascat, quę huc fœcunda ex vltimis Angliæ partibus mittantur: quanta arte aggeribus contra exasperati Oceani insultus communitur, non facilè credat, qui non propiùs conspexerit. Saxonico fœculo huius incolæ Wenrpeapa Saxonicè dicti erant, & nominis sanè significatio cum loci natura optimè convenit, nec ego Æthelwerdum antiquum illum scriptorem capio cùm prodit *Cantium Mercicorum regum ostium Cantiæ, & regionem quæ Merse-warum dicitur: & Herbyrhum Dacorum à Danis in loco Merse-warum eruptionem fuisse*, si hanc ipsam regiunculam non innuerit. *Romenal* quod hodie Dulci Romney appellatur, præcipuum erat oppidum, cuius incolæ, vt est in Regis Guilielmi primi libro, *fuerunt quieti pro servitio maris ab omni consuetudine, præter latrocinium, pavum fractum, & Forisfell.*

1. Marshmen.

795

Ould Romney.

Sub hac, terra in Ortum cuneata longiùs procurrit, (Ness, quasi nasum vocamus,) cui insidet Rye, satis frequens oppidulum. Indè se reducens rectâ in occasum fertur, vsque ad Rotheri ostium, quo alicubi à Southsexia Cantium disterminatur. Huius decursum à Southsexiæ parte superiùs paucis persequuti sumus. A Cantij parte prinsquam Romney insulam spargat, Shelmerden habet, quod fuisse portum illum diu quæsitum, quem Notitiarum liber ANDERIDAM, Britanni *Caer Andred*, Saxones Andredscester nuncupârunt, ferè persuadeor: primùm quòd incolæ vetustissimum fuisse oppidum, & portum asseuerent: deindè quòd ad Shepeystreete fylum, cui nomen creauit, sitam habeat: postremò quòd Wittersham, i. Britannorum vallem, Saxones dixisse videantur, (vti etiam Segontium de quo antea) vnde Shelwittersham loci Centuriæ adiacenti nomen. Romani, vt hanc oram cōtra Saxones piratas tuerentur, numerum Abulcorum, cum eorum præfecto, hîc statuêrunt. Postea tamen Saxonum furore penitùs delerum concidit, Hengistus enim, cùm

Andredia.

Andredcester.

Britannos è Cantio omninò exturbare in animo haberet, maximúque suâ interesse existimaret, si maioribus copijs turmas adaugeret; Ællam è Germania, cum magna Saxonum manu euocâuit. Qui dum magno impetu Anderidam hanc oppugnaret, Britanni è sylua proxima insidiantes, ita eum exagitârunt, vt cùm tandem post multas vltrò, citróque illatas clades, parcitis copijs, & Britannos in syluis fudisset, eodémque tempore in oppidum irrupisset, ita ad vindictam barbari animus exarsit, vt occisis incolis funditùs euerterit. *Locus verò desolatus multis post seculis transeuntibus*, (vt inquit Huntingdonensis) *ostendebatur*, donec sub Edwardo primo, fratres Carmelitæ è Carmelo Palestinæ recens profecti, qui solitaria quærebant loca, hîc monasteriolum ex impensis Tho. Albugeri militis posuerint, oppidulúmque statim enatum, quod ratione veteris oppidi diruti, Newenden, id est, *Nouum in valle oppidum*, dici cœpit. Iuxta hanc Newenden in sylucstri regione, sunt Cranbroke, Tenterden, Benenden, & alia vicina oppida, in quibus lanificij, siue rei panariæ laus inprimis floruit iam inde ab Edwardi 111. temporibus, qui propositis præmijs, & plurimis concessis immunitatibus Belgas in Angliam, anno regni sui decimo, euocauit, qui nostros artem illam panni lanei contexendi edocerent, quæ hodie inter Reip. nostræ columina meritò numeratur.

Res panuaria primùm in Anglia.

Nunc vt Cantij Comites suo ordine percenseam, (omissis Saxonibus Godwino, & alijs, qui non hæreditarij, sed officiarij Comites erant,) Odo vterinus Guilielmi primi frater, primus habetur è Normannico sanguine, Cantij Comes, simulq; Baiocensis Episcopus, vir ingenio prauo, turbidóque, & rebus nouandis semper intento, vnde post grauissimam, quam concitârat, seditionem suis sedibus, & fortunis in Anglia à nepote Guilielmo Rufo eiectus. Deinde cùm Stephanus Angliæ vsufructuarius bellicosos homines beneficijs sibi astringeret, Guilielmum Iprensem Flandrum eo honore exornauit; vti etiam eadem de caussa Philippo Flandriæ Comiti, Cantij etiam titulum adiunxit Henricus Regis Henrici 11. filius, cùm res nouas in patrem moliretur, sed hic tantùm titulo, & promisso tenus Cantij Comes erat. Vt enim habet Gervasius Cantuariensis. *Comes Flandriæ Philippus suum pro posse spopondit auxilium iuueni regi, faciens homagium cum iuramento. Cui pro seruitio suo promisit Rex cum tota Cantia, 1000 librarum redditum, Castellum quoque de Rossa, cum Castello de Douoria.* Non longo post tempore Hubertus de *Burgo*, optimè

Comites Cantij.

de

de Repub. meritus, suo quasi merito eundem honorem ab Henrico III. accepit, vir patriæ verè amans, & qui omnia officia, quæ à ciue optimo patria exigere posset, inter mediasaduersantis fortunæ procellas cumulatè præstitit. Eo sine prole defuncto, iacuit hic titulus vsque ad Edwardi II. tempora. Ille enim fratri suo iuniori, Edmundo de *Woodstock* contulit, qui nepotis sui Edwardi III. tutor, falsæ, & iniquæ inuidiæ tempestatem subijt, securi percussus, quod in fratrem depositum, fraternum animum nunquam obscurè tulerit, & illum è custodia liberare voluerit. Filij tamen duo Edmundus & Ioannes successerunt, quibus sine sobole mortuis, hunc honorem eorum soror superstes in equestrem Hollandorum familiam transtulit: Thomas enim Hollandus eius maritus vxorio iure factus est Cantij Comes, quem ordine secuti sunt Thomas eius filius, qui etiam Surriæ Dux, & bini huius filij, Thomas qui ante nuptias præpropero fato obijt & Edmundus qui Angliæ Archithalassus, dum *Fœnum Brieui* in Britannia Armorica oppugnaret, accepto vulnere, anno salutis 1409. occubuit. In his cùm hæc familia sua exacta periodo intercidisset; Rex Edwardus III. primùm Guilielmum *Nevill* Dominum de *Fauconberg*, eóque extincto, Edmundum Grey Dominum de *Ruthyn* Cantiani Comitis honore adauxit, qui Georgium filium successorem habuit. Ille ex Anna *Widenile* coniuge prima Richardum Comitem Cantij progenuit, qui sine sobole diem clausit; ex secunda autem vxore Catharina filia Guiliélmi Herberti Comitis Penbrochiæ Henricum Grey Equitem suscepit, cuius è filio Henrico nepos Reginaldus in Comitem Cantij à Diua nostra ELIZABETHA anno 1571. erectus erat, cui sine prole defuncto Henricus eius frater successit, omnibus veræ nobilitatis ornamentis longè ornatissimus. S. Brica.

Habet hæc prouincia parœcias 398.

DOBVNI.

Egimus, quæ hinc Occasum Britanni-cum, illinc Sabrinianum fretum, & Ta-mesim fluvium interjecta, obambula-bamus omnes. Nunc reliquum latitudi-nis partis Britannicæ, & transfusso flu-mine ad Tamesis fontes, Sabrinæ æstu-arium rendit, Dobvnos videamus, qui olim, ubi nunc Glocestershire, & Oxfordshire, habitarunt. Horum nu-mero sustinus è Dufren Britannica dic-tione creatum, quòd maxima ex parte loca incæpta & depressa sub collibus insidebant, unde in universos nomen transiit, & ab ejusmodi fonte sive Bathicis in Troade, Catabathmos in Africa, Dicpetalis in Britannia nomina acceperunt. Hoc ut credam, facilius à me impetrari, cùm Videam Dionem hos populos eadem planè significatione Bodvnos dicisse, si litera non transponantur. Bodo enim vel Bodun profundum antiqua Gallorum lingua (quam eandem cum Britannica fuisse demonstravimus) significare author est Plinius, unde Bodincomagus urbs, ubi maxima Padi altitudo, Bodiontij populi, qui vallem profundam, nunc Val de Fontenay ad Lemanum lacum incolebant, ut Bodotriam profundissimum in Britannia æstu-arium tacitus prætermittam.

Dufren Britannicè profundum sive depressum.

Bodo quid Britannis & Gallis.

Caterùm cùm Saxones rerum in Britannia potirentur, Dobunorum nomine extincto, & hi & circumsedentes nunc Germanico nomine Wiccij vocabantur, unde tamen (nisi cum bona lectoris venia) conjectare vix ausim. Si verò Wic Saxonibus flumenis sinum sonat, & Viguones Germaniæ populi sic dicantur, quòd maris & fluviorum sinus accolerent, (hoc enim asseverat B. Rhenanus,) minimè absurdum erit, si inde Wiccios nostros deducerem, qui Sabrinæ ostium, quod admodum sinuosum circumcolvêre. De his Dobunis nihil è priscæ memoriæ legendo erui, nisi quòd A. Plautium præfidem in Britanniam à Claudio missum, horum partem in fidem accepisse, qui Castellanis parebant, (finitimum enim illi regionem tenuêrunt) præsidiumque circiter annum à Christo nato quintum & quadragesimum imposuisse Dio prodiderit.

Wicij.

Glocester.

GLocestershire, Saxonicè Gleaw-ceaſtrſcyre, quæ primaria Dobunorum ſedes erat, ab Occaſu Walliam, à Septentrione agrum Wigornienſem, ab Ortu Oxonienſem, à Meridie Wiltonienſem ſpectat. Regio amœna & fertilis, ab ortu æſtivo in occaſum brumalem porrecta. Orientalior pars collibus exſurgens Cotteſwold vocatur. Media in fertiliſſimam ſubſidet planitiem, Sabrinâque nobiliſſimo flumine, qui glebis quaſi vim vitalem infundit, irrigatur. Occidentalior pars trans Sabrinam tota ſylvis obumbratur. Sed quid ego hæc? hunc mihi laborem ſublevabit Guiliel. Malmesburienſis qui pleno ore hanc regionem laudat, & deſcribit. Eius igitur verba ex libro de Pontificibus accipe. *A primaria ciuitate regio Vallis Glocestriæ dicitur, terra omnis fœcunda opimis, fruſtuoſa ferax, hîc ſola natura gratiſſima cultura ſolertiâ, vt quamuis radioſum per ſacerdotum præcepta ad laboris illecebram, vbi centuplicato fœnore reſpondeat ſe copia. Cernas tranſitus publicos veſtitos pomiferis arboribus, non inſitiua ſenectus induſtria, ſed ipſius humi naturâ. Ipſa ſe terra ſponte ſubrigit in fruſtum, abſque ſapore, & ſpecie plurimùm cæteris præſtantes, quorum plures inde commutare ſcire neſciunt, vt dominis vſque ad nauſeas ſui eſſerue proſint vſum. Reginæ pluſque alia Angliæ prouincia vinearum frequentia abundat, prouentu vberior, ſapore iucundior. Vina ipſa lubentium ora non triſti torquent acredine, quippe quæ parum debeant Gallicis dulcedini. Villa innumerabiles, eccleſiæ præſtantes, vici frequentes. Quibus omnibus accedit ad gloriam fl. Sabrina, qua nullus in hac terra alueus latior, gurgite ſuperior, amne piſcoſior. In eo quotidianus æquorum furor, quem vel veregineum, vel vertiginem vulgarem dicam neſcio, fundo ab imo verſus arenas, & conglobans in cumulum, cum impetu venit, nec vltra quàm ad pontem protendit. Nonnunquam etiam ripas tranſcendit, & magna parte circumiacentem terram vitiat regreditur. Inſolitæ nauis ſi quam à latere ſuſtulerit. Nostra quari cùm videat illum Pigrum, (ſic Angli vocant) ſæuire, nauem Higa. obuertunt, & per medium fluentes, violentiam eius eludunt.*

Quod verò de centuplicato terræ fœnore dicit, à veritate multum abeſt: nec tamen ego cum querulis illis, & deſidioſis agricolis quos perſtringit Columella, ſolum ninis prioris qui vbertate defatigatum, & effœtum exiſtimarem. Hinc tamen vt

alia

alia taceam, non est cur miremur, tot loca in hac regione à vinetis Wineyards vocari, cùm vinum protulerit, & certè ex incolarum potiùs socordia, quàm cœli intemperie videatur, quòd hodiè nullum ferat. Cur verò alicubi in hoc Comitatu (vt in Statutis nostris legitur) priuata consuetudine, quę in legem inualuit, damnatorum patrimonia regi solummodo in annum, & diem cedant, eóq; tempore exacto, cõtrà quàm in reliqua fit Anglia, proximis hęredibus, viderint Politici, nec enim nostri instituti est inquirere. Nunc tres, quas dixi, partes, suo ordine perlustremus.

Occidentalior pars trans Sabrinã (quam Silures olim tenuerunt) ad Vagam fl. Walliæ & Angliæ limitẽ, tota profundis sylvis occupatur. Deane Forest hodiè nos vocamus, Latinorum alij *Sylvam Danicam* à Danis, alij cum Giraldo, *Dunbia Sylvam*. Ego verò, si à Deane oppidulo adiuncto hoc nomen factũ non fuerit, truncato vocabulo, Deane ab *Arden* dictã suspicarer. Qua dictione & Galli, & Britanni pro sylua olim vsi videantur, cùm duæ longè maximæ sylvæ, altera in Gallia Belgica, altera apud nos in agro Warwicensi, vno eodémq; nomine Arden appellentur. Saltus enim hic erat longè densissimus, & superioribus sæculis itinerũ anfractibus, & vmbrarũ horrore ita opacus, & formidolosus: vt incolas ferociores, & ad latrocinandũ audaciores reddiderit. Regnante enim Henrico VI. ita Sabrinã latrocinijs oppressérunt, vt ad eos coercendos leges Parlamẽtaria authoritate latę fuerint. Verùm ex quo opulentæ ferri venę hîc fuerint repertę, sylvæ illæ condensæ paulatim rarescere incepêrunt. ABONE siue AVONE ab Antonino memoratum in hoc fuit saltu, quod prisco illo nomine non omninò viduatũ, Auenton hodiè dicitur, viculus sanè exiguus, sed qui exactè ad IX. vt ille notat, à VENTA SYLVRVM, siue *Caer Went*, milliare, Sabrinæ adsidet. Cúmq; *Auon* flumen Britannis denotet, non absonum erit, si à flumine sic dictum putemus, eadem enim planè significatione, vt alia omittã, nos *Waterton*, *Bourne* & *Riuerton*, Latini *Aquinum* & *Fluentium* habuerunt. Eóq; magis hoc nomen à flumine inditũ iudico, quòd ad hunc locum flumen traijcere solebant, vnde oppidum è regione oppositum eidem Antonino TRAIECTVS dicitur, sed corrupto proculdubio numero. Milliaria enim IX. inter Traiectum & Abone interponit, cùm flumen vix. III. mill. pass. pateat. Intercidisse verò vel potiùs in viculum abijsse, tùm videatur, vel cùm inferiùs traijcere inciperent, vel cùm Athelstanus Britannos Wallenses

Forrest of Deane.

Ardenæ.

Farrum.

Alnus.

Auenton.

Traiectus.

Wallenses hinc exturbaret. Ille enim primus vltra Vagam (teste Malmesburiense) eos submouit. Cumque ante eius tempora Sabrina Anglos, & Wallos siue Cambros disterminaret, ille Vagam limitem constituit, vnde Nechamus noster,

Inde vagus Vaga Cambrenses, hinc respicit Anglos.

Haud procul à Vaga inter nemorosa auia *Brewlais* castrum plusquam semiruinum cernitur Guilielmi Herefordiæ Comitis, quarti filij Milonis fato insigne. Ibi enim auida eius consilia, efferam crudelitatem, & alieno imminentem auaritiam (his nominibus malè apud scriptores audit) vltio diuina assequuta est. Nam vt Giraldus scripsit, à Gualtero de *Clifford* in hoc castro hospitio susceptus, ædibus deflagrantibus, lapide à turre summa in caput impacto, animam exhalauit. Brewlais.

Nec aliud est in hoc saltuoso loco quod adnotem, nisi Herbertum qui sororem Guilielmi illius Herefordię Comitis duxerat, vxorio iure Dominum de *Deane* dictum fuisse, à quo originem repetit inclyta illa Herbertorum familia, vnde (si fęcialibus & insignibus fides adhibenda est) oriundus est Antonius *Fitzherbert*, quem iurisconsultorum fuisse consultissimum, & supremum Angliæ tribunal, è quo aliquandiu ius dixit, & elaboratissimi de iure nostro municipali libri æditi contestantur. Sed illum ex equestri *Fitz-Herbertorum* stirpe in Comitatu Derbiensi ortum esse ego potiùs credidèrim. *Antonius Fitzherbert Iurisconsultus.*

Sabrina flumen, HAFFREN Britanni vocant, cùm longum iter angustiori alueo confecerit, vbi primùm hunc agrum ingreditur, Auonam flumen, aliúmque riuulum ab Oriente excipit, quibus interfidet Tewkesbury, Saxonicè Theocsbyry, alijs *Theoci Curia*, à Theoco qui heremeticam ibi vitam duxit, denominatum. Amplum & elegans oppidum, tribus pontibus ad tria flumina peruium, laneis pannis conficiendis, & sinapi quod acrimonia plenum altissimè penetrat, celebre: sed celeberrimum quondam monasterio antiquo ab Odone & Dodone Saxonibus fundato, & postea à Roberto filio Hamonis instaurato, in quo Glocestriæ Comitum sepultura, qui castrum suum de Holmes dictum in proximo habuerunt, quod nunc ferè euanuit. Nec minus famæ accedit ex prælio Lancastrensi familiæ funesto, in quo anno 1471. Lancastrensis nominis plurimi cæsi, plures capti & obtruncati, eorum res ita accisa, spésq; attenuata, sublato Edwardo Henrici VI. filiolo vnico, cui indignissimè cerebrum dispersum, vt iam inde contra Edwardum IIII. signa Tewkesbury. Sinapi.

non

non extulerint. Vnde de hoc oppido Lelandus,

Anglia fera, & gentis ſpolia præclara Thoæi
Curia, Sabrinæ quàſe committit Aſyla
Fulget, nobilium ſacris & recondit in antris
Multorum cineres, quondam inclita corpora bello.

Deorhirſt. Inde Deorhirſt, de quo Beda, Sabrinæ impendet humiliori ſitu, vnde magna damna perfert cùm fl. ita inſurgat, vt ſe non capiat. Monaſteriolum olim habuit, quod à Danis dirutum, tandem reuixit ſub Edwardo Confeſſore, qui, vt in eius teſtamento leginus, *Locum religioſum ad Deorhirſt, & eius regimen S. Dionyſio prope Lutetiam aſſignauit.* Paulò tamen pòſt, vt inquit Malmesb. *Antiquitatis inane ſimulachrum erat.* Huic mediamnis in Sabrina obiacet, Oleneag, & Æiney, Saxonicè, nunc the Eight, id eſt, Inſula. Hinc celebris, quòd cùm aſſiduis prælijs & Angli, & Dani comminuti fuiſſent: miſſo in compendium bello, vtriuſque gentis fata Edmundo Anglorum, & Canuto Danorum regibus commiſſa fuerint, qui ſingulari certamine de ſumma Imperij in hac inſula depugnârunt. Sed poſt anceps æquo Marte pugnam, pax conuenit, & regnum inter eos diſpertitum: verùm Edmundo ſtatim neque ſine ſuſpicione veneni ſublato, vniuerſam Angliam occupauit Danus.

Monumcbia.

Sinuoſo volumine à Deorhirſt defluit Sabrina, & ſtatim ſe diffindens, vt amnicam inſulam efficiat, primariam Comitatus præterfluit vrbem, quam Antoninus CLEVVM, & GLEVVM dixit, Britanni *Caer Glewi*, Saxones Gleuceſtre, nos Glocester, vulgus Latinorum *Glouerniam*, alij *Claudioceſtriam*, à Claudio Imperatore, vt fabulantur, qui ſic denominaret, quum Geniſſam filiam nuptijs hîc Aruirago Britanno locaſſet. De quo Iuuenalis,

Glewm. Glocester.

Regem aliquem capies, vel de tenuem Britannum
Excidet Aruiragus.

Quaſi alias filias quàm Claudiam, Antoniam, & Octauiam ex tribus vxoribus tuliſſet, & Aruiragus ea ætate innotuiſſet, cuius nomen Domitiani tempore vix primò exauditum. Sed valeant qui contabulatis mendacijs antiquitatem ſuperſtruunt. In Nennij potiùs ſententiam irem, qui à Glouuo Vortigerni regis auo denominatam ſcribit, niſi longo ante tempore *Clewum* ab Antonino dictum fuiſſet (quod & diſtantia à *Corinio*, & nomen comprobent.) Sed procul dubiò vti Gleauceſtre Saxonum, à *Clewe* promanauit, ita *Clewum* analogicè à Britannorum *Caer Glew*,

Glew, quòd à dictione *Glew* profluxisse suspicor, quæ Britannis pulchrum & splendidum sonat, vti *Caer Glew* sit idem, quod vrbs pulchra, quâ etiam significatione Græci suam *Callipolim*, *Callidromum*, *Callistratum*, & Angli Brightstaw, atque in hoc ipso agro Faire-ford, i. *Vadum pulchrum*, &c. habuerunt. Extructa fuit vt credimus à Romanis, & Silurum quasi cervicibus imposita. Sabrinæ exporrecta imminet, quà flumine non alluitur, murus firmissimus opponitur, Templorum numero, & ædium descriptione satis est elegans. In Australi parte castrum è saxo quadrato consurgit, Guilielmi primi temporibus extructum, sedecemque domus eò loci (vt in Censuali Angliæ libro legimus,) ad castrum construendum demolitæ fuerunt. De quo litem Henrico secundo Rogerum fratrem Milonis Constabularij Glocestriæ intentasse, fratremque eius Gualterum omni iure quod in hanc vrbem, & castrum habuit, excidisse Robertus de *Monte* scripsit. Ceaulinus rex Occidentalium Saxonum primus Britannis circa annum reparatæ salutis DLXX. extorsit. In Merciorum potestatem postea cessit, sub quibus magno cum honore floruit, monasteriumque ampliſſimum Ethelredi Mercij permissu Ofricus Rex Northumbrorum virginibus posuit, quibus Kineburga, Eadburga & Eua Merciorum Reginæ successiuè præfuerunt. Edelfleda etiam illa clarissima Merciorum Domina templo, in quo ipsa sita est, hanc vrbem adornauit. Nec longo post tempore, cùm Danicis depredationibus vniuersa regio exhausta esset, *Dani* (vt habet Æthelverdus author ille antiquus) *castegiat fixerunt in oppido* Glenn-ceſter *vario ictu*. 878
Qua tempestate cùm illa templa antiquiora subuersa fuissent, Aldredus Eboracensis Archiepiscopus aliud quod nunc principem locum obtinet, & VI habet Præbendarios, construxit. Guilielmo primo regnante, & anteà, ferro conflando ciues præcipuè operam dediſſe videantur, nec enim, vt est in libro Angliæ Censuali, aliud ferè tributum, quàm quasdam ferri *Ieras*, baculósque ferreos in vsum classis Regiæ, & panculos mellis sextarios reges imperârunt. A Normannorum ingressu calamitates nonnullas pertulit, ab Edwardo Henrici III. filio, dum bello Baronico Anglia fumaret, direpta, & deinde fortuitò igne quater penè absumpta: sed longa pace fouente, iam fediuina floret, Episcopalíq; sede patrum memoria adauxit Henricus VIII. qua olim dignitate præclaram fuisse asserit Monumethensis, & asserenti fidem non derogo, cum *Claudius* Episcopus inter Britannorum

tannorum præsules connumeretur, quod nomen à Cleuo, vel *Glow*, deductum coniecturæ meæ, hanc Cleuum esse Antonini, quodammodo firmamentum adiungit.

Sabrina cùm iam Glocestriam reliquerit, & se collegerit, alterno maris accessu, recessúque plenior, more sæuientis pelagi exurgit, Oceanúmque crebro sinuosus flexu petit. Nihil verò in itinere visit quod memoria dignum, nisi quà *Cam* amniculum recipit, *Cam-bridge* rusticanum viculum, *cuius pauimenta quamuis ordine literato*, vt Æthelwerdus scribit, *Danicus enses spoliis transmutassent, excepernnt illas graui prælio Occidentales Saxones, & Merci in* Wooddnesfeld *vbi tres eorum reguli ceciderunt* Heatfden, Cinuisl, & Inguar.

Cam-bridge.

Barkley.

Eodem littore non multò inferiùs sedet **Barkley**, Saxonicè Beopbealm castro, Maiore (qui summus est magistratus) & Dominis suis Baronibus de **Barkley** superbum. Qus arte Godwinus Cantij Comes vir ad faciendam iniuriam instructissimus in huius loci possessionem se miserit, si intelligere velis, paucula hæc ex Gualtero Mapæo qui ante annos 400. floruit, legas, nec lectu sanè indigna videantur. *Berkleia prope Sabrinam est villa 300. librarum. Monialium erat ibi monasterium, quibus Abbatissa præfuit nobilis & formosa. Godwinus Comes in dolo subtili fatis, non ipsum, sed suo cupiens in transitu ei reliquit nepotem suum iuuenem elegantissimæ formæ, tanquam infirmum, donec reuerteretur, instruxitque ipsum iacentem ne conualesceret, donec visit antes ipsum, & ipsam & quascunque posset mundiales fecisset de beneficiis comitis, & vt plenius valeret ab ipsa assequi tantæ visitationis gratiam, annulos, & zonulas ei dedit ipsis in fraude largiendo. Is igitur voluptatis iter vltrocneum libenter ingressus, quòd facilis deceptus Auerni, facilè decetur, & in id quod sibi sapit, sapienter desipit. Penes ipsum residet omnia fatuis optanda virginibus, pulchritudo deliciarum, diuitiæ, affabilitas, & felicitas est singulum locum habere. Diabolus Palladium igitur expulit, Veneremque intulit, fociisque Saluatoris & Sanctorum Ecclesiam execrabile Pantheon, & delubrum lupanar, & sic agnas conuertit in lupas. Tumentibus igitur multarum viris, iam relinquens & victus voluptatis exitium euolat. Domino suo victrices aquilæ mercede dignas iniquitatis illicò refert. Ille regem impigrè adit, Abbatissam, & suas pragnantes, & omnibus prostitutas edocet, explerateribus missis omnia probat. Berkleiam ipsis petit ecclesiis, & à Domino suo accepit.* Quomodo Rex Edwardus secundus vxoris artibus regno exutus, in huius loci castro Adami Episcopi Herefordensis scelerata versutia sit sublatus, qui hæc verbula

Vide Britton in Somersetshire pag. 173.

Gobwini fraus.

Subdola Episcopi versutia.

sine

sine interpunctionibus ad eius custodes scripsit. *Edwardum occidere nolite timere bonum est*: vt pro sensus varietate & illi eadem patrarent, & ipse se commodè excusaret, malim ab Historicis petatis, quàm à me expectetis. Sub hoc *Auon* fluuiolus mare subintrat, ad cuius fontes vix 8. mill. pass. à littore in collibus prope *Alderley* viculum lapides cochlearum, & ostrearum speciè enascuntur, quæ siue viua aliquando fuerint animantia, siue naturæ ludicra, quærant Philosophi naturæ venatores. Fracastorius verò Philosophorum ætate nostra Coryphæus animantia fuisse minimè dubitat, in mari enata, & in montes vndis delata. Montes enim à mari fuisse egestos affirmat, arenâ primùm in tumulos coniectâ, mareque inundâsse vbi nunc montes exsurgunt, eodemque recedente insulas & montes fuisse detectos. Sed hæc extra callem.

*Edw. senior Leolinus Wallia regulus Belpeley Leolinus Edwardus ad Leolinū Leolinus Sapientissimus Rex tua humilitas meam vicit superbiam, & sapientia triumphauit inopiam, collum ascende, quod contra te fastus erexi, & fe intrabis terram quam tibi hodiè tuam feci benignitas, acceptámque humerio super pallium suum fedare fecit, & iunctis manibus sibi fecit *hominium.*

Trajectvs cuius meminit Antoninus, è regione Abonis, vbi Sabrinæ æstuarium traijcere solebant, vt nos hodie, ad Aust vicum, paulò erat inferiùs. Hic Austeline olim vocabatur, & memoria sanè dignum est quod hoc loco factum fuisse scribit Mapæus ille quem dixi. *Edwardus Senior*, inquit, *ad Austeline, Leolinus Wallia regulus ad Belpeley egerunt, & cùm ad colloquia Leolinus nisi nimè descenderet, nec Sabrinam traijceret. Edwardus ad Leolinū transijt. Videns autem ipsum, & agnoscens Leolinus proiecto pallio solemni, nam se foro parauerat, vsque ad pectus ingressus est aquam, & cymbam amplectens ait. Sapientissimus Rex tua humilitas meam vicit superbiam, & sapientia triumphauit inopiam, collum ascende, quod contra te fastus erexi, & fe intrabis terram quam tibi hodiè tuam feci benignitas, acceptámque humerio super pallium suum fedare fecit, & iunctis manibus sibi fecit *hominium.* In eodem etiam littore Thornbury iacet, vbi fundamenta magnifici ædificij educta visuntur, quod extructurus erat Edwardus Dux Buckinghamiæ vltimus, anno, vt testatur inscriptio, vndecimo supra millesimum quingentesimum. Septem hinc milliaribus præfluenti Sabrinæ Auona infusus Glocestrenses & Sommerfettenses diuidit, nec procul ab eius ripa Puclechurch cernitur, olim villa Regia Pucretheria dicta, in qua Edmundus Angliæ Rex, dum litibus dirimendis inter dapiferum suum, & *Leone* hominem profligatissimum, se interponeret, transfossus occubuit. Huic vicina sunt hinc *Winterbourne*, quæ suos Barones habuit *Bruidhenos* nomine sub Edwardo primo, à quibus per Ingeldesthorpos, & Neuillos, vicecomites *Montisacuti*, & Barones de *Wenworth* genus deducunt.

Hinc

*homage.

Edw. senior ad Austeline.

Superbia humilitate deuicta.

Thornbury.

Puclechurch.

Bruidhenos Barones de Winterborne.

Illinc Derbum viculus, Saxonicè Deorneham; vbi cruento admodum prælio Ceaulinus Saxo tres Britannorum regulos, *Commail, Condidan,* & *Fariemeail*, cum suis occidione occidit, & agri illius possessione Britannos omnino exuit. Amplissima valla castrorũ munimenta, & hinc inde tanti belli monumenta expressissima etiamnum eò loci supersunt. Baronia hæc fuit Iacobi de *Nouo-mercato* qui tres filias progenuit, Nicholao de *Moulis*, Radulpho Russell à quo Gorgi, & Ioanni *Botereaux* enuptas.

Magis ad Septentriones *Dureslay* conspicitur antiqua (vt fertur) Barkleiorum possessio, & haud ita procul ad ortum *Beverston* castrum quondam Gournaiorum, & *Ab-Adamorum*, qui sub Edwardo primo censebantur Barones, posteà Barkleiorum ordinis equestris.

Hactenus quæ trans Sabrinam, & ad Sabrinam sita sunt cursim perstrinximus, nunc ad orientalem partem progrediamur quam collibus attolli diximus, Cotswold scilicet quæ à collibus & ouilibus sic dicta. Montes enim & colles Woulds olim dixerunt Angli, vnde Glossarium antiquum Alpes Italiæ The Woulds of Italie interpretatur. In his candidissimi ouium greges maximo numero pascuntur, ceruice prolixa, & quadrato corpore propter situm gracilem, & collinum, vt vulgò creditur, quarum lanæ molliss imæ in maximo apud omnes gentes honore habentur. Sub horum latere antiquioris notæ quasi in vna vicinia hæc quatuor loca cernuntur, Campden vulgò Camden mercatus satis celebris, vbi (vt author est Ioannes Castoreus) Saxonici generis reges omnes anno salutis 689. conuenerunt, & in cómune de bello contra Britannos consuluerunt. Quę pars erat Baroniæ Cestrię, & ad Rogerum de *Seuery* deuenit per Nicholaum de *Albiniaco*. Hales monasterium nuper florentissimũ à Richardo Cornubiæ Comite & Romanorum Rege exædificatum, & alumno suo Alexandro de *Hales* in spinosa illa Scholasticorum Theologia coryphæo laudatum: Tertium est *Sudley* olim *Sudleagh* castrum elegantissimum, nuper sedes Ægidij Baronis de *Chandos*, cuius patrem Edmundum Bruges Diua Elizabetha Baronem de *Chandos* creauit, quòd ex antiqua familia de *Chandos* originem duxit, è qua effloruit Ioannes Chandos Baro de *Sancto Saluatore* ab omni rei militaris laude fœliciss imus. Olim verò Barones qui hinc de *Sudley* nominati incoluerunt, ex antiquiss ima Anglica prosapia, scilicet Goda Ethelredi Regis filia prognati, cuius filius Radulphus Medantinus Herefordiæ

Comes

Denham, Marianus.

Iacobus de Nouo-mercat. Baro de Dorham.

Beuerston Ab-Adam Barones.

Cotswold.

Campden.

Inquisitio 2. Edwardi.

Hales.

Sudley.

Barones de Chandos.

Barones de Sudley.

Comes genuit Haraldum Dominum de *Sudley*, ille Iosfinem patrem Radulphi qui sub Henrico 2. floruit, & Otwellum sine prole defunctum, Radulphúmq; suscepit, cui recta serie successerunt Radulphus, Bartholomæus, Ioannes, Bartholomæus qui nuptijs cum altera hæredum Petri de *Monfort* Baronis fortunas valdè amplificauit, & patre superstite diem obiens Ioannem genuit, cuius altera hæres cum Guilielmo Butler Baronis de *Wem* nuptias contraxit, illique peperit Thomam Dominum de *Sudley*, ille verò Radulphum Thesaurarium Angliæ & Ianam nuptam Hamoni Belknap Equiti, cuius filius Henricus cùm Baronum masculà soboles defecisset, hæreditatem opimam filiabus reliquit, quæ Ph. Coco, R. Wortono, &c. in matrimonium datæ fuerunt. Quartum est Winchelcombe oppidum satis frequens, vbi Kenulphus Mercius monasterium erexit, & quo consecrauit die, Edbrichtum Cantij regem, quem captiuum tenuerat, gratis ad suos demisit. Vix credas in quanta celebritate hoc monasterium impridem fuerat ob reliquias regis Kenelmi pueri septennis, quem soror, vt hæreditatem interueriteret, clanculùm è medio sustulit, & sacrificii in Martyrum catalogum retulêrunt. Territorium huic adiacens quondam per se Comitatus, siue Vicecomitatus censebatur, Legimus enim in antiquo manuscripto codice ecclesiæ Vigornien sis. *Edric cognomento* Streona *id est, adquisitor, qui sub rege primitùs Athelredo, & postea aliquandiu sub Cnut, siue Canuto, omni Anglorum regno præsente, & quasi subregulus dominabatur, Vicecomitatum de* Wilinchelcombe, *quæ per se tenebatur, vicecomitatui* Glocestr *adiunxit.*

Winchelcombe

Inferiùs *Brimesfeld* iacet quæ suos olim Barones habuit Giffordos, quibus vxorio iure laus Cliffordorum hæreditas obrigit, & statim per filias ad Dominos *Le Strange de Blakmere*, & Audleios decidit. Iuxtà *Corinium* fl. nunc *Churne* inter colles se in austrum magna molarum opportunitate effundit, allabiturque, cui nomen creauit, antiquam illam vrbem, Ptolemæo CORINIVM, Antonino DVROCORNOVIVM, id est Cornouium aqua, exactè ad xv. à Glocestria, vt ille annotat, lapidem. Britanni *Caer Cori*, & *Caer Ceri*, Anglosaxones *Cyrenceaster* dixerunt, nos hodiè Circester, & Circiter. Moenium ruinæ peramplum fuisse declarant, quæ duo vtique milliaria in ambitu collegerunt. Inclaruisse comprobant Romanorum nummi, pauimenta tessellata, & marmora inscripta subinde effossa, quę cùm in ignaros inciderint, non minimo antiquitatis damno comminuta perierunt.

Barones de Brimesfeld.

Corinium. Circester.

runt. Britannici annales hanc urbem à Gurmundo, nescio quo tyranno Africano, strategemate per passeres incensam deflagrasse produnt, vnde *Passerum urbem* Giraldus vocat, & Nechamus:

Vrbi vires experta tuas Gurmundo per annos
Septem.

Quis fuit hic Gurmundus plane ignoro. Incolæ sub vrbe molem ostendunt, quam Gurmundum iecisse fuerunt, *Grismundi* tamen *turrim* vocitant. Marianus antiquæ fidei historicus Ceaulin hanc Britannis abstuliſſe memorat, quo tempore eorum exercitus ad Wendham fudisset, & Gleuum in potestatem redegisset. Longo post tempore Occidentalibus Saxonibus paruit. Legimus enim Pendam Merciorum à Cinegliſo Saxonum Occidentalium Rege profligatum cùm hanc ingentibus copijs circumsideret. In Merciorum tamen potestatem cum vniuerso agro tandem deuenit, & ad Saxonicam vsque monarchiam permansit. Sub qua luctuosam, affligentibus Danis, fortunam subijt, à Gurmone fortasse illo Dano, qui & *Guthrum*, & *Gurmundus* ab historicis vocatur. Nunc autem vix quarta pars intra mœnia habitatur, reliqua sunt agri compascui, & ruinæ cœnobij à Saxonibus, vt ferunt, extructi, in quo multos ex familia Baronum de *S. Amando* sepultos accepimus. Lanificio maximum quæstum faciunt incolæ, & Richardi primi singularem in se benignitatem prædicant, qui cœnobium restaurauit, & septem adiacentibus Centurijs præfecit, *ad tuendum ad feodi firmam*, vt causas cognoscerent, & mulctas, aliáque ex causis illis cognoscendis emolumenta sibi ipsi haberent. Rex etiam Henricus III. nonnulla indulsit priuilegia ob operam strenuè præstitam in proceres nonnullos, qui cùm in eius caput conspirassent, huc se subduxerant. Corinio relicto, Corinus flu. Isidi ad sextum milliare se consociat. ISIS enim vulgò Duse, vt Gloceſtrenſis origine esset, ex huius agri australi limite, iuxta Tozleton viculum haud procul à via illa celebri *Foss-way* venis perennibus manat. Hic ille Isis, qui posteà recepto Tamo, *Tamisis*, compositio vocabulo dicitur, fluminum Britannicorum regnator, de quo non immeritò dicere liceat, & serere Britanniam, & rigare, quod de Euphrate in Oriente dixerunt veteres. Poeticam verò fontis descriptionem, ex Tamæ, & Isis connubio subiunxi, quam siue admittas, siue omittas minimi refert.

Isis fl. qui posteà Tamisis.

Foss-way.

Lanigeros quà lata greges Cotswoldia pascit,

Crescit

Cresciti chili colles fruticibus, ossaria Dobuni
Haud præcidat. Possit lingua solennes recitare
Carnutes, liberali fœcundatæ copiâ ellichnium
Cuius insignatis resplendent limina trophæis,
Aurea tegit æbur, & Eumaque Gagatæ Britannæ
Emicat, alterno fulgentes pumice pollens
Matrimam sed nobilis ejus explent & labor
Arrisæi trophæum quæ, ebur, unque Gagates,
Pingitur hinc vitrei moderatrix Cynthia regni
Passibus obliquis volumina sydera lustrans:
Oceano tellus connexa marita marito
Illinc salutat fraternum flumina Ganges
Nilus, Amazonius, cultus, bubalinus Iberi,
Limpidus & Rhenus: sed & his interuenit ater
Vellere Plerixeo dives, rediuiuaq; spicis
Clara triumphatis erecta BRITANNIA *Gallis,*
Quæ Scotis dat frena furis, & calcar Hiberno.
Vndoso hic salit ubi fidus regnator aquarum
Isara, fluminibus qui maiestate superbus
Cæruleo gremio reſupinat prodigus urnam,
Intonsos crines vlnis & arundine vinctus,
Cornua cana liquens, fluitantia lumina lymphis
Dispergens humet, prælexo hispidus barba
Tota madet, cui dissidiens per gutta
Et salientis aquæ prorumpunt vndiq; venæ,
Piscibus liquidis pectoralibus vndiq; ludunt,
Plurimus & cygnus niueis argentea malis
Pernalinæ cincta.

Quod ad Comites attinet, facialis noster Guil. *Fitz-Eustace*, tanquam primum Comitem nobis obtrusit, quis hic fuit nondum comperi, nec vnquam natum fuisse credo. Quod verò comperi, lectori non subducam. Sub Normannorum ingressum, Bithricum Saxonem Glocestriæ Dominum fuisse in historia Tewkesburiensi legi, quem Matildis Guilielmi Normanni vxor, spretæ iniuriâ formæ exulcerata (eius enim nuptias priùs aspernatus erat) infestissimè exagitauit, & eum in vincula tandem coniecisset, eius possessiones & titulos à victore Rege Robertus filius Haimonis Corbulensis, vulgò *Fitz-Hamon* dictus accepit, cuius vnicam filiam Sibyllam Robertus Henrici primi filius nothus in vxorem duxit, Glocestriæ Comes factus

Glocestriæ Comites.

tus vulgò *Gloceſtria Comes* appellatur, qui hunc honorem Guilielmo filio reliquit, cuius ſtirps filia in eandem familiam hanc dignitatem intulerunt, inquirma nempe Iſabella Iohannem filium Henrici ſecundi hoc titulo ornauit, ſed is poſtea cùm regni compos eſſet, Almaricum Ebroicenſem Gloceſtriæ Comitem dixit, vtpote filium Mabiliæ, quæ filia erat Guilielmi illius minor natu. Sed Almarico ſine prole defuncto, ad Amiciam filiam natu minimam deuenit hereditas, quæ Comiti Clarenſi elocata Gilbertum de *Clare*, hunc Clarenſem Gloceſtriæ Comitem peperit, cuius filius Richardus, nepos Gilbertus ſecundus, & abnepos Gilbertus tertius, qui in prælio ad *Stirling* in Scotia cecidit, ordine ſucceſſerunt. Attamen dum hic Gilbertus tertius adoleſceret, Radulphus de *Monte Hermeri*, qui clandeſtinis nuptijs Gilberti ſecundi viduam, regis* filiam in vxorem duxerat, aliquandiu Gloceſtriæ Comes dictus erat. Poſtea hic honor (vt aliqui ſcribunt) ad Petrum Gaueſton Vaſconem iure vxoris (quæ filia Gilberti ſecundi) deuenit: ſed cùm ille nullos ex ea liberos ſuſcepiſſet, ad Hugonem de *Spencer* ex Aleonora altera Gilberti filia natum, qui à regni proceribus ſuſpenſus, & inde ad Hugonem de *Audley*, qui Gaueſtonis viduam duxerat, deuolutus eſt. Eo defuncto in Ducatum hunc titulum erexit Richardus ſecundus, tresque Duces habuit, Thomam ſcilicet de *Woodſtock*, Humfredum Henrici quarti filium de Repub. literaria meritiſſimum, & Richardum, qui poſtea regnum occupauit Richardi III. nomine notus, quibus omnibus ſe ſeiugum equum præbuit. Poſt Thomam de *Woodſtock* capite truncatum, Thomas de *Spencer* (quod tacendum non eſt) Comitis Gloceſtriæ titulum à Richardo ſecundo obtinuit, & ſtatim amiſit ab Henrico [illegible] ſuſpenſus, ſuſpendi ſuſpendi loquuntur, degradatus, & Briſtoliæ ſecuri percuſſus. Hæc de Comitibus ex hiſtoria Fewkesbuienſi paucis perſtrinximus.

* Ioanna de Acres dicta quia Acconi in terra Sanctâ nata.

Gloceſtriæ Comites.

Peracta ſic de hoc Comitatu

pauca dicamus.

OXoniſſis agar, Saxonicè Oxenaforda, vulgò Oxon-ſhire, quem etiam ad Dobunos ſpectaſſe diximus, Glocestrenſi ad occaſum coniungitur, ab Austro quâ immanissimam latitudinem excurrit, Isidis flumine à Barkſhira excluditur, ad ortum Buckinghamienſi agro definitur, ad ſeptentriones, quà in conum quaſi definit, hinc Northantonienſi, illinc Warvicenſi includitur. Regio fertilis eſt & opima, plana arvis & pratis ſunt exculta: colles crebris ſylvis obſeſſi, nec frugibus tantùm, ſed omni genere animantium, quę venatu & aucupio ad cibum capi ſolent, vbique referta, fluuijs etiam piſcoſis paſſim irrigua. Isis enim, qui poſteà Tamisis, longo decurſu Auſtrale latus ſubluit, & *Cherwell*, piſcoſus fluuiolus cùm Northantonienſes ab Oxonienſibus aliquandiu ſeiunxerit, placidè mediam regionem intermeat, & quaſi in duas diſpertit partes, donec ab Isidi excipiatur.

In parte vlteriori, Isis cùm Wiltonienſes perſtrinxerit, Oxonienſes adit, ſtatimque Rodcottano ponte coercitus Bablac. prætерfluit, vbi Robertus Venus ille potentiſſimus Oueniæ Comes, Dubliniæ Marchio, & Dux Hiberniæ, qui vt in ſummâ fuit potentia apud regem Richardum ſecundum, ita ſummâ inuidia apud proceres; nullam potentiam, vt inquit ille, potentem eſſe nos docuit. Ibi enim leui prælio à proceribus deuictus, & flumen tranare coactus, ſuæ fortunæ cataſtrophen exhibuit: ſolum enim ſtatim vertit, & exterris obijt. De quo quidam noſtra pridem cecinit. 1387

Aper ſymbolum familiæ Verorum.

Hic Verus nouiſſimus aper
Dum dare terga negat virtus, & tendere contrà
Non ſinat inuicta rectrix prudentia mentis,
Vndique dum reſonat peditis ſtridoribus vmbo,
Tinnitúq; frepit circum ſua tempora caſſis,
Se dedit in fluuium, fluuius latatus & ille
Haſtato ſuſcepit ſolamen, ſaluóq; remiſit.

Iacentibus agris inde ſepulis innatans Isis Windruſho fluuiolo primùm augetur, qui è Cotteſwoldia profluens ad ripas Burfoſij videt, Saxonicè Beorgſhyre, vbi ſubredeus Occidentalium Burford.

Saxonum rex, tunc Merciorum beneficiarius, cùm acerbissimas Æthelbaldi Mercij exactiones diutiùs ferre non posset, qui suorum sudores & sanguinem exhaurire cœpit, signa contra eum extulit, & fugauit: vexillo eius capto, in quo, quod in Heraldorum gratiam adnoto, aureum Draconem depictum fuisse memorat Houedenus. Inde *Mueller Lowell* præteruehitur sedem olim Baronum Lonellorum de *Tichemersh*, qui à Lupello Normanno nobili exorti multis seculis floruerunt, & opulentis nuptijs cum hæredibus de *Tichemersh*, Dominorum *Hollande*, *Dayncourt*, & Vicecomitum de *Bellomonte* aucti. Defierunt verò in Francisco Viceçomite *Lowell* Camerario Richardi Tertij, à Rege Henrico VII. proscripto, cuius soror erat Frideswida Whitney. latia Henrici Domini *Norrij* qui nunc floret. Hinc *Whitney* perfundit. Windrushus antiquum oppidum, & ante Normannica tempora Episcoporum Wintonienſium, cui adiacet *Cogges* caput Baroniæ de *Arsic*, cuius domini è familia Comitum Oxoniæ prognati multos ante annos sunt extincti. Windrusho receptо ad Einsham defertur Isis, Saxonicè Cignesham, villam olim Regiam inter amœnissima prata consitam, quam Cuthwlfus Saxo deuictis Britannis primus abstulit, Æthelbaldus Mercius posteà monasterio ornauit, quod nunc in priuatas ædes conuersum, Comitem Derbiensem Dominum agnoscit. Sub hoc in Isidem Eueneue fluuiolus emittitur è Cotteswoldis etiam prolapsus, qui in ipso agri limite, non longè à ripa antiquum monumentum relinquit, vastos scilicet lapides in orbem dispositos, quos Rollerich stones vulgus appellitat, hominésque olim fuisse qui in saxa stupenda metamorphosi riguêrunt, somniat. Victoriæ autem alicuius monumentum ego crediderim, & fortè à Rollone Dano, qui posteà rerum in Normannia potitus. Quo enim tempore ille cum suis Danis, & Normannis Angliam bellorum æstu exagitaret, Danos cum Anglis prelium ad Hokenorton conseruisse legimus, & posteà iterùm dimicâsse ad Scearstane in Huiccia, quem etiam iudicârim lapidem esse illum terminalem in proximo, qui quatuor Comitatus distinguit, Hoc enim Saxonica illa dictio Scearstane planissimè innuit. *Hochnorton* verò ille de quo dixi, ob rusticitatem incolarum superiori seculo cessit in prouerbium, vt inde natum dicerent, quasi Suillum, qui moribus sit agrestioribus. Baronia fuit olim D'oiliorum honoratę & antiquæ familię Normannicę, quorum in Angliam primus ingressus est Robertus *D'oilye*, vel rectius de-*Oilgy*.

Baxones Lowell.

Whitney.

Barones de Arsic.

Einsham.

Rollerich stones.

Hochnorton forsitan à suibus.

Lib. Osneiensis.

de *Oilly*, qui ob egregiam strenuè præstitam hanc aliquo, plurimasque terras à Guilielmo Conquestore accepit, non nullasque dedit fratri suo iurato Rogero Iuercio, quæ dictæ fuerunt Baronia de *S. Valerico*. Hæres huius familiæ de *Oilly* enupta fuit Henrico Comiti Warwicensi regnante Henrico Tertio. Ex filio autem iuniore propagata est equestris D'oiliorum familia quæ etiamnum floret; sed nescio qua rerum vicissitudine Baronia hæc ad Plessetos è Pictonibus Galliæ, qui Henrico illi Tertio in delicijs fuerunt, peruenit, demumque ad Chauceros, & *De-La-Pole* Duces Suffolciæ. *Baronia de Sancto Valerico.*

Nihil aliud memorandum præterfluit Euenlode, sed cursu satis longo confecto amniculum admittit, ad quem sedet Wodestocke Saxonicè *Pæðer-toc*. i. locus syluestris, vbi Etheldredus rex olim ordinum conuentum habuit, & leges tulit. Ædes hîc sunt regiæ magnificentiæ plenę, ab Henrico primo constructæ, qui etiam viuarium amplissimum saxeo muro incinctum adiunxit, quod primum fuisse in Anglia viuarium scribit Ioannes Rossus, licèt *Parcus syluestris bestiarum* semel atque iterum in Consuali Angliæ libro legatur. Verùm iam indè in eum numerum excreuêrunt, vt plura fuerint in Anglia, quàm in reliquo orbe Christiano habeantur, eò vsque venandi studium maiores nostros prouexit. Referunt historici nostri Henricum II, cùm Rosamundam Cliffordiam deperiret, quę formâ adeò eximia & liberali erat, vt eius pulchritudo omnes ex principis animo deleret mulieres, & iam *Rosamundi* vulgò diceretur: ad eam ab importuna Iunone sua occultandam, Labyrinthum in his ædibus multis ambagibus, occursu, recursúque inexplicabili inædificâsse, qui tamen hodiè nusquam apparet. Oppidum ipsum cùm nihil habeat quod ostentet, Homerum nostrum Anglicum Galfredum Chaucerum alumnum suum fuisse gloriatur. De quo & nostris poëtis Anglicis illud verè asseram, quod de Homero, & Græcis eruditus ille Italus dixit: *Viuarium in Anglia primum.* *Labyrinthus.* *Galfredus Chaucer.*

Hic ille est cuius de gurgite sacro
Combibit arcanos quatuor omnis turba furores.

Ille enim extra omnem ingenij aleam positus, & Poëtastras nostros longo pòst se interuallo relinquens:

iam monte potitus,
Ridet anhelantem duro ad fastigia turbam.

Isis cùm Euenlodum iam admiserit, diuiso aluco in plurimas, & amœnissimas insulas distrahitur, ad quas Godstow, i. Dei locus, Godstow.

locus, virginum cœnobiolum erat, quod Ida vidua opulentè extruxit, & Ioannes Rex instaurauit, annuóque censu dotauit, vt virgines illæ sacræ suis suffragijs, (superstitio enim iam omnium animos occuparat) Henrici II. & Rosamundæ animabus subuenirent. Illa enim ibi cũ hoc Epitaphio Rythmico sepulta:

Hac iacet in tumba Rosa mundi, non Rosamunda,
Non redolet, sed olet, quæ redolere solet.

Nec dum in vnum se collegit Isis, cùm Cherwellum qui agrum hunc quasi intermeat, è Northantonensi prouincia obuium habeat, Hic Banbury quondam Bananburgum primùm perfundit, ad quod Kinricus Vitiſaxo Britannos pro aris & focis fortiter dimicantes memorabili prælio olim fudit: & superiori seculo Richardus Neuill Comes Warwiconsis, cùm à Lancastrensium partibus staret, Eboracenses ita profligauit, vt statim etiam ipsum Edwardum IIII. consilij inopem ceperit, & abduxerit. Nunc autem conficiendo caseo notissimum, nam castrum illud intercidit, quod Alexander Lincolniensis Episcopus (ad Lincolniensem enim cathedram spectat oppidum) construxit, qui cùm latè potius, quàm lætè habitare voluit, plurima sibi mala ex insanis substructionibus accersiuit.

Banbury.

Iam indè longo decursu nihil hac parte præter cultissimos agros, & lætissima prata cernit Cherwellus. In quibus consident *Islip* olim *Gheslipe* locus natalis Edwardi Regis illius quem ob pietatem, & continentiam *Confessoris* nomine dignati sunt maiores, vt ipse testatur in Autographo quo hoc suum Manerium Ecclesiæ Westmonasterienſi dedit, & *Hedindon* quã in Baroniam Thomæ Basset Rex Ioannes donauit. Vbi verò cũ Isside confluit, & amœnissimæ, quas dixi, insulæ aquarum diuortijs sparguntur, in campestri planitie eminet celeberrima Academia OXONIA, Saxonicè Oxenforpe, vulgò Oxford, Athenæ nostræ nobilissimæ, Angliæ ὀφθαλμὸς, & λυχνος, imò Sol, oculus, & anima, literarum & sapientiæ clarissima officina, vnde religio, humanitas, & doctrina in omnes regni partes vberrimè distribuuntur. Vrbs egregia, & nitida siue priuatorum ædificiorum elegantiam, siue publicorum dignitatem, siue situs salubritatem, & amœnitatem spectes. Planitiem enim ita obuallant nemorosi colles, vt hinc pestilenti Austro, illinc tempestuoso Zephiro excluso, tantùm serenantem Eurum, & Aquilonem corruptionis vindicem admittat, vnde ab hoc situ *Bellesdune* quondam dictam fuisse produnt scriptores. Nonnulli, qui tamen

Islip.

Hedindon.

Oxonia. Oxford.

mea

mea opinione, fallaceam opinionis ſuccum imbiberunt, hanc *Caer Vertigern*, & *Caer Vandor* Britannicè appellatam, & neſcio quos Vortigernos, & Mempricios extruxiſſe opinantur. Quodcunque verò Britannicis temporibus fuerit, Saxones Oxenforda diverunt, & ea planè ſignificatione, qua Græci ſuos *Βοσπόρους*, & Germani ſuum Ochſenfurt ad Oderam habent, à boum ſcilicet vado, quo etiam ſenſu Britannis noſtris hodiè *Rhydychen* nominatur. Lelandus tamen probabili coniectura ab Duſa fluuio, qui Latinè Iſis, nomen deducit, & Duſforda vocatum fuiſſe arbitratur, cùm Inſulæ amnicæ quas Iſis hîc diſpergit, Duſney dicantur. Prudens antiquitas (vt in annalibus noſtris legitur) hanc vrbem etiam Britannico ſæculo Muſis conſecrauit, quas Græcoladâ, huc tanquam in fœlicius plantarium tranſtulerunt. Verùm cùm inſequens ætas Saxonica vrbium euerſionibus continenter decurreret, communem temporũ inclinationem ſortem ſubijt, & longo ſanè tempore ſolummodò Frideſwidæ reliquijs celebrata fuit, quæ in Divas relata, eò quòd ſolennibus votis ſe Deo obſtrinxiſſet, & Algarus princeps, dum eius nuptias ambiret, non ſine miraculo, oculis (vt ſcribunt Monachi) captus fuiſſet. *Frideſwidæ.*

Hæc, vt apud Guilielmum Malmesburienſem legitur, *virginei triumphi campus hîc ſtatuit monaſterium, in quod ſibi tempore Egelredi Dani uoci adiudicati confugiſſent, pariter cum domibus inſatiabili ira Anglorum abſumpti ſunt. Sed mox regis pœnitentiâ purgatum ſacrarium, reſtitutum monaſterium, veteres terræ additæ, recentes poſſeſſiones additæ, tandémque locus datur à Rogero Sariſburienſi Epiſcopo excellentis literaturæ Canonico, qui multos ibi Canonicos regulariter victuros Deo exhibuit.* Sed his omiſſis ad Academiam redeamus. Poſteà pientiſſimus Rex Alfredus Muſis iam diu exulantibus ſua adyta reſtituit, tribus conſtructis Collegijs: Grammaticis vno, Philoſophis altero, & Theologis tertio. Hanc tamen fœlicitatem paucis pòſt annis vna, & altera calamitas excêpit. Dani enim, regnante Etheldredo, prædatorio incendio eam inuolnêrunt, ſtatímque Haroldus Leuipes barbara immanitate ita in eam ſæuijt ob quoſdam è ſuis tumultu interfectos, vt triſtiſſimum ſtudioſorum exilium ſubſequutum fuerit, & Academia luctuoſo ſpectaculo quaſi intermortua ad Guilielmi Normannici vſque tempora iacuerit. Quem aliqui expugnaſſe falsò ſcribunt, ſed *Oxonia* pro *Exonia* in exemplaribus perperàm conceptis illis impoſuit. Tunc tamen ſedem fuiſſe ſtudiorum ex his Ingulphi verbis, qui eâ ætate floruit, intelligatur. *Ego Ingulphus*

conſtitutus

consbit vt aut primùm Westmonasterio, postea Oxoniensi studio tradi-tus ciuis in Aristotele euoluendo supra multos coætaneos profecisset, &c.

Verùm hoc tempore ita exhausta fuit, vt cùm intrà & extrà murum (ex Censuali Guil. Conquestoris libro loquor) ædes plùs minùs 750. fuerint præter 24. mansiones Murales, quingentæ ex illis censui soluendo non essent. Veq; eius libri verbis loquar, *Hæc vrbs reddebat pro thelonio, & gablo, & aliis consuetudinibus per annum Regi quidem viginti libras, & sex sextarios mellis, Comiti verò Algaro decem libras.* Paulò pòst Robertus de *Oilgi* nobilis Normannus (de quo suprà diximus) cùm in militiæ præmium latifundia in hoc agro à Guilielmo victore accepisset, castrum ad occiduam vrbis partem magnis aggestis molibus extruxit, quod Stephanus Rex irrita obsidione posteà concussit. Mœnibus etiam nouis, vt creditur, ipsam vrbem incinxit, quæ nunc sensim expugnat vetustas. Robertúsque eius è fratre nepos Regis Henrici primi à cubiculis Duseney cœnobium amplissimum (vt ex parietinis videre est) in mediamni sub castro fundanit. Regesque Angliæ hîc suas ædes habuerunt, in quibus in lucem editus erat ille verè * *Quod dixit* Richardus primus Rex Angliæ, vulgò *Leoninus*, animi excelsi & erecti plenissimus, Reipub. Christianæ, Anglorum gloriæ, & paganorum terrori natus. In cuius mortem Poeta eo seculo minimè malus lusit.

Duseney.

Rich. Cuet de Lion.

Viscera Carcolum, corpus Fons seruat Ebrardi
Et cor Rothomagum, magne Richarde, tuum.
In tria diuiditur vnus, qui plus fuit vno,
Nec superest vno gloria tanta viro.
Hîc Richarde iaces, sed mors si cederet armis,
Vsque timore tui, cederet ipsa tuis.

Verùm ædes hæ Regiæ in Conuentum Carmelitarum Rex Edwardus III. tandem conuertit.

Sic ædificijs recreata vrbe, huc quasi ad doctrinæ & virtutis mercatum confluere cœpêrunt plurimi, & refloruêrunt literæ, opera inprimis Roberti Polenij viri ad Rempublicam literariam promouendam nati, qui nihil non egit vt aridæ quasi vrbis viscеribus obstructos Musarum fontes denuò aperiret, fauente inprimis (vt author est Lelandus) Henrico II. & Richardo eius filio de quo modò dixi. Polenij verò conatus adeò fœliciter cessit, vt regnante Ioanne, tria millia studiosorum in hac vrbe fuerint, qui omnes ad vnum hinc partim Readingum, partim Cantabrigiam demigrârunt; quòd in studiosam hanc hominum

num nationem ciues iniquiores viderentur; sed pacato tumultu, post breue tempus sunt reuersi. Tunc autem, & subsequente tempore, vt Deus vrbem hanc Musis, ita optimos principes, & præsules huic vrbi magno numero progenuit, qui ornandis, fouendisq; literis melioribus liberalitatem impertiuerunt maximam. Cùm enim Henricus III. salutata Frideswida, quod piaculare anteà creditum, superstitiosam formidinem exemisset, qua principes, ne Oxoniam adirent, sacrifici deterruissent, & frequentia hîc Comitia ad componendas cum Baronibus controuersias habuisset; superiorum regum priuilegia confirmauit, & ipse nonnulla irrogauit. Tantáque iam erat eruditorum copia, vt innumeri diuinis, humanísque artibus instructissimi, cùm in Ecclesiam, tùm Rempublicam hinc fuerint propagati; Matthæúsque Parisiensis *Vniuersitatem Oxoniensem secundam à Lutetia Ecclesiæ scholam, imò Ecclesiæ fundamentum* disertè appellarit. Vniuersitatis enim nomine iam antea honorârant Pontifices Romani, quo titulo non aliam præter Parisiensem, & Patauinam, in suis decretis eo tempore dignati fuerunt. Iam boni Mæcenates vrbis interiora, & suburbana augustissimis Collegijs, Aulis, & Gymnasijs, & ea rursum redditibus opimis animare cœperunt. Regnante enim adhuc Henrico III. Gualterus Merton Episcopus Rossensis Collegiũ quod in agro Surriensi posuerat, anno 1274. Oxoniam transtulit, locupletauit, & Mertonense Collegium dixit, statímque Guilielmus Archidiaconus Dunelmensis opus illud Alfredi, quod Vniuersitatis nunc vocant Collegium, nouis operibus restaurauit. Quo tempore studiosi, quòd Ottonem Pontificis legatum, siue potiùs hirudinem ad exsorbendum sanguinem Anglicum emissum duriusculè exceperint, sacris erant interdicti, & indignis modis tractati. Edwardo primo regnante, Ioannes Balliolus Rex Scotiæ (vel vt alij volunt eius parentes Ioannes, & Deruorguldis) Balliolense fundauit & denominauit. Iamque, vt scribit Armachanus, triginta millia studiosorum hîc censebantur. Sub Edwardo II. Gualterus Stapletonus Episcopus Exoniensis Exoniense Collegium, Aulamque Ceruinam, & ipse Rex eum imitatus Collegium Regium, vulgò *Oriel*, & Aulam S. Mariæ posuit. Postea Philippa Regina, Edwardi III. vxor Collegium Reginæ, siue Reginale, vt vocant, & Simon Islep Archiepiscopus Cantuariensis Cantuariense extruxit. Cùm studiosi rebus ad vota fluentibus insolescentes diuisis factionum nominibus, Septen-

Collegia.

trionales,

ctionales, & Australes ad intestina, & insana inter se arma conclamarent, vnde Septentrionales Stanfordiam secessetunt: & scholas ibi aperire cœperunt. Sed pauculos post annos, cùm Phœbus Musis lætiùs illucens has Martis nebulas dispulisset, redierunt, latæque leges ne quis Oxonienſis Stanfordiæ profiteretur, quod huic vrbi frandi foret. Tunc temporis Guilielmus Wiccamus Episcopus Wintonienſis Collegium admodum magnificum quod Nouum dicunt, excitauit, in quod è suo Wintonienſi collegio optima ingenia quotannis transferuntur. Richardus etiam Angeruile Episcopus Dunelmenſis *Philobiblos* dictus, Bibliothecam in publicum studiosorum vsum, optimis authoribus vndiquaque conquisitis instruxit. Eiúsque successor Thomas de *Hatfield* Dunelmense Collegium monachis Dunelmenſibus, & Richardus Flemming Lincolnienſis Episcopus Lincolnienſe locauit. Benedictini etiam monachi id tempus Collegium Glocestrense collata pecunia condiderunt, in quo vnus & alter monachus è singulis Benedictinorum Cœnobijs alebatur, qui posteà apud suos bonas literas profiterentur. Iam vt Canonicos taceam, quatuor pulcherrima Fratrum cœnobia in suburbijs surrexerant, in quibus & multi non vulgariter eruditi floruerunt. Insequente seculo cùm regnaret Henricus v. H. Chicheleius Archiepiscopus Cantuarienſis bina, & ea egregia ædificauit collegia, quorum alterum Omnium animarum memoriæ, alterum Diuo Bernardo dedicauit. Statimq; Guilielmi Wainflettus Episcopus Wintonienſis Collegium Mariæ Magdalenæ opere eximium, situ percommodum & ambulacris admodum amœnum erexit. Eodémque tempore Humfredus Dux Glocestriæ bonarum literarum admirator maximus Scholam Theologicam tanta elegantia extruxit, vt illud Xeuxidis ei iure inscribi possit *Inuisorum facilius aliquem, quàm imitaturum*; & in eius superiori parte Bibliothecam instituit, centumque viginti nouem selectissimis libris, quos magnis impensis ex Italia comparauit, exornauit: sed hos quotundam priuata auaritia publico vsui iampridem inuidit. Deinde Henrico VIII. regnante, vt adhuc melius literarum honori consuleretur, Guilielmus Smith Episcopus Lincolnienſis Collegium Œnei nasi, quod optimus ille & pius senex D. Alexan. Nowellus S. Pauli Londini Decanus proventibus auxit, & Richardus Fox Episcopus Wintonienſis Collegium Corpus Christi nominatum exædificauit: illósque subsequutus Thomas Wolsæus Cardinalis Eboracensis (vbi Frideswidæ

Fridesuidæ monasterium erat) omnium ampliſſimum & elegantiſſimum inchoauit, quod Henricus VIII. adiuncto Cantuariensi Collegio, magnis reditibus ditauit, & Edem Christi dixit. Potentiſſimusque idem princeps, pecunijs è suo ærario depromptis, ad vrbis dignitatem Episcopum, & ad Academiæ ornamentum publicos profeſſores inſtituit. Noſtra itidem memoria, vt nouis etiam beneficijs Muſas complecterentur, Thomas Popus vir ordinis equeſtris Dunelmenſe Collegium, & Thomas Whitus ciuis Londinenſis, & equeſtris item ordinis, Bernardi Collegium (quæ ſuis ruderibus ſepulta iacuerunt) excitârunt, nouis ædificijs inſtaurârunt, latifundijs locupletârunt, & nouis nominibus exornârunt: Hoc enim S. Ioanni Baptiſtæ, illud ſacroſanctæ Trinitati eſt dicatum. Maria etiam Regina publicas ſcholas bellè à fundamentis ædificauit. Eo dum hæc ſcribimus, Hugo Priſus Legum Doctor noui Collegij in honorem Ieſu, fundamenta feliciſſimis auſpicijs iecit. His Collegijs quæ nunc noua ſunt x VI. & Aulis præterea VIII. eleganti ſtructura, opimis redditibus, & inſtructiſſimis bibliothecis ita floret Oxonia, vt reliquis orbis Chriſtiani Academijs ſuperet omnes. Bibliothecis verò animatis (ſic enim merito doctiſſimos cum Euripide vocare licet) maximarum artium diſciplinis, & reipublicæ literariæ Politia concedat nulli. Sed quid hæc? non vllius præconij indiga Oxonia, tanta eius, vt Plinianis verbo vtar, ſuperfluit claritas; nec ego in ſtrictis meæ laudes prodigus inſcitiæ videbor. Sat ſit de Oxonia dicere, quod de Athenis Pomponius: *Claritas eſt quidem vt iudicari vtique.* Sed pro coronide habe initium hiſtoriæ Oxonienſis è Procuratorum libro. *Cum ſtantibus in pluriſque Chronicis, multoties per orbis climata variis temporibus variarum ſcientiarum ſtudijs floruiſſe legamus. Omnibus autem retroactis Latinis ex antiquis ſtudijs Vniuerſitas Oxonienſis fundationis prior, quadam ſcientiarum pluralitate generaliter, in veritatis Catholicæ profeſſione formatur, & priuilegiorum multiplicitate præhonoris inuenitur.* Mathematici Oxonienſes hanc ſuam vrbem XXVII. parribus à Fortunatis inſulis abeſſe, Polum verò Borealem LII. gradibus, L. ſcrupulis ſublimem aſtolli obſeruârunt.

Cherwellum ab ortu influit riuulus, qui Burcester, Saxonicè Burcester. Bupeceſtep, ea præterfluit, antiqui nominis oppidulum, ſed vbi nihil antiquum obſeruaui niſi Baſſetros eius olim Dominos fuiſſe, & cœnobiolum conſtruxiſſe, à quibus poſtea ad Baropes le Strange de Knokyn deſcendit. Cæna verò ſub Ophia Iſis &

Cherwellus

Cherwellus in vnum alueum aquas consociárint, Isis solidus, & concitatior in Austrum fertur, vtquem diu quæsierat, Tamam inueniat. Nec multa emensus est milliaria, cùm ecce Tama è Buckinghamiensi agro effusus occurrit, qui vbi primum hunc agrum subintrat, *Tamam* mercatorium oppidum nomini adoptat suo, quod inter flumina situ admodum grato interfidet. Tama enim partem septentrionalem alluit, & duo influentes riuuli, alter ab ortu, ab occasu alter includunt. Alexander ille munificus Lincolniensis Episcopus, qui loci Dominus erat, cùm eius in castris extruendis profusio ab omnibus subaccusaretur, ad eluendam maculam, vt innuit Neubrigensis, monasteriolum intra oppidum extruxit, multisque postannis. Quatternanni qui superiori seculo magni erat in hoc tractu nominis Xenodochium alendis pauperibus fundárunt. Verùm vtrúmque iam euanuit, & pro his Ioannes Guilielmiades, siue *Williamus*, quem Baronem *de Tama* Maria Regina creauit, scholam pulcherrimam, & Xenodochium tenuem instituit. Inde Tama prope Ricot edes elegantes defertur, quæ olim ad Quatternanos illos spectárunt, quorum stirps cùm defeciſſet, renditionibus subinde alienata à *Fowleriis* & *Heronis*, demum ad Dominum illum Guilielmiadem sunt deuolutæ, & per eius filiam ad Dominum Henricum Norreicium, quem Diua Elizabetha Baronem Norricium de *Ricot* dixit, virum cùm generis splendore conspicuum, à Lonellis enim (qui maximas Angliæ familias cognatione attigerunt) genus ducit, tùm bellicosissima prole, quod Belgica & Hibernia contestetur, longè clarissimum. Demum Tama noster *Dorcestriam* adijt, quæ nobis Dorchester, Bedæ *Ciuitas Dorcinia*, Lelando *Hydropolis*, sed nomine ex suo ingenio deprompto, satis tamen appositè, cùm *Dour* aquam Britannis denotet. Hanc à Romanis olim habitatam fuisse eorum nummi sæpiùs eruti persuadent, & annales nostri Episcopali sede diu celebrem fuisse produnt, quam Birinus Occidentalium Saxonum Apostolus constituit. Cùm enim Cinigilsum Occidentalium Saxonũ Regulum baptismi fonte abluisset, quem Oswaldus Nordanhumbrorum rex è sancto lauacro suscepit, *Donauerunt*, vt inquit Beda, *ambo reges eidem episcopo hanc ciuitatem ad faciendum ibi sedem episcopalem*. Birinus iste vt apud Bedam etiam videre est, sanctitatis opinione ad miraculum eo tempore claruit, vnde de illo Poeta satis vetustus qui eius vitam carmine descripsit

Dignior at illi quàm sit Tyrinthius hospes,

Quàm

Tama fl. Tame.

Ricot.

Dorchester.

Quàm sit Alexander Macedo, Tyriúmque bellis
Victi, Alexander mundum, Birinus utrumque.
Nec tantùm vicit mundum Birinus & hostem;
Sed sese bello victus, & victus eodem.

Hanc sedem post 460. annos, (ne, quod Canonibus prohibetur, in tam modica ciuitate Episcopi nomen vilescceret,) Remigius, regnante Guilielmo primo, Lincolniam transtulit. Quo tẽpore *Villa hæc Dorcestria* (vt inquit Malmesburiensis qui tunc floruit) *exilis, & infrequens erat, maiestas tamen ecclesiarum magna, seu veteri opere, seu sedulitate nouæ.* Iam inde sensim deficere cæpit, & nuper via publica hinc deflexa, ita elanguit, vt quæ ciuitas fuerat, vix oppidi nomen retineat: satisque iam habet, quod in adiacentibus campis rudera suæ magnitudinis indicia ostendere possit. Sub hoc Tama, & Isis confluentes, quasi in manus conueniunt, & connubio iunguntur, vtque vndis, sic nomine coeunt. TAMESIS enim iam inde compositò vocabulo nominatur. Quod primus obseruasse videtur ille, qui Historiarum Eulogium conscripsit. De hoc Tamæ & Isis connubio en carmina ex Pœmate eodem titulo, quæ si placet, vel legas, vel negligas. *Tama, & Isis confluentes.*

Hausérat interea sperati coniugis ignes
Tama Catechlaunius delabens montibus, illa
Impatiens nosse iterum, rupturaque gressus
Accelerat, longique dies sibi stare videntur,
Ambitiosa suum donec præponere nomen
Possit amatori. Quid non mortalia cogit
Ambitio? notámq; suo iam nomine villam
Linquit, Nerviciis gentilem saluete, valete.
Cernitur & tandem Dorcestria prisca petitis
Augurium laturæ thori, tunc Tama resurgit
Nexa comam spicis, trabeâ succincta virenti,
Aurora superans digitos, vultúmque Dianes,
Pectora non labra rosa, non lumina gemma,
Lilia non æquant crines, non vellera primo,
Vnq; fluit crines madidos in terga repellit,
Reddit & vndanti legem formamq; capillo,
En subitò frontem placidis è fluctibus Isis
Effert, & totis radios spargentia campis
Aurea stillanti resplendent lumina vultu.
Iungit & optatæ mutua oscula plurima Tamæ,
Mutuáq; explicitis innectunt colla lacertis,

Oscula

Oſcula mille ſerunt, cunctum brachia pallor,
Labra ligant animos: tandem deſe endiuit vnd
In thalamum, quo iuncta FIDA CONCORDIA *ſepſit,*
Spondida conceptis ſancit connubia verbis.

Pauciſque interiectis verſiculis

Diuertit, vnito conſurgit & vnus amore.
Lætior exultatu nunc venire TAMISIS *ſuos,*
Occanóque patrem quærens iactantior vndas
Præmouet.

Benſon. Hinc Tamiſis Benſon, olim Benſingtun adit, quam *Villam Regiam* vocat Marianus, proditq; Ceaulinum eam Britannis anno ſalutis 572. abſtuliſſe, Occidentaléſque Saxones ad ducenteſimum inde annum tenuiſſe. Tunc enim Offa Mercius in rem famámque ſuam arbitratus vt illi nihil eis ſtumen haberent, expugnauit, ſuique iuris fecit. Hodie verò tantùm viculus cenſetur, vicinásque habet regias ædes elegantes, ſed minùs ſalubres ob halitus ſtagni adiũcti, ab vlmis Ewelme dictas, vulgo Ewelme. Helmus, quas conſtruxit Guilielmus *De la Pole* Suffolciæ Dux, qui accepta in vxorem Alicia vnica Tho. Chauceri filia, ampliſſimam hîc hæreditatem creuit, & præter has ædes, eccleſiam etiam elegantem, in qua Alicia illa ſepulta iacet, & Xenodochium nitidum extruxit: verùm Ioannes Lincolniæ Comes eius è filio Ioanne nepos huius familiæ felicitatem funditùs quodammodo euertit. Dum enim res nouas contra Henricum ſeptimum moliretur, proſcriptus omnibus honoribus & his poſſeſſionibus excidit, quæ in patrimonium Regium tranſcripta, ſtatimque ille in prælio occubuit. Hinc magno circumducto ambitu Tamiſis in ſe ferè reflectitur, Centuriam de Henley amplexus collibus ſurgentem, & ſylua denſiorem, quam ANCALITAS tenuiſſe, qui ſe in Cæſaris fidem permiſerunt, ſuſpicantur nonnulli. In hac ſunt Greies Rotherfield ædes quondam Walteri Greij Baronis (ſi non temerè credo) cuius hæreditas per Baroneam de *Deincourt* ad Louellos deuoluta fuit, nunc Franciſci Knowlles equitis clariſſimi, & Aulæ Regiæ Theſaurarij eſt habitatio. Iuxtà *Henley* olim *Hanleg* ad Tamiſim in ipſo Comitatuum confinio ſe oſtendit, cuius incolæ maximam partem nauicularij ſubuehendo Londinùm ligno, & diſtrahendo frumento quæſtum præcipuum faciunt; nec antiquiora commemorat, quàm quod Molinios Dominos olim habuit, à quibus per Hungerfordos qui duarum Nundinarum ius oppido ab Henrico VI. impetrarunt,

Ancalites. Grey de Rotherfield. Henley.

ad

ad illustrissimam Hastingorum familiam hæreditariò devenit. Quà verò Tamisis sub hoc nunc sublicio ponte coniungitur, olim saxeum fuisse arcuato opere ferunt. An verò hic fuerit pons ille per quem Dio meminit Romanos transisse, cùm Britannos hoc tractu insequerentur, qui inferiùs flumen trauasissent, non facilè quis dixerit. Ptolem.

Ab Henley colles *Chilternici* perpetuo dorso in Aquilonem procurrunt, & Oxoniensem hunc agrum à Buchinghamiensi disterminant, ad quorum radices plura subsunt oppidula, inter quæ notissima sunt *Watlington* mercatus tenuis, & Shirburne quondam Quatremanorum castellulum, nunc verò *Chamberlaworum* sedes, qui é Tankeruillæ Comitum familia oriundi, cùm Camerarij Normanniæ essent, prisco illo nomine *Tankervillorum* obliterato, *Chamberlani*, i. Camerarij ex munere quod obierunt, nominari cæperunt. Shirburne.

Oxoniensis Comitatus titulus (vt illos Saxones taceam) à Matilde Augusta Anglorum Domina Alberico de *Vere* primùm collatus, in eius posteris masculis ita perpetua serie efloruit, vt iam Edwardus adolescens multis nominibus nobilissimus, ab eo sit Comes decimus septimus, & inter Angliæ Comites Verorum familia (vt Ciceronis verbo vtar) fundatissima, & antiquissima habeatur. Comites Oxonia.

Ecclesiæ parochiales 280. complectitur.

hic ager.

CATTIEVCHLANI.

Omnis ad Ortum conterminus sunt, quos Ptolemæus pro exemplarium varietate CATTIEVCHLANOS, CATTIEVDANOS, CATHICLVDANOS, & Dio CATTVELLANOS vocat. Ex his quod fuerit verissimum nomen, haud facilè dixerim. Liceat tamen quæso, opinionem, quæ iamdiu animus mihi præsidens hac de re fuerit, quasi aborsu hic effundere. Ego hos olim CASSIOS fuisse dictos existimavi, ab his Cassijs eorum principem Cassivellaunum, sive Cassibellinum denominarum, & à Cassivellauni nomine hunc ipsum populum Cattuellanos & Cattieuchlanos à Græcis appellatum. Cassij enim inter Britanniæ gentes à Cæsare memorantur, quos certo certius est his in locis consedisse, & à quorum nomine regiuncula in hoc tractu non minima Cathlou etiamnum appellatur. Cùm autem Cassivellaunus huic tractui cum imperio præfuerit, vt ex Cæsare videre est, & in eius nomine Cassiorum appellatio planissimè se prodat: satis probabile videatur, Cassivellaunum sic dictum, quasi Cassiorum principem. Id ni esset, cur hunc Cassivellaunum vocârit Dio Suellan pro Vellan, & Nennius Britannus non Cassibellinum, sed Bellinum, quasi illud esset proprium vel viri vel dignitatis nomen? Nec novum videatur si principes olim à sua gente nomina sortiti fuerint. Catti in Germania suum Cattimarum, Teutones suum Teutomarum & Teutobochum, Daci Decebalum, Gotti Gottisonem habuêrunt. Et quid impedit quò minùs nostri Cassij suum Cassibellinum haberent? Cùm Bellinus protritum fuerit in hac insula nomen, & nonnulli putârint Cinobellinum nostrum qui Iceni regnavit, quasi Icenorum Bellinum fuisse nuncupatum. Ab hac igitur Cassivellauno si Græci scriptores Cattuellanos, Cattieuchlanos, &c. non detorserint, ego in hac re me omninò cæcutire fateor.

Cassij.

Bellin.

Vnde autem Cassiorum nomen hic populus induerit, mihi compertum non est, nisi fortè à virtute bellica. Servius enim Honoratus viros bello strennos antiquis Gallis (qui eadem cum Britannis lingua vsi erant) Gessos dictos prodit, vnde Cethilou Britannicam dictionem bellicorum semen interpretatur Nennius. Bellica autem laude hos floruisse manifestum est, continentia enim ante Cæsaris aduentum cum vicinis bella gesserant, Dobunorum partem in suam potestatem redegerant: Britanni

eorum

eorum principum bello contra Cæsarem vniuersi copijs præfecerant, longè etiam latéque imperium & nomen protulerant. Vniuersi ex vnius Cassiorum, siue Cattieuchlanorum appellatione insignibus erant, qui nunc tres agros siue Comitatus occupant: scilicet Buckinghamshire, Bedfordshire, & Hertfordshire, *de quibus iam ordine sed paucis dicemus.*

Buckinghamshire.

Buckinghamshire, cum fagis sit passim feracissima, quas Saxones Bucken vocant, à fagis primarium oppidum Buckingham, & indè totum agrum denominatum non dubito. Regio enim fagifera in Germania *Buchonia* vocatur, & apud nos oppidum in Norfolcia Buckenham dictum, fagis circumsitum esse accepimus. Hic ager minori latitudine conclusus à Tamisi ad Septentriones longitudine sua procurrit. A meridie Bercheriam Tamisi seclusam, ab occasu agrum Oxoniensem, à Septentrione Northantonensem, ab ortu primùm Bedfordiensem, indè Hertfordensem, & posteà Mediosaxones prospicit. Solo est passim vberi, incolis refertissima, qui rei pecuariæ inprimis operam nauant. In duas partes diuiditur, quarum altera ad meridiem montana, seu potiùs collina Chilterne, Saxonicè Cyltern, altera huic subiecta ad Septentriones The Vale, id est, vallis dicitur.

Chiltern quam à gelido situ sic dictam existimant nonnulli, tota collibus ex argillaceæ cretæ albicantibus surgit, fageis lucis & syluis vestita, arboribúsque planè inuia, donec Leofstanus Abbas S. Albani succideret, eò quòd latronibus esset perfugium. In hac quà collium radicibus Tamisis flexuoso meatu allabitur, Marlou sedes, non contemnendum oppidulum, nomine à creta Marle vulgò dicta sumpto, qua dispersa per arua sic lassatis glebis vitam inter hos colles impertiunt, vt post annum agricolæ imperium nunquam recusent, sed cumulatiore mensura quod accipiunt, reddant. Prope hoc in Tamisim editur fluuiolus per iacentia loca sibi iter aperiens, & quà flectitur, High Wickham oppidum sibi impositum habet, & inde forsitan nominatum, cum Germani Saxones fluminis & maris flexum Wich vocent, plurimáque inde nominata loca in Britannia occurrunt. Chiltern. Wickham.

occurrunt. Hoc amplitudine sua & ædificiorum elegantia maximis in hoc agro oppidis adæquandum; in eo verò quod vnum ex omnibus Maiorem pro summo magistratu habeat, reliquis meritò anteponendum. Sub ingressum Normannorum Wiganus de *Wallengfordia* Dominus erat tùm *Burgi de Wicumbe, tum villæ forinsecæ* (ex Inquisitione antiqua loquor) post cuius mortem Rex Henricus Primus hanc regio patrimonio adscripsit. Ioannes autem Rex tandem *villam forinsecam* diuisit inter Robertum de *Veteri Ponte*, & Alanum *Basset*. Wichamiæ ad Boream vicina est *Bradenham* situ percommodo & salubri, quæ iam habitatio est primaria Baronum de *Windsor* (de quibus in *Barkshire* iam diximus) ex quo patrum memoria Guilielmus Dominus *Windsor* hîc sedem sibi constituerit. Admisso illo fluuiolo Tamisis prouoluitur per Ætonam bonarum literarum plantario celebrem, & cuius Manerium Domini Greij de *Wilton* vt legi tenuerunt *per seruitium custodiendi vnum Gerfalconem Domini Regis*. Vnde illa Greiorum familia falconem pro symbolo vsurpat. Demum Tamisim influit *Colnus* qui Buchinghamienses & Mediosaxones hîc intermeat, & *Colbroke* denominat, quos PONTES fuisse quorum meminit Antoninus, vtrinque distantia à Gallena & Londino testatur. Nec vspiam alius est locus qua via à Gallena Londinum ducit, cui Pontium nomen aptiùs conueniat. Colne enim hîc in quatuor alueos finditur, qui totidem pontibus ad itineris commoditatem coniunguntur, à quibus nomen factum ipsa nominis notio edocet, vti à pontibus *Gephyræ* Boëtiæ, & *Pontes* Galliæ, vndè *Pontbieu* Comitatus nominantur. Qui comitatus (vt obiter ad notem) regibus Angliæ iure Æleonoræ Edwardi primi vxoris obuenit, quæ materno iure ex asse eiusdem hæres fuerat. His diuortijs Colne amœnas insulas circumfundit, in quas Dani anno Christi 894. se fuga recepêrunt, cùm Alfredus illis instaret, locíque ingenio se tutati sunt, donec Anglus rei frumentariæ inopia coactus obsidionem reliquerit. *Esure*, siue *Euer* viculus ad hæc diuortia conspicitur, quem cùm Rex Ioannes Ioanni *filio Roberti* Domino de *Oluerring* dedisset, iuniores eius filij è loco nomen sibi assumpserunt Hugo scilicet vnde Barones de *Euer*, & Robertus à quo familia de *Euer* in *Axholme* est propagata. Colne isle alium riuulum superiùs ab occasu infusum secum defert, ad quem in conualle Amersham, Saxonicè Agmundesham vidimus, quæ nec structura, nec frequentia, sed domino suo Francisco Russellio

Bedfordiæ

Bradenham.

Vide in Barkshire.

Colbroke.

Pontes.

Comitatus Pontiui.

894

Euer.

Barones de Euers vulgò.

Amersham.

Bedfordiæ Comite ſuperbit, viro ea naturæ facilitate, & pietate, vt nunquam ita magnificè quicquid in eius dicam laudem, quin id hominis virtus longè ſuperârit. Verùm Comitum Bedfordiæ ſedes præcipua *Cheyneis* dicitur, quæ magis eſt ad ortum, vbi & Ioannes primus ex hac familia Comes, & Franciſcus illic contumulantur. Cheneys.

Vix tertium hinc ad Septentriones milliare emenſi fuimus, cùm ad Chilternicorum collium dorſum peruenimus, quod totam regionem ab occaſu brumali in ortum æſtiuum tranſuerſam interſecat per multos viculos inter quos nominatiſſima eſt *Hamden*, quæ antiquæ & numeroſæ hoc in tractu familiæ nomen fecit. In ipſo verò collium ad ortum angulo, accliuem ſitum Aſſeridge receſſus regius occupat, vbi Edmundus Cornubiæ Comes Richardi Romanorum Regis filius, cœnobium noui inſtituti religioſis, *Bonis hominibus* vocant, excitauit. Qui, vt author eſt Polydorus, Diui Auguſtini ordinem ſequebantur, veſtitúmque cæruleum induebant. Ex hoc collium dorſo longè latéque patet proſpectus in ſubiectam vallem, quam alteram agri partem diximus. Hæc tota ferè campeſtris eſt, ſolo item argillaceo, tenaci, & fœcundo, pabuloſis pratis innumeros ouium greges paſcit, quarum mollia, & tenuiſſima vellera ab Aſiaticis vſque gentibus expetuntur. Sed ſyluis nuda niſi ad occiduum latus, vbi præter alias Bernewood, circa quam anno à Chriſto nato 914. Danorum furor impotentiùs ſæuit, túmque fortè concidit Burgus ille antiquus, vt Romani nummi inuenti teſtantur, qui poſteà regia erat villa Edwardi Confeſſoris. Nunc autem pagus eſt ruſticus, & pro Burhhill, Byſſil contractiùs appellant. In hac valle licèt oppidis & pagis ſit confertiſſima, perpauca tamen ſunt quæ referre conuenit, eáque aut ad Tamam, aut ad Vſam. Aſſeridge. 1260 Ouse. Brill.

Non procul à Tama qui meridionalem vallis partem irrigat, ſurgente colliculo inſidet emporiolũ amplum, ſatis frequens, multiplici & amœniſſima pratorum viriditate incinctum, vulgò Aileſbury, vnde vallis vniuerſa The vale of Aileſbury nominatur. Saxones Aegelesburge dixêrunt, cùm Cuthwulfus Saxo illud ad annum ſalutis 572. expugnaret; nomen enim Britannicum, quo priùs innotuit, æuo diſperijt. Editha alumnâ ſuâ inprimis olim illuſtre fuit, quæ cùm à Frewaldo patre impetraſſet, vt hoc oppidum ſibi in dotem diceret, mundo, maritóque à ſacrificulis perſuaſa, ſtatim valedixit, & ſuſcepto velo, ſanctitatis opi- Aileſbury.

nione, in illo feraciſſimo Sanctorum ſæculo, ad miracula vſque, cum Eadburga ſorore claruit, è cuius nomine inter colles viculus eſt qui Cuburton adhuc appellatur. Guilielmi Primi temporibus *Manerium* erat *regium*; Et nonnullæ hîc terræ *virgatæ* à Rege donabantur ea lege vt poſſeſſor (obſeruate delicatuli) *ſtreteritium* i. ſtramen, *Si Rex eò veniret, ad Regis lectum ſternuiret.* Regnante Edwardo primo Equites quidam de *Aileſbury* dicti qui crucem argenteam in clypeo cyaneo pro inſignibus geſtabant, Domini fuiſſe perhibentur, qui ex nuptijs cum hærede Cahaignorum (hi olim Domini de *Middleton Cahaignes*) opimam adierunt hereditatem, quæ tandem per vxores ad Chaworthos, ſiue de *Caduris*, & Staffordos deuenit. Nunc autè maxima celebritas eſt è re pecuaria, Baldwinoque Iuſticiario plurimum debet, qui non ſolùm publicis ædificijs ornauit, ſed etiam viam pulcherrimam quâ iter impeditius erat, per tria plùs minùs milliaria muniuit. Ad Tamam nihil aliud memorandum occurrit, niſi *Cheardeſley* (quod multi putant,) ſit locus qui Saxonicè *Cerdick-ſlega* dictus fuerit à Cerdicio Saxone, qui grauiſſimo prælio ibi cum Britannis concertauit. Cui vicinum eſt *Credendon*, nunc *Crendon*, quod caput fuit *honoris de Giffard*, ſic enim latifundia quæ obtigerunt Gualteró Giffard in expugnatione Angliæ dicebantur. Ille enim factus eſt Comes Buchinghamiæ, eiuſque ſucceſſor vt creditur *Noteſley* monaſterium conſtruxit, cognatuſque verò illius Hugo de *Bolebec* à quo Comites Oxoniæ ſunt orti, de illo non paruas hîc tenuit poſſeſſiones.

Crendon.

Noteſley.

Vicecomites Bolebec.

Vſa fluuius, ſiue Iſis ſecundus, qui ſeptentrionalem agri partem lentus pererrat, ſiniſtra ripa primùm Buckingham totius Conuentus caput ſuſtinet, quod, vt habet Marianus, vallo & turribus vtraque ripa anno 915. Edwardus Senior contra Danorum irruptiones communiuit. Nec magni nominis primis Normannorum temporibus videatur, cùm regnante Edwardo Confeſſore, *ſe* (vt eſt in Guilielmi Normanni libro) *prouna tantum hida defenderit, & viginti ſex Burgenſes* habuerit.

Buckingham.

Inde Stony Stratford, Dulney, & Newport Panell, à Fulcodio Paganello eius domino denominatum, & ab eo ad Someriſos Barones de *Dudley* deuolutum eidem fluminii incumbunt, magiſque ad ortum à flumine iuxta nemora ſuas ædes bellicoſa familia Baronum Grey de *Wilton* habet, quas *Wooddon* vocitant. Sed inter hæc celeberrimum eſt Stony Stratford, à ſtrata publica ſic dictum, diuerſorijs nitidum, & ſaxeo ponte ſuperbum,

Stony Stratford.

quo

quo flumen continetur violentiùs in agros irruere solitum, cùm hybernis aquis excitatur: vnde longiùs ab eius ripa positum oppidum. Ad hoc si ISANNAVARIAM, quam Antoninus nominat fuisse coniectarem: coniecturæ, præter distantiæ rationem, subluentis fluminis nomen *Isan*, Saxonicè Vſa, adstipularetur, & *Isannaria*, vt videtur, idē sonat, quod Isani traiectus, vt *Durvenaria* aquæ traiectus, vnde etiam fortasse Britanni & nos huiusmodi traiectus Ferie hodiè vocamus: eadémque significatione ad alteram ripam Paſſham est viculus à traijciendo denominatus, quem potiùs Isannauariam crediderim, cùm sit multò vetustior, Romanis etiam temporibus floruisse via Consularis Romanorum quæ suo aggere hîc conspicua docet. Nec Saxonico sæculo iacuisse videtur; cùm Edwardo senior ibi subinde agitaret. Verùm cùm vel belli, vel æui iniuria cecidisset, Stanę Stratford extructo ponte surrexisse opinamur. *Isannaria.* Paſſham.

Hæc antiquiora sunt Buchinghamiensis agri loca, qui tamen maximè è suis Ducibus & Comitibus illustratur. Comites verò habuit tres; Gualterum Giffard Comitibus de *Longauilla* procreatum à Guilielmo Rufo, vel Henrico eius fratre eo honore affectum, Gualterum eius filium, & Thomam de *Woodstock*, Edwardi III. filium, per cuius filiam Annam ille honor ad Humfredum Staffordum deuolutus, qui Buchinghamiæ Dux ab Henrico VI. creatus, eundem Henrico ex Humfredo filio nepoti, & Edwardo eiusdem Henrici filio reliquit, quibus capite multatis, ita huius familiæ dignitas attenuata defloruit, vt hodiè eorum posteri tantùm Barones de *Stafford* nominentur. Comites Buckinghamiæ.

Recenſentur in hac regione paræcia 185.

Bedfordshire.

BEdfordiensis ager, vulgò Bedfordshire, alter est è tribus Comitatibus quos Cantiuchlanos occupâsse diximus. Ab ortu Cantabrigiensi, ab austro Hertfordensi, ab occasu Buchinghamiensi, à septentrione, Northantonensi, & Huntingdonensi coniunctus. Vſáque interfluente in duas partes diuisus. Quà Septentriones spec-

tat, fertilior est, & nemorosa: altera ad meridiem, quæ multò maior, solo est tenuiori, sed non omnino ingrato; Hordeum enim plenum, album, & crassum affatim profundit. In medio syluis nonnihil densa, sed ad ortum magis siticulosa, & arboribus nuda.

Baronis Mordaunt.

Vsa, vbi hunc agrum ingreditur, primùm *Turvy* inuisit ædes Baronis Mordanti, qui hanc dignitatem Regi Henrico VIII. acceptam tulit. Ille enim Ioannem Mordant auum Lodouici qui nunc floret Baronem creauit; deinde Harlowd viculum præterlabitur, vbi anno salutis reparatæ 1399. paulò ante motus illos, & ciuiles turbas quibus Anglia diu diuulsa fuit, hic fluuius

Aquæ diuisæ.

restitit, & cedentibus vtrinque aquis, iter in ipso alueo per tria milliaria non sine admiratione peruium fuit. Posteà Odill, siue Woodhill, olim *Wahull*, quæ suum etiam Baronem de *Wahull*, & castrum habuit, subluit. Vnde non minùs tortuosus, quàm ipse Meander fertur per Bletnesho, vulgò Bletso, quæ sedes olim

Barones de Wahull, & quibus obuenit Bletso.

Pateshulorum, posteà *Bellocamporum*, nunc illustris familiæ de

Barones St. Iohn.

S. Iohn quæ olim sua virtute ampliſſimas in Wallia possessiones, & nostro tempore Diuæ Elizabethæ gratiâ Baronum dignitatem consecuta est. Ad quos deuenit per Margaretam de *Beauchamp* hæredem, quę primò nupta Ioanni Duci Somersetti, à quo regia Anglię familia, & secundò Oliuero de *S. Iohn*, à quo hi Barones stemma deducunt. Hinc Bedfordiam; Saxonicè

Bedford. Vide hypodig. pag. 153.

Bedanforo primarium oppidũ, vnde & regioni nomen, adproperat & ita dissecat, vt duo viderentur oppida, nisi ponte saxeo committerentur. Situs amœnitate, & sua vetustatè, magis quàm elegantia aut amplitudine (licèt quinque ecclesias numeret) prædicandum. Britannico enim sæculo, LACTODORI

Lactodorum.

nomine floruit, cuius non semel meminit in suo Itinerario Antoninus. Argumento est distantia, & testimonio Britannicum nomen. Legi etenim in antiquis scydis *Liswidar*, *siue Lestidar*, nunc Bedford, & ipsius sanè vocabuli significatio huic suffragatur, vt enim *Lestar* Britannis diuersoria publica sonat, & *Lestidar* diuersoria ad flumen, sic Bedford lectos & diuersoria ad vadum Anglis sonat, qui licèt oppidi appellationem immutârint, significationem tamen retinuêrunt, quod etiam alijs in locis factitârunt. Cuthwulfus Saxo circa salutis nostræ annum 572. sub hoc aperto Marte ita Britannos fregit, vt iam inde viribus impares plura sibi oppida dediderint. Nec Saxonibus neglectum fuisse videtur, cùm Offa potentissimus Mercionum Rex hîc

sibi

sibi (vti legimus in Florilego) sepulturam delegerit, cuius tumulum Vſa cùm incitatior & sublimior ferretur, eluuione abripuit. Danicis posteà bellis prostratum Edwardus Senior reparauit, vrbeculámq; ad australé ripam adiecit, quam (vt optimum Houedeni exemplar habet) illa ætas vocauit. Tempore Regis Edwardi Confessoris, vt est in libro illo quem Rex Guilielmus primus scripsit cùm Angliæ lustrum conderet: *Pro dimidio Hundredo se defendebat in expeditione, & warnbus. Terra de hac villa numquam fuit hydata.* Graniora deinde sub Normannis pertulit, cùm enim Paganus de *Bellocampo* tertius Baro de *Bedford* castrum construxisset, nulla intestini belli coorta est tempestas quæ in illud, dum steterit, non inconuit. Stephanus, cùm violato iureiurando Angliæ regnum interciperet, primus ingenti cæde expugnauit, posteà cùm Barones arma in Ioannem Regem induissent, Guilielmus de *Bellocampo* eius dominus, & ex partium ducibus, illis in manum tradidit: sed vno & altero post anno, Falcasius de *Breut* obsedit, statímque à Baronibus deditione, & à Rege dono accepit. Ingratus tamen ille nouam belli molem denuò in Henricum III. excitauit, dirutis sacris ædibus castrum firmauit, & vicinam regionem plurimis damnis affecit, quoad Rex obsideret, & post sexagesimum diem, victa rebellium pertinacia, & fugato Falcasio, hanc seditionis nutriculam captam solo adæquarit. Nec tamen Bedfordiæ aliud magis est visendum quàm huius vestigia ad orientale oppidi latus flumini impendentia.

Bedfordiæ vtrinque subfuerunt elegantissima cœnobiola, ab Austro Helenstow, nunc Elstow Helenæ Constantini M. matri, & virginibus sacris ab A. Scoto consecratum: ab ortu Caldewell, quod à fano Sancti Pauli intra Bedfordiam, Roisia Pagani de *Bellocampo* vxor transtulit.

Non longum iter ab hoc confecit *Vſa*, & cùm vestigia diruti castri apud *Eaton* quæ caput fuit Baroniæ *Thomæ de Bello-campo* Eaton. inniserit, Bedfordiensibus valedicit. A meridie verò tamen priùs anonymo * amniculo augetur, ad cuius confluxum Tempsford Danorum statiuis, & castro notum, quod cùm construxerunt, cùm suis hybernis hanc regionem premerent, & propugnaculum Britannicum (vti creditur) euerterent, cuius locus nunc Chetterfield & Shelvey dictus Romanarum vetustatis suæ signa sæpè exhibet. Nec dubito à seu, quin hæc fuerint SALINÆ illæ, quas Cattieuchlanis adscribit Ptolemæus, & Salnay

* Incli nomine dicitur.

Dainby sit verum nomen, quod mihi nonnulli affirmarunt.

* *Potton* Mercatulum omitto, cùm nihil de illo occurrit quàm quòd *I. Kuesten* Thomæ Comiti Lancastrensi olim cum terris adiunctis dono contulerit.

Potton.

Ampthill.

Ad huius amniculi fontes, in ipso ferè agri vmbilico, colli apponitur Ampthill, domus ampla, regia, & castri æmula, viuarijs vndique circumsita, à Barone de *Fanhope*, regnante Henrico VI. à Gallorum manubijs constructa, cuius bona cùm Edwardus IIII. publicasset, quòd à Lancastrensi familia steterat; & ipsum seu potiùs, vt inquit ipse Fanhopus, has ædes lęsæ maiestatis egisset, protinùs Edwardo Grey Domino de *Ruthin*, & posteà Cantij Comiti adiudicatæ fuerunt, à cuius nepote Richardo ad Henricum VIII. Regem commutatione facta deuenerunt, qui eas, vt loquuntur Cæsarei iuris periti, sacro patrimonio, vt nostri iurisprudentes, Coronæ adiunxit, & *Honorem de* Ampthill dixit. Vix decimo hinc milliari ad austrum, per Tubbington pridem Peuerorum, nunc Domini Cheinei ædibus conspicuum, abest

Dunstable.

Dunstable, quod vetustum esse scioli affirmant; sed Henricum primum hîc oppidum struxisse, & coloniam ad latronum audaciam reprimendam, qui viam obsederant, collocasse, priuata historia monasterioli, quod ipse ad coloniæ suæ ornamentum fundauit, planè contestatur. Sed habe ipsa verba ex historiâ illa priuata, licèt eius seculi barbariem redoleant. *Nota quòd area illa vbi Watlinge & Ikenilde conueniunt, per Henricum Regem Anglię Senioremprimitùs* * *fuit abatur ad malitiam cuiusdam famosissimi latronis Dun nomine & sociorum suorum refrenandam. Et ab ipso Dun dictus locus* Dunstable *vocabatur. Dominus Rex ibidem Burgum Dunstable condidit fecitq; sibi iuxta illum locum regiam mansionem. Burgenses liberi erant per totum, sicut cæteri Burgenses regni Regis. Rex habuit in eadem villa nundinas, & mercatum. Postea fundauit Ecclesiam, & authoritate Eugenij* III. *Papæ posuit ibi Canonicos Regulares, & dictos religiosos de toto Burgo feofauit per chartam & eis plurimas contulit libertates.* In ipso oppido crux visitur Angliæ, Castiliæ, & Pontini insignibus exornata, quam Edwardus primus in Æleonoræ coniugis memoriam, vt alias nonnullas posuit, quacunque eius funus exequiali pompa Westmonasterium deduxit. In campis ad Austrum munitionem quandam castrorum quasi tumultuariam, rotunda forma sed perexiguam, Maiden boure vocitant, ad ipsum Chilternicorum collium descensum vidimus. Aniles de virgine bellatrice eius incolâ fabellas,

* *Sylua succidebatur.*

bellas, quas decantant vicini, ipsis relinquo.

Quod ad Dominos, Duces, & Comites spectat, primum octo fuerunt Barones Bedfordiæ è familia de *Bello-Campo* ab Hugone ad Ioannem qui in prælio ad *Eversham* occubuit, qui omnes regibus Angliæ iure hæreditario erant Eleemosynarij. Quorum hæreditas cùm iam per filias in Mowbraiorum nomen, Wakorum, Pigottorum, Orberiorum, Boujetortorum, &c. dispertita fuisset, Edwardus III. Engelramum de *Coucy* Suessionum in Gallia Comitem, cui filiam elocârat, primũ Bedfordiæ Comitẽ creauit. Posteà Henricus IIII. Bedfordiam in Ducatus titulum euexit, trésq; Duces habuit, Ioannem Henrici IIII. filium tertium qui Franciæ Prorex Rothomagi sepultus est, Georgium puerulum Ioannis Marchionis Montisacuti filium, qui paucis diebus eo honore vsus erat, & Gasparem de *Hasfold* Henrici VI. fratrem vterinum. Nostra verò memoria in Comitatum denuò recidit, cùm Ioannem Russellium Edwardus VI. eò honoris euexerit, quem Franciscus filius nobilissimum pietatis & humanitatis exemplum, & bonis omnibus longè charissimus, sequutus est, qui nuper defunctus Edwardum qui maiorum virtutes tuebitur è filio tertio Francisco nepotem successorem reliquit.

Reginaldus Dunelmensis Comites & Barones.

Habet hæc prouincia parœcias 126.

Hertfordshire.

HAGro Bedfordiensi à meridie adiacet Hertfordshire, quem tertium ex illis diximus, qui ad Cattieuchlanos spectârunt. Occidentale latus claudunt Buckinghamienses, australe Mediosaxones, orientale Saxones Orientales, & partim Cantabrigienses. Frumentarijs agris, pascuis, pratis, nemusculis, & limpidis fluuiolis fœlix: veterum verò oppidorum claritate etiam cum vicinis de palma contendit, vix enim alius in Anglia Comitatus est qui plura vetustæ memoriæ oppida ostendat.

In ipso Septentrionali limite qua Cantabrigiensem Comitatum attingit, sedet Roiston oppidum notum sed non antiquum. A Normannicis enim temporibus emicuit. Roisia namq; mulier

Roiston. Chronica Dunelmensia.

ea

ca ætate celeberrima (* quam Norfolciæ Comitissam fuisse credunt nonnulli) Crucem ad viam regiam eò loci statuit, vnde *Crux Roisiæ* dicta fuerit, donec Eustachius de *Mare* cœnobiolum in honorem S. Thomæ adiunxerit: tunc enim diuersoria sunt extructa, & paulatim oppidum surrexit, quod pro *Crux Roisiæ*, Roisiæ, id est, Roisiæ oppidum appellatum, cui nundinas statis temporibus, & forum venale concessit Rex Richardus primus, quod nunc distrahendo Byni est celeberrimum.

* *Alij vxor Richardi Domini de Clare.*

Nucellæ huic sunt confines, quibus tota dignitas ex suis incolis Baronibus de *Scales*, siue de *Scalarijs*, quorum scutum sanguineum sex conchilijs argenteis ornatum plurimis in locis vidimus. Baronum honore ab Edwardi primi temporibus successiue floruerunt Roberti tres, Rogerus, Robertus, & Thomas, cuius vnica filia enupta fuit Anthonio *Widenile*, quem virtutis gloria & sororis cum Rege Edwardo IIII. coniugium ad Comitis de *Riuarijs* titulum extulit, eundémque inimicorum inuidia indignissimè oppressum ad supplicium depressit. Rex enim Richardus III. innocentem capite truncauit.

✻ *Barones de Scales.*

Magiouinium. Aſhwell.

Inferiùs ad ortum MAGI-OVINIVM quod corruptè *Magiotum* & *Alagouinium* scribitur, ad XII. à Lactodoro milliare, in Antonini Itinerario sæpiùs memoratum occurrit, quod diu quæsitum nunc tandem ex verbi significatione me inuenisse, blandiente coniectura confido, si liceat vna immutata literula pro *Magi-ouinium Magiouinium* legere. *Magi-ouium* enim Britannicè sonat fraxinetum, vel locus fraxinos alens. *Magi* scilicet alere & *Ouen* fraxinos significat. E fraxinis igitur cùm hoc indagandum videatur, dicam, sed cum aliorum venia, fuisse quod hodie Aſhwell, id est, fons inter fraxinos. Vicus hic est rusticus, amplus, & ædificijs frequens, depressiori situ in septentrionali agri confinio locatus. Vt distantiam à Lactodoro in argumentum non arripiam, quæ vel sola in huiusmodi disquisitione fidem faciat, & hîc optimè congruit: nominis significationi loci natura ita appositè respondet, vt dubitare vix patiatur. In ipso enim oppido celeberrima est fontium scaturigo è fano abrupto, siue crepidine quæ proceris fraxinis vndique vmbrosa, vnde tanta vis aquarum perennibus venis emanat, vt statim intra ripas collecta rotandæ molæ sufficiat, & quasi subitò in iustum flumen conualescat. Ex his fontibus & fraxinis, vt certum est Saxones nouum hoc nomen Aſhwell indidisse: ita non dubitandum quin Britanni antiqui, qui teste Gilda, montes, fluuios, fontes,

fontes, & lucos diuinis cumularunt honoribus, ab eadem re, eodem sensu *Magioninium* denominasse. Nec alia ad antiquitatem asserendam desunt; vallum amplum quadrata forma adiunctum quod Romanis nummis sæpiùs effossis cuius fuerit opus ostendit, & in eo libro quo Angliæ lustrum ante quingentos annos Guilielmus primus condidit, disertis verbis *Burgi* nomine insignitur. Sed si nihil aliud hoc confirmaret, milliaria quæ inter Magioninium & Durocobrinas interponit Antoninus, perspicuè demonstrarent.

Magis ad Austrum in agro culto & florenti *Wimondley* sedet, antiquum & celebre prædium, quod honoratissimo apud nos iure, (*Grand Sergeantie* Iurisperiti nostri vocant) tenetur, nimirùm vt possessor Regibus Angliæ quo die inaugurantur primum ministret scyphum, & sit quasi regius pocillator. Quem honorem ratione huius prædij primis Normannorum temporibus nobiles *Fitz-Tees* dicti gesserunt, à quibus per filiam ad Argentonios deuenit. Hi à Dauide de *Argentein* Normanno viro militari qui sub Guilielmo primo meruit, & nomen & stemma duxerùt, & in huius rei memoriam tribus scyphis argenteis in clypeo rubro pro insignibus iam diu vsi sunt. Verùm deficiente tandem prole mascula Henrici sexti tempore, Elizabetha Argentonia quæ solidam hæreditatem creuit, Guilielmo Alingtono Equiti enupta amplissima hæredia cum hac dignitate attulit, à quo septimus est Ægidius Alingtonus huius familiæ hæres, adolescens moribus suauissimis, & indole verè generosa, qui vt spero, generis claritatem nouo virtutum splendore illustrabit.

Wimondley.

Grand Sergeantie.

Fitz-Tees.

Argentein.

Alington.

Sub hoc magis in Meridiem *Lea* fl. Saxonicè Ligean fontes habet, qui leni aquarum ductu primùm per Gilbetthamsted frumento, vnde nomen factum, feracem defertur, quem Ioannes de *Loco Frumentario* inde ortus & nominatus, vir sub Henrico VI. celeberrimus, eruditionis merito honestauit. Inde Beckett-hall equestris familiæ Brokettorum sedem & *Woodhall* habitationem Butlerorum, qui à Barone de *Wem* prognati nuptijs hæreditatem Gobionorum adierunt, præterfluens, Bishops Hatfield ferè accedit in deiectu collis positum, in cuius superiori parte sunt ædes nunc regiæ, quondam Episcoporum Elienſium quas I. Mortonus pulcherrimè instaurauit. Posteà *Hertfordiam* subluit, quam DVROCOBRIVAS esse illas vetustissimas semper credidi, nec vetustatis fidei derogat situs & nomen. Distantia enim tam

Wheathamsted.

Woodhall.

Bishops Hatfield.

à

à *Magiouinio* quàm Vero-lamio cum Antonini numeris satis conuenit, & verum nomen est Herudford vt rectè Beda vocat, cùm de Synodo ibi anno. 670. celebrata agit. Vtique si Britannum consulas, quid sit *Durcob*, aquam rubram respondebit. Si ab Anglo quæras quid sit Herudford, statim vadi rubri significationem latere audies. Þe enim articulum esse Saxonicum credo, pro quo The nunc vtimur, cùm plurali numero Þem pro Them sæpius legatur. *Brina* verò illud quod plurimis nominibus adiunctum est, traiectum vel vadum Britannis priscis & Gallis significâsse existimo, cùm ad flumina solummodò reperiatur. In hac insula vna & altera fuit *Durobrina*, id est, ad aquam traiectus, in Gallia *Brivæ Isaræ*, nunc *Pontoise* vbi Isaram, *Brivæ-Oderæ*, vbi Oderam, *Samarobriva* (hoc enim verum est nomen) vbi Somam flu. olim traiecerunt. Cæterùm oppidum hoc Regis Guilielmi Conquæstoris tempore, vt in Censuali Angliæ libro legitur, *pro decem hidis se defendit, ibique fuerunt viginti seu Burgenses.* Nunc autem est infrequens, & ex eo maximè celebratùm, quòd antiquum. Agro vtpote vniuerso nomen sinum communicauit, & caput censetur Comitatus. Castrum habet ad Leę fl. ripam ab Edwardo Seniore, vt creditur, constructum, primùm à Clarensi familia ad quam spectauit, adauctum. Rogerus enim de *Clare* circa Henrici secundi tempora Herudfordiæ huius creatus erat Comes, & Robertus *Fitz-Walter* qui ex eadē Clarensi familiâ, cùm Stephanus Angliæ castra sibi vndique raptaret, liberè ipsi Stephano (vt in M. Parisiensi legitur) huius castri custodiam ad se antiquo iure spectâsse affirmauit. Postea patrimonio regio accreuit, & Rex Edwardus III. Ioanni Gandauensi filio, tunc Richmondiæ Comiti, qui posteà Lancastriæ Dux, hoc *castrum, villam, & Honorem de Hertford, concessit, vbi* (sic habent ipsa donationis verba) *iuxta statum sui exigentiam hospitari, ac decenter morari posset.*

Hertford.

Brina, *quid prisci Gallis & Britannis.*

Lea fl.

Hinc *Lea* ad Ware statim prolabitur, quæ Herudfordiæ primùm plurima damna intulit, & posteà sua frequentia quasi obscurauit. Baronum enim bello contra Ioannem regem exardescente, hæc domino suo Barone de *Wake* confisa, viam Regiam ad se deflexit, cùm anteà viculus esset, * nec curribus illâc transire liceret, extenta per pontem catena, cuius claues penes Herudfordiæ Ballinum erant. Inter hæc oppida quæ vix duobus milliaribus distant, duobus à Septentrione fluuiolis augetur Lea. Asserius *Mimeram* & *Beneficium* vocat. *Beneficium* esse ad

Ware.

Iustetinus Hemic. VI.

quem

quem *Benington* adsidet coniectarim, vt *Mimeram* illum alio ad quē *Pakerich*, quod forum mercatorium & nundinas Regis Edwardi primi beneficio, & Guil. *Le Bland* opera habet, cui à tergo se offert *Munden Furnivall*, vel vt hoc nomine memoretur, quod suum Baronē habuit Gerardum de *Furnivall*, filium natu minorem Gerardi Furnival de *Sheffield*. Sed ad *Leam* fl. & *Waram* reflectamus, quò Danos myoparonibus suis delatos, propugnaculum excitasse prodit ille Asserius, quod cùm Alfredus Rex expugnare non potuisset, tribus effossis canalibus ita *Lea* aquas diuertit, ne illi nauigia reducerent, vt iam inde accolis nulli penè vsui fuerit, donec iampridem restituto alueo, ad merces, annonam, &c. deuehenda factus sit commodior. A *Ware* non multùm progressus est, cum riuulum (*Store* vocant) ab Oriente in se recipiat, qui primùm per Bishops Storteford decurrit, exiguum oppidum exiguo castro quondam munitum, quod Guilielmus primus Episcopis Londinensibus donauit, vnde ab Episcopis denominatio facta. Inde *Hunsdenum* praeteruehitur, quae Baronis titulum honoratissimo Domino Henr. *Cary* Baroni de *Hunsdon* Reginæ Elizabethæ consobrino, regiq; maiestati à sanctioribus cōsilijs & cubiculis præbet. Hoc riuulo sic admisso, *Lea* iam lętior ad Tamisim properat, & quasi gratulabundus *Theobaldenses* ædes vulgò Thibaulds, salutat, quas si structuram spectes, ad omnem elegantiam, si hortos, & ambulacra lucis connectita, ad omnem amœnitatem constructit Nestor noster Britannicus honoratissimus Baro Burghlæus summus Angliæ Thesaurarius, cui hic fluuius se alueum restitutum debere libenter agnoscit.

Bishops Storteford. Baro Hunsdon. Theobalds.

— Sed ad vetustiora & interiora regrediamur. A *Dur-cobrinis* ad XII. milliare statuit Antoninus VEROLANIVM, vrbem eo tempore celeberrimam, Tacito VERVLAMIVM, Ptolemæo VROLANIVM. Hæc satis hodie nota iuxta fanum S. Albani in Centuria Caishow (quam CASSII quorum meminit Cæsar, vt diximus, procul dubiò tenuerunt.) Saxonibus patlingaceaster ep à via Regia Watlingstreat, & peplamceaster ep à Werlamo fluuiolo præterlabente dicta. Nec dum vetustum illud nomen deposuit, Verulam enim vulgò dicitur, licèt præter mœnium rudera nihil supersit. Colli molliter ad ortum declini appósita fuit, mœnibus obsepta firmissimis, & palude magna ex parte circumfusa; vnde coniectura fuit, hoc Cassibellini fuisse oppidum sylvis paludibusque munitum quod Cæsar expugnauit, nec enim alias in hoc tractu palus, quod scitum exstitit. Neronis autem ad VERVLAMIVM

Verulamium. S. Albans. *Cassibellini vrbem.*

CIPIVM

CIPIVM censebatur, vnde in Nennij vrbium catalogo *Cæs. Municip* dicitur, vt non dubium sit quin hoc illud fuerit CAES. MVNICIPIVM quod Hub. Goltzius in veteri inscriptione reperit. Municipia autem erant oppida iure ciuium Romanorum donata, noménque factum à muneribus capiendis, id est, publicis in Repub. curationibus: habuerúntq; quod ad ordines pertinet, Decuriones, Equites, & plebem, quod ad consilium publicum, Senatũ & populum, quod ad magistratus & sacerdotes, duumviros, trium-viros Iuricundo, Censores, Ædiles, Quæstores & Flamines. An tamen cum suffragio, vel sine suffragio hoc fuerit municipium non facilè quis dixerit. Municipium enim cum suffragio vocabant, cui capere honores licebat, vt illud alterum, cui non licebat, sine suffragio. Sub eodẽ Nerone, cùm Bunduica Icenorum Regina acerrimo in Romanos odio bellum illis conflâsset funestissimum, à Britãnis, vt habet Tacitus, erat excisum. Hinc scripsit Suetonius, *Accessit tantis ex principe malis clades Britannica, qua duo præcipua oppida, magna ciuium Romanorum, fociorúmq; cæde diruta.* Refloruit nihilominus, & ad summam celebritatem peruenit, nummósq; antiquos hîc, vt videtur, signatos vidimus cum inscriptione TASCIA, & altera parte VER. Quod eruditissimus venerandæ Antiquitatis indagator D. Da. Powelus sacræ Theolog. D. Tributum Verulamij interpretatur. *Tasc* enim, vt ille mihi author est, Tributum, *Tascia* Denarius Tributi, & *Tascyd* præcipuus Tributi collector, Britannicè sonat. Sed ipsum nummum tu etiam vide.

Municipia.

In Thesauro Antiquit.

Tasc quid significet.

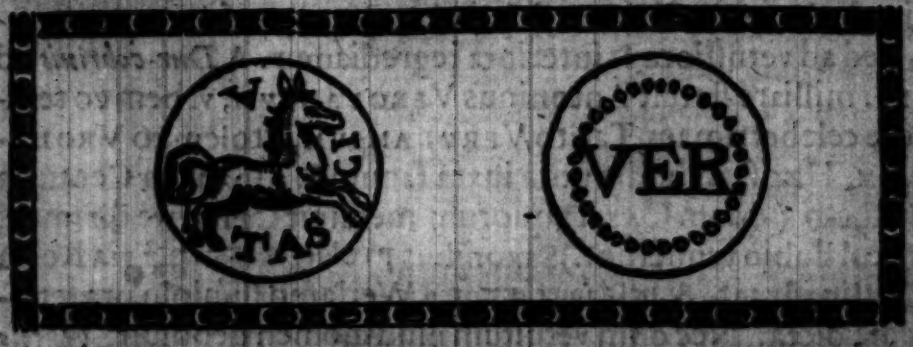

Hos aliqui ante Romanorum aduentum cusos esse volunt, sed non ego credulus illis. Alij nummos Tributarios fuisse existimant, qui in caput, & agros impositi quotannis à Romanis exigebantur, his non refragabor. Antequam enim Romani advenerint, Britannos pecuniam signasse vix credam. Memini tamen, quod de illis scribit Cæsar. *Vtuntur aut ære aut nummo aureo, aut*

Britannorum nummi.

annulis

annulis ferreis, ad certum postes examinatis, vbi antiqui libri *Laureis ferreis* habent, pro quo sublimiores Critici *Laminis ferreis*. Sed ad institutum se recipiat oratio. Nulla autem vrbe æquè celebre Verolamium erat, quàm quòd ciuem sanctitate & fide in Christum singulari protulerit Albanum, qui cùm Diocletianus Christianam religionem exquisitis supplicijs ex hominum memoria delere moliretur, inuicto animi constantia mortem pro Christo primus in Britannia oppetijt. Vnde Stephanus appellatur, & Britannia Protomartyr appellatur, Fortunatúsque Presbyter cecinit, *Albanum Mayr.*

Albanum egregium fecunda Britannia profert.

Et Hiericus Gallus, qui ante septingentos annos floruit, de eodem, & percussore eius non sine miraculo, exæstato.

Millia pauorum Christi pro nomine passus,
Quem tandem rapuit capitis sententia cæsi.
Sed non liberi esset res tanta superbo,
Vtque caput Sancto, ceciderunt lumina fure. *In vita S. Germani.*

In huius opprobrium, & Christianorum terrorem, vt in antiquo eius Agone habetur, Verolamienses eius martyrium marmori inscripserunt, mœnibúsque inseruerunt: sed posteà cùm tyrannorum immanitatem Martyrum sanguis vicisset, Christiani ecclesiam mirandi, vt inquit Beda, operis in eius memoriam posuerunt, & tanta religionis opinio Verolamio accessit, vt hic Synodus anno mundi redempti 429. haberetur, cùm Pelagiana hæresis per Agricolam Seueriani episcopi filium in hac insulâ repullulasset, Britannicásque ecclesias ita maculâsset, vt ad veritatem asserendam Germanum Antissiodorensem, & Lupum Tricassinum è Gallia euocarent; qui refutata hæresi se venerabiles Britannis reddiderunt, inprimis Germanus, qui plurima per hanc insulam templa sibi sacrata habet, & in ipsa huius prostratæ vrbis aræâ, Germani sacellum eius nomini superest, quò loci ille pro suggestu verbum diuinum effatus erat, vt antiquæ fani Albani membranæ testantur. Nec ita multò pòst in Saxonum potestatem deuenit, sed graui & diuturna obsidione Vther Britannus, cognomento *Pendragon* ob serpentinam prudentiam, recepit: quo sublato in eorum demùm manus recidit. Ex Gilde enim verbis, Saxones suo tempore hanc vrbem tenuisse facilè colligitur. *Deus*, inquit, *clarissimas fouillarum lampades nobis accendit, quarum nunc serpentum sepultura, & pessimorum locus, si non lugubri lamentatione diuertis, quamplurimos ob scelera vestra*

ciuibus adimerentur, non minimum intuentium mentibus ardorem diuinæ charitatis inijcerent, Sanctum Albanum Verolamij sepultum, &c. dicit.

His bellis cùm Verolamium concidisset, Offa Rex Merciorum potentissimus è regione eius, circa annum salutis 793. in loco quem Holmehurst dixerunt, monasterium amplissimum in Albani memoriam construxit, statimque oppidum vnà surrexit, quod ab eo, S. Albans vocant, possessionesque amplissimas assignauit, & priuilegia impetrauit amplissima, quæ è Florilego nostro attexam, vt profusam principis illius in ecclesiam liberalitatem, & Pontificis Ro. aucupium simul intueari, sic igitur ille scribit. *Dedit Offa rex potentissimus protomartyri Albano villam suam dominicam, quæ viginti ferme milliaria à Verolamio distat, &* * Hounslow forti. *Vneslaw nuncupatur, & tantundem per circuitum, sicut vsque hodie scripta regis testantur, quæ in præfata basilica continentur. Quæ videlicet basilica, tanta libertate priuilegiata refulget, vt ab apostolica consuetudine, & reditu, qui Romscot dicitur, cùm neq; rex, neque archiepiscopus, vel episcopus, abbas vel Prior, aut quilibet in regno ab illius solutione sit immunis, ipsa quidem sola quieta est. In presbyteros autem, & laicos totius possessionis suæ, abbas vel archidiaconus monachus sub ipso constitutus, iuri pontificiale exercet: ita vt nulli archiepiscopo, vel episcopo, aut legato, nisi summus Pontifici, subiectionem impendat. Hoc quoque sciendum est, quòd Offa rex magnificus, tempore, quo beati Petri vicario Romanæ vrbis pontifici reditum statutum, id est,* * Romscot *de regno sui concessit, ipse à pontifice Romano impetrauit, vt ecclesia beati Albani Anglorum protomartyris, eundem* Romscot *ab omni Herefordensi prouincia, in qua sita est ecclesia sæpe dicta, fideliter colligeret, & collectum in vsus proprios retineret. Vnde & ipsa ecclesia, sicut à rege omnia iura regalia, ita habet abbas loci illius, qui pro tempore fuerit, pontificialia ornamenta.* Verolamium etiam ipsum concessit, cuius paludem ingesta terra obstruxerunt monachi. Vbi nostrâ memoriâ cùm anchoræ fuerint effossæ, crediderunt nonnulli, corrupto Gildæ loco inducti, Tamisim aliquando hâc alueum egisse.

* id est, de singulis edibus denarium.

Anchoræ effossæ.

Si quanta Romanorum numismatum copia, quot imagines ex auro & argento conflatæ, quot vasa, quot columnæ marmoreæ, quot epistylia, quótque antiqui operis miracula hîc eruta fuerint, ex vulgi relatione percensere velim, omnem fidem superaret oratio. Ex antiqui tamen historici fide paucula accipe. *Ealredus Abbas, regnante Eadgaro, antiquas crypt as subterraneas Verolamij perscrutatus, euertit enuyâ, vias cum meatibus subterraneis solidè per artificium arctatis, quarum quidem subtus aquam qua quon-*

Circa annum Christi 960.

dam

dem maxima ex parte ciuitati fuit circumfusa, diruit, & obtexit. Erant enim latibula latronum & meretricum. Fossata ciuitatis, & quasdam sylvestres, ad quas malefici tanquam ad perfugia fugerunt, explanauit. Tegulas verò integras, & lapides, quos inuenit opus ad aedificia sepouens, inxta ripam afferes querneos, cum clauis ex ferri pice nondum deliuitos inuenerunt, nec non mandibulas animantia, utpote ursorum rubiginę semirosas & remotas abegimus. Paulò pòst. *Eadmerus successor, operi quod Ealdredus incepit, institit, fossęque eius in medià vrbe antiquà palatij fundamenta diruerunt, & in muri concauo tanquam in armariolo, in libros incidernnt asseribus querneis & sericis ligaminibus, quorum alter vitam Albani lingua Britannicà descriptam habebat, reliqui Gentilium ritus. Cùm profundiùs terra operuerint, antiquas tabulas lapideas, tegulas & columnas inuenerunt, urceos item, amphoras fictili opere & ternatili compositas, vasa quoque vitrea mortuorum cinerem continentia &c. demum ex his Verolamij reliquijs nouum Albano monasterium extruxit Eadmerus.* Hæc ad antiquitatem & dignitatem, nunc etiam habe si placet, ad Verolamij laudem pro Corollario Alexandri Nechami inde oriundi Hexastichon.

Vrbs insignis erat Verolamia, plus operosa
Arti, natura debuit illa minus.
Pendragon Arthuri patruò hac obsessa laborum
Septennium fremit cinsò superba sua.
Hic est martyrij rosea decoratus honore
Albanus, ciuis, ductia Roma, suus.

Et alibi, *Hic locus ętatis nostrę primordia nouit*
Annos felices, lętitięq; dies.
Hic locus ingenuos, puerilis ęmbuit æuum
Artibus & nostra laudis origo fuit.
Hic locus insignis, magnósq; creauit alumnos,
Felix eximio Martyre, gente, situ.
Militat hic Christo noctiq; dięq; liberi
Indulgens sanctę religiosę scholę.

Hodiè Verolamio in agros conuerso, *Forum Albani* ex eius ruinis eductum floret, oppidum elegans & amplum, templúmque Monasterij illius supereſt, magnitudine, elegantia, & vetustate suſpiciendum, quod nunc in Parochialem ædem conuersum, pulcherrimum habet ex ære solido Baptisterium, in quo Regum Septorum liberi sacra aqua ablui solebant. Quod è Scotici belli manubijs Richardus Leus, Eques Cuniculariorum Præfectus cum hac inscriptione consecrauit.

S. Albanus.

Baptisterium è manubijs Scotici.

CVM LÆTHIA OPPIDVM APVD SCOTOS NON INCELEBRE, ET EDINBVRGVS PRIMARIA APVD EOS CIVITAS INCENDIO CONFLAGRARENT, RICHARDVS LEVS EQVES AVRATVS ME FLAMMIS EREPTVM AD ANGLOS PERDVXIT. HVIVS EGO TANTI BENEFICII MEMOR NON NISI REGVM LIBEROS LAVARE SOLITVS, NVNC MEAM OPERAM ETIAM INFIMIS ANGLORVM LIBENTER CONDIXI. LEVS VICTOR SIC VOLVIT. VALE. ANNO DOMINI M. D. XLIIII. ET ANNO REGNI HENRICI OCTAVI XXXVI.

Sed ad rem: vt hanc totum in religionis aram consecrauit vetustas, sic etiam Mars in belli aream ductus videatur. Vt enim alia taceam, cùm Anglia sub familia Lancastrensi, & Eboracensi quasi exhausta vitalibus, bello domestico rueret, bis in ipso oppido inter partium duces reciproca fortunæ varietate dimicatum fuit. Primùm Richardus Dux Eboracensis graui clade Lancastrenses hîc affecit, capto Henrico VI. Rege, & melioris notæ plurimis interfectis. Quarto post anno Lancastrenses, duce Margareta Regina, secundo prælio eſi, Eboracenſes hîc profligârunt, regémque in libertatem vindicârunt. Sed ad decimum hinc milliare ad austrum prope *Bernet* furo pecuario celebre in eadem causſa pugnatum eſt acerrimè conforto prælio ipso Paſchatis die, & vario diu Marte quòd ſpiſſiſſima nebula terris incubuit. Tandem verò feeliciter victoria Regi Edwardo quarto cesſit: occiſo Richardo Neuillo Comite Warwicensi, quum vt fortunæ indulgentia ferocem & regibus infeſtum fecit, ita mors Angliam longa bellorum cuſilium formidine liberauit.

1456

Bernet. *Prælium Barnetenſe.*

1471

De *Flamſted* quæ fuit Baronia Rogeri *Tony* Normanni clariſſimi, cuius ſtirps per filiam ad Beauchampeos Comites Warwicenſes tandem tranſlata fuit; hoc de Berkhamſted caſtro olim munitiſſimo, colli ſubiecto ad VIII. à Verolamio in occaſum milliari, nihil eſt quod dicam, cùm à Normannis conditum fuerit,

Tony Baronia.

Berkhamſted.

fuerit, & nunc nihil aliud sit, quàm strages lapidum informis: nisi quòd sedes fuerit quondam familiæ *Filij Petri* qui Essexiæ erant Comites, & posteà bellicosi illius Edwardi cognomento *Nigri*, Principis longè clarissimi. Sed quâ Antoninus iter à Verolanio Londinum persequitur, SULLONIACAS ab hoc duodecim, ab illo nouem milliaribus distantes interponit. Has diligétia qua potui maxima indagaui, verùm cùm à multis fide dignis acceperim ad eandem distantiam antiquæ vrbeculæ cadaner esse iuxta Engefuesth, in colle quem Bzokley hill hodiè vocitant, vbi & nummi Romani, & alia vetustatis indicia effossa fuerint, nonne veritari & mihi illuderem, si Sulloniacas nostras nunc alibi indagarem. Nec moueor, cùm ad viam non sit, quæ hodie Londino Verolanium ducis. Certum enim est viam Consularem olim magis ad occasum duxisse, nec Antonino propositum fuerat compendiariam viam sequi, sed hinc inde loca celebriora percensere, quod qui in Antonino, & Geographis versatus est, facilè agnoscet. *Sulloniacæ.*

Comites habuit hic Hertfordensis ager, si facilibus credere libet, Rogerum qui etiam Comes de *Clare*, Claróque illos quos Gloceſtriæ Comites diximus. Richardus enim Clare, qui anno 1262. obijt, disertè à Florilego Westmonasterienſi Gloceſtriæ & Hertfordiæ Comes appellatur, vbi hoc eius Epitaphium memorat. *Comites Hertfordiæ.* *Vide in Essexia & Glocestria.*

Hic pudor Hippolyti, Paridis gena, sensus Vlissis,
Æneæ pietas, Hectoris ira iacet.

Patrum verò memoria Henricus VIII. Edwardum Seymour Comitis Hertfordiæ titulo exornauit, qui etiam posteà Dux Somersetti. Illíque successit in hoc Comitatu eius eodem nomine filius, vir longè honoratissimus, & bonarum literarum amator summus.

Parochias habet hic Comitatus 120.

Antiquissimi admodum fuerunt, qui Cæsari TRINOBANTES, *Ptolemæo & Tacito* TRINOANTES, *in illis regionibus, quæ nunc* Middlesex, Hertford *& Essex, & Essex valdè appellantur. Vide vetustissimum illud nomen, ne vrideat quidem desinit, nisi sit è Britannico* Trenant, *quæ oppida in valle sunt. In vallem enim ad Thamisim hæc regio quasi tota subsidet. Verùm huic coniecturæ meæ non adblandior. Qui tamen Gallo-nidiani Scotia totam vallibus depressam insederunt, Britannicè olim* Noantes *&* Nouantes *dicti fuerunt, & ad Rheni vallem Gallicè* Le Vault, *populus olim* Nantuates *appellati, & sedem & nomen habuerunt: vt hæc coniectura æquè probabilis videatur, ac illa scioleorum, qui* Trinobantes, *à Troia, quasi* Troiam Nouam *ambitiosè deduxerint.*

Ciuitas quid apud Cæsarem.

Sed valeant illi, & sibi placeant. Hi Cæsaris ætate propè firmissima harum regionum ciuitas erat (Ciuitatem enim semper vocat ille populum eodem iure vtentem) regnúmque in ea tunc obtinuit Imanuentius, qui cùm à Cassiuellauno interficeretur, Mandubratius eius filius fugæ mortem vitans, ad Cæsarem in Galliam profectus, eiúsque fidem sequutus, cum illo in Britanniam rediit. Quo tempore Trinobantes nostri per legatos Cæsarem petierunt, vt Mandubratium ab iniuria Cassiuellauni defenderet, atque illum in ciuitatem mitteret, qui præesset, imperiúmque obtineret: quod cùm factum, obsidibus XL. *datis, se in eius fidem primi Britannorum permiserunt. Mandubratius iste, vt hoc obiter notem,*

Androgeus.

Eutropio, Bedæ & recentioribus semper Androgeus *dicitur, vnde verò nata hæc nominis diuersitas, me planè latet, nisi verum sit, quod à viro Britannicæ historiæ & linguæ bene perito accepi, scilicet hoc nomen Andrógeus illi ob scelera, & proditionem impositum fuisse: sceleris enim significatio in eo se planissimè exhibet, & inter tres Britanniæ proditores in Triadum libro sceleratissimus habetur, quòd Romanos in Britanniam primus vocârit, patriámque prodiderit. Post Mandubratium cùm iam ardenti ciuili bello, Britannia Romanis neglecta esset, & suis Regibus, & legibus relicta, Cunobillinum hac in parte regnum administrásse certum est, cuius nummos hic tibi exhibemus, quos & alios è suo antiquitatum thesauro Robertus Askus ciuis Londinensis, & antiquorum nummorum indagator studiosissimus nobis communicauit.*

Admonuo

Adulterum huius filium à patre pulsum cum exigua manu ad C. Caligulam transfugit, sedq; dedidit, quod maximis imperatoris animum ita inflauit, vt quasi vniuersa tradita insula, magnificas Romam literas miserit: monitis sæpe literis, vt non nisi in aede Martis, & frequente Senatu Consulibus traderent. Cunobilino defuncto, Aulus Plautius Claudij Imperatoris auspicijs hanc regionem adortus est. Togodumnum alterum Cunobilinũ filium interfecit, alterum nomine Caratacum deuicit, de quo etiam, vt est in Fastis Capitolinis, suum triumphauit, tanto honore (dubitare Suetonio) vt Claudius illi in Capitolium euunti, & redeunti latus texerit: stat itaque ipse legionibus hanc transmittit, in prouinciam paucis mensibus redegit. Iam inde à bellis conquieuerunt Trinobantes, nisi quod Imperante Nerone occultis coniurationibus cum Iceni ad Romanorum iugum exuendum conspirarint: verùm hanc seditionem multo cum Britannorum sanguine (vt habet Tacitus) citò restinxit Suetonius Paulinus. Romano imperio tandem in Britannia confecto, Vortigernus Britannus Saxonibus in redemptionis pretium, cùm illum captiuum detinerent, hanc regionem cum alijs tradidit, vt author est Nennius, diúque suos Reges habuit, sed Cantiorum, vel Merciorum beneficiarios, è quibus Sebertus anno 603. Christo primus nomen dedit, & Sutbredus vltimus ab Egberto deiectus anno 804. regnum occidentis Saxonibus reliquit. Sed hæc alibi fusius: iam ipsas regiones videamus. Suetonius.

Middlesex.

MIddlesex à mediis Saxonibus nomen habet, quòd eius incolæ inter Saxones Orientales, Occidentales, Australes, & quos illa ætas Mercios dixit, intermedij fuerint. A Buchinghamiensibus Colno fluuiolo ad occasum, ab Hertfordensibus ad Septentrionem noto limite, ab Essexia ad ortum Lea flumine, à Surreia & Cantio ad Austrum Tamisi distterminatur. Angustioribus spatijs circumscripta, quà longissima, xx. mill. quà arctissima XII. mill patet. Summa cœli temperie & soli indulgentia, ædibus & vicis magnificis vndique nitida, plurimáque sunt vbique memoranda. Ad *Colnum* flu. vbi primùm hunc agrum influit, vidimus *Breakespear* vetustas ædes olim nobilis familiæ eodem cognomine, è qua Hadrianus IIII. Pontifex Romanus fuit, ille inquam, cuius stapiam, cùm ex equo descenderet, tenuit Fredericus primus Romanorum Imperator; inde *Haresfeld*, olim *Haresfelle* Richardi Comitis Clarensis tempore Guil. Conquestoris patrimonium, nunc sedem Edm. Andersoni Militis Communium placitorum Iusticiarij summi. Magis ad Austrum *Vxbridge* recentius oppidum, diuersorijs frequens in longum protenditur. Inferius est *Draiton* à Baronibus Pagettis instauratum, *Colham* quæ à Baronibus *Le-Strange* ad Derbiæ Comites deuenit, & *Stanwell* Baronum de *Windesore* ab ipso Normannorum ingressu ad nostram vsque memoriam habitatio. Nec magno hinc interuallo Tamisim duplici ostiolo *Colnus* illabitur. Ad quem, vt nostræ ætatis Poeta lusit.

Tot campos, sylvas, tot regia tecta, tot hortos
Artifici dextra excultos, tot vidimus hortos,
Vt nunc Ausonio Tamisis cum Tybride certet.

Breakspeare.

Hadrianus 4. Papa.

Haresfeld.

Vxbridge.

Stanes.

Stanes, Saxonicè Stana, in primo statim ad Occasum limine se offert, vbi ponte sublicio Tamisis coniungitur. Inde Colnus flatus ad *Lalam*, vbi Cæsarem Tamisim transmisisse diximus, Britanníque ripam, & vadum sudibus, vnde nomen, præstruxerunt. Hinc prolapsus *Harrow* monticulum huius agri æditissimum suspicit, cui ad austrum eximia fœcunditate agri longo tractu subiacent, præsertim circa *Heston* viculum, è cuius purissimo,

Pag. 217.

Harrow hill.

simo polline panes Regibus Angliæ in delicijs iam olim fuerunt. Postea Hampton Court illabitur Elegiam, in veræ magnificentiæ admirationem à Thom. Wolsæo Cardinale ad opes ostentandas extructam, cùm præ insolentia sui impotens esset, & ab Henrico octauo auctam & perfectam, quæ quinque peramplas areas cultissimis cinctas ædificijs opere admodùm speciosо includit. De qua Lelandus,

Hampton Court.

Est locus insolito rerum splendore superbus,
Alluiturq; vaga Tamesini flumine undâ
Nomine ab antiquo iam tempore dictus Anina,
Hic Rex Henricus talem Othonius ædem
Erexit, qualem vix sol aurem orbe
Non vidit.

Magno iam flexu in Septentrionem cursum intendit fluuius per *Giſtleworth*, sic enim olim vocabatur, quæ nunc *Thiſtleworth*, Vbi olim Richardi Regis Romanorum & Comitis Cornubiæ palatium quod seditiosi cives Londinenses incenderunt.

Thiſtleworth.

Sion inde cernitur à sanctissimo illo monte denominatus, quem Henricus v. cùm monachos externos expulisset, Brigidianis virginibus construxit, tótque virgines, sacerdotes, & laicos fratres parietibus discretos constituit, quot Apostolorum, & discipulorum Christi numerum æquarent, quibus cùm satis superque reddituum contulisset, lege cauit, vt illis contenti nihil amplius à quoquam acciperent: quicquid autem ex annuo prouentu supereſſet, pauperibus erogarent. Nunc verò in regium secessum est conuersus. Brentford huic contiguum est, cui Brent amniculus nomen fecit, ad quem 1016. Edmundus cognomento *Ferreum latus* Danos, quos à Londini obsidione gradum referre coëgerat, ita adortus est, vt effusis habenis fugam non sine magna cæde capesserent. Fulham Saxonicè Fullanham, volucrum domus, inde cernitur, cui maximo honori sunt Londinensis Episcopi ædes suburbanæ. Et *Chelsey* à pulvino arenario in Tamisi fluctuum magnificis ædificijs exornatum.

Brentford.

Chelsey quaſi Schelsey.

Verùm inter hæc omnia LONDINVM totius Britanniæ Epitome, Britannicique imperij sedes, *Regumque Angliæ Camera* tantùm inter omnes eminet, quantùm, vt sit ille, inter viburna cupressus. Tacito, Ptolemæo, & Antonino LONDINIVM, & LONGIDINIVM dicitur, Ammiano LVNDINIVM, & AVGVSTA, Stephano in vrbibus Cambrobritannis nostris *Londen*, Saxonibus priscis Lundenwic, Lundenburg, Londenyye,

Londinum.

Lontenpjre, extetis *Lindres* & *Londres*, incolis Lantern, fabulosis scriptoribus *Troia Nona*, *Dinas Bebis*, id est, vrbs *Bebij*, & *Caer Lud*, à Laddo nescio quo, quem & instaurasse, & denominasse volunt. Sed hæc nomina & origines, vnà cum Erasmi coniectura, qui à Lindo Rhodiorum deduxit, eorum admiratoribus libenter relinquimus. Ego verò, cùm Cæsar & Strabo authores sint, Britannos antiquos syluas, & nemora, quæ deiectis arboribus, obstruxerant, vrbes, siue oppida vocauisse, eósque eiusmodi nemora, Britannica lingua *Llwn* appellari audiuerim: in eam penè concessi opinionem, vt Londinum inde dictum existimauerim, quasi Vrbs per excellentiam, vel vrbs nemorosa. Sin veritas in hoc me fugit, planè credo, quòd vnde celebritatem, inde & appellationem sit consequuta, à nauibus scilicet, quas Britanni sua lingua *Llong* vocant, ita vt Londinium sonet Nauale, vel Vrbs Nauium. Vrbem enim *Dinas*, vnde Latini *Dinum* deflexerunt, nuncupant Britanni. Hinc est quòd alicubi LONGIDINVM dicitur, & in Nania antiquissimi Bardi Britannici *Llongporth*, i. nauium portus, & hoc ipso vocabulo, Bononiæ Gallis, quę Ptolemæo *Gesforiacum Nauale*, in Britannico Glossario *Bolong llong* vocatur. Vrbes enim plurimæ à nauibus nomina tulerunt, vti *Naupactus*, *Nauplius*, *Nauplia*, *Nauclia Augusti*, &c. Sed ex his nulla meliori iure Nauale nomen sibi assumere possit, quam Londinium nostrum. Ab vtroq; enim elemento vrbs est fœliciſſima, solo læto, & affluenti omnium rerum copia, clivo molliter surgenti, Tamisi adposita, qui placidissimus rerum in orbe nascentium mercator, statis horis Oceani æstibus superbus, aluco tuto, præalto, & nauium quamlibèt magnarum capacissimo, tantas Orientis & Occidentis opes quotidiè invehit, vt cum orbis Christiani Emporijs de secunda palma hodie contendat, stationémque præbeat nauibus cùm fidissimam, tùm pulcherrimam, syluam interlucatam dicas, tot nauium malis, velisque vndique obscuratur.

Britannorum oppida.

Dinas.

Quis primus fuerit conditor obduit vetustas, & perpaucæ sanè sunt vrbes, quę suos authores norunt, cùm è parvo sensim excreuerint. Verum vti alię, ita hęc nostra, fabulosa origine Troianis se imputauit, Brutum illum Æneę magni abnepotem conditorem credit. Quicunq; autem condiderit, vitali genio constructam fuisse ipsius fortuna docuit, & antiquitate suspiciendam esse iussit Ammianus Marcellinus, qui suo tempore, ante annos nimirum mille & ducentos vetustum oppidum appellârit:

&

& cum eo Cornelius Tacitus, qui Neronis tempore [illegible] fuisse prodidit. Non solum illo tempore, eius gloriæ defuit, quod nec Municipij, nec Coloniæ nomine insigniretur. Nec ceræ in rem Romanorũ fuisset, si vrbs mercimonijs florens Coloniæ vel municipij iure frueretur, Præfecturam itaque, vt opinor, constituerunt. Sic enim vocabant oppida in quibus nundinæ agebantur, & ius dicebatur, ita tamen vt Magistratus suos non haberent, sed præfecti quotannis in ea mitterentur, qui ius dicerent, quod in publicis negotijs, nempe census, tributorum, vectigalium, militiæ &c. à Rom. Senatu peterent. Hinc est quòd Londinium Tacito, Panegyrista & Marcellino oppidum solummodo vocetur. Quamuis autem non meliori fuerit conditione, fortunâ tamen (si qua alia) ampla, opulenta, & secunda, perpetuo ferè tenore sub Romano, Saxonico, & Normannico imperio vsa est, vix vnquam magnis calamitatibus conflictata. Nerone imperante, cùm Britanni libertatem resumere, duce Bunduica, conspirassent, Londinenses neque fletu, neque lachrymis Suetonium Paulinum retinere potuerunt, quin adscitis in auxilium ciuibus, inde moueret, & vrbem nudam hosti relinqueret, qui statim paucos oppressit, quos vel imbellis sexus, vel fessa ætas, vel loci dulcedo detinuerat. Nec minorem à Francis cladem pertulisset, si non præsto fuisset diuinum ex improuiso auxilium. Cùm enim C. Alectus, C. Carausium Menapiæ ciuem dolo sustulisset, qui maris nostri inclementiâ, difficillimis Diocletiani in Oriente bellis, & Francis, socijsq; naualibus audacissimis fretus, Britanniæ Batauiæq; redditus interuerterat, Augustiq; titulum (vt nummi eius hîc eruti demonstrant) sex annos gessisset: Alectum itidem iam tertio anno purpuram in Britannia vsurpantem M. Aur. Asclepiodatus prælio deleuisset, Franci illi qui pugnæ superfuerunt, Londinum conuolantes, iam iam vrbem prædaturi erant: nisi Tamisis, qui nunquam Londinensibus defuit, Romanos milites per errorem nebulosi maris à classe abiunctos peropportunè intulisset. Illi enim barbaros totâ vrbe confecerunt, & non solum ciuibus in cæde hostium dederunt salutem, sed etiam in spectaculo voluptatem. Tunc concidisse produnt Annales nostri L. Gallum ad amniculum, qui vrbem ferè mediam interluebat, & ab eo *Nant-gal* Britannicè, Walbrooke Anglicè dictum, quod nomen manet in plateâ, sub qua cloacam esse subterraneam ad expurgandam sordium colluuiem accepimus, haud procul à fano illo Londonis

Præfecturæ.

Asiæ.

1477

Ex Lampridio.

Panegyricum Constantio Cæs. dictum, & fabiò Maximiano inscriptum.

Francicæ cædis.

Londinensium.

sium,

sione, quod *Mallerum* fuisse, cuiusmodi Romæ in foro erat, existimamus, cùm in media vrbe sit, quò in longum procurrit. Nec dum Londinum communitum fuisse credimus. Paulò pòst tamen Historiæ nostræ Constantinum Max. rogatu Helenæ matris primùm mœnibus è lapide structili, & latere Britannico obsepsisse tradunt, quæ suo ambitu tria plus minùs milliaria colligunt: ita vt vrbem forma ferè quadratâ, sed non æquilatera includerent, cùm ab occasu in ortum longior sit, ab Austro ad Septentriones contractior. Horum mœnium pars quæ Tamisi prætendebatur perpetua fluminis alluuione penitùs concidit, eius reliquias Henrici secundi tempore apparuisse scripsit, qui tunc vixit, Fitzstephanus. Reliqua pars supereſt, ad Septentriones firmior, quæ non multos ante annos opera Iotcelini Prætoris instaurata repentinam quasi induit iuuentutem. Ad occasum verò, & ortum, licèt olim ex Iudæorum demolitis ædibus renouarint in suis bellis Barones, tota tamen sunt lacera, & fatiscentia. Londinenses enim sui, vti reteres illi Lacedæmonij, præmunitas vrbes, quasi muliercularum habitacula rident, vrbémque suam sanè munitam credunt, quæ viris non saxis præcingitur. Patent hæc mœnia sex portis, quæ nouatæ, noua etiam assumpserunt nomina. Ad occasum duæ sunt **Ludgate**, à Luddo Rege, siue **Fludgate**, Lelandi opinione, à fluuiolo subiecto, (vt porta Fluentana Romæ) quæ nunc à fundamentis instauratur, & **Newgate** omnium pulcherrima à nouitate prius **Chamberlangate**, quæ publicus est carcer. Ad Septentriones quatuor, **Alderſgate** ab alnetis, vel ab Aldricio Saxone, vt alijs placet, **Creplegate** à claudorum hospitio, **Moregate** à palude adiuncta nunc in agrum conuersa, primùm à Francerio Prætore, anno 1414. patefacta, **Bishopsgate** ab Episcopo, quam Germani Hanseaticæ societatis mercatores & instaurare, & difficilioribus temporibus propugnare ex pacto, vt accepimus, tenebantur. Ad ortum vna sola est **Aldgate** à vetustate dicta, vel **Elbegate**, vt alij volunt. Ad Tamisim duas etiam portas præter illam ad pontem extitisse credunt, **Belingſgate**, nunc Cothon recipiendis nauibus, & *Dourgate*, i. Aquaria porta, vulgò **Dowgate**.

Quà murus etiam ad flumen desinit, munimenta fuerunt firmissima, quorum alterum supereſt, vulgò *Turris Londinensis*, Britannicè ab albedine *Brinwin*, & *Tourgwin*. Arx sanè nobilissima, mœnibus lætè incincta, turribus excelsa, vallo latisque munita fossis, nobili etiam armamentario, & domibus aliquot

ius

ita instructa, vt oppidum æmularetur: meridiemque spectans illa castella, quæ ad hanc orientalem vrbis partem fuisse prodidit Fitzstephanus, in hanc vnam coalpisse. Ad occidentalem vrbis partem alterum extitit munimentum, quod Flete amniculus (vnde Fleetestreete) nunc dispetus, olim nauiger (vt in Chartis Parlamentariis legi) Tamisi confluit. Hanc arcem Palatinam Fitzstephanus dixit, incendiúmque hausisse Guilielmo regnante prodit. Eiusce ruinis iam magna pars templi Paulini extructa, tùm in ipsius aréa cœnobium Fratribus Dominicanis (vnde Blackfriers locum nominamus) fundauit Robertus Kilwarby Archiepiscopus Cantuariensis, vnde magnitudinem facilè cõiecies. Extiterunt eo tamen loco Henrico Secundo regnante, *duo* (vt author est in Otijs Imperialibus Geruasius Tilburiensis) *Pergama, muris & aggeribus constructa cuncta, quorum alterum Bainardi, alterum Baronum de* Montfitchett *ex iure olim possessum.* Verùm nihil hodiè ex ijs reliquum est, suspicantur tamen nonnulli ædes Pembrochianas horum fuisse particulam, quas Bainards castell, à nobili viro Bainardo Domino de *Dunmow* constructore appellamus, cuius posteri Fitzwalteri hereditario iure erant ciuitatis Londini Antesignani.

Lib. 3.

Nec munita solùm illo tempore fuit, sed etiam Flamine sublato, & Christiana religione sub optimo Imp. confirmata, episcopus in eius locum substitutus. Secundo enim Concilio Arelatensi, quod anno salutis 326. sub Constantino celebratum erat, Londinensem Episcopum interfuisse constat, subscripsit enim, vt videre est in Tomo primo Conciliorum, *Exprouincia Britannia, ciuitate Londinensi Restitutus Episcopus*, quem cum successionibus ad S. Petri in Cornehill sedisse affirmant nonnulli. Inde verò ea dignitate floruit Londinum, vt Avgvsta dici cœperit, eóque nomine sub Valentiniano innotuit, non à Legione, illud enim (vt inquit ille) veritate falsum est, sed ab ornatu magnifico, & verè augusto: vndè cùm à Constantini tempore officina monetaria in hac fuerit instituta, (legimus enim in eius numinis, quos in honorem Constantij patris signauit, & alijs, P. Lon. S. i. pecunia Londini signata,) qui huic præfuit sub Comite sacrarum largitionum, in Notitiarum libro, *Præpositus thesaurorum Augustensium in Britannia* vocatur. Sed vt hoc insolentius nomen deleuit dies, ita vetustius illud *Londinium* confirmauit. Dum hoc pandaret nomine parùm abfuit, quin à prædonibus seditiosis vastaretur, sed Theodosius

Episcopum.

Londinum Augustam dictum.

Officina Monetaria.

Theodosij

Theodosij Aug. pater, illos spolijs implicatos trucidauit, mersámque, vt ait Marcellinus, anteà difficultatibus ciuitatem inouantis speciem lætissimus introijt. Indéque mouens Britanniam grauissimis malis obsitam sua virtute ita euoluit, vt illum Britannicum ducem, (teste Symmacho) statua equestri, inter prisca nomina consecrarint Romani. Non longo post tempore confecto Romanorum in Britannia imperio, publico insulæ fato in Saxonum potestatem deuenit: quomodo verò è scriptoribus non constat. Vortigernum captum, vt se redimeret, Hengisto Saxoni tradidisse opinor, cùm ad Orientales Saxones spectaret, quorum regionem Hengisto ea lege Vortigernum addixisse meminerunt scriptores. Quo tempore Ecclesia etiam grauissima quæque pertulit, pastores aut necati, aut fugati, greges abacti, opibúsque omnibus sacris & profanis contusis, Theonus vltimus è Britannis Londinensis Episcopus *Sanctorum reliquias*, vt inquit author meus, *ad memoriam, non ad superstitionem occultabat*. Quamuis autem eiusmodi fuerit ea Saxonum ætas, qua verissimè Martem sua arma concussisse dicas, emporium nihilominùs fuit, teste Beda, *multarum populorum terra marique venientium*. Posteà autem cùm pacis benignior aura huic defatigatæ insulæ aspirasset, Saxonésque Christianæ religioni inseruire cœpissent, reduuio splendore reflorescere incœpit. Ethelbertus enim Rex Cantij (sub quo Sebertus quasi beneficiarius hoc tractu regnauit) templum Diuo Paulo posuit, quod subindè restauratum in maximum & magnificentissimum excreuit redditibúsque opulentum, vndè præter Episcopum, Decanus, Præcentor, Cancellarius, Thesaurarius, Archidiaconi quatuor, Præbendarij XXIX. & alij prolixè aluntur. Orientalem huius templi partem, quæ recentior videtur, & operosa est, cryptoporticúmque habet pulcherrimam, (quę & ipsa est S. Fidei ædes sacra) ex ruinis arcis illius palatinæ quam dixi, circa annum 1080. substruxit Mauritius Episcopus, cùm anteà miserabili incendio absumpta fuisset. Occidentalis pars, vti transeptum, spatiosa est, sublimis, columnis ingentibus, & concameratione è saxo pulcherrima conspicua. Quà verò hæ quatuor partes se decussant, ampla & excelsa surgit turris, cui imposita fuit pyramis plumbo obtecta, in immanẽ altitudinem ædita, (à terra enim pedes 534. in altitudinem ascendit,) quæ anno 1087. ignem cœlestem prouocauit, arsitque non sine magno totius vrbis damno, sed restaurata, nuperrimè

Londinum in Saxonum potestate.

Reliquias ad memoriam occultabat.

D. Pauli templum.

rimè nobis pueris de cœlo iterum tacta deflagrauit, nec hactenus reædificata. Dianæ templum olim hoc loco extitisse coniecturunt aliqui, & sunt quæ fidem eorum coniecturæ adiungunt: Antiquæ ædes adiacentes in archiuis templi, *Dianæ ædes* vocantur, & in cœmiterio, regnante Edwardo primo, incredibilis vis bubalinorum capitum effossa fuit, vt est in nostris Annalibus, quę tunc cum admiratione, tanquam Gentilium sacrificia suspexit multitudo, & Tauropolia in Dianæ honorem fuisse celebrata norunt eruditi. Nos etiam ipsi pueri cerui caput pilo præfixum, quod Dianæ sacrificijs conuenire videbatur, magna cum pompa, & Cornicinum boatu ex veteri & superstitioso instituto, in ipso templo circumgestatum vidimus. Cæterùm ab hoc templo condito, sedes fuit Episcoporum Londinensium, primumque habuit Episcopum sub Saxonibus, (quinquagesimo anno post Theonum Britannici generis exturbatum,) Melitum Romanum ab Augustino Cantuariensi illo consecratum, qui contrà quàm Gregorius Papa iusserat, Archiepiscopatus insignia, & Metropolitanam sedem à Londino, non sine summa iniuria, Cantuariam transtulit. Conduntur in hoc templo, (vt S. Erkenwaldum, & Episcopos taceam,) Sebba Rex Orientalium Saxonum qui regno se abdicauit, vt Christo vacaret, Ethelredus siue *Egelredus*, qui hoc regnum *potius oppressit, quam rexit, fatuus in principio, miser in medio, turpis in exitu: ita parricidio cui consentiendo adhibuit immanis, fuga & mollitiæ infamis, & morte miserabili.* Henricus Lacy Comes Lincolniæ, Ioannes Gandauensis Dux Lancastriæ, Simon de *Burly* Eques clarissimus, I. de *Bellocampo*, I. Dominus *Latimer*, Thomas Masonus Eques, Guil. Herbert Comes Penbrochiæ. Nicholaus Baconus magni sigilli custos vir alto consilio limatoq; iudicio, Philippus Sidneius, Franciscus Walsinghamius Equites clarissimi, &c. Et Christophorus Hattonus magnus Angliæ Cancellarius, cuius sacræ perpetuæque memoriæ magnificum, & tanti viri amplitudine dignissimum monumentum Guil. Hattonus nepos ex antiqua *Newportorum* familia, quem in nomen & stirpem Hattonorum inseruit, iampridem posuit.

1561

Templum Dianæ.

* Sepulti in templo Paulino.

Circiter 680.

1016. Guil. Malmesb.

Præter hoc non aliud, quod sciam, Saxonum opus Londini extat, nec enim altam pacem diu agitarunt, cùm breui Orientalium Saxonum opes frangerent Visisaxones, Londinumque in Merciorum potestatem cederet. Vix sopitis intestinis bellis, noua ex Aquilone prorupit tempestas, Danica scilicet, quę inferè

ferè hanc regionem lacerauit, vrbémque conquassauit. In suam enim potestatem redegêrunt Dani, sed recepit Alfredus, instauratámque Æthelredo genero Merciorum Comiti tradidit. Vastatores tamen illi postea obsidione capere sæpiùs conati sunt, præcipuè verò Canutus, qui effosso canali Tamisim auertere molitus, sed semper operam luserunt, ciuibus fortissimè hostilem impetum propulsantibus. Terror nihilominùs ab illis non paruus impendit, donec Guilielmum Normannum, quem Deus ad Angliæ imperium natum voluit, gratanter acceperint, & Regem salutârint. Iam indè posuêre venti, fugêre nubes, & verè aurea sæcula illuxêrunt; insignem nullam calamitatem subiuit, Principum indulgentia immunitates consequuta est maximas, *Regum Camera* dici cœpit, mercimoniisque ita refloruit, vt Guilielmus Malmesburiensis, qui eo tempore vixit, *Vrbem nobilem, opimam, ciuium diuitijs confertam, negotiatorum ex omni terra venientium commercijs frequentatam* dixerit: & Fitzstephanus in vita Thomæ Becketti, eo tempore Londinum 127. Ecclesias Parochiales, & 13. Conuentuales numerâsse, & facta hominum armigerorum ostensione, quadraginta millia peditum, equitum viginti millia sub signis eduxisse prodiderit. Tunc surgentibus tectis vndique accreuit, & exspatiantia ad portas longè se protulerunt suburbia, præcipuè verò ad occasum, quâ frequentissima sunt, in quibus xxi. sunt ædificia, Hospitia vocant, iuri nostro municipali consecrata: è quibus quatuor splendida admodum & ampla, ad forum suæ *Curiæ*, vt vocant, spectant: reliqua ad *Cancellariam*. In his nobiles adolescentes tanto numero iuris studio sedulò vacant, vt nec Andegauis, nec Cadomo, nec ipsis Aurelijs studiosorum frequentia concedat, vt I. Fortescu in suo de Angliæ legibus libello testatur. Quatuor illa primaria sunt Templum interius, Templum medium, *Grayes Inne*, & *Lincolnes Inne*. Duo illa priora sita sunt eo loci vbi olim regnante Henrico 2. Heraclius Patriarcha Hierosolymitanis ecclesiam militibus Templarijs consecrauit, quam ad formam Templi iuxta sepulchrum Domini Hierosolymis extruxerant. Habitârunt enim in parte Templi iuxta sepulchrum, vnde appellatio facta, vouerabtque Christianam religionem, & peregrinos sepulchrum Domini inuisentes contra Mahometanos tutari: Vnde illos gratissimis animis prosecuti sunt omnes, munificentia principum possessiones & facultates vbiq; longè maximas acquisiuerunt, magna pietatis opinione

Municipalis Iuris Collegia.

Innes of the Courtes.

Templum nouum olim dictum.

Templarij.

opinione floruerunt. Plurimiq; nobiles apud eos tumulati fuerunt, quorum imagines visuntur in hoc Templo tibijs in crucem transuersis: sic enim sepulti fuerunt, vt accepi, quotquot illo sæculo, nomina bello sacro dedissent, vel qui (vt tunc temporis sunt locuti) *Crucem suscepissent*. E quibus fuerunt Guilielmus pater, Guilielmus & Gilbertus eius filij omnes Marescalli Angliæ Comitésque Penbrochiæ. Verùm anno salutis 1312. hic ordo impietatis damnatus, & Pontificia authoritate omninò sublatus erat, possessiones verò Hospitalarijs militibus S. Ioannis Parlamentaria authoritate sunt assignatæ, ne in pios vsus erogata contra donatorum voluntatem in alios vsus distraherentur. Certum tamen est ex scriptis antiquis hunc locum post exactos Templarios fuisse sedem Thomæ Comitis Lancastriæ, & inde Audomari de *Valentia* Comitis Penbrochiæ, posteà Spencerij qui Regi Edwardo secundo fuit in delicijs, demúmq; in duo Iurisconsultorum collegia conuersum fuisse. De cæteris nihil mihi legenti occurrit: fama obtinet alterum Dominorum Graiorum, alterum Comitum Lincolniæ fuisse habitationem.

In aduo horum tumulo literis figuratis legi. Comes Penbrochiæ. & in latere, Miles eiã Martis, Mars malicos vicerat armis.

Statutum de terris Templariorum 17. Edwardi.

Iuxta hęc *Domum conuersorum* Rex Henricus 111. ad eos alendos qui à Iudaismo ad Christianam veritatem conuersi fuerunt, inter nouum & vetus Templum instituit, quam posteà ad scrinia & archiua reponenda destinauit Rex Edwardus tertius, vnde *The Rowles* hodiè dicitur.

The Rowles.

Hæc suburbia continuatis ædibus, & superbis secundum Tamisim procerum habitationibus ad Westmonasterium procurrunt. Ædificia verò celeberrima sunt *Fons Brigidæ* vbi regiam ad Carolum v. Imp. excipiendum posuit Henr. viii. nunc ergastulũ. Ædes *Buckhurstiæ*, Carmelitarũ, *Templa* quæ dixi, Ædes *Essexiana* à Domino Pagetto, *Arundelia*, *Somersettenses* à Seimero Duce Somersettensi extructæ. Deinde vt alias omittã, *Sabaudia* à Petro Sabaudiæ Comite, qui incoluit denominata, quam à fratribus *Montis-Iouis* Æleonora vxor Henrici 111. emit, & filio Edmundo Lancastriæ donauit, cuius posteris diu fuit sedes donec Henricus viii. pauperibus sacrauit. *Dunelmenses* ab Anth. Beko Episcopo Dunelmensi & Patriarcha Hierosolymitano conditæ, & Eboracenses ita nuper appellatæ olim Bathonienses. Sed quid hæc nomino, *vbi haec ibidem dicta vigent.*

Nulli certa possessio, sed omnes fortuna.

His ita suburbijs *Westmonasterium* vrbecula quondam plus mill. passibus iuncta vbi Londino adiungitur. Thorney hæc olim à spinis, nunc Westminster, ab occiduo situ, & monasterio

Westminster.

dicitur. Templo enim, foro iudiciario, & Regiâ longè est celeberrima. Templum regum Angliæ inauguratione, & sepultura inprimis est insigne, Apollinis delubrum eò loci extitisse olim author est Sulcardus, & Antonino Pio imperante, terræmotu corruisse, ex cuius reliquijs Sebertus Rex Orientalium Saxonum alterum D. Petro erexit, quod à Danis deiectum renouauit, & pauculis monachis Dunstanus Episcopus concessit. Sed posteà Edwardus Rex cognomento *Confessor* sibi in sepulturam, & Benedictinis monachis in monasterium ex decimis omnium suorum reddituum de integro construxit, & patrimonijs tota Anglia dispersis ditauit. Formam antiquæ illius structuræ, si placet ex antiquo manuscripto habe. *Principalis area domus, altissimis erecta fornicibus quadrato opere, parique commissura circumuoluitur, ambitus autem ipsius adie duplici lapidum arcu ex vtroque latere hinc inde fortiter solidata operis compage clauditur. Porrò crux templi qua medium canentium Domino chorum ambiret, & sui gemina hinc inde sustentatione media turris celsum apicem fulciret, humili primùm & robusto fornice simpliciter surgit, deinde cochlais multipliciter ex arte ascendentibus plurimis intumescit, deinceps verò simplici muro vsque ad tectum ligneum plumbo diligenter tectum pernenit.* Verùm post 160. annum, hanc Edwardi fabricam subuertit Henricus III. nouámque Ecclesiam speciosa structura, multiplici marmorearum columnarum ordine, tecto laminis plumbeis conuestito, quinquaginta annorum opere exædificauit, quam Abbates ad occasum plurimùm auxêrunt, Henricúsque VII. in suam & suorum sepulturam, ad Ortum, sacrarium admirandæ elegantiæ, (*Orbis miraculum*) vocat Lelandus, omnem enim elegantiam in illo aceruatam dicas) adiecit, in quo sepulchrum eius splendidissimum & maximum ex ære solido cernitur. Expulsis posteà monachis, ad varias subinde vices reuoluta fuit, primùm Decanum habuit & Præbendarios, mox Episcopum vnicum Tho. Thurlbeium, qui patrimonio dilapidato, cessit, & Decano reliquit. Statim monachi cum suo Abbate à Maria Regina reducti, quibus paulò post authoritate Parlamentaria eiectis, in Collegiatam Ecclesiam, imò Ecclesiæ plantarium conuertit Serenissima Diua Elizabetha, Præbendarios instituit duodecim, tot emeritos milites, scholasticos quadraginta (alumni Regij dicuntur,) qui suo tempore ad Academias promouentur, & in Ecclesiam, & Rempub. transferuntur, &c. Quibus omnibus Decanum præfecit, quam dignitatem hodie summa cum laude

lande gerit D. D. Goodmanus vir optimus, & integerrimus, patronus mihi vnicè colendus, vtpote qui nobis hæc otia fecit. Contumulantur in hoc templo (vt illos etiam pro dignitatis & temporis quo obierunt ratione adnotem) Sebertus primus Rex Orientalium Saxonum, Haraldus Nothus filius Cnutonis Dani Rex Angliæ, S. Edwardus Rex & Confessor, & Editha vxor, Matildis vxor Henrici primi filia Malcolmi Regis Scotorum. Henricus III. Edwardus primus eius filius. Æleonora filia Ferdinandi tertij Regis Castellæ & Legionis illius vxor. Rex Edwardus tertius, & Philippa Hannonia eius coniux, Richardus secundus & Anna consors filia Wenzelai Imperatoris, Henricus quintus cum coniuge Catharina filia Caroli sexti Regis Galliæ, Anna vxor Regis Richardi III. filia Richardi Neuill Comitis Warwici. Henricus septimus cum vxore Elizabetha, & matre Margareta Richmondiæ Comitissa, Rex Edwardus sextus, Anna Cliuensis vxor quarta Henrici Octaui, & Maria Regina. Ex Ducibus & Comitibus Edmundus Comes Lancastriæ filius minor Regis Henrici III. Auelina de *Fortibus* Comitissa *Albemarliæ* eius coniux, Guilielmus & Audomarus de *Valentia* è familia *Lusignana* Comites Penbrochiæ, Alphonsus, Ioannes, & alij Edwardi primi liberi, Ioannes de *Eltham* Comes Cornubiæ filius Edwardi secundi, Thomas de *Woodstock* Dux Glocestriæ filius natu minimus Edwardi tertij cum alijs eius liberis, Æleonora filia & hæres Humfredi Bohuni Comitis Essexiæ, vxor Th. de *Woodstock* & filiolæ Edwardi IIII. & Henrici VII. Henricus filiolus bimestris Henrici octaui: Philippa Ducissa Eboracensis, Lodouicus Vicecomes *Rohzeri*, & iure vxorio Dominus *Bourgchier* Hannonius, Anna filiola & hæres Ioannis Moubraij Ducis Norfolciæ desponsata Richardo Duci Eboracensi filio minori Regis Edwardi quarti, Ægiditis *Daubeney* Comes *Bridgwater* & consors ex familia Arundelliorum in Cornubia, Vicecomes Wellensis, Francisca Brandonia Ducissa Suffolciæ, Maria eius filia, Margareta Douglasia Comitissa Lennoxiæ auia Iacobi sexti Regis Scotorum cum Carolo filio Lennoxiæ Comite, Winefrida de *Bruges* Marchionissa Wintoniæ, Anna Stanhopia Ducissa Somersettensis & Iana filia, Anna Cecilia Comitissa Oxoniæ filia Domini Burghlæi summi Angliæ Thesaurarij cum matre Mildreda Burghlæa, Elizabetha Berklæa Comitissa Ormondiæ, Francisca Sydnæa Comitissa Sussexiæ, Thom. Butler Vicecomes *Thurles* hæres Comitis Ormondiæ. Præterea Humfredus

* Principes Saxoni in Ecclesia Westmonasteriensi.

fredus *Bourchier* Dominus *Cromwell*, Humfredus *Bourchier* alter filius & hæres Domini *Berners* qui ambo in prælio ad *Bernet* cecidêrunt, Nicholaus Baro *Carew*, Baronissa Powisiæ, Thomas Baro *Wentworth*, Thomas Baro *Wharton*, Iohannes Dominus Russell, Thomas Bromley Cancellarius Angliæ, E. Howarda filia & hæres Vicecomitis *Bindon*, Elizabetha filia & hæres Edwardi Comitis Rutlandiæ vxor Guilielmi Cecilij, quique minimè tacendus Poetarum Anglicorum princeps Galfredus Chaucer Eques auratus, & alij ecclesiastici ordinis & melioris notæ quamplurimi.

S. Stephens Chappell.

In proximo alterum etiam Canonicorum Collegium erat S. Stephano sacrum, quod regia sanè magnificentia, & ampliſſimis possessionibus construxit Edwardus tertius, cùm Galliam suis victorijs permensus esset, *reducens*, vt in fundationis Charta legitur, *in deuota considerationis examine profusa Christi beneficia, quibus ex sola miserationis suæ dulcedine in opportunitatibus nos præuenit, à varijs nos licet immeritos liberando periculis & dextræ suæ potentiæ contra nobis aduersantium impetus, cum victoriosis successibus magnificè defendendo, ac alijs in tribulationibus & perplexitatibus quibus plurimum inuoluti fuimus, cum insperati superinfusione remedij consolando.* Sub hoc Westminster Hall siue Prætorium est, in quo præter Comitia Parlamentaria, quæ ibi sæpissimè habentur, fora iudiciaria constituuntur, & statis temporibus causæ cognoscuntur, cùm iuris, tum patrimonij Regij, & etiam Cancellariæ, quæ ex æquo & bono summum ius moderatur, Cùm antè Henrici III. tempora, primæ iustitiæ forum vagum esset, aulámque Regiam comitaretur. Verùm ille, vt in *Charta magna* habetur, legem tulit in hæc verba: *Communia placita non sequantur Curiam nostram, sed teneantur in aliquo certo loco.* Hoc, quod nunc habemus Prætorium, Richardus II. diruto vetustiori, extruxit, suæque habitationi dicauit, (tunc enim Reges ipsi causas audiebant,) Palatiúmque ab Edwardi Confessoris tempore adiunctum habuerunt, quo ante sexaginta annos igne absumpto, Henricus VIII. sedem Regiam ad ædes vicinas non ita pridem Cardinalis Wolsæi transtulit, quas White hall vocant, i. Aula alba. Domus hæc est verè Regia, hinc viuario, quód & alteram Regiam coniungit, S. James dictam, illinc Tamisi concluſa. Hanc Poëta quidam *Leucaum* ab albedine dixit:

Westminster hall.

White hall.

Regale subintrant
Leucaum reges, (dederant memorabile quondam
Atria,

Aurigæque nimos candentes mentiora, nouum)
Quod Tamisis prima est cui gloria pascere cygnos
Lodeat, fronte prouus subterlabit aqua.

Ad Circium etiam magna subsunt Londino suburbia, speculáque fuit olim, siue militaris prætentura, vnde loco nomen ex Arabico vocabulo *Barbacan* (authore Galeoto Martio) cessitque dono Edwardi III. in fedé Vffordorum, à quibus per Willoughbæos ad Peregrinum Berteium, Dominum Willoughby de *Eresby*, virum omnibus modis generosissimum & verum Martis alumnum nunc deuenit. Nec minora ad Aquilonem & Subsolanum procurrunt suburbia, in quorum campis dum hæc scriberemus, eruta sunt multa vasa sepulchralia, sigilla, & vrnæ, in quibus Claudij, Neronis, Vespasiani, &c. nummuli. Vialæ etiam vitreæ, vascula fictilia, in quibus liquidum supererat, quod vel libamentum ex vino & lacte existimarem, quo in cremandis corporibus vti sunt prisci Romani, vel odoriferos illos liquores, quorum Statius meminit: Barbacan.

Videque liquores
Arsurum lauere comam.

Hunc locum cremandis, condendisque corporibus destinarunt Romani, qui ex lege XII. Tabularum cadauera ex vrbibus efferebant, & secus vias publicas, & militares sepeliebant. Hæc quâ vrbs terram spectat. Quâ verò flumen labitur, ad austrum amplum illum *Burgum de Southwarke*, cuius meminimus, ponte etiam coniunxerunt ciues, primùm sublicio eo loco quo anteà in traijciendo, pontone, pro ponte vtebantur. Postea, regnante Ioanne, è vino saxo opere admirando nouum pontem XXII. fornicibus præter versatilem illum suspendêrunt, elegantissimisq; ædificijs ad instar plateæ ita continuarunt, vt inter Europæ pontes facilè primas & magnitudine, & elegantia ferat. Nec solùm amplificata eo tempore vrbs erat, sed etiam optima Reipub. forma descripta, ciues in corpora, siue Collegia distributi. Vrbs ipsa in XXV. regiones, siue tribus diuisa, conciliúmque Reipub. penes XXIIII. senes constitutum, qui ex ætate, nostra lingua Albermen, id est, Senatores dicuntur, quorum singuli singulis tribubus præessent, & cùm antiquitùs pro summo magistratu Portgreue, id est, vrbis Præfectum habuissent, duos Balliuos instituit Richardus primus, pro quibus statim Ioannes Rex concessit, vt Maiorem siue Prætorem annuum magistratum suis suffragijs è XII. primarijs corporibus eligerent, duosque Vicecomites Pont. Ciuium Collegia. Tribus. Maior, siue Prætor.

mites Christi vocant, quorum alter Regius; vrbanus alter dicitur nominarent.

Hac Reipub. forma constituta, incredibile est quantùm publicis, priuatisq; operibus creuit, crescitq; (reliquis Angliæ vrbibus decrescentibus.) Nam, vt taceam domum Senatoriam Guild-
1411 hall à Tho. Knowles Prætore pulcherrimè constructam, Leaden-
1445 hall amplum & nitidum opus à Simone Eiro excitatum, vt publicum esset horreum ad annonam laxandam. Peristillium siue
Burſa. Iarum medium, *Bursam* vulgus, Diua Elizabetha *Exchangium*
1567 *Regium* dixit, ad negotiatorum vsum, & vrbis ornamentum à Thoma Gresshamo equestris ordinis ciue positum, magnificum illud quidem, siue ædificij structuram, siue gentium frequentiam, siue mercium copiam spectes; vt etiam Hanseaticæ societatis domum omittam, & aquas subterraneis cuniculis, & syphonibus in omnes vrbis regiones corriuatas, illisque recipiendis elegantissima castella, nouum etiam aquæductum, quo Hydragogi Germani solers industria rota è Tamisi aquas in magnam vrbis partem tubulis certo libramine dispositis nuper deduxit. Templis vndique & ædibus sacris ita fulget, vt RELIGIO, & PIETAS sibi delubrum hîc collocasse videantur. Ecclesias enim centum viginti numerat, quot nec ipsa Roma ostendit, præter Nosocomia, & Xenodochia, alitque orphanos plùs minùs 600. in Paidotrophio, quod Christi Ædes dicitur, & pauperculos collata stipe circa 1240, &c. Longum esset si sigillatim persequerer optimas leges, & instituta quibus temperatur, Senatorij ordinis dignitatem, in principem obsequium & fidem, ciuium humanitatem, ædium nitorem, fœliciſſimorum ingeniorum prouentum, suburbanos hortos delicijs, & herbis exoticis refertissimos, classem numerosam, & instructissimam, mercium omnigenarum vim incredibilem (ducenta millia pannorum laneorum præter alia vna Antwerpia quotannis hinc accepit) & omnium quæ ad humanæ vitæ cultum, necessitatémq; spectant, redundantem copiam. Verè enim dixit ille H. Iunius in Philippeide.

tectis opibúsque refertis
Londinum, & si fas, numeroso ciue superbum,
Larga vbi fœcundo rerum vndat copia cornu.

Et I. Scaliger in suis vrbibus:

Vrbs animis, numeróque potens, & robore gentis!

Alius hos quoque de Londino procudit versiculos, si legere non

non dedigneris,

LONDINVM *gemino præcurris littore longè*
Æmula materna tollens sua lumina Troiæ,
Clementer surgentis ingo dum tendit in ortum:
Vrbs peramœna situ, cælóque solóque beata,
Vrbs pietate potens, numerosa cive superba,
Vrbs quæ Britannorum condigna BRITANNIA *dici.*
Quæ nunc doctrinis Lutetia, mercibus Ormus,
Altera Roma viris, Cbryseá secunda metallis.

Nunc charissimæ patriæ valedicam, si priùs annotauero inclinationem cœli LI. gradibus, XXXIIII. scrupulis, distantiam ab vltimo occidente XXIII. part. XXV. scrup. definiri. Fidiculam naturæ Veneris Mercuriique stellam esse Topicam, quæ Horizontem perstringit, nunquam subit: & caput Draconis verticalem ab Astrologis censeri.

A Londino Tamisis *Radcliffe* à rubro cliuo sic dictum nitidum oppidulum, & nautarum habitationem rigans, ferè in gyrum magno flexu se circumducens *Lea* fl. Comitatus huius ad Orientem limitem admittit, cui nihil memoriæ dignũ adsidet. Nec enim *Ædelmeton* præter nomen à nobilitate deductum, quicquid ostendit, nec Waltham nisi crucem in funebrem Æleonoræ reginæ Edwardi primi vxoris pompam erectam vnde denominatur. Solium Enfeld ædes regiæ à Louello, vt ex insignibus colligere licet, constructæ hic visuntur, quibus viridissimo arborum vestitu, & ferarum venatione celebris saltus *Enfeld Chace* adiungitur, possessio olim Magnauillanorum Essexiæ Comitum, deinde Bohunorum qui illis successerunt, nunc verò ad Ducatum Lancastriæ spectat, ex quo Henricus IIII. Rex Angliæ Humfredi Bohuni vltimi alteram filiam & hæredem in vxorem duxerit. Visuntúrque adhuc in medio ferè hoc saltu rudera antiquæ domus quam Magnauillanorum Comitum fuisse vulgus perhibet.

Radcliffe.

Edmonton.

Waltham Crosse.

Enfeld Chace.

Paræcia 73. plus minùs in hoc agro, extra vrbem numerantur.

Eſſex.

PARS altera Trinobantum ab orientali ſitu, & Saxonibus qui occupârunt Saxonicè Eaſtreana, Normânicè *Eaſſeſa*, vulgò Eſſex, ampla, lata, frugifera, creti fœcunda, nemoroſa, & opulenta in primis eſt regio: hinc Oceano, inde fluminibus piſcoſis, quaſi coronata, quæ & ſua commoda affatim ſuppeditant. Ad Septentriones Stourus flumen à Southfolcia diuidit; ad ortum Oceanus ſe inſinuat, ad Auſtrum Tamiſis iam grandis à Cantio ſecludit, vti ad occaſum *Ley* fluuiolus à Mediofaxonibus, & qui in eum influit *Stort*, ſiue Stourus minor ab Hertfordenſibus. Nos autem in hac deſcribenda pro inſtituti ratione, primùm quæ ſunt ad *Ley*, & Tamiſim memoranda, deinde quæ ſunt interiùs, & ad oram maritimam videamus.

Ad Ley, Saxonicè Lyge an, latis longè latéq; ſaltus expanditur venationi dicatus, ferisquibus primas ob magnitudinẽ & pinguedinẽ deferunt, refertus, olim *Forreſta de Eſſex* ob excellentiã dictus, nunc Waltham Foreſt ab oppido *Walthã*, quòd Saxonicè ſonabat, id eſt ſylueſtris habitatio. Sedet hoc ad Leam quà inſulas diuiſo alueo ſpargit, nec originem adhodum vetuſtã repetit. Conſenescente enim Saxonum imperio, Touius quidam opibus, & authoritate pollens, & vt in priuata loci hiſtoriola legitur, *Stallarius .i. vexillifer Regis, propter abundantiam ferarum ſylueſtrium primus fundauit, & Gc. vrbẽ inſtituit.* Illo defuncto, Atheſtanus filius fortunarum ſuarum ſtatim naufragium fecit, Edwardúſque *Confeſſor* Haraldo Comitis Godwini filio hanc villam donauit, & protinùs monaſterium excitatum eſt, quod Haraldi illius & opus, & tumulus. Cùm enim ad Regium faſtigium hominum errore, & ſua ambitione obrepſiſſet, hoc in S. Crucis honorem poſuit, in hoc vota pro victoria contra Normannos concepit, & ſtatim ab illis occiſus, à matre quæ infimis precibus à victore corpus impetrauerat, in hoc tumulatus. Huic in ſurgenti colle impendent ædes Copthall & longè ſpectantium oculos paſcunt, olim *Fitz-Aucheri*, nunc Thomæ Heneagi viri clariſſimi habitatio qui eas nuper ad ſummam elegantiam perduxit. Inferiùs Britannico tempore DVROLITVM floruit, quæ antiquę appellationis

Waltham Forreſt.

Waltham Abbey, vel *Sanctæ Crucis.*

Copthall.

Durolitum.

pellationis nota retenta, Leiton hodie dicitur, id est, oppidum ad Ley, vti *Duroliton* Britannicè flumen Ley denotat: vicinus est hodie sparsim habitatus, ad v. à Londino lapidem, pro quo xv. in Antonini librariorum incuriis irrepsit. Hic fluminis trajectum olim fuisse locus vicinus Dunsford dictus, id est, vadum antiquum fidem facit, antequam fluuius ad Stretford pontibus coniungeretur, vbi diuortijs factis tripartitus fertur, & amœnissimè viridantia prata circūluit, in quibus monasterioli reliquias vidimus, quod Guil. de *Monte-Fixo*, siue *Montfichet* magni inter Normannos nominis Baro anno 1140. construxit, statimque Ley in vnum se recolligens, in Tamisim placidè exoneratur, vnde Leymouth locus appellatur. Leiton.

Tamisis verò, qui iam in immensum auctus, multarum aquarum agmina hàc secum rapit, solummodò quæ meminisse conuenit, Berking habet, Bedæ Beretinga, sacris virginibus ab Erkenwaldo Londinensi episcopo sacratum, inde Tilbury, Bedæ Tilaburge, quæ ex pauculis casis constat, antiquitùs tamen Ceadæ Episcopi sedes erat, cùm circa annum salutis 630. Orientales Saxones per Baptismum in Christi Ecclesiam insereret. Posteà reciprocanti aqua Convennon insulam nunc Canuay (de qua Ptolemæus & nos alibi meminerimus) à continente abscindit, cui ordine adsident, primùm Benfleet, *fossatis altis & spatiosis*, vt inquit Florilegus, ab Hastencio Dano munitum. Inde Hadleigh quondam Huberti de Burgo, posteà Thomæ Woodstochij castrum, ruinis iam deformatū, & demùm Legh oppidulum elegans, strenuisque nautis refertissimum. Sub quo ripis paulatim vtrinque deficientibus iuxta *Shobury*, quod aliqui *Scobury* Danorum munitionem fuisse suspicantur, in Oceanum Tamisis vasto ostio euoluitur. Quod Ptolemæus Tamesa, & corruptè in alijs exemplaribus, Iamesa æstuarium, nos vulgò The Temes mouth appellamus. Berking. Tilbury.

Interiùs autem Rochford quæ huic Centuriæ nomen fecit, locum habet, nunc Baronum de *Rich*, quos Edwardus sextus ea nobilitate ornauit, habitatio, olim verò Dominos suos antiquæ nobilitatis eodem cognomine habuit, qui si non fallunt Heraldi, in scuto argenteo leonem nigrum cum rubra corona gestarunt. Quorum hæreditas ad Butleros Ormondiæ & Wiltoniæ Comites tandem deuenit, & ab illis ad Thomam Bollenium, quem Vicecomitem *Rochford*, & posteà Wiltoniæ Comitem Henricus Octauus creauit, è cuius propagine Diva nostra Rochford. Domini Rochford.

Eliza-

ELIZABETHA, & clarissimus Henricus Baro Hunsdoniæ efflo-
ruerunt.

In mediterraneis verò (nec est cur Rumford forum suarium, Hoznechurch quod *Cornutum monasterium* olim dictum, Hauering antiquum regis secessum, ab annulo quem peregrinus Regi Edwardo *Confessori* à diuo Ioanne vt scribunt missum eo loci tradidit, denominatum: Brentwood, & Engerstone quondam Ingheaston publicis diuersorijs nota commemorem.) Non tamen omittendum est *Angre* vbi castri sunt indicia quod à Lucijs conditum, cuius familiæ hæredem Matildem Ioannes Rex Richardo de *Riparijs* in vxorem dedit. Ad XVI. Italicum milliare à Durolito locat Antoninus CÆSAROMAGVM, id est, Cæsaris vrbs, vt *Druſomagus* Drusi vrbs censetur, quam in Cæsaris Augusti honorem constructam iudico, cùm, vt habet Suetonius, *Reges amici, atque socij singuli in suo quisque regno, Cæsareas vrbes in honorem Augusti condiderint.* Hanc à Saxonibus Ceobyrig dictam credo, de qua *Dani, à Beamfleot fugati, vrbem quæ lingua Anglorum* Ceobyrig *in Eastsaxonia sitam adeunt, firmámque sibi munitionem ibi constituerunt.* Nunc verò & illo etiam nomine truncato, Burghsted, & Burstead contractè vocatur, id est, Burgi locus, quo Germanico nomine plurima loca vetustiora insignierunt maiores, hodiéque tantùm rusticorum viculus est iuxta Billirtcay forum satis frequens. Nec hoc solummodò nomen cum distantia à Durolito opinionem confirmat meam, sed etiam quòd ad XII. inde milliare CANNONIVM posuit idem Antoninus, quo situ superest Cannonden vicus, nomine, vt vides, vix immutato. Haud scio an à fraxinis Britannicè denominatum fuerit, *Omen* enim illis fraxinum significat, & ager est fraxinis fœcundus, nec non Ashdowne, i. fraxinorum mons proximus est. Ab his Raleigh non multùm abest oppidulum non inelegans, *Raganeia* videtur in libro illo *Domesday*, qui meminit castri quod hîc Suenus construxit. Vbi (etiam legitur) *vnus est parcus & VI. Arpenni vineæ & reddit XX. modios vini si bene procedit.* Quod adnoto tum propter Arpennen Gallicam dictionem tum propter vinum in hac insula confectum. Fuit hic Suenus vir magni nominis, & magnæ nobilitatis filius Roberti filij *Winmaere*, pater autem Roberti de *Essexia*, ex quo natus erat Henricus ille de *Essexia* qui iure hæreditario regis signifer, quique quòd in velitatione contra Wallos animum, & signum simul abiecerat, proditionis insimulatus, singulari certamine victus, & in claustrum contrusus, amplissimo

Riuert. Cæsaromagus, alibi corruptè Bæromacum.

894 *Florentium Wigorniensis.*

Burghsted.

Cannonium.

Cannonden.

Barones de Raleigh.

Arpennus. Vinum.

Familia de Essex.

pliſſimo patrimonio Regis Henrici ſecundi fiſcum adauxit, Baronia verò iam inde diu erat in Regum poſſeſſione, donec Hubertus *de Burgo* à Rege Ioanne obtinuerat.

Hinc in ortum proiecta terra gramine lætiſſima, & re pecuaria diues, inſulam olim Foulenelle, ævo nectente, ſibi adiunxit. Foulenelle.
Inde ad Septentriones retracta paulatim littora duo infinuantis Oceani acceſſus admittunt: hunc Crouch, alterum Blackewater accolæ vocant, inter quos interſidet Centuria Dengy, quondam Daunting, vbi caſearijs operibus omnia feruent, viríque muliebri officio oues mulgent, vnde Caſei illi inuſitatæ magnitudinis conficiuntur, qui non modò per Angliam, ſed etiam per exteras regiones ad ſaturandos agreſtes, & opifices diſtrahuntur. Hanc Centuriam Edwardus Confeſſor Randulpho Peperking conceſſit Charta breui, quam apponam, vt nos qui omnes iuris apices excutimus, videamus quàm candida & aperta illa ætas fuerit. Sic verò illa ſe habet ex Scaccario. Dengy hundred, Eſſex cheeſe.

Inter Records Term. S. Hilarij R. 2. 17 Annis Theſ. & Communium Scaccarij.

Iche Edwarde King
Haue yeouen of my foreſt the keping
Of the hundred of Chelmer and Dancing
To Randolf Peperking and to his kindling
With harte, and hinde, doe, and bokke,
Hare, and fore, catt, and brake,
Wilde foule with his floche,
Patrich, feſaunte hen, and feſaunte cock;
With greene and wilde ſtob and ſtokk.
To kepen and to yeomen by all her might,
Both by day, and eke by night,
And hounds for to holde
God, ſwift, and bolde:
Four grehoundes, and fir raches,
For hare and for and wilde cattes.
And therefore ich made him my bokke,
Wittenes the Biſhop Walſton,
And bokke yiered many on,
And Sweyne of Eſſex our brother,
And teken him many other,
And our ſteward Howelin
That beſought me for him.

Hæc candida erat illius ætatis fides & ſimplicitas, quę paucu-
lis lineis & paucis crucibus aureis omnia fidei firmamenta
poſuerunt.

posuerunt. *Ante Normannorum autem ingressum, vti apud Ingulphum legitur, Chirographa firma erant, cum crucibus aureis affixis signaculis: sed Normanni cum cerea impressione per cuiusque speciale sigillum sub testimonio trium vel quatuor testium conficere Chirographa instituerunt. Conferebantur autem à multis prædia nudo verbo, absque scripto vel charta, tantùm cum Domini gladio, vel galea, cum cornu vel crateræ, & plurimis tenementis cum calcari, cum strigili, cum arcu, & nonnulla cum sagitta.*

Sigilla apud Anglos primùm in vsu.

In Blackwater sinum, quem Borealem huius Centuriæ latus claudere dixi, & optimis ostreis scatet, quæ Wallfleet vocamus, confluunt duo flumina quæ magnam agri partem alluunt, Chelmer & Froshwell. Chelmer fl. ex interiori regione effluens decurrit primùm ad *Estanues ad Turres* nunc *Essex*, quam incoluerunt Domini de *Louanio* dicti, vtique Henrico Brabantiæ Duce prognati, qui huc missi ad *Honorem de Eya conservandum* ad sextam vsque progeniem Barones habiti sunt. Sed sub Edwardo 3. deficiente prole masculâ, per filiam hæreditas & dignitas ad Guil. Bourgchierum demigrauit, cuius posteri breui Comites fuerunt Essexiæ. Inde *Tiltey* vbi cœnobiolum *Mauritius filius Gilberti* posuit præterfluens, per Dunmow oppidũ Fitzwalterorum ex Clarensi familia olim sedem prolabitur, vbi Iuga filia Rodulphi Bainardi monasterium anno 1103. fundauit. *Sed Guil. Bainardus de quo Iuga verbum, sic scribitur in priuata loci historia, villam de parua Dunmow per fidelitatem amisit Baroniam suam, & Rex Henricus illam Roberto filio Richardi filij Gisleberti Comitis Clarę cum honore Castri Bernardi Londini dedit.* Nec procul hinc sedet *Plaisy* Gallicè sic dicta à placendo, quondam Estre, quæ Constabulariorum Angliæ vltimis Saxonum annis, & posteà (vt liber Eliensis testatur) habitatio. Ad quam duo magnæ authoritatis Principes, Thomas Woodstochius Dux Glocestriæ, Comésque Essexiæ, & Ioannes Hollandius Comes Huntingdoniæ, cùm inter abruptam contumaciam, & deforme obsequium modum tenere non potuerint, fatâ complêrunt. Ille enim ob præcipitem contumaciam inopinatò Caletum abreptus & strangulatus: hic ab Henrico 1111. ob seditionem hoc ipso loco securi percussus, vt ipsius Woodstochij manibus pœnas dedisse videatur, cuius interitus author habebatur. Inde Chelmerus non longè à *Lexa* defluit quondam cœnobiolo à Germonis condito quæ hodie sedet Baronum *Riche*, quia Richardo Rich magno Angliæ Cancellario sub Rege Edwardo VI.

Domini de Louanio.

Plessy.

do VI. hanc dignitatem acceperunt. Et iam Chelmerſord vulgò Chenſford petit amplum ſatis oppidum, iampridem monaſteriolo à M. Rege Scotorum conſtructo celebre, nunc tantùm *Aſſiſis*, ſic vocant fora in quibus cauſſæ totius agri bis quotannis coram Iudicibus ventilantur, inſigne. Chemford.

Froſhwell ſiue Blackwater, qui longo decurſu cùm nihil viderit præter Cogſhall à Stephano Rege Cluniacenſibus poſitum, & Hutttam ab Edwardo Seniore rege 914. ædificatam, quæ etiam Euſtachij Comitis Bolonienſis, (vt ferunt) *Honor* erat; Chelmerum obuium habet, qui primùm ſolidus *Woodham-walters* præterfluit vetuſtam Dominorum *Fitz-walters* ſedē, quorum altiſſima cum antiquitate coniuncta fuit nobilitas; à Richardo ſcilicet Comite Claræ repetita, ſed ſuperiori ſæculo in Ratcliffforum ſtirpem per filiam tranſlata, qui ad Comitum Suſſexiæ dignitatem prouecti Newhall ædes magnificas parûm hinc diſſitas iam incolunt. Deinde *Chelmerus* inſula amnica diuiſus vetuſtam illam Romanorum Coloniam CAMALODVNVM quæ hoc littus illuſtrauit, ſalutat, CAMVDOLANVM Ptolemæo, Antonino CAMOLVDVNVM dicitur: ſed *Camaloduum* genuinum eſſe nomen, Plinius, Dio, & marmor antiquum perſuadent. In hac vrbe indaganda, Deus bone, quàm luſcioſi fuerint noſtrates, cùm ſe ſuo nomine proderet, & cæcutientibus illis ſe perſpicuè exhibaret, nubemque ſubmoueret. Plurimi in occidentali Inſulæ parte perueſtigârunt, vti optimus ille qui Antiquitatis Solem in manibus geſtare ſibi videbatur, alij in vltima Scotia, alij Colcheſter in Lolandi verba iurati, eſſe affirmârunt, cùm nomine vix mutilato pro Camaladuno hodie Maldon dicatur, Saxonicè Mealdune, & Mealoune, maxima dictionis parte etiamnum integra, & ſuperſtite. Nec hoc ſolummodò expreſſum nominis veſtigium perſuaſit, verum etiam diſtantia à Mona apud Plinium, à Canonio apud Antoninum, & ipſe ſitus probationem præſtant vel apertiſſimam. Cunobellini hanc fuiſſe Regiam ſcripſit Dio, cuius nummos antiquos expreſſos hic tibi exhibemus cùm ad hanc Camulodunum ſpectare videantur. Woodham walters. Baronus Fitz-walters. Camaloduum. Maldon. Cunobellinus, Videantur nummi pro Tafe.

Præfuit

Præfuit ille, imperante Tiberio, huic orientali Insulæ parti, trésque susceptisse filios videtur, Admimum, Togodumnum, & Catacratum. Admimus à patre pulsus, & à Caio Caligula receptus cùm ille ridicula ista expeditione in Batauiam venit, vt sui terror inde Britanniam afflaret: Togodumnum verò, & Catacratum iusto prælio deuicit, & interfecit Aulus Plautius, & de Catacrato, vt dixi, ouans triumphauit. Hic ille Plautius est, qui C. Berico exule Britanno, suasore, (nunquam non suggerentibus se belli causis,) primus post Iul. Cæsarem Britanniam sub Claudio tentauit, quem Claudius ipse statim transmissis legionibus, cum omni Imperij mole, & elephantis, (quorum ossa inuenta fucum quàm plurimis fecerunt) subsequutus est: primúmque transmisso Tamisi, Britannos qui in ripa aduenientem exceperunt, signis collatis, fugauit, faciléque hanc regiam Camalodunum cepit. Obquę BRITANNICI nomine filio imposito, sæpiúsque ipse Imperator salutatus (contra Romanorum institutum, neq; enim sæpiùs quàm semel licebat vno de bello id nomen assumere) sexto quàm profectus erat mense, Romam rediit. Tantum erat vel tantulam Britanniæ partem debellâsse, vt hinc Claudio annuos ludos, arcus triumphales, & in vrbe, & Gessoriaci Galliæ, splendidissimúmque triumphum decreuerit Senatus, ad cuius spectaculum etiam prouinciarum præsidibus, & quibusdam exulibus in vrbem commeare permissum, Naualis corona

Claudius in Britannia.

Claudij de Britannis triumphus. Suetonius.

corona fastigio Palatinæ Domus, quasi Britannici maris domiti insigne, fixa, Coronas aureas contulerint provinciæ, Gallia Comata vnam LX. pondo, Hispania citerior alteram VII. pondo. Per gradus in Capitolio genibus adscendit, leuantibus eum vtrinque generis. Deinde ludos triumphales edidit, accepta ad id Consulis potestate. Hi ludi in duobus simul theatris exhibiti sunt, ac sæpius ipso à spectaculis digresso, alij ea curarunt. Equorum certamina tot promisit, quot dies illi admitterent, plura tamen quàm decem non fuere; nam inter equorum cursum vrsæ cædebantur, athletæ certabant, pueri ex Asia euocati pyrrhicam saltabant. Plurimis etiam ob hanc victoriam ornamenta triumphalia congessit, Licinio Crasso Frugi equo phalerato, & veste palmata ipsum triumphantem sequi permisit, Posidio Spadoni hastam puram. C. Gauio torques, armillas, phaleras, coronámque auream, vt in antiquo marmore Taurini videre est, quod sic inscribitur.

C. GAVIO. L. F.
STEL. SILVANO
PRIMIPILARI LEG. VIII. AVG.
TRIBVNO COH. II. VIGILVM.
TRIBVNO COH. XIII. VRBAN.
TRIBVNO COH. XII. PRÆTOR.
DONIS DONATO A DIVO CLAVDIO
BELLO BRITANNICO,
TORQVIBVS, ARMILLIS, PHALERIS,
CORONA AVREA,
PATRONO COLON.
D. D.

Nec minùs ingenij monimentis celebris fuit hæc Claudij victoria. Doctissimi, sed incerti Poetæ hac de re carmina eruditissimus Iosephus Scaliger in suis Catalectis è situ vindicauit, quæ cùm non passim occurrant, subtexere non pigebit, sunt enim quantiuis pretij. Diuersa autem esse Epigrammata, & ideò distinguenda eruditissimus adolescens I. Obsopæus Germanus ex antiquis membranis me nuperrimè docuit.

Ausonius

Antonium Volaterranum, alias legit alicubi, igitur varias lectiones adposui.
* prospicit.
* nunc erit.

Ausonijs vnquam tellus violata triumphis
Icta tuo, Cæsar, fulmine procubuit,
Oceanúsq; tuas vltra se * respicit aras,
Qui finis mundo est, * non erit imperio.

Victa prius nulli, iamiam spectata triumpho
Illibata tuos gens iacet in titulos.
Fabula visa diu, mediosque recondita ponto
Libera victori iam modo colla dedit.
Euphrates Ortus, Rhenus * incluserat Arctos,
Oceanus medium venit in imperium.

* reclusérat.

Libera non hostem, non passa Britannia Regem,
Æternum nostro qua procul orbe iacet.
* Felix aduersis, & sorte oppressa secunda,
Communis nobis, & tibi, Cæsar, erit.

Vltima cingebat Tibris tua, Romule, regna:
Hic tibi finis erat, religiose Numa.
Est tua, Dine, tuum sacrata potentia cœlo
Extremum citra constitit Oceanum.
At nunc Oceanus geminos interluit orbes.
Pars est imperij, terminus antè fuit.

Mars pater, & nostra gentis tutela, Quirine,
Et magno positus Cæsar vterque Polo.
Cernitis ignotos Latiâ sub lege Britannos,
Sol citra nostrum flectitur imperium.
Vltima cesserunt adaperto claustra Profundo.
Et iam Romano * cingimur Oceano.

* cingitur.

Opponis frustra rapidum Germania Rhenum,
Euphrates prodest nil tibi, Parthe fugax.
Oceanus iam terga dedit, nec pernius vlli,
Cæsareos fasces, imperiúmque tulit.

Illa procul vestro semota, exclusáque cœlo,
Alluitur nostra victa Britannis aqua,
* Semota, & vasto diiuncta Britannia ponto,
Cinctáque inaccessis horrida litoribus:
Quam pater inuictis Nereus vallauerat vndis,
Quam fallax astu circuit Oceanus.

* Semota.

Brumalem

Brutulum ferrum, & plagam, quid stigulis semper
Profligus stultis, Attilus tolerabimus.
Confectiones tuas dentibus Britannis, Cæsar,
Subdidis infectus cella privatim tuæ.
Aspice, profusis populus temporalia votis,
Contemplatum sit, quid salinus orbis, & orbi vrus.

Et in Octauio cecinit Seneca de Claudio:

cuique Britannus
Terga dedere, ducibus vestris
Ante ignoti, iuríque sui.

Et ibidem quòd Tamisim transmiserat.

En qui ora Tamisis primus posuit inguen,

Sic enim Phœbus noster Iustus Lipsius legit, non *Tanais*, vt in vulgatis, nihil enim Claudio cum Tanai. Camaloduno sic in Romanorum potestatem redacta, Coloniam ibi valida veteranorum manu constituit Claudius, nummíque in rei memoriam signati cum inscriptione COL. CAMALODVN. & ob veteranos legionis XIIII. Geminæ Martię Victricis, quos Tacitus Britanniæ domitores vocat, in eam deductos, COLONIA VICTRICENSIS in antiqua Inscriptione appellatur, sed eccam. *Colonia Camalodunensis.*

CN. MVNATIVS. M. F. PAL.
AVRELIVS. BASSVS
PROC. AVG.
PRÆF. FABR. PRÆF. COH. III. SAGITTARIORVM, PRÆF. COH. ITERVM II. ASTVRVM, CENSITOR CIVIVM ROMANORVM COLONIÆ VICTRICENSIS QVÆ EST IN BRITANNIA CAMALODVNI, &c.

Constitutum etiam hic eo tempore Diuo Claudio templum, *Arium æternæ dominationis* vocat Tacitus, cuius in suo Ludo meminit Seneca. *Parum est*, inquit, *quòd templum in Britannia Claudius habet, quod nunc barbari colunt, & iam quasi Deum irrisit.* Delecti sunt etiam in eius honorem sacerdotes, sodales nimirum Augustales, qui religionis specie Britannorum fortunas effundebant. *Ara & Templum Claudij.*

Sed post decem annos versa fortuna, concidit haec Colonia. Cùm enim veterani in hos captiuos agros in subsidium contra rebelles, & imbuendis socijs ad officia legum deducti, impotentius in misellum populum sæuirent, extincta bellorum incendia maiore flamma erupêrunt. Britanni, Bunduica, quæ & Boadicia, duce, Coloniam hanc impetu diripuerunt & incenderunt, templum in quo se miles conglobauerat, biduò expugnarunt, Legionem Nonam in auxilium aduentantem fuderunt, & vt semel dicam, septuaginta ciuium, & sociorum millia occidêrunt. Hanc stragem varia prodigia prædixerunt. Victoriæ simulachrum in hac vrbe retrò conuersum, & delapsum, in curia externi fremitus auditi, vlulatibus insonuit theatrum, ædes sub Tamisis aquæ visæ, cruentóque aspectu inundauit subiectum æstuarium, quod nunc (nescio an ob illam caussam) Blackwater vocamus, id est, aqua nigra, vti Ptol, IDVMANVM dixit, quo etiam nigredinis significatio subest; *Ydu* enim nigrum Britannis sonat. E tantillis tamen excitârunt Romani, eius enim meminit multos post annos Antoninus. Saxonico tamen impetio vix memoratur, tantùm Edwardum Alfredi filium *Mealduuam* Danica rabie conuulsam instaurâsse, castroque firmâsse tradidit Florentius, Guilielmus Normannus Angliæ deuictor, vt in eius Commentario legitur, *Centum octoginta domos in hac habuit, quas Burgenses tenuerunt, & octodecem mansuras vastatas.* Hodie verò populi frequentia, & sua magnitudine inter primaria Essexiæ oppida meritò censetur, *Burgúsque de Maldon*, à Iurisperitis nostris nominatur. Statio satis commoda, incolis pro magnitudine satis frequens quæ vna tantum est platea mille plùs minùs passus in longitudine protenta.

Boooo habet Dis.

Prodigia.

Idumanum.

914

Sex mill. interuallo à Camaloduno statuit Antoninus locum, quem AD ANSAM dixit. Suspicatus sum hunc aliquem fuisse Coloniæ Camaloduni terminum, qui Ansæ similitudinem referret. Legeram enim apud Siculum Flaccum, *Agri Colonijs adiacentes variis terminis definiebantur, in limitibus constituti erant pro terminis res alia, atque alia, alibi Hermula, alibi seria, alibi spatula, alibi Rhombi, & alibi secundum Vitalem, & Arcadium, terminii vrnæ Lageuares, vel orculares, id est, lagenæ & orculæ.* Cur igitur non & Ansa pro termino: cùm *Ad Ansam*, non *Ansa* suo more dixerit Antoninus. Verùm enimuerò cùm Radulphus Niger author satis antiquus qui latet in Bibliotheca Ioannis Stowæi Londinensis Chronographi studiosissimi, scribat *Eodem Episcopium baptisasse*

Ad Ansam.

Coloniarum termini.

Orientales

Orientales Saxones intra Meldenses in citeriore Ythancester, quam posteà in *Pontes* fl. submersam fuisse innuit: (fauete linguis) si hanc Ythancester, ipsissimam esse *Ad Ansam* dixero: *Y*, etenim ad locum Britannicè sonat, cur igitur non *Ythan* contractè pro *Ad Ansam*? Locum autem digito signare non possum, fluuiolum tamen quem Frostiswell dicunt, *Pontes* prius dictum fuisse minimè dubito, cùm alter ex eius fontibus Pantiswell, (vt vir doctissimus sacrarum literarum, & antiquitatis cognitione præstans Guilielmus Harrisonus obseruauit) hodiè nuncupetur. Sunt tamen qui existimant Ythancester extremo in Centuria de Dengie promontorio impositum fuisse, vbi hodie S. Peters vpon the wall, i. *ad aggerem*, Aggeribus enim per hoc littus vix agros contra Oceanum irruentem tuentur agricolæ. Cæterùm vbicunque loci fuerit, ad priorem sententiam de verbi notione me refero. Nimirum *Ad Ansam* vel terminale signum fuisse, vel diuersorium aliquod ad viam sub eiusmodi intersignio. Nec alia quàm signa terminalia, vel diuersoria erant quæ eadem loquendi formula Romano sæculo, *Ad Columnam, Ad Fines, Ad tres Tabernas, Ad Rotam, Ad septem fratres, Ad Aquilam minorem, Ad Herculem, &c.* nominabantur: & proindè hæc accuratiùs quærere, nihil aliud esset, quàm ventos venari. Ythancester.

Hinc reducta littora mare magno & amœnissimo sinu accipiunt, qui optimorum illorum ostreorum feracissimus, quæ nos Wallfleet vocamus. Et ne littora nostra sua gloria fraudentur, hæc illa esse existimamus littora, quæ, vt innuit Plinius, Romanis culinis seruiebant, cùm Britannicis ostreis tertium à Cizicinis locum tribuat Mutianus his suis ipsius verbis. *Ciceronis maiora Lucrinis, suauiora Britannicis.* Nec alia ab his ostrea esse puto, quæ mira Ausonius vocauit, in hoc ad Paulum versiculo: Ostrea.

Mira Caledonius nouimquam detegit æstus.

In hunc sinum præter alia, *Colne* fluuius se immittit, qui in Boreali agri parte è diuersis fontibus coalescens, allabitur *Hedningham*, siue *Heuningham*, vulgò *Heningham* elegans olim castrum, & Oxoniæ Comitum antiquam habitationem. Cui ad alteram ripam oppositus est *Sibble Heningham* locus natalis (vt accepi) Ioannis Hawkwodi (Itali Aucutum corruptè vocant) quem illi tantopere ob virtutem militarem suspexerunt, vt Senatus Florentinus propter insignia merita equestri statua & tumuli honore in eximiæ fortitudinis, fidesque testimonium ornauit. Res eius gestas Itali pleno ore prædicant, & Paulus Iouius Ioan. Aucutus siue Hawkwood. 1393

in Elegijs celebrat. fas mihi sit Iulij Feroldi versiculos adijcere.

Hengwrede a Anglorum decus, & dirue addite genti
Italiæ, Italiæ præsidium, sole.
Vt tumuli quondam Florentia, sic tua clarent
Vertumnum Iouiæ dona bonere tuæ.

Inde *Colne* fluuius per Earles Colne, Oxonia Comitum sepultura nobilem, COLONIAM, (cuius meminit Antoninus, quem & aliam esse à Colonia Camalodunensi facit,) accedit. An à Colonis huc deducta, vel à Colno flumine nomen sit factum, Phœnibus dixerit: à flumine malim ego, cùm viderim oppidula plura illi imposita, Colne dicti, vt Earles Colne, vbi Albericus de *Vere* monasteriolum posuit in sepulchrum suæ familiæ qui postea Comites Oxoniæ floruerunt; Villaes Colne, Colne Engaine, Whites Colne, à Dominis denominata. Hanc Britanni *Caer Colin*, Saxones Colecestre, nos Colchester vocamus. Vrbs est elegans, frequens, & amœna, collis supercilio ab occasu in ortum porrecta, muris incincta. Ecclesijs quindecim exornata, præter amplum illud templum quod Diuo Ioanni Eudo *Dapifer* Henrici secundi consecrauit, nunc in ædes priuatas conuersum. In media vrbe castrum eminet vetustate collapsurum, quod Edwardum Alfredi filium excitâsse scribunt historici, cùm Colocestriam bello deformatam repararet. Floruisse verò hanc vrbem vel maximè Romanis temporibus infinita vis antiquorum nummorum quotidiè eruta planissimè docet: in nullos tamen Gallieno antiquiores incidimus, erant enim Tetricorum, Victorinorum, Posthumi, C. Carausij, Constantini, & qui subsequuti sunt, Imperatorum. Ciues Fl. Iuliani Helenam Constantini magni matrem suam alumnam fuisse asserunt ex Coelo rege natam: & in memoriam crucis ab illa repertæ, crucem nodosam inter quatuor coronas interpositam publico in clypeo gerunt. Vnde de illâ, & hac vrbe Nechamus noster, etsi Apolline minùs fauente.

Colonia. Colchester.

1105.

Helena Constantini M. mater.

Effulsit sydus vitæ, Colcestria, tuum,
Septemalmatibus lux radiosa dedit.
Sydus erat Constantinus, decus imperialis;
Seruijt huic flexo poplite Roma patens.

Verùm vti Coelum Regem ex vrbis nomine scripturientium credulitas effinxit, ita ex sanctissimis ecclesiæ patribus illam fabulariam fuisse constat, & Drepani in Bithinia natam Nicephorus

nus Calistus diserte prodidit. Mulier tamen fuit sanctissimis moribus, & infracta animi constantia in religione Christiana propaganda, vnde in antiquis inscriptionibus PATRICIA, & VENERABILIS AVGVSTA passim nominatur. Sub hoc, vbi Colnus fluuio mari immiscetur, S. Ositha extat oppidulum, cuius antiquum nomen Chic aboleuit regia illa virgo Ositha, quæ tota Deo defixa, à Danicis piratis ibi confossa, Diuos honores apud maiores obtinuit. Nunc verò sedes est primaria honoratissimorum Dominorum *Darcy*, qui de *Chich* dicti, quos ad amplissimam Baronis dignitatem Rex Edwardus sextus prouexit. S. Ositha. Baronia Darcy de Chich.

Hinc vastè proiectum littus ad Nesse promontorium, Saxonicè Eadulphesneyr protuberat. Quid hoc in loco repertum fuit, habes ex verbis & fide Radulphi de *Coggeshall*, qui ante annos 350. scripsit. *Temporibus Regis Richardi in littore maris in villa quæ vocatur* Coulsnesse *inuenti sunt duo dentes cuiusdam Gigantis tantæ magnitudinis, vt duocenti dentes quos nunc habemus hominum, ex his fieri possent. Hos apud* Coggshall *& vidimus, & admirando contrectauimus.* Et nescio quid aliud Gigantem primis Diuæ nostræ Elizabethæ annis à nobili R. Candisho iuxta hunc locum effossum. Nec dissitebor ego quin fuerint homines qui ob molis magnitudinem, & roboris firmitatem, miraculo erant; quos Deus, vt habet D. Augustinus, extitisse voluit, vt doceret tàm pulchritudinem corporum, quàm staturæ magnitudinem in bonis non esse numeranda, cùm non minùs pijs, quàm impijs sint communia. Nesse. Gigantes.

Ab hoc promontorio paulatim reflectitur littus, ad Stour ostium, anno 884. nauali bello inter Anglos & Danos memorandum; vbi nunc Harewich tutissima statio, vnde & nomen: nam *Hapepic* Saxonicè stationem vel sinum vbi exercitus agit, denotat. Iste *Stourus* est qui Essexiam & Suffulciam pro limite intermeat, & ab hac parte pauper optimos agros nihil alluit: Sed non procul ab eius fontæ, est *Bumsted* quem per Baroniam tenebat familia de *Helion*, & quò hæc regio Cantabrigienses spectat, Barkloto tribus tumulis aggestis notum ostenditur, cuiusmodi defunctis militibus, quorum reliquiæ non faciles erant repertu, extruxit antiquitas. Verùm cùm quartus ex his tumulis nuperrimè defoderetur, tria, vt accepimus, è saxo sepulchra, & in illis cõfractæ hominum ossa sunt inuenta. Aggestos verò tum credimus cùm ad *Assdenam* proximum vicinum prælium funestum olim commissum erat, in quo Edmundus cognomento *Ferreus latus* Danos initio prospera pugna contudit: sed mox versa fortuna proditione Harewich. Barklow. Tumuli antiqui.

ditione ita fuit ab illis profligatus, vt plurimos Angliæ proceres desiderârit. In cuius prælij memoriam Canutum Danum postea templum eò loci posuisse legimus, cum vbicunque pugnasset, pœnitentia ob effusum sanguinem commotus ædiculas sacras erigeret. Rustici autem ebulum quod sanguineis baccis hîc circumquaque copiosè provenit, non alio nomine quàm *Danes-blood*, id est, Danicum sanguinem, etiamnum appellitant, ob multitudinem Danorum, qui eo bello ceciderunt.

Danes-bloud.

Walden.

Walden à croco denominatum Saffron Walden, emporium paulò est inferius inter agros blandissimo croco ridentes, præclarum olim Magnauillanorum castello, quod nunc disparuit, & monasteriolo adiacenti, in quo Magnauillani fundatores sepulti, Galfredus enim de *Magnauille* (vt est in libro Waldenensis huius monasterioli) *Waldenam, vt totius honoris sui & Comitatus caput & sedem sibi suisq; constituit, locus vbi monasterium construxit erat aquis irriguus, quæ ibi iugiter manantes oriuntur, nullo tempore deficientes. Solis Orientis radios tardius recipit, occidentis verò citiùs amittit, montibus ex vtraq; parte obsitis.* Nunc Audley eius loco illi nomen est, à T. Audlæo Angliæ Cancellario, qui monasterium in suam habitationē commutauit. Hic Baro de *Audley* de *Walden* ab Henrico 8. creatus vnicam reliquit filiam & hæredem Margaretam vxorem secundam Thomæ Howardi Ducis Norfolciæ, è qua Thomam, Guilielmum, Elizabethā, & Margaretam progenuit. Sed his multò vetustior vrbecula erat, prope Walduine in ipso agri termino, quam nunc ab antiquo Burgo, Burrow banke rustici vocitant, vbi intermortuî oppidi solummodò supersunt vestigia, & ipsorum mœnium expressus tractus. VILLAM tamen FAVSTINI fuisse, quam Antoninus in hoc tractu locat, non dixerō, & quanquam

Baro Audley de Walden.

Burrow banke.

Ingrati lœti spatia detinet campi,
Et rure vero, barbaroque latatur.

Non tamen ausim vel somniare hanc esse illam *Faustini villam*, quæ istis & alijs versibus à lepidissimo Martiale inter Epigrammata depingitur. Croco satiuo hîc, vt dixi, agri circumquaque sunt blandissimi, mense enim Iulio, tertio quoque anno, cum bulbi fuerint eruti, & post viginti dies, ingestâ glebâ reconditi, sub finem Septembris florem cyaneum fundunt, è cuius medio tria flammea stamina croci (*Chives* nos vocamus) dependent, quæ benè manè ante solis exortum decerpuntur, & è flore extracta, lento igne siccantur. Tantúsque est prouentus, vt è singulis

Crocum.

gulis iugeribus octoginta, vel centum plus minus etiam, dum humidum est, pondo colligantur, quæ siccata ad viginti pondo conficiunt. Quodque magis mireris, solum quod tres continuos annos crocum protulit, hordeum sine stercoratione annos octodecim affatim profundet, denuóque crocum non recusabit.

Magis ad austrum *Clauering* locum habet, quod Rex Henricus cum titulo Baroniæ dedit Roberto *Fitz Roger*. (à quo familia de *Essex* stemma deducit.) Huius posteri cum longo iam tempore nomina è paterno nomine accepissent, more illo antiquo vt Ioannes filius Roberti, Robertus filius Ioannis, &c. tandem iubente Rege Edwardo primo, hinc *Clauering* nomen assumpserunt. Sed de his in Northumbria. *Stansted Montfitchet* hîc etiam culmeis tectis se exerit, quod tacitus non prætermittam cùm habitatio olim fuerit Baronum de *Montefixo*, vulgò *Montfitchet*, qui tres quos vocant *Cheuerons* aureos scuto rubro gestarunt, summæque censebantur nobilitatis. Quinque autem solummodo recta linea floruerunt, Guilielmus, eius filius Guil. Gilbertus nepos, Richardus pronepos, & Richardus abnepos qui cum nulla suscepta sobole diem clausisset, hæreditatem adierunt tres sorores Margareta vxor Hugonis de *Bolebec*, Auelina vxor Guilielmi de *Fortibus* Comitis Albemarlæ, & Philippa vxor Hugonis *Playz*. Cuius posteri Baronum dignitate ab Edwardo primo honorati ad auorum vsque memoriam floruerunt, & in vnica filia desierunt nupta Ioanni Howardo Equiti aurato, à cuius filia per Hugonem Vere Barones Latimeri & alij profluxerunt. Paruumque inferiùs *Hastingbery*, habitatio Baronum Morleiorum conspicitur; de quibus plura in Norfolcia.

Hæc hactenus summatim de Essexia, quam fusiùs iam descripturus est Iacobus Strangman, qui ad hanc suam patriam illustrandam omnia studiosissimè conquirit. Nunc mihi tantùm supereſt, vt pro instituti ratione Comites enumerem.

A Normannorum aduentu Essexia hæc Comitem primum habuit Galfredum de *Mandeuille*, vulgò *Magnauille*, filium Guilielmi ex Margareta hærede Eudonis *Dapifer*, qui in illa sub Rege Stephano temporum confusione turbulentam & seditiosam vitam pugnando profudit. Hunc sequuti sunt duo filij Galfredus & Guilielmus, à quo per filiam ad Galfridum * *Filium Petri* de *Ludgershal* Angliæ Iusticiarium virum prudentem & grauem honor deuenit, qui dum viueret Regis Ioannis cupiditatibus

frænos

Barones de Clauering.

Vide in Northumbria.

Barones Montfichet.

Insignia Montfichetorum.

Playz Barones.

Hastingbery.

Comites Essexiæ.

* Fitz-Peter.

frænos iniecit, cuius duo filij, Galfredus & Guillelmus, affecto sibi Magnauillanorum nomine, hoc honore vsi sunt: ille in hastiludio inuenis periit, hic à Ludouici Francorum partibus contra Ioannem Regem stetit, & sine prole anno Christi 1227. è vita migrauit. Istis sine prole defunctis subrogatus est Humfredus de *Bohun* Herefordiæ Comes, & Angliæ Conestabularius, qui eorum sororem in vxorem duxerat. Ex huius posteris sex Comites Herefordiæ & Essexiæ successerunt, vicimique filia Eleonora Thomæ de *Woodstock* Duci Glocestriæ in vxorem cum Essexiæ titulo data, Annam vnicam filiam genuit, quę in secundum maritum Guilielmum *Bourchier* Comitem de *Eu* in Normannia accepit, cui Henricum peperit, quem Rex Edwardus quartus Comitatus Essexiæ honore inuestiuit, & alterum Henricum è filio nepotem successorem habuit, cuius sola itidem filia Anna Guilielmum Parrum cui nupserat, eodem honore auxit, cùm interea paruo tempore Thomas Cromwellus ex alia familia illam personam inauspicatò gessisset. Demùm verò Parre sine liberis defuncto, Gualterus *D'Euereux* Vicecomes Herefordiæ iurę hæreditario auunculi Cecilię Bourchieræ, quæ Henrici Bourchieri soror erat, & Diuæ Elizabethæ gratia hunc auitum Essexiæ titulum accepit, filiumque Robertum reliquit, qui præsenti magnitudine & animi & consilij illustre heroicæ virtutis specimen dedit, spémque fecit illum & patriæ, & familiæ ornamento fore singulari; ad omnia enim summa & vera virtus, & vera nobilitas armauerunt.

Computantur in hac regione Parochiales Ecclesiæ 415.

ICENI.

Ectorum Trinobantibus praetimens quæ postea Estanglia dicta, & Suffolciam, Norfolciam, Cantabrigiensium agros, cujus Huntingdonensis complectitur, occupârunt olim ICENI, alibi perperàm TIGENI, Ptolemæo corruptim SIMENI: quos etiam confuso vocabulo CENIMAGNOS, apud Cæsarem fuisse dictos hactenus existimavi, & ut ita existimarem, fecit ipsa urbis assimilatio, quæ inter hæc nomina ICENI, & CENIMAGNI intercedit, sonis Taciti & Cæsaris consensu. Hic enim Cenimagnos se Romanis dedidisse scribit, quod item Icenos fecisse his verbis memorat Tacitus: Volentes amicitiam nostram accesserunt; sed quod maximum est in libro MS. pro CENIMAGNI, CENI, AGNI dissolvendo concipitur, pro quibus si non assentiri videar, ICENI, REGNI substituerim ego. Nec alicubi citrà Cenimagnos in Britannia comperiet, si à Regnis & Icenis diversi fuerint. Caterùm Iceni nominis hæc in tractu reliqua sunt vestigia plurima, ut Ikenhoeth, Ikenthorpe, Ikburgh, Iken, Ikning, Ichlingham, Ely, &c. Considerisque illa via, quæ hinc ducit, superiorib. seculis Chorographis Icheniltstreat, quasi Icenorum strata, passim nominatur. Quæ nominis sit ratio, ita me veritas amet, ut conjicere non ausim, nisi quis à convenæ regionis forma deduxit, & in modum Cæsi Octavo incumbere dicat. Convenæ enim suo idiomate Iken vocant Britanni, eodem enim nomine locus in Wallia ad Lhinregid lacum, Lhan-yken, ab illa forma vocatur, & eodem sensu regimenda in Hispania SEMEN, id est, cumulus, ut author est Strabo, vocatur, quæ minùs tamen quàm hæc vestra ad cumuli similitudinem accedere videtur.

Gens hæc erat, ut ingnit Tacitus, valida, & pollicem se Romanorum in fidem permisisset, ad Claudij tempora prælijs non concussa. Tunc enim cùm Ostorius Prætor fluminis callem cum munisset, & Britannis arma detraherent, contractis copijs se opposuerunt: sed perrupto à Romanis aggere quo se obsepserant, non fuit clades magna dentibi. Quæ pugna manifesta fuit, & clara facinora fecit, & M. Ostorius legati filium servati civis decus meruit. Hoc bello sic sopito, vix XII. ætatem annum, quem bellorum tempestas hic mitis exerit. Prasutagus Rex Icenorum, ut Prasutagus. callidissimus à sua gente, vel suis privatis intemestivis redimeret, Nero-

nem

uem Imperatorem haeredem scripsit, tali obsequio (vt Tacitus pro more paucula loquatur) ratus regnum, & domum suam procul iniuria fore, quod contrà vertit: adeò vt regnum per Centuriones, domus per seruos velut capta, vastarentur. Iam primum vxor Boadicia, quae etiam Bunduica dicitur, verberibus affecta, & filia stupro violata sunt. Praecipui quique Icenorum, quasi cunctem regionem muneri accepissent, auitis bonis exuebantur, & propinqui regis inter mancipia habebantur. Quae contumelia, & metu grauiorum (quando in formam prouinciae cesserant) arma rapiunt, commotis ad rebellionem Trinobantibus, & qui alij nondum seruitio assuefacti, resumere libertatem occultis coniurationibus conspirant, acerrimo in veteranos odio incensi. Hinc funestissimum bellum exarsit, cui faces addidit Seneca auaritia, qui sub id tempus quadringenties sestertium, (trecenta scilicet millia librarum nostratium) maximis vsuris cumulatum acerbiùs exigebat. Hoc bello, vt summatim dicam, Boadicia illa, quam Leænam dolosam vocat Gildas, Prasutagi vxor octoginta millia Romanorum & sociorum occidione occidit, Camaloduum Coloniam, & Verulamium municipium excidit. Legionem IX. fudit, Catum Decianum procuratorem fugauit, sed tandem iusto praelio à Paulino Suetonio fracta, inuicta animi constantia, vt Tacitus scribit, hausto veneno, vt Dio, morbo diem obijt. Dum hoc bellum flagraret, scribit è Dione Xiphilinus Britannos VICTORIAM sub Andatis nomine, quam alibi Graecus codex Andrasten vocat, imprimis coluisse, & in eius luco summa cum immanitate captiuos immolasse, quod tamen hodie nomen pro Victoriarum agnoscunt Britanni, nec ego quid velit, video, nisi vt Latini Victoriam à Vincendo, Sabini Vacunam ab euacuando, & Graeci Νίκην ἀπὸ τοῦ νικᾶν, i. non cedendo nominarint, sic Britanni Anarhaith ab euertendo appellarint; hoc enim nomine exitiabilis euersio illis significatur. Sed haec obiter & per transennam. Iam inde altum est de Icenis apud authores silentium, nec quicquam legendo erui potest, nisi quod Romani, praecipite iam eorum imperio, nouum magistratum ora maritima per has, & alias regiones ad Saxonum depraedationes cohibendas praefecerunt, quem Comitem littoris Saxonici per Britanniam vocârunt, vt iam antè diximus.

Cùm autem Saxones iam suam in hac insula Heptarchiam confirmassent, in Orientalium Anglorum regem cessit haec prouincia, quam ab orientali situ sua lingua Eaſt tangle-ryċe dixerunt, id est, Orientalis Anglia regnum, Uffamque primum regem habuit, vnde Uffkines successores dicti, qui nunc Merciorum, nunc Cantianorum regum beneficiarij fuisse videntur. Quorum soboles cùm in Edmundo Sancto defecisset, Dani regionem peruaserunt, & miserum in modum annos plus minus quinquaginta omni bellorum calamitate dilanierunt, do-

nec

Scneca in Britannia vsura.

Dio.

Andates, siue Andrastes.

Ealtangle.

Vffkines.

ante Edwardum fuisse, illis debellatis, suo Occidenti alium Saxonicum imperio tandem adiunxerit. Duxerat verò suam Præfectus habuit, quem hoc rerum primis Normannorum temporibus gessit Radulphus quidam à Britannia Armorica oriundus, homo infido ingenio, qui duas nuptias magno apparatu celebrauit, nefaria opprimendi Guilielmi Normanni consilia cum multis iniuit, sed frustrà silentium & fides inter tot conscios sperabatur. Indicio enim facto, ille hauere exitum, & proscriptus aliquot seculis percussi. Sed hæc fusius ab historicis tractanda, nunc ipsa loca, quod est nostri instituti, adeamus. Cuius modi horũ fuit regio, cuius tibi Abbo Floriacensis qui anno Christi 970. floruit, his verbis depinxit. Hæc pars quæ Eastangle vocatur, cùm alijs tum eo nobilis habetur, quod aquis penè vndique alluitur, quum à Subsolano & Euro cingitur Oceano, ab Aquilone verò immensarum paludum vligine, quæ exorientes propter æqualitatem terræ à meditullino fermè totius Britanniæ per centum & eo amplius millia cum maximis fluminibus descendunt in mare. Ab ea autem parte, quà sol vergit in occasum, ipsa prouincia reliquæ insulæ est continua, & ob id pernia: sed ne crebra irruptione hostium incursetur, aggere adinstar altioris muri, fossa humo præmunitur. Interius uberi satis gleba, admodum læta hortorum, nemorumque amœnitate, gratissima feratum venatione, insignis pascuis, pecorum & iumentorum non mediocriter fertilis. De piscosis fluminibus reticemus, cùm hinc eam, vt dictum est, lingua maris allambit, inde paludibus dilatatis stagnorum ad duo, vel tria millia spatiosorum innumerabilis multitudo praterfluit. Quæ paludes præbent pluribus monachorum gregibus optatos solitariæ conuersationis sinus, quibus inclusi non indigeant solitudine heremi. *Hæc Abbo.*

Reinphus Essangliæ Præfect.

Suffolke.

SVffolcia, quæ primò dicenda, Saxonicè Suðfolc, id est, populus Australis, ratione Norfolciæ, ab occasu habet Cantabrigienses, ab austro Stourum fluuium, qui ab Essexia dividit, ab ortu Oceanum Germanicum, à Septentrione duos fluuiolos *Ouse* nominatos, & *Waueney*, qui ex eodem quasi fonte in diuersa fluentes, à Norfolcia disterminant. Regio satis ampla, solis nisi

Anglis

niſi ad Orientem, admodum pingui, vtpote ex argilla & marga compoſita, vnde latiſſima vbique arua, & vberrima ſaginando pecori paſcua, caſeíque magno numero conficiuntur, qui in omnes Angliæ partes, magno cum incolarum commodo, diſtrahuntur. Imò etiam in Germaniam, Galliam, & Hiſpaniam, vt author eſt Pantaleon Medicus, qui hos noſtros cum Placentinis, & colore & ſapore conferre non dubitauit.

Caſei.

Diuiditur hæc politicè in tres partes, quarum vna The Gelde hable, quòd ex ea tributum exigitur: Altera *Libertas S. Edmundi*, quia ad eius monaſterium ſpectauit: Tertia *Libertas S. Etheldredæ* dicitur, quia ad Elienſe cœnobium pertinuit, cui conceſſerunt olim reges noſtri quædam territoriola cum *Sacha, & Socha*, vt inquit liber Elienſis, *ſine vlla exceptione eccleſiaſtica aut ſeculari iuriſdictione*. Verùm nos Chorographicè hanc obeamus, & ab occaſu exorſi, potiora loca perluſtremus. Quà occaſum & Cantabrigienſes ſpectat in ipſo limite Ixning ſedet, maioris olim, quàm hodie famæ. Etheldreda enim virgo regis Annæ filia in Diuas relata ſuis natalibus, Radulphus huius Eaſtangliæ Comes, ſua in Guil. Normannũ conſpiratione, & Heruęus primus Epiſcopus Elienſis via, quam hinc ad *Ely* muniuit, olim nobilitarunt. Nunc verò vicinitate *Noui fori*, quod Newmarket dicimus, quò certatim res venales vndique comportantur, decreſcere cœpit.

Ixning.

Ab hoc longè patet ericetum Newmarket heath, inde nominatum arenoſa, ſterili, & emoriente terra, in qua foſſa illa admiranda videtur, quam quaſi à Diabolo ductam Deuils dike vulgus vocat, cùm certum ſit illam fuiſſe qua, vt innuit Abbo, contra hoſtiles irruptiones incolæ ſe præmunierunt. Sunt tamen qui produnt Canutum regem hanc magno ambitu circumduxiſſe, vt monachorum S. Edmundi libertatem quam vocant, includeret: hiſtoricique noſtri, cùm prælium iſtud narrant, quo ad hanc Edwardus ſenior Athelwoldum patruelem deuicit, locum ab hac foſſa *Edmundi foſſam* dixerunt. Interim enim oppidum eſt S. Edmundi celeberrimum, quod Saxonico ſæculo Bedericesworth, & Britannico, vt videtur, VILLA FAVSTINI, cuius meminit Antoninus, ſic enim exiſtimauit Talbottus vir antiquitatis bene peritus, & in hac Angliæ parte verſatiſſimus: diſtantiæ etiam ratio nem tum ab Icianis quam à Colonia apud Antoninum ſtatis conuenit, vtque *Villa* Latinis noſtris eiuſmodi domum in fundo locatam ſignificat, ita Gueorth idem Anglis

Newmarket heath.

Deuels Dike.

S. Edmunds Bury.

Villa Fauſtini.

Gueord ſiue Werth.

Anglis donauit. Abbo enim ille Beoricsburgum, Bedericsburgum, id est, villa interpretatur. Verumtamen Angli, vim veri in suam linguam transfudisse videantur: eorum vt Faustinus Latinè prosperitatis sensum in se habet, ita Germanicè Beoricus, vt scribit literatissimus ille Hadrianus Iunius, vbi Beoricis nomen, qui apud Strabonem Melonis Sicambri filius erat, suscitatis & fauoris plenum interpretatur. Sin diuersi hi fuerint libenter me nescire fateor, quis ille Faustinus, & quis hic Bedericus. Faustini illius villam quam Martialis libro Epigrammatum 3. depingit non fuisse certò scio. Et Berici eius fuisse, qui è Britannia exturbatus, vt author est Dio, Claudio imperatori bellum in Britannos mouere persuasit, si diceremus, ipse mihi vnquam crederem. Quicunque verò fuerit, si Faustini villa non sit, celebria tamen memoriæ fuisse videtur, quod Abbo *Villam Regiam* vocarit. Veràm cùm Edmundi Christianissimi regis corpus, quem Dani exquisitis supplicijs cruciassent, huc transtulisset populus, & in eius honorem permagnum ligneo tabulatu ecclesiam construxisset: *Edmundi Burgum* vulgò *S. Edmundi bury*, & contractè Bury dici cœpit, mirumq; in modum floruit. Cùm enim in ecclesia ius asylli oppidum, Canonicus, expulsis Canonicis, nouis institutis monachis, & opibus auctis, nouoque opere instaurauit. Postea Herfastus è Normannico genere Abbas oppidum muro cinxit. Pontificesque Romani quamplis immunitatibus donarunt, & inter alia concesserunt, *vt nulli Episcopo locus ille subderetur in aliquo, in spiritualibus Archiepiscopi autoritatem præstaret.* Quod adhuc obseruatur. Iámque monachi diuitijs circumfluentes nouum magnificæ structuræ templum erexerunt, quod nunc suis quasi ruderibus sepultum iacet, & indies nouis ædificijs auxerunt, dúmque Edwardo primo regnante, sacelli noui fundamenta ponerent; *humani casus* (vt inquit Everisdenus huius loci monachus) *muri veteris ecclesiam rotundam ita conbruscat, quòd altare quasi in medio fuerit, & credimus* (inquit) *illam fuisse, quæ ad opus S. Edmundi primò fuit constructa.* Quale verò sit hoc oppidum, & quantum fuerit monasterium, audi, qui vidit, Lelandum. *Salutem vidi vobem sita elegantissime, sic multi delicias prædet in clivo, & riguis ad orientem declivis: ante vestibulum illustrius, sunt quis dicat ornamentum, aut magnificentiam incomparabilium aquæ nationibus expositus. Dicerres planè amœnum vobem esse: tum porta pervia, ingressu ampla, & templum, quo nullum magnificentius, tum & alia tria egregia opera nitentia vno & eodem lapidis*

sita.

Beriei Britan. Malmesburiensis. Everdenus.

sita subsequitur. Si quantæ fuerint opes requiras, non facilè quis dixerit; quot donaria vni Edmundi mausolæo appensa, & sexaginta supra mille quingentas libras quotannis ex redditibus & latifundijs collegit. Si tumultus inter ciues & monachos (qui ciuibus per suum Seneschallum præfuerunt) subinde exortos, & quanta cum rabie ad mutuam internecionem concurrerint, si-gillatim narrarem, omnem fidem superaret narratio. Iacturam, vt hoc etiam adnotem, si vnquam alias in homine, hoc in loco fecit Anglia maximam. Verus enim ille pater patriæ Humfredus Dux Glocestriæ, iusti peruicax, & qui illustre ingenium altioribus studijs excoluerat, cùm regnum viginti quinque annis summa cum laude ita gubernasset, vt nec boni quod quererentur, nec mali quod calumniarentur haberent, hîc è medio subtus latus inuidia Margaretæ Lotharingæ. Quæ cùm regem Henricum vi. maritum minuti & angusti animi videret, vt ad se rerum summam traheret, hoc nefarium facinus concepit; verùm suo & huius regni malo maximo. Normannia enim cum Aquitania statim amissa, & plusquam ciuilia in Anglia suscitata bella.

Humfr. Dux Glocestria.

Ikesworth etiam hoc tractu cernitur vbi Pridratus antiquus fuit à Gilberto Blundo Barone de *Ikesworth* fundatus, quorum postremus Guilielmus cecidit in prælio ad *Lewes* anno 48. Henrici Tertij, duasque sorores, Agnetem Guilielmi de *Creketot* & Roisiam Roberti de *Valoniis* coniuges hæredes reliquit.

Ikesworth. Blundi Baronis.

Vix nouem hinc milliaribus ad ortum Brumalem abest Lidgate viculus, qui hoc nomine memorandus, quòd in lucem Iohannem *Lidgate* monachum ædiderit, cuius ingenium ab ipsis Musis effictum videatur, ita omnes Veneres & elegantiæ in suis Anglicis carminibus renident. Hæc ad occiduam Suffolciæ partem sunt memoriæ celebrioris.

Lidgate. Iohannes Lidgate.

Ad Austrum, Stour fluuius statim à fonte in amplam paludem *Stourmere* vocant, stagnare vidimus, sed mox intra ripas se colligens, primùm Clare præterfluit vicum nobilem, qui præter dirutam arcem, quam ostendit, Clarorũ nomen honoratissimæ familiæ, quæ à Gisleberto Normanno descẽdit, & Ducatus titulum Leonello Edwardi III. filio impertiuit, qui cùm vxorem ex illa familia duxisset, Ducis Clarentiæ titulũ à patre accepit. Ille enim ab hoc loco Clarentiæ Dux est dictus (vt priùs Comitis Gisleberti filij, Comites de *Clara*,) qui ad Albam Pompeiam in Italia mortuus cùm secundis nuptijs Galeacij vicecomitis Mediolanensis

Clara.

Comites Clare.

diolanensis filiam sibi iunxisset: & in Collegiata hîc ecclesia inhumatur, vti etiam Ioanna de *Acres* filia regis Edwardi primi quæ Gilberto secundo de *Clare* Gloecestriæ Comiti enupta. Expectet fortasse hic lector vt Comites de *Clare*, & Clarentiæ Duces subijciam, cùm honoratissimo semper loco in hoc regno fuerint, & sane paucis subijciam ne quis desideret. Richardus filius Gisleberti Comitis * Aucensis in Normannia stipendis fecit Regi Guilielmo cùm Angliam ingrederetur, ab eóque donatus est *Honore de Clare*, cui filius Gisleb ertus successit qui primus Comes de *Clare* dictus reliquit illam dignitatē Richardo filio, qui à Wallis ex insidijs interfectus. Huic tres filij superstites erant Gislebertus Comes qui sine prole obijt, Rogerus Comes post illum, quem Rex Henricus secundus Hertfordiæ etiam Comitem creauit, & Robertus à quo familia Dominorum *Fitzwalters* descendit. Rogerus ille Richardum Comitem Claræ & Hertfordiæ suscepit qui Amiciam filiam natu minorem, at hæredem Guilielmi Comitis Gloecestriæ sibi matrimonio iunxit, cuius iure eius posteri Gloecestriæ erant Comites, quos suo loco vide. Verùm mascula eorum prole tandem deficiente, Leonellus tertius Regis Edwardi tertij filius (qui Elizabetham filiam & ex asse hæredem Guilielmi de *Burgo* Comitis Vltoniæ ex Elizabetha Clara prognati duxerat) à patre nouo titulo Ducis Clarentiæ vxorio iure honoratur. Cùm ille autem vnicam tantùm filiolam Philippam Edmundi Comitis Marchiæ vxorem suscepisset, Rex Henricus IIII. Thomam filium minorem Clarentiæ Ducem instituit, qui Normanniæ præfectus Scotorum & Gallorum in se ruentium impetu in Andibus nulla suscepta prole cecidit. Satis longo post tempore Edwardus quartus hunc honorem Georgio fratri contulit, quem post graues inimicitias & acerba odia in gratiam receperat, tandémque tamen in carcere extinxit in dolio vini Cretici, (vt fama obtinet) immersum. Vtique hominibus natura insitum est vt quos timuerint, quibuscum de vita contenderint, hos licèt sint fratres, semper oderint.

* Aucy.

Pag. 176.

Dux Clarentiæ.

1421

Inde per Long Melford valetudinarium pulcherrimum ab optimo viro Guil. Cordallo Milite, & ab archiuis nuper positum, ad Sudbury, id est, *Australis Burgus*, accedit *Stourus*, & ferè circumlambit, quem huius agri quondam præcipuum fuisse, & ratione Norwici, id est, vicus Septentrionalis, hoc nomine signatum credunt. Nec dum vicinia inferior censeri æquo animo ferat. Est enim populosus, & pannis conficiendis opulentus.

Sudbury.

Haud

Edwardeſton.

Haud multùm hinc abeſt *Edwardeſton* non magni nuncnominis, ſed quæ olim Dominos & incolas ſummi honoris habuit de

Barones de Monchenſy.

Monte-Canifio, vulgò *Monchenſy* dictos, è qui familia Guarinus duxit filiam & vnam heredum potentiſſimi illius Guilielmi Mareſcalli Angliæ & Comitis Penbrochiæ, atque ex illa ſuſcepit Ioannam filiam quæ maritum Guilielmum de *Valentia* è familia Luſignana in Gallia, Comitis Penbrochiæ titulo adauxit. Poſt panca milliaria *Bretenno* fluuiolo augetur Stourus, qui non longo decurſu duo alluit antiqui nominis oppida. Ad fontes Bytenham cernitur, oppidulum exile, vbi vix vlla vrbis facies videtur,

Combretonium.

quod tamen COMBRETONIVM eſſe, cuius hoc in tractu Antoninus meminit, nominis tum affinitas, tum ſignificatio perſuadet.

Bretenham.

Vt enim Bytenham Anglis domum vel manſionem ad Bretonum: ſic *Combretonium* Britannis vallem, aut depreſſiorem ad *Bretennum* locũ denotat. Sed hęc perperam in Peutegerianis ſchedis COMVETRONVM & AD COVICIN dicitur. Hinc parùm ad

Baronus Wentworth.

Ortum *Nentleſted* conſpicitur, vnde *Wentworthi* fuerunt quos Baronum dignitate ornauit Rex Henricus octauus. Infra hanc

Hadley.

Hadley, Saxonicè *Headleze* ſedet, laneis pannis conficiendis hodiè inſigne. Ab hiſtoricis noſtris olim memoratum, quòd *Guthrum*, ſiue *Gurmo* Danus hic ſit ſepultus. Cùm enim Alfredus illum eò adegiſſet, vt Chriſto nomen daret, & baptiſmum ſuſciperet, has Orientalium Anglorum regiones illi aſſignauit, *Vt* (authoris mei verbis vtor) *ſub fidelitate regis iure fœuere hereditario, quas perualerat latrocinio.*

Guthrum, ſiue Gurmo Danus.

Hinc *Bretenno* Stourum petit, qui conſociatis aquis poſt pauca milliaria, propè *Arwerton* olim clarę familiæ Baconorum, nunc Philippi Parkeri clariſſimi equitis ædes, qui paternam originem à Baronibus Morleis, maternam à Culthropis celebri imprimis familia genus deduxit, Oceanum ſubit, ipſóque oſtio, *Orwell* ſiue *Gipping* fl. vnà euoluitur. Hic in ipſo quaſi huius agri vmbilico exoritur apud Wulpet, id eſt, luporum foſſa, ſi Nubrigenſi credamus, qui non minùs ſpecioſam fabellam de hoc loco contexuit, quàm ſit ipſa Luciani vera narratio: nimirùm duos puſiones colore viridi, ex Satyrorum genere, longo per ſubterraneos meatus itinere confecto, ex altero terrarum orbe, ſcilicet ab Antipodibus, & terra S. Martini hìc emerſiſſe, de quibus ſi plura velis, ipſum authorem adeas, qui tibi, vt inquit ille, omnibus riſionibus ridenda propinabit.

Arwerton.

Wulpet.

Ipſwich.

Ad eundem fluuium propiùs oſtium Ipſwich olim *Gippeſwic* humiliori

humiliori situ vidimus, quæ licèt magna sit habitatorum multitudine referta, templis ornata, ædibus amplis & magnificis exculta, portúsque satis commodus subsit: nomen tamen ante Danicam irruptionem, quam experta fuit, non auditum. Anno salutis 991. Dani tanta immanitate hunc locum, & omnem maritimam regionem deprædati sunt, vt Siritio Archiepiscopo Cantuariensi, & Angliæ proceribus pacem ab illis decem librarum millibus redimere consultissimum videretur. Nihilominùs vix nonus agebatur annus, cùm hoc oppidum iterù diripuerint, statímq; Angli prælio fortitèr eos exceperint, sed vnius (vt habet Huntingdonensis) Turkilli meticulosa fuga, (leuibus enim momentis maximæ fiunt in bello inclinationes) nostris in fugam coniectis, victoria è manibus excidit. Edwardo Sancto regnante, vt est in Censuali Angliæ Commentario, *De hac Regina Edeua duas partes habuit, & Comes Guert tertiam partem, Burgenséq; erant* DCCC *reddentes consuetudinem regi.* Cùm verò Normanni Angliã occupassent, castrum hîc erexerunt, quod contra Stephanum vsufructuarium Angliæ regem Hugo Bigodus aliquandiu propugnauit, sed demùm dedidit: Hoc nunc ita disparuit, vt rudera non supersint. Demolitum tunc credimus, cùm Walaleton castellum vicinum solo complanaret Henricus II. Hoc enim seditiosis perfugium erat, & ad hoc exposita tria millia Flandrorum, quos in illum euocauerant Angliæ proceres, cùm Henricum filium immaturo consilio æquata potestate regem designasset, iuuenísque, cui inter præcipitium & summum nihil medium erat, regnandi cupiditate furens, nefarium in patrem bellum indixisset. Quamuis hæc castra iam euanuerint, littus tamen hoc satis defenditur immani dorso (Langerton vocant) quod, vt inquit ille, summo mari non sine magno nauigantium periculo, & terrore longè incumbit. Hæc ad australem huius agri partem.

Walston.

Langerton.

Hinc incuruatum littus (hæc enim plaga orientalis tota mari obuersa est) in Septentriones procurrens, mox *Debenæ* fluuiolo se aperit, qui fontes habet iuxta *Mendlesham*, cui ius mercatus & Nundinarũ ab Edwardo primo loci Dominus H. *Fitz-Orbo*, siue filius Othonis sculptoris cuneorũ acquisiuit, per cuius hæredes nõ minima possessio ad Boutetortos Barones Dominos de *Wiy* in Wigornienſi Comitatu decidit, & ab illis denuò regnante Richardo II. ad Freuillos, Burnellos, Berkleios, & Kirielios. Hic *Debenus* fl. primùm affunditur & nomen facit *Debenhamio* mercatorio oppidulo, inde defluit per [illegible] Roberti de *Vfford*

Barones Boutetorti.

Suffolciæ Comitis quondam ſedem, & huic altera ripa oppoſitam Rendeliſham, i. interprete Beda, *Rendili manſio*, vbi Redwaldus Orientalium Anglorum Rex plurimùm egit, qui primus ex ſua gente Baptiſmatis fonte Chriſto renatus erat: poſteà tamen ab vxore ſeductus, *in eodem fano, & altaria*, vt inquit Beda, *ad Chriſti religionem, & aram ad Dæmoniorum victimas habuit*. Swidelhmus etiam Rex Orientalium Anglorum à Cedda epiſcopo poſteà hoc loco baptiſatus erat.

Rendeliſham.

Iam littus ſenſim in ortum proreptans ad *Ori* fluminis oſtium, quod à Framlingham Bigodorum quondam caſtro profunditur, & præterlabitur *Parrham* cuius Dominum Guilielmum Willoughby Baronis dignitate ornauit Rex Henricus VIII. & *Glemham* quæ vetuſtæ & celebri familiæ nomen impoſuit; ad Dreford verò cui nomen facit, in mare deſcendit. Amplum & frequens hoc fuit oppidum, caſtroque munitum, quod olim ad *Valoinios*, & poſteà ad Willoughbæos pertinuit, ſed de Oceani ingratitudine hodie conqueritur, qui ſenſim ſe ſubducit, & portus commoditatem inuidere cœpit: nec aliud eſt quod de *Orefordia* dicam, niſi placeat hęc paucula Radulphi de *Coggeſhall* vetuſti ſcriptoris verba percurrere. *Tempore Henrici regis, cùm Barthol. de Glanuile cuſtodiret caſtellum de Oreford, contigit vt piſcatores hominem ſylueſtrem inter retia ſua comprehenderent, qui ſpeciem humanam omnibus membris prætendebat, capillos habebat, barbam prolixam, & pineatam, circa pectus nimiùm piloſus erat & hiſpidus, qui tandem clàm aufugit ad mare & nuſquam comparuit.* Vt verũ ſit, quod vulgus dicit, Quicquid naſcatur in parte naturæ vlla, & in mari eſſe: & non omnino commentitium, quod de Tritone in Luſitaniæ littore, & marino homine in freto Gaditano ſcripſit Plinius.

Barones Willoughby de Parrham.

Oreford.

Tritones, & monſtra marina.

Non multò ſuperiùs inter *Orum* flumen, & ipſum Oceanum, tuto & peramœno ſitu interiacet Aldburg, id eſt, ſi interpreteris *Oppidum vetus*, cuius vetuſtius tamen nomen ſola Sibylla nouerit. Iuxta quod cùm ex cœli iniuria ſegetum ſpicæ per Angliam anno 1555. ſuffocatæ eſſent, piſa nulla terra circumfuſa è ſcopulis, Autumno ineunte, non ſine miraculo enata, annonam laxaſſe ferunt incolæ. Verùm prudentiores, legumina naufragijs in littus reiecta ſubinde illic renaſci ſolita eſſe referunt, vt nullus ſit miraculo locus. Hinc littora legentes ad x. milliare Dunwich offendimus, Saxonicè Dunmur, cuius Beda meminit, vbi Fœlix Burgundus qui Orientales Anglos à Chriſto deficientes ad fidem reduxit, anno ſalutis 630. epiſcopalem ſedem fixit, eiuſque

Aldburg.

Piſa è rupibus enata.

Dunwich.

ciúſque ſucceſſores non paucis annis vniuerſæ Orientali Angliæ præfuerunt. Sed Biſus à Pœlice quartus, cùm ætate ingraueſcente, & aduerſa valetudine, tantæ prouinciæ minimè par eſſet, in duas ſedes diuiſit: altera verò in hac permanſit, alteram in Northy Elmeham oppidulo conſtituit. Rege Guilielmo primo regnante, 1236. *Burgenſes habuit, pauperes* 100. *valebat* 50. *libras, & ſexaginta millia* * *allectum de dono:* ſic in Cenſuali Angliæ tabula legitur. Superiori ſæculo fuit hæc ciuibus frequens, & officina monetaria celebris, & Henrico ſecundo regnante vt ſcribit Guilielmus Neubrigenſis, *vicus inſignis, variis opibus refertus.* Quo tempore, cùm nouis motibus arderet Anglia ita munita erat, vt terrori fuerit Roberto Leiceſtrenſi Comiti qui has partes latè perſultabat. Nunc verò peculiari naturæ inuidia, quæ ſine vllo fine maris auiditati indulget, fluctuum violentia maximam partem abrepta, & Epiſcopis multa ante ſecula ſedem ſuam aliò transferentibus, in ſolitudinem quaſi redacta iacet. Paulo ſuperiùs *Blith* flumen ſe in mare exonerat, ad cuius ripam exiguum oppidulum Blithburgh vidimus, quod non alio, quàm ſepultura Annæ regis Chriſtiani nomen meruit, quem Pendam Mercius iuſto prælio interfecit, Mercatus verò eſt tenuis beneficio Ioannis Domini *Clauering*, cui hoc ius cum nundinis Rex Edwardus ſecundus conceſſit. Luculentum ſanè ille patrimonium hoc in tractu abauiæ iure habuit quæ filia & hæres fuit Guilielmi de *Caſineto* ſiue *Cheney* qui Baroniam de *Horſford* tenuit, & Monaſteriolum ad *Sibton* erexit.

* *Halesw.*

Blithborrow.

Procurrit hîc longiùs in Ortum proiectum promontorium Eſton-neſſe, quod totius Britanniæ maximè Orientale iudicatur, Ptolemæo Ἔκτασις ſiue Extansio dicitur, Et ne dubites hoc eſſe quod nos Eaſton vocamus, noueris *Eyſtney* idem eſſe Britannis, quod Græcis Ἔκτασις & Latinis Extenſio, quamuis & hoc nomen à ſitu Orientali inditum videatur. Interius *Wingfeild* cernitur, quæ familiæ in hoc tractu numeroſæ, & equeſtris gloria & antiqua nobilitate admodum inſigni nomen fecit, & *Dunnington* quę ſuum Baronem Ioannẽ *Phelipps* oſtentat patrem Guilielmi illius qui in vxorem duxit filiam, & hæredẽ Baronis Bardolphi, cuius itidem filiam & hęredẽ Ioannes Vicecomes *Beaumont* in coniugem accepit. Sed nunc veteris familiæ Rouſſorum eſt habitatio. Nec multùm hinc abeſt *Hunting feild* qui Barones eo nomine notos, Edwardo primo regnãte, habuit, & huic vicinum *Haleſworth* quondam *Healſworde*, antiquum Argentoniorum,

Extenſio Promontorium. Eaſtonneſſe.

Wingfeild.

Phelipps Baro.

Hunting feild Baronet.

Haleſworth.

nunc Alingtoniorum oppidum, cui Richardus Argentonius ius mercaturæ ab Rege Henrico tertio impetrauit.

A Septentrione duos fluuiolos *Ouse* scilicet minorem, & *Wauney* hanc prouinciam à Norfolcia disiungere diximus, qui è palustri loco ad Lopham forum emanantes, in diuersa per vada sex simus cursus agunt. Ad *Ouse* qui in occasum fertur, nihil memoria dignum hac in parte se exhibet. Ad *Wauney* qui in ortum tendit, primùm Hoxon olim *Hegilsdon* cernitur, martyrio Edmundi regis nobilitatum. Ibi enim Christianissimum regem quòd Christo non renuntiaret, immanissimi Dani (vt Abbonis verbis vtar) *ad arborem religatum toto corpore sagittarum telis confodiunt, multiplicantes acerbitatem cruciatus crebris telorum ictibus, quum vulnera vulneribus imprimebant, dum iacula iaculis locum dabant.* Atque vt medij temporis Poeta de illo cecinit.

Edmundi Regis Martyrium.
Hoxon.

Iam loco vulneribus desunt, nec dum furiosis
Tela, sed hyberno grandine plura volant.

Quo loco posteà ædes erant Episcopi Norwicensis admodum elegantes, donec illi pro monasterio S. Benedicti non ita pridem commutarint. In proximo Eay sedet, id est, *insula*, sic dicta, quòd sit vndique aquis irrigua, vbi vetusti castri, quod ad Guilielmum de *Mallet* Normannicum Baronem spectauit, rudera, ruinæ, & hinc inde fatiscentia mœnia ostenduntur. Cùm verò ille sub Rege Henrico primo honore excidisset, Rex hunc honorem Stephano Comiti Bononiensi donauit, qui posteà Rex Angliæ vsufructuarius, filio Guilielmo Warrenniæ Comiti reliquit. Cùm in expeditione Tholosana ille perijsset, Reges ipsi occupârunt, donec Rex Richardus primus Duci * Lotharingiæ cum nepte Guilielmi dederit. Longo verò pòst tempore cum iam ad Reges Angliæ recidisset, Edwardus Tertius hunc titulum Roberto Vffordo Suffolciæ Comiti (vt accepi) contulit. Inde per Flixton, pro *Felixton*, à Fœlice primo episcopo, vt multa alia in hoc agro denominatum; ad Bunget decurrit fluuius, vbi castrũ & arte, & natura firmauit Hugo Bigodus, cùm seditionum quasi tempestate Angliam agitarent seditiosi Barones: quod tamen ne deleretur grandi pecunia, & obsidibus datis ab Henrico secundo redemit. Iam *Wauneius* (nam *Mettingham* vbi olim sedes familiæ *Norwich* omitto) mare propiùs accedens, dum duplicem in Oceanum viam sibi frustrà molitur, peninsulam efficit non exiguam, quam Louingland dicunt. In cuius ingressu Lestoffe angustius oppidulum mari impendet,

Eaye.

Liber Inquisitionum.

* *Brabantia, sic Brabantia Duces eo seculo nominati.*

Flixton.

Louingland.

pendet,

pendet, in exitu Gozlifton, vbi diruti cœnobioli turrim vidimus, quæ alicui est vsui nauigantibus. Introrsùm verò vbi *Gariensis* & *Waueney* aquas commiscent, *Cnoberesburga*, id est (interprete Beda) Cnoberi vrbs floruit, nos Burgheastell hodie vocamus. *Quod*, vt inquit Beda, *sylvarum & maris vicinitate amœnissimum erat castrum, in quo monasterium à Persæo Scoto extructum*, cuius suasu Sigebertus rex Orientalium Anglorum vitam monasticam amplexatus se regno abdicauit, qui posteà ex hoc monasterio inuitus extractus, vt suis animum in prælio contra Mercios adderet, vnà cum suis interijt. Nunc eò loci solummodò sunt lacera mœnia, quadrata quasi forma, è silice & lateribus Britannicis constructa, omniáque vepribus & dumis obsita, inter quæ Romanorum numismata subinde eruuntur. *Cnoberi vrbs.*

Duces & Comites habuit Suffolcia ex varijs familijs: cùm enim Bigodorum familia, qui & Norfolciæ & Suffolciæ vsi sunt titulo, extincta esset, Edwardus tertius Rex Angliæ Robertum de *Vfford*, virum multa domi bellíque gloria filium Roberti Seneschalli Aulæ regiæ sub Edwardo secundo è Cecilia de *Valonijs* Domina de *Orford* &c. Suffolciæ Comitē dixit, Huic successit filius Guilielmus, cuius quatuor filij cùm præmatura morte præreptiessent, & tres amitæ Baroni Willoughbæo, Ioanni de *Scales*, & Guilielmo *Ferrers de Groby*, nuptæ hæreditatem diuisissent, Richardus secundus Michaëlem *Dela-Pole* è mercatore ad hunc titulum, & dignitatem Cancellarij Angliæ prouexit: sed quum tot prosperis confluentibus hominis ingenium tantæ fortunæ minimè capax esset, solum vertere coactus extorris obijt. Guilielmum tamen filium in integrum restitutum Henricus VI. Suffolciæ primùm Marchionem, posteà Ducem dixit, qui cùm omnium inuidia flagraret, quòd bonum illum Humfredum Gloceſtriæ Ducem sustuliſſet, dum Galliam proscriptus peteret, ab aduersarijs in mari interceptus, securíque percussus, filium reliquit Ioannem, qui Edwardi IIII. sororem in vxorem duxit, Edmundúsque eius filius læsæ maiestatis reus, hunc honorem cum vita amisit. Ille enim in Henricum VII. qui pœnitentia sæpius quàm pœna contentus, ipsi criminum grauissimorum gratiam fecerat, res nouas moliri cœpit; vnde in carcerem coniectus, & sub Henrico VIII. morte affectus. Posteà verò Henricus VIII. Carolum Brandonum, qui Mariam eius sororem Lodouici XII. Galliarum regis viduam vxorem habuit, eodem titulo ornauit, cui successit Henricus filiolus, quo mortuo, Franciſca Henrici *Suffolcia Duces, & Comites.*

ſoror Henricum Grey Dorceſtriæ Marchionem maritum ſuum Edwardi VI. tempore eo titulo adauxit, ſed ille non diu vſus, ob affectatum pro filia regnum ſub Maria Regina obtruncatus, Suffolcienſium Ducum erat vltimus.

Habentur in hoc agro Paræcia 575.

Northfolke.

NOrfolcia, vulgò Northfolke, id eſt, ſi Latinè interpreteris, Borealis populus, Suffolciæ ad Boream prætenditur, à qua duobus illis, quos dixi, fluuiolis *Ouſa* minimo, & *Wauenei* in diuerſa fluentibus ſeiungitur, ab Euro & Septentrione littora magno fremitu diuerberat Oceanus Germanicus, qui admodum piſcoſus, à Zephiro *Ouſe* flumen diuortijs ſuis ludens à Cantabrigienſibus ſecludit. Regio eſt ampla, ferè omnis campeſtris, niſi quà faciles aſſurgunt colles, admodum opuléta, ouium gregibus refertiſſima, cuniculiſque inprimis ferax, & populoſis pagis diſtincta plurimis (præter oppida enim mercatoria 27. villas, & pagos ſexcentos viginti quinque exhibet) aquis irrigua, ſyluis non omnino indiga; Solum pro locorum diuerſitate varium, alicubi pingue, luxurians, & ſucculentum, ſcilicet in *Merſhland*, & *Flegg*; alibi, maximè quà occaſum ſpectat tenue, leue, & ſabuloſum, alibi argilloſum, & cretaceum. Verum ſoli bonitatem vel ex eo colligas, vnde Varro colligere iubet, quòd incolæ optimè niteant, vt taceam ingenia verſutiſſima, & in iure noſtro municipali acerrima: adeò vt fœcundiſſima Iuriſconſultorum altrix & olim & nunc habeatur, atque etiam ex infima plebe non pauci reperiantur, qui, vt ait ille, ſi nihil ſit litium, lites tamen ex iuris apicibus ſerere calleant. Sed ne dum breuis eſſe velim, digreſſionibus longior fiam; ab his ad loca ſtilum conuertam, & ab Auſtrali latere exordiſus, potiora & antiquiora paucis percurram.

Ad *Ouſe* minimum, vbi *Thet* fluuiolus è Suffolcia profuſus confluit, loco inferiori apponitur vetuſta illa quam memorat Antoninus Vrbs SITOMAGVS, corruptè in antiquæ Tabulæ fragmentis

Sitomagus.

fragmentis SIMOMAGVS, & SIMONAGVS, nunc Thetsford, Saxonicè Ðeotford, manente prioris nominis parte cum Germanica adiectione, quæ Vadum sonat. Vt enim Sitomagus Britannicè vrbem ad *Sit* flu. qui nunc *Thet*, denotat (*Magum* etenim vrbem significasse docet Plinius:) sic Thetford vadum *Theti* Anglicè denotat, nec multùm absonant hæc nomina *Sit* & *Thet*. Raris nunc est habitatoribus, licèt satis amplum, olim verò frequens & celebratum, & præter alia vetustatis indicia, molem ostendit in magnam altitudinem aggestam, duplicíque vallo munitam & mœnibus, vt ferunt, olim firmatam, quam Romanorum fuisse opus credunt nonnulli, vel potiùs Saxonicorum regum vt volunt alij, sub quibus longo tempore fuit florentissimum. Sed Sueni Dani rabie, qui anno 1004. igni dedit, & VI. post anno nouo Danorum furore direptum dignitatem amisit omnem. Ad quam restituendam Arfastus Episcopus sedem Episcopalem *Elmhamo* huc transtulit, & qui huic subrogatus Guilielmus ad eam exornandam nihil non fecit, adeò vt sub Rege Edwardo *Confessore* Burgenses censerentur 947, & Guilielmi Conquestoris tempore 720. mansuræ, quarum 224. fuerunt vacuæ, summusque magistratus *Consul* diceretur. Verùm cùm Herbertus cognomento *Losenga*, quoniam totus ex adulatione compositus, qui tertius malis artibus, & pretio in hunc honorem irrepsit, cathedram hinc Norwicum deportásset, quasi confecta, iterum elanguit: nec Cluniacensium cœnobio quod illius opera extructum Episcopi absentiam solari potuit. Cœnobium autem illud extruxit Hugo Bigod. Sic enim ille in fundationis autographo scribit. *Ego Hugo Bigod Dapifer Regis* * *Henrici ipso concedente, & consilio Herberti Episcopi Norwici constitui monachos Cluniacenses in Ecclesia S. Mariæ, quæ fuit sedes Episcopalis Thetford, quam eis dedi, & postea fundaui aliam magis idoneam ad vsus ipsorum extra villam.* Tunc tamen maxima pars vrbis quæ in citeriori ripa fuerat, paulatim concidit, altera pars licèt multùm decreuerit, ante vnum tamen & alterum sæculum septem templis, præter tria monasteriola, efflorvit, quorum alterum constructum ferunt in memoriam Anglorum & Danorum qui hîc occubuerunt. In proximo enim historici nostri Edmundum illum sanctissimum Regem paulò ante interitum, horis ampliùs septem cum Danis non sine horrenda strage dimicasse produnt, & æquo Marte tandem discessisse; ita vtrisque alternans belli fortuna omnem sensum excusserat.

Thetford. Magus. * Primi.

Keninghall.

Buckenham.

Kneuettorum familia.

Baro Berners.

Dis.

Shelton.

Garienis fl.

Barones de Rhia, vel Hengham.

Ad Wlaueney qui alter est è fluuijs limitaneis, & in Ortum fertur, haud procul à fontibus Buckenham, & Keninghall visuntur. Hoc, cui ab Icenis nomen relictum videatur, honoratissimæ Howardorum familiæ sedes est, quorum gloria triumphatis Scotis maior est, quàm quæ à Scoticorum historicorum inuidia infringatur. Illud verò, cui à fagis, quas Buchen Saxones vocârunt, nomen factum existimo, castrum est longè pulcherrimum & munitissimum, quod à Guilielmo *D'Aubegny* Normanno cui *Conquester* dederat, conditum, per eius posteros qui Arundeliæ Comites erant, & Wimundhammiæ in proximo cœnobiolum posuerunt, ad *Tatsallos*, & ab illis per *Caly* atque *Clifto-nos* ad *Kneuettorum* familiam tandem descendit. Teneturque ea lege vt Domini sint Pincernæ in inauguratione Regum Angliæ. *Kneuettorum* hæc peruetusta est familia, & iam inde à Ioanne Kneuetto Angliæ sub Edwardo III. Cancellario clarissima, & magnis nuptijs honorata quasi ramos longè diffudit. Præter enim hos de *Buckenham*, hinc orti sunt clarissimi Equites Henricus *Kneuet* de *Wiltshire*, & Thomas *Kneuet* de *Asbellwell-Thorp*. Oppidulum illud est vicinum quod à *Thorpis* iam olim equestris ordinis per *Tilneios* & Bourchieros qui Baronum de *Berners* hæredem duxerunt, ad Kneuettos hos hæreditariò est deuolutum. Verùm fluuius hic statim *Disce* subluit nunc *Dis*, oppidulum non ignotum, quod Rex Henricus primus Richardo de *Lucy* elargitus est, & ille statim in Walterum filium Roberti transtulit cum filia, è cuius posteris Robertus *Fitzwalter* ab Edwardo primo Mercatum huic loco obtinuit. Inde quamuis *Wauney* sit oppidis redimitus, ex illis tamen ne vnum quidem vetustatis nomine glorietur, nisi *Shelton* quod remotius est & antiquæ inprimis Sheltonorum familiæ nomen impertijt: sed priusquàm mare accedat, GARIENI flumini se admiscet, qui Britannis *Guerne*, Anglis Gerne, & Jere, ab alnis proculdubiò sic Britannicè dictis, quibus obumbratur. E medio huius regionis emergit, non procul à Gernston vicul quem denominauit, vicinumque habet *Hengham* quæ suos Barones de *Rhia* etiam dictos habuit, à Ioanne Marescallo (nepote Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ ex fratre) oriundos, cui Rex Ioannes terras Hugonis de *Gornaco* proditoris cum filia & cohærede Huberti Baronis de *Rhia* contulit. A Marescallis verò ad Morleios, & ab illis per Louellum ad Parkeros nunc Dominos de *Morley* hic honor temporis vicissitudine transmigrauit.

grauit. *Skalton* aliter *Bardus* dictum parùm hinc abeſt, quod eo iure tenebatur vt Dominus in coronatione Regum Angliæ primarius eſſet, quem vocant *Lardiner*. Magiſque ad Orientem *Attleburgh* conſpicitur, antiquæ familiæ Mortumariorum ſedes, qui aureum clypeum lilijs nigris inſperſum geſſerunt, & cuius hæreditas per matrimonium Ratcliffis nunc Suſſexiæ Comitibus, familiæ de *Fitz-Raulf*, & Radulpho Bigot quondam accreuit. *Attleburgh. Mortuomari Barones.*

Garienis autem ille non longum in Subſolanum curſum tenuit, cùm Wlentſum riuulum, (alij Wlentſar vocant) ab Auſtro aquas ſuas infundat: ad quem VENTA ICENORVM florentiſſima huius populi olim vrbecula ſedit, quæ in Peutegerinæ tabulæ fragmentis & truncatè & corruptè AD MVM ex diſtantiæ ratione vocari videtur, ſed nunc nomine illo amiſſo, Caſter appellatur. Nec mirum ex tribus Britanniæ *Ventis* hanc ſolùm nomen amiſiſſe, cùm ſe penitùs amiſerit. Præter parietinas enim & habitati ſoli indicia, pauculóſq; Romanorum nummos ſubinde foſſoribus ſe exhibentes, nihil ſupereſt. Verùm ex hac poſterioribus ſæculis ortum habuit Norwicus, ad tertium hinc lapidem, propè Garienis & alterius fluuij anonymi (*Baridemum* aliqui vocant) confluentes, qui longo decurſu recurrentibus ſæpè ripis flexuoſus hàc Garienem per *Attlebridge* petit. *Venta Icenorum.* Caſter. Norwich.

NORWICVS iſta vrbs celeberrima, nobis Norwich, Saxonicè Noꝛꝺpyc, id eſt, *ſinus Aquilonaris*, ſi Wic, Saxonicè fluminis ſinum ſignificet, vt docet Rhenanus: hoc enim loco ſinuoſo anfractu deuoluitur flumen: vel *ſtatio Aquilonaris*, ſi Wic, vt contendit Hadrianus Iunius, ſtationem ſecuram, vbi coniunctioribus ædificijs habitatur, denotet: vel caſtellum Septentrionale, ſi Wic caſtellum ſonet, vt Alfricus noſter Saxo affirmauit. Si verò *Norwic* à Venta deflexum cum quibuſdam opinarer, quid aliud quàm à veritate ipſe me deflecterem? Nec enim alio iure ſibi Ventæ nomen arrogare poteſt, quàm vel Baſilea AVGVSTÆ, vel Baldach BABILONIÆ; vt hæc etenim è Babiloniæ, illa ex Auguſtæ occaſu exorta; ita Norwicus noſter è Venta illa antiqua ſerò emicuit; quòd Britannicum eius nomen apud authores *Caer Guntum* probat, in quo, vt in Wlentſum ſiue Wlentſar flu. Ventæ nomen ſe planiſſimè prodit. Nec enim hoc vocabulum Norwich, ante bella Danica vſpiam noſtra legentibus ſeſe offert. Tantùm abeſt, vt vel Cæſar, vel Guitelinus Britannus condiderit, quòd fabulantur illi, qui omnia creduli amplectuntur, iudicij *Wic quid Saxonibus ſignificauit.*

trutina

trutina nihil pensant. Verumenimuerò nunc suis opibus, frequentia, ædificiorum elegantia, templorum pulchritudine, & numero (Paræcias enim plùs minùs xxx. complectitur) ciuium sedulitate, in principem fide, in exteros humanitate, inter celeberrimas Britanniæ vrbes meritò connumeranda. Ab Æquatore LII. partibus XI. scrupulis, à Fortunatis insulis XXIIII. partibus L V. scrup. peramœno situ in collis decliui sedet, forma oblongiori, à meridie in Septentrionem mille quingentos passus protenta, latitudine autem dimidio minore, ad meridiem se sensim quasi in conum contrahente. Mœnibus validis (in quibus crebræ dispositæ turres, & vndecem portæ,) vndique obsepta, nisi ad Ortum quà flumen (cùm sinuoso flexu quatuor pontibus peruius Septentrionalem vrbis partem interluerit) profundo alueo, & præcipitibus ripis defendit. In ipsa huius vrbis quasi infantia, cùm Etheldredus vir mentis & consilij inops regnaret, Sueno Danus, qui Angliam magnis copijs peruasit, primùm diripuit, & posteà iniecto igne succendit. Reuixit tamen, & vt in libro quo Angliæ lustrum condidit Guilielmus primus, tempore Edwardi Cõfessoris 1320. Burgenses in ea numerabantur, Quo tempore, vt ex eodem libro loquar, *reddebat* XX. *libras regi, & Comiti* X. *libras, & præter hæc* XX. *solidos, & IIII. præbendarios, & VI. sextarios mellis, & vrsum, & sex canes ad vrsum: modò verò reddit* LXX. *libras pensai Regi, & centum solidos de gersuma Reginæ, & asturconem, & XX. libras blancas Comiti & XX. solidos de gersuma ad numerum.* Regnante autem Guilielmo illo, funestæ seditionis fax, quam Radulphus Eastangliæ Comes in regem accenderat, hîc adhæsit: Cùm enim ille fuga sibi consuluisset vxor eius cum Britonibus Armoricanis hoc in loco grauissimam vsque ad extremam famem obsidionem sustinuit, quæ tamen eò demùm adacta, vt solum verteret, & ita accisa hæc vrbs vt vix 560. Burgenses relinquerentur, vt in illo Censuali libro legimus. De hac deditione meminit in sua ad Guilielmum Regem epistola Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis his verbis, *Regnum vestrum purgatum est spurcitia Britonum, castrum Norwich redditum est, & Britones qui in eo erant, & terras in Anglica terra habebant, concessa eis vita cum membris, intrauerunt quòd infrà quadraginta dies de regno vestro exirent, & amplius sine vestra licentia in illud non intrarent.* Iam inde ex hoc calamitatum diluuio se paulatim recolligere cœpit, & Herbertus Episcopus, cuius fama ob sordes ad metas hæserat, Episcopalem sedem Thetfordia huc transtulit,

stulit, Ecclesiamque Cathedralem ad Orientalem vrbis partem quàm speciosam exædificauit, prædijs munificè locupletauit, quæ sexaginta monachis alendis sufficerent, pro quibus nunc Decanus, sex Præbendarij, alijque substituti. *Vicus iam*, vt inquit Malmesburiensis, *erat mercimonijs, & populi frequentia insignis. Anno quoque decimo septimo*, vt in antiquis membranis legimus, *Regis Stephani, Norwicus de nouo fundata, vt villa populata, & communitas facta*, Stephanumque Regem Guilielmo filio in Appennagium, vt vocant, siue hæreditatem concessisse è tabulis publicis certissimum. A quo statim Henricus secundus extorsit, sibique retinuit, quamuis Henricus eius filius Rex Iunior dictus, cum regnum affectaret, Hugoni Bigodo, quem in suas partes pertraxerat, prolixè pollicitus fuisset. Bigodus tamen Regis inuenis signa sequutus, qui regni spem oblatam intra iuris & æqui terminos continere non poterat, hanc vrbem grauissimè afflixit: posteáque cùm Norfolciæ Comes designatus esset, castrum illud excelso colli iuxta templum in ipsa vrbe instaurâsse creditur, quod fossa immanis altitudinis incinctum, inexpugnabile ea ætate fuisse videbatur. Lodouicus tamen Francus, cuius in verba seditiosi Angliæ Barones contra Ioannem iurauerant, facilè deditione cepit. Bigodum hoc castrum condidisse credimus, quòd Leones salientes eadem forma in saxo exsculptos vidimus, qua vsi sunt in sigillis Bigodi, priusquàm Marescalli dignitatem obtinuissent. Hæc in prima quasi Norwici ætate.

Subsequente verò sæculo maxima incrementa cepit, ciuibúsque opulentissimis floruit, qui ab Edwardo primo libello supplice in Comitijs contendêrunt, vt vrbem suam mœnibus communirent, quòd posteà ad summam vrbis firmitatem & dignitatem præstiterunt; Prætorémque pro Balliuis, quos priùs habuerant, vt quotannis deligerent, anno 1403. ab Henrico quarto impetrârunt: Domum Ciuicam perpulchram in ipsa media vrbe prope forum quod statis diebus omnibus ad vitam necessarijs refertissimum est, extruxêrunt. Sed quid ego his immorer, cùm hæc omnia, Pontificum historiam, magistratuum seriem, & perditissimi rebellis Ketti in hanc rabiem Alexander Neuillus, vir natalibus, & literis clarissimus pulcherrimè descripserit? Hoc tantùm adijciam, quòd anno 1583. aquas ex fluuio per tubulos instrumento Hydragogico in altissimas vrbis partes subduxêrunt ciues. Dicam tamen hîc scribam tum

Polydoro

Polydoro Virgilio Italo, tum Angelo Capello Gallo, vt pro tribunali venerandæ Antiquitatis respondeant, cur antiquos nostros ORDOVICES alio quasi sub sole iacentes, hanc Norwicum incoluisse affirmârint. Eandem etiam litem Caio nostro intenderem, nisi optimo & eruditissimo seni innatum patriæ amorem oculos hac in re perstrinxisse certò nouerim.

A Rissi. A Norwico, Garienis in suum nomen aquis aduenis adscitis tortuosè voluitur, Russo pisce admodum fœcundus, & iam mari proximus in Austrum descendit, vt marinis fluctibus molliùs illabatur, lingulámque facit, quam hinc ipse, inde mare allambit. In hac lingula littore apertissimo Yarmouth vidimus, Saxonicè Gaṛmuð, & Ieṛmuð, id est, *Garienis ostium*, portum oppidumque elegantissimum, loci ingenio, & solerti opera permunitum. Quamuis enim aquis pænè circumualletur, ab Occasu flumine, quod versatili ponte insternitur, ab alijs partibus Oceano, nisi ad Septentriones, quà continens est: mœnibus tamen satis firmis quæ cum flumine formam quadrilateram oblongiorem efficiunt, pulcherrimè includitur: in quibus præter turres, ad Ortum moles eminet, vnde tormentis maioribus in mare subiectum, quod vix quinquaginta passibus abest, longè latéque effulminatur. Templum verò vnicum habet, & illud amplum, excelsaque pyramide conspicuum, iuxta Septentrionalem portam ab Herberto Norwicensi extructum, sub quo ad illud ampliandum educta visuntur egregij operis fundamenta. Hoc GARIANONVM illud vetus affirmâssem, vbi olim Equites Stablesiani contra barbaros excubârunt, nisi ad Castor viculum proximum (qui sedes quondam fuit Ioan. Fastolf militis celeberrimi) antiquitatis nomine apud incolas celeberrimum, Garienem flu. ostium habuisse fama valuisset, & famæ indicia nonnulla annuissent, quibus refragari non ausim, quo minùs illud GARIANONVM existimem. Vt enim Caurus in Batauiam è regione tyrannidem exercet, & agglomeratis arenis medium Rheni ostium obturauit: itidem Aquilo hanc oram affligit, & arenas conuerrens, hoc ostium obstruxisse videatur. Nec tamen fraudi erit, si Yarmouth nostrum Garianono antiquo adiunctum, *Garianonum* dixerim, cùm Garienis, qui illi nomen fecit, nunc alueo mutato, sub hoc, quod etiam nomine signauit, Oceanum subintret. Non possum enim non fateri hoc nostrum Yarmouth recentioris esse memoriæ. Quum enim Garianonum illud vetus intercidisset, nec essent qui littus defenderent,

Garienis ostium. Yarmouth.

Garianonum.

fenderent, Cerdicus bellicosus Saxo hic terram conscendit, (vnde locus hodie incolis Cerdichsford, & Historicis *Cerdici fluvius* dicitur,) cum Icenos grauissimo bello exercuisset, hinc in occiduas plagas soluit, vbi Occidentalium Saxonum Regnum instituit, nec longo post tempore pro Garianono, nouum oppidum posuerunt Saxones in agro illo finitimo, ad Occidentalem fluminis ripam, quod Yarmouth dixerunt: sed cum minus salubri esset situ, ad alteram ripam tunc Cerdicesford ab eodem Cerdico dictum, demigrarunt, nouum hoc oppidum condiderunt, in quo Edwardi Confessoris tempore, septuaginta, vt est in Angliæ Notitia, floruerunt Burgenses. Manibus deinde Ioanne regnante, firmabantur, breuique ita opibus & potentia valuerunt ciues, vt nauali bello Lestoffenses vicinos, & Portuenses (sic quinque portuum incolas dixerunt) sæpiùs non sine magna vtrinque strage aggressi fuerint. Illis enim infensissimi fuerunt forsitan, quod quinque portuum numero, & priuilegijs exclusi fuissent, quibus Garianonum vetus, & maiores sui sub Comite littoris Saxonici olim gaudebant. Sed hanc feritatem compressit tandem Regia authoritas: vel vt alij existimant, eorum animos contudit pestis illa tristissima, quæ hoc oppidulo 7050. vno anno absumpserit, quod testatur Tabula Chronographica antiqua in templo appensa, vbi bella etiam cum Portuensibus, & Lestoffensibus notantur. Iam inde verò animus fractior fuit, nec ita ab opibus firmi rei mercaturæ, & halecum (quos vulgò vocant, docti Chalcides, & Leucomanidas esse existimant) capturæ, quæ in hac ora totius orbis est vberrima, gnauiter incumbunt. Incredibile enim videatur, quanta & quam frequentes nundinæ hic ad festum Michaelis habeantur, & quanta vis halecum, aliorumque piscium distrahatur. Quo tempore Portuenses veteri instituto Ballivos suos *summissionis* constituunt & huc mittunt, qui vt ex ipsorum diplomate, siue *Commissione* loquar, cum oppidi magistratibus, *tempore libera furia, Curiam quam tenus ad Nundinas pertinet, regant, regalem iustitiam faciant, & parem Regis conseruent.* Portus verò qui subest, & incolis & Norwicensibus percómodus est, sed ne obstruatur, non sine magnis sumptibus cum Oceano colluctantur. Qui vt pariis secum faceret, & quod alibi hoc littore hausit, redderet, medicam insulam hic aggesta terra nuper effecit.

Cerdicus Saxo.

Halecum.

Hoc etiam ostio alter anonymus vnà cum Gariene effunditur fluuius, qui cum eo quinque plùs minus milliaribus distans, longo

Allesham. longo decursu quasi gradum confert per Allesham forum non infrequens, vbi prædia habuit olim Comes *Athelis* in Scotia, & dirutum monasterium *Benedicti de Holme*, vulgò S. Benet in the Holme, id est, *in Insula arundinea*, quod Canutus Danus construxit, & firmissimis mœnibus propugnaculisque Monachi postea ita armârunt, vt potius castrum quàm claustrum videretur. Adeò, vt Guilielmus Conquestor expugnare non potuerit, donec monachus ea lege prodidisset, vt Abbas crearetur, quod factum, sed statim nouus Abbas quia proditor, regis iussu vt ferunt incolæ, suspensus iustas proditionis pœnas persoluit. Terra verò adeò palustris in hac insula, vt resectis fibris & radicibus arborum, & arbustorum innatorum, aquis innatet, & quouis trahentem sequatur.

A Garienis ostio littus ad Winterton notissimum nautis promontoriolum rectâ quasi in Boream tendit, cui nomen inditum à Brumali situ suspicor. Oceano enim ventorum & frigoris genitori obiacet, ager tamen circumuicinus (multorum opinione) totius Angliæ & pinguissimus, & resolutissimus: vtpote qui minimum laborem poscit, & fructum reddit maximum. Vili enim equo (quod de Bizacio Africæ scribit Plinius) & à parte altera iugi, anu vomerem trahente facilè proscinditur.

Ager pinguissimus.

A Winterton statim conuersa ora in Oceanum sine vlla ferè prominentia recedit longo tractu & iacenti, vsque ad Cetles ab Oceano ferè absortam, inde excelsiori littore haud procul à *Gimmingham* quod cum alijs Manerijs Th. Comiti Lancastriæ, I. Comes *Warrenniæ* & Surriæ olim dedit, ad Wauburne hope sinum non ita pridem munitum, à Wauburne oppidulo sic dictum, cui intercessione Oliuarij de *Burdegalia* mercatum & nundinas Rex Edwardus secundus concessit. Cui proximum est *Blakeney*, *Nigrum* nostro Balæo, Carmelitarum collegium superiori sæculo celebre, à Domino Rob. de Roos, Rob. Bacono & I. Bretto militibus conditum, è quo prodijt Ioannes *Bacunberp*, à loco natali (quæ nunc Equestris prosapiæ Heydonorum sedes est) nominatus, vir eo sæculo eruditione tam varia & recondita, vt in summa admiratione apud Italos fuerit, & Doctor Resolutus vulgo vocaretur. Vnde de eo Paulus Pansa. *Si Dei Opt. Max. penetralia adire suadeat animus, nemo accuratiùs essentiam eius mandauit literis. Si rerum causas, si naturæ effectus, si cæli varias motus, ac elementorum contrarias qualitates discere exoptet quisquam, hic se efficacem offert. Christianæ religionis arma Vulcanijs munitiora contra*

Gimmingham. Wauburn.

Blackney.

1321 *Ioannes Bacunberp.*

Iudæos

Iudaei solus hic resolutus Doctor mirisfraudis tradidit, &c.

Walsingham vix quinque hinc milliaribus abest. Vnde à maris vicinitate *Paraibalassam* vocat Erasmus. Nunc optimi croci prouentu, nuper peregrinatione ad Diuam Mariam virginem omnibus Anglis celeberrimus hic erat viculus, quam qui superiori sæculo non inuiserat, & dono salutarat, in Deos impius videbatur. Sed hanc suis ipsius verbis Erasmus qui vidit, tibi describet. *Haud procul à mari passuum ferè tribus millibus, vicus est vix aliarè visitatus, quàm ceremoniarum frequentia. Collegium est Canonicorum, sed quibus à Latinis regulæ cognomen additur, medium genus inter monachos & canonicos, quos seculares appellent. Collegium hoc vix alios habet prouentus, quàm ex liberalitate virginis. Nam maiora quædam deneris seruantur: Cæterùm si quid est vnumenti aut leuioris precij, cedit in alimoniam gregis & præfecti, quem illi Priorem vocant. Templum est nitidum & elegans, verùm in eo non habitat virgo: sed illud honoris gratia cessit filio. Illa suum habet templum vt à dextra sit filio. Nec hic tamen habitat, nondum enim edificium est absolutum, & locus est vndique perflabilis patentibus ostijs, patentibus fenestris, & ita propinquo est Oceanus ventorum pater. In eo templo, quod inabsolutum dixi, est sacellum angustum, ligneo tabulato constructum ad vtrumque latus per angustum ostiolum admittens salutatores. Lumen est exiguum, nec ferè nisi ex cereis, fragrat odor naribus gratissimus. Imò si introspicias, dicas dinerum esse sedem, adeò gemmis, auro, argentoque nitent omnia.* Sed patrum memoriâ cùm superstitiones profligaret Henricus Octauus, hæc disparuerunt omnia. De Walsinghamia nihil aliud est quod attexam, nisi Equestrem Walsinghamiorum familiâ (vt qui Genealogias rimantur volunt) hinc nomen, & originem duxisse: è qua floruit clarissimus Eques Franciscus Walsinghamius, Regiæ Maiestati à Secretis, vir in maximis regni negotijs vt prudentia perspicacissima, ita industria singulari, & pietate eximia. In vicinia verò ad *Haughton* celebris quondam floruit Neirfordorum familia, è quâ Edwardo III. regnante fuerunt Barones, quorum maiores nuptijs cum Petronilla de *Vallibus*, quæ circa *Hale*, *Cley* & alibi opimum habuit patrimonium, valde fuerant locupletati.

Walsingham.

Regulares.

Neirford Barones.

Huic ad occasum in littore vicinum erat antiquum illud BRANNODVNVM, vbi cùm Saxones primùm Britanniam infestarent, Equites Dalmatæ sub Comite Littoris Saxonici præsidium egerunt: nunc verò vicus est rusticanus, nihil præter nominis reliquias retinens, vallúmque, Castrum vicini vocant, quod

Brannodunum. Brancaster.

quod octo plùs minùs iugera includit, ostendens, & Dimmocke nominatur vbi Romanorum nummi antiqui sæpiùs eruuntur. Percommodè huic loco præsidium impositum fuit, ad *S. Edmundi* enim sacellum vicinum, & Hunstanton ab Edmundo illo constructum ora ad Austrum reflectitur, sinúmque laxiorem admittit pyratis expositum, in quem plura flumina se effundùt. Nec vel hoc nomine omittendum est *Hunstanton*, quòd sedes fuerit inclitæ & equestris familiæ *Le-Strange*, ex quo, regnante Edwardo secundo Ioannes Baro *Le-Strange* de *Knocking*, Hamoni fratri natu minori eam donauerit. Vt taceam copiosam piscaturam, gagaten, & electrum sæpiùs in littore repertum.

Hunstanton.

Le-Strangi.

Sinum illum nostri The Washes vocant, Ptolemæus ÆSTVARIVM METARIS, *pro Maitraith* dixit, quo nomine huiusmodi æstuaria alibi Britanni nuncupârunt, nec aliud quàm æstuarium incertum, quale hoc est, illis significat. Huic, quà *Ouse* flumen Oceano obnititur, assidet Lynus, à diffusis forsitan aquis nominatum, hoc enim *Lhyn* Britannis denotat. Oppidum hoc est amplum, mœnibus latè magna ex parte cinctum, duobúsque exiguis fluuiolis diuisum, & quanquam recentiùs sit, & non ita pridem *Lynnum Episcopi* dictum, quòd ad Episcopos Norwicenses vsque ad Henrici VIII. tempora spectârit, (è ruinis enim vetustioris emersit, quæ è regione in Mershland, hodie Old Lynne, & *Lynnum Regis* vocatur) portus tamen securitate qui aditu est facillimus, mercatorum frequentia, ædium pulchritudine, & ciuium opulentia, si Norwicum excipias, facilè inter Icenos primas vendicat. Immunitatibus etiam gaudet amplissimis quas sanguine suo à Ioanne Rege, dum eius caussam tuerentur, emêrunt, qui Prætorem constituit, & suum ipsius gladium præferendum tradidit. Libertates postea amissas non sine sanguine etiam ab Henrico tertio redemêrunt, cum eius signa sequuti, infœlici prælio contra proscriptos Barones in Elienſi insula dimicarent, quod liber Elienſis, & Matthæus Parisienſis contestantur.

The Washes. *Metaris æstuarium.*

Lynne.

E regione Lynni trans flumen Mershlands regiuncula palustris (quod nomen indicat) subiacet, fossis & cuniculis ad eliciendas & corriuandas aquas vbique distincta, gleba admodum exuberanti, & pecorum læto prouentu adeò vt in loco quem *Tilney fuerb* vocitant plùs minùs triginta millia ouium pascantur: sed Oceanus allatrando, alluendo, inundando, & lacerando sæpissimè grauissiméque ita exercet, vt vix aggeribus cohiberi

Mershland.

cohiberi possit. Celebriora huius loca sunt *Walpole*, quod loci dominus Elienſi olim ecclesiæ cum filio donauit, quem ibi Monachũ instituit, *Tiringtes* possessio Ioannis Howardi regnante Edwardo primo, cuius posteri in honoratissimam & illustrissimam familiam propagati. *Tilney* de quo iam dixi; quæ veteri & Equestri stirpi Tilneiorum nomen fecit, & *S. Maries* antiquæ prosapiæ Caruiliorum sedes. Walpole. Tiringtes. Tilney. S. Maries.

Oram nunc maritimam legimus omnem, introrsum verò, ad occiduum agri latus oppida sunt etiam quàmplurima, sed quia recentioris illa memoriæ, paucis percurram. Iuxta Lynnum *Rising* castrum ædito colli appositum, & arcis Norwicensis æmulum, olim Albeneiorum, posteà Roberti de *Monte-alto*, qui Hugonis de *Albeny* sororem quartam & cohæredem duxit, demumque fuit Mowbraiorum, qui ex familia qua *Albenei* prognati, vt accepi, sedes; nunc verò vetustate prolapsum quasi animam efflauit. Inferiùs *Castlecre* vbi Comitum Warreniæ quondam habitatio, in castro nunc semiruto ad fluuiolum qui tenui lapsu in occidentem aquas ad Linnum trahit, per *Neirford* quæ ibi inclitæ familiæ Neirfordorum nomen fecit, & *Neirborough* propè ædes equestris familiæ Spilmannorum in æditiori colle sepimentum militare munitissimum antiquo opere cernitur, situ ad agrum vicinum tuendum opportuno. *Pentney* inde eidem fluuiolo adsidet cœnobiolum quod commune sepulchrum erat hoc tractu nobilium. Huic vicinum adiacet *Wormegay* vulgò *Wrongey*, quam Reginaldo de *Warrenna* fratri iuniori dedit Guilielmus tertius de *Warrenna* Comes Surriæ, per cuius è filio Guil. neptim Nicholeam ad Bardolphos statim translata fuit, qui summo in honore Barones admodum nobiles diu floruerunt, quique tria quinquefolia aurea in parma cyanea vsi sunt: quorum hæreditatis magna pars vnà cum titulo Guilielmo Phellips cessit, & per eius filiam ad Vicecomites de *Bello-monte* transiuit. Magis ad ortum apparent *Swafham* forum celebratum quondam Comitis Richmondiæ possessio, *Asbele* manerium cuius iure Hastingi & Grei Domini Ruthuniæ mappis quę mensis insternuntur, & linteis quę in solenni regum Angliæ inauguratione adhibentur, olim præfuerunt. *North Elmeham*, vbi aliquãdiu sedêrunt Episcopi, cùm in duas diœceses diuisa esset hęc prouincia. *Dereham*, in quo Withburga Regis Annæ filia sepulta, quæ quia à luxuria, & leuitate remotissima, à maioribus inter Diuas relata. Cui proxima est Rising. Castlecre. Neirford. Wormegay. Bardolphi Barones. Swafham. Asbele. L'eſſet de Mapperys. Dereham.

Gresshall. *Gresshall* Folliotorum qui Baronum dignitate olim floruerunt

Barones Folliot. possessio, quæ dotali iure per filiam Richardi Folliot ad Hugonem de *Hastings* è familia Baronum de *Abergenny* deuenit.

D'Albigni. Ickborrow, Iceni. Willmonbham nunc Willesham sepultura Dominorum de *Albini* olim clarum, & Iceni, quod ICENOS fuisse, quorum Antoninus memorat, opinatur Talbotus. Nec est cur de his plura verba faciam. Nihil mihi iam longius est quàm enumeratis Norfolciæ Comitibus, & Ducibus, Cantabrigienses adire.

Norfolciæ Comites, & Duces. Radulphum primum Comitem instituit Guilielmus *Conquestor*, qui statim rebus nouandis, vt dixi, inhians, successorem habuit Hugonem Bigodum *de tertio Norfolciæ denario*, vt in Creationis charta habetur, ab Henrico primo (cuius erat Senescallus) Comitem effectum, Cui successerunt continuata à patre ad filium serie Hugo qui ab Henrico Rege iuniore contra Henricum secundum stetit, Rogerus qui sub Ioanne Rege floruit, Hugo qui 1225 obijt, Rogerus qui suæ familiæ titulum Marescalli Angliæ vxorio iure intulit. Matildem enim primogenitam Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ filiam, & ex hæredibus vnam sibi matrimonio copulauit, è qua suscepit Rogerum Comitem Norfolciæ qui luxatis in hastiludio corporis articulis sine prole fatis concessit, & Hugonem Bigod Angliæ Iusticiarium in prælio ad *Lewes* occisum, cuius filius Rogerus patruo in Norfolciæ Comitatu & Marescalli dignitate suffectus erat, qui cùm in Regis Edwardi II. odium & offensionem incurrerat, omnes honores & hereditatem ferè vniuersam in Regem transcribere coactus est. Sic enim refert historia ex Bibliotheca S. Augustini Cantuarienſis. *Anno* 1301. *Rex Bigod Comes Norfolciæ regem Edwardum constituit hæredem suum, & virgam Marescallatus ei tradidit hac conditione, quòd si vxor eius liberos peperit, sine omni contradictione à parte Regis omnia vt priùs recipiet, & habebit pacificè, & dedit ei Rex* 1000 *libras, & millia libratas terræ pro vita, vnà cum Marescallatu & Comitatu.* Rex verò Thomæ de *Brotherton* suum è secunda vxore filium Norfolciæ, & Marescalli titulis honorauit, cuius filia (vnicam enim suscepit) Ioanni Domino Segrauio locata Elizabetham ex asse hæredem pepetit, quam Norfolciæ Ducissam creauit Rex Richardus secundus. Hæc in matrimonium data Ioanni de *Mowbray*, suscepit Thomam Mowbray primum Norfolciæ Ducem, & Angliæ Marescallum à Richardo secundo creatum, & ab eodem exilio multatum,

catum, cui filius, nepos, & abnepos Ioannis nomine succesſerunt, quibus ſine prole maſcula defunctis, eorum honorem conſequutus eſt Richardus Regis Edwardi quarti filiolus, qui Annam vnicam vltimi Mowbraiorum filiam duxerat, cúmque illi in teneris annis ſublati eſſent, Richardus tertius Rex Angliæ hunc titulum, & Mareſcalli authoritatem Ioanni Howardo contulit, cuius mater altera filia erat illius primi Thomæ Mowbraij, Ioannes iſte in prælio ad *Boſworth* occubuit dum contra Henricum VII. pugnaret, Huius filius Thomas qui ex creatione Richardi III. Surreiæ Comes, in Norfolciæ Ducem ab Henrico VIII. euectus erat, cùm, Iacobo IIII. Scotorum rege occiſo, Scoticam aciem ad *Flodden* profligaſſet. In cuius victoriæ monumentum Howardorum familiæ conceſſum eſt, vt in area illa argentea tranſuerſa (*Bendam* vocant) quæ in ipſorum clypeo gentilitio cernitur, ſcutum aureum interponerent cum dimidiato Leone rubro, ſagitta ore tranſfixo, intra eiuſdem coloris limbum duplicem vtrinque liliatum, quæ quodammodo Scotorum Regum ſunt inſignia. Thomas filius huic ſucceſſit quem inter reciprocos fortunæ æſtus iactatum tempora noſtra viderunt, cuius è filio Henrico nepos nomine Thomas læſæ maieſtatis reus anno ſalutis 1572 capite truncatus, Norfolciæ Dux erat poſtremus.

Scutum honorarium in inſignibus Howardorum.

Sunt in hac prouincia Parochiales eccleſiæ plus minùs 660.

Cambridgeshire.

AVstrorſus ager Cantabrigienſis, Saxonicè Grantbrigcrype, vulgò Cambridgeshire, longiùs in Aquilonem productus, Norfolciæ & Suffolciæ obiacet, à meridie Orientalibus Saxonibus, & Herfordenſibus, ab occaſu Huntingdonenſibus, à Septentrione Lincolnienſibus, & Ouſâ flumine, qui ab occaſu in ortum tranſuerſum interſecat, in duas partes diſpertitus.

Sinus Vſæ.

Inferior & auſtralis, magis culta, magis conſita, ideóque lætior, non perlibrata planitie, ſed exiguè plana, plurimis, imò tota

(nisi quà Crocum copiosè progignit) frumentarijs iacet campis, hordeúmque laudatissimum affatim effundit, è quo ad regerminationem madefacto, liguliſq; enatis tosto, *Byne* maxima copia conficiunt (nos Mault vocamus) & ad ceruisiam coquendam vtimur; quo in vicinas regiones distrahendo maximum quæstum faciunt incolæ. Vlterior, & Septentrionalis pars, quòd frequentibus fluminum alluuionibus paludescat, & in insulas dispergatur, The Ile of Ely dicitur, pascuis vberrimis peruiridis & læta, cæterùm aqua subeunte quodammodo suspensa, nonnunquam verò inundante, maximam partem adoperta.

Mault.

Inferioris partis occiduum latus perstringit ex Consularibus Romanorum vijs altera (Ermingstreat liber Elienſis vocat) quæ Huntingdoniam rectà ducit, per Roiston in ipso agri limine, oppidum notum, sed tamen nouum.

Roiston. *Vide in Hertfordia Comitatu.*

Magis ad occasum hanc partem mediam interluit fluuiolus qui ex *Ashwell* demissus, ab Austro in Boream, vt se Vsæ committat, varijs anfractibus contendit, non procul à *Burne* castro, quod olim Picotti Vicecomitis huius agri, & Peuerellorum qui ex eius filia oriundi Baronia, à quibus per filiam honor & possessiones ad Gilbertum *Peche* deuenerunt, quorum vltimus cùm secundæ vxoris filios promouisset Edwardum Primum Angliæ regem hæredem scripsit. Morem enim Romanorum sub Imperatoribus illo seculo Angliæ proceres reuocarunt, scribendi scilicet principes hæredes, cùm apud principes in offensa essent. Quo nomine hunc fluuium appellent scriptores; controuertitur: alij *Grantam*, *Camum* alij nuncupant, quibus ego potiùs assentior, tùm quòd obliquior incedat: hoc enim Britannis *Cam* sonat, vnde obliquus in Cornwallia fluuius *Camel* dicitur: tùm etiam quòd vetus illud oppidum CAMBORITVM, quod Antoninus in tertio Britanniarũ Itinere memorat, huic adsediſſe, ex distantia, & nomine mihi ferè perſuaserim. *Camboritum* etenim vadum ad *Camum*, vel vadum flexuosum significat, nam *Rith* vadum Britannis nostris significat, quod eò adnoto, vt Galli faciliùs videant, quid sit *Augustoritum*, *Darioritum*, *Rithomagus*, &c. in Gallia. Sed Camboritum nostrum maluerunt Saxones Granteceaſtep, & Grantanceaſtep vocare, quod nomen etiamnum retinet, sed vnde factum fuerit, nondum video. A Gran Saxonica dictione, quæ locum paluſtrem significat, si deducerem forsitan errarem: Asserius tamen loca paluſtria in agro Sommersetten si semel atq; iterum *Granas paludosissimas* Saxonico-Latino vocabulo

Bvrne.

Barones de Burne.

Historia Burnwellensis.

Rex hæres priuatorum.

Camboritum.

Rith *quid Britannis & Gallis significauit.*

Granteceaſter.

bulo dixit, & vrbs Frisiæ Occidentalis, quæ palustri loco sita, Groningen dici notissimum est. Sed nominis huius rationem venentur alij. Hæc circa annum Christi 700. *desolata ciuitas ala fuit*, vt inquit Beda, dum memorat, *iuxta muros inuentum fuisse lecellum de marmore albo pulcherrimè factum, operculóque similis lapidis aptissimè tectum.* Nunc autem viculus est, cuius partem Henricus Laceius Lincolniæ Comes Henrico filio notho ea lege donauit, vt eius posteri, (qui iampridem defecerunt) non aliud quàm Henrici nomen vsurparent: alteram partem Henricus Sextus Rex Angliæ è Lancastrensi familia oriundus, cui Comitis Laceij patrimonium obtigit, Collegio suo Regio in Cantabrigia, siue Cambridge concessit. Quæ antiqui Camboriti vel pars, vel proles fuit, adeò & situ & nomine est confinis. Nec facilè crediderim *Cam* à *Grant* deflexum, vtpote duriuscula hæc videatur deflexio, in qua omnes literæ absorbentur: existimarim potiùs vulgum antiqui nominis *Camboriti*, vel *Cami* flu. vocabulum retinuisse, licèt scriptores Saxonico nomine *Grantbridge* sæpiùs vsi fuerint. Vrbs hæc quæ altera Angliæ Academia, alter oculus & [illegible] alterum, clarissimáque bonarum literarum & pietatis officina, ad Camum sedet, qui cùm Occidentale eius latus insulis ludens perspexerit, ad Ortum conuersus in partes dispertit duas, pontéque coniungitur, vnde recentius hoc nomen Cambridge enatum. Vltra pontem Castellum cernitur amplū & vetustum, quod sua iam fata compleſſe videatur, & Collegium S. Magdalenæ sacrum. Cis pontem, vbi vrbis pars longè maxima iacet, platearum descriptione, templorum frequentia, & quatuordecim pulcherrimis Musarum sacrarijs, siue Collegijs omnia nitent, in quibus eruditissimi viri magno numero aluntur, maximarúmque artium scientia, & linguarum cognitio ita florent, vt literarum, religionis, & totius doctrinæ fontes iure optimo censeantur, qui Ecclesiæ & Reipub. hortos salutaribus aquis suauissimè irrorant. Nec quicquam hîc desideres, quod in florentissima Academia requiras, nisi quòd è palustri situ aliqua est cœli grauitas. Fortasse autē, qui eò loci primùm Academiam instituerunt, Platonis iudicium approbarunt. Is enim cùm corporis habitudine vteretur optima, Academiam insalubrem Atticæ locum studijs delegit, vt quod redundans esset, & animū grauaretur, loci intemperie supprimeretur. Nihilominùs maiores nostri viri longè prudentissimi hanc vrbem, nec sine Deo duce, studijs dicauerunt, præclarisque operibus illustrārunt.

Cambridge.

Collegia. Verùm ne in optimos illos litterarum patronos, imò (vt cum Eumenio loquar) liberorum noſtrorum parentes peſſimè ingrati videamur, ipſos, & Collegia, quæ bonis literis conſecrârunt, honoris cauſſa ex hiſtoria Cantabrigienſi ſummatim memoremus. Cantabrum Hiſpanum anno ante Chriſtum natum 375. Academiam hanc primùm inſtituiſſe, & Sebertum Orientalium Anglorum regem anno poſt Chriſtum 630. reſtituiſſe perhibetur. Poſteà Danicis procellis ſubinde euerſa diu neglecta iacuit, donec ſub Normannico imperio omnis diluceſcere incœperint. Iam inde literarum diuerſoria, Hoſpitia, & Aulæ ſtudioſis excitata fuerunt, ſed nullis poſſeſſionibus dotata. Primum verò Collegium (quod S. Petri domus vocatur) Hugo Balſham Epiſcopus Elienſis, anno 1280. extruxit & dotauit, quê ſequuti & imitati Richardus Badew ab Elizabetha Clara Vltoniæ Comitiſſa adiutus, anno 1326. Aulam Clarenſem; Mariâ de S. *Paulo* Penbrochiæ Comitiſſa, anno 1343. Aulam Penbrochienſem; Societas fratrum Corporis Chriſti 1344. Collegium Corporis Chriſti, quod & S. Benedicti dicitur. Ioannes Crandenſis anno 1354. Aulam Trinitatis; Edmundus Goneuile anno 1348. & Ioannes Caius Medicus noſtro tempore Goneuilli, & Caij Collegium. Henricus VI. Rex Angliæ Collegium Regium 1441. (cui ſacellum adiunxit, quod inter pulcherrima orbis ædificia ſuo iure ſibi locum vendicat.) Margareta Andegauenſis eius vxor anno 1448. Collegium Reginale. Eodémque tempore Ioannes Alcockus Epiſcopus Elienſis Collegium Ieſu. Robertus Woodlarke 1459. S. Catharinæ aulam. Margareta Richmondia Regis Henrici VII. mater, Chriſti & S. Ioannis Collegia circiter annum 1506. Thomas Awdley Angliæ Cancellarius Collegium Magdalenæ, quod clariſſimus vir D. Chriſtophorus Wrey ſummus Angliæ Iuſticiarius & ædificijs & poſſeſſionibus modò adauxit, & potentiſſimus Rex Henricus VIII. S. Trinitatis Collegium anno ſalutis 1546. religioni & bonis literis exædificarunt. Quodque bonis ſtudijs, noſtro ſæculo, & nobis gratulor, honoratiſſimus & prudentiſſimus vir D. Gualterus Mildmaius Eques auratus, & Regiæ Maieſtati ab intimis conſilijs nouum Collegium in Emanuelis honorem nunc molitur.

Ioannes Caius.

* Cœnobiola, & fraterculorum ædes omitto, cùm præter *Barnwell* obſcurioris erant notæ, quod Paganus Peuerell vir magni nominis regnante Henrico primo erexit. Nominis rationem ex priuata

Barnwell.

primara loci historia, si placet, legas. *Paganus Penevell impetravit ab Henrico primo locum quendam extra Burgum Cantabrigiæ; De illius loci medio fontiuli satis pari, & vivido emanabant, Anglis Barwell, id est fontes puerorum eo tempore appellati, eò quòd pueri, & adolescentes semel in anno in vigilia nativitatis Sancti Iohannis illic convenientes more Anglorum luctamina, & alia ludicra exercebant puerilia, & cantilenis musicisque instrumentis sibi invicem applaudebant, unde propter turbam puerorum & puellarum illuc concurrentium & ludentium mos invaluit ut eodem die illic conveniret negotiandi gratia turba vendentium & ementium.*

Nec à Martis tamen furore, quamuis musis sacrata, omninò libera fuit. Cùm enim Dani passim latrocinia agitarent, sæpiùs hîc hybernarunt, & anno Salutis decimo supra millesimum, cùm Sueno Danus omnia acerbissimo tyrannidis terrore opprimeret, nihil famæ, & Musis donârunt: quod tamen Sullam Athenis fecisse legimus, sed totam incendio miserè deformârunt. Primis nihilominùs Normannorum temporibus satis frequens erat, legimus enim in Guilielmi primi Censuali libro, *Burgus de Grentbridge in decem custodias dividitur, & 387. mansiones habet. Sed pro castro destructo fuerunt domus octodecim,* cùm Guilielmus ille primus Anglos quos nuper vicerat castris tanquam frænis servitutis ubique coërcere statuit. Bello posteà Baronico proscripti ex insula Elienſi plurimum damni intulerunt, ad quorum direptiones cohibendas fossam altam ad Orientalem urbis partem duxit Henricus tertius, quæ etiamnum Ringsditch dicitur. Vocat hîc me tacita nonnullorum expectatio, ut de antiquitate huius Academiæ opinionem proferam meam; sed nihil me interpono, nec enim animus est florentissimas nostras Academias [illegible], quibus pares non noverim. Vereor tamen ne Nephelococcygias nobis condiderint, qui huius vetustatem longè supra veri fidem efferentes Cantabrum istum statim post Romam conditam, multos videlicet ante Christum natum annos, hanc Academiam instituisse tradiderunt. Hoc certum est, quocunque tempore primùm instituta fuit, regnante Henrico primo, bonarum literarum sedes denuò esse cœpit: sic enim in appendice vetusta ad Ingulphum legitur. *Transivit Abbas Iosfredus ad Maurinum suum de Totenham iuxta Cantebrigiam Gislebertum communachum & sacræ Theologiæ professorem cum aliis tribus monachis, qui sequuti eum in Angliam philosophicis theorematibus & aliis scientijs primitivis instructissimi, quotidie Cantebrigiam adeun-*

tes, & conducto quodam horreo publico suas scientias palàm profitentes in breui temporis excursu grandem discipulorum numerum contraxerunt. Anno verò secundo aduentus illorum, in tantum accreuit discipulorum numerus, tàm ex tota patria, quàm ex oppido, quòd qualibet domus maxima, horreum, nec vlla ecclesia sufficeret eorum receptaculo. Vnde diuersis in locis à se diuisi & formam Aurelianensis studij sequuti, summo mane frater Odo Grammaticus & Satyricus singularis pueris & iunioribus sibi assignatis legebat Grammaticam iuxta Prisciani doctrinam & Remigij in eundem. Ad horam verò primam Terricus acutissimus sophista Logicam Aristotelis iuxta Porphyrij & Auerrois Isagogas & commenta adolescentioribus tradebat. Ad horam verò tertiam frater Wilhelmus Rhetoricam Tullij, Quintilianique flores perorabat, magister verò Gislebertus omnibus Dominicis diebus & sanctorum festis verbum Dei ad populum predicabat. Ex isto itaque fonte paruo qui creuit in fluuium magnum videmus nunc lætificatam ciuitatem Dei, & totam Angliam fœtam frugiferam, per plurimos magistros doctoresq; de Cantabrigia exeuntes ad similitudinem sancti Paradisi, &c. Quo autem tempore facta sit Vniuersitas, Robertus de Remingten pro me dicet, *Regnante Edwardo primo de studio Grantbridge facta est Vniuersitas, sicut est Oxonium, per curiam Romanam.* Sed quid ego imprudens adolescentulus in hanc arenam descendo? In qua iampridem duo eruditissimi senes digladiati sunt, quibus ego sanè arma libentissimè submitto, & tantis nominibus honore quàm possum maximo, in omnibus assurgo. Meridianus qui Cantabrigiæ vertici imminet, partibus XXIII. scrup. XXV. ab vltimo occidente distat. Arcus verò eiusdem Meridiani inter Æquatorem & Verticalem punctum interiectus gradibus LIII. scrupulis XI. commensuratur.

Proximè Cantabrigiam ad ortum æstiualem colles eminent ædituiores, Gogmagoghils studiosi vocant, Henricus Huntingdonensis *Amœnissima montana de Balsham* dixit, à viculo subiecto, in quo, vt ille scripsit, Dani nihil sibi ad immanissimam crudelitatem reliquerunt. In horum summitate militare vallum cernitur, amplum sanè, triplici aggere firmatum, & planè eo tempore inexpugnabile munimentum, (vt quibusdam rei bellicæ non imperitis placet) nisi quòd aqua longiùs absit. Hoc *Vandelbiriam* appellare videtur Geruasius Tilburiensis. *Sub Cantabrigia*, inquit, *locus erat Vandelbiria dictus, eò quòd illic Vandali Britanniæ partes sanctæ Christianorum peremptione vastantes castrametati sunt: vbi ad montisculi apicem fixere tentoria, planities in rotundum collecta circumcluditur,*

Gogmagoghils.

Vallum militare.

Wandlesbury.

eluditur, vnico ad instar portæ aditu patens ad ingressum. De militari spectro hîc obuersante, quod subtexit, quia nugacissimum est delirantis scriptoris commentum tacitus prætermitto. Non enim nostri instituti est dulces, vt inquit ille, fabulas nectere, & aures oblectare. Sub hoc magis ad ortum *Horsheath* inter viuaria locum habet, cuius possessio ad antiquas & claras Argentoniorum, & Alingtoniorum familias de quibus alibi, longa serie spectasse dignoscitur, vtique Alingtoniorum iam habitatio. *Castle Camps* antiqua etiam Verorum Oxoniæ Comitum sedes contigua est, quæ ad Hugonem *Vere* pertinuit (sic habet vetus Inquisitio) *vt esset Regis Camerarius*. Nec procul fossæ illæ magnæ & longæ hincinde cernuntur, quas Orientales Anglos duxisse certum est, ad Mercios cohibendos qui repentinis incursionibus cuncta obuia immaniter populari solebant.

Horsheath.

In Hertfordshire.

Castle-Camps.

Flemsdike, & alia.

Sub ipsam autem Cantabrigiam ad Ortum propè *Sturum* amniculum, nundinæ totius Angliæ celeberrimæ siue conuenarum multitudinem, siue mercium copiam spectes, quotannis mense Septembri habentur. In proximo quâ iter erat impeditissimum, & itinerantibus molestissimum, pulcherrimam aggesto aggere viam non ita pridem per tria plùs minus mill. pass. versus Newmarket, optimus & integerrimus vir D. G. Heruæus Legum Doctor, & Aulæ Trinitatis præpositus magnis impensis, sed pio, & laudabili sanè instituto substruxit.

Stubridge faire.

Magis ad Aquilonem Reche oppidulum mercatorium iacet, sub quo fossa illa admiranda, quam alij *Reche-dike*, alij Deuils-dike appellitant, incipit, & longo tractu in Suffolciam ad ortum procurrit, ducta, vt iam diximus, ad regiones Merciorum, & Orientalium Anglorum disterminandas. Ad hanc Burwel assidet, vbi olim castrum quod difficilimis illis Regis Stephani temporibus, Galfredus de *Magnauilla* Essexiæ Comes qui in alienas possessiones irruendo, magnam famæ iacturam fecit, fortiter oppugnauit, donec sagitta transfixus regiones illas longa formidine exsoluit.

Deuils-dike.

Burwell.

Ad eandem etiã fossam *Kirtling* quæ & *Catlidge* dominatur, situ habet, nunc celebris ædibus primarijs Baronum *North* quos eo honore Maria Regina ob prudentiam decorauit, olim verò synodo frequenti dum Ecclesiastici de Paschate celebrando acriter inter se digladiarentur.

Kirtling. Barones North.

977

Superior & Septentrionalis huius agri portio in insulas tota dispescitur, & intermeantibus crebris fossis, canalibus & incili-

The Ile of Ely.

bus

bus quasi fascijs distincta, læta viriditate æstiuis mensibus intuentium oculis arridet, hybernis autem tota aquis adoperta longiùs & latiùs quàm oculorum acies metiatur, maris quodammodo speciem præbet. Qui hanc Saxonico sæculo occupârunt, *Girwij* dicebantur, id est, (vt quidam interpretantur) paludicolæ, nunc verò à primaria insula Elie, Saxonicè Elyg, vno vocabulo omnes The yle of Elie vocantur. Hoc verò nomen Beda ab anguillis deduxit, vnde nonnulli *Insulam Anguillarum* dixerunt, Polidorus Virgilius à Græco ἔλος, quod paludem denotat, repetit, alij ab *Helig* Britannico, quod salices significat, quarum, cùm aliarum arborum sit impatiens, est feracissima, tum soli natura, tum quòd contra irrumpentium amnium impetus sæpe, sæpiúsque cæsæ, innumero hærede, vt Pliniano verbo vtar, profuerunt. E quibus etiam & hîc & alibi corbes texuntur, quas cum Britanni *Baskedes* vocent, ego, vt hoc obiter notem, Martialem non intelligo, nisi de his inter Apophoreta intellexerit in illo dificho:

Barbara de pictis vemi Basceuda Britannis:
Sed me iam mauult dicere Roma suum.

Gramine lætissimo omnia in his insulis virent & luxuriant, Scordiúmque quod & Trifolium palustris dicitur iuxta fossas copiosè profunditur. Verùm palustres has insulas Fœlix antiquæ memoriæ scriptor his verbis depinxit. *Est immensæ magnitudinis palus, quæ à Grunta fl. ripis incipiens nunc erectis, interdum nigris fuscis vaporis lætioribus, nec non insularum nemoribus interuenientibus, & flexuosis riparum anfractibus ab austro in Aquilonem mare tenùs, longissimo tractu protenditur.* Eandémque carmine Guilielmus monachus Crowlandensis in vita Guthlaci sic descripsit.

Est quod Angligenæ à Grunta flumine longo
Orbe per anfractus stagnosos, & fluuiales,
Circumfusa palus, orientalisque propinqua
Litoribus pelagi, sese distendit ab austro
In longum versus Aquilonem, gurgite tetro
Morbosos pisces vegetans, & arundine densa
Ventorum strepitus, quasi quædam verba susurrans.

Adiunge his, si placet, ex Huntingdonensi: *Palustris hæc regio lætissima est, & visu decora, multis fluuijs decurrentibus irrigata, multis lacubus magnis, & paruis depicta, multis etiam sylvis, & insulis florida.* Habe etiam in coronidem Guiliel. Malmesburiensis paucula verba. *Piscium hîc tanta copia, vt sit aduenis miraculo, indigenis pro*

illorum

illorum admirantes ludibria: nec minùs equestrium volucrium vilitas, vt pro vno asse de vtroq; cibo quinq; homines, & eò amplius non satium sumere possint, sed etiam ad satietatem se explere. Hoc loci ingenio, & rerum affluentia freti seditiosi quidam, nec solùm Angli contra Guili. sed etiam Barones quotiescunque proscriberentur, hinc regibus negotium facessérunt; verùm infœlici semper successu, quamuis ad *Ateberd*, hodie *Andre*, vbi facilimus est in insulam transitus, & alijs in locis subinde propugnacula posuerint. Tombertum quendam Austrasium Giruiorum principem hanc regionem Etheldredę vxori in dotem dedisse legimus, quę cùm Egfridum Nordanhumbrorum regem, cui secundò nupserat, reliquisset, vt Christo inseruiret: in primaria harum insula, & propriè Ely dicebatur, sexcentarumque familiarum tunc censebatur, deuotis virginibus monasterium construxit, cui & ipsa præfuit. Quod tamen primùm non fuit in hac palustri regione templum. Liber enim Elienſis Augustinum nostrum ad Cradiden ecclesiam posuisse author est, quam Penda Mercius posteà subuertit: & Malmesburiensis prodit Fœlicem Orientalium Anglorum episcopum ad Soham, quæ Norwicensis adhuc iuris est, primam sedem habuisse. *Soham*, inquit ille, *Villa est iuxta stagnum quod volentibus ire in Ely, quondam periculosum nauibus, nunc facta via per palustre aruundinetum transitur pedibus. Sunt ibi adhuc indicia diruta à Danis ecclesiæ, quæ habitatores pariter exustos cum ruinis operuit suis.* Quo etiam tempore illud Etheldredæ monasterium Danico furore corruit sed restauranit Ethelwoldus Wintonienſis episcopus, qui facta cum rege conuentione, insulam de integro emit, eiectísque sacerdotibus, monachis compleuit, quibus Edgarus rex, vt in eius diplomate legitur, *concessit inter paludes causas seculares duarum Centuriarum, & extra paludes quinq; Centuriarum cum dimidia in Wiltshire, in prouincia Orientalium Anglorum*, quæ *S. Etheldredæ Libertates* hodie dicuntur. Deinde amplissimis redditibus reges, virique principes locupletárunt, adeò vt Cœnobiarcha (teste Malmesburiense) *mille quadringentas libras suo marsupio quotannis annumerarit.* Richardúsque Cœnobiarcha vltimus, Comitis Gisleberti filius, hisce diuitijs quasi ebrius, & Lincolnienſi Episcopo subesse dedignatus, auratis verbis, vt scribunt monachi, & exquisita diligentia cum Rege egit, vt sedes Episcopalis hîc constitueretur, quod morte præreptus, non obtinuit. Statim tamen rex Henricus primus, hoc à Papa consequutus, Heruæum Bangorensem præsulem

Andre.

Elya.

Cradiden.

Soham.

S. Etheldredæ Libertas.

lem sede sua eiectum primum episcopum instituit, cui & successoribus Cantabrigiensem agrum, qui ad Lincolniensem præsulem spectauit, in diœcesim assignauit, & in his insulis iura quædam regalia confirmauit. Lincolniensibus autem Episcopis, quibus hanc insulam & Cantabrigiensem agrum subtraxerat, Spaldwic *Manerium* ad damnum resarciendum concessit, vel vt Eliensis liber habet, *Datum est Manerium de* Spaldwic *Lincolniensi ecclesia in ius perpetuum pro commutatione episcopalis curæ super pagum Grantbrigensem.* Heruæus iam Episcopus constitutus nihil priùs habuit, quàm suæ ecclesiæ dignitatem augere: *Vt esset vbig, à telonio libera* (Eliensis libri verbis vtar) *impetrauit, de iugo seruitutis & custodia quam castello Normici debebat liberauit: viam ab* Erning ad Ely per paludes, VI. plùs minùs mill. pass. substruxit, & latifundia non pauca acquisiuit. Successores autē acciso monachorū numero (è septuaginta enim solummodò quadraginta reliquerunt) rerum copia diuitijsq; affatim ad nostra vsq; tempora affluxerunt, & dies festos & solēnes tanto cum apparatu & pompa celebrārunt, vt reliquis Angliæ monasterijs laudem omnem præripuerint. Vnde & poēta illo sæculo non malè cecinerit,

Præsisis alijs, Elienſia frēta videre,
Est, quasi præsisa nocte, videre diem.

Templum item quod iam vetustate nutauit, paulatim extruxērunt, & in eam qua nunc cernitur, amplitudinem perduxērunt: est enim amplum, excelsum, & elegans, sed procerum & Episcoporum tumulis, non sine summa indignitate comminutis nonnihil deformatum. Nunc autem pro numeroso illo monachorum grege substituti sunt Decanus, Præbendarij, Ludus Literarius, in quo XXIIII. pueri eruditur, & aluntur. Quatuor ad hoc templum sunt à vulgo decantata, nimirùm *Hypæthrum in ipso templi fastigio quod choro imminet octo columnis singulari arte à Ioanne de *Hotbum* Episcopo suspensum. Sub templo ad Septentriones sacellum est Dinę Marię sacrum, eleganti sanè opere à Simone de *Monteacuto* Episcopo constructum. Ad Austrum magnæ altitudinis moles rotunda aggesta *The Mont* vocant, cui mola alata imponitur, & vitis, vt ait ille, lætifica, quæ iam exaruit. Quæ hoc rythmo olim complexus est Monachus.

*The Lantern.

Hæc sunt Eliæ, Lanterna, Capella Mariæ,
Atque molendinum, nectens dans vinea vinum.

Ipsa verò Elyę vrbecula admodum est exigua, nec sua vel elegantia, vel frequentia prædicanda, vtpote ob vliginosum situm, cœlo

cœlo parùm salubri. In iisdem etiam paludibus alterum fuit ad occasum æstiualè celebratissimum monasterium à spinis Thorney nunc dictum, olim ab Anachoretis *Ankerige*, vbi, vt est in libro Petroburgensi, Sexwulfus vir inprimis religiosus *monasterium cum hermeticis cellulis construxit.* Quod postea à Danis subuersum Æthelwoldus Wintoniensis Præsul, vt rem monasticam promoueret, restauraut, Monachisq; compleuit, & arboribus vndiq; circumsepsit. *Quæ*, vt habet Malmesburiensis, *crudi præsentis ad sydera lactantur, quantumque ibi certamen naturæ & cultus, vt quod obliuiscatur illa, producat ista.* De Wisbich Episcoporum Eliensium castro, ad XII. hinc milliare, quod inter paludes & flumina sedet, & nuper sit carcer ad Pontificios coërcendos constitutus, nihil habeo quod adiungam, nisi hoc oppidum vnà cum Walepole, monasterio Eliensi olim à possessore datum fuisse, cùm Alwinum filiolum monasticæ vitæ ibi addiceret, Guilielmum primum Castrum extruxisse, cùm proscripti ex hac palustri regione excursiones facerent, & anno salutis 1236. cum Oceanus vi ventorum agitatus in hoc littus duos continuos dies incubuisset, latissimam terrarum hominúmque stragem ædidisse. Castrum verò lateritium quod nunc cernitur anorum memoria construxit Ioannes Mortonus Episcopus Eliensis, qui etiam recta linea in palustri hac regione incile, quod *The New-leame* vocitant, duxit ad subuectationis commoditatem, vt frequentatione hoc suum oppidum vberiori quæstu increscereret; quod contrà tamen vertit, nam non magno est iam vsui, & conqueruntur vicini *Anam* siue *Nine* cursum in Oceanum per *Clowcrosse* omninò hinc esse impeditum.

Wisbich.

New-leame.

Clowcrosse.

Primus Cantabrigiæ Comes habetur Ioannes Hannonius frater Guilielmi III. Comitis Hollandiæ, & Hannoniæ, quem eò honoris euexit Rex Edwardus III. in gratiam Reginæ Philippæ vxoris suæ, quæ Ioannis illius è fratre neptis. In cuius etiam gratiam, cùm Ioannes ad Gallum defecisset, Guilielmum Marchionem Iuliacensem, qui ex Philippæ sorore natus, eodem titulo adauxit. His verò exteris defunctis, Edwardus III. hunc honorem in filium suum quintum Edmundum de *Langley* transtulit. Richardúsq; filius eius iunior beneficio Henrici Regis V. eundem gessit: sed cùm iste perfidè ingratus exitium optimo illi principi machinatus, capite plecteretur, Cantabrigiensium Comitum titulus vnà cum illo omninò euanuit.

Comites Cantabrigiæ.

Parochiæ 163. in hoc Comitatu continentur.

Huntingdon-

Huntingdonshire.

Antabrigienſes à dorſo contingit ager Huntingdonenſis, Saxonicè *Huntandunscyre*, vulgò Huntingdonſhire, eo ſitu locatus, vt ab Auſtro Bedfordienſes, ab occaſu Northantonenſes, vt etiam à Septentrione, quâ Anona fl. dirimitur, & ab ortu Cantabrigienſes ſpectet. Regio ſementi ſatis apta, paſcendo pecori, ad ortum quâ paluſtris eſt, vberrima, vbique ferè collium apricitate, & nemorum opacitate amœna, totam enim ſyluis olim obſitam fuiſſe, prædicant incolæ, & *Foreſtam* fuiſſe conſtat, donec Rex Henricus Secundus primis regni ſui temporibus *deforeſtauerit* vniuerſam, vt habetur in perambulatione veteri *prater Wybridge, Sapple & Herthei, qui fuerunt boſci Dominici, & remanent Foreſta.*

Meridionalem partem *Vſa* flu. quem ſæpe dixi alluit, & floribus veſtit. Ad quem inter alia obſcurioris famæ, tria adſident notiſſima oppida, vbi relictis Bedfordienſibus, hunc agrum ſubintrarit. Primùm inuiſit *Sancti Neoti fanum*, vulgò S. Neotes, à Neoto viro olim docto, tùm ſancto, qui in propaganda Chriſti religione omne vitæ ſtudium conſumpſit, cuius corpus à *Neoſtok* in Cornwallia huc tranſlatum erat, & in eius honorem Alfricus Elfridi Comitis Palatium in monaſterium conuertit. Quod latifùdijs plurimis *Rohes* vxor Richardi Domini de *Clare* ſtatim à Normannorum aduentu locupletauit. Antea verò hic locus ab Ainulpho ſanctulo *Ainulphsbury* dicebatur, quod nomen in eius parte etiam adhuc ſupereſt. Sub hoc ad *Holiwell* viculum admodum tenuem duo ſunt fonticuli, alter dulcis, alter quodammodo ſalſus; hunc contra ſcabiem, & lepram; illum contra oculorum hebetudinem valere perhibent vicini. Inde haud procul *Bugden* ſalutat elegantes Epiſcoporum Lincolnienſium ædes, & per *Hinchingbroke* quondam velatis virginibus ſacrum, *Huntingdonia* accedit, Saxonicè *Huntandun*, Mariano, in ſigillo publico *Huntersbune*, id eſt, Mons venatorum, vt interpretatur Henricus huius Archidiaconus, qui ante annos 400 floruit, vnde venatorem in inſignibus geſtat, & nonnun vocabulum *Venatodunum* Lelandus noſter nobis excudit. Præcipuum

S. Neoten.

Plin 3. Nouil.

Fontes ſalutares.

Bugden.

Huntingdon.

hoc

hoc est totius Comitatus oppidum, cui & nomen contulit, *situ fulgere*, vt inquit ille Archidiaconus, *quòd sit decoro admodum paludum vicinitate, quòd fœcundo & piscium fertilitate municipia oppidis longè præminens.* Edwardi Confessoris temporibus, vt ex Anglia lustro hoc adnotem, *fuerunt in hoc Burgo quatuor Perlingi, in duobus fuerunt* CXVI *Burgenses consuetudinem, & geldum reddentes, & sub eis* C *Berdarij: in alijs duobus Perlingis* CXL *Burgenses ad omnes consuetudines, & geldum Regis.* Ad Septentrionalem Vsæ ripam æditiori situ sedet longius in Aquilonem prodactum, quatuor templis exornatum monasteriolúmque habuit à Matilde Augustæ, & Eustatio *Lunetesi* fundatum, cuius perquàm exiguas sub oppidum ad ortum vidimus. Ad flumen propè pontem qui è saxo viso speciosus est, moles & area castri cernitur, quod anno reparatæ salutis 917. Edwardus senior instauranit, Dauid Scotus, cui, vt antiquus habet historicus, *Stephanus Rex Burgum Huntingdon in augmentum dederat*, multis operibus adauxit, Henricúsq; secundus demùm solo, quod perfugium seditiosis fuisset, adæquauit. Ex his molibus longè patente prospectu, oculis subijcitur pratum (Portholme vocant) Vsa flumine circumfusum, amplissimum quidem, & omnium quæ Sol videt floridissimum, de quo verno tempore verè illud vsurpari potest:

Ver pingit vario gramine prata color.

Ea picturata amœnitate oculis blandissimè arridet. Citeriori ripa è regione Huntingdoniæ stat eius quasi mater, vnde enata fuit, Godmanchester hodie dicta pro *Germen-chester*. Vicus maximus & agricultura celebratissimus campo patenti, soluto, & ad solem reclini positus. Nec est aliud in Anglia oppidum, quod plures habeat strenuos colonos, & plura exerceat aratra, Reges enim Angliæ hàc itinerantes olim, centum octoginta aratris rustica quadam pompa eductis, se excepisse gloriantur. Certè inter nostrates, vitam rusticam (quàm sapientiæ consanguineam vocat Columella) studiosissimè colunt, siue rei prudentiam, siue impendendi facultatem, agendíque voluntatem respicias, *Villam* sub tempore, *non inamœnam*, vocat Henricus ille Huntingdonensis, *almumque nobilem fuisse vrbem*, verè scribit. Nam vt Romanorum numismata sæpè eruta, & itinerariam distantiam taceam, hanc vrbem fuisse illam quæ apud Antoninum DVROLIPONTE perperam pro DVROSTPONTE dicitur, ipsa nominis significatio probet, *Durespunte* enim (ignosce quòd vnam literulam immutárim) idem sonat Britannis quod Pons ad flumen

Gor-moncheſter.

Durſpunte.

Oſe,

Oſe, *Vſe* verò, *Iſe*, & *Ouſe*, hoc flumen promiſcuè nominari in confeſſo eſt omnibus. Sed antiquato hoc ſub Saxonibus nomine, à Gormone Dano, cui has prouincias cùm pax conueniſſet, Alfredus noſter conceſſit, *Gormonceſter* vocari cœpit, atteſtante vetere verſiculo:

Gormonis à caſtri nomine, nomen habet.

Hic ille eſt de quo I. Picus ſcriptor antiquus, ſic ſcribit. *Alueredus Rex ſic Danos contudit, vt dabant ad libitum obſides, quòd terra exirent, vel Chriſtianitatem reciperent. Quod & factum eſt: nam Rex eorum Guthrum (quem Germundum vocant) cum 30. proceribus, & omni penè populo baptizatus, in filium ab Alureda ſuſceptus, impoſito ſibi nomine Athelſtano. Hic igitur manſit, datæque ſunt ſibi prouincia Orientalium Anglorum, & Northanhumbrorum, vt eas ſub fidelitate regis foueret hereditariò, quas permiſerat latrocinio.* Nec prætereundum eſt quòd aliqui etiam è priſcis illis ſcriptoribus hanc vrbem *Gumiceſtrum* vocârint, & Machutum hîc epiſcopum ſediſſe aſſeuerantes affirmarint.

Hinc *Vſe* ſe proripiens, quum Cantabrigienſes iam aditurus eſt, oppido ſatis nitido, & non infrequenti affunditur, quod

8. Iues. olim Saxonicè, nunc verò *S. Iues* dicitur, ab Iuone Perſa Epiſcopo, qui circa annum Chriſti ſexcenteſſimum, Angliam magna ſanctitatis opinione perluſtrauit, diuinũ verbum ſeduló proſeminauit, ſuũmq; nomen huic oppido, in quo fatis conceſſit, reliquit. Vnde tamen breui corpus eius Ramſeiam tranſtulêrunt religioſi. Hoc enim (vt præteream *Somerſham* ſpecioſam Epiſcoporum Elienſium habitationem, licèt minùs ſalubrem) opulentiſſimum erat monaſterium, ad ſeptimum hinc milliare in Sepetentriones inter paludes poſitum, quà ſtagnant flumina, quum iam mollius ſolum ibi inuenerint. Loci deſcriptionem, ſi placet, ex priuata huius monaſterij hiſtoria, pancis habe. Ramſey, *i. Arietis inſula à parte occidentali, nam aliàs paluſtria loca humanis greſſibus haud peruia longiùs protenduntur, à tellure ſolidiore duobus ferè baliſtæ iactibus interiacentibus lacuis ſalebris dirimitur. Qui locus olim ſegui tantummodo amne nauis ſerena aduectat aura placido iucundi marginis excipiens gremio, nunc graui labore, & ſumptu, ligurum, arena, pariter & lapidum congerie lutoſa obſtructa abyſſo, calle ſolido in eadem parte pedibus aditur, duobus ferè mill. paſſ. in longum extenſa, latitudine paulò ſtrictior habetur, quæ tàm alueto quidem, quàm arundineto cum virore calami, & iunci pulchrè in gyrum coronata: multo antequam inhabitaretur arborum genere, potiſſimum au-*

Somerſham.

Ramſey.

tem

tim abundanti tota vestiebatur arua: Nunc verò longiori temporis tractu, arboribus ex parte denudatis, terra obuersa gleba arabilis curatur, & opima fructibus frugibus inermibus, pecudis pascuis opulenta, & prætorum gratia vberis tempore spectantibus arridente, veluti depicta floribus tota insula vario colore coloratur. Ambitur præterea paludibus anguillosis, & stagnis multimodi generis piscium, & auium natalium nutritiis. E quibus vna est Ramsey Mere *de nomine insulæ dicta, quæ cæteras adiacentes aquas pulchritudine, & fertilitate superexcellens, ab ea parte quà maior insula sylua densior habetur, arenoſum ipsius oram pulchrè allambens delectabile videntibus spectaculum præbet, in cuius vastis gurgitibus laxatis tam sagenis, quàm alterius generis retibus immissis, inescatis hamis, & cæteris artis piscatoris instrumentis admiranda magnitudinis lucij, qui ab incolis* Hakeds *vocupantur, persæpe extrahuntur, & indefinenter vbi laboras aquilinum indefessa venatorum, semper ibi multiplex aquatici generis capitur fœtus, semper tamen quod capiatur, abundat.* Deinde persequitur pluribus quomodo Ailwinus piscatoris somnio admonitus extruxerit, Oswoldus Episcopus promouerit, Reges & alij redditibus ita adauxerint, vt septem millia librarum nostratium ad alendos sexaginta monachos annuo censu collegerit: sed cùm iam dirutum sit, hæc plus satis videantur. Adiungam tamen inscriptionem tumuli Ailwini cùm inusitatum dignitatis titulum præ se ferat. Ramsey Mere. Hakeds.

HIC REQVIESCIT AILWINVS INCLITI REGIS EADGARI COGNATVS, TOTIVS ANGLIÆ ALDERMANNVS, ET HVIVS SACRI COENOBII MIRACVLOSVS FVNDATOR.

Hinc ad *Peterburgum*, quæ decem plùs minùs milliaribus abest, Canutus Rex, quia torrentibus & alluvionibus iter impeditius erat, viam, (*Kingsdelfe* historicis nostris vocatur) magnis operibus haud procul à *Writtlesmere* lacu magno constrauit. Vtq; hoc monasterium Occidentalem agri partem exornauit, sic medium *Saltria* Cistertiensium quondam monasterium à secundo Simone de *Sancto Licio* Huntingdoniæ Comite constructum. A quo parùm abest *Cunington* quod de *Hunsro* de *Huntingdon* Kingsdelfe. Sawtry vulgò. Cunington.

Huntingdon (vt municipalis iuris periti loquuntur) tenetur, vbi intra fossam quadratam vestigia expressa cernuntur castri antiqui, quod fuit sedes, vti etiam *Saltria* ex dono Canuti, Turkilli Dani illius qui hîc inter Orientales Anglos egit. Suenumque Danorum regem ad Angliam diripiendam euocauit. Post cuius abitum Siwardi Northumbriæ Comitis filius Waldeofus Huntingdoniæ Comes obtinuit, qui Iuditham Guilielmi *Victoris* neptem duxit, per cuius filiam ad Regiam Scotorum familiam, & ab ea per nuptias ad Bernardum de *Bruis* fratrem Iuniorem Roberti de *Bruis* Domini *Vallis Annandiæ*, à quo Reges Scotiæ sunt prognati, descendit. Sed hæc Bernardi hæreditas ab eius posteris per Wesenhamos ad Cottonorum familiam deuoluta est, è qua iam sextus hîc habitat Robertus priscæ antiquitatis admirator, & indagator studiosissimus.

✠ *Saltria. Turkillus Danus. Vide 240.*

✠ Verùm hæc loca solo depressiore & multos menses demerso, * alibi etiam quasi aquis sublato natante, à lacuum offensa, & palustri grauitate minimè sunt libera. Sex enim mill. pass. longitudine, tres latitudine hîc diffunditur piscosus ille lacus *Witlemere* in regione admodũ palustri, sed cæli grauitatẽ piscationis vtilitas, pastionis vbertas, & cespitum copia in ignis alimentum facilè, vt aiunt accolæ compensant. Rex enim Canutus *singulis villis iuxta Mariscum positis proprium Mariscum diuidi iussit per Turkillum*, quem modò dixi, *Danum, qui ita diuisit, vt vnaquæque villa tantum de Mariscо ipso ad vsus proprios propriè haberet, quantum firma terra cuiusque villæ Mariscum contra se positum tangeret. Sanxitque vt nulla villata in alterius Mariscо foderet vel falcaret sine licentia, & vt pastura ijs omnibus esset communis, i. cornu sub cornu, pro pace & concordia inter se tuenda.* Sed hæc obiter.

✠ *Mosses.*

Witlemere Lacus.

Charta fundationis Saltriæ.

✠ Cùm filij & famuli Canuti Ramseia à Petriburgo euocati per illum lacum traiscerent, *Irruerunt nequissimi venti tempestatesq; turbinosæ illis alacriter nauigantibus atque vocibus amœnis vociferantibus exorta ex omni eos parte circumquaque inuoluit, ita vt de vita illorum aut securitate vel cuiuscunque sue adiutorij depositæ funditùs desperarent; sed omnipotentis Dei clementia eos omnino non deseruit, nec atrocissimorum turbinũ tot altercationibus perire permisit, sed quosdã ab illis furentibus fretis ex sua dispensatione misericorditer liberauit, quosdam verò secundum iustum suum occultum iudicium, in illis vndis ab hac luce caduca transire permisit: & cùm diuersis fluctibus discrimina ad regis notitiã peruenissent, timore eum & tremore vehementer arripuerunt; sed procerum suorum & amicorum cuiusdã relatu, quid futura in posterum*

✠ *Historiola Elienſis.*

ruinis humanis fossas inferentia præcauerâ quoddam fossarum in Mediterraneis inter Romanos, vt testis est Cæsar, vsitatissimum adiecerunt, militibus atque fæmulis spathis & gladijs suis signari & postmodum mandari per operarias ordinauit, vnde vt ab antiquis prædecessoribus fide digne acceperunt fossatum illud à nonnullis circumhabitantibus Swerdeldelf *præter gladiorum confignationem nomen accepit, quidam illud* Cnouteldelf *secundum eiusdem regis vocabulum appellari statuerunt.* Swerdeldelf alias à Kingsdelf.

Orientale latus *Kimboltonum* castrum, nunc Kimbolton, olim Magnauillanorum, postea Bohunorum & Staffordorum, hodie Wingfeldorum habitatio condecorat. Vbi verò *Anona* siue *Nene* hunc agrũ subintrat *Elton* alluit sedẽ celebris & antiquę familiæ Sapcottorum. Sed paulò superiùs his omnibus vetustior vrbecula erat propè *Wamsford*, quam Henricus Huntingdonensis *Caer Dorm*, & *Dozinecaster* vocat ad Auonam flu. & ante sua tempora penitùs exciſam memorat DVROBRIVAM proculdubiò hæc fuit Antonino, id est *fluminis traiectus*, & nunc eodem sensu Dozmford dicitur iuxta Casterton, manifestáque vrbis prostratæ indicia præter antiquos nummos exhibet. Vtramque ripam occupásse credunt nonnulli, viculumque Caster in altera ripa, eius partem fuisse sunt qui opinantur, & opinioni sanè fidem adijcit antiqua historia, quæ innuit ad Auonam locum fuisse Dozmundcaster, in quo olim Kinneburga monasteriolum ædificásset, primùm Kinneburgecaster, & postea contractè Caster vocari cœpit. Kinneburga illa Christianissima Pendæ pagani regis filia & Alfredi Nordanhumbrorum regis vxor, *mutauit imperium in Christi ancillatũ*, (vt ex antiquo loquar authore) *& huic suo Monasterio tanquam mater sacrarum virginum præfuit.* Quod postea circa annum salutis 1010. Danico furore solo erat adæquatum: nuperque ibi tot capuli è fano, siue sepulchra effossa sunt, vt (si Catulli verbo vtar) planè sepulchretũ fuisse videatur. Vbi verò H. iam relicturus est hunc Comitatum *Bottle-bridge* ita contractè nunc vocatur pro *Botulph-bridge* antiquas ædes allabitur, quas a R. *Gimeti*, Draitoni & Louetti ad Schirleiorum familiam hæreditaria serie transtulerunt. Kimbolton. Wamsford. Durobriua. Boule-bridge.

Comites habuit Huntingdonensis hæc prouincia Siwardum, Waldeofúmque eius filium capite à Guilielmo primo mulctatum, à quo per filiam Matildem, primùm ad Simonem *Sylueſtrensem* de *Senlis Lizio* Comitem Northamtoniæ, inde ad Dauidem Alexandri regis Scotorum fratrem deſcendit, vtriquè enim nupsit, & ex vtroque prolem suscepit, variantéque fortuna, Huntingdonia Comites.

& regum fauore, nunc *S. Liz*, nunc Scoti, hunc gesserunt honorem, scilicet Henricus Danidis filius, tum Simon *S. Lizius* Simonis primi filius, post hunc Malcolmus Rex Scotorum Henrici Comitis filius, eo defuncto, Simon *S. Lizius* tertius, qui cùm sine prole obijsset, Guilielmus Rex Scotorum Malcolmi frater successit, inde Dauid eius frater, Danidísque filius Ioannes cognomento *Scotus* Cestriæ Comes, qui cùm sine sobole fatis concessisset, & Alexander II. qui Regis nostri Henrici III. filiam duxisset, aliquantisper hoc titulo vsus esset, Scoti eo honore & lautissimo in Anglia patrimonio exciderunt. Edwardus tertius satis longo post tempore Guilielmum *Clinton* Huntingdoniæ Comitem creauit: illi suffectus à Richardo II. Guiscardus Angolismius, & eo mortuo, Ioannes Hollandius, cui Ioannes filius, & Henricus ex Ioanne nepos successerunt. Postea Thomas Greius (vt aliqui volunt) eo honore auctus est, nec multò pòst, (vt in Archiuis habetur) Guilielmus *Herbert* Comes Penbrochiæ *restitutis Chartæ creationis in Cancellariam cancellandæ & Edwardus* IIII. *anno regni sui* XV. *ipsum in Huntingdonia Comitem creauit.* Patrum verò memoria illum honorem Georgio *Hastings* contulit Henricus VIII. cui succesit Franciscus, & illi itidem Henricus filius veræ nobilitatis, & pietatis laudibus vir longè honoratissimus.

Numerantur in hac regiuncula Parœcia 78.

CORITANI.

ORITANI *nunc edendi, qui interiùs ab Icenis longissimè per mediterraneam Insulæ partem diffusi, ad Germanicum vsque Oceanum vgerunt, in illis vtpote regionibus, quæ nunc* Northãptonshire, Leicestershire, Rutlandshire, Lincolnshire, Nottinghamshire, & Derbishire *vulgò vocantur. Ab horum Etymologia, quia error obscurus, manum abstinebo. Licèt enim longè latèque diffusus fuerit hic populus, quod* Gur Tany *Britannis denotat, Coritanos tamen hos sic inde dictos esse rerum, verùm aliam ludere? Qui felicius hæc poterunt, intùs conii-*

cient.

fecisse. Equitat trèsingulos, quos dixi, Comitatus, pro more habilitate, non ordine sed compendio perlustrabo.

Northamptonshire.

AGER Northantonensis, Saxonicè Norþhamtun scyre, & Northantonshire, vulgò Northamptonshire, ab occasu brumali quà latior est, sensim se contrahendo in ortum æstivalem protenditur. Ab ortu Bedfordienses, & Huntingdonenses, ab austro Buchinghamienses & Oxonienses, ab occasu Warwicenses, & à Septentrione Leicestrenses, Rotelandenses, & Lincolnienses Wellando flumine discriminati sedent. Campestris, habitatissima & nobilium villis excultissima est regio, soli admodum ditis, sine arua, sine pascua respicias: syluis tamen nisi in vlteriori & citeriori parte minùs læta. Vbique verò, vt etiam alibi in Anglia, ouibus oppleta & quasi obsessa, quæ, vt Hythodæus ille dixit, *tam mites esse, támque exiguo ali solebant, nunc, vti fertur, tam edaces, atque indomita esse cœperunt, vt homines deuorent, ipsos agros, domos, oppida vastent, ac depopulentur.* Ouse.

In australi limite, vbi *Vſa* flu. sæpè iam dictus exoritur, molliter surgente loco, quo fontes affatim scaturiunt Bunkeley, id est, filicetum, amplum olim Hollandorum, & pòst Louellorum oppidulum, nunc verò Stanleiorum, proscripto Louello, patrimonium; quantum & quàm opulentum fuerit aduenis ostentat. Celeberrimum autem olim fuerat Rumbaldi Sanctuli memoria qui regis filius vbi primùm in lucem æditus (vt scribunt sacrifici) nescio quæ loquutus, & se Christianum professus, statimque baptisatus expirauit. Hinc ad Aquilonem VI. mill. pass. nemorosa via emensi, (per *Weden*, & *Wapibum* quas familia de *Pinkeny* per Baroniam tenuerunt, donec H. de *Pynkeny* Edwardum primum Regem hæredem scripsisset.) TRIPONTIVM, quod memorat Antoninus, peruenimus: nam hoc illud fuisse quod nunc Toxeſter vocamus, non languidæ fidei restant argumenta. Si *Trimontium* Thraciæ à tribus montibus; *Triturrita* Tusciæ à tribus turribus; *Tripolis* à tribus vrbibus nomina traxerint: à tribus pontibus hoc nostrum *Tripontium* denominatum fuisse, non est cur dubitem. Ecce tibi in hac *Tarcastria*, via Prætoria Bunkeley, id est, filicetum. ✠ Baronia Pinkeneiorum. Tripontium. Toxeſter.

cœria Romanorum quæ planissimè inter hanc & Ifanceriam se ostendit, tribus fluuiolis interscinditur, quorum maior vltra oppidum, alij duo minores in ipso oppido, qui licèt sint admodum tenues, tamen perennes esse produnt incolæ: Hos autem olim, vti hodie, pontibus coniunctos fuisse necessitas persuadet. Si verò Britannum consulas quomodo tres pontes Britannici vocant, statim *Tair pont* audies, & viri boni à quibus hîc nummos Romanos accepi, constanter asserunt Tocester verum esse loci nomen, & à turribus dictum putant, cùm Britannicum *Tor* pro *Taur*, & Saxonicum Cester planè demonstrent vnde hoc nouum nomen descenderit. *Towcester* tamen Marianus vocat, si liber non mendosus, apud quem legimus, hoc anno salutis 917. adeò munitum fuisse, vt Dani nullo modo expugnare potuerint, seniorémque Edwardum regem lapideo muro postea incinxisse: nos tamen mœnium vestigia vidimus nulla. Sola moles aggesta superest, Berihill vocant, in hortis priuatis vndique cerasis consita: & ipsum oppidum ita euicit tempus, vt situi, nomini, & antiquis nummis debeat, quòd vetustum censeatur.

Grafton. Fluuius quo *Towcestria* irrigatur, dum *Ousam* hinc petit, *Grafsenam* quæ nunc Regis *Honor* censetur, præterfluit, vbi Edwardus quartus clandestinas nuptias cum Elizabetha *Wooduil* sine potius *Widdeuil* contraxit, & vnâ sibi, & vxoris cognatis Iliadem malorum attraxit, vt in historijs nostris videre licet. Richardus Widdeuill (nec ab re erit notare) qui antea Domini *Riuers* titulum gessit, ab Edwardo illo III. iam genero erectus erat (ex ipsa Creationis charta loquar) *in Comitem de* Riuers *per cinctûram gladij habendum sibi & heredibus masculis cum feodo viginti librarum per manus Vicecomitis Northanton.* Quamuis autem in huius filijs stirps quasi intermortua desijt, cùm Antonius Comes *Riuers* capite truncaretur, & Richardus eius frater sine sobole obiret: filiæ tamen pulcherrimas ex se propagines diffuderunt. Ex his enim Rex Henricus VIII. eiúsque liberi, Marchiones Dorsettiæ, Comites Essexiæ, Comites Arundeliæ, Comites Wigorniæ, Comites Derbiæ, & Barones Staffordiæ quasi progerminârunt.

Saxey Forest. Graftonæ à tergo obiacet *Saxey* Forrestâ venationi dicata, magis ad Ortum viculis omnia sunt aspersa, inter quos nominatissimi sunt *Blisworth* sedes Wakorum qui ex illustri illis prosapia Baronum de *Wake*, & *Esterndale* enati, *Purefoull* quæ clarissimæ quondam familiæ nomen fecit, *Greenes-Norton* à Greenis viris

superioti

superiori seculo ob opes clarissimis deseendenti *proauis* Comitis-
tis quæ suos habuit Barones à Guidone *Rotelandiæ* Normanno pro-
gnatos, quorum hæreditas per *Felicem* ad Guiscardum *Leddet* de-
uenit, cuius filia Christiana peperit plures liberos Henrico de *Bradbrok* marito, maximus verò natu Guiscardus *Ledeni* nomen maternum assumpsit; sed per eius è filio neptes inter Guillielmum, & Ioannem Latimeros de *Corby* fratres diuisa sunt ampla latifundia, ab hoc *Griphus* in hoc Comitatu, ab illo *Latimeri* illi Barones antiquiores in agro Eboracensi genus traxerunt. *Barones de Wardon.* *Latimeri Barones.*

Superiùs ad Boream fontes aperit *Anona* fl. *Nen* hodie vocatur, qui sæpiùs recurrentibus ripis per orientalem huius prouinciæ partem iter habet. Fluuius sanè nobilissimus, & nisi me fallo, à Romanis olim præsidijs munitus. Cùm enim iam citerior Britanniæ pars sub Claudio in Romanorum potestatem ita cessisset, vt qui eam incolerent Romanorum socij dicerentur, & vlteriores Britanni sæpius in horum agrum effusi omnia violentiùs raperent ipsique socij faciliùs Romanorum imperia, quàm vitia ferentes, subinde cum vlterioribus illis conspirarent. P. Ostorius (inquit Tacitus) *cinctos cohibere Antonam* (Ausonas libentiùs legerim) *& Sabrinam cohibere parat*. Hoc est, ni malè capio, munimentis ad fluuios dispositis statuit coërcere Britannos vlteriores, & prouinciales, ne mutuas operas in Romanos traderent. Quis fluuius hic sit ANTONA dixerit nemo. Lipsius nostræ ætatis Phœbus aut hanc nebulam dispulit, aut nubes me sanè obduxit. Ad Northampton digitum intendit ille, & ego *Antonam* pro *Ausona* ad quem sita Northamptona, in Tacitum subrepsisse opinor. Hic enim Auona in vmbilico Insulæ surgens, ita ad Ortum tendit, & eiusdem nominis alter vicinus fl. Sabrinam petens, ita ad Occasum se confert, insulam transuersam secantes, vt in Boreales Britanniæ partes transeunti alter ex his sit necessariò transeundus. Quare cùm Ostorius Sabrinam, & hos Ausonas communiuisset, non erat cur è Wallia, vel septentrionali Britanniæ plagâ suis Romanis, & socijs timeret, qui eo tempore proximam insulæ partem solummodò in prouinciæ formam redegerant, vt alibi ipse Tacitus testatur. *Nen fl.* *Antonā Tacit.*

Sed ad Ausonę cursum qui perpetuo officio hunc beat agrum, iuxta fontes sedent Daventry, quod aliqui à Danis sic dictum falsò crediderunt, vbi antiquum sepimentum militare visitur, & Weedon secundum viam Prætoriam, quæ Merciorum Regis *Daventry.* *Weedon.*

Wolphari erat Regia, in monasterium ab eius filia Werburga conuersa, cuius miracula in fugandis hinc anseribus scriptores creduli decantârunt. Paulóque magis ad Septentriones vnicum magnificæ structuræ exemplum Holdenby ædes elucent, quas in hæredio prouinciæ quę hæres antiquę familię Holdenbeiorum, (maximum & vltimum monumentum iuuentutis suæ, vt ipse posteà solitus dicere) construxit clariss. Christophorus Hatton, Regiæ maiestati à consilijs sanctioribus, magnus Angliæ Cancellarius, & Georgiani ordinis Eques auratus, qui à Guilielmo de *Hatton* sic dicto à prædio clientelari nepote Nigelli Baronis de *Halton* quem * Hugo primus Cestriæ Comes euexit, recta linea stemma deduxit. Vir (nec aliquid dicam quod veritati negari possit) pietate in Deum singulari, fide in Rempub. spectata, prudentia summa, æquitate incorrupta, & qui ita iustitiæ gubernaculum tractauit, vt & bonis conquerendi, & malis calumniandi omnem occasionem præripuerit: eleemosynis verò erogandis longè omnium munificentissimus. Quodq; non minimæ cedit laudi, Musicam præcipuè in sacello ad diuinum cultum impensè fouit, dextrámque salutarem bonis literis libentissimè porrexit. Verùm ille vt piè vixit, piè in Christo obdormiuit; laus tamen splendore virtutis clarè refulget, & literarum lumine illustrata clariùs elucebit, quàm splendidissimo illo monumento tantóque viro dignissimo, quod eius memoriæ maximis impensis in templo Paulino Londini, Guilielmus Hatton Equestris ordinis filius adoptiuus, qui eius virtutibus egregiè succrescit, iam consecrauit.

Holdenby.

Christoph. Hatton.

* Cognomine Lupus.

1591.

Tenui lapsu infra hæc se promouet Ausona, statímque à Septentrione amniculo confluente augetur, vbi ad ipsos confluentes ita sedet vrbs à flumine Northafandon, contractè Northamton dicta, vt hoc ab occidente, illo à meridie subluatur. Hanc esse quæ ab Antonino BENNAVENTA, & PENNAVENTA vocatur, Iouem lapidem, si ausim, iurarim. Quis non vidit fluminis Auonæ nomen in *Bennauenta* emicare, & Bennauenta in Northafandon, quæ Saxonicum North ob borealem sirum præfixum habet, vt Bennauenta Britannnicum *Pen*, quod præcipuum quiddam denotare videtur, forsitan primarium Ausonam, vel primariam ad Ausonam vrbem. *Benbarth* enim præcipuum vatem vel Bardum, conuersum legimus. Vrbs ipsa quæ tota è saxo constructa fuisse videtur, ampla satis est, & mœnibus inclusa, è quibus spatiosa planities circumquaque oculis subijcitur.

Northanton.

Bennauenta.

Pen.

cirut. Ad occasum castrum habet vetustum, cui & detecti ejus vetustas à S. Liesi Northantoniæ Comitibus constructum, quibus etiam speciosum templum Diuo Andreæ sacrum sibi in sepulturam adiunxerunt, & oppidum (vt ferunt) instaurarunt. Saxonica enim Heptarchia iacuisse videtur, nec eius in Danicis depræda-
tionibus vspiam meminerunt scriptores, nisi cùm Swanus Danus impotenti, & efferato animo per Angliam immanissimè sæuiret. Tunc enim (vt prodit Henricus Huntingdonensis) iniecto igne deflagrauit. Edwardo sancto regnante in hac vrbe fuerunt, vt est in Angliæ Notitia, LX. *Burgenses in dominio Regis, habentes totidem mansiones, ex his* Guilielmi primi tempore, *quatuordecim vastæ, residua erant* XLVII. *præter has fuerunt in nouo Burgo* XL. *Burgenses in dominio Regis Guilielmi*. A Normannico imperio, Baronium obsidionem fortiter elusit, cùm illi omnia iniurijs, & cædibus infestarent Ioanni Regi priuatis de causis infensiores, quas tamen religionis & boni publici obtentu ita velabant, vt se *Exercitum Dei, & Ecclesiæ Sanctæ* appellauerint. Sed non pari successu regi Henrico tertio, quo seditiosis obsistebat. Cùm enim Barones illi seditionibus inuitriti, hinc classicum in illum canerent, perrupto muro facilè expugnauit. Deinceps Comitia Parlamentaria, quod in Angliæ quasi meditullio sedeat, hîc subinde reges habuerunt, & anno à Virginis partu 1460. luctuosum vidit prælium, quo, diuulsa per seditionem Anglia, Richardus Neuillus Warwicensis Comes Henricum sextum regem captiuum abduxit. Cæterùm longitudinem Bennauentæ XXII. gradibus, XXIX. scrup. latitudinem LII. grad. XIII. scrup. Mathematici nostri descripserunt.

Hinc festinat Auona per Mellingborough forum, vbi ad Ortum inuehitur fluuiolus per *Kettering* non obscurum locum, *Burton* Baroniam (si nominis ratio non me fallit) Alani Dinanti, Baroniam enim illi eo nomine dedit Rex Henricus primus in hoc Comitatu, quòd in monomachiâ pugilem Regis Galliæ ad *Gizors* occiderat, & *Harroden* cuius Dominum Nicholaum *Kaulx* præfectum Guinarum in Picardia Baronem de *Harroden* creauit Rex Henricus VIII. Hinc *Auona* Higham Ferrariorum quondam oppidum, *Addington* olim Verorum, & Thorpston, vulgò Thrapston alluit, huicq; oppositum Draiton ædes superiori seculo H. Staffordi Comitis Wiltoniæ; nunc verò Baronis *Mordaunt*, ad quem à Grænis conditoribus mas[illegible]minis in hoc agro nobilibus hæreditariò deuenit. Inde oppidulum

Baronis Vaux.

elegans

Oundale. elegans fere circumfluit, & denominatur quod Oundale, corrupte pro *Ansedale* vocitant, cui vicinum est *Barnwell* vbi suum extructum habuit Berengarius de *Meigne*, quod nunc nouis ædificijs reconcinnat Edwardus de *Montacuto* Eques clarissimus ex antiqua Monteacutorum familia oriundus. Postea Fotheringhay castrum amœnissimis pratis circumsitum salutat, quod Henrico tertio regnante, cùm munitissima loca nobiles ad defectionem inuitarent, Guilielmus Comes Albemarliæ ex improuiso occupauit, & agrum vicinum latè deuastauit, vt habet Matthæus Paris. Quo tempore ad Cestrenses Comites spectasse videtur. Satis longo pòst interuallo Edwardus Tertius Edmundo de *Langley* filio Duci Eboracensi quasi in hæreditatem, siue Appennagium (vt vocant) assignauit, qui Collegium ibi fundauit, in quo duo Duces Eboracenses conditi: Edwardus nimirum, qui prælio Agincortensi, & Richardus qui prælio ad Walkefield occubuit, Ciciliáq; Neuilla eius vxor, quæ diu viuendo, quales ludos impotens fortuna ex potentium malis sibi facit planè perspexit. Vidit enim Richardum maritum regnum iam spe deuorantem, cum filio Rutlandiæ Comite, cruento prælio interfectum, paucósque pòst annos filium natu maximum Edw. IIII. ad regiam dignitatem euectum, immaturáque morte abreptum cùm ille fratrem suum G. Clarentiæ Ducem sustuliſſet. Deinde alterum filium Richardum luctuosa nepotum cæde matrisque probro, (matrem enim læsæ pudicitiæ publicè insimulauit) ad verum summam grassantem, sceptróque iam potitum, statim prælio trucidarum vidit: miseriæque ita erant concatenatæ, vt posterior dies semper priore acerbior illuxerit. Iam Huntingdonenses Ausonæ attingens, regiones disterminat per DVRODRIVAS, quas dixi, donec Petriburgum, qui in vltimo est agri angulo peruenerit, vbi paludibus exceptus, aut variè distrahitur, aut sedentibus aquis stagnat. Ad hæc Ausonæ diuortia immensæ profunditatis fuisse voraginem Medeshwell dictam appositúmque oppidum inde Medeshamsted, & Medeshampsted tradunt scriptores. *Quod*, vt apud Ro. de *Swapham* legitur, *in optimo loco erat constructum, qui vna ex parte, palude & aquis optimis, in alia syluis, pratis, & pascuis plurimis honoratur, ex omni parte formosum, & per terram accessibile præterquam ad orientalem plagam.* Nempe ex australi parte Burgi præterfluit. *In huius mundi medio locum tenet, quasi centrum, quia tam profundus, & frigidus est, vt in altum nullus pertinere aliter quam ad ima adire possit; nec tamen in hyeme vnquam congelatur,*

Peterborow.

Anno 663.

Swapham.

Est

Est enim ibi fons vnde ebullit aqua. Hunc locum Petroburgum *antiqui appellauerunt*, donec Wolpherus rex Merciorum monasterium ibidem S. Petro consecraret. Cumque locus esset palustris *immanissimos lapides* (vt scribit Petrus ille) *in fundamentis iecit, quales octo bouum paria vix vnus traherent, quod nos vidimus cum monasterium esset destructum.* Deinceps PETRIBVRGVS, PETROPOLIS, Peterborow, & Burgh dici cœpit, monasteriumque fuit longè celebratissimum. Verum quibus initijs ac fundamentis extructum fuerit, operæ pretium existimani è Ro. illo de *Swepham* authore satis vetusto paucis perstringere. Peada filius Pendæ qui primus christianus Merciorum rex, anno salutis 656. ad propagandam Christianam religionem fundamenta monasterij ad Medeshamsted in Giruiorum regione iecit, quod malis vxoris artibus sublatus perficere non poterat. Peadæ successit Wolpherus eius frater, qui cum à Christiana religione auersissimus esset, Wolphaldum & Rufinum filios barbara immanitate trucidauit, eò quòd Christo se addixissent, Ipse autem paucis post annis Christianam religionem amplexus, vt hanc suam impietatem pio aliquo opere elueret, monasterio à fratre incœpto manum admouit, quod ope Ethelredi fratris, Kineburgæ & Kineswithæ sororum perfecit, anno 633. S. Petro consecrauit (vnde locus Petriburgus dici cœpit) amplissimis proventibus dicauit, Sexwulfumque virum admodum pium (qui præcipuus operis suasor erat) primum Abbatem instituit. Floruit deinceps hoc monasterium magna sanctitatis opinione annos plus minus 214. ad grauissima illa Danicæ deuastationis tempora, tunc enim monachi interfecti & monasterium funditùs euersum suis ruderibus annos 109. quasi inhumatâ iacuit. Tandem circa annum 960. Ethelwoldus episcopus Winton. qui in re monastica promouenda totus erat, restaurare cœpit, auxilio in primis Eadgari regis & Adulfi regis Cancellarij, qui pœnitentia ductus, quòd filiolus quem vnicum habuit ab eo & vxore in somno suffocatus esset, vniuersas opes ad instaurationem huius monasterij effudit, mundo valedixit, & instaurati monasterij factus est Abbas. Iam inde multis opibus, & magnis priuilegijs celeberrimum fuit, licèt regnante G. Normanno, Herwardus Anglus proscriptus ex Elienſi insulâ congestas opes depradatus fuerit, (contra quem *Mouswold* castrum, Turoldus Cœnobiarcha posuit) opulentissimum tamen vsque ad patrum memoriam celebatur: Tunc enim exturbatis monachis, qui à sanctorum *Mon. Turoldi*

illorum,

illorum, & veterum monachorum curriculo, & spatio defectentes, bona Ecclesiæ quæ Pauperum patrimonium erat, luxu absumebant, Henricus VIII. Præbendarios & episcopum hîc constituit, qui huic agro & vicinæ Rutlandiæ præesset. Hoc in loco angustissima est regio. Inter Auonam enim & Wellandum, qui terminus est ad Septentrionem vix quinque interiacent milliaria. Ad Wellandum, qui *Weolesb* Æthelwardo veteri scriptori dicitur,

Braybrook.

prope fontes Braybrook est castellum à Roberto de *Braybroke* Regis Ioannis Cancellario extructum, cuius filius Henricus

Domini de Braybroke.

cùm Christianam Ledet magnarum opum hæredem duxisset, eius filius natu maior in Ledettorum nomen se adoptauit, à cuius è filio nepti altera, ad Latimeros, & per illos ad Griphinos, quorum nunc est patrimonium, deuenit. Inde Rockingham quondam Comitum Albæmarliæ castrum à Rege Guilielmo, vt in ipsius Commentario legitur, conditum, vallis, propugnaculis, duplicique pinnarum ordine munitum, collique affixum in memorôsp saltu, qui hinc Rockingham forest denominatur, Postea Heringworth olim Canteluporum, nunc Baronum Zouchæorum sedem præterfluit, qui ab Eudone filio minore Alani

Barones de Zouch

de la Zouch de *Asbbye* prognati in ampliſſimam Baronum familiam succreuerunt, quibus plurimùm honoris accessit ex nuptijs cum hæredibus Baronis de *Cantelupo*, & Baronis de *Sancto Mauro* quietiam ab hærede Domini Zouchæi de *Asbbye* Lupellisque Dominis de *Castell-Cary* in Comitatu Somersett. stemma deduxit. In hoc etiam saltu *Deane* vidimus, quæ vel eo nomine memoranda, quòd Brudenellorum sit elegans habitatio, è quibus Edw. Brudenell eques auratus non ita pridem defunctus, venerandæ antiquitatis summus fuit cultor, & admirator. Barones etiam de *Engayn* qui antiquæ & honoratæ nobilitatis, hîc ad *Blatherwic* (vbi nunc Staffordi equestris dignitatis incolunt,) sedem habuerunt, Castrumque quod *Hymell* vocabatur in monasterium *Finisheued* dictum commutarunt. Stirps eorum masculà ante ducentos annos defecit, filiarum verò prima Io. *Goldingtoun*, altera Laurentio *Pabenham*. & tertia Guilielmo *Bernak* viris ex Equestri ordine clarissimis elocata fuit. Nec *Welledon* silendum est oppidulum, cùm suos olim habuerit Barones: per Matildem enim filiam & hæredem Galfredi Ridell Baronis qui submersus erat cum filio Regis Henrici primi, ad Rich. *Bassett* filium Radulphi Bassett Iusticiarij Angliæ deuolutum est, in cuius stirpe ad Henrici vsq; quarti tempora permansit,

Deane.

Barones de Engayn.

Welledon.

Bassetti Barones de Welledon.

tunc

tunc enim per fœminas, (masculis deficientibus) Kneuetti & Alesburi j hæreditatem adierunt.

Ab *Heringworth* Wellandus *Collivestam* à Margareta Diuæ Elizabethæ auia exornatum, & Burghley ædes speciosissimas inuisit, quæ consultissimum & honoratissimum virum Guilielmum Cæcilium magnum Britanniæ columen, summum Angliæ Quæstorem Baronis titulo honorauerunt, & quas ille suis virtutibus ornauit, magnificentissimisque ædificijs nuper condecorauit: Latomiæ his subsunt antiquæ ad Bernech, è quibus & Petroburgense, & Ramsiense monasterium extructum, *Operose enim* (Ramsiensis historiæ verba legis) *Latomorum vires hic frequenter exercentur, semperque superest, in quo alterius requie reparata exerceantur.* Legiturq; in Charta Edwardi Cõfessoris. *Pro quatuor millibus anguillarum in Quadragesima, fratres de Ramsei habebunt, de territorio S. Petri, quantum sibi opus fuerit de lapidibus quadratilibus apud* Bernech, *& de petris murabilibus apud* Burgh. Post paucula hinc milliaria Wellandus delatus per *Maxey* castrum, & *Peyakirk* (vbi in primitiua Saxonum ecclesia *Pega* fœmina spectata, quæ nomen loco reliquit, Guthlaci soror cum sacris virginibus pietatis & castitatis documẽta, vt scribitur, præbuit,) paludibus illis, quas sæpe dixi, hauritur.

Burghley. Baro Burghley. Latomiæ. Bernech.

Comites habuit hic ager Siwardum, & eius filium Waldeofum præcipitata iam Saxonum monarchia, inde è Normannica stirpe tres Simones Siluanectenses, siue de *Sancto Licio*, qui etiam Huntingdoniæ Comites, Primus enim ex illis duxit Matildem alteram filiam & hæredem Waldeofi illius ex Iuditha nepti Guilielmi Conquestoris. Multis pòst annis Guilielmum *Bohun* Northantoniæ Comitem creauit Edwardus Tertius, cui successit Humfredus filius qui Essexiæ etiam Comes, & Thomas Woodstochius, qui Humfredi vnicam filiam Æleonoram in vxorem acceperat, à quo primùm ad Henricum 1111. Regem, posteà ad Staffordos cum alijs titulis descendit. Demùm post Edwardum Stafford Buchinghamiæ Ducem securi percussum, Edwardus Sextus Guilielmum Parrum titulo Northantoniæ Marchionis patrum memoria adauxit, qui non ita pridem, nulla suscepta prole, diem obijt.

Northamptonia Comites.

Pertinent ad hunc agrum Parochiæ 326.

Leicestershire.

NOrthantonensi ad Septentrionem finitima est prouincia Leicestrensis, in eo libro quo Angliæ lustrum condidit Guilielmus Normannus Lecestersyre dicta, vulgò Leicestershire, tota itidem campestris, frugibus opima, sed syluis maximam partem indiga. Ab ortu Rutlandia, & agro Lincolniensi, à Septentrione Nottinghamiensi, & Derbiensi, ab occasu Warwicensi præcingitur. Occiduam partem via militaris Romanorum Watlingstreat appellata, perstringit, & à Warwicensibus seiungit. Mediam *Soarus* flumen Trentam petens, alluit, Orientalem verò *Wreken* fluuiolus qui Soaro demùm commiscetur, placidè pererrat.

Watlingstreat.

Via illa, cuius agger planissimè hîc se exhibet, recta quasi linea in Septentriones tendit, & semel tantùm iuxta Lutterworth, *Swifto* fluuiolo interrumpitur, vbi ponte tamen coniuncta fuit, qui nunc interscissus in caussa est, cur via tam celebris minùs hodie frequentetur. Ad hunc pontem VENONES siue BENNONAS fuerunt, oppidum cuius meminit Antoninus, vbi militaris via se in duas partes diffidisse videatur. Ab his enim Antoninus ad ortum æstiuum, quà Lincolniam itur, *Verometum*, & ad occasum æstiuum quà in Walliam tendimus, *Ratas* collocat. Cùm autem Bennones hîc fuisse dico, non mihi meum est ex distantiæ ratione sommium, quæ tamen Bennauentæ, Ratis, & Manuessedo ad amussim respondet: sed pons iste Bennonum nomé se expressè ostendit, quod proculdubio à fluuio factum suspicor. *Beau* etenim Britannis idem est quod Latinis velox, & Anglis Swift, quo nomine accolis appellatur hîc fluuius, retenta in nostra lingua prioris nominis significatione. Cæterùm præter hanc nominis particulam nihil antiquarum Bennonum reliquum. *Etiam*, vt ait Poëta, *periêre ruinæ*. Nisi fortè Cesterouer amplissimi Equitis Fulconis Greuilli secessus, qui proximus est, ex eius sit reliquijs. Illud enim Cester locorum, quibus apponitur, vetustati contestatur, nec nisi vetustis vrbibus aut castris Saxones addiderunt.

Bennones, siue Venones.

Lutterworth.

Proximè hunc pontem Lutterworth cernitur emporiolum olim

olim Baronum de *Verdon*, sed cui maximum decus erat, qui ecclesiam hic rexit Ioannes *Wickliff* vir ingenio subacto, & sacris literis versatissimus, qui cum calamum in Pontificiam authoritatem, & Romanam ecclesiam strinxisset, non solum grauissimè exagitatus erat dum viueret; sed etiam anno post mortem quadragessimo primo, in corpus sæuitum fuit, quod Senensis Concilij mandato, exhumatum, & exustum erat. Iam. Wickliff. obijt. 1387

Hinckley, superiùs ad eandem adsidet viam, quæ (si fæciales nobis non imponunt) suum habuit Comitem Hugonem *Grantmaisnill* magnum Angliæ Oeconomum, siue Senescallum, cùm Guilielmus Rufus, & Henricus primus rerum potirentur. Ille autem duas suscepit filias, Petronillam Roberto Comiti Leicestriæ cum *Senescallia* Angliæ, & Aliciam Rogero Bigotto data. Ad orientalem sanè partem templi fossæ, & moles in eminentem altitudinem egesta cernuntur, quod Hugonis fuisse castrum ferunt incolæ. Hinckley.

Ad tertium hinc milliare sedet Bosworth antiquus mercatus vtpote cui hoc ius vnà cum nundinis obtinuit à Rege Edwardo primo Richardus Harecourt. Sub quo in extremam belli aleam auorum memoria cecidit regnum Anglicum. Henricus enim Richmondiæ Comes parua manu Richardum tertium, qui per summum scelus regnum occupârat, ibi prælio excepit, & dum pro patria fortiùs cum suis mori voluisset, fœlicius tyrannum vicit, & confecit, faustisque acclamationibus inter medias strages Rex salutatus, Angliam tyranni dominatione sua fortitudine vindicauit, & discordijs ciuilibus irriquietam sua prudentia recreauit. Vnde Bernardus Andreas Tholosas Poëta qui tunc vixit, in Oda ad Henricum VII. de Rosis quæ Henrici insignia erant ludens. Bosworth. 1485 Richardus tertius occisus.

Ecce nunc eunctis posuere venti
Murmura, præter Zephyrum tepentem.
Hic rosas nutrit, nitidosque flores
Veris amœni.

Alia ad viam memoria digna non occurrunt, nisi remotiùs *Ashbyes de la Zouch*, nunc Huntindoniæ Comitum villa amœnissima, quondam Alani *de la Zouch* Baronis, cuius clypeus ruber decem globulis aureis respersus erat. Hic cùm alteram hæredum Rogeri de *Quincy* Comitis Wintoniæ duxisset, opimam hæreditatem vxorio iure hoc in agro coluit. Verùm cùm Ioannem Comitem Warrenniæ in ius vocâsset, qui rem ferro non legibus decernere voluit, ab eo in aula regia Westmonasterij an- Ashby. Barones Zouch de Ashby.

no

no 1279. fuit trucidatus, & post paucos annos nepotis eius fi-
Hollandi Barones. liæ & hæredes hanc hæreditatem suis nuptijs in familiam Hollandorum, qui diu Barones fuerunt, (quorum hæreditas ad Louellos transijt, & *de Sancto Mauro*) transtulerũt. Hoc vero oppidum postea ad Hastingos devenit, è quibus Guilielmus ius Nundinarum ab Henrico VI. impetravit.

Soarus flu. medium agrum secare diximus, qui non procul ab hac via conceptus, & crebris perennium aquarum rivulis adauctus, leni tractu in Aquilonem lapsus primariam totius agri vrbem ab occasu, & Septentrione subluit, quæ *Legeceastria*, *Legecester*, Leicester. *Legeceaster*, & Leicester, apud authores vocatur. Hæc maiorem vetustatem, quàm venustatem præ se fert. Anno salutis 680. cum Sexwulfus Merciorum regnum in Episcopatus iussu Ethelredi Regis describeret, in hoc Episcopalem sedem statuit, ipséque primus sedit Episcopus: sed paucos post annos, sede aliò translata, hæc desijt dignitas, sensímque imminuta oppidi amplitudo, donec Edelfleda optima mulier, anno 913. reparauerit, & nouis mœnibus firmauerit, adeò vt Matthæus Parisiensis in Historia minori scripserit, *Legeceastria vrbs opulentissima, ac munitissima muro indissolubili, qui ſi fundamento roboraretur, nulli vrbium secunda fuisset.* Sub Normannorum ingressum satis frequens erat, plurimósque habuit Burgenses, è quibus duodecem (vt in Guilielmi primi libro legimus) cum Rege mittere veteri instituto tenebantur, *quoties ad bellum iret. Si verò per mare in hostes ibat, mittebant quatuor equos vsque Londoniam ad arma comportanda, vel alia quæ opus essent. Reddebat hæc ciuitas Regi per annum* XIX. *libras ad numerũ, & XX. in ora, & XXV. sextarios mellis.* Sed Henrici secundi temporibus magna miseriarum mole depressa fuit, mœniáque diruta, cùm Robertus cognomento *Bossu*, id est, *Gibbosus*, Leicestriæ Comes res nouas in principem affectaret. Quod his verbis docet Matthæus Parisiensis. *Propter contumaciam Comitis Roberti contra regẽ recalcitrantis obsessa est, & per regem Henricum subuersa nobilis ciuitas Leicestria, & muros qui videbatur indissolubilis fundituſ in circuitu diruti sunt. Vbi enim* (vt hoc è minori illa historia adiungam) *muris fundamento carentibus subfossis, & fulcimentibus tandem combustis, maxima fragmenta ceciderunt, quæ vsque in hodiernum diem propter cementi indissolubilem tenacitatem sepulcrorum retinent cum integritate magnitudinem.* Misera etiam eo tempore ciuium multatio, & miserum exilium, qui cùm data pecunia abeundi licentiam redemissent, in S. Albani, & S. Edmundi asyla trepidi con-

uolárunt.

postrunt. Castrum quoque propugnaculis munitum erat, sub quo pulcherrimum est Hospitale Collegiatum, siue Xenodochium, in cuius ecclesia Henricus Comes Lancastriæ, & Henricus Lancastrensis eius filius, qui primus Lancastriæ Dux fuerat, sepeliuntur. Dux enim ille cùm iam annorum plenus esset, hoc Xenodochium alendis pauperibus construxit, & consecrauit, de quo, in sua historia Henricus Knightonus Leicestrensis qui eo seculo vixit. *Henricus dux Lancastriæ primus Ecclesiã Collegiatam, & Hospitalem extra portam Australem Leicestriæ construxit, in qua constituit Decanum cum XII. Canonicis Prebendarijs, totidem vicarijs, & alijs ministris, centum pauperibus debilibus, & decem fortibus mulieribus, quæ debilibus inseruirent, dilibusque Hospitalem sufficienter dotauit.* Ad alteram vrbis partem inter lætissima prata, quæ Soarus irrigat, monasterium fuit, inde *de Pratis* dictum, de quo sic scripsit Knightonus ille. *Robertus de Bossu Leycestriæ Comes fundauit monasterium B. Mariæ de Pratis Leicestriæ, terris, possessionibus & redditibus luculenter dotauit; & ipse in eodem monasterio consensu Amiciæ vxoris Canonicus Regularis factus, quindecim annos in habitu Regulari Deo ibidem militauit, & Canonicus in Domino obdormiuit.* Scilicet vt Canonicali habitu pœnitendo corrigeret, quod in principem hostili animo insurgendo deliquerat. Quod nomen Romanis temporibus gesserit Leicestria, non conijcio. *Caer Lerion* in Nennij Catalogo vocari existimo, sed Leirum fabulosum Regem construxisse, per me, credat qui velit. RATAS fuisse quæ Ptolemæo facili errore RAGÆ vocantur, licèt distantia minimè repugnet, non asseuerabo, quum distantia & nomen potius dicant illas nunc Ratby nominari, rusticanum in saltu Leicestrensi viculum. Quæ illic sunt vetustatis indicia nescio, nec vetustatem adimat, si vetustum nihil occurrat in cultissima regione. Antonini verò descriptioni ita exactè congruit situs, duodecem à Benonis, & totidem à Verometo milliaribus, vt cùm nomen etiamnum sit integrum, non possum non RATAS existimare.

1330. Xenodochium. 1143. Rata. Ratby.

Huic vicinum est *Groby*, opimum, & amplum hæredium, siue vt nostri vocant *Manerium*, quod ab Hugone *Grantmaisnill*, quem magnis prouentibus ditauerat Guilielmus primus, per Leicestrenses Comites, & Quincios ad Ferrariorum familiam deuenit, è qua sex Domini de *Groby* floruerunt, demúmque relicta vnica filia Habella in Greiorũ nomẽ matrimonio intulit, à quo rursus proscriptione in patrimoniũ regium tandẽ recidit.

Groby. Barones de Groby.

Sed ad Soaram fluuium regrediamur, qui Leicestriam praterlapsus primùm *Mountsorell* cuius nomen præbet, quod ad Sacrum de *Quincy* Wintoniæ Comitem bello Baronico spectauit, hodiéque nihil est nisi rudetum: & inde post pauca milliaria in Trentam flu. desinit, parùm infra Loughborow mercatorium oppidum, quod vnum regnante Maria Baronem Edwardum Hastings suo nomine exornauit. Hanc esse regiam villam Saxonicè Lieghbuzg dictam, quâ Mariabus Guthulfum Britannis, anno Christi 572. ademisse tradit, nominis affinitas quodámodo probet. Nunc verò secundum locum à Leicestriæ inter omnia huius Comitatus oppida sibi suo iure vendicat, siue amplitudinẽ siue structuram, siue etiam syluarũ amœnitatem spectes, sub ipso enim Saltus de Charnwood, siue *Charley* longè expanditur, in quo *Beaumannoir* viuarium cernitur, quod Domini de *Bellomonte*, vt accepi lapideo muro circumsepserunt. Hi ex familia Francica (vt vulgo creditur) orti circa Edwardi secunda tempora in Angliam venerunt, & ex nuptijs Aliciæ filiæ Alexandri *Comyn* Comitis *Boghaniæ* in Scotia, cuius mater vna erat hæredum Rogeri de *Quincy* Comitis Wintoniæ, amplissimam hæreditatem adierunt, Vicecomites de *Bell-monte* sunt creati, & in magnam familiam propagati. Verùm cùm Guilielmus Vicecomes vltimus sine sobole obijsset, eius soror Domino Loucllo nupta est, & patrimonium variè distractum. In hac Septentrionali parte nihil aliud memoratu dignum occurrit, nisi quà Trenta allabitur, *Dunnington* castellum antiquum à primis Leicestriæ Comitibus extructum conspiciatur, quod posteà fuit Joannis *Lacy* Comitis Lincolniæ, quibus fori mercatorij, & nundinarum ab Edwardo primo huic obtinuit. Verùm cum in Baronum proscriptione sub Edwardo secundo possessiones proscriptæ variè distraherentur Hugoni *le Despencer* iuniori Rex hoc Manerium elargitus est.

Mountsorell.

Loughborow.

Charnwood Forrest.

Vicounts Beaumont. *Vide* 414.

Dunnington.

Orientalem agri partem, quæ collina est, exornarũt celebrioris notæ duo præcipua loca, VEROMETVM cuius meminit Antoninus, & *Burton Lazers* superioribus sæculis admodum celebre.

Verometum.

VEROMETVM nomine nunc deperdito, eò loci sedisse videtur, quem hodie Burrowhill & Erdburrow vocitant. Inter Verometum enim & Ratas XIII. interiacent apud Antoninum milliaria, totidem verò inter Ratby, & hunc locum, inter Verometum & Margidunum XII. itidem numerat milliaria, nec pluribus abest ab hoc loco *Margedouerton*, quod olim Margidunum.

num. Hodiernum etiam nomen Burrow à Burgh promptauit, quod Saxonibus loca munita denotauit. Sed quod altissimum est, eo ipso loco collis vndique præceps attollitur, in cuius summo, oppidi diruti manifesta sunt vestigia, duplex fossa, & ipsorum mœnium tractus, quæ octoginta plus minus iugera intluserunt. Nunc autem ager est restibilis, & re nulla æquè celebris, quàm quòd hic gymnica quotannis exerceat iuuentus circumuicina. Burtonus autem cognominatum Lazers à Lazaretis (sic Elephantiacos, siue leprosos vocârunt,) Nosocomium erat, siue Hospitium opulentum, cuius præfecto omnes Lazaretorum in Anglia ædiculæ quodammodo suberant, vt ille præposito Lazaretorum Hierosolymis. Primis Normannorum temporibus collecta per Angliam stipe constructum ferunt, quo tempore lepra quæ nonnullis Elephantiasis, grauissimè vi contagionis per Angliam serpsit. Tunc enim creditum est morbum illum primùm ex Ægypto in hanc insulam demigrâsse, qui subinde se in Europam profudit, primùm Pompei Magni ætate, postea sub Heraclio, & aliis, vt ex historijs videre liceat; sed nũquam quòd legerim, ante illa tempora in hanc insulam irrepsit. Burton Lazers. Lepra in Anglia.

Comitibus suis viris longè clarissimis insignis semper erat hæc Leicestrensis prouincia. Cũmque hæreditarios habuerit Saxonico tempore Comites, eos sua serie primùm enumerabo, vt Thomas Talbottus rei antiquariæ peritissimus è regijs archiuis mihi descripsit. Æthelbaldi Merciorum Regis tempore anno salutis 716. Leofricus Leicestriæ Comes erat, cui recta linea successerunt Algarus primus, Algarus secundus, Leofricus secundus, Leofstanus, Leofricus tertius, qui Conuentriæ sepultus, Algarus tertius, cuius filij fuerunt Eadwinus Comes Marchiæ, Morkarus Comes Northumbriæ, & Lucia filia quæ primò Iuoni *Talboys* Andegauensi enupta, postea Rogero de *Romara*, vnde Guilielmus de *Romara* Lincolniensis Comes enatus est. Nunc deficiente huius Saxonicæ familiæ stirpe mascula, Saxonicóq; nomine quasi peregrinato, Robertus de *Bellomonte* Normannus, Dominus de *Ponte Audomari*, & Comes *Mellenti* Leicestriæ Comes ab Henrico primo creatus fuit, vir scientia clarus, eloquio blandus, astutia perspicax, prudentia sagax, ingenio versipellis; qui cum in summo statu gloriæ degeret, alius quispiam Comes ei coniugem abripuit. Vnde in senectute mente turbatus in tenebras mœroris incidit. Huic successerunt filius cognomento *Bossu*, nepos cognomento *Blanchemaines*, & abne- Comites Leicestriæ.

❧ *Radulphus de Diceto in Epistola de contemptu mundi verba.*

pos *Fitzparnell*, omnes prænomine Roberti. Quorum postremus iste Fitzparnell à Parnella matre Hugonis *Granmesnil* filia, & sola hærede cognominatus, sine prole obijt. Paucis pòst interiectis annis Simon de *Monteforti* regio Francorum oriundus sanguine, qui ex Roberti *Fitzparnell* sorore natus hunc honorem gessit, inde Ranulphus tertius Comes Cestriæ, non iure hæreditario, sed Principis gratia, postea Almaricus filius Simonis de Monteforti, demum Simon de Monteforti Almarici filius, in quem tanta, & tam secunda erat regis Henrici III. voluntas, vt illum exulantem è Gallijs vocarit, opibus cumularit, Comitatu Leicestriæ, & sororis nuptijs honorarit; Ille autem cùm beneficijs obrutus, nullam referendæ gratiæ facultatem haberet (quæ hominum improbitas est) odisse cœpit, Regem optimè meritum pessimè exagitauit, cúmque seditiosis Baronibus horrendas intestini belli tempestates excitauit, in quibus ipse tandem cecidit: honores verò & possessiones Edmundus Gibbosus Lancastriæ Comes Henrici tertij filius minor à patre victore accepit. Deinceps verò inter Lancastrenses familiæ titulos diu quasi delituit hic honor, Matildísq; Henrici Ducis Lancastriæ filia Guilielmo Bauaro Hollandiæ, Zelandiæ, &c. Comiti enupta, Leicestriæ etiam titulum adiunxit. Sed ea sine prole defuncta, reuersus est ille honor ad Ioannem Gandauensem Lancastriæ Ducem qui Blanchiam alteram Matildis sororem duxerat. Iam inde Lancastrensi familiæ coaluit, donec nostra memoria, in illo honoratissimo Heroë Roberto Dudleio resplenduit, quem Leicestrensis Comitatus gladio, anno sui regni sexto cinxit DIVA nostra ELIZABETHA, Belgica diuturna bellorum tempestate iactata ad gubernacula tractanda communibus votis, & suffragijs vocauit, quíque nuper 1588. vitam cum morte commutauit.

Intra hunc agrum sunt Parochiales Ecclesiæ 200.

Rutlandshire.

RVtland, Saxonicè Roteland, Leicestrensi agro quasi includitur, nisi à Meridiè, quà Wellando flu. incumbit, & ab ortu quà Lincolnienses attingit: non minori soli vbertate, & amœnitate, licèt spatio sit multò minori, vtpote totius Angliæ pro-uinciola minima. Forma enim ferè circulari circumscripta,

cumſcripta, tantum circuitu colligit, quantum expeditus eques vno die conficere poſſit. Vnde fabulantur incolæ Regem neſcio quem Rutto cuidam tantum terræ donâſſe, quantum vno die circumequitare poſſet: illum autem equitem hunc agrum præfinito tempore circumequitaſſe, & inde dono accepiſſe, ſuúmque ipſius nomen impoſuiſſe. Sed faceſſant huiuſmodi fabulæ, nolumus fabulæ licentia veritatem vulnerari. Quum verò paſſim rubeat hæc terra, vſque adeò vt etiam ouium velleræ rubedine inficiantur, rubrúmque Saxonibus Roet, & Rud dictum fuerit, nonne Rutland quaſi terra rubra, nominatam ſuſpicemur? *Conueniunt rebus*, vt inquit Poëta, *nomina ſæpe ſuis*. Nomina autem locis vbique gentium à rubedine facta fuiſſe *Rutlan* caſtrum Walliæ in rufeſcente littore extructum, Rubrum promontorium, Mare Rubrum inter Ægyptum & Arabiam, Erytheia Ioniæ, & ſexcenta alia ſatis ſupérque probent: vt non ſit cur deinceps fabulis hac in re fidem adhibeamus. Cæterùm hæc prouinciola ſeriùs in Comitatum inſtituta videatur. Nam Edwardi Confeſſoris tempore Northantonenſis agri pars cenſebatur, & hiſtorici noſtri qui ante trecentos annos ſcripſerunt, in Comitatuum numero non repoſuerunt.

Rutlandiæ vndè nomen.

Waſh, ſiue *Gwaſh* fluuiolus, qui hunc agrum ab occaſu in Ortum quaſi medium intermeat, in duas diſpeſcit partes. In citeriori ſiue auſtrali Vppingham accliui loco ſedet, vnde & nomen inditum, non ob aliud memorandum, quàm quòd totius agri primarium habeatur oppidum, & ſcholam elegantem oſtendat, quam vti etiam aliam *Okehamiæ*, ad puerorum ingenia bonis literis excolenda laudabili inſtituto R. Ihonſon verbi diuini miniſter nuper poſuit. In vlteriori parte trans fluuium inter colles amœna admodum & fœcunda vallis ſubſternitur, *The Vale of Catmoſe* hodie dicunt, à *Coet maes* forſitan, quod Britannicè campum nemoroſum ſonat. In huius medio Okeham ſubſidet, quod pari etiam ratione à quercubus nomen aſſumpſiſſe videatur, vbi iuxta templum fatiſcentia mœnia vetuſti caſtri ſuperſunt, quod Walkelinum de *Ferrarijs* primis Normannorum temporibus extruxiſſe fama obtinet. Ferrariorum autem fuiſſe habitationem præter famam, ferreæ equorum ſoleæ quibus pro inſignibus olim vſa erat illa familia, portæ, & in aula affixæ ſatis apertè comprobent. Poſteà ad Dominos de *Taſteſball* ſpectauit, ſed cùm Rex Richardus ſecundus Edwar-

Vppingham.

Okeham.

dum Ducis Eboracensis filium in Rutlandiæ Comitem euexerat, hoc etiam castrum eidem donauit. Patrum verò memoria obtigit Thomæ Cromwello in sedem Baroniæ, quem ad altissimam dignitatem Henricus VIII. extulit, & statim cum in inuidiarum procellas multa moliendo se coniecisset, ex improuiso & vita, & honore spoliauit.

Cromwelli Baronet.

Burly.

Harringtoni.

E regione ad Ortum valli bellissimo situ impendent **Burly** quondam Sapcottorum, nunc Haringtoniorũ ædes, qui ex nuptijs cum filia & hærede *Colpeperi*, hæreditatem adeò opulentam adierunt, vt his in locis iam inde fuerint florentissimi, quemadmodum anteà Colpeperi ad quos *Brusæorum* opimum patrimonium descenderat. Brusæi verò isti latifundia hîc iure clientelari à Scotiæ regibus acceperant, qui cùm Huntingdoniæ essent Comites, plurimos per Angliam redditus habuerunt. In Orientali autem parte ad *Guash* flu. sunt **Wigcasterton** de quo posteà, & **Riball**, vbi, cùm maiores nostros ita fascinasset superstitio, vt Deorum multitudine Deum verum propemodum sustuliſſet, Tibba minorum gentium Diua, quasi Diana ab aucupibus, vtique rei accipitrariæ præses, colebatur. Sed noua hæc sunt præ viculo in Septentrionali agri limite, qui hodiè *Margedouerton* appellatur. MARGIDVNVM autem olim fuisse quod proximè post Verometum memorat Antoninus, & nomen & distantia à VEROMETO, & PONTE oppido, siue *Paunton*, quibus apud Antoninum interponitur, satis dilucidè doceant. A marga & situ nomen illud antiquum mutuatum videatur. *Marga* enim Britannis genus terræ qua agros aluerunt, & *Dunum* collem denotauit, vti Saxonica adiectio **Duerton** æditioribus solummodò locis conuenit. In hac tamen nominis notatione hæsitamus, cùm Marga hoc in loco sit rarior (fortasse quia non quæritur) nisi Margæ nomine Gypsum vocarint Britanni, quod in vicinia effodi accepimus, cuius vsum in albarijs, sigillísque, Romanis longè gratissimum fuisse in naturali historia testatur Plinius.

Aucupij Diua.

Margetouerton. Margidunum.

Marga.

Hanc prouinciolam Eadithæ vxori testamento legauit Edwardus Confessor, ea tamen lege, vt post eius mortem S. Petro Westmonasterij cederet. Hæc enim testamenti sunt verba. *Volo quòd post mortem Eadgithæ Reginæ coniugis meæ,* **Roteland** *cum omnibus ad se pertinentibus detur monasterio meo beatissimi Petri, & reddatur sine tardatione Abbati & monachis ibidem Deo seruientibus in perpetuum.* Hoc tamen eius testamentum induxit Guilielmus Normannus,

mannus, qui magna parte ſibi reſeruata, reliquam inter Iuditham Comitiſſam, cuius filia Dauidi Scotorum regi nupſit, Robertum Mallet, Ogerium, Giſlebertum de *Gaut*, Hugonem Comitem, Albericum Clericum, aliósq; diuiſit. Weſtmonaſterio verò primùm decimas, poſteà ſolam eccleſiam de Dunham cum appendicibus reliquit.

Comites numerat non multos. Primus Rotelandiæ Comes erat Edwardus ex familia Eboracenſi, qui etiam Dux Albemarlæ, ille ſcilicet, qui conſilia nefaria de tollendo Rege Hen. IIII. ſummo cum ſcelere decoxit, poſteáque pari cum leuitate aperuit. Illi ſucceſſit Edwardus Richardi Ducis Eboracenſis filiolus, qui in prælio ad Wakefield cum patre interemptus. Multis pòſt annis Henricus VIII. Thomam Mannors in Rutlandiæ Comitem extulit, qui ampliſſimam Roſſorum hæreditatem in circumuicinis regionibus iure Æleonoræ auiæ creuerat. Huic ſucceſſit Henricus, & illi itidem Edwardus filius, in quem, vt nihil aliud dicam, illud Poetæ veriſſimè & optimè conuenit. *Rutlandia Comites.*

Nomen virtutibus æquat,
Nec ſinit ingenium nobilitate premi.

Verùm ille præpropera morte in cœleſtem regionem receptus Ioanni fratri honorem reliquit, qui etiam ſtatim fato euocatus ſucceſſorem habet filium Rogerum teneris quidem annis, ſed qui auitæ virtutis iam ſpecimen inſigne præbet.

Eccleſijs Parochialibus 47. ornatur hæc Prouincia.

Lincolnſhire.

RVtlandiæ ad Ortum adnectitur Comitatus Lincolnienſis, Saxonicè Lincollſcyne, Normannis ſub primum ingreſſum *Nicolſhire*, vulgò Lincolnſhire. Regio ampliſſima, per ſexaginta ferè milliaria in longitudine iacet, Latitudinem alicubi ſuper triginta extendit, alendis frugibus, paſcendis pecoribus miciſſima, frequentibus oppidis exculta, & crebris fluminibus rigata. Quà ſolem Orientem ſpectat, ſupercilio longe circumducto inflexa Oceano Germanico pulſatur, à Septentrione

ad *Abum* siue Humber æstuarium pertinet, ab Occasu Nottinghamienses spectat, & à Meridie Wellando flu. à Northantonienſibus discluditur. Hæc omnis in tres diuiditur partes, quarum vnam Holland, alteram Kesteuen, tertiam nostra lingua appellamus Lindsey.

Hollandia. *Hollandia*, Ingulpho *Hoilandia*, ad mare est, pabulo luxurians & armentis diues, verùm ob graues halitus minùs salubris, tota nimirum paluſtris, & perinde vt Hollandia Germaniæ, aquis ita permadet, vt pressa hauriat vestigium, & pedum pulsu tentata quatiatur; vt inde nomen inditum videatur, nisi quis malit *Hoilandiam* verum esse nomen, & illud à fœno impositum. Æstuario illi incumbit, quod Ptolæmeo METARIS, pro *Maltraith*, dicitur, hodie the Wathes. Æstuarium hoc est amplissimum & notissimum, intumescente æstu aquis offertum, deferuescente, iter sed admodum periculosum præbet, quod Ioannes Rex suo damno didicit. Dum enim bello Baronico hâc iter faceret, subitò irruentibus vndis, ad Wellstreame omnia impedimenta, & regium apparatum amisit, vt author est Matthæus Westmonasterienſis.

The Washes.

Bifariam diuiditur hæc Hollandia, in Inferiorem, & Superiorem: Inferior quæ torrentibus implicata est, paludes vix ipsis incolis peruias, & quamuis sit situ depressior, hinc tamen contra Oceanum, illinc contra immensam vim aquarum quæ superiorem Cantabrigienſis agri partem obruit, oppositis erectisque aggerum magnis molibus defenditur, è quibus celeberrimus est *Southy banke* qui ad *Crowland* incipit. Hoc clarissimum est huius regiunculæ oppidum, nomenque sonat, interprete Ingulpho huius Abbate, *Cruda & cænosa terra*. Locus (vt Monachi scribunt) obuersantium nescio quarum vmbrarum terriculamentis olim infestus, priusquâ Guthlacus vir summa sanctitate heremeticam vitam illuc duxisset, in cuius honorem maximis impensis instabili, & lubrico solo monasterium fundauit Rex Merciorum Æthelbaldus, religione & opibus admodum illustre ad riuulorum confluentes duplici, siue potiùs decussato ponte coniunctos. De quo, Fælicis Monachi satis antiqui versiculos è Guthlaci vita, si placet, habe.

Southy-dike alijs. Crowland.

Nunc exeret ibi se munificentia regis,
Et magnum templum magno molimine condit.
At cum tam mollis, tam lubrica, tam male constans
Fundamenta palus non ferret saxea, palos

Præcipit

Præcipit infigi querceo robore cæſus,
Lœuáque inque nouem ſpatio rota fertur arenæ,
Inque ſolum mutatur humus ſuffulta ſequi tali
Cella baſi, multo ſtat conſummata labore.

Si dæmonas Crowlandicos labijs pendentibus, ore igniuomo, vultu ſquamoſo, vertice groſſo, dente fero, mento peracuto, gutture rauco, pelle nigra, ſcapulis contractis, ventre capaci, lumbis ardentibus, vncis cruribus, clunibus caudatis, &c. qui his locis anteà oberrabant, & plurimum moleſtiæ Guthlaco, & monachis faceſſebant, è Monacho illo tibi deſcriberem, tu certè ſuauiter rideres, aſt ego certè multò ſuauiùs inſanire viderer. Superiùs ad eundem fluuium Spalding ſedet riuulis, & incilibus vndíq; concluſum, à quo vſque ad Deping, quæ decem milliaribus abeſt, Egelricus Crowlandiæ Abbas, qui poſteà Epiſcopus Dunelmenſis, *per medium vaſtiſſimæ forreſtæ, & profundiſſimorum mariſcorum*, vt inquit Ingulphus, *de lignis, & ſabulo calcetum ſolidũ viatoribus fecit, quod ex eius nomine* Elrichroad *nominatum erat.*

Dæmones Crowlandici.

Spalding.

In ſuperiori Hollandia, quæ magis ad Arctum vergit vbi *Withama* fl. in Oceanum exit, floret Boſton, rectiùs *Botulphi town*. A Botolpho enim Saxone ſanctiſſimo qui ad *Icanhoe*, teſte Beda, monaſterium habuit, nomen deportauit. In miſerandam hoc oppidum, regnante Edwardo primo, concidit ruinam. Serpentibus enim eo tempore per vniuerſam Angliã perditis moribus, militares quidam viri, nundinis frequentibus haſtiludium hîc indicentes, ementito monachorum, & Canonicorum habitu acceſſerunt, ignem oppido plurimis in locis ſubiecerunt, præcipiti impetu in mercatores irruerunt, multa rapuerunt, plura cremauerunt, adeò vt hiſtorici noſtri, auri argentíque venas (quod de Corintho deleta ſcribunt antiqui) in commune tunc fluxiſſe ſcripſerint. Horum anteſignanus Robertus Chamberlanus cùm facinus commiſſum, & dedecus admiſſum confeſſus eſſet, ſuſpendio perijt: nec tamen vt criminis conſortes deferret, vllo modo adduci potuit. Sed meliora tempora Botolphi oppidum ex cineribus dennò excitârunt, hodiè enim & ædificijs elegans, & commercijs frequens eſt, incolæ enim tùm mercaturæ, tùm rei ſaginariæ ſtrenuè incumbunt. Huic vicina erat Baronia de *Crown* ſiue *Credenis*, è qua familia Alanus de *Crown* Prioratum de *Freſton* poſuit, cuius è Guidone nepote abneptis Petronilla vnica hæres per nuptias primùm ad *Longocampos*, à quo *Pedwardini*, ſecundò ad Ioannẽ de *Vallibus* à quo

Botulphi town.

Prælatus monachorum habitu.

Barones de Baruno Crouna.

quo Barones de *Roos* sunt procreati, hæreditatem non exiguam transtulit. Vltra vix ad sex milliaria extenditur Hollandia nostra, quam vniuersam Guilielmi primi largitione accepit Yuo *Talbois* Andegauensis, frater Fulconis Hierosolymarum Regis, cuius insolentiam non ferens Herwardus Anglus vir spei bonæ, atque acris animi plenus, filius Leofrici domini de *Brune*, siue *Burne*, cùm sua, & suorum salus iam agi viderit, baltheo militari à Branno Petroburgensi Abbate, cuius stomachus in Normannos etiam eruperat, cinctus, bellum in illum mouit, sæpiùs fudit, demúmque captiuum abduxit, & ita redimi passus est, vt ipse in regis gratiâ receptus, in eius fide, & clientela diem obierit. Hoc enim meruit virtus, quæ & in hoste laudatur. Filia autem eius Hugoni Enermuæ Depingi Domino enupta eius hæreditatem adijt, quæ posteà vt accepimus, ad Barones de *Wake* deuoluta erat. Wakorum enim familia ditata possessionibus *Estotevillorum* hoc in tractu vsque ad Edwardi II. tempora inprimis illustris erat, tunc etenim per filiam, nuptiarum iure ad Cantij Comitem Edmundum de *Woodstock* filium Regis Edwardi Primi, eorum hæreditas deuoluta est. E filijs autem iunioribus antiqua & præclara familia Wakorum de *Blisworth* in Comitatu Northantonensi est propagata.

Herwardus Anglus.

Ingulphus Croylandensis.

Barones de Wake.

Kesteuen.

Altera pars huius regionis vulgò Kesteuen, Æthelwardo antiquo authori *Ceostefne sylua* vocatur, Hollandiæ ab occasu adiacens cœlo multo salubriori, & solo nó minùs pingui. Maior hęc est, & pluribus vndiq; enitet oppidis. In limine ad Wellandum fluuium Stanford sedet, Saxonicè Stanford è saxo structili, vnde & nomen, ædificatum. Oppidum frequens & varijs immunitatibus ornatum, muróq; firmatum, *Geldum*, vt est in libro Censuali, *pro duodecem Hundredis, & dimidio dedit in exercitu, nauigio, & Danegeld, ibiq; fuerunt sex costodiæ.* Cùm Edwardus senior australes fluminum ripas contra Danos ex Aquilone irruentes communiret, è regione etiam huius in australi ripa (quę nunc Stanford Baron vocatur) firmissimā arcem construxisse, author est Marianus. Nusquam tamen hodie apparet, nam quod intestino bello Stephanus contra Henricum Andegauensem firmauit, in ipso oppido fuisse, & fama obtinet, & ipsius area etiamnum ostendit. Regnante Edwardo tertio cœpta hîc Academia, & bonarum literarum professio (quod suæ gloriæ inprimis ducunt ciues. Cùm enim Oxoniæ inter studiosos Boreales & Australes omnia litibus feruerent, magnus studiosorum numerus huc cócessit,

Stanford.

cessit, paulò tamen pòst Oxoniam reuersi Academiæ huic orienti, vt initium, ita finem citò posuerunt: cautúmq; deinceps iureiurando, ne quis Oxoniensis publicè Stanfordiæ prælegeret. Nihilominùs illa mercimonijs floruit, donec ardente inter familiam Lancastrensem & Eboracensem ciuili bello, Boreales milites irrumpentes cædibus, & incendijs omnia miscuerint. Nec inde verò dignitatem pristinam plenè recuperare potuit. *Academiæ Stanfordia inceptæ.*

Licèt nonnulla antiquitatis indicia hîc supersint, traiectúmq; olim fuisse via militaris Romanorũ, quæ statim te ex oppido in Boream proficiscentẽ excipit, satis declaret: GAVSENNAS tamẽ quas non procul hinc statuit Antoninus, fuisse fidem non faciunt. Sed quum ad vnum hinc milliare sit viculus Bigcasterton, quo vel nomine vetustatis nota apparet, qua *Gwash*, sine *Wash* flu. militaré viam transuersam secat, affinitas nominis *Gwash* cũ Gausennis, distantia non refragante, iussit vt illas Bigcastertons dici existimẽ donec dies certiora docuerit. Si opiner Stanfordiã ex huius ruinis emersisse, & hanc agri partẽ à Gausennis *Kesteuen* dici, vt altera pars *Lindsey* à Lindo ciuitate, sit quęso opinio mea, iudicium vestrum, Has Gausennas corruisse creditur, cùm (vt habet Huntingdonensis) Picti & Scoti omnem regionem ad Stanfordiam vsque diripuissent, vbi Hengistus noster cum suis Saxonibus indefessa vi, & eximia fortitudine furentibus barbaris ita iter occlusit, vt plurimis peremptis, pluribus captis, reliqui fugam vndique capesserent. Sed ad reliqua pergamus. *Gausenna.* *Bridgecasterton.*

In orientali Kesteuenæ parte quæ ad Hollandiam vergit, tendentibus in Boream ordine succedunt, primùm Deping, id est, vt author est Ingulphus, *profundum pratum, vbi Richardus de Rulos Guilielmi Conquestoris Camerarius Weilandum flumen fossato excludens quòd sæpe inundauit, & edificans super fossatum plurima tenementa, magnam villam fecit.* Deinde Burne Edmundi Regis inauguratione & castro Wakorum notum, qui ab Edwardo primo mercatus iura huic oppido obtinuerunt. Magis ad ortum est *Irnham* Baronia olim Andreæ *Luterell*. Posteà Sempingham religioso ordine Gilbertinorũ à Gilberto loci Domino instituto celebre, Ille enim vir planè mirabilis, vt scribunt monachi, & in custodia mulierum gratiæ singularis, anno à Christo nato 1148. contra Iustiniani constitutiones, quæ duplicia monasteria, id est, virorũ simul & mulierum vetabant, verùm Eugenij 111. Pontificis Romani authoritate munitus, ex viris & mulieribus sectam instituit, quæ ita excreuit, vt ipse tredecem cœnobiorum huius ordinis fundamenta *Deping.* *Burne.* *Luterell Barones.* *Sempingham.*

Gilbertini fratres & sorores.

fundamenta iecerit, & Gilbertinos fratres 700. sorores 1160. in suis cœnobijs vinus habuerit, verùm pudicitiæ dubiæ. Vnde de illis Nigellus, qui sub id tempus vixit:

Scriptus.

Harum sunt quædam steriles, quædam parientes,
Virgineóq; tamen nomine cuncta legunt.
Quæ pastoralis baculi dotatur honore,
Illa quidem melius, fertiliúsque parit.
Vix etiam quenis sterilis reperitur in illis,
Donec eis ætas talia posse negat.

Barones de Folkingham.

Inde Folkingham nunc Clintonorum habitatio, olim Baronia Gauntorum, qui à Gisleberto de *Gaunt* nepote Baldwini Comitis Flandriæ sunt prognati, cui magni redditus munificentia Guilielmi Conquestoris obtigerunt, filius eius Gualterus de *Gaunt*, Gilbertum Comitem Lincolniæ à Stephano creatum, & Robertum de *Gaunt* progenuit. Comes verò vnicam filiam reliquit Simoni tertio Northantoniæ Comiti enuptam, & fine sobole defunctam, cui patruus Robertus successit in Baronia, patérque fuit Gilberti *Gaunt*, cui titulum Comitis Lincolniæ concessit Ludouicus Francicus à Baronibus contra Ioannem Regem euocatus, cuius filius Gilbertus tertius genuit Gilbertum quartum, & Margaretam nuptam Guilielmo *Kerdeston*, Gilbertus autem quartus cùm prole careret, Edwardum primum Regem Angliæ hæredem scripsit, Edwarduſq; secundus hanc Baroniam Henrico de *Bellomonte* dedit. Huic vicinum est Skrekingham Alfrici secundi Leicestrensis Comitis fato signatum, quem Hubba Danus interfecit. De quo loco videtur Ingulphus loqui, cùm scribit *In Kesteuen cæsi sunt tres reguli Danorum quos sepelierunt in villa quæ ante* Laundon *nunc verò pro trium regum sepultura* Treking-ham *appellatur*. Deinde Sleford Lincolnienſium Episcoporum castellum, ab Alexandro episcopo extructum, & nunc Dominis suis Gilberto de *Gand*, & Roberto de *Umfranuile* Augusiæ Comite celebratum, quasi recta linea collocantur.

Skrekingham.

In occidentali parte huius Kesteuenæ, in huius, & Leicestrensis agri collimitio castrum *Belvoir*, sic dictum à bello prospectu, colli satis accliui imponitur. Toteneium Normannum conditorem ferunt, à quo per Albenios Britones, & Rossos, ad Mannoros Rutlandiæ Comites hæreditariò deuenit. Quorum primus Thomas, vt accepi, nouis ædificijs excitauit, cùm plures annos quasi ruinis suis sepultum iacuisset, in inuidiam enim Tho. Domini *Rosse* qui Henrici VI. partes sequebatur, quodammodo

Belvoir, siue Beuer castle.

dirutum

dirutum erat. Sub hoc inueniuntur Astroites lapides, qui fiellulas inuicem connexas repræsentant, in quibus radij eminent singulis angulis quini, & singulis radijs cauitas media subsidet. A Victoria hic lapis apud Germanos nomen inuenit, quòd, vt est apud Georgium Agricolam libro 6. Fossilium, putant illum qui gestauerit, causam obtinere, & hostes vincere. An tamen hic noster, vt ille Germanicus, in aceto positus, se loco moueat, & in orbem nonnihil torqueat, mihi nondum experiri licuit. Vallis autem quæ huic castro subiacet, The Vale of Beluer, inde vulgo vocatur, satis ampla est, frumentarijs campis, & pascuis admodum læta, & in tribus Comitatibus Leicestrensi, Nottinghamiensi, & Lincolniensi censetur. Astroites lapis. The Vale of Beluer.

Hanc agri partem *Witham* fluuius lucijs fœcundus, sed exilis perfundit, & à Septentrione circumscribit. Ad sui cognominis viculum ortum habet, non procul à ruinis castri Bitham, quod (vt in antiqua Genealogia habetur) Guilielmus primus Stephano Comiti Albemarlæ, & Holderneſſiæ donauit, vt inde haberet, quo filium infantulum siligineo pane nutriret (cùm Holderneſſius auenaceo tunc tantùm vesceretur) qui nunc tamen vix ibi in vsu. Sedes hæc regnante Henrico III. & quasi caput fuit Baroniæ Coluillorum qui diu summo honore floruerunt, defecerunt verò sub Edwardo III. & hæreditatem vxorio iure adierunt Gernonij, & Basseti Domini de *Sapeal*. *Witham* fluuius statim à fontibus Paunton oppidum habet quod vetustatis nomine se venditat, & tessellata Romanorum pauimenta sæpè effodit, ponte hîc fluuius constratus erat; nam AD PONTEM hoc esse, quem septem milliaribus à Margiduno seiunxit Antoninus, nomen *Paunton* cum distantia non solum à Margiduno, verùm etiam à *Croco-calana* facilè conuincit. CROCO-CALANA enim Antonino dicebatur illud oppidum quod nobis Ancaster, & hodie nihil nisi platea longior est ad viam militarem, cuius vna pars non ita pridem Vescios, altera Cromwellios Dominos agnouit. Britannicum illud nomen à situ assumpsisse videtur, *Crue mawr* Britannis collem magnum, & *Crue creubdiwr*, tumulum occidentalem significasse apud Giraldum Cambrensem, & Nennium legimus; sed quid velit illud *Calana*, viderint alij. Antiquitatis memoriam in hoc oppido propagant numismata Romanorum, hypogæa sæpiùs aperta, & quatuordecem illa milliaria quæ inter hoc & Lincolniam interiacent per ericetum quod Ancaster heath vocamus, tot enim inter *Croco-calanum*, & *Londinum* numerat Witham fl. Witham. ✱ Coluilli Barones. Paunton. Paun. Croco-calana. Ancaster.

numerat Antoninus. Sed ad flumen.

Grantham. Post *Pauerum*, visitur Grantham, oppidum non infrequens, schola à Richardo Foxo Wintoniensi Episcopo, & templo speciosò exornatum, cuius sacra pyramis admirandam in altitudinem ædita fabulis est famigerata. Sub hoc iuxta Berlarton vicu-

Cassis aurea. lum, æneum vasculum patrum memoria, aratro erutum fuit, in quo cassis aurea antiquissimæ formæ gemmis distincta reperta, quæ dono data Katherinæ Castiliæ Henrici VIII dotariæ. Hinc longo cursu Withamia in Septentriones fertur, non procul à

Somerton. *Lib. Dunelm.* Somerton castro, quod Antonius Beccus Episcopus Dunelmensis construxit, Edwardóq; primo donauit, à quo statim dono accepit Guilielmus de *Bellamonte* cognatione stirpi Francicæ

Domini de Bello-monte. annexus, qui tunc temporis in Angliam venit, & familiam Vicecomitum de *Bellomonte* propagauit, quæ superiori sæculo quodammodo defijt, cùm Guilielmi Vicecomitum vltimi soror vnica & hæres è filia Guilielmi Phelips Baronis Bardolphi suscepta, nuberet Ioanni Domino Louell de *Tichmersh*. Sed de hac familia anteà, in Leicestrensi Comitatu diximus. Paulatimq; inde

Pag. 402. in Euroaustrum vergens fluuius per palustrem regionem infra Boston in mare Germanicum se exonerat, cum Kesteuenam à Septentrione circumscripserit.

Ad alteram Withamæ ripam iacet pars huius agri tertia Lindsey, Bedæ *Lindissi* ab vrbe primatia nominata, quæ Hollandia, & Kesteuena maiori vasta fronte in Oceanum procumbit,

Lindsey. quo ad ortum & Aquilonem diuerberatur, ad occasum Trenta

* Fossedike, *Henedenus.* flumine, ad meridiem à Kesteuena Withama illo, & * fossa inciliseiungitur, quam Henricus primus per septem milliaria à Withama in Trentam perduxit, vt Lincolnienſibus ad subuehenda necessaria visui esset. Quà Trentam attingit hæc fossa,

Torksey. Torkſey Saxonicè Turcesig sedet, oppidulum nunc obscurius, olim admodum celebre. Ante Normannica enim tempora (vt in libro

Domesday Booke. quo Angliæ censum descripsit Guilielmus primus, habetur) ducenti Burgenses in hac numerabantur, qui immunitatibus gaudebant non paucis; ea lege, vt legatos Regios si quando hac iter haberent, nauigiolis suis per Trentam deueherent, & Eboracum vsque deducerent. Quà verò hæc fossa Withamæ coniungitur, prima & præcipua huius Comitatus ciuitas locum habet, quam Ptolemæus, & Antoninus LINDVM, Britanni *Lindcoit*,

Lindum. Lincolne. à syluis (pro quo perperam alicubi scribitur *Lintcoit*) Beda LINDECOLLINVM, & LINDECOLLINAM ciuitatem, an à collino

situ

situ non ego dixerim, Saxones Lindocolline, Lincyllaueryeji, Normanni *Nichol*, nos Lincolne, Latini *Lincolnia* vocârunt, vnde Alexander Nechamus in Diuina sua sapientia,

Lindisia columen Lincolnia, sive columna,
Munifica felix gente, repleta bonis.

Denominatam credunt alij à flumine Withama, quem vetustiori nomine *Lindum* dictum, sed nulla tamen authoritate suffulti, volunt. Nec ego illis assentior, refragatur enim Nechamus qui fluuium ante 400. annos *Withamam* hoc carmine dixit.

Treuba tibi pisces mittit Lincolnia, sed te
Negligis, in loco Withama parue iacis.

Malim ego à Britannica dictione *Lhin*, quæ lacum illis notat, deducere, Withamam enim ad Swanpole sub vrbem diffusiorem fuisse à ciuibus accepi, & vt Lindau Germaniæ ad Acronium lacum, *Lintermum* Italiæ, ad lacum Lacernæ in Britannia nostra video *Tallhin*, *Glanlhin*, *Linlithgae*, oppida ad lacus, & Linne Norfolciæ de quo iam diximus. Vrbs ipsa ampla & celebris collis dorso insidet, vbi Withama in ortum se deflectit. Antiquum Britannorum LINDVM in ipso collis cacumine fuisse opinantur, in quo Nennius Eluodugi discipulus Vortimerum bellicosum Britannum sepultum fuisse tradit. Saxones autem hoc diruto, primum Australem collis partem occupârunt, & ex antiquioris illius ruinis communiêrunt, posteà ad fluuium descendêrunt, in loco qui Wickanford dicebatur, ædificârunt, & quà flumine non defenditur mœnibus obsepsêrunt. Quotempore, vt inquit Beda, *Paulinus prædicabat verbum fidei in prouincia Lindissi, profectúsque Lindocollinæ ciuitatis, cui tunc erat Blecca præfectus cum domo sua conuertit ad Dominum. In qua videlicet ciuitate, & ecclesiam operis egregij de lapide fecit, cuius tecta, vel longa iniuria, vel hostili manu detecta, parietes hactenùs stare videntur.* Dani deinceps semel atque iterum expugnârunt, primùm prædatoriæ illæ turmæ à quibus Edmundus *Ferreum latus* nuncupatur, deinde Canutus, à quo Ethelredus recepit, cùm è Normannia redux Canutum fortitèr hinc exturbaret, Angliámque amissam præter spem recuperaret. Edwardo Confessore regnante erant, ex Censuali Angliæ libro loquor, *107. mansiones hospitate, & duodecim Lagamen habentes sacam & socam.* Normannorum verò tempore, vt inquit Malmesburiensis, *vna ex populosioribus Anglia vrbibus erat, emporium terra marique venientium*, & vt libro illo Censuali videre

est,

est, eo tempore DCCCC. *Burgenses* in hac censebantur *plerique, mansiones vastatæ erant* CLXVI. *propter Castellum. Reliquæ* LXXIIII. *vastatæ sunt extra metum Castelli non propter oppressionem Vicecomitis & ministrorum, sed propter infortunium & paupertatem & ignium exustionem.* Guilielmus primus ad eius firmamentum & ciuium terrorem, in collis supercilio castrum munitissimum excitauit, & eodem ferè tempore Remigius Episcopus Dorcestrensis ad ornamentum sedem suam episcopalem Dorcestriâ huc transtulit. Cùmque iam ecclesia illa concidisset, quam Paulinus posuerat, *Remigius ille mercatis prædijs in ipso vrbis vertice, iuxta castellum* (vt habet Henricus Huntingdonensis) *turribus fortissimis eminens, in loco forti fortem, pulchro pulchram Virgini virginum, fremente Eboracensi præsule qui Iuri ius sibi vendicauit, construxit ecclesiam, & in ea prebendarios* XLIIII. *locauit. Quem postea* (vt ait ille) *combustione deturpatum subtili artificio reparauit Alexander* ille Lincolniensis munificentissimus Episcopus, de quo inter alia cecinit eius temporis Poeta.

Qui dare fastidiens gratis, ne dando regatur,
Quod nondum dederat, nondum se credit habere.

Horum diocœsis non contenta angustis illis finibus, quibus in primitiua Saxonum ecclesia contenti erant Episcopi Sidnacestrenses, qui huic agro præfuerunt, tot regiones complexa est, vt sua magnitudine laborârit, & licèt Henricus secundus Eliensem prouinciam, & Henricus VIII. Petroburgensem & Oxoniensem detraxerit, iurisdictione tamen, & Comitatuum numero, totius Angliæ longè maxima etiamnum censetur, & parochiales ecclesias 1247. in sua diocœsi habet. Episcopi huic sedi, & multi, & magni post Remigium præfuerunt, sed instituti non est mei enumerare: Nec enim Roberti Bloeti, quem Rex Guilielmus Rufus magna pecunia mulctauit, causatus quòd non optimo iure ipsam vrbem Lincolniam tenuerit: nec munifici illius Alexandri, qui insanis substructionibus ad insaniam delectatus, meminero. Duorum tamen memoria mihi recolenda, quorum alter est Robertus *Grosteste*, vir & literis & linguis suprà quàm credi possit, in illa ætate eruditus, *terrificus* (vt inquit Matthæus Paris.) *Papæ redargutor, regis sui monitor, & veritatis amator, &c.* Alter est præceptor mihi semper obseruandus reuerendissimus pater Thomas Cooperus, de Repub. literaria, & Ecclesia meritissimus, è cuius schola me prodijsse & fateor, & gratulor. Verùm ille iampridem ad Wintonienſem sedem

Obijt 1253.

translatus

translatus successorem hic habet reverendiss. patrem W. Wigchamum virum pium iuxtà ac doctissimum. Vrbs etiam ipsa dim floruit, ab Edwardo tertio in *Stapulam*, quam vocant, i. in lanarum, coriorum, plumbi, &c. emporium constituta. Quæ quanquam grauioribus malis non sit conflictata, semel tantùm incensa, seuélque frustrà obsessa à Stephano rege, qui ibi oppressus, & captus, non magnum damnum fecit: incredibile tamen est, quantùm quasi vetustate victa paulatim decreuerit; & ex quinquaginta templis quæ auorum memoria habuit, vix octodecem iam supersunt. Distat, vt hoc etiam adnotem, ab Æquatore LIII. part. scrup. XII. ab vltimo Occidente part. XXII. scrup. LII. The Staple.

Withama iam Lindum prætergressus haud procul à *Wragby* defluit membro Baroniæ *Trusbut* dictæ, cuius per Rossos Barones titulus ad *Manners* qui nunc sunt Comites Rutlandiæ est delatus. Inde nobilis olim cœnobij **Bardenam** siue *Peartanen*, vulgò **Bardney**, parietinas vidit, vbi Regem Oswaldum tumulatum, vexillúmq; ex auro & purpura, tumulo superimpositum prodit Beda. Non satis habuerunt monachi Christianissimum hunc Heroëm Oswaldum celebrare, nisi etiam eruditæ simulationis artificio rebus ab eo gestis miracula assuerent plurima, manúmque eius hîc incorruptam supereſſe traderent. De illa enim scribit Poeta monasticus. ✻ Barones Trusbut. Bardney. Oswaldi vexillum

Nullo verme perit, nulla putredine tabet
Dextra viri, nullo constringi frigere, nullo
Dissolui fornace potest, sed semper eadem
Immutata statu perstabit, mortua vivit.

Bane deinde fluuiolo augetur qui è media Lindseia, per **Banegate** defluit, quod olim erat Adeliæ de *Condia* & solo æquatum Stephano regnante, postea Baronia Gerardi de *Redes*, ad **Tatershall** verò oppidulum Baronibus suis notum, Withamam influit. Produnt enim scriptores nostri Eudonem & Pinsonem Normannos nobiles quasi fraterna necessitudine inter se coniunctos Guilielmi primi munificentia possessiones in hoc tractu accepisse plurimas, quas ita inter se diuiserunt, vt **Tattershall** Eudoni cederet quam per Baroniam teneret, à cuius posteris per *Dryby* & *Berwaker* ad Radulphum Cromwell deuenit, cuius filius eodem nomine qui sub Henrico sexto magnus Angliæ Thesaurarius sine prole è vita migrauit. Pinsoni autem obuenit *Ereſby* quæ non longè abest, à cuius prole per *Bekar* ✻ Tattershall. Ereſby D. Willughbei.

hæreditas ad Willoughbæos transmigrauit, ad quos etiam dotalia patrimonia perampla accesserunt per vxores non solum ab Vffordis Suffolciæ Comitibus, sed etiam à Dominis de *Welles* qui vnà secum attulerunt magna hæredia familiæ de *Engain* antiquæ nobilitatis & magnæ potentiæ in hoc tractu iam inde à Normannicis temporibus. Ab his Willoughbæis ex matre prognatus est Peregrinus Berty nunc Baro *Willoughby* de *Eresby* vir animi magnitudine & militari virtute longè clarissimus. Iam mari proximus *Withama* alterum anonymum è Septentrione riuulum recipit, cuius ad fontes Bollinbroke castrum à Guilielmo de *Romara* Lincolniensi Comite extructum, & regis Henrici quarti natalibus illustratum, qui inde Henricus de *Bolingbroke* cognominatus. Hoc verò recepto, infra Boston, vt diximus, mari se tandem confundit.

Dominj Wellet. Domini de Engain.

Bollinbroke.

Ab hoc ostio magno flexu protuberat littus in mare Germanicum ad ABVM vsque æstuarium, frequentioribus vbique æstuariolis lancinatum: rariores autem habet vrbes, quia rari sunt portus, & arenosi puluini passim obiacent. Ex oppidis tamen quæ hoc littus occupant, memoranda sunt nonnulla, inprimis verò Wainfleete, vel hoc nomine, quòd Guilielmum *Wainfleth* Wintonienſem Episcopum Collegij Magdalenensis Oxoniæ fundatorem, de literis virum optimè meritum produxerit. Deinde *Alford* quod mercatum debet Leoni Domino *Welles* qui hoc ius ab Henrico sexto Rege obtinuit. Familia verò illa de *Welles* admodum antiqua erat & illustris; vltimus autem Regis Edwardi quarti filiam vxorem habuit, & Vicecomes *Wellensis* ab Henrico VII. creatus, sine prole obijt. Hæreditas verò per sorores *Willoughbæis*, *Dimocis*, *Delalaundis*, *Hoit*, &c. obtigit. Postea *Louth* frequentatum emporiolum, cui *Lud* fluuiolus nomen inpertijt, qui *Cokerington* subluit caput olim Baroniæ de *Scotney*. Et inde Grimesby quod Sabini nostri, qui quod volunt, somniant, à Grimo mercatore sic dictum volunt, qui quòd Haueloc um regium Danorum puellulum expositum educauerat, fabellis decantatur cum Haueloco illo pupillo, qui in regis coquina primò lixa, & posteà regis filiæ nuptijs ob heroicam fortitudinem honoratus, nescio quæ facinora gesit, illis dignissima qui anilibus fabulis noctem solent protrudere.

Wainfleete.

Alford.

Barones Wellet.

Barones de Scoteney. Grimsby. Eulogium.

Vix sexto hinc milliari interiùs antiquum apparet castrum, quod hodie Castor, Saxonicè Ðuanceaſtep, & Thoncaſter, Britannicè *Caer Egarry*, vtraque in lingua è re nomen habet, à corio scilicet

Caſter. Thong caſter.

ſcilicet diſſecto, quemadmodum *Byrſa* notiſſima illa arx Carthaginienſium. Perhibent enim Annales noſtri Hengiſtum Saxonem, debellatis Pictis, quum ampliſſimas alibi poſſeſſiones accepiſſet, hoc etiam loco tantum terræ à Vortigerno impetraſſe, quantum bubulo corio in tenuiſſimas corrigias (Thongs nos vocamus) ſecto circumdare poſſit, in quo hoc caſtrum poſuit. Vnde quidam qui Britannicæ hiſtoriæ Epitomen carmine ſcripſit, Virgilianos verſus ſic conuertit: *Byrſa.*

Accepitque ſolum factis de nomine Thongum,
Taurino quantum poterat circumdare tergo.

Hinc magis ad ortum *Graneſby* cernitur quæ ſuos oſtentat Barones *D'eincourt* dictos, qui à Waltero de *Eincourt* Normanno non interrupta ſerie floruerunt ad Ioannem qui ex filia & hærede Ioannis Baronis Grey de *Rotherfeld* duas ſuſcepit filias Aliciam Guilielmi Louell, & Margaretam Radulphi Cromwelli vxorem. ✠ *Barones D'eincourt.*

A Gainesby retrahit ſe littus, vt Abum æſtuarium admittat, in quod Trenta flu. longo confecto curſu ſuſcipitur ad Etrmni (ſic enim oſtium vocat hiſtoriarum Eulogium) quum eò vſque à *Foſſeudike* fabuloſa ripa hunc agrum terminauerit, delapſus primùm prope *Knath* habitationem olim familiæ Baronum de *Darcy*, quibus plurimum cùm honoris, tum poſſeſſionis per filiam & hæredem poſtremi Baronis de *Meinell* acceſſit. Profluxit hæc D'arciorum familia ab antiquiori, à Normanno ſcilicet *D'arcy* de *Nocton* Barone qui ſumma æſtimatione floruit ſub Henrico III, ſed in Normanno qui ab eo quartus dignitas hæc quaſi extincta cùm duas tantùm reliquerit filias, quarum altera Rogero *Pedwardino*, altera N. *Lombergho* in vxorem data fuiſſet. Inde *Trenta* ad Gainesborow decurrit, Danicarum nauium ſtatione, & Sueni *Tingskegi* Danici tyranni fato nobile oppidulum, qui illic poſtquam regionem diripuiſſet (authore Matthæo Weſtmon.) ab incerto quopiam confoſſus meritas ſceleris pœnas demùm perſoluit. Multis poſt ſæculis poſſeſſio erat Guilielmi de *Valentia* Comitis Penbrochiæ qui ius fori mercatorij ab Edwardo primo obtinuit, à quo Comite profluxerunt per *Comingios* Atholiæ Comites Scotos, & Percios ad Barones de *Borough* qui hoc tractu clariſſimi, de quibus antea in Surreia. ✠ *Barones de Borough.* *Gainsborrow.*

Supra hoc *Trenta*, *Idel*, & *Danus* flumina, ita ſuis aquarum diuergijs (Frontini verbo vtor) ludunt, vt Inſulam amnicam Axeholme, Saxonicè Eaxanholme, quæ Lincolnienſis agri pars eſt, *Axeholme.*

amplectantur, Longitudine x. mill. ab Austro in Septentrionem, latitudine dimidio minor patet, quà humilior ad flumina, palustris est, & fruticem odoriferum (Galle vocant) profundit: in media, quà leuiter surgit, ferax est, & fertilis, linúmque magna copia præbet, nec non Alabastritem, qui tamen minùs solidus albarijs & emplastris magis, quam alijs vsibus conuenit. Primarium oppidum Grey vocatur, vnde adiectione Saxonicæ dictionis Holme qua pro insula vsi sunt, nomen proculdubiò conflatum. Sed oppidum vix dici meruit, ita sparsim habitatur: castri tamen aream ostendit, Baronum bello demoliti, quod ad Mowbraios qui tunc magnam insulæ partem possedêrunt, spectauit. Nunc verò Baro Sheffeldius iure filiæ I. Belthorpi locupletis in hac insula viri, è qua oriundus est, latifundia & opimos in hac redditus habet. Edmundum verò primum ex hac familia Baronem *Sheffeld* de *Botherwic* creauit Rex Edwardus Sextus qui vitam patriæ contra rebelles Norfolcianos profudit, cum ex Anna *Vera* Comitis Oxoniæ filia suscepisset Ioannem Baronem secundum, patrem Edmundi qui nunc floret Georgiani ordinis Eques honoratissimus.

Galle *frutex.*

Alabastrites.

Barones Sheffeld.

Comites suos Lincolnienſis hic ager iactat post Eggam, qui anno 716. floruit, & Morcarum Saxones, Guilielmum de *Romara* Normannum è Lucia Morcari sorore, & Rogero *Fitz-Gerold Romari* natum, cui defuncto (nec enim filius qui ante patrem obijt, nec nepos hoc titulo vsi sunt) Gilbertum de *Gand* substituit Stephanus. Cuius filiam & hæredem Simon de *S. Licio* duxit, & in hoc honore successit. Eo autem mortuo, Guilielmi *Romari* frater vterinus Ranulphus Cestriæ Comes (Lucia enim iam tertiò nupserat Ranulpho secundo Cestrensi) eius hæreditatem, & honores ab Henrico III. Rege consequutus est, qui paulò ante mortem Hawisæ sorori suæ, vxori Roberti de *Quincy* per Chartam Lincolniæ Comitatum dedit. Illa itidem contulit Ioanni de *Lacy* Cestriæ Constabulario & hæredibus, quos è Margareta filia sua vnica susciperet, Ille verò Edmundum suscepit, qui ante patrem defunctus hunc paternum honorem filio suo Henrico reliquit, qui vltimus ex ea stirpe Comes fuit. Alicia autem vnica eius filia, Thomæ Lancastrensi in vxorem data, mulier multarum imaginum, magnique splendoris, quam tamen impudicis moribus labecula non minima aspersit. Cùm autem illa nulla suscepisset prolem, Henricum Lancastrensem mariti fratrem sibi hæredem scripsit. Vnde amplissimum patrimonium

Lincolnia Comites.

um Lancastrensi familiæ, & Regio deinde patrimonio coaluit. Nomine tamen Lincolniensium Comitum honorauêrunt Reges Angliæ Ioannem *Delapole*, Henricum etiam Brandonum Suffolciensis Ducis filium, & nuperrimè Elizabetha nostra Serenissima Edwardum *Fines* Baronem de *Clinton*, & magnum Angliæ Thalassiarcham eodem honore adauxit, quo eius filius Henricus hodie claret.

In hoc Comitatu Parochiæ sunt plus minùs 630.

Nottinghamshire.

LIncolniensi ab Occasu confinis est, qui multò minor, Comitatus Nottinghamiensis, Saxonibus Snottengahamscyne, nobis Nottinghamshire, à Septentrione Eboracensi, ab occasu Derbiensi, à meridie Leicestrensi terminatus. Partem meridionalem, & Orientalem *Trent* flumen nobilissimum, influentésq; riuuli fœcundant: Occiduam partem saltus de Shirewood, longè se porrigens, totam occupat. Hanc quòd arenosa sit The Sand: illam quòd argillacea, The Clay vocant incolæ, & in has duas partes regionem suam distribuêrunt.

Trenta, Saxonicè Tpeonta (quem *Triginta* Latinè quidam obœsæ naris antiquarij, ob affinitatem Gallici verbi, quo ille numerus designatur, appellárunt) longo itinere emensa, vbi primùm se in hunc agrum intulerit, *Lindum* amniculum ab Occasu suscipit, qui exoriens iuxta Retford, vbi vetustæ familiæ Buronorum sunt ædes qui à Radulpho de *Buron* primis Normannorum temporibus hoc in agro & Lancastrensi florentissimo sunt oriundi, fertur proximè Mollaton Franc. Willoughbei equitis villã summo artificio & summa arte nuper constructam, & deinde Lenton alluit, quondã cœnobio, nunc tantùm nundinis frequentibus celebratum. Vbi altera in ripa ad ipsos ferè *Lini* & Trentæ confluentes, declini situ locum habet, quæ nomen Comitatui præbuit, vrbs præcipua Nottingham, emollito verbo pro Snottengaham. Sic enim Saxones dixêrunt, à subterraneis speluncis, & meatibus quę in receptacula, & habitationem

Trenta fl. *Lin. fl.* *Wollaton.* *Lenton.* *Nottingham.*

nem excauauit antiquitas sub præruptis illis saxis, in Australi parte, quà Linum fluuiolum despectat. Vnde Saxonicum hoc Snottengaham interpretatur Asserius Latinè speluncarum domum, & Britannicè *Tui-ogo-hant*, quod idem planè denotat. Vrbs est loci ingenio amœna, hinc ad flumina spatiosa procumbunt prata, illinc faciles consurgunt colles; omnibus etiam quę ad vitam pertinent copiosa. Hinc Shirewod lignum in ignis alimentum (licet fossili carbone malè olenti multi vtantur,) illinc pisces *Trenta* largè suppeditat. Vnde barbarum vsurpat versiculum:

Limpida sylua focum, Triginta dat mihi piscem.

Amplitudine denique structura, vno & altero eleganti templo, foro longè pulcherrimo, & munitissimo castro, est sanè speciosa. Castrum illud prærupta petra ad Occidentale vrbis latus attollitur, quò loci arcem quondam fuisse creditur, qua Dani freti
868 Ætheredi, & Alfredi obsidionem pertulerunt, donec illi rebus infectis obsidionem soluerint, & vasa conclamârint. Cùm enim Dani hanc occupâssent, *Burthredus Merciorum Rex*, (vt author est Asserius) *& Mertij nuncios ad Ætheredum Occidentalium Saxonum Regem, & Alfredum fratrem dirigunt supplices obsecrantes, vt illis auxiliarentur, quò possent contra præfatum pugnare exercitum. Quod & facilè impetrauerunt. Nam illi fratres non segnius promissione congregato ex omni parte immensa exercitu, Merciam adeunt, & vsque ad Snottengaham bellum vnanimiter quærentes peruenerunt. Cùmque Pagani tuitione arcis muniti bellum dare nagarent, & Christianis frangere murum non suppetebat, pace inter Mercios & Paganos facta, duo illi fratres cum cohortibus domum reuersi sunt.* Postea verò Edwardus Senior villam Bridgestow è regione posuit, & mœnibus quæ iam corruêrunt, ipsam vrbem inclusit. Paucisq; interiectis annis Edwardi scilicet Confessoris tempore, vt est in Censuali illo Angliæ libro, 173. Burgenses numerabantur, & *de duobus monetarijs 40. solidi Regi soluebantur. Aqua etiam Trenta, & Fossa, & via Eboracum versus custodiebantur, vt si quis impediret transitum nauium, emendare habuit per quatuor libras.*

Castrum autem quod nunc cèrnitur, & author, & operis magnitudo nobilitant; Guilielmus enim Normannus ad Anglos frænandos extruxit *naturáque & manu ita munitum erat*, (authore Guilielmo Neubrigensi) *vt solo tuendo, si defensores idoneos habeat, expugnabile videatur.* Posteáq; Edwardus 1111. magnis impensis instaurauit, & splendidis ædificijs adornauit. Nec temporum inclinationibus

inclinationibus communem magnis castris sortem subijt, nunquam expugnatum. Frustra semel obsessum ab Henrico Andegauensi, quo tempore ædificia adiuncta succedêrunt præsidiarij milites. Semel etiam ex improuiso captum à Roberto de *Ferrarijs* Comite Derbiensi in bello Baronico, qui ciues omnibus fortunis spoliauit. Castellani multa referunt de Dauide Scotorum Rege in hoc captiuo, & Rogero de *Mortuomari* Marchiæ Comite, per subterraneum meatum hîc deprehenso, qui, quòd fidem in patriam præ Scoticis nummis, vilem habuerit, & alia scelera vasto animo designârit, postea suspendio perijt. Cęterùm hæc vrbs Polum Borealem LIIII. grad. sublimen aspicit, ab vltimo verò Occidente XXII. partes, XIIII. scrup. numerat.

Hinc clementi aluco præterit Trenta per *Shelford* equestris stirpis Stanhoporum sedem, quorum splendor in hoc tractu est magnus & nomen celebre. Baronia verò olim erat Radulphi *Hanselini*, per cuius filias ad *Bardolphos*, & *Euerinchames* descendit. Vnde aquas suas deuoluit non procul à Southwell Collegiata Præbendariorum ecclesia B. Mariæ sacra, non splendida illa quidem, sed firma, opulenta, antiqua & celebri, quam Paulinum primum Archiepiscopum Eboracensem fundasse scribunt, cùm huius agri incolas in *Trenta* flu. sacro baptismate Christo regeneraret. Ex quo tempore Archiepiscopi Eboracenses suum hîc palatium peramplum, & tria adiuncta viuaria feris referta habuerunt. Hanc ciuitatem esse quam Beda *Tio-vul-Fingaceſter* vocat, firmiùs credo, quòd quæ ille de Paulino baptizante in Trenta iuxta *Tio-vul-Fingaceſter* retulerit, hoc in loco facta fuisse priuata huius ecclesiæ historia constanter affirmarit. Inde ab ortu *Snite* fluuiolus Trentæ illabitur, qui cùm tenuis sit irrigat *Langer* Dominis suis Tibetotis, siue Tiptoftis qui postea Wigorniæ Comites celebrem, & *Winerton* quæ ab *Heriz*, vico hoc in tractu quondam claro per *Bretteis* & *Caltoftes* ad *Chaworthos* deuenit, qui è Cadurcis in Gallia nomen, & à Barone *Walcheruill* stemma deducunt.

Barons de Shelford.

Tio-vul-Fingaceſter.

Tiptoft.

Chaworth.

Iam Trenta se dispescit, & oppidum satis amplum subluit Newarke, quasi nouum opus dictum, à nouo castro, quod *vernantissimum florida constructione castellum*, vt vocat Huntingdonensis, construxit Alexander munificus ille Lincolniensis Episcopus. Qui vt antiqui historici verbis vtar, *Cùm esset cordis latissimi hoc est, aliud expensis profusissimis castellum extruxit. Et quoniam huiusmodi extructio Episcopalem honestatem minùs decere videbatur: ad*

Newarke.

tollendam illius extructionis inuidiam, & quasi explandam maculam totidem monasteria construens, collegis religiosis implenit. Nihilominùs hanc vanam in militari episcopo opum profusionem sua pœna subsequuta est. Stephanus enim Rex cui nihil prius erat ad nutantem regni statum confirmandum, quàm munitiora loca in suam redigere potestatem, eò præsulem istum carcere, & inedia adegit, vt hoc, & alterum ad *Sleford* castrum, velit, nolit, sibi tandem in manus traderet. Hinc fluuius se colligens rectà in Septentriones, viculis consitus defertur, nec memorandum quicquam habet priusquam ad *Axeholme* insulam (de qua diximus) peruenerit.

Shirwood. In occidua huius agri parte (the Sand vocant) Shirewood, quam alij *Limpidam syluam*, alij *Praclarum syluam* interpretantur, omnia olim frondibus adoperuit, arborúmque rami complicati ita syluas commiserunt, vt calles vix singulis peruij essent, nunc verò rarior est, infinitas tamen damas, & surgentes in cornua cetuos alit, oppidáque habet nonnulla, in quibus Mansfeld prælucet, copiosum admodum forum, cuius nomen in argumenti partem arripuerunt aliqui, qui familiæ Mansfeldiæ in Germania suam antiquitatem asserunt, primúmque Mansfeldiæ Comitem cum Arthuro nostro mensam rotundam celebrasse volunt, & hinc accersunt. Reges verò nostri huc quondam venandi studio allecti se recipere solebant, & vt ex Inquisitione antiqua ipsa verba habeas. *Henricus Fauconberge tenebat Manerium de Cukeney in hoc Comitatu in Sergientia per seruitium ferrandi palfredum Regis quando Rex veniret ad Mansfeld.* Ex hac Idel fl. sylua scatent multi riuuli qui Trentam petunt, præcipuus *Idle* censetur, ad quem anno salutis 616. Etheredi potentissimi Nordanhumbrorum regis fœlicitas deprehensa plusquam hesitauit. Cùm enim anteà fœliciſſimè semper pugnasset, hîc versa fortuna cecidit, à Redwaldo Orientalium Anglorum rege debellatus, qui in eius loco Edwinum auito regno exulantem Nordanhumbris præfecit. Defertur hic fluuiolus haud procul à *Markham* viculo quidem tenui, sed qui nomen indidit Markhamorum familiæ & vetustate, & virtute admodum insigni, cui maximum decus erat I. Markham qui in summo Angliæ Tribunali tanta æquitate iustitiæ clauum tenuit (quod in historijs Anglicis velim legas) vt gloria nullis seculis intermoriatur. Idleton vicu- Markham. lus rusticanus superius huic fluuio apponit. Qué Agelocvm Adelbcum. Idelton. fuisse quem Antoninus memorat, & alibi, Segelocvm dicit, corruptéque

corruptéque Agelocum, pro Adelocum à librarijs conceptum iam diu existimaui. Cúmque distantia non multùm reclamet, neque aliquid aliud hoc meum iudicium infirmet, ita in eo persistam, vt existimem illum frustra Agelocũ quærere, qui ad hunc fluuium non quæret. Ab hoc sex ad occasum milliaribus abest Workensop non minùs lætissimo prouentu Glycyrizæ, quàm Comitis Salopiæ ædibus præclarum, ad quem à Louetoftis primis huius dominis sub Normannis, per Furniuallos, & Neuillum, cum lauta hereditate deuolutum est. Paulò superiùs ad eundem fluuium Blithe mercatum celebrem vidimus, quem Bulleum, vel *Busly* Normannici generis nobilẽ castro muniuisse accepimus, sed ne ruinæ eius iam comparent, ita omnia delet temporis vetustas. Monasteriolum verò posuerunt Rogerus *Bulley* & Fulco *Lisieurs*, & hoc vltimum ferè est Nottinghamiensis agri ad Septentriones oppidum, præter *Scroby* Archiepiscopi Eboracensis oppidulum in ipso confinio locatum.

Illum. Workensop. Glycyriza. Blith.

Guilielmus cognomento *Conquestor* huic agro Guilielmum *Peuerell* filium suum nothum non Comitis, sed Domini de *Nottingham* titulo præfecit, cui eiusdem cognominis successit filius, & etiam nepos, quem Henricus secundus hæreditate exclusit, quòd Ranulpho Cestriæ Comiti venenum miscuerit. Subrogatúsque est in eius locum Robertus de *Ferrarijs* iunior cum Comitis honore, cuius posteri bello Baronico honore exciderunt. Longo pòst tempore, hoc titulo Richardus secundus Ioannem de *Mowbray* exornauit, è qua familia quinque præter hunc, Nottinghamiæ fuerunt Comites, & vno excepto omnes Norfolciæ Duces. Sed cùm eorum proles mascula defecisset, Richardus tertius Guilielmum Marchionem de *Barkley*, & Henricus VIII. filium suum illegitimum Henricum *Fitzroy*, quorum vterque nullis susceptis liberis ex hac vita migrarunt, hoc Nottinghamiæ Comitis titulo honorârunt.

Nottinghamiæ Domini & Comites.

Visuntur in hoc agro ecclesiæ Parochiales 168.

Darbishire.

Cciduum Nottinghamiensium latus claudit Prouincia Darbiensis, Saxonicè Deorbi-rcyne, vulgò Darbishire, quę & ipsa clauditur ad mediũ Soemagro Leicestrẽsi, ad occidentẽ Staffordiensi, ad Aquilonem

lonem Eboracenſi, forma quaſi triangulari, ſed non æquilatera. Ab apice enim qui ad auſtrum, vix ſex paſſ. mill. patet, ita vtrinq; exſpatiatur, vt quà Septẽtriones ſpectat, triginta plùs minùs mill. paſſ. in latitudine occupet. In duas partes Deruentione flumine intercurrente diuiditur, qui è Septentrionali limite profuſus, nigrantibus è terra aquis in Auſtrum deuolutus Trentam petit: Trenta enim, quem dixi, apicem Auſtralem interſecat. Pars orientalis & meridionalis culta, fœcunda, & viuarijs frequens eſt. Pars occidentalis vltra Deruentionem, Peake vocamus, tota petroſa, montibus, & aſpretis ſterileſcit, plumbi tamen prouentu opulenta, & ouibus paſcendis ſatis commoda.

Greiſly caſtle.

In auſtrali angulo primùm quod memorandum eſt, ſe conſpectui offert *Greiſely* caſtrum pluſquam dirutum, quod vnà cum monaſteriolo in honorem S. Georgij poſuerunt olim *Greiſlei* Domini, qui à Guilielmo filio Nigelli de *Greiſeley* dicto genus repetentes ab ipſa Normanica Angliæ expugnatione ad hæc vſque tempora magna dignitate floruerunt, quam coniugio cum filia & hærede antiquæ familiæ de *Gaſteneys* non parùm iam olim auxerunt. Ad *Done* fl. qui à Staffordienſibus hunc agrũ donec *Trentam* inuehitur, ſeparat, præter viculos ruſticanos & *Aſhbourne* mercatum, nihil occurrit: à quo parùm abeſt *Schirley* vetuſta poſſeſſio familiæ celebris *Shirleiorum*, qui à Fulchero quodam ſtemma ducunt, quibus præter vetuſtatem familię plurimùm honoris, & latifundia accreuerunt ex connubijs cum hæredibus *Breoſorum*, *Baſſetterum* de *Brailesford*, *Stantonorum*, *Lonetterum* &c.

Greiſleiorum familia.

Shirleiorum familia.

Ad Trentam verò vbi primùm Douum admiſerit *Repandunum* cernitur, ſic hiſtorici noſtri vocitant, Saxones Hrepandun, & nos Repton vocamus, quod in tenuem viculum ex amplo oppido decreuit: olim enim admodum erat celebre, cùm ſepultura Æthelbaldi boni illius Merciorum regis, qui ſuorum fraude occubuit, & reliquorum Merciæ regum; tùm Burthredi vltimi Merciorum Regis fortuna, qui cùm prece & pretio regnum viginti annos tenuiſſet, hîc à Danis imperio exutus, vel potiùs ſplendida regnandi miſeria exemptus, documento eſt quàm lubrico ſtant loco quæcunque pecunia ſuffulciuntur. Vix quinq; hinc milliarium interſtitio ad Arctum *Deruentio* flu. voluitur, qui, vt dixi, in extremo agri ad Septentriones limite fontem è montibus deriuans, nunc inter ſaxa colliſus, nunc prata viridantia fouens per triginta plùs minùs milliaria iter quaſi rectà in meridiem

Repton. Burthredus Rex.

meridiem vrget. In tam longo tamen decursu nihil quod suspiciat habet præter Chatteſworth ædes sane amplas, elegantes, & suspiciendas, quas Guilielm. Candish Eques auratus è nobili, & antiqua familia de *Cauendish* in Suffolcia oriundus inchoauit, & clarissima eius vxor, quæ nunc Salopiæ Comiti enupta, maximis impensis nuper absoluit. Quà verò Deruentio in ortum se conuertit, Darby cernitur, Saxonicè *Nor th-portbig*, & iuxta *Danicum linguam*, vt habet Athelwerdus ille vetustus, *Deorby*, vniuersi agri caput, quod nomen à Deruentione flumine cui imponitur desumptum vniuerso agro communicauit. Oppidum est nec exiguum, nec infrequens, hoc solumodò nomine antiquis memoratum, quòd grassantibus Danis latibulum fuerit, donec Ethelfleda illa victrix Merciorum Domina, inopinato impetu, trucidatis Danis potita fuisset. Edwardi Confessoris tempore, vt est in libro Censuali, 143. Burgenses habebat, qui tamen ita diminuti erant, vt regnante Guilielmo primo, solummodò centum superfuerint. *Hi autem ad festum S. Martini reddebant Regi duodecem* trabes Annonæ.* Nunc verò celebritas est è iuridicis conuentibus pro vniuerso agro, & cerusia, quam coquit optima, nos Ale dicimus detorta à Danica voce *Oel*, non ab Alica vt Ruellius deducit. Britanni antiquo verbo *Kwrw* dixerunt, pro quo perperàm *Curmi* legitur apud Dioscoridem, cùm dicat Britannos & Hiberos (fortasse Hibernos) pro vino, *Curmi* potu ex hordeo confecto vti. Hoc enim est vinum nostrum hordeaceum, quod Iulianus Aug. lepidè in Epigrammate vocat Βρύτον ἐξ Βρίτων. id est, *Spicigenam Bromon, haud Bromium*. Priscus hic est, & peculiaris Anglorum & Britannorum potus, idémque saluberrimus, quamuis Henr. Abrincensis Normannus Henrici III. Poëta falsè his versiculis irriserit.

Nescio quod Stygia monstrum conforme paludi,
Cerusiam plerique vocant, nil spissius illo,
Dum bibitur, nil clarius est dum mingitur, vnde
Constat quod multas feces in ventre reliquit.

Cæterùm huius oppidi opulentia ferè omnis est ex propolia, scilicet ex frumento emendo, & montanis reuendendo, sunt enim incolæ omnes quasi propolæ.

Non longè hinc suas agit aquas *Derwentio* per *Elmeston*, vnde fuit G. *Blunt* quem ad Baronis de *Mountioy* dignitatem ex Edwardus III. euexit, cuius posteri qui literarum ornamentis generis claritatem adæquarunt, etiamnum florent) olim Trentæ comites, qui

Chatteſworth.

Darby.

* Thraues of Corne as videtur.

Cerusia ma. Curmi Dioscor. Angli Ale. ab Oel. vox Danica.

Baronia Mountioy.

qui mox *Erewash* admittit limitem in hac parte à Nottinghamiensi Comitatu. Huic adsidet *Sainct Diacre* sedes nobilis familiæ Greiorum de *Sainct Diacre*, quorum hæreditatem adijt iure vxorio Edwardus *Hilary*; cuius posteri in Greiorum nomen transierunt, & post tertiam sobolem Alicia eorum ex asse hæres Ioannem *Leeke* Militem in maritum assumpsit.

Greij de S. Diacre.

Codenor castle.

In orientali latere ordine succedunt ad Boream Codenor castrum quod ad Greios Barones spectauit, qui Domini Grey de *Codenor* dicti fuerunt, quorum hæreditas superiori sæculo deuenit ad Zouchæos ex matrimonio, quod Edw. *de la Zouch* filius secundus Guilielmi Domini *de la Zouch* de *Heringworth* contraxit cum Elizabetha amita & hærede Henrici Greij Domini de *Codenor*; Alfreton deinde cernitur quod ab Alfredo rege constructum denominatúmque credunt, quod suos etiam Barones habuit hinc de *Alfreton* cognominatos, quorum secundus Robertus filius Ranulphi monasteriolum de *Bello-Capite* vulgò *Beau-chief* in remotissimo huius Comitatus angulo construxit; sed paucis post annis, deficientibus masculis, per duas filias eorum hæreditatem adierunt familiæ de *Cudarcis*, siue *Chaworth*, & *Lathami* in agro Lancastrensi. Pro insignibus erant his Baronibus de *Alfreton* gemini, vt vocitant, *Chewerni* aurei in parma cærulæa, quæ eadem insignia *Musardi* Barones de *Stanely* in hoc agro coloribus commutatis gestarunt, qui defierunt Edwardo primo regnante in filia T. *Frecheuille* enupta, cuius posteri etiamnum hîc florent. Superiùs est Chesterfield in Scardale, id est, in valle cautibus concluſa; cautes enim Skarres Angli dixerunt. Huic antiquitatem, & ipsum nouum nomen, murorúmque ruinæ astruunt, sed nomen pristinum tempore antiquatum est & extinctum, prælióque tantùm apud authores celebratur inter Henricum III. & Barones, in quo Robertus de *Ferrarijs* vltimus ex ea familia Darbiæ Comes captus, honore suo ex Parlamenti authoritate mulctatus, priuatus deinceps vixit, posteríque solo Baronum nomine floruerunt. Parùmque hinc abest *Bolsouer* castrum antiquum paulò æditiùs positum quod ad Hastinges *Abergeuenne* Dominos spectauit ex iure commutationis cum Rege Henrico III, qui cùm noluerit Comitatum Cestriæ inter cólos distrahi, sororibus Ioannis Scoti Comitis vltimi alias possessiones hinc inde assignauit.

Alfreton.

Barones de Alfreton.

Insignia Baronum de Alfreton.

Baronet de Stanely.

Chesterfield.

Bolsouer.

Pars occidentalis vltra Deruentionem, quæ tota collibus, & montibus eminet, vnde olim Saxonicè Peachenu, hodie Peake, fortasse

The Peake.

fortasse dicitur, id enim apud nos eminere sonat, Dono ciuissimo, & lympidissimo flumine à Staffordiensibus secluditur, plumbique est adeò ferax, vt Chymistæ, qui Planetas tanquam criminis reos ad metalla damnant, Saturnium quem plumbo præficiunt, nobis animo esse benigno quòd plumbum concesserit, Gallis infenso quibus denegauit, ridiculo errore tradiderint. Plumbum. Verumenimuerò de hac regione Plinium loquutum arbitror, cùm dixerit, *In Britannia fœcunda terra copia plumbum adeò largè exuitur, vt lex vltrò dicatur, ne plus certo modo fiat.* In his enim montibus lapides plumbarij feraces, vt vocant Metallici, quocidiè magna copia effodiuntur, quos in collibus Fauonio obuersis iuxta Creach, & Mamhestuoth (quod hinc nomen à plumbarijs operibus inuenit) obseruatis temporibus cùm Fauonius flare cœperit, quem omnium ventorum pertinacissimum esse vsu deprehenderunt, magna lignorum vi accensa, excoquunt, & effossis canalibus quibus defluat, in massas, Molues vocantur, conflant. Nec plumbum solùm, sed etiam Stibium (in officinis *Antimonium* vocatur,) hîc in proprijs venis reperitur, quo in tingendis cilijs Græcæ mulieres olim vsæ sunt, vnde Poëta Ion ὑπωπτίασεν nominat. Lapides etiam molares hîc excinduntur, cotes item ad ferramenta exacuenda, & nonnunquam Fluor quidam candidus in fodinis reperitur (Lapides enim è fodinis qui gemmis sunt similes, *Fluores* metallicis dicuntur) qui per omnia Chrystallo est simillimus. Præter illud Mamhestuoth, quod relatu dignum, non aliud occurrit oppidum, nisi Bakewell ad Wie fluuiolum, qui inter hos colles sibi iter in Deruentionem aperit. Baddecanpel hoc Saxonibus dictum fuit, Burgúmque ibi Edwardum seniorem constituisse author est Marianus. Nescio an à thermis hoc nomen mutuatum fuerit, quas Bathe & Baden antiqui Angli, vt Germani sua lingua nominârunt, vnde Baden Germaniæ, & *Buda* Hungariæ. Sanè ad Wie scaturiginem non procul hinc nouem fontes calidis aquis ebulliunt, Buxtons well hodie indigitant, quas cùm stomacho, nervis, & vniuersi corpori salubres esse iam vsus docuerit; honoratissimus Comes Salopiensis ædificijs nuper illustrauit, & denuò nobilissimorum virorum concursu celebrari cœperunt. Quo tempore quidam magni ingenij, sed multò maioris prosapiæ Buxtonæ Cæsaris de *Feltria* versiculos imitata, hoc distichon valedixit,

Buxtona quæ calidæ celebras te nomine lymphæ,
Forte mihi post hac non adeunda, vale.

Sed

Plumbum.

Lapides molares.

Cotes.

Fluores.

Chrystallus.

Bakewell.

Buxton.

Sed hæc extra curriculum. Antiquitus tamen thermas fuisse nouisse Actus, siue Via Romana lapidibus constrata Watlgate dicta, per septem hinc milliaria ad Burgh vicinum ostendit. Iuxta quem colli adfigitur vetustum castrum, nunc Regis, quondam Peuerellorum, The Castle in the Peake vocatum, ad quod

Diuels arse. specus, siue subterraneus meatus (honorem præfabor) *Diaboli Pedes* dictus, magno hiatu patet, multiplicesque recessus habet, in quibus pastorem vidisse latissimam regionem, riuulis interfusam, & vastos inertium aquarum conceptus, siue veri ignorantia, siue mentiendi libidine finxit Geruasius Tilburiensis. Ex huiusmodi tamen fabulis inter Angliæ miracula censetur hæc

Elden hole. specus, nec desunt huiusmodi fabellæ de altera in vicinia specu Elden hole, in qua nihil mirandum, nisi quòd sit immane præceps, & profunda. Sed quòd ventorum sint hîc spiracula, frustra sunt qui scripserunt, nec alterutri harum conueniunt illi Nechami versiculi de Angliæ miraculis.

Est specus Æolijs ventis obnoxia semper,
Impetus è gemino maximus ore venit.
Cogitur inclusum volumen adire superas
Partes, descensum impedit aura petens.

Darbia Domini & Comites. Darbiæ Domini è *Peuerellorum* stirpe, qui etiam Nottinghamiæ Domini fuerunt, tres Guilielmi numerantur, quibus successerunt tres itidem Comites è *Ferrariorum* familia, Guillelmus nimirum ex Margareta vltimi Peuerelli filia natus, Guilielmus eius filius, & Robertus è filio nepos, qui bello ciuili ita hoc honore excidit, vt ex posteris nulli, quamuis summo splendore vixerint, in integrum restituti fuerint. Sed hunc eorum titulum detulit statim Henricus tertius Edmundo *Gibbosi* filio suo Lancastriæ Comiti, vnde Lancastrenſi stemmati coaluit, donec Hericus Septimus eundem Thomæ Stanleio contulerit, qui Margaretam Regis matrem iam antè duxerat, è cuius posteris iam quintus Darbiæ Comes Ferdinandus vir longè honoratissimus Henrici nuper defuncti filius eo honore perfuitur.

Mercij Aquilonares. Hæc de Comitatibus Nottinghamiæ, & Derbiæ, cuius incolæ Bedæ ætate *Mercij Aquilonares* vocabantur, quòd vltrà Trentam ad Aquilonem consedêrunt, terrámque, vt inquit, familiarum septem millium habuerunt.

Paræcias includit hic Comitatus 166.

CORNAVII.

Præterea tam eridue Cornauorum regionibus, quæ proximè ad occiduum Solis plagam fuerunt, CORNABII *sive* CORNAVII *sunt perlustrandi: quorum inquit exortiam alij, vnus verbis in aliud, atque aliud ducere possum, sed cùm nec illis nostrum leve iudicium, populique ingenio respondeat, fortilibus malim eiecere, quàm his nostris commentariolis intexere. Quod igitur instituti est, proximè quæ Cornauij ex Ptolemæi descriptione tenuisse videntur, sequar: pertinent* Warwickshire, Worcestershire, Staffordshire, Shropshire, & Cheshire. *In quibus nullum Cornauiorum nominis vestigium hodie superest, licèt hoc nomen ad inclinationem vsque Romanorum imperium permanserit. Sub posterioribus enim Imperatoribus Cornauiorum numeri & turmæ memorantur, vt videre est in libro Notitiarum.*

Wogiana.

Warwickshire.

Arden.

WArwicensis pagus, qui Saxonibus vti nobis Warwickshire, ab ortiuo cardine Leicestrensibus, & Via militari, quam dixi, ab australi Oxonienſibus, & Glocestrensibus, ab occiduo Vigornienſibus, & à Septentrione Staffordienſibus finitus, in duas distinguitur partes, in Felden scilicet, & Wealdan, id est, in regionem campestrem, & nemorosam. Quas Auona fluuius obliquè per mediam regionem ab ortu æstiuo in occasum Brumalem defluens, quodammodo seiungit.

Felden cis Auonam ad Austrum campestri iacet planitie, frugibus & virenti gramine admodum læta, & quamuis plurimis vndiquaque fulgeat oppidulis, memoranda tamen sunt solummodò Leamington, à *Leano* fluuiolo qui hanc partem pererrat, sic dictum, vbi fons salsus ebullit, Vttyndon nunc long Jebington, & Darbury. Nec alio sanè nomine hæc duo memoranda sunt, quàm quòd inter ea Fremundus Offæ regis filius ex insi-

Feldon, *sive* Felding.

Fremundus.

dijs

dijs nefariè olim occisus fuerit? Vir magni nominis, & singularis in Deum pietatis, qui nihil aliud inuidiam constauit, quàm quòd infelici tempore, fœlicibus auspicijs hostium audaciam contudisset. Quod tamen eius fatum in maiorem illi gloriam cessit. Nam sepultus ad Offæ patris palatium (Ditchurch nunc dicitur) posteritati adhuc superstes est, vtpote qui inter indigites relatus, diuinos honores apud multitudinem meruit, vitáq; eius carmine satis eleganti ab antiquo scriptore descripta, è qua non sit piaculum, hos paiculos versus subiungere de homicida qui regnandi libidine percitus illum sustulit.

Non sperans vivo Fremundo, regis honore
Optato se posse frui, meditur in eius
Ipsum meritam tacitè mortem, gladióq; profanus
Irruit exerta seruit, Dominiq; incautis
Tale nihil veritum sæuo caput amputat ictu.
Talis apud Wydford *Fremundum palma coronat,*
Dum simul & sontes occidit, & occidit insons.

Woodland. **Woodland** trans Anonam ad Septentriones expanditur spatio multo maiori, tota nemoribus infesta, nec tamen sine pascuis, aruis, & varijs ferri venis. Hæc vt hodie **Woodland**, id est, regio syluestris, ita etiam *Arden* antiquiori nomine olim dicebatur, verùm eadem planè, vt existimo significatione. *Arden* enim priscis Britannis & Gallis syluam significasse videtur, cùm in Gallia syluam maximam ARDEN, oppidum in Flandria iuxta alteram syluam **Arduenbury**, & celebratam illam Angliæ syluam truncato vocabulo **Den** nominari videamus.

Arden.

In orientali huius latere ad **Watlingstreete**, sic militarem Romanorum viam vocamus, MANDVESSEDVM oppidum longè vetustissimum ab Antonino memoratum locum habuit, quod suo nomine non omnino viduatum, nunc **Manceffer** dicitur, Nennij Catalogo *Caer Manchynued*. Quod nomen cùm lapidicina adiacet, è qua structiles lapides effodiuntur, à lapidibus effossis, & excisis impositum suspicari liceat. E Britannicæ enim linguæ Glossarijs *Main* lapidis, *Fossnad* effodiendi significationem habere docemur, quæ coniuncta antiquum illud nomen MANDVESSEDVM satis expressè referre videantur. Quantum autem & qualecunque olim fuerit, viculus hodie perexiguus vix quatuordecem ædiculas numerat, & nihil antiquum præter molem antiquam ostendit. Hinc enim **Atherstone** mercatus frequens, illinc **Nunneaton** virginibus velatis olim

Mandueſſedum. Manceſter.

Nunneaton.

olim sedes, sub vicinitate aquæ fuerunt. Hæc autem Eaton dicebatur, sed cùm Amicia Roberti Basset Leicestrensis Comitis vxor, vt scribit Henricus Knighton, *Sanctimonialium monasterium fundâsset, in quo ipsa facta Sanctimonialis*, à Sanctimonialibus Sunseaton appellari cœpit.

Sub quo Astley castrum quondam floruit Baronis de *Astley* sedes primaria, cuius filia & hæres fuit data in vxorem secundam Reginaldo Grey Domino de *Ruthin*, è qua prognati sunt Greij Dorsettiæ Marchiones, quorum nonnulli in nitidissimo Collegio hîc inhumati fuerunt. Super hæc haud procul ab eadem via in Boreali agri termino floruit etiam Saxonico sæculo, quod nunc ferè euanuit *Seckandunum*, vulgò Sekinton, vbi Æthelbaldus Merciorum Rex intestino bello à Bearedo anno salutis 749. transfossus occubuit, & mox Bearedus ab Offa peremptus, eo scelere quo inuasit regnum, subitò amisit.

Astley. Baro Astely. Sekinton.

Magis ad occasum, Marlock castrum quondam stetit, quod *Limseios* qui Barones de *Wolverley*, *Odingsellos* è Flandria oriundos, & *Clintonios*, qui clarissimi fuerunt in hoc agro, perpetua quasi serie Dominos agnouit. Inde in extremo huius agri ad Boream margine Sutton Colfield loco saltuoso, & ingrato Iohannem Voisyeum Episcopum Exoniensem alumnum suum prædicat, qui oppidulum iam diu intermortuum (regnante Henrico VIII.) ædificijs, priuilegijs, & ludo literario excitauit. Sex ad occasum hinc milliaribus disiungitur Bremicham, incolis refertum, & incudibus resonans, sunt enim plurimi fabri ferrarij, in cuius non vltima laude posuerim, quòd nobilis & bellicosa Bremichamorum in Hibernia familia hinc suam originem, & nomen duxerit. In medio syluestris huius regionis Couentry sedet, à monachorum conuentu dicta, vt credimus, cùm *Couentria* in historijs nostris vocetur, & Cõuentum nos nostra lingua Couent appellemus. Quæ superiori sæculo lanceis, & pileis conficiendis ditata, vnicum fuit harum regionum Emporium, & plusquam mediterranea, frequens: vtpote vrbs percommodo situ, ampla, nitida, mœnibus munita firmis, & ædificijs exculta pulcherrimis, inter quę duo rari operis contigua, & quasi æmula exurgunt templa, alterum sanctæ Trinitati, alterum Michaeli sacrum. Ex intima tamen antiquitate nihil habet. Omnium verò antiquissimam viderut fuisse monasterium (cuius parietinas iuxta illa templa vidimus (quod Leofricus Merciorum Comes *tanto auri & argenti spectaculo construxit* (Malmesburiensis

Marlock. Sutton Colfield. Bremicham. Couentrey.

verbis vtor) *vt angeli viderentur ipsi puristæ vitrea vbi sanctorum receptacula, miracula porrò visuntur beatiora, quàm enim vitrea quæque argenti massa fuerunt erasa.* Tantóque ditauit patrimonio, vt Robertus de *Lonsey* Lichfeldensis, & Cestrensis Episcopus hucsedem quasi ad Lydiam arenam transferret: vt, (sic enim scribit Malmesburiensis ille) *ex ipsis Ecclesiæ glebis surrexerit, vnde Regis manum implerent, vnde Papæ sacculum extollerent, vnde Romanorum auiditati arriperet.* Verùm sedes hæc post paucos annos Lichfeldiam remigrauit. Ita tamen, vt vnus idémque Episcopus Lichfeldensis, & Conuentrensis diceretur. Primus huius vrbis Dominus (quod nouimus) fuit Leofricus iste, qui in ciues commotior, grauissimis illos tributis oppressit, quæ nulla alia lege laxari voluit, Godiua vxore obnixè intercedente, nisi ipsa nuda frequentissimam vrbis partem obequitaret, quod promississimis suis capillis obtecta, à nemine, si fides sit vulgo, visa præstitit, & Conuentrenses suos multis pensitationibus in perpetuum exsoluit. A Leofrico per Luciam eius ex Algaro filio neptem, in Cestrensium Comitum possessionem peruenit, nupserat enim illa primo Ranulpho Comiti Cestriæ, qui eisdem, quas habuit Lincolnia Libertates, Conuentriæ indulsit, magnámque vrbis partem monachis donauit, reliquam, & *Chilmere* quod prædium est Dominicum sub vrbe, sibi & suis reseruauit. Quibus defunctis, cùm nulla masculà prole superstite, hæreditas inter sorores in partes diduceretur, Conuentria ad Rogerum Baronem de *Montealto*, siue *Monthault* mediatè per Arundeliæ Comites descendit. Cuius è filio nepos omne ius suum in Ioannem de *Eltham* Cornubiæ Comitem pretio transcripsit. Ille autem Cornubiæ Comitatui adiunxit. Iam inde in primis floruit, Reges varias immunitates dederunt, præcipuè Edwardus III. qui prætorem duósque Balliuos eligere permisit, & Henricus VI. qui aliquot vicinis oppidulis adiunctis concessit, vt *Integer Comitatus per se corporatus* (ipsius Chartæ verbis loquor) *iure & nomine esset, distinctus à Comitatu de Warwick.* Quo tempore pro Ballinis duos instituit Vicecomites, firmissimísque mœnibus ciues vrbem obuallare cœperunt. Quod ad longitudinem attinet, XXV. partibus, LII. scrupulis, quod ad latitudinem LII. gradibus, XXV. scrup. definitur. Hactenus de Conuentria, quæ non tamen à me, (vt libens agnoscam, per quem profeci) sed ab Henrico Perrario de *Baddesley* viro cùm generis splendore, tùm antiquitatis cognitione laudatissimo, & verè amicissimo, qui mihi hic & alibi erranti

Conuentria Dominii.

1050 *Floribus.*

Rogerus de Montealto.

erituri semper viam comiter monstrauit, & quasi lumen de suo lumine accendit.

Iuxta Conuentriam ad Boream *Ansley* castrum quondam Hastingorum qui Domini Abergeuennæ fuerunt, & *Bruse* Verdoniorum olim habitatio locantur: ad ortum *Caludon*, vulgò *Caldon* locum habet, antiqua sedes Baronum *Segraue*, à quibus ad Barones de *Berkley* per Mowbraios Norfolciæ Duces descendit. Segraui hi ex quo Stephanus Iusticiarius Angliæ fuit Baronum honore claruerunt, *Chastreshertons* hæreditatem adierunt, quorum etiam insignia iam inde vsurparunt, Leonem scilicet argenteum erectum & coronatum in clypeo nigro, vltimus verò Ioannes Margaretam Ducissam Norfolciæ vnicam Thomæ de *Brotherton* filiam duxit, filiámque solam progenuit quæ Marescalli Angliæ dignitatem, & Ducis Norfolciæ titulum in Mowbraiorum familiam intulit. *Brinckle* etiam non multum hinc abest, vbi castrum erat antiquum Moubraiorum, ad quod multa circumuicina prædia spectarunt, sed huius etiam rudera temporis vetustas iam prorsus erasit. Inferius *Boggiorum* quoque suum castrum habuit, quod ad Bagottos nobilem inprimis familiam quondam pertinuit. A quo paruo abest interuallo *Stonley* vbi monasteriolum posuit Rex Henricus secundus, & ex opposito fuit olim castellum ad *Anemam*, *Stonley-holme* dictum in *Holm-hall* constructum, quod dirutum, dum Danica bellorum flamma Angliam sub Canuto inuolueret.

Caledon.

Barones Segraue.

Insignia Segraueorum.

Brinkle Castle.

Stonley.

Prioratus Monast. hist.

Introrsum autem ex altera Conuentriæ parte inter syluas ad quintum milliare lacus diffunditur, qui statim atque ripis coërcitus canalem agit Kenelworth sibi appositum, & inde denominatum habet, castrum amplissimum, pulcherrimum, munitissimum, viuarijs circumseptum, quod nec Kenulphus, nec Kenelmus, nec Kinegilsus construxerunt, vt somniant nonnulli, sed Galfridus *Clinton* Henrico primo à cubiculis, & eius filius, vt prolatis tabellis ostendi potest. Verum huius abnepos Henricus qui Baronis Kenelworthiæ titulum gessit, cùm prole careret Henrico III. Regi diuendidit, quod ille cum Æleonora sorore Simoni de *Montefort* Leicestriæ Comiti in dotem assignauit. Statimque inter eos facta animorum alienatione & disiunctione, sex mensium obsidionem perpulit, demumque se in deditionem Henrico tertio commisit, qui, Simone interfecto, hoc castrum in hæreditatem familiæ Lancastrensis adscripsit, ad quam longo iam tempore spectauit. Nuper verò ex Diua Eliza-

Kenelworth.

bathæ munificentia sedes erat honoratissimi Comitis Leicestrensis, qui ad illud instaurandum, & ornandum nihil non fecit.

Ab hoc castro, si prospectum non impediret sylua, præcipuum totius agri oppidum videres (vix enim quinque milliaribus abest) quod nos Warwithe vocamus, Saxones ꝓnnyꝫ-ꝑyc, Nennius, & Britanni *Caer Guarvic*, & *Caer Leon*. Quæ omnia nomina, quum à *Guarth* Britannica dictione, quæ præsidium significat, vel à Legionibus quæ locorum defensioni imponebantur, profluxisse videantur; quodammodo persuaserunt (quamuis ego potius Scepticus, quàm Criticus in Etymologijs esse malim) hoc illud oppidum esse quod PRÆSIDIVM Romanis in Britannia dicebatur, vbi, vt est in Prouinciarum notitia, Præfectus Equitum Dalmatarum sub dispositione Ducis Britanniarum egit. Nec quis existimet Britannos *Guarth* illud à Francis hausisse, cùm origine Hebraica sit, vt Lazius ostendit, & in ea plurimæ nationes consenserint. Sed hoc Præsidium fuisse, & annalium nostrorum authoritas docet, qui Romanas legiones hic consedisse memorant, & ipse etiam situs in prouinciæ penè vmbilico innuit; Æquali enim spatio hinc ab orientali Norfolciæ, illinc ab occidentali Cambriæ littore disiungitur; cuiusmodi situm PRÆSIDIVM Corsicæ oppidum, in ipsa media insula positum, obtinuit. Nec mirum si præsidium, & militum stationem hic Romani habuerint, cùm Auonæ flumini rupe saxis prærupta immineat, & omnis aditus ex ipso saxo sint effossi. Mœnibus & fossis munitum fuisse apparet, castrum verò & natura, & opere firmissimum, Warwicensium Comitum sedem ad Africum prætendit; oppidúmque ipsum ædificijs speciosis est exornatum, plurimúmque debet Ethelfledæ Merciorum Dominæ, quæ labefactatum anno Christi 911. restauravit. Sub Normannorum eitam ingressum statu erat satis florenti, pluréſque (vt vocant) Burgenses habuit, è quibus duocecim Angliæ Reges in bellum comitari (sic in Guilielmi primi libro scribitur) tenebantur. *Qui monitus non ibat centum solidis Regi emendabat, si verò per mare ibat Rex contra hostes, vel quatuor Bezsuenas, vel quatuor libras denariorum mittebant. In hoc Burgo Rex habet in dominio suo* CXIII. *Burgenses & Barones Regis habent* CXII. Rogerus de *Bellomonte* secundus è Normannico sanguine Warwici Comes pulcherrimum B. Mariæ templum in ipso oppidi sinu posteà construxit, quod Beauchampi, siue *de Belle-campo* qui succesſerunt,

Warwick.

Præsidium.

Blackdow hill.

Guy-cliffe.

I. Rofus Warwicenſis.

Guy of Warwick.

Chelmſford.

Arrow fl.

Henley.

Reverus Monaſter. Bell-eſtre.

sed hoc nunc suis ruderibus in humum dispersis. Genus his erat à Turstano de *Bellomonte* Normanno, hæreditas verò tandem per filias demigrauit ad Barones de *Sudley*, & *Greuille*. Ad *Arrowe* verò & *Alcester* huius confines vidimus *Aulcester*, Matthæo Parisiensi *Alencester*, sonantius, quod celeberrimum & antiquissimum esse contendunt incolæ, vnde *Oldchester* dictum volunt. Hic (vt in veteri Inquisitione legitur) erat *Burgus Francus* quem Rex Henricus Primus Roberto Corbett cuius filius deperibat concessit, Ille autem Guilielmo de *Beauchamp*, & Petro filio *Henberti* nepotibus donauit. Nunc autem è maximo oppido inexiguum rerum venalium mercatum decretis, sed frumentarijs nundinis celebratissimum. Huic contiguum est *Beauchamps Court* à Barone de Bello-campo de *Powick*, siue *Aulcester* denominatum, à quo per filiam Rob. Dominj *Broke* ad Fulconem Greuill virum & equestri dignitate, & naturæ facilitate clarissimum deuenit, cuius huius filius eodem itidem nomine, ita veræ virtuti, & genuinæ nobilitati se consecrauit, vt animi nobilitate genus longè exuperet. Haud multum hinc abest *Ousley* quæ suis etiam Dominis quondã insignis, Butleris scilicet Baronibus de *Wem*, à quibus hæreditario ad Ferrarios de *Ousley* dictos, & ab illis per Mesilliam in Gascoynorum possessionem deuolutum. Nec aliud memorandum hic occurrit, nisi in inferiori agri parte Compton, vnde inclita familia nomen traxit, è qua Henricum Compton ad Baronis dignitatem anno reparatæ salutis 1572. augustissima nostra Elizabetha prouexit.

Aulcester.

Beauchamps Court. Vide pag. 443.

Ousley.

Barones Compton.

Comites Warwicenses] Comites iam fusè recensendi, vt etiam omittam Guarum, Mortimerum, Guidonem, Anglicos, Ingelramnum, & eius nothos alios, qui secundis fortunæ ingressibus pares nobis omnia fuere, Henricus de *Newburgh* Rogeri de Bellomonte filius, Roberti Comitis *Leicestriæ* frater, primus fuit è Normanico genere Comes, qui Margaretam filiam Ernulfi de *Hesding* Comitis Pentheni sibi pocentissimi viri filij in matrimonium duxerat. Ex hac familia, bonis honoribus gestis, Rogerus filius Henrici, Guilielmus filius Rogerij, qui obijt vltimo Regis Henrici secundi, Walleranus frater eius, Henricus filius Walleranj, Thomas filius eius qui vicesimo sexto Regis Henrici tertij anno mortuus sine sobole Margareta sorore superstite, cuius duo mariti primum Ioannes Mareschallus, deinde Ioannes de *Plessis* vxorio iure in Comitum Warwicensium dignitatem vsi sunt. Hic autem sine prole defunctus, Guilielmus [illegible], qui

&

& Mandeio dictus, Baro de Kingsley iure uxoris qui Walterani Comitis filia erat in Comitatu successit, & suæ liberis satis concessit. Isabella autem eius sorori Guilielmo de Beauchamp, suæ Beauchamp Baroni de Kingsley collocato Warwicensem titulum in Beauchampiorum familiam inculit; Qui (si non me fallo) quod ex Vrsi & Abree filia fuerunt progenati, Vrsum pro Symbolo vsurparunt, & posteris reliquerunt. Ex hac stirpe quinque floruerunt Comites, & dux vnus, Guilielmus, Guido, Thomas, Thomas junior, Richardus, & Henricus quem Warwici Ducem creauit Henricus sextus, qui huius successu obijt; successoremque habuit sororis suæ Annæ maritum Richardum Nevil, virum inuicto animo, sed fluitante fide, fortunæ quodammodo pilam, qui non Rex, regibus tamen superior fuit. Cum verò hic prælio cecidisset, nepósque eius à filia & Georgio Clarentiæ Duce puerulus capite truncatus esset, diu iacuit ille titulus, donec Edwardus Sextus Ioanni Dudleio decreuerit, qui à Margareta altera Richardi Comitis filia genus repetiuit. Quo sublato, filij eius, primùm Ioannes, & postea Ambrosius bellica virtute, & naturæ facilitate cùm ornatissimus, Diuæ nostræ Elizabethæ benignitate illam patris dignitatem nostra memoria, recepit.

Vide Comitum Warwici sepulchra.

Warw.

Mancestra.

Ouandoram regio gleta nuncupata nunc

vulgò dicitur, cuius incolæ cum circumiacentis, Deiræ ætate priusquam Anglia in Comitatus distribueretur, Wicci vocabantur, quod nomen à fluuioso flumine, quod accolunt, non sit indictum (fluminis enim finus fuit, ve non dissimus vocarunt Saxones) à salinis factum videatur, quas Britannos priscos Anglis sua lingua nomina frunt. Salinæ enim hic sunt nobilissimæ plurésque salsi fontes sapidi reperti, qui tamen obstructi eò quòd legibus cautum sit vno solummodò loco salem excoquere, vt fyluis fit prospectum. Nec mirum vnquè sit à salinis loca denominari,

nari, cùm pluuiæ passim in singulis regionibus decurrant, & maiores nostri Germani, vt author est Tacitus, huiusmodi loca proximè propinquare cœlo, precésque mortalium à Dijs nusquam propiùs audiri religiosè crediderint.

Hæc regio, cui collimitant ab ortu Warwicenses, à Meridie Glocestrenses, ab occasu Herefordenses & Salopienses, atque ab Aquilone Staffordienses, vt vno verbo dicam, cœlum & solum adeò propitium habet, vt salubritate & vbertate vicinis non concedat: pyrorúmque, si quæ alia inprimis ferax, è quorum vinoso succo factitium vinum Pyrry dictum conficiunt, quo plurimùm vtuntur, quamuis sit, vt id genus alia, & frigidum & flatulentum. Nec ab aqua sanè minùs est fœlix, gratissima enim vbique sunt flumina, quæ pisces delicatiores affatim suppeditant. Vt enim quæ obscurioris sunt notæ omittam, per mediam regionem à Septentrione in Meridiem fœcundantem alueum intendit *Sabrina* flumen nobilissimum, & partem Austrasem perfundit *Auona*, qui à Warwicensibus defendit, vt Sabrinam adeat.

Pyrry potus à Pyro.

Sabrina primùm in ipso ingressu inter Kidderminster & *Beaudley* interlabitur. Hoc à bello situ meritò sic dictum, amœnissimè in decliui colle flumini ad occasum impendet, nuper suspiciendæ arborum proceritate in siluam saltu adiuncto, quæ iam ferè euanuêrunt, notum. Vnde Poeta noster,

Kidderminster. Beaudley.

Delitium rerum Bellus locus *vndique floret*
Fronde coronatus, Virianæ tempora siluæ.

Nunc verò sua tantùm amœnitate & elegantia, nec non regijs ædibus illustratur, quas in Arduni Principis secessum construxit Henricus VIII. celebratum oppidulum. Illud autem Kidderminster è regione ad Ortum sed à ripa remotius, foro tantum cognitum est, Bissetisque viris amplissimis eiusdem quondam Dominis, quorum hæredia opima domùm inter sorores distracta, partim ad Baronem de *Abergauenny* deuenêrunt, partim ad leprosarum domum in agro Wiltoniensi, quam ex sororibus altera Elephantiasi ipsa affecta Elephantiacis construxit, & suo patrimonio locupletauit. Obliquior inde Sabrina Pertelbury Vigornienſium Episcoporum castrum non procùl dissitum salutans, ad Holt quondam Abrotorum, postea Beauchamporum castrum se confert, qui à Guilielmo *Beauchamp* cognomine *Barone cæco* propagati in honoratissimam successerunt familiam, è quibus Ioannes Baro de *Kidderminster* à Rege Richardo II. creatus

Mayden Bradley.

Mertlebury.

Holt.

Baro de Kidderminster.

creatus & statim capite truncatus erat: hereditas verò per filias ad *Gyssis*, & *Penbusmer* deuenit. Hinc defluit *Salwian* rot fluuiatiles muræenas alens, vt vinarium hoc in loco illis feciſſe videatur natura, eiuſmodi olim creſcente luxu, excogitarunt Romani. *Marena.*

Infra Bolô Orientalem ripam *Salwarpe* amni aduentanti Sabrina patefacit, qui è Septentrionali regionis parte promanans per *Bromeſgrine* non vltimæ ſortis mercatum defluit, haud procul à *Grafton* inclitæ familiæ Talbottorum ſedem, quam rex Henricus ſeptimus Gilberto Talbotto, Ioannis ſecundi Salopiæ Comitis filio minori donauit. Quem etiam ob bellicam virtutem, & eximiam prudentiam in Georgiani ordinis ſocietatem cooptauit, & Calcto in Gallia præfecit. Hinc *Salwarpe* ad *Droitwich* delabitur (Durtwich aliqui vocant, à ſalinis & ſubhumido ſitu, vti Hyetus Boetiæ, à lutoſo ſitu dictus) vbi tres fontes gignendo ſale fœcundi, fluuiolo ſalſedinis experte interfluente diuiſi, peculiari naturæ dote ſcaturiunt, à quibus ſal puriſſimus & candidiſſimus ſex quotannis menſibus, ab æſtiuo ſolſtitio ad brumale fornicibus multis circumpoſitis excoquitur. Quo opere quanta lignorum vis abſumitur, *Fekenham Foreſt* denſiſſimus quondam ſaltus, & circumuicinæ ſyluæ, ſi homines taceant, ſua raritate magis magiſque indies ploquentur. Si verò Richardum *De la Wich*, Epiſcopum Cicestrenſem, qui hinc oriundus, hos fontes ſuis precibus eduxiſſe, ſcriberem, vereor ne in diuinam prouidentiam iniquior, & ad aniles fabulas propenſior videar. Eò vſque tamen prouecta eſt maiorum credulitas, vt hoc non ſolùm firmiter crediderint, literiſque prodiderint, verum etiam illi diuinos honores eo nomine detulerint, cùm illum ob iuris Pontificij ſcientiam, & vitæ integritatem in Diuorum numerum Vrbanus VIII. ſolenni Apotheoſi retuliſſet. Verùm ante hunc Richardum natum de his fontibus ſic ſcripſit Geruaſius Tilburienſis. In Epiſcopatu Wigornienſi eſt villa ſuburbana *Wichus* nomine, in qua ſub monticuli cuiuſdam radice aqua profluit dulciſſima. In huius ipſa puteo numero pauci cernuntur, quorum profunditas inodica, & aqua ſalſiſſima. Cùm in cacabis aqua bullitur, denſeſcit in ſalem albiſſimum, fertúrque ab vniuerſa prouincia quòd à Natiuitate Domini, vſque ad natiuitatem ſancti Iohannis Baptiſtæ, ſalſiſſima ſcatutit aqua, per alteram anni partem ſubdulcis prorumpit & ad ſalem inutilis, & quod mirabilius arbitror, cùm ad vſum ſalis aqua proprumpit opportuni * parte, vix ſuper excreſcit, & *Durtwich. Fontes Salſi.* *Fekenham Foreſt.* *Richardus de la Wich.* * *Locus corruptus.*

« & etiam tempus aduenit salsuginis nulla vicinitate frangitur &
« quæ fluuialis, nec in aliquo propinquitate maris inuenitur.
Quinetiam in ipsis Regijs tabulis quas *Domesday* dicimus. *In*
Wiche sunt octo salinæ Regis & Comitis quæ in ipsa hebdomada quæ
bulliebant, & exercebant, in die Veneris reddebant 16 bullones, &c.

Non quatuor hinc milliaria delatus est Sabrina, quin præci-
Worcester. puam prouinciæ vrbem Wigorcester sibi appositam lentior quasi
demirans præterfluit, & admiratione sane non indigna est, siue
vetustatem, siue venustatem spectes. Eius vtique meminerunt
Brauogenium. Antoninus sub BRANONTI nomine, & Ptolemæus (apud
quem librariorum incuria suo loco exulat) sub BRANOGENII,
quo nomine etiamnum *Caer vrangon* Britannis vocatur, Nennij
Catalogo, *Caer Guarangon*, & *Caer Guaren*, Saxonibus postea
peoxanceaster, pegeopnaceaster, & pipecestre, Latinis *Vi-*
gornia, quo nomine primus, quod sciam, vsus est Iosephus Exo-
niensis (qui Cornelij Nepotis nomine circumfertur) in his ad
Hubertum Cantuariensem Archipræsulem versibus:

In numerum iam crescis honor, te tertia posci
Insula, iam meruisti Vigornia, Cantia discis,
Remensis meditatum opus, & naufraga Petri,
Discipulum in medijs expectat cymba procellis.

A Romanis, vt probabile est, condita fuit, cùm ad Transabrinos
Britannos cohibendos secundùm Orientalem Sabrinæ ripam,
vti ad Rheni meridionalem, vrbes per intervalla disponerent.
Posita est in loco modicè acclini ad fluuium, quod turrigero
ponte coniungitur, *olim Romanorum*, vt habet antiqua membra-
nula, *superbo monumento*, nunc etiam muro satis firmo munita. Sed
decus est ab incolis, qui sunt numerosi, humani, & lanificio opu-
lenti, ab ædificiorum nitore, à templorum numero, & maximè
à sede Episcopali, quam Sexwulfus Merciorum Episcopus, anno
Christi 680. constituit, constructa ad Australem vrbis partem
Ecclesia Cathedrali, quæ sæpiùs reparata, & ab Episcopis ita
paulatim producta ad occasum, vt iam frontispicium Sabrinæ
allambat, Speciosum sanè & magnificum est ædificium, monu-
mentis Ioannis Regis, Arthuri Principis Walliæ, & quorundam
Beauchamporum nobile; doctissimisque viris (Præbendarios
vocant) Collegium non minùs inclitum, quàm olim fuerat Mo-
nachorum monasterium, aut præsbyterorum cœnobium. In
hoc enim statim à fundatione collocati erant, vt in reliquis
Angliæ cœnobijs, presbyteri coniugati, diúque magna cum

sanctitatis

sanctitatis opinione Ecclesijs præfuerunt; donec Dunstanus Archiepiscopus Cantuariensis in Synodo decreuisset, vt deinceps religiosi in Anglia sub speciosæ cœlibatus nomine, vitam traducerent. Tunc enim Oswaldus huius vrbis Episcopus, quo nemo vnquam rem monasticam magis enixè promouit, presbyteros submouit, monachosque induxit, quos cùm in omni rerum affluentia, amplius quingentos annos, quasi rerum potiti fuissent, Henricus VIII eiecit, & pro illis Decanum, & Prebendarios substituit, Ludúmque literarium ad erudiendam iuuentutem erexit. Proximè hanc Ecclesiam, nudum Castelli nomen, & area manet, quod (vt in Guil. Malmesb. in libro de Pontificibus legitur) *Vrsus Vicecomes Vigorniæ à Guilielmo primo constructum in ipsis primis fundibus monachorum construxit, ubi vt fugitivum cœnobij partem occuparet.* Verùm hoc castellum temporis iniquitate, & fortuito incendio plurimos ante annos concidit. Vrbs exiit non semel conflagrauit, anno Christi 1041, ab Haraldo Audacis successu, qui ciuibus infensissimus, quod *Hustarlos* suos, sic domesticos Danicæ tributi exactores vocarunt, peremisserat, non modò ignem iniecit, sed cives omnes occidione occidit, nisi qui in Westriege Insula amnica fugæ saluti consuluerant. Nihilominùs, vt in Guilielmi Primi libro legimus, Edwardi Confessoris tempore, *Burgenses plures habuit, & pro vno Hida se defendit, quando maxima virtute valebant quibus quinquaginta dabat viginti solidos ad Londinum pro suæ monetæ accipendis.* Anno 1113 fortuitum incendium quod castrum absumpsit, etiam summum templum sois flammis inuolvit. Stephano item regnante, in vestinis bellis castel atque iterum deflagrauit. Nihilominùs è cinere semper sè pulchriori forma resuscitauit, Politicæque floruit optima, quam duo Ballini, è viginti quatuor Ciuibus electi, duo Seniores, siue Aldermanni, duoque Camerarij administrant, cum communi Consilio quod ex quadraginta octo ciuibus constat. Quòd ad Geographicam rationem attinet, Ab occidua linea XXX temporibus XII. scrupulis distat; Polus verò Arcticus LII. gradibus, XII scrupulis attollitur.

A Brannogenio flumen in Austrum prorumpens *Tamar* præterfluit Baroniam olim Ioannis *Beauchamp*, quem ad Baronis dignitatem extulit Rex Henricus sextus. Eiusdem verò pronepotis filia ad Willoughbæos de *Broke*, *Rosdar*, & *Dygenor* hæreditatem deculerunt. Non procul hinc à dextra ripa Salutaria fila suspicit Sabrina, colles sanè, siue montes magnos & editos, qui per septem

Presbyteri eiecti.

Martani. Hustarles.

Barones de Pomick.

Malverne hills.

septem pilis minùs mill. pass. vt gradu subinde consurgunt, hunc agrum ab Herefordensibus dirimentes; quorum supercilio Gilbertus de *Clare* Comes Glocestrensis fossam duxit ad disterminandas suas, & Ecclesiæ Vigornensis possessiones, quæ etiamnùm non sine admiratione videtur. Ex opposita ferè eadem distantia ab altera ripa Bretton pilis, colles multò minores, quasi æmuli tamen se attollunt, inter quos emicat Elmesly castrum quondam Vrsi sine Vrsonis *de Abetot*, per cuius filiam & heredem Emelinam ad Beauchampos hæreditario devenit. Ad eorum radices *Breden* villa subsidet, de cuius monasterio Offa rex Merciorum, *Ego Offa rex Merciorum dabo terram septies quinos tributariorum ingera continentem ad monasterium quod nominatur Breedum in prædicationem Wiccionum & ad Ecclesiam beati Petri principis Apostolorum, quæ ibidem in loco sita est, quem Eanwulfus dum meum erexit ad laudem & gloriam Dei viventis in sæcula.* Hinc Anona Warwicensis Sabrinam petens delabitur, qui in hoc agro Eanesham irrigat, quod ab *Eanes* subulco Egwini Episcopi Wigornensis sic dictum scribunt monachi, cùm priùs Oetisfield nomen esset. Oppidum satis elegans surgenti à flu. colli impositum in cuius quasi suburbio *Bengeworth* castrum olim erat, *ad caput pontis quod Guiliel. de Andeuillâ Abbas contra Guilielmum de Belocampo obtinuit, funditùs destruxit, & in cœmiterium conservari fecit.* Notũ monasterio quod Egwinus ille circa annum salutis 709. constructit, notũ item valle subiecta The vale of Evesham inde denominata, quæ sua fœcunditate harum regionum cella penuaria dici meruit, ea terræ benignitas in optimis frugibus vberrimè profundendis. Sed olim notissimum clade Baronum, & Gatilinę nostri Simonis de *Monteforti* Comitis Leicestriæ. Iste enim vir prauo ingenio, & profunda perfidia illud nos docuit, quod alter verè dixit, Beneficia eò vsque grata esse, dum compensari possint. Cùm enim in illum omnia, quæ potuisset beneficia plena manu conseruisset Rex Henricus III. non alium fructum, quàm acerrimum odium messuit. Difficillimum enim bellum concitauit, magnam Angliæ partem effusè vastauit, sub prætextu Reipub. restituendæ, & libertatis asserendæ, vt regem in ordinem redigeret, Reipub. statum immutaret, & ex Monarchia Oligarchiam efficeret, nihil non fecit. Sed demùm cùm rebus fœcundioribus aliquandiu vsus fuisset, Edwardi Principis virtute hoc in loco cum multis alijs justo prælio cecidit, statimque quasi malorum sentina è Repub. exhausta, lætæ pax, quam ille excluserat,

Eredon hils.

Bimeley castle.

Breden.

Liber Wigorn.

Eouesham.

Liber Mon. Euesham circa annum 1157.

The vale of Euesham.

Simon de Monte Forti.

1265.

excluserat, vndique affulsit. Ad eundem fluuium inferiùs in primitiua Anglorum ecclesia alius etiam locus fuit religiosis cultus, tunc Fleodanbyrig, nunc Flatbury, & huic vicina Perthus, Saxonicè Pepiʒcopan, à pyris nomine facto, quod vt apud historicum illum optimum Guil. Malmesburiensem legitur, *Fundauit, & perfecit tempore Regis Eadgari Egelwardus Dux Dorsettensis, minimè parcus animo, sed effusus in largitatem studio, verùm illud quanto succubuit detrimento? Partem dimisit occupauit ambitio, partem sepeliuit oblinio, maiusculam portionem Reges Edwardus, & Guilielmus contulêre Westmonasterio.* Inde *Auona* placidè delatus per *Strensham* equestris & antiquæ prosapiæ Russellorum habitationem, in Sabrinam demùm influit.

Flatbury. Persor. Strensham.

Iuxta hæc ad partem hanc Australem Centuria est Oswaldslaw, ab Oswaldo Vigornensi Episcopo, qui ab Edgaro rege sibi impetrauit, sic dicta, cuius immunitas, dum Anglis lustrum conderet Guilielmus Conquestor, his verbis in acta publica est relata. *Ecclesia S. Mariæ de Wircester habet Hundredum, quæ vocatur* Oswaldslaw, *in qua iacent* 300. *hidæ, de quibus Episcopus ipsius ecclesiæ à constitutione antiquorum temporum habet omnes redditiones Secharum, & omnes consuetudines inibi pertinentes ad dominicum victum, & Regis seruitium, & suum: ita vt nullus Vicecomes vllam ibi habere possit querelam, nec in aliquo placito, nec in alia qualibet causa. Hoc attestatur totus Comitatus.*

Oswoldslaw.

Locus est sed incertæ positionis circa hunc agrum, quem Augustyneʒ ake id est, *Augustini quercus*, dicitur, ad quam Augustinus Anglorum Apostolus, & Britanni Episcopi conuenêrunt, & de Paschate celebrando, verbo Dei Anglis annunciando, & Baptismo secundum ritum Romanum celebrando rationibus aliquandiu digladiati, discordibus vtrinque animis tandem discesserunt.

Augustines oke. *Anno Christi* 603.

Hæc prouincia à Normannicis temporibus, primum Vicecomitem habuit Vrsum siue Vrsonem de *Abtote* cui latifundia cum illa dignitate Rex Guilielmus primus donauit. Illique successit Rogerus filius (qui vt habet Guilielmus historicus Malmesburiensis) *Paternarum possessionum compos graui Regis Henrici primi indignatione pulsus est, quod quendam ex ministris Regijs præcipiti furore iussisset interimi.* Verùm hæc Vicecomitum dignitas per Emelinam Rogeri huius sororem in familiam *Bello* vt nonnulli volunt translata fuit. Paucis interiectis annis Stephanus Rex Walleranum Mellenti Comitem, fratrem Roberti

Comites Wigorniæ.

Bossu

Bossu Comitis Leicestrensis, primum Wigorniæ instituit Comitem, cuius liberi cùm Anglia posthabita, ad sua in Normannia auita patrimonia redijssent, ante Richardi II. tempora nemo Wigorniæ Comitis titulum gessit. Ille enim Thomæ Percio contulit, quem cùm bello intestino Henricus IIII, interemisset. Richardus de *Bello-campo* ab *Abrotis* oriundus hunc honorem à Rege victore accepit. Post illum sine prole mascula defunctum, Ioannem Tiptoft Hiberniæ Proregem Vigorniæ Comitem creauit Edwardus IIII. Sed cùm ille præpostero obsequio ad principis voluntatem in cædibus quasi carnifex se accommodasset, ipse capite truncatus sub Henrico VI. iam restituto, carnificinam subijt: filium tamen eius Edwardum in integrum restituit Rex Edwardus, cùm ipse denuò regnum recepisset. Edwardo autem Tiptoft sine prole mortuo, & hæreditate inter amitas diuisâ quæ maritos habuerunt Baronem de *Roos*, Baronem *Dudley*, & Edmundum *Ingeldesthorp*; Carolus Somersettensis è Lancastrensi familia, Henrici Ducis Somersettensis filius naturalis, ab Henrico VIII. hoc titulo ornatus erat, à quo iam tertius est Edwardus qui inter cæteras virtutis & nobilitatis laudes bonarum literarum studijs impensè fauet.

Hic ager Parecias 152. numerat.

Staffordshire.

TErtia Cornauiorum regio nunc Staffordshire, Saxonicè Staffordscyre cuius incolæ Bedæ, quod Angliam mediam inhabitarunt, *Angli Mediterranei* vocantur, ab ortiua plaga Warwicensibus & Derbiensibus, à meridiana Vigornienſibus, ab occidua Salopiensibus præcincta, quasi rhombi forma ab Austro in Septentriones procedit, medio latior, & extremis se angustantibus. Pars Septentrionalis montana & minùs læta, media Trenta flumine perfusa lætior, syluis amicta, aruis & pratis variata; vti & meridionalis, quæ etiam carbones fossiles habet, & ferri venas, suo verò commodo an incommodo norint incolæ, & ipsi dixerint.

Pars Septentrionalis montibus non magnis leuiter intumescit, qui hinc exorsi, vt Apenninus Italiæ, per Angliam mediam perpetuum

perpetuum dorsum perpetuis ingis elatum ad Scotiam vsque, nomine sæpè mutato, agunt. Hinc enim Weveland, inde Peake, deinde Blackston edge, posteà Craven, deinceps Stenmmore, & demùm in cornua scissi Cheuiot vocantur. Ex his collibus plura in hoc agro emanãt flumina, præcipua verò sunt *Dane*, *Hanse*, *Churnet*, *Tayn*, *Blith*, & qui hos omnes capit & ad mare defert, Trenta. *Dunus* siue Dove cuius ripæ extructæ sunt è solido saxo, quo adusto ad stercorandos agros vtuntur, orientalem agri partem magna ex parte citus perstringit, & à Derbiensibus separat, primùm *Hanse* fluuiolo auctus qui absortus & desideratus ad tertium milliare erumpit. Inde *Churnettum* fl. socium admittit qui aquas agit per *De la-Croe* monasterium à Ranulpho III. Cestriæ Comite constructum, Leeke mercatu notum, & Alton Baronum de *Verdon* olim castrum, à quibus per Furniualios ad Talbottos Salopiæ Comites deuenit. *Tayn* amniculus paulò inferiùs in *Dunum* illabitur qui haud procul à *Cheddle* exoritur antiqua Bassettorum sede, qui à Bassetis Baronibus de *Drayton* stemma deducunt. Iam *Dunus* Vttoxeter, Saxonicè *Wttoxkeceſtre*; pratis floridis, & re pecuaria inclitum præstitit, quod Etocetvm esse, cuius meminit Antoninus, vel ipsum nomen loquitur, & distantia à *Penocrucio*, & *Manrussio* non reclamat, etiam si ad calculos curiosè reuocetur. Posteà cùm iam Trentam propiùs accedit Dunus Tutbury castrum, quod & Stutesbury dicitur, alabastrino colli affixum inuisit ab Henrico Domino de *Ferrarijs* Normanno constructum, cui latifundia amplissima in hoc agro donauerat Guilielmus primus, quibus omnibus excidit eius è filio Roberto nepos Robertus Comes de *Ferrarijs*, & Derbiæ, cùm dennò ab Henrico tertio defecisset. Ille enim cùm post multas quas Baronico bello turbas dedisset, in gratiã cum rege redijsset, & fidem conceptissimis verbis in officio se permansurum obstrinxisset, posteà tamen homo iniuriarum impatientissimus, vt fortunam quam flectere non potuit, planè frangeret, arma in principem induit, demùmq; captus, vt cum historico nostro loquar, *secundum formam obligationis sue*, hanc fortunarum & dignitarum iacturam longè maximam fecit.

Dane fl.

Auburn Castle. Barones Verdun. Vide in Herefordshire. Tayn fl.

Vttoxeter. Etocetum.

Tutbury.

Rob. Comes de Ferrarijs.

Trenta autem è duobus vicinis fontibus inter hos etiam colles effluit, qui suo quasi iure tertium sibi locum inter Britanniæ flumina vendicat. Malè feriati homines à Gallica dictione *Trenta* dictum somniarunt, vnde etiam finxerunt triginta fluuios in illum influere, totidémque piscium genera in ea natare, quorum

Trent fl.

quorum nomina rythmo Anglico decantant accolæ: nec dubitant huic ascribere quod Tibisco suo tribuunt Hungari, duas scilicet partes aquam esse, tertiam pisces. A fontibus in meridiem primùm multis ambagibus descendit non procul à *Novo castro* Under Lyme, respectu antiquioris quod iuxtà ad *Chesterton subter Lymam* olim floruit, cognominatum, vbi antiqui castri plusquam semiruta mœnia vidimus, quod primùm ex dono Regis Ioannis fuit Ranulphi Comitis Cestrensis, posteà beneficio Henrici 111. familiæ Lancastrensis. Indè per Trentham, quondam Tritingham, sanctæ illius, & regiæ virginis Werburgæ cœnobiolum, ad Stone mercatorium oppidum properat, quod Saxonico sæculo enatum, nomen à saxis invenit, quæ solenni ritu maiores congesserant, ad designandum locum vbi Wolpherus Rex Merciorum paganissimus filios Vulfaldum & Rufinum, quòd Christo nomina dedissent, immani scelere trucidauit. Quò loci cùm posteritas in eorum memoriam ecclesiolam sacrâsset, oppidum statim succreuit, cui ab illis saxis Stone nomen inditum fuisse memorat Historia Petroburgensis. Post Stone defertur placidè *Trenta* per *Sandon* quæ quondam sedes Staffordorum Equitum clarissimorum, nunc verò hæreditariò Sampsonis *Erdeswick* cultoris maximi antiquitatis.

New castle vnder Lime.

Trentham.

Stone.

Historia Petroburgensis.

Ab hoc in ortum *Trenta* cursum deflectit, & ab Austro Canok syluam, vulgò Cankwood longè latéq; diffusam habet, demúmque *Sow* flu. sinistra ripa suscipit, qui emergit iuxta *Healy* castrũ à Baronibus de *Aldelegh*, siue *Audley* extructum, quibus N. de *Verdon* locum donauit, & à quibus familia *Stanleiorum* Comitũ Derbiæ; sed hæreditas & nomen ad Touchettos descendit, in quorum sobole. & nomine illa dignitas adhuc elucet. *Sow* iste Trentæ quasi parallelus æquali distantia fluit per *Chebsey* quæ suos olim Barones *Hastangos* habuit, & Stafford olim *Stratford*, & prius *Betheney*, vbi Bertelinus minorum gentium Diuus heremeticam vitam quondam egit. Cùm Angliæ lustrum conderet Guilielmus Primus (vt in eius libro legitur) *Rex in hac habuit tantum 18. Burgenses in Dominio suo, & 20 mansiones de honore Comitis, reddebat de omnibus consuetudinibus nouem libras denariorum.* Et in eodem libro *Rex præcepit fieri Castellum, quod modò destructum est.* Tunc autem, vti etiam nunc, totius agri caput erat, cui maximum tamen decus à *Stafford* castro adiuncto, quod Barones de *Stafford* sibi in sedem construxerunt. Sub quo *Penkus* fluuiolus *Sowe* illi commiscetur, qui nomen vetusto oppido fecit, quod

Cankwood.

Barones de Audley.

Stafford.

Capgrauius.

quod Antoninus PENNOCRVCIVM dixit, nos Penkridge. Sed quod Romano sæculo celeberrimũ fuisse videtur, nunc tantum viculus est equorum nundinis celebris, quas loci Dominus Hugo *Blunt* à Rege Edwardo secundo obtinuit. Pennocrucium. Penkridge.

His susceptis aquis Trenta medium iam agrum in ortum placidè secat, Chartley castrum duorum milliarium diuerticulo à sinistra ripa seiunctum prospiciens, quod à Ranulpho Cestriæ Comite qui extruxerat ad Ferrarios per Agnetem eius filiam, quam Robertus Comes de *Ferrarijs*, & Derbiæ sibi in matrimonium coniunxerat, deuenit, è cuius prosapia septem Barones Ferrarij de *Chartley* floruerunt, & Anna vltimi filia hunc honorem quasi dotale patrimonium Gualtero *D'Eureux* marito suo attulit, qui illustrissimi Roberti *D'Eureux* nunc Comitis Essexiæ, & Domini Ferrarij de *Chartley* atauus erat. A dextrâ ripâ eadem ferè distantia inter syluas amœnissimè sedet *Beaudesert*, quondam Lichfeldensium Episcoporum, nunc Baronum *Pagetorum* ædes, Guilielmus enim *Paget* qui ob magnam rerum prudentiam, magnam apud Henricum VIII. & Edwardum collegit gratiam, cùm res Præsulum vndique acciderentur, amplissimas Lichfeldensis Ecclesiæ possessiones consequutus est, simúlque creatus est ab Edwardo VI. Baro *Paget* de *Beaudesert*. Chartley. Baronus Ferrers de Chartley. Beaudesert. Baronus Paget.

Lichfeldia inde visitur vix quatuor mill. pass. ab hac dextrâ Trentæ ripâ semota, Licidfelth Beda vocat, quod Rossus Warwicensis *Cadaverum campus* interpretatur, & nescio quos Christianos martyrio ibi sub Diocletiano affectos refert. Vrbs est humili situ, satis ampla & nitida, in duas partes palude siue aqua minùs profunda diuisa, quæ tamen duobus aggeribus, quibus subsunt sua emissaria, coniunguntur: Australis pars siue citerior multò maior est, & in varias descripta plateas, sed sine munitione, vlterior, minor est, templo verò spectatissimo insignis, quod pulcherrimo mœnium ambitu instar castelli, & elegantissimis Præbendariorum ædibus, episcopíque palatio redimitum, præcellenti specie tribus è saxo pyramidibus in excelsum surgit, multísq; retrò antè sæculis Episcoporum sedes fuit. Anno enim mundi redempti sexcentesimo sexto Oswius Nordanhumbrorum Rex, paganis Mercijs deuictis, ad veram Christi religionem propagandam hoc in loco templum condidit, & Duinam primum Episcopum ordinauit, cuius successores eam gratiam à principibus inierunt, vt non modò primas tulerint inter omnes Merciorum Episcopos, amplissimásque possessiones in suos Lichfeld.

ipsas accepimus. Cauk[illegible] sive *Cave* sylua proxima, vbertimisque prædijs donatis: verùm etiam Archiepiscopum habuit Eadulphum, cui Adrianus PP. pallium donarat, omnésq; Merciorum & Orientalium Anglorum Episcopos subiecerat, iureis rationibus ab Offa Merciorum rege permotus in inuidiam Icamberti, siue Lamberti Cantuariensis Archiepiscopi, qui suam operam Carolo Magno detulit, si Angliam inuaderet. Sed cum Offa, & Eadulpho euanuit hæc dignitas Archiepiscopalis. Inter Episcopos autem quatuor celeberrimi fuerunt, Ceada ob sanctitatem Diuis adscriptus, qui, vt inquit Beda, cùm nondũ luxus Episcoporum animos peruasisset, *Fecerat sibi mansionem non longè ab Ecclesia remotiorem, in qua secretiùs cum paucis, id est, septem siue octo fratribus, quoties à labore & ministerio verbi vacabat, orare ac legere solebat.* Eadulphus iste Archiepiscopus. Robertus de *Limseie* primus è Normannica stirpe qui sedem Conuentriam transtulit, & Rogerus *Clinton* qui Lichfeldiam reduxit, & elegantissimũ hoc templum anno Christi 1148. in Beatæ Mariæ, & Ceadæ honorem posuit. Anteà verò, vt habet Malmesburiensis: *Licetfeild villa erat exigua, longè à frequentia urbium. Nemorosa circà regia, vimulus propè fluit. Ecclesia angusto situ erat, antiquarum mediocritatem, & abstinentiam præ se ferens.* Polum borealem 111. gradib. XIII. scrup. sublimem videt, & ab vltimo Occidente XXI. grad. XX. scrup. numerat.

Hist. Roffen.

Palus ista Lichfeldensis intra ripas statim coercita citò in Trentam immergitur, qui in ortum cursum continuat donec Tamæ flumini ab austro obuiat. *Tama* autem in ipso australi huius agri limine *Drayton Basset* inuisit, sedem Baronum Bassetorum, qui à Turstino Normanno efflorescentes in numerosam & insignem familiam sunt propagati. Hinc enim Basseti Barones de *Welleden*, de *Hicham*, de *Sabcott*, præter illos de *Chedle*, aliósque tanquam à stirpe prouenerunt. Horum autem de *Drayton* postremus erat Radulphus, qui sororem Ioannis Montisforrensis Ducis Britannię duxerat, & sine sobole regnante Richardo secundo diem obijt supremum.

Drayton Basset.

Basseti Barones.

Inde *Tama* statim Tamesworth sublimis, *Tam worthin* Mannianus vocat, oppidum ita agrorum confinio locatum, vt pars altera Warwicensis, altera huius agri censeatur. Nonnũ verò fastum ab hinc Tama præterfluente, & Saxonica dictionem prohibente insulam amnicam, vel locum aquis circumfusum denotare. Vltimo, cùm *Messeforum*, & *Burchesforum* in Cestrensi Episcopatu

Tame-worth.

Wörth, quid Saxonibus significat.

sula,

sfeld & Beuvell in sfeld significent. Mercioram [illegible] regno, villa erat regia, &c, vt est in libro Wigornien[illegible]. Postea Danicis bellis collapsum in integrum restituit & delfleda Mercia, & Editha Edgari regis filia, quæ nuptias auersata, castitatis opinione in Sanctarum catalogum irrepsit, aduersus virginibus velatis hic constituit, quam post paucos annos *Marmioni* Normanni, quibus hoc oppidum largitus est Guilielmus Primus, ad *Pollesworth* transtulerunt, eius castrum elegans hic construerent, quod ab illis per *Frevilles* ad *Ferrarios* familiam deuenit. *Marmioni* illi honorarij milites hereditariò Regibus Angliæ erant. Quoties enim nouus Angliæ Rex inauguratur, familiæ huius hæres tenetur Cataphractarius eques aulam regiam intrare, & conceptis verbis ad duellum pronocare, si quis regis iuri se opponere ausit. Sed hunc honorem per alteram *Marmioni* filiam, & cohæredem *Dimocorum* familia in agro Lincolnienſi iam accepit. *Marmioni.* The kings Champion.

Nunc *Trenta* cum *Tama* consociatus, per loca Alabastrite fœcunda cursum in Septentriones deflectit, vt citius *Dunum* excipiat, & Burton Alabastrinis operibus; *Ferrariorum* castro, antiquo monasterio ab *Vlfruno Spot* fundato, & Modwenæ Hybernicæ mulieris secessu quondam insigne oppidum ferè circumlambit. De quo Monasterio liber Abingdonensis, *Quidam minister Athelredi Regis dictus* Vulfricus Spot *cognomento Abbatum* Burton, *dedit, si eorum hereditatem pauperum appretiatam 700. libris, & vt hæc donatio rata haberetur, dedit Athelredo Regi 300. marcas auri pro eius confirmatione, & vnicuique Episcopo quinque marcas, insuper Alfrico Archiepiscopo Cantuariæ villam* Dumbletonam. Vt vel hinc intelligamus aurea tunc fuisse secula, aurúmque etiam in rebus sacris valuisse. Iuxta hoc iuxta *Dunum* & *Trentam*, & *Birburn* (qui *Blithfield* speciosas ædes antiquæ & claræ familiæ Bagottorum irrigat, & denominat) secedens sylua spatiosa, viuariisque repleta diffunditur, in quâ circumiacens nobilitas hilares venandi labores gnauiter, assiduéque exercet. Hæc in parte huius agri media. *Alabastrum.* Burton vpon Trent. Domesday. *Blithfi.* Needwood forrest.

Extremitatem verò australem illustrant Wolfrunhampton à *Vulfruna* muliere quę monasterio oppidum auxit denominatum, nunc Wolverhampton, cuius omnis celebritas est è Collegio adnexo Decano, & Præbendarijs Windesoræ, Theotenhall, hodie Tetnall, Danico cruore, anno 911. ab Edwardo Seniore intinctum, Wadesborow nunc *Wedsborow* ab Ealfleda contra Da- Wolverhampton. *Tetnall.* Wadsbury.

nos firmatum, & *Dudley* castrum Vigornienſibus conterminum à Dudone Sextone, vt produnt, extructum & denominatum, ſed Guilielmi primi tempore (vt ipſius libro habetur) Guilielmus *filius Anſculfi* poſſedit, poſteà *Paganellis* obuenit, quod tandem Richardus Sutton miles cum vxore Paganellorum vltima accepit, cuius poſteri inde Barones de *Dudley* dicti in honoratiſſimam familiam ſunt propagati. Lacus eſt alicubi in hoc agro (ſi nos non fallit Nechamus), in quam nulla fera vllo modo intrabit, ſed cùm locus ſit incertus, & res incertior, ſolum hos ipſius Nechami verſiculos adiungam, quibus pro titulo præfigitur.

De lacu in Staffordia.

Rogitus lacus eſt euentus præſcia futuri,
Cuius aquis fera ſe credere nulla ſolet.
Inſtet odora canum virtus, vrgeat inſtet acerba,
Non tamen intrabit exagitata lacum.

De alio etiam lacu hac in regione ſic ſcribit Geruaſius Tilburienſis in Otijs Imperialibus ad Othonem quartum. *In Epiſcopatu Conuentrenſi, & Comitatu de Stafford ad radices montis cui Mabull nomen indigenæ indiderunt: eſt aqua in modum paludis ample diffuſa: in territorio villæ quam* Magdaleam *dicunt. In hac palude aqua eſt limpidiſſima, & ſylua inſinit acentinum, quæ tantum habet in refouendis corporibus efficaciam: quòd quoties venatores eorum aliasque feras inſecuti fuerint, vſque ad equorum laſſitudinem, ſi in extremo æſtiuantis ſolis ardore aquam guſtauerint, ac equis exhibuerint hauriendam, amiſſas currendi vires reparant, vt non cucurriſſe arbitreris.*

Geruaſius Tilburienſis.

Cæterùm Staffordienſis titulus in vna Staffordorum familia à Roberto de *Stafford* quem Guilielmus Normannus magnis poſſeſſionibus accumulauit, ad noſtra vſque tempora permanet. Familia ſiqua alia, clara, & antiqua: ſed alternantis fortunæ vices ſubinde experta, primùm enim Barones erant de *Stafford*, inde Comites, poſteà Duces Buchinghamiæ, & Comites Staffordiæ. Nunc verò ſuo fato ad priſtinum Baronum titulum reciderũt, & ampliſſimæ hæreditates, quas honoratiſſimis coniugijs adierant, quaſi diffugerunt, lætiorque ſucceſſit ſecuritas, quæ cum fortuna in potentium ædibus cohabitare neſcit.

Staffordiæ Comites, & Barones.

Habentur in hoc Comitatu Parœciæ 130.

Wor-

Shropshire.

QVarta ex illis regionibus (quas insedêrunt olim Cornubij, Deiry reyne, & Sbpobberyne Saxonibus, nobis Shropshire, & Latinis *Comitatus Salopiensis* dicta) certè spacio multò maior, nec vbertate aut amœnitate minor, ad orientem solem Seaffordienses, ad Occidentem Montgomerienses, ad Meridiem Vigornienses, & ad Septentriones Cestrenses attingit. Oppidis & castris vndique stipata est frequentissimis, vtpote quæ limitanea fuerit, vel ager arcifinius (vt Siculi Flacci verbo vtar) arcendis finitimis Wallis, vnde maiores nostri Saxonico vocabulo hæc confinia The Marches dixerunt, quòd limites essent inter Wallos & Anglos: nobilésque ferè omnes in hoc tractu, duces limitanei erant, & priuata sua iura quodammodo regalia habuerunt, quæ paulatim pacis tranquillitas iam antiquauit. Nec tamen (hoc præfari libet) vniuersam hanc regionem ad Cornauios spectasse existimarim, sed solùm Cissabrinam; Transabrina verò Ordouicarum fuit, nec ita pridem authoritate Parlamentaria huic agro adiuncta. In has enim duas partes vniuersa commodè distribui potest, Sabrina ab Occasu æquinoctiali in Ortum Hybernum interscante.

The Marches. Lord Marchers.

In Transabrina limitem Australem Tyndus flu. Britannicè *Tefidiane*, stringit, cui demùm confluit Colunus flu. Britannicè *Colwny*, & contractè *Clun*. Hic interiùs scaturiens, non procul a frequenti oppidulo *Bishops castle* dicto, quia ad Episcopos Herefordenses spectarit, quorum diœcesis in hac prouincia late patet, *Colunus* Castro, vulgò *Clune castle*, nomen impertit; quod *Fitzalani* ab Alano *Flaaldi* Normanni filio oriundi, qui posteà Arundeliæ Comites, construxêrunt, cùm limitanei essent contra Wallos duces, & illos assiduis incursionibus agitarent. Vbi verò *Tyndo* confluit inter vada incerta intercanit antiquæ admodum memoriæ collis, quem *Caer Caradoc* vocant, eò quòd circa annum salutis LIII. Caratacus Britannus Rex in hoc tractu clarissimus saxorum vallo præstruxerit, & obfirmato animo cum suis contra Ostorium, & Romanorum legionarios defenderit, donec Romanus, diffracta rudi illa saxorum compage, cuius reliquiæ etiamnum supersunt, irrumpens, Britannos inermes

Clune fl.

Bishops castle.

Clune castle.

Caer Caradoc. Caratacus Rex Tacitus.

mes in iuga montium decedere coëgerit. Ipse tamen, vxore, filia, & fratribus captis, fuga euasit, sed posteà (vt res aduersæ nûsquam tutæ) à Cartimandua Regina, cuius fidei se commiserat Ostorio traditus, Romámque deportatus, cùm Romanos longo & difficili bello exercuisset, veniam à Claudio Cæsare sibi & suis, non degenere prece, sed generosa loquendi libertate impetrauit. Ob hunc collem expugnatum, & Regem captum triumphi insignia Ostorio decreta, nec minùs claram Carataci captiuitatem censuit Senatus, quàm cùm Siphacem P. Scipio, & Persen L. Paulus victos Reges Populo Romano ostenderent. Licèt verò nec huius belli, nec huius viri nostræ historiæ farcinator meminerit, nondum tamen memoria apud vulgum prorsus intercidit. Regem enim in hoc colle debellatum fuisse prædicant, & Triadum libro inter tres nominatissimos in re militari Britannos *Caradauc Vrichfras* primus nominatur, quem hunc ipsum esse Caratacum mihi neutiquam dubitandum videtur.

Ludlow. *Ludlow* inde, Britannicè *Dinan, & Lystwyfoc.* i. Principis palatium, ad eiusdem *Teuidi* cum *Corue* confluentes colle attollitur, maiore elegantia, quàm vetustate oppidum. Rogerus de *Monte-Gomerico* primùm castrum pulcherrimum, & munitissimum quod *Corue* impendet, & inde mœnia, quæ plùs minùs mill. pass. circuitu colligunt, adiecit. Verùm filio eius Roberto proscripto Henricus Primus sibi retinuit, obsessumque posteà fortiter Stephani Regis insultus pertulit, qui cùm grauissima obsidione premeret, Henricus Scotorum Regis filius vnco ferreo equo abstractus, parùm abfuit quin intra mœnia abreptus esset. Sed præstò illi adfuit ipse Stephanus & singulari animi magnitudine à tanto periculo exemit. Deinde Rex Henricus II. hoc castrum cum subiecta valle ad *Cornutum*, quę vulgò *Cornesdale* dicitur, Fulconi de *Dinan* elargitus est. Posteà Laceiorum fuit, & per filiam ad Galfridum de *Ieuenile* è familia Lotharingica descendit, à cuius posteris rursus per filiam ad Mortuomarios, & inde in sacrum principis patrimonium hæreditariò deuenit. Ipsique posteà incolæ in ipso oppidi sinu, æditissimo loco, templum quod vnicum habet, perelegans posuêrunt. Tunę in honore esse cœpit, vicinisque prælucere; & quamuis Stephanus Rex, Simon de *Monteforti*, & Henricus Sextus domesticis bellis afflixerint, semper tamen refloruit, & nunc inprimis ex quo Concilium Limitaneum non dissimile Parlamentis illis Gallicis, instituit Henricus Octauus, cuius Præses hîc plerumque

Vici feruei.

1139. *Matth. Paris.*

Barones Ieuenile.

The Councell in the Marches.

quæ futura agit, quod vix vsquam cæteros videas, adeò mita est iste populus limitaneus ad litigandum alacritate. Constat hoc consilium ex D. Præsidente, tot Consiliarijs quot Principi placuerit, Secretario, Attornato, Solicitatore, & quatuor Comitatuum Walliæ Iusticiarijs. Præsidentis verò personam modò gessit D. Henricus Sidnæus, vir nobilissimus, & omnis antiquitatis peritissimus, cui successit Philippus filius Eques clarissimus, de quo quid, & quantum sibi augurabatur Britannia, non facilè dixerim: sed illum immatura morte præreptum facer & cælestis cœtus iam excepit. Inferiùs ad *Tendum Burford* Baronia conspicitur quæ à Theodorici Suij posteris ad Robertum de *Mortuo-mari*, ab eius itidem posteris ad Galfredum de *Cornubia* siue *Cornwaile* qui genus ad Richardum Cornubiæ Comitem, & Regem Alemannorum retulit, eiusque prosapia ad hæc vsque tempora Baronum nomine floret. *Tenetur* verò, vt inquisitione legitur, *de Rege ad inueniendos quinque homines pro exercitu Walliæ.*

Phil. Sidnæus. Vide pag. 242.

✻ Barones de Burford.

Tendo nunc Salopienses relinquente, ad eius ferè ripas Septentrionem versus protuberant colles faciles, Clechill vocant, hordei optimi prouentu laudati, nec sine ferri venis, ad quorum ramentum in Cleyburg viculo Hugo de *Mortuo-mari* castrum ædificauit, quod statim ira deleuit Henricus Secundus, quia seditionis fuerit nutricula, vt vix hodie supersint vestigia. *Bridgmorfo*, vulgò Bstognorth, indè vidimus ad dextram Sabrinæ ripam à Burgo & *Morfo* saltu adiuncto denominatum, cùm antea Burge simpliciter diceretur, muris, fossa, amplo castro, & Sabrina qui in stupendam altitudinem depressus inter rupes desinit, tutum. Edelfleda Merciorum domina primùm construxit, & Robertus de *Belesme* Salopiæ Comes muro circundedit, locique ingenio fretus, ab Henrico primo defecit, vti postea Rogerus de *Mortuo-mari* ab Henrico secundo, sed infœlici vterque successu, ad deditionem vtroque adacto, & ad ordinem redacto. In huius obsidione (vt in annalibus nostris legitur) Henricus secundus sagitta petitus, confixus fuisset; nisi Hubertus de S. *Clara*, vir nobilis, & Regi deuotus sese interponens, & sagittam & mortem pro Rege excepisset.

Clechill.

Bridgmorfo.

Alia sunt itidem hoc tractu oppida & castella sparsim, nimirùm Betcastle, Boptoncastle, Bampton, & ad *Corues* fl. Tozuestum, Bstretton, & Bolgot vulgò Bolongate, quod olim ad *Mandutu*, postea ad *Burnellum* Episcopum Bathonicnsem spectauit,

Wenlocke. Acton Burnell.

& postea ad *Louellos*. Superius fuit Wenlocke comes sedibus sub Richardo Secundo notum. Acton Burnell Burnellorum, & posteà *Louellorum* castellum Comitijs Parlamentarijs sub Edwardo primo nobilitatum. Burnellorum hæc familia celebris olim fuit, & antiqua, desijt autem regnante Edwardo secundo, cùm Matildis vnica hæres nupta fuit Ioanni *Lovell*, & secundò Ioanni *Hastilow*; cuius filius Hugo Burnellorum nomen sibi assumpsit, à quo *Ratcliffi* Sussexiæ Comites genus deducunt. Cui proximum est *Condover* Manerium quondam Louellorum, nunc verò Th. Oweni, communium Placitorum Iusticiarij, & bonarũ literarũ cultoris summi, Quod *de rége tenetur*, (vt in archiuis legitur) *in capite, ad inueniendũ duos pedites per vnum diem in exercitu Wallie tempore guerre*. Hoc verò eo nomine semel adnotò, vt intelligatur nobiles hoc tractu feoda à Regibus Angliæ tenuisse, vt præstò essent cum militibus ad limites defendendos, quandocunq; bellum inter Anglos & Wallos exarderet. Iuxta hoc est viculus Pitchford (quæ olim familiæ Baronum de *Pitchford* nomen cõmunicauit, Richardi Otteley nunc possessio) quem sic à picis fonte dixerunt maiores nostri qui bitumen à pice non internoscebant, Fons enim illic est in priuati cuiusdam area cui liquidum bitumen indies, quamuis diligentissimè despumes, innatat, perinde ac in Asphalite Iudææ lacu, in Samosatæ stagno, & Agrigentino Siciliæ fonte; sed non aliò quàm picis vice vtuntur incolæ. An verò contra Comitialem morbum valeat & vim habeat attrahendi, consolidandi vulnera, &c. vt illud Iudaicum, nemo quod sciam hactenus expertus est. Magis ad octasum cernuntur *Pouderbache* castrum iam ruinosum olim *Pudrebache* dictum, sedes Radulphi *Butleri* filij minoris Radulphi *Butleri* Baronis de *Wem*, à quo genus ducunt Butleri de *Woodhall* in Comitatu Hertfordiæ. Sub hoc saltus Wuchstow forest dictus satis latè inter montes patet, vbi ad *Stiperstons* collem magni lapidum tumuli siue moles hinc inde congesti cernuntur, quos Cacodæmonis pontem vulgus fuisse somniat, Britannis *Carneddau tervion* vocant; sed qua de causa positi fuerunt ne ariolari quidem ausim, nisi fuerint quos Giraldus Cambrensis his verbis innuit. *Haraldus vltimus ipse pedes, cumque pedestri turba, & leuibus armis, victuque patrio conformi tam validè totam Walliam circumiit, & transpenetrauit, vt vix paucos vinos reliquerit. In cuius victoriæ signum & perpetuam memoriam lapides in Wallia more antiquo in tumulum erectos locis, in quibus victor extiterat, literas huiusmodi insculptas habentes,*

Pitchford. *Fons bituminis.*

Pouderbach.

Stiperstons.

HIC FVIT VICTOR HARALDVS.

Magis ad Septentriones *Caurse* castrum sedet quod Petri Corbetti Baronia fuit, à quo ad Straffordiæ Barones deuenit: & antiquissimum *Routon* huic vicinum ad occiduum agri terminum non procul à Sabrina, quod ad antiquam *Listerorum* familiam nunc spectat: Romano autem sæculo eodem nomine floruit Antonino *Rantvnvm* dictum, nec in hoc falsi esse possumus, quandoquidem & nomen & distantia, quam ille à Vriconio notissimo oppido ponit, exactissimè conueniant. Huic vicina sunt *Alderbury* castrum, & *Watlesbury*, quod à Corbettis ad nobilem & Equestrem familiam *Leighteorum* deuenit. Nomen verò accepisse videtur à Consulari illa, & regia via *Watling street*, quæ hàc in extremam Walliam duxit, vt author est Ranulphus Cestrensis. Verùm hæc castra, & alia, quæ enumerare vix possum, non belli furore, sed secura pace & labentibus annis iam tandem euicta, magna ex parte collabascunt.

Caurse.

Routon.

Rantvnvm.

Watlesbury.

Nunc flumine transmisso Cissabrinam parœciam adeamus, quam Cornauiorum propriam fuisse diximus. Hanc rursum in duas, quodammodo partes à Septentrione in meridiem defluens diuidit *Terna* fluuius, sic dictus, quòd è lacu diffusiore, (cuiusmodi nostra lingua Tearnes vocamus) inter Straffordienses promanat. In harũ citeriori siue Orientali parte, vbi Sabrinæ Ternæ cõsociatur, VRICONIVM fuit, sic Antonino vocatur, quæ Ptolemæo VRIACONIVM, Nennio *Caer Vruich*, Saxonibus præcedenti parti, nobis *Wrekecester*, & *Wroxeter* dicitur. Vrbs Cornauiorum præcipua, à Romanis, vt videtur, condita, cùm hanc Sabrinæ ripam munirent: sed quis nihil iam præter parietinas reseruatur, The old worke of Wroxeter indigitãs incolæ Saxonico etenim bello laceratum, Danico prorsus excidio euersum, suis ruinis obrutum, & Romanos nummos vetustatis suæ quasi testes aratoribus sæpius exhibet. Nomen autem antiquum expressius se in monte proximo ostendit, *Wrekenhill* dicto. *Gilberti montem* alii vocant, cuius vertice qui in amœnissimam propè cumbis planitiem, fontibusque habet limpidum gratissimus, in subiectam regionem vndiquaque patet prospectus. Longè hinc collis procurrit, nec procul à radicibus in conualle

Vriconium.

Wroncester.

Wreken hill.

deuexa,

deuexa, ad Militarem Romanorum viam Okenyate vicinus itinerantibus benè cognitus ita subsidet, eadem distantia qua Vs-OCONAM cùm à Vriconio, tùm à Pennocrucio seiungit Antoninus, vt hanc Okenyate illam fuisse Vs-OCONAM non est cur quispiam dubitet. Nec abnuit ipsum nomen, hæc enim dictio *Vs* quæ Britannis inferius sonat, ad inferiorem eius situm designandũ adiuncta videatur. Ex altera parte sub hoc colle Charleton castrum cernitur olim *Charletonorum*, qui Powisiæ erant Domini, & magis ad ortum proximè Staffordienses *Tong castle*, quod Vernonij non ita pridem instaurarunt. Cui adiacet *Albrighton* Baronia regnante Edwardo primo Radulphi de *Pitchford*, nunc verò Talbottorum sedes qui è familia Comitum Salopiæ sunt oriundi.

Vs-ocona.
Oken-yate.
Charleton.
Tong.
Albrighton.
Barones de Pitchford.
Draiton.

Vltra *Ternam* fl. in ipsius ripa Draiton iacet, vbi in æstu ciuilis bellorum inter familiam Lancastrensem & Eboracensem, prælium nobilibus agri Cestrensis admodum funestum commissum erat. Illi enim, quamuis æquo ferè Marte discessum fuerit, cùm discordibus animis ab vtraque parte starent, confertissimè ceciderunt. Infra hanc ad *Reden* amniculum *Wem* sedet, Baronia Guilielmi *Pantulphi* tempore Guilielmi Conquestoris, à cuius posteris tandem ad Butleros deuenit, ab illis verò per Ferrarios de *Ouesley*, & Barones de *Greyfok* ad Barones D'acres de *Gilesland*. Inde ad eundem flu. *Morton Corbet* Corbettorum castrum conspicitur, qui antiquæ sunt nobilitatis in hoc agro, & latifundia multa iure clientelari à Rogero Montegomerico huius agri Comite tenuerunt. Haud multò inferiùs ad Sabrinam amœnissimè assidet huius agri vrbs longè clarissima ex antiqui Vriconij occasu exorta, quam nos Shrewsbury, & Shrowsbury hodie emollito vocabulo dicimus, cùm maiores Scrobbesbyrig vocauerint, quod collis fuerat arboribus condensus. Quo sensu & Græci suam *Bessum*, & Britanni hanc vrbem etiam *Pengwerne*, id est, *caput alneti*, dixerunt: sed vnde nunc illis *Pwmithig*, & Normannis Sloppesbury, & *Salop*, Latinoque nomine *Salopia* vocatur, planè me latet. *Pwmithig* tamen nonnulli Britanniæ linguæ periti dictam credunt quasi *Placentiam* à Britannica dictione *Mwithon*, Bardósq; ita nominasse quod præ cæteris olim Walliæ principibus placeret. Collem occupat subrufescentem, Sabrinaque duobus pontibus pulchertimis perulus, se ferè in circulum ducens ita incingit, vt Isthmo perexiguo debeat, quòd non sit insula. Vnde Poeta noster Antiquarius

1459
Wem.
Barones de Wem.
Morton Corbet.
Shrewsbury.

Edita

Edita Pentheorum lætè fastigia splendent,
Vrbs sita lunato velut undique cingitur orbe,
Colle tamen modico, duplici quoque ponte superbit,
Accipiens patriæ sibi linguâ nomen ab alnis.

Leland.

Nec natura solùm munita, sed etiam arte, Rogerus enim de *Montegomerico*, cui Conquestoris dono obtigerat, surgenti rupi, quâ Boream spectat, dirutis quinquaginta plus minus ædibus castrum inædificauit, & Robertus eius filius cùm ab Henrico primo desciscceret, mœnibus obuallauit, quâ flumine non defenditur, quæ tamen vim hostilem nunquam, quod sciam pertulerunt. Primis Normannorum temporibus satis culta, & frequens erat, vt enim in veteri libro Angliæ Censuali legimus, reddebat per annum 7. libras, & 16. solidos de *gablo*, 252. ciues censebantur, è quibus duodecem apud Angliæ reges excubare, cùm in hac vrbe agerent, totidémque concomitari cùm venatum prodirent, tenebantur. Quod institutum crediderim, quia non multos ante annos Edricus *Streona* Dux Merciorum, vir omnibus sceleribus notatissimus Alfhelmum principem hîc inter venandum ex insidijs sustulisset. Quo tempore (vt innuit ille liber) consuetudo inualuit hac in vrbe, *vt mulier accipiens quocunque modo maritum, si vidua erat dabat regi xii. solidos, si puella decem solidos quolibet modo acciperet virum.* Cæterùm, vt ad rem reuertar, non tantùm munimentis Comes ille Rogerus verùm etiam alijs ædificijs cùm publicis, tum priuatis instauraruit, Monasteriumq; S. Petro, & Paulo posuit pulcherrimum, cui plures possessiones concessit, & vnà cum illis Ecclesiam S. Gregorij *eo scilicet tenore* (ex priuata Monasterij historia loquor) *vt cum Canonici, qui in ea Prebendas habebant, morte decesserent, Prebendæ in dominium monachorum deuenirent*. Vnde controuersia orta est non parua, Canonicorum enim filij litem monachis intenderunt, vt in paternis Præbendis succederent. Eo enim tempore Canonici, & Sacerdotes in Anglia cælibem vitam non egerunt, & inoleuerat vsus vt beneficia Ecclesiastica cognationis iure hæreditario descenderent. Sed hac controuersia sub Henrico primo composita, in beneficijs Ecclesiasticis hæredem non debere succedere, & leges de Sacerdotum cœlibatu sub id tempus rogatæ. Subsequente tempore alia etiam hîc surrexerunt templa, nam vt Dominicanorum, Franciscanorum, Augustinensium fratercúlorum cœnobia omittam, quæ *Charltoni*, *Ienevilli*, & *Staffordi* posuerunt; duæ Collegiatæ ecclesiæ,

Prebendæ hereditariò delatæ.

siæ, altera S. Ceddæ cum Decano & x. Præbendarijs, altera Beatæ Mariæ cum Decano itidem & xx. Præbendariolis, erectæ erant. Hodiè verò vrbs est eximia, frequens, mercium copiosa, ciuium diligentia, pannis conficiendis, & Wallorum commerciis opulenta. Huc enim omnes fere Walliæ commoditates, quasi ad commune vtriusque gentis emporium confluunt: à Wallis enim & Anglis incolitur, quibus vtraque lingua in vsu, & quibus inter alia, hoc in maximam laudem cessit, quod scholam erudiendis pueris totius Angliæ numerosissimam instituerint, cui Minerua honestissimum Thomas Aston primus Scholarcha vir optimus, & integerrimus sua opera comparauit. Ad hanc vrbem, quum Henricus Percius iunior, seditiosum animum in Henricum IIII. indnisset, & iam mœnia oppugnaturus esset, quæ ille omni ratione constituerat, potentior fortuna subitò discussit. Rex enim ex improuiso à tergo cum exercitu instabat, in quem iuuenis animosè inuectus post longam & difficilem pugnam, desperata victoria, in destinatam mortem ruit. Locum verò ad hunc *Busalensile* à prælio vocant, in quo sacellum, & vnum alterumque sacrificum rex victor instituit, ad impetrandam (si fieri posset) illo prælio occisis peccatorum remissionem. Ab Aoriis insulis gradibus xx. minutis xxxvii. ab Æquatore partibus lii. scrupulis liii. distat hæc *Salopia*.

1401. *Prælium apud Shrewsbury.*

Iuxta hanc vrbem multiplices gyros trahit Sabrina, in quibus antiquissimũ illud nauigij genus, quod vetustas rates dixit, est vsitatissimum, scilicet ex rudibus asseribus, & tignis connexæ trabes, quæ secundo flumine onera subuehunt, quorum vsum & nomen à Germaniæ Rheno nostrates deportarunt, eodémque cum Germanis nomine *Flotes* vocitant. Flumini verò adiacent *Shrawerden* olim Arundeliorum Comitum castrum, postea verò longè honoratissimi viri Thomæ Bromlæi iampridem Cancellarij Angliæ, *Knocking* à Dominis *Le Strange* constructum, quibus ad Stanlæos Derbiæ Comites hæreditariò descendit, & huic vicinum *Nesse* (cui rupes confragosa cum antro non incelebri imminet) quod cum *Chesterden* Rex Henricus secundus dedit Ioanni *Extraneo*, siue *Le-Strange*, à quo propagatæ sunt amplissimæ familiæ *Le-Strangorum* de *Knocking*, *Auindelegh*, *Ellesmer*, *Blakemere*, *Luthebam* & *Hunstanton* in Norfolcia. Ab illis verò de *Knocking* cùm postremus nulla è Iaquetta *Widenilla* masculà prole suscepta obijsset, per Ioannam vnicam filiam Georgij Stanlei vxorem ad Derbiæ Comites deuenit hæreditas.

Rates, vulgò Flotes.

Shrawerden.

Knocking.

Barones Le-Strange.

20. Edw. 4.

A flumine remotiùs ad Occiduum agri limitem iacet Oſweſtre, ſiue Oſwaldſtre, Britannicè *Croix Oſwalde*, vrbecula foſſa & muro incluſa, exiguóque caſtello munita, mercatu verò fœlix, pannorum præſertim Wallicorum raro tenuique textu, (Leuidenſas ſi placet voces) quorum magna vis ſingulis ſeptimanis hîc diſtrahitur. Nomen habet ab Oſwaldo Nordanhumbrorum rege, (qui antea Oſwerſtelu vocaretur,) quem Penda paganus Merciorum Princeps hîc graui prælio, & occîdit, & occiſum ſumma cum immanitate diſcerpſit, vnde de illo Poeta Chriſtianus ſatis antiquus.

Cuius & abſciſſum caput, abſciſſoſque lacertos
Et tribus affixos palis pendere cruentis
Penda iubet; per quod reliquis exempla relinquat
Terroris manifeſta ſui, regémque beatum
Eſſe probet miſerum, ſed cauſſam fallit vtramq;:
Vltor enim fratris minimè timet Oſwinus illum,
Imò timere facit, nec Rex miſer, imò beatus
Eſt, qui fonte boni fruitur ſemel, & ſine fine.

Oſweſtre.

642 Oſwaldus interfectus.

Primam autem originem ex religione habuiſſe videtur, ſanctiſſimum enim locum habuerunt eius ætatis Chriſtiani, & Bedæ miracula hîc claruiſſe vbi Oſwaldus cecidit, prodidit. Madocus frater Mereduci (vt eſt apud Carodocum Lancabernenſem) inſtauraui, mœnibus *Fitzallani* Notmanni poſteà eiuſdem Domini, & Arundeliæ Comites circumuallârunt. Solaria verò in Ariete deliquia ſibi admodum infeſta ſenſit, anno enim 1542. & anno 1567. cum Solis in Ariete eclipſes vires ſuas exercerent, incendia paſſa eſt grauiſſima, Poſt recẽtiorem enim hanc eclipſim, adeò latè ſe fudit incendium, vt ædes plùs minùs ducentæ in vrbe, & ſuburbijs conflagrarint. Sub hac ad Circium collis eſt triplici foſſa circundatus, quem *Hendinas*, id eſt, vetus palatium vocant. Vrbem fuiſſe cõtendunt vicini, alij tamen ſunt qui Pendæ, vel Oſwaldi caſtra exiſtimant. Vix tribus hinc millibus paſſuum Whittington abeſt *Fitzguarinorum* non ita pridem caſtrum, qui à Guarino de *Metz*, Lotharingo ſtemma duxerunt, Ille verò hæredem Guilielmi Peuerell qui *Whittingtoniam* conſtruxiſſe fertur in vxorem acccepit, & Fulconem genuit patrem Fulconis illius *Fitzguarini* celeberrimi, cuius ancipites varijque in bellis caſus magnam apud maiores habuerunt admirationem, Deſijt horum Baronum dignitas tandem in fœmina, & per *Herefordum*, ad *Bourchieros* qui nunc Bathoniæ Comites, ſeculo ſuperiori tranſiuit.

Eclipſis in Ariete.

Whittington.

Barones Fitz-Warin.

transiuit. Sed hoc quædam prædia tenuit quidam Wrenocus *filius Meuirici qui pro seruitio debuit esse Latimerus* inter Anglos & Wallos, i. interpres. Quod adnoto (ex Inquisitione veteri,) vt intelligatur quid sibi velit nomen illud *Latimer* quod ferè nemo cognouit, cùm tamen in hoc regno sit celeberrimum. Ad Borealem agri limitem Whitechurch siue *Album Monasterium*, cernitur, tumulis Talbottorũ clarum, qui ante multos annos hereditate Baronũ de *Extraneo*, siue *Le Strange de Blackmere* hoc in loco, vxorio iure creuerũt. Illi enim limitanei erant in hoc agro Domini, ædésque eorum Blackmere à nigro lacu dictæ in proximo visuntur. Ad quos plurimùm tùm honoris, tum opum accessit ex nuptijs cum filia & altera hærede Ioannis Giffardi Baronis de *Brimesfild*, qui antiquæ nobilitatis in agro Glocestrensi fuit, & Matildem vnicam filiam Baronis Cliffordi senioris sibi acceperat in vxorem.

Latimer, *quid significat.*

Whitchurch.

Barons le Strange de Blackmere.

Magis ad occasum Ellesmer regiuncula iacet opima & fertilis, quam, vt Chronologia Cestrensis habet, Ioannes Rex Angliæ vnà cum castello Lewelino Northwalliæ principi in dotem constituit, quum illi filiam suam notham in matrimonium collocasset.

Ellesmer.

1205

Rogerus de *Belesmo*, siue *Montgomery*, primum Salopiæ Comitem instituit Guilielmus primus, cui & longe maximam huius regni partem assignauit. Huic successit primùm Hugo filius natu maximus sine prole in Wallia occisus, deinde Rogerus è filijs alter, vir efferata immanitate in suos ipsius filios, & obsides, quibus suis manibus & oculos eruit, & testiculos excussit: sed tandem læsæ maiestatis reus in carcerem perpetuum ab Henrico primo conditus, pœnas nefarijs sceleribus dignas persoluit, & hic Comitatus in Adeliziæ reginæ dotem transcriptus. Post multa tandem secula Henricus VI. anno regni sui decimo nono, Ioannem Dominum *Talbott*, quem ad bellicam virtutem & natura peperisse, & voluntas exercuisse videatur, hoc honore exornauit. Cùm autem ille in prælio ad Castillionem in Aquitania cecidisset vnà cum Thoma filio minore Vicecomite *Lisle*, postquam quatuor & viginti annos magnam Galliæ partẽ victricibus armis peragrasset; Ioannes filius ex filia & hærede Domini *Furnivall* natus successit, qui Lancastrensis familiæ signa secutus, in prelio ad Southanton occubuit. Ab hoc prognatus est Ioannes tertius Salopiæ Comes, & Gilbertus à quo Talbotti de *Grafton* sunt oriundi. Ioanni tertio successit Georgius,

Comites Salopiæ.

H. Huntindon. in libello de vitæ miserijs.

1453

Georgio

Georgio autem Franciscus eius iisdem filius, qui pater erat Georgij Talbotti Comitis Salopiæ, viri honoratissimi, & in magnis Reip. negotijs spectatissimi. Cuius filius Gilbertus summo splendore & summa virtute locum à maioribus traditum nunc tuetur.

Sunt in hac Regione parochiæ plus minus 170.

Chesshire.

COmitatus Cestrensis, Saxonicè Ceasrcyne, vulgò **Chesshire**, & **The Countie Palatine of Chester**, (quod eius Comites iura palatina habuerint, omnésque incolæ illis solis in *Feudo*, id est, in fide fuerint) quinta & vltima ex illis est prouincijs quas antiquitùs tenuerunt CORNAVII. *Regio* (vt non alijs quàm Malmesburiensis verbis vtar) *fœcunda, & maximè vitibus iucunda, & inops, pecorum & piscium ferax.* Eximia verò nobilitatis altrix, nec enim alia est in Anglia prouincia, quæ plures nobiles in aciem eduxerit, & plures equestres familias numerarit. Ab Austro agro Salopiensi, ab ortu Staffordiensi & Derbiensi, à Septentrione Lancastrensi, ab occasu Denbighensi & Flintensi circumscribitur, ad Circium verò Chersonesso longiùs in altum abit, quæ inter duos sinus conclusa vtrinq; insinuantem Oceanũ admittit, in quos etiam sinus omnia huius agri flumina conueniunt. In Occidentalioré DEVA qui à Denbighensibus dirimit, in Orientalem, tùm *Weuer* qui mediam regionem intermeat, tùm *Mersey* qui à Lancastrensibus secludit. Nec commodiorem huius describendi video rationem, quàm si horum fluminum tractus persequar. Loca enim quæ sunt præcipui nominis his impendent omnia.

Deua, Anglicè **Dee**, Britannicè *Dyffyrdwy*, id est, aqua *Dei*; Salmonibus admodum ferax è duobus in Wallia fontibus enascitur, & inde denominatum credunt. *Dwy* enim *duo* illorum idiomate denotat. Alij verò vim etiam verbi sequentes aquam nigram, alij Deiaquam, & diuinam interpretantur. Quisquis autem fontem dixit sacrum *Diuonam* antiquæ Gallorum linguæ, quæ Dee fl. Diuona.

quæ

quæ eadem erat cum Britannica Ausonius dixerit, & omnes fluuios *numina*, & diuinos iudicarit antiquitas, Britannique nostri diuinos honores fluminibus detulerint (vt est apud Gildam;) vnde tamen huic nostro *Dwy* præ alijs diuinitatem tribuerint non video. Thessali, vt legimus, Pæneum amnem ob amœnitatem, Istrum Scythæ ob amplitudinem, Rhenum Germani quòd coniugalis fidei iudex haberetur, honore diuino affecerunt; verùm nihil video, vt dixi, cur huic flumini nomen diuinum indiderint. Nisi fortè quòd alueum subinde mutârit, & certò victoriam accolis demonstrarit, cùm inuicem infesti essent, prout his, vel illis, relicto alueo, magis incubuit. Hoc enim prodidit Giraldus Cambrensis: Vel quòd obseruarint pluuijs contrà quàm flumina solent parùm increscere, & quoties crebriori verberatur Austro, vicinis agris effusùs innatare. Christianis etiam Britannis sancta huius fortasse aqua videbatur, Scribitur enim quòd cùm in procinctu contra Saxones starent terram osculantes, ex hoc in memoriam sacratissimi Christi sanguinis deuotissimè bibisse. Cæterùm *Dewa* qui è Wallia potiùs ruere quàm fluere videtur, cùm Cestrenses attigerit, lentior Bonivm interluit, quod nonnullis Antonini exemplaribus Bovivm dicitur, quæ vrbs eo sæculo fuerat insignis, posteà monasterium præclarum, à cuius choro *Banchor* Britannis, Anglis Baancopnabýnige, & Banchor vocabatur, alumnúmque habuit (vt aliqui scribunt) inter multos optimos viros, hæresiarcham illum pessimum Pelagium, qui in gratiam Dei iniquissimus pestifera doctrina occidentalem ecclesiam diu exercuit. Vnde Prospero Aquitano *Coluber Britannus* illo versu dicitur.

Pestifero vomuit coluber seruuus Britannus.

Nec alio nomine huius memini, quàm quòd vitia, & venena nosse interfit omnium. *In hoc monasterio* (vt inquit Beda) *tantus fuit monachorum numerus, vt cùm in septem portiones, cum præpositis sibi rectoribus diuisum esset, nulla harum minùs quàm trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarum viuere solebant.* Quorum mille ducentos Edilfredus Rex Nordanhumbrius è medio sustulit, quod pijs precibus Christi opem pro Britannis Christianis contra Paganos Saxones imploràssent. Refloruisse tamen videtur, imò refloruisse demonstrat, in Malachiæ Hibernici vita, Diuus Bernardus Clareuallensis, his verbis de Monachis, qui longo pòst tempore hîc egerunt. *Bancher*, inquit, *monasterium nobilissimum multis retrò millia monachorum genuerat, multorum monasterio-*

riorum

Flumina sacra.

Bonium.

Banchor.

Pelagius Hæresiarcha.

rierum caput, locus verè ſanctus, fœcundúſque ſanctorum, copioſiſſimè fructificans Deo, ita vt vnus ex filijs ſanctæ illius congregationis centum ſolus monaſteriorum fundator extitiſſe feratur. Denique Hiberniam & Scotiam ita eius germina replenerunt, nec modò in prefatas, ſed etiam in exteras regiones, quaſi inundatione facta, illa ſe ſanctorum examina effuderunt, ex quibus ad has noſtras Gallicanas partes, S. Columbanus Luxouienſe conſtruxit monaſterium. Sed poſt hęc tempora omninò concidit, Malmesburienſis enim ætate, qui ſtatim à Normannorum ingreſſu vixit. *Tot* (vt inquit ipſe) *hîc ſuperfuerant antiquitatis indicia, tot ſemiruti parietes eccleſiarum, tot anfractus portarum, tanta turba ruderum, quantam vix alibi cernas.* Ipſéque Bernardus prodit Malachiam illum *loco diruti monaſterij Oratorium ex liguis leuigatis conſtruxiſſe.* Nunc verò intermortuæ vrbis vel monaſterij vix facies remanet, duarúmq; portarum nomina, *Port Hoghan*, & *Port Clois* quæ mill. paſſ. diſiunctæ ſunt reſeruantur, inter quas Romanorum numiſmata ſæpiùs reperiuntur. Sed vt hoc moneam, non huius agri cenſetur Bonium, ſed Flintenſis, cuius portio quaſi à reliqua diuulſa hîc inter Ceſtrenſes & Salopienſes interiacet.

Bonium ad Flintenſes ſpectat.

Dena verò vbi hunc Comitatum ſubintrat, *Malpas* ſiue *Malo-paſſum* in ædito colle non procul à ripa ſuſpicit, quod ob malam & impeditam viam hoc recentius nomen à Normannis accepit, cùm olim eadem ferè ſignificatione *Depenbache* Anglis diceretur. Huius Baroniam dedit Hugo Comes Ceſtrenſis Roberto *filio Haymi* qui vt videtur nullam prolem reliquit. Deinde conceſſa fuit *Eguion Ap. Dauid* cùm hæreditate in Wallia excidiſſet, per huius neptes è filio Radulpho inter Danidem cognomine *Clericum* filium Guilielmi *Bebard*, & Robertum *Patricium* diuiſa fuit: A Danidis verò iuniore filio Philippo genus ducit clariſſima equeſtris familia Egertonorum, Baronia autem per hæredes *Clerici*, & *Patricij* quaſi coaluit in Suttonis qui poſteà Barones de *Dudley*.

Malpas.

Baronia de Malpas.

Egertonorum familia.

Decem à *Malo-paſſu* mille paſſus ad idem flumen propè æſtuarium, quod SETRIA pro *Deia*, Ptolemæo dicitur, vrbs clara ſedet, quam Ptolemæus ille DEVNAMAM, Antoninus DEVAM à flumine, nos Cheſter & Weſtcheſter, Britanni *Caerlegion*, *Caerleon Vaur*, *Caer leon ar Dafyr Dwy*, & *Caer* per excellentiam, vt Saxones Legeaceaſtre dixerunt, nominibus illis proculdubiò à Legione Victriſima Victrice deductis. Hæc enim Galba Imperatore iterum, & Tito Vinio Coſſ. in Bri-

Deuana. Cheſter.

tanniam transmissa fuit, quæ cùm nimia & formidolosa legatis tam Consularibus, quàm Prætorijs extitisset, Iulium Agricolam à Vespasiano tandem præfectum habuit, quo tempore sedem hac in vrbe accepisse videtur, quam nec multos ante annos constructam, & Ordeuicarum ceruicibus impositam, opinor: quamuis non desint qui vel ipsa Luna hanc vetustiorem esse contendunt, à *Leone* nempe *Vaur* Gigante infinitis antè sæculis positam. Sed plebeios hos Antiquarios vel ipsum nomen ab errore tam crasso auerteret. *Leon Vaur* enim Legionem magnam Britannis sonare diffiteri non possunt, vtrum verò æquius melius fuerit vrbem à Legione magna, vel à Leone Gigante denominari viderint docti; cùm in Hispania Tarraconensi à Legione VII. Germanica regnum nunc *Leon* dicatur, & Legionem XX, quam Britannicam, *Valeriam & Victricem* dicunt, hac in vrbe egisse Ptolemæus, Antoninus, & Septimij Getæ nummus antiquus comprobent, è quo hanc etiam Coloniam fuisse constat: inscribitur enim in parte auersa COL. DIVANA LEG. XX. VICTRIX. Romanæ autem magnificentiæ argumenta nunc supersunt paucula præter pauimenta tessellata, superiori ætate plurima exhibuit, quod suis verbis Ranulphus huius vrbis monachus, è suo Polychronico tibi dicet. *Via sunt hîc subterraneæ lapideo opere mirabiliter testudineata, triclinia concamerata, insculpti lapides prægrandes antiquorum nomina præferentes, hîc & numismata Iulij Cæsaris, aliorúmque illustrium inscriptione insignita quandoq; sunt effossa,* & Rogerus Cestrensis in Polycratico. *Intuenti fundamenta lapidum in vijs enormium videtur potiùs Romano, siue giganteo labore, quàm Britannico sudore fundata.* Vrbs hæc quadrata forma, mœnibus quæ duo plùs mill. pass. ambitu colligunt, includitur; ad Lybonotum, castrum eminet propè flumen à Comitibus constructum, vbi fora Palatinatus, & Assisæ (quas vocant) bis quotannis habentur. Ædificia sunt nitida, & proiectis Mænianis porticus vtrinque per primarias plateas ducunt. Sed rebus secundis non perpetuo tenore vsa est, primùm ab Egfrido Nordanhumbrio, inde à Danis excisa, restaurata tamen ab Ædelfleda Merciorum Domina, statímque Eadgarum Regem de Britannicis principibus pompa magnifica triumphantem vidit. Ipsum enim in triumphali nauicula ad proram sedentem Kinnadius rex Scotorum, Malcolinus Cumbrorum, Maconus Manniæ & Insularum, omnésque Walliæ principes in fidem adacti, quasi remiges, remis incumbentes per Deuam fluuium læto

Circiter annum 960.

spectaculo

ſpectaculo duxêrunt. Inſequente tempore, quà Aquilonem ſpectat templum, Leofricus Comes templum in honorem Werburgæ virginis poſuit, quod poſteà Hugo primus è Normannico genere Ceſtriæ Comes reſtauranit, & authore Anſelmo, quem è Normannia euocârat, monachis conceſſit. Nunc verò, Henrici IIII. Germaniæ Imp. ſepultura, quem abdicato imperio heremeticam hîc vitam duxiſſe aiunt, & Epiſcopali ſede celeberrimum. Quam ſtatim à Normannica victoria Lichfeldenſis Epiſcopus Petrus à Lichfeldia huc tranſtulit, ſed ea ad Conuentriam, & poſteà ad ſedem ſuam priſtinam reducta, Deua diu hac dignitate viduata iacuit, donec patrum memoria Henricus VIII. exturbatis monachis Præbendarios inſtituerit, & denuò Epiſcopum reſtituerit, cui hunc agrum, Lancaſtrenſem, & Richmondiam ſubiecit, & in iuriſdictione Archiepiſcopi Eboracenſis eſſe iuſſit. Cùm iam templum conditum eſſet, Normannici Comites mœnia, & caſtra adiecêrunt. *Vti enim Epiſcopus tenuit de Rege quod ad ſuum pertinet Epiſcopatum* (ſic enim legitur in libro, quo Angliam cenſuit Guilielmus Magnus) *ita totam reliquam ciuitatis partem Comites cum ſuis hominibus de Rege tenuerunt. Geldabat autem pro* L. *hidis, erant domus* 431. *quæ geldabant, Monetarij autem ſeptem. Quando Rex ipſe ibi veniebat, geldebat ei vnaquæque Carrucata.* CC. *Heſthas, & vnam cumam plenam ceruiſia, & vnam butyri ruſcam.* Et ibidem. *Ad murum ciuitatis & pontem reædificandum de vnaquaque hida Comitatus vnum hominem venire præpoſitus edicebat. cuius homo non veniens Dominus eius* XL. *ſolidos emendabat Regi & Comiti.* Iam inde inprimis floruit Ceſtria, nec quicquid abeſt, quod in florentiſſima ciuitate deſideretur, niſi quòd Oceanus molendinis quibuſdam in Deuæ alueo quaſi ſuccenſens, ſe ſubduxerit, nec ciuibus, vt pridem, portus opportunitatem præbeat. Longitudinem gradibus XX. ſcrup. XXIII. Latitudinem gradibus LIII. ſcrup. XI. definitam habet.

1094.

Ab vrbe in Circium procurrit laxior Cherſoneſſus hinc *Deio* æſtuario, illinc Merſeio concluſa, nos Wirall, Britanni quòd angulus ſit, *Kil-gury* vocant. Olim tota ſaltuoſa, & inculta fuit, vt perhibent incolæ, nunc verò oppidis vndique conſita, ſalo tamẽ quàm ſolo fœlicior habetur; hoc enim frugibus eſt minùs benignum, illud piſcibus inprimis fœcundũ. Huius extremitati Inſula modica, ieiuna, & arenoſa, *Il-bre* vocant, adiacet. Ad ingreſſum autem ſaltus obiacet celebris, videlicet, The foreſt of *Delamere*, in quo ſuam vrbeculam Cadeſbury poſuit Ædelfleda

Wirall.

Il-bre.

Mercia, quæ exoleto iam nomine, rudetum effectũ, The Chamber in the forrest vocatur, & ad vnum & alterum hinc milliare alterius oppidi *Finberrow* ab eadem extructi parietinæ visuntur.

Finberrow.

Per superiorem huius saltus partem Weuer flu. defertur, qui è lacu effunditur ad *Ridly*, claræ & vetustæ familiæ Egertonorum ædes, qui à Baronibus de *Malpas*, vt dixi, prognati non procul à Beston castro, monte præcipitióque defenso, quod vltimus Ranulphus Cestriæ Comes construxit. De quo Lelandus noster.

Ridly.

Beston.

Assyrio rediens victor Ranulphus ab orbe,
Hoc posuit castrum terrorem gentibus olim
Vicinis, patriæq; suæ memorabile vallum.
Nunc licet indignas patiatur fracta ruinas,
Tempus erit quando rursus caput exeret altum,
Vatibus antiquis si fas mihi credere vati.

Hinc fluuius primò Austrum petit, vt Australem agri limitem attingat per ericeta & iacentia loca, in quibus, vti etiam alibi, arbores ab inundato mundo, vt credunt, defossas sæpè eruunt. Inde in Septentriones conuersus *Caluely* non longè diffitam salutat, quæ sedem & nomen præbuit nobili Calueliorum familiæ, è qua Richardo secundo regnante, Hugo Caluely arte militari ita in Gallia inclaruit, vt viuidæ eius virtuti nihil imperuiũ videretur. Posteà *Wenerus* fertiles irrigans agros per Nantwich, non procul à Middlewich ad Norwich decurrit. Hæ sunt salinæ nobiles, quinq; vel sex mill. pass. inuicem distantes, vbi è puteis aquæ salsæ hauriuntur, quas nó lignis ardentibus infundũt, vt veteres Galli & Germani solebant: sed subiecto igne decoquunt, vt sal conficiatur. Candidissimus verò ad Nantwich coquitur, vnde Britannis *Hellath-wen*, id est, *salina candida* dicitur, minùs candidus ad Middlewich, & Norwich, quæ inde *Hellathdu* id est, *Salina nigra* vocitatur. Nec addubito quin hæ Romanis cognitę fuerint, & quod Salarium vectigal hinc pensitatum. A Middlewich enim ad Northwich via nobilis duxit, quæ è glarea in eam altitudinem educta fuerat, vt Romanorum opus facilè agnoscas, cùm glarea tota hac regione sit admodum rara, & inde ad priuatorum ædificia hodie deuehatur. Scribit Matthæus Parisiensis Henricum III. has Salinas obstruxisse, cùm hunc agrum hostilem in modum deuastâsset, ne inde tumultuantibus ea tempestate Wallis commeatus suppeditaretur. Sed cùm placidi pacis radij illucerent, denuò apertæ fuerunt.

Arbores terrâ eruutæ.

Caluely.

Salinæ.

Nantwich.

Northwich.

Middlewich.

Sub

Sub Northwich in Wenbrum Dano fl. euoluitur, qui primùm ad ortiuum huius agri limitem Cordaxi praterit, priscum oppidum, ab Antonino memoratum, nunc Congleton, nec alio quàm vetustatis nomine nobis memorandum. Deinde Kinderton subluit antiquam sedem antiquæ prosapiæ de Venables, qui ab ipso primo Normannorum aduentu hic clauserunt & vulgo Barones de Kinderton appellantur. Dano admisso, in occasum rectà prolabitur Wenerus iuxta Dutton hæredium insignis familiæ Duttonorum, qui ab Hudardo quodam Cestrensium Comitum affine genus deducunt, & quorum magna est authoritas veteri instituto in omnes tibicinas, fidicinas, & citharœdos huius prouinciæ, ex quo Radulphus Dutton adolescens animo, & manu promptus collecta id genus hominum tumultuaria manu Ranulphum vltimum Cestriæ Comitem Wallicis hostibus circumfusum obsidionis periculo fortiter liberasset. Iam Weuerus ille interlabens inter Frodesham antiquiotis notæ castrum, & Rocksauage Sauageorum recèns extructas ædes, demum Mersey æstuarium subintrat. Hoc verò sic nominatur à Mersey flumine, quod Cestrenses & Lancastrenses interluens ibi tandem exoneratur, cùm inter alia minùs nota oppidula Thelwall alluerit, nunc viculum obscurum, olim vrbem satis magnam ab Edwardo Seniore constructam, & sic dictam, teste Florilego, ab arborum truncis, tamè cæsis, & in terram defixis quibus murum circumduxit. Saxones enim truncos Thell, & murum Wall, sua lingua nominarunt. Et ad ipsum fluminis ostium Runckhorne sedet, eodem sæculo ab Edelfleda cõditum, & eodem fato nunc in pauculas casas redactum. Edelfleda illa, vt semel dicam, cuius sæpe memini, Regis Edwardi Senioris soror, & Ethelredi Merciorum subregulî vxor, Mercijs (defuncto marito) difficillimis temporibus magna laude octo annos præfuit, de quâ in Henrici Huntingdonensis historia hæc Encomiastica carmina leguntur.

Dano fl.
Condate.
Congleton.
Kinderton.
Dutton.
Duttonorum familia.
Prodesham.
Rocksauage.
Mersey fl.
Thelwall.
Runckhorne.
Elfleda, siue Ethelfleda.

O Elfleda potens, & terror virgo virorum,
Vltrix naturæ, nouitve digna viri,
Te quo splendidior fieres natura nullam,
Te probitas fecit nomen habere viri.
Te mirare decet sed solam, femina sexu,
Te regina potens, Rex, trophæa parans,
Iam nec Cæsarei tantum meruêre triumphi,
Cæsare splendidior virgo virago, vale.

Cangi. CANGOS veteres Britanniæ populos diu multumque quæsitos an hoc in agro collocarem, diu multúmque subdubitaui. Ita enim suis velis obtendit vetustas, vt nullis hactenus vestigijs indagari potuerint. Quamuis autem fios ille hominum politiorum Iustus Lipsius me hîc iudicem capit, ego ingenuè fateor, nihil habeo quod iudicem, & malim illam iudicandi prouinciam cuiuis rogare, quàm mihi assumere. Nihilominus si CEANGI, & CANGI ijdem fuerint, & quidni? satis probabile sit eos hoc in tractu insedisse. Dum enim hæc recognoui, à fide dignis accepi viginti massas plumbeas hîc in ipso littore erutas fuisse, forma oblongiori sed quadrata, in quarum superiori parte, in concauo hæc legitur inscriptio

IMP. DOMIT. AVG. GER. DE CEANG.

In alijs verò

IMP. VESP. VII. T. IMP. V. COSS.

Quod monumentum videatur erectum fuisse ob victoriam in Cangos. Huc etiam facit ipse situs ad mare Hibernicum, scribit enim Annalium XII. Tacitus. *Ductus in Cangos exercitus, vastati agri, præda passim acta, nec ausis aciem hostibus, vel si ex occulto carpere agmen tentarent, parità dolo. Iam ventum haud procul mari quod Hiberniam adspicit, cùm orta apud Brigantes discordia verterunt ducem.* Ptolemæus etiam RATHANON promontorium hoc in littore collocauit. Sed suum cuique per me liberum esto iudicium.

Comites Cestriæ. Quod ad Comites spectat, Saxonibus omissis, qui tantùm Comites officiales, non hæreditarij erant, Guilielmus primus Hugonem cognomine Lupus Vicecomitis Abrincensis in Normannia filium, primum hereditarium, & Palatinum Cestriæ Comitem creauit, *eo insuper hunc Comitatum vt eum haberet sibi, & hæredibus, ita liberè ad gladium, sicut ipse Rex vendicat Angliam ad coronam, dedit*, (hæc enim sunt verba donationis) qui statim sibi Barones substituit, Nigellum Baronem de *Halton*, cuius posteri Laceiorum nomen coniugij ratione acceperunt, Comitésq; fuerunt Lincolniæ: Robertum filium Nigelli Baronem de *Monte-*

alto,

alto, quorum vltimus sine sobole Isabellam Angliæ Reginam hæredem scripsit: Guilielmum de *Malbedenge* Baronem de *Malbanc* cuius nepotis filiæ ad *Veruons*, & *Basseruas* suis nuptijs hereditatem transtulerunt: Guarinum *Verdun* Baronem de *Shipbroke*, cuius hæreditas post quinq; ab eo masculos ad *Wilburahames*, *Staffordos*, & *Litleburios* per sorores deuenit: Robertū filium Hugonis Baronē de *Mespac*, qui vt videtur sine sobole obijt, vt prius diximus: Hugonem de *Massy* cuius possessiones ad *Fittons* de *Bolin* descenderunt: Gilbertum *Venables* Baronem de *Cindreton*, cuius posteri recta serie ad nostra vsque tempora floruerunt, N. Baronem de *Stockport* cui tandem Warrenni de *Poynton* è familia illustri Comitum Warrenniæ & Surriæ coniugij iure successerunt. Sed iam à Baronibus ad Comites. Barones Comitis Cestriæ.

Hugonis filio submerso, Ranulphus de *Adeschines* eius è sorore nepos successit, quem perpetua serie sequuti sunt Radulphus filius, Hugo nepos, & Ranulphus abnepos, quo sine liberis defuncto, Ioannes cognomento *Scotus* Anguſiæ Comes, ex eius sorore natus, hanc hæreditatem adijt, qui cùm itidem nulla suscepta prole diem obijsset, Rex Henricus III. tam lauto patrimonio oculum adijciens, *Dominio* Regio adscripsit, Iohannísque sororibus alios alibi reditus assignauit. Ne (vt inquiunt nostri) tanta hæreditas inter colos diduceretur. Honor ille postea Regum primogenitis cessit, & primum Edwardo Henrici III. filio, qui cùm à Baronibus captus, detineretur, Simoni de *Monteforti* Leicestrensi Comiti, vt redimeretur, in manus hunc Comitatum tradidit: sed Simone statim interfecto ad Regiam familiam citò rediit. E Comitatu postea in Principatum erexit Parlamentaria authoritate Richardus secundus, ipsèq; Cestriæ Princeps dictus fuit: verùm pauculos post annos euanuit illa appellatio, cùm eius Parlamenti leges refutasset Henricus IIII. & recidit in Comitatum Palatinum, hodiéque iurisdictionem Palatinam retinet quam administrant Camerarius, Iudex specialis, Barones Scaccarij duo, Seruientes ad legem tres, Vicecomes, Attornatus, Escaetor, &c. Principatus Cestriæ.

Paraciæ plus minùs 68. habet hic Comitatus.

NVnc CORNAVIORVM regiones perambulauimus, quæ vnà cùm CORITANIS, DOBVNIS, Regnum Marcianum.

BVNIS, & Catuellanis regnum in Heptarchia Saxonica constituêrunt, quod illi Mycenasic, Latini Merciam dixêrunt, cuius periodo annis 189. confecta, in Westsaxonum potestatem serò concidit, cum omni bellorum iniuria à Danis non paucis annis fuisset dilaniatum.

SILVRES.

Consultissimum nunc videtur, priusquam reliquas Angliæ partes aggrediamur, ad Walliam, siue Cambriam antiquorum Britannorum etiamnum sedem paulisper digredi, non hoc erit in mea opinione digredi, sed naturæ ordinem rectè sequi. Cornubia enim proxima obtenditur, & quasi sua iure postulare videtur, vt suo loco & ordine dicatur: quòd simul cum Britanni, siue Walliæ incolæ eadem sint nobis cum iure, & nostræ Reipublicæ nobis cum quasi inserantur.

WALLIAM igitur, cuius nomen vniuersum quondam Transsabrinam regionem complectebatur, nunc verò minùs latè patet, tres alij populi insedêrunt: SILVRES, DIMETÆ, & ORDOVICES. *Hi enim non solum duodecem, quos vocant, Walliæ Comitatus, sed duos etiam illos Transsabrinos* Herefordshire, & Monmouthshire, *qui Angliæ Comitatibus annumerantur, tenuerunt. Et vt à primis primum exordiar* SILVRES *eas regiones ex Ptolemæi descriptione incoluêrunt quæ Wallis sua lingua vno nomine* Deheubarth, *id est, pars Australis, & quæ hodie nominibus,* Herefordshire, Radnorshire, Brecknockshire, Monmouthshire, & Glamorganshire, *appellantur, in quibus*

Wallia.

Silures. Dimetæ. Ordouices.

&

& nobilitate Silurum nulla superstruxit reliquit. Quod tamen ad nominis memoriam attinet, nihil habeo quod cum gentis natura conferam. Quod ad originem verò spectat, exculcatis vultibus, crinibus tortis, & positu contra Hispaniam, origine Iberos fuisse credibile est. Tacitus, affirmat verò Florianus del Campo Hispanus, qui mirum in modum se torquet, vt Siluras in Hispania inueniat, & nescio quid de Soloria, & Siloria in Asturibus nobis obtrudit. Caterùm gens hæc magna fuit (à Plinio enim & Tacito, eximiæ Stenbrellianæ accrepâsse videntur) aspera, valida pugnaci, seruitutis impatiens, audacia prompta, peruicaciam vocant Romani, nec arrogatio, nec clementia mutabilis: in quibus singulis nec adhuc degenerarunt posteri. Cùm Romani imperandi habilius non adorirentur, Caesarem Regio virtute virtibusque confisi, & Claudij Cæsaris vicem præripuisse, qui bus ita exilingua tandem dixerat, vt olim Sugambri excisi fuerunt, adeo difficili bello Romanos direxerunt, cohortibus auxiliaribus interceptis, Legione, cui Martius Valens præerat, fusa, & vastatis sociorum agris, vt P. Ostorius Britanniæ Propræt. his armamis fessus & confectus diem obierit. Veranius etiam qui sub Nerone præfuit, hoc frustra aggressus est, nisi quod habet Tacitus illum modicis excursionibus syluas populatum esse, lege Siluras cum nostro eruditissimo Lipsio, & verissime leges. Nec tamen sopitum fuit hoc bellum vsq; ad Vespasiani tempora. Tunc enim Iulius Frontinus armis eos subegit, & Legionario militi cohibuit. Quòd verò quidam è nostratibus illum in Crispinum Iuuenalis versiculum ad nostros Siluras detorserit,

Tacitus.

Lib. Annal. XII. 33.

magna qui voce solebat,
Vendere municipes fracta de merce Siluros.

Quasi nostri Siluros capti vanum Romæ fuerint expositi, mea fide, germanum. Poeta sensum non expiscatus est. De piscibus illum, non de bestiis loqui, qui pensiculatim legerit, facillimè videbit.

Herefordshire.

HEresfordiensis Comitatus siue Herefordshire, Britannis *Ereinue*, forma quasi circulari, ab ortu Vigorniensibus, & Glocestrensibus, à meridie Monumethensibus, ab occasu Radnoria & Brechinia, à septentrione Salopia definita, regio est pastoralis, & nitida, ac pascendis pecoribus, quàm alendis frugibus nusquam non nitidissima, & ab omnibus ad vitam necessarijs

necessarijs instructissima, adeò vt secunda fertilitatis laude inter Angliæ provincias acquiescere haud facilè sit contenta. Ad quas etiam commoditates flumina accedunt eximia, *Vaga*, *Lugus*, & *Munow*, quæ cùm floridissima prata, & lætissima arua placidè irrigauerint, demùm confluunt, & vno alueo Sabrinæ æstuarium adeunt.

Munow fl. *Munow* verò ex Hatterell montibus, qui satis consurgentes instar cathedræ ad Libonotum hunc agrum obuallant, descendens, primùm in Austrum per eorũ radices eluctatur ad BLESTIVM, oppidum ab Antonino eo situ & distantia locatum, vt non possit non esse illud, quod huic flumini appositum Britannis *Castle hean*, nobis The old towne vocitatur; viculus tenuis, sed cuius vetustati nouum hoc nomen patrocinatur, vtraque enim in lingua oppidum siue castrum vetustum sonat. Proximè hoc *Alterynnis* aquis, quasi insula amnica circumfunditur, quæ antiqua sedes veteris & Equestris familiæ Sitsiltorum, siue Ceciliorum, vnde Honoratissimus Patronus noster, omnibus virtutis, prudentiæ, & nobilitatis ornamentis instructissimus D. Guil. Cecilius Baro Burghlæus & summus Angliæ Thesaurarius stemma ducit.

Blestium. Oald towne. Alterynnis *Ceciliorum sedes.*

Ab hoc *Munow* in Ortum conuersus aliquandiu hanc regionem à Monumethensibus dirimit, & ad Haroldstone siue *Harold-Ewias* castrum, *Dore* flumine augetur. Hoc castrum de *Ewias* dictum vt ex Regis Guilielmi primi Commentarijs loquar, *Alurredus de Marleberg reformauit*. Postea Haraldi fuit viri nobilis qui in argenteo clypeo areolam rubram inter tres stellulas nigras interpositam gestauit, à quo *Harold Ewias* dici cæpit, sed Sibilla eius ex Roberto filio abneptis & altera hæres, coniugio ad Dominos *Tregoz* transtulit, à quibus demùm ad Dominos de *Grandisono* è Burgundia natos deuenit, quorum cùm tres floruissent opima hæreditas per sorores diuisa fuit inter *Patteshull*, *Northwood*, & Guilielmum de *Monte-Acuto* Comitem Sarisburiæ.

Harald-Ewias. *Barones de Ewias. Insignia eorum.* *Barones Tregoz & Grandisson.*

Dorus autem ille qui à Septentrione defluens per *Snothil* castrum, & Baroniam olim Roberti *Chandos*, vbi nobile marmor excauatur, conuallem medium secat, quam à flumine *Diffrin Dore* vocant Britanni, Angli verò, vt vim verbi exprimere viderentur, The gilden dale, i. *vallem auream*, siue auratam nominarunt, quo nomine ob aulæam, opulentam, & amœnam hubertatem neutiquam indigna censeatur. Colles enim quibus includitur

Snothill. *Marmor.* Gilden vale *Vallis aurea.*

ditur vtrinque sunt sylvis amicti, sylvis subsunt vtrinque arua, aruis floridissima prata, & in medio fluuius limpidissimus interlabitur, cui monasteriolum elegans à Roberto Domino de *Ewias* impositum, quod nobilium huius agri quasi commune fuit sepulchrum.

Ab hac valle pars huius agri quæ ad ortum dimergit nunc Irchenfeld, in Censuali Guil. primi libro *Archenfeld* dicitur, quam à Danis ann. 715. ferro flammáque vastatam capto Camalaco Episcopo Britanno produnt nostri historici. In hac *Kilper* castrum floruit, sedésque fuit nobilis familiæ *Kilperorum*, quos primis Normannorum temporibus honorarios fuisse regum Angliæ milites perhibent nonnulli. Quibus tamen non ego facilè credam. In hac etiam *Archenfeld* (vt in libro Censuali legimus) quidam prouentus vni & alteri Presbytero, veteri instituto assignati erant, ea lege vt pro Angliæ Regibus Legationes in Wallia obirent, atque vt ex eodem libro loquar, *Viri de Archenfeld, cùm exercitus in hostem pergit, per consuetudinem faciunt* Auantward, *& in reuersione* Rereward.

Irchenfeld. Kilpec.

Vt *Monow* inferiorem huius agri partem perstringit, sic mediam *Vaga* siue *Wy* cursu admodum arcuato intersecat, ad quem in ipso limite occiduo *Clausa fortis*, vulgo *Clifford* castrum adsidet, quod Guilielmus *Fitz-osberne* Herefordiæ Comes in *Walliâ* fuit (ex Guilielmi Normanni Censuali libro loquor) *ædificauit, sed Radulphus de Toenio tenuit*. Posteà ad Walterum filium Richardi *Punig* Normanni deuenisse existimatur, ille enim de *Clifford* cognominatus erat, & ad eum illustrissima Cliffordorum Cumbriæ Comitum familia ortum suum verè retulit.

Vaga fl. Wye. Clifford castle. *Clifford Barons.*

Quousque pertigerit illa regiuncula nescio, verùm affinitas inter hæc nomina *Ercinus, Archenfeld*, ARICONIVM oppidum, cuius hoc tractu meminit Antoninus, & Hereford siue Hereford, quæ nunc vrbs est Comitatus prima, in eam me sententiam paulatim perduxerunt, vt existimem hæc singula ab ARICONIO deducta. Nec tamen vnum idémque Ariconium, & Herefordiam existimo, sed vti *Basilea* Germaniæ, Augustæ Rauracorum, & *Babilon* Assyriæ, Babyloniæ nomen sibi vindicauit, quòd hæc ex Babylonia, illa ex Augustæ ruderibus originem duxit: sic *Harisford* nostra, (ita enim vulgus appellat) & nomen, & ortum à vicino Ariconio, vt meâ fert opinio, reperit, quæ nullam hodie integram oppidi faciem habet, terræ motu, vt ferunt, conquassata. Nominis tantùm vmbram retinet, Kenchester nuncupata, Hereford. Kenchester.

&

& mœnium minas aliquas ostendit, quas Henricheſter ſwalles dicunt, ad quæ lapides veſſellati, lateres Britannici, Romanorum numiſmata, &c. ſæpe eruuntur. *Herefordia* verò proles, quæ expreſſius eius nomen gerit, ad ortum vix tribus milliaribus Italicis abeſt, pratis gratiſſimis, & aruis vberrimis interſita, fluminibus ferè incincta, ad Septentrionem & Occaſum anonymo, ab auſtro *Vaga*, qui è Wallia huc accelerat. Adulta Saxonum Heptarchia primùm emicuiſſe creditur, ab Edwardo Seniore, vt ſcribunt aliqui, conſtructa, nec ſanè antiquior de eâ facta eſt mentio. Britanni etenim priuſquam Herefordiæ nomen innotuit, locum *Treſawith* à fagis, & *Henford* à via antiqua, ipſique Saxones Fernleg à filicibus dixerunt. Incrementa ni fallor, maximà religioni, & Ethelberti Orientalium Anglorum regis martyrio accepta ferat. Qui cùm nuptias filiæ Offæ regis Merciorum ambiret, à Quendrèda Offæ vxore, quæ potius Orientalium Anglorum imperium, quàm honeſtam filiæ conditionem captauit, ex inſidijs nefariè ſublatus, Martyrúmque catalogo inſertus, templum hîc ſibi habuit à Milfrido regulo extructum, quod Epiſcopali ſtatim condecoratum dignitate, in ſummam creuit opulentiam, munificentia primùm Merciorum, inde Weſtſaxonum Regum. Hos enim demum hac vrbe potitos è Malmesburienſi colligitur, vbi ſcribit Athelſtanum Viſſaxonem Walliæ Regulos hac in vrbe cò adegiſſe, vt ſibi veſtigalis nomine (præter canes venaticos, & accipitres) ſingulis annis xx. libras auri, ccc. argenti penſitarent. Integra, quod legi, ſemper vſa eſt hæc fortuna, præterquam anno Domini 1095. quo Gruffinus South-walliæ Princeps, & Algarus Anglus ſeditionem in Edwardum Simplicem ſiue *Confeſſorem* concitantes, cùm Radulphum Comitem fugaſſent, vrbem diripuerant, templum deleuerunt, & Leofgarum Epiſcopum captiuum abſtraxerunt. Sed Haraldus ſtatim compreſſa eorum audacia, *valle*, vt habet Floriacenſis, *lato, & alto munuit*. Hinc in Pontificibus ſcripſit Malmesburienſis, *Herefordia non grandis ciuitas, quæ tamen foſſatorum præruptarum indicio oſtendit ſe aliquid magnum fuiſſe*, & vt in Cenſuali Regis Guilielmi primi libro habetur, *erant tantùm* 103. *homines intrà & extrà murum*. Normanni poſteà ad orientalem templi partem, ſecundum Vagam, caſtrum erexerunt maximum, & munitiſſimum, opus, vt ferunt nonnulli, Comitis Milonis, quod nunc vetuſtate victum ruinam agit. Mœnibus deinceps vrbem obſepſerunt. Reinelmus Epiſcopus, regnante Henrico primo,

793 Ethelberti Martyr.

ſpecioſum

ſpecioſum hoc, quod nunc cernitur, templum poſuit, ſucceſſoréſque adauxerunt, adiuncto Collegio nitido, & pulchris Præbendariorum ædibus. Nam præter Epiſcopum qui 302. Eccleſijs præeſt, ſunt in hac Eccleſia Decanus, Archidiaconi duo, Precentor, Cancellarius, Theſaurarius, & Præbendarij XXVIII. In templo præter Epiſcoporum nulla ferè monumenta vidimus, Thomam verò *Cantelupum* Epiſcopum nobili loco natum Mauſolæum habuiſſe accepimus, qui ob ſanctitatem inter Diuos relatus, parùm abfuit, quin pietatis opinione Regio Martyri Ethelberto præluxerit, Huius ſitum Longitudine XX. grad. XXIIII. ſcrup. Latitudine LII. gradib. VI. ſcrup. dimetiuntur Geographi.

Vix tertium hinc milliare confecit *Vaga*, quum *Lugi* fluminis aquas intercipit, qui è Radnoriæ montibus præcipitatus hanc regionem ab occaſu ſolſtitiali, ad ortum brumalem ſilens interlabitur. In primo ingreſſu Wigmore vidit, Saxonicè pyngingamepe, olim ab Edwardo Seniore reſtauratum, poſteà à Guillelmo Comite Herefordiæ caſtro munitum *in Vaſta terra* (ſic legitur in Cenſuali Angliæ libro) *qua vocabatur Mareſtun* quod Radulphus de *Mortimer* tenuit, à quo Barones de *Mortimer*, qui poſteà Comites Marchiæ progerminârunt, de quibus plura in *Radnorſhire*. Ad tertium milliare alterum vicinum eſt caſtrum Richards Caſtle dictum, primùm *Sayorum*, inde *Mortimeriorum*, & poſteà *Talbottorum* poſſeſſio. Per I. Talbotti tandem filias diuiſa eſt hæreditas inter Guarinum *Archidecon*, & Matth. *Gurney*. Sub quo natura, quę nuſquam magis quàm in aqua miraculis ludit, fonticulum eduxit piſciculorum, vel vt alij putant ranularum, oſſiculis ſemper ſcatentem, quamuis ſubinde exhaurian-tur, vnde Bone well vocitatur. Nec procul *Croft Caſtle* locatur claræ Equeſtris ſtirpis *Croſtorum* poſſeſſio. Inde *Vaga* Lemſter adit, quod *Leonis monaſterium* dictum à Leone per quietem viſo ſomniârunt nonnulli, Britanni autem *Llanlieni* vocant, quod cùm monialium fanum depotet, & monialibus hîc templũ Merewaldum Regem Mercium poſuiſſe conſtet, aliam originem indagare, quid aliud eſſet quàm ventos venari. Nec deſunt tamen qui à lino deducunt, quod hîc naſcitur laudatiſſimum: ſed præcipua hodie gloria eſt à lana in circumuicinis agris (Lemſter Ore vocant) cui (excepta Apula & Tarentina) palmam deferunt Europæi omnes. Frumento item adeò eſt feliX, & pane è puriſſimo polline, vt huius panis, & *Weobleia* potus (oppidum

Wigmore.

Mortimer Baro-nes.

Vide pag. 482.

Richards Caſtle

Domini de Caſtro Richardi.

Fons oſſiculorum.

Lemſter.

Lemſter Ore.

Lana optima.

hoc

hoc est familiæ *D'Eatun*, olim Verdonorum) in proverbium cesserint. Has Lemsteri dotes, & inde forum frequentissimum Herefordia, & Vigornia nimis intuendo eò invidiæ processerunt, vt Regia authoritate intercedente, statum mercatus diem mutare coegerint, suam infrequentiam ex huius frequentia subinde causantes. *Webleia* verò illa interiùs situm habet, & Baronia fuit *Verdonorum*, quorum primus Angliam cum Normannis ingressus est Bertramus de *Verdon*, cuius posteri ex nuptijs cum altera hærede *Lacyorum* de *Trim* in Hibernia, Cõstabularij Hiberniæ aliquandiu fuerunt hæreditarij, possessiones autem per filias devolutæ sunt tandem ad *Furnivallos*, *Burghwash*, & Dominos *Ferrarios* de *Chartley*, & ab his ad Essexiæ Comitem qui nunc floret, hoc oppidum devenit.

Webley.
Verdon Baronet.

Marden.
Sutton.

Lugus inde ad *Vagam* per Marden, & Southton, siue Sutton properat, quorum hoc tenues reliquias palatij Offæ ostendit, quod Ethelberti cæde infame fuit, istud Ethelberti tumulo qui diu inglorius hîc iacuerat, priusquam Herefordiam transferretur, celebre habetur. Propè autem confluentes *Lugi*, & *Vagæ* ad ortum collis quem Marcley hill vocant, anno salutis septuagessimo quinto supra millessimum quingentessimum, quasi somno solutus consurrexit, & triduum se immanissimam molem propellens horrendo reboans mugitu, & obuia quæque prosternens in superiorem locum magna cum admiratione se promouit, eo terræmotus genere, vt iudico, quod Physici Brasmatiam vocant. Nec ab hoc longè distat etiam ad ortum sub Maluernicis collibus, qui orientalem agri partem hoc in loco terminat, Ledbury notum oppidum *Leddene* fl. adpositum, quod *Edwinus Saxo vir potens ecclesiæ Herefordensi donauit, eò quòd Ethelberti precibus se paralysi liberatum sibi persuaserit. De vallo militari in colle proximo non est cur loquar, cùm in hoc tractu qui limitaneus erat, & belli area primùm inter Romanos, & Britannos, postea inter eosdem & Anglos, eiusmodi plurimis in locis occurrant. Sed *Vagæ* Lugo iam recepto plenus, obliquior devolvitur inter *Rosse* fabris ferrarijs notum, & *Wilton* è regione, castrum antiquissimum familiæ Greiorum, vnde eius cognominis tot Heroës originem traxerunt. Conditum hoc fuisse ferunt ab Hugone de *Longo-Campo* siue *Longchamp*. Sed Henrico de *Longocampo Wilton* cum Castello dedisse Regem Ioannem è tabulis publicis constat, & per eius neptim Guilielmo *Fitz-hugh*, & itidem per eius filiam Reginaldo Greio (Regis

Ledbury.

* *Aluodum vocat Gualt. Map. & Edrici Syluestris filium fuisse asserit. Lib. de nugis Curial. 2. Cap. 11.*

Wilton.

gis

gis Edwardi Primi temporibus) obuenisse. Iam cùm paulò inferiùs *Goderici* castrum, à Ioanne Rege Guilielmo Comiti Marescallo donatum, postea Talbottorum sedem primariam *Vagis* salutarit, Monumethenses petit, & Herefordensibus valedicit. *Godetich castle.*

Elanguente iam Anglorum imperio præfuit huic agro Comitis officialis titulo Radulphus Gualteri Medantini filius, ex Goda Edwardi Confessoris sorore, quem Normanni hoc honore exuerunt, cui suffecerunt Guilielmum filium Osberni, siue vt Normanni vocarunt *Fitz-Osborn*, Normanniæ Ducibus artissima propinquitate coniunctum. Huic in bello Flandrico perempto successit Rogerius eius filius *de Britolio* dictus, qui sine prole masculâ proscriptus obijt. Stephanusque Rex Roberto *le Bossu* Comiti Leicestriæ ex Emma hærede *Britolij* nato *reddidit hereditariè* (ex ipso autographo loquor) *Burgum Hereford. & castellum & totum Comitatum de Herefordscyre* verùm frustrà, Matildis enim Augusta, siue Imperatrix quæ cum Stephano de imperio contendit, Milonem Gualteri Constabularij Gloceſtriæ filium, eo honore auxit, Angliæque Constabularium fecit cui quatuor filij Rogerus scilicet, Gualterus, Henricus, & Mahel, nulla susceptâ prole inuicem successerunt. Humfredus autem tertius *Bohun* eorum sororem Margaretam in vxorem accepit, eiusque posteri hoc vsi sunt titulo qui etiam Angliæ fuerunt Constabularij, *sc.* Humfredus de *Bohun*, Henricus eius filius, qui Humfredum *Bohun* Comitem etiam Essexiæ ex sorore & hærede Guilielmi de *Magna villa*, Comitis Essexiæ suscepit, Humfredus eius ex filio Humfredo nepos natus ex cohærede Guilielmi *Breos* Domini Brechoniæ, Humfredus eius filius, qui Elizabetham filiam Regis Edwardi Primi, viduam Comitis Hollandiæ duxit, quæ illi peperit prolem numerosam Ioannem scilicet *Bohun*, Humfredum vtrumque Comitem Herefordiæ & Essexiæ sine prole defunctum, & Guilielmum Comitem Northantoniæ, cui Elizabetha soror & hæres Ægidij Domini *Badlesmer* peperit, Humfredum *Bohun* vltimum Comitem Herefordiæ, Essexiæ, Northantoniæ & Angliæ Constabularium, qui duas filias reliquit Æleonoram coniugem Thomæ *Woodstochij* Ducis Gloceſtriæ, & Mariam nuptam Henrico Lancastrio Comiti Derbiæ, qui Herefordiæ Dux creatus erat, & postea Rex Angliæ. Deinde verò titulus obtigit Humfredo *Stafford*, qui natus ex Thomæ *Woodstochij* filia vnica, quæ postea renupta Domino *Bourchier*. Nostra verò memoria Edwar-

Comites Herefordiæ.

Constabularij Angliæ.

Vide Essexia Comites.

* *Humfredus alijs. Vide 344.*

Henricus 4. Rex Anglia.

dus

dus sextus Gualterum *D'Eureux*, qui arcta cognatione Bohunorum stirpem per *Bourgchiers* attigit, Vicecomitis Herefordiæ titulo insigniuit, eiúsque è filio nepotem, posteà etiam Essexiæ Comitem creauit Diua nostra Elizabetha.

Continentur in hoc Comitatu paracia 176.

Radnorshire.

HErefordensibus annectitur ad occasum æstiualem Radnorshire, Britannicè *Sire Maiseueth*, forma triquetra, quātò magis in occasum protēditur, in angustum magis magísque contracta. Ad Austrum Vaga fiu. Brechnochienses discludit, ad Septentrionem adiacent Montgomorienses. Pars eius oriētalis & australis cultior, reliqua montibus asperior, vix vllo cultu mitescat, syluis tamen satis vestita, profluentibus irrigua, & stagnis alicubi aspersa.

Illustrant orientale latus, prēter alia limitaneorum ducum castra suis iam ruinis ferè inuoluta, *Castle Paine* à Pagano Normāno extructum denominatúmque, & Radnor præcipuum totius pagi oppidum, Britannicè *Maiseueth*, pro regionis more culmeis tectis satis elegans. Mœnibus autem & castro quondam turū fuit, sed postquam Oēnus ille *Glendowerdwy* seditiosus succendisset, sensim extenuatum elanguit, eodem fato quo mater sua Old Radnor, id est, *vetus Radnor*, Britannicè *Maiseueth hen*, & ab ædito situ *Penvrag*, quam, regnante Ioanne, Rhesus Gruffini filius igni dederat. Si hanc *Maiseueth* fuisse MAGOS vrbem dixero, quam Antoninus MAGNOS vocare videtur, vbi (vt est in Notitiarum libro) Prefectus militum Pacensium sub Britanniarum Duce, Honorij temporibus egit, à veritate, opinione certè mea, fortasse etiam aliorum, non desciuero. Huius enim tractus incolas MAGESETAS vocatos, Comitésque *Masegetenses*, & *Megesetenses* apud mediæ ætatis scriptores legimus, distantiæque ratio cùm à *Gobannio*, siue *Abergenenny*, tum à *Brangonio*, siue *Vigornia*, vix tantillum ab Antonini dimensione discrepat. Vix tribus hinc ad ortum milliaribus *Prestaine*, Britannicè *Lhan Andre*, id est, Andreæ fanum cernitur, quod è minimo vīculo auorū memoria,

Radnor.

Old Radnor.

Magi.

Megesetæ.

Prestaine.

memoria, opera Martini Episcopi Menevensis in forum adeò celebratum, & in eam elegantiam emicuit, vt Radnoriam hodie quodāmodo obscuret. A quo etiam vix quatuor mill. pass. abest Knighton Præstaniæ æmulum, Britannis, vt accepi *Trebuclo* pro *Treffyclaudh*, à fossa subiecta quam mirando opere ad disiungendos Britannos à suis Anglis Offa Mercius per hanc à Deuæ ostio vsque ad Vagæ per 90. plus minus mill. pass. duxit. Vnde *Claudhoffa*, id est, Offæ fossa Britannicè vocatur. De qua in Polycratico suo Ioannes Sarisburiensis. *Haraldus legem statuit, vt quicunque Wallorum, citra terminum, quem eis præscripsit, fossam scilicet Offæ, cum telo inueniretur, ei ab officialibus Regijs manus dextra præcideretur.* Knighton. Fossa Offæ. Offadike.

Post hoc quicquid ad occasum, & septentrionalem limitem adiacet, magna ex parte effœtum, & ieiunum, incolis *Melienith* vocatur, eò quòd montes flauescant. Castrorum tamen plurima vestigia ostendit, præcipuè verò *Knuxlesse*, & *Tinbod* quod acuminato colli affixum Leolinus Walliæ princeps anno 1260. euertit. Hæc *Melienith* ad Vagam vsque pertingit, qui occiduum agri angulum transuersum secat, & occurrentibus saxis fractus, subitò solo destitutus precipitatur. Vnde loco *Raibader Gowy* nomen, id est, Vagæ Catarractæ, & nescio an inde hoc nomen Radnor primùm vniuerso agro, deinde primario oppido excuderint Angli. Castrum erat ad has Catarractas quod Rhesum Suthwalliæ principem sub Richardo primo restaurasse legimus. Iuxtà vasta est quodammodo solitudo itinerum anfractibus, & montium horrore penè formidolosa, in quam, vtpote tutissimum perfugium se subduxit pestis ille patriæ Vortigernus Dijs hominibúsque inuisus, cùm inuocatis in hanc insulam Saxonibus, & sua ipsius filia horrendo incestu sibi in vxorem accepta, nefariorum scelerum magnitudinem sera æstimatione perspexisset. Sed numinis telo volante, vindice igne cœlitùs dimisso cum vrbe sua *Caer Gourtigern* quam in præsidium sibi construxerat, deflagrauit. Nec procul hinc quasi hoc fati fuisset, non solùm iste Vortigernus vltimus è Britannico sanguine Britanniæ monarcha, sed etiam vltimus è Britannico genere Walliæ princeps Leolinus ex insidijs interceptus, anno reparatæ salutis 1282. fatum compleuit. Cæterùm à Vortigerno regiuncula illa *Gourtigernaur* Gildæ dicitur, necdum nomen intercidit: vrbis verò ne memoria quidem nisi ex scriptoribus superest. Sunt qui existimant *Guibrenion* castrum ex eius ruderibus extitisse, quod Raibader Gowy. Vortigernus. Leolinus. Guarthenion.

anno 1201. Walli in inuidiam Rogeri de Mortuomari solo complanârunt: *Guarthenion* etiam hæc regionis pars olim vocabatur, vt author est Nennius, qui scripsit Vortigernum illum cum apertè, & acriter à Germano illo Sancto admoneretur, non modò animum ad Dei cultum à vitæ prauitate non conuertisse, sed etiam calumnias in sanctissimum virum adhibuisse. *Quapropter Vortimerus Vortigerni filius* (vt inquit Nennius) *pro illatis à patre suo S. Germano calumnia, terram ipsam in qua Episcopus opprobrium tale sustinuit, in æternum suam fieri sanxit, vnde & in memoriam S. Germani* Guatthenian *nomen accepit, quod Latinè sonat, calumnia iustè retorta.*

Guarth *Britannicè calumnia, &* Eniawn *iusta.*

Comites Marchiæ.

Mortuomarij siue de *Mortuo-mari* qui Anglis *Mortimers* dicti, ab Herfasto fratre Gonoræ vxoris Richardi primi Ducis Normanniæ oriundi, primi Normannorum hanc regionem fuso Edrico * Syluatico Saxone, sibi deuicerunt. Cúmque longo iam tempore inter omnes in hac regione eminuissent, tandem Rex Edwardus tertius anno salutis 1328. Rogerum de *Mortuo-mari* Dominum de *Wigmor* huius limitis Wallici vel (vt vulgo loquuntur) Marchiæ Comitem creauit, qui statim morte multatus sententia in eum lata, quod in Rempub. insultauerat, Scotis in Anglici regni fraudem fauerat, apud Regis matrem familiariùs egerat, & Edwardo secundo regis patri exitium comparauerat. Nihilominùs Edmundus eius filius quem è Ioanna de *Ieneuill* filia Petri de *Ieneuill* ex familia Lotharingica suscepit, in integrum restitutus paternam in Anglia, & maternam in Hibernia hæreditatem adijt, filiumque Rogerum reliquit tertium Marchiæ Comitem, & ordinis Garterij in prima institutione socium, qui ex Philippa de *Monte-acuto* Rogerum Marchiæ Comitem quartum progenuit, ille verò Philippam Leonelli Ducis *Clarentiæ* Regis Edwardi tertij filij vnicam filiam in vxorem duxit, cuius iure Vltoniæ in Hibernia Comes erat, & Dominus de *Clare*. Huic successit filius Rogerus Marchiæ & Vltoniæ Comes quem Rex Richardus secundus regni successorem designauit, vtique materno iure hæredem proximum. Verùm ille Rege Richardo superstite, in Hibernia tumultu quodam interfectus Edmundum & Annam liberos reliquit. Edmundus cuius potentia, & regij sanguinis claritas suspectior erat, indignissimam fortunam subiuit, annos plùs minùs viginti carcere detentus, in quo sine prole fatis cessit. Annam verò eius sororem Richardus *Plantagenet* Cantabrigiæ Comes sibi iunxit, cuius iure eius posteri

* Weald, *siue* Wild.

steri Marchiæ fuere Comites, & regnum repetierunt: quod etiam consecuti sunt (vt alibi dicemus) Edwardusque quartus filium eius primogenitum Walliæ Principem, & Cornwalliæ Ducem, &c. etiam Comitem Marchiæ in honoris accessionem creauit. Radnoriæ autem titulum nullus, quod sciam, seorsim gessit.

Vide in agro Glocestrensi sub finem.

Brecknockshire.

RAdnoriæ subiungitur ad Austrum *Brechinia*, Britannicè *Brechineauc*, Anglicè Brecknockshire, à Brechanio principe sic dicta, vt existimant Walli, quem numerosam, & sanctam prolem, viginti quatuor scilicet filias omnes sanctas suscepisse ferunt. Hęc multò est Radnoria amplior, sed in montes densiùs consurgit, conuallibus tamen passim fœcundis. Ab ortu Herefordia, ab Austro Monumuthia, & Glamorganiâ, ab occasu Caermardiniæ terminatur. Verumenimuerò cùm ad hanc prouinciolam describendam nihil inueniri potest, quod non diligentia Giraldi Cambrensis qui hîc ante quadringentos annos Archidiaconum egit, præripuerit; mihi aliquantisper tacere, & illum cum suo stilo in partem vocare operæpretium videatur.

Brechiniane (inquit ille in Cambriæ Itinerario) *terra est satis abundans grano, & si quis est defectus ex Anglicana vicinitatis copia affatim suppletur, pascuis & syluis, feris & armentis terra fœcunda, fluuialibus quoque piscibus abundat, quos hinc Osca, inde Vaga ministrat, salmonibus enim, & trutis vtraque, sed plùs, egregijs, quos Vmbras vocant, Vaga fœcundus est. Montibus excelsis præterquam à Boreâ vndique concluditur, à Zephyro montana de* Canterbochan, *ab Austro montes habens meridionales, quorum principalis* Cadier Arthur *dicitur. id est, Cathedra Arthuri, propter gemina promontorij cacumina* (est enim διάφυσις) *cathedra modum præ se ferentia. Et tùm in alta cathedra, & in arduo sita est, summa & maxima Britonum Regi Arthuro vulgari nuncupatione est assignata. In excelsissimi montis vertice fontis abscondit scaturigo. Est autem fons in puteis modum altus, sed quadratus, nullum ex se riuulum faciens, in quo tamen trutæ inueniuntur. His igitur obstaculis ad meridiem oppositis, à Phœbeia patriam feruore frigidior aura defendit, & insita quadam aëris salubritate temperatissimam reddit. Ab*

Euro verò Talgar & Euias montana prætendit.

A Boreali autem parte, vt dixit ille, apertior est & planior, quà à Radnoria *Vaga* flumine discluditur, cui duo sinum dant oppida sua antiquitate nota, Buelth scilicet & Vay: Buelth syluis & situ amœnum, castro etiam munitum, sed recentiori à Breosis scilicet, & Mortuomarijs, cùm vetustius deiecisset Rhesus Gruffini filius. Nunc fori frequentia, olim sua dignitate celebre fuisse videtur, quòd eius situm è cœlestibus obseruauit Ptolemæus, cui eodem nomine BVLLEVM Silurum dicitur. Ab hoc regio circumuicina, aspera & montana, *Buelth* dicitur, in qua cùm Saxones iam insulam persultarent, & Vortigernus in has partes secederet, Pascentius eius filius rerum potitus est, permittente Aurelio Ambrosio, vt author est Nennius, qui in mirabilibus suis, nescio quid hîc admiratione suspiciendum prodit, de cumulo lapidum, in quo vestigium canis Arthuri extaret. Vay autem Britannicè *Trekeible*, id est, oppidum in coryleto, ipsa agri extremitate proximè Heresfordiam Vagæ assidet, Romanis, vt videtur, nota, quorum numismata sæpiùs effodit, mœniúmque ruinas ostendit. Nunc verò quasi confecta, profligatissimi rebellis Oẽni *Glendowerdwy* furores conqueritur, qui cùm per has regiones grassaretur, scelerate succendit.

Buelth.

Bullæum.

Vay.

Vt iste Vaga Borealem agri partem alluit, ita *Isca* siue *Osca* eximius item fluuius mediam percurrit, qui è Nigro monte proruens, presso in solum alueo præterit Brecknock primarium agri oppidum in eius ferè vmbilico positum, quod Britanni *Aber-Hodney* vocant, quia *Hodneius*, & Isca eò loci aquas commisceant. Hoc Romano seculo fuisse habitatum è Romanorum Cæsarum nummis subinde erutis apparet. Bernardus de *Newmarch* qui hanc regiunculam deuicit, castrum amplum posuit, quod Breosi, & Bohuni instaurarunt, Patrúmque memoria rex Henricus octauus collegiatam ecclesiam XIIII. Præbendariorum (in Dominicanorum cœnobio) constituit, quam ab *Abergwilly* in Maredunensi agro huc transtulit.

Brecknock.

Duobus hinc ad ortum milliaribus, lacus diffunditur, quem Britanni *Linsauathan*, & *Linsauathon*, id est, lacus stagnans, Giraldus *Clamosum* vocat, quòd horrendo strepitu tonitrua ementitur, quoties in eo glacies resoluitur, Angli Brecknockmere appellant, duobus mill. pass. longitudine, neq; minùs latitudine patet, lutris, perchijs, tincis & anguillis, quas nauiculis vicilibus piscantes capiunt, feracissimus. *Lenenny* fluuiolus hunc inuectus, inconfusus

Linsauathon lacus.

Brecknock meare.

inconfusus faciem suam seruat, & quasi odio mixturam refugiens, quod colore ostendit, hospitales suas aquas, non largiores, quàm in tulerit, euehere creditur. Fama inter accolas longo iam tempore obtinuit, vbi nunc lacus est, vrbem olim fuisse, quę terræ mota absorpta, locum aquis fecerit. Et in argumentum, præter alia, vocant, quòd omnes publicæ huius agri viæ, ad hunc vndiquaque ducant. Quod si verum sit, quam aliam vrbem ad *Leueney* flumen existimes, quàm LOVANTIVM, quam hoc tractu collocat Ptolemæus, & nusquam nunc mihi sedulò indaganti, vel è nomine, vel situ, vel ruderibus comparere potest. *Bricenaumere* (quod mihi ferè exciderat) hunc lacum Marianus vocare videtur, qui prodit Edelfledam Merciam anno 913. *Britonum terram intrasse ad expugnandum arcem apud Bricenaumere, ibiq; vxorem Regis Britonum cepisse.* An hæc arx fuerit ipsa Brecknocke, aut castrum *Dinas* quod huic impendit, in rupe, quæ quò magis excelsa surgit, exilior euadit, non liquidò constat. *Blean-Leueny* verò castrum vicinum caput Baroniæ fuisse quam tenuit Petrus filius Herberti filij Herberti Domini de *Deane-Forrest* ex Lucia filia tertia & vna hæredum Milonis. Comitis Herefordię ex Archiuis Regijs in confesso est.

Lowentium.

Bricenaumere.

Brecknocke.

✠ *Barones de Blean-Leueny.*

Regnante Guilielmo Rufo, Bernardus de *Neue-marcatu*, siue *Newmarch* Normannus, vir animi, consilijque plenus, conscripta non parua Anglorum, & Normannorum manu, primus hunc agrum aggressus difficili bello à Cambris extorsit, munimenta construxit, commilitonibus inter quos præcipui erant *Aubrei, Gunteri, Hauerdi, Waldebeofi, & Prichardi*, agros, & prædia assignauit, vtque gradu certo, & confirmato inter infensos Cambros consisteret, Nestam Gruffini Principis filiam in vxorem accepit. Quæ mulier proiectæ, & vindicis audaciæ tam se existimatione, quàm filium patrimonio spoliauit. Cùm enim Mahel filius Bernardi vnicus nobilem adolescentulum, quocum illa stupri consuetudinem haberet, duriusculè exagitaret, illa, vt inquit Poeta, iram, atque animos à crimine sumens, iureiurando conceptis verbis coram Rege Henrico secundo contestata est, Mahelem filium ab ipsa ex adultero susceptum, & non à Bernardo natum, vnde Mahele excluso, Sibylla eius soror patrimonium illud lautissimum adijt, virúmque suum Milonem Herefordiæ Comitem hoc honore auxit, à quo successiuè ad *Breoses, Bohunos, Staffordos*, illísque proscriptis, ad Regem redditus in hoc agro longè amplissimi deuenerunt.

Brechinie Domini.

Monmouthshire.

BRechiniæ, & Herefordiæ ad meridianam plagam subiacet Comitatus Monumethensis, vulgò Monmouthshire Anglis, olim Gwentiset, & Gwentland, Britannisq; *Guent*, ab vrbe antiqua appellatus. Includitur à Septentrione *Munow* flu. qui Herefordienses, ab ortu Vaga, qui Gloceſtrenſes, ab occaſu *Remnei*, qui Glamorganſes ſeiungit, & ab Auſtro Sabriniano æſtuario, in quod illa flumina vnà cum Iſca, qui mediam interſecat regionem, euoluuntur. Rebus ad victum neceſſarijs non ſolùm ſibi ſufficit, ſed etiam vicinis affatim ſuppeditat. Pars Orientalis herbida, & nemoroſa, Occidentalis nonnihil montana, & lapidoſa, non tamen colono ingrata, *Gens* (vt inquit Giraldus de ſua ætate loquens) *Martijs conflictibus vſitatiſſima, ſtrenuitatis opera laudatiſſima, & arte ſagittifera præ cæteris Wallia finibus inſtructiſſima.*

Ewias Lacy. In extremo ad Circium angulo qui *Ewias* dicitur, non procul à Munow fl. *Lanthony* ſedit vetus cœnobiolum inter *Hatterel* montes, quos, quòd inſtar Cathedræ conſurgunt, *Munith Cader* dicunt, quod Walterus Lacy cui latifundia hîc dedit Guilielmus Comes Herefordiæ fundauit, & à quo Lacæi illi qui inter primos Hiberniæ expugnatores clariſſimi, profluxerunt. Cœnobioli eius ſitum pro me deſcribat, qui pleniùs nouit Giraldus Cambrenſis. *Stat* (inquit) *in valle de Ewias profundiſſima, quantum eſt iactus ſagittæ arcu tranſmiſſa, montibus atherijs orbiculariter vndique concluſa Eccleſia S. Ioannis Baptiſtæ, plumbeis laminis operta, lapideóque tabulatu pro loci natura non indecenter extructa, in loco videlicet vbi paupercula priùs S. Dauidis Archiepiſcopi capella ſteterat muſco ſylueſtri ſolum, & hederæ nexibus adornata. Vera religioni locus idoneus, & diſciplinæ Canonicæ præ cunctis Inſulæ Britannicæ cœnobijs competentiſſimus, à duobus heremitis in honorem heremitæ primò fundatus, ab omni populari ſtrepitu in ſolitudine quadam longè remotus, ſuper flumen Hodney, per vallis ima labentis ſitus, vnde & ab Hodney* Lanthodeny *dictus*, Lhan *enim locus Eccleſiaſticus ſonat. Exquiſitius tamen dici poteſt, quòd propria loci illius nuncupatio Cambricè eſt* Nanthodeney: *vſque hodie enim ab accolis* Lhan Deui Nanthodeney *vocatur, hoc eſt, Eccleſia Dauid ſuper riuum Hodney. Pluuia verò quas*

Lanthony.

✻ Lacæi Baronet.

Hodney.

montana

montana creant, hic crebriores essent pruinæ, arbusta sub hyeme ferè continua. Et tamen aëris quantò altiores, tantò benigniores, & clementiores, salubri temperantiæ, morbi rariores. Hic claustrales in claustro sedentes, cùm respirandi gratia fortè suspiciunt, ad quaslibet partes transalta tectorum culmina, montium vertices quasi cælum tangentes, ipsáque plerumque furta quærunt hic capræ, in fronte pascentes, tanquam in ultimo visus Horizonte prospiciunt. Hora verò diei quasi inter primam, & tertiam, supra montium cacumina vix emergens, etiam sereno tempore, corpus hic solare primò conspicitur. Et paulò pòst, *Rogerum Salisburiensem Episcopum principalem regni tunc sub rege rectorem huc fama attraxit: qui cùm aliquandiu loci naturam, heremeticam solitudinem, fratrum ibidem Deo servientium sine querela statum, & sine murmure conversationem in singulis admiranti consideravisset. Reversus ad regem, relatísque quæ ibi repererat, relatione dignis, cùm maximam diei partem in loci præscripti titulos expendisset, tandem in hoc verbo laudis præconia consummavit. Quid, inquit, plura? Totus tàm Regis, quàm Regni thesaurus soli claustro erigendo non sufficeret. Cùm itáque tam Regis, quàm curiæ totius animum in hujus verbi stuporem diutiùs suspendisset: tandem de montium claustris quibus undique vallatur, Aenigma sermonis exposuit.* Sed de hoc satis superque.

Ad *Munow* flumen visuntur *Grossemont*, & Skinfrith, olim Breosorum ex concessione Regis Ioannis, posteà Huberti de *Burgo* castra, qui vt aulicam inuidiæ tempestatem in tranquillum conferret, hæc, & alia duo castella, *Blaenow* scilicet *castrum*, & *Hausfeldiam* Regi Henrico *Tertio*, vt habetur in Minori Matth. Parisiensis historia, *pro bonâ pace, & pristina charitate reformanda in manum resignavit.* Grossemont. Skinfrith.

In altero ad Aquilonem angulo, *Munow* & Vaga, siue Wye confluentes, primarium regionis oppidum ferè circumfluunt, & nomen imponunt, *Mougwy* enim Britannis dicitur, & nobis Monmouth. Ad Septentriónes quà fluminibus non defenditur, muro & fossa præcinctum erat, in medio proximè forum castellum prætendit, quod Guilielmi Conquestoris tempore floruit, vt in Tabulis Regijs videre est. Sed alij Ioannem Baronem de *Monmouth* excitásse credunt, à quo ad Lancastrensem familiam deuenit, cùm illum patrimonio exuisset Rex Henricus tertius, eò quòd à Baronibus pertinaciter contra ipsum stetisset; vel potiùs, vt in Regis Prærogatiua legimus, quod hæredes illius fidem Comiti Britanniæ Aremoricæ præstitissent. Iam indè suis immunitatibus, quas Lancastrenses concessérunt, oppidum Monmouth. Prærogatiua Regis.

celebre floruit. Sed nulla re æquè insigne habetur, quàm quòd Henricum v. Galliæ triumphatorem, & alterum Lancastrensis stemmatis decus Anglis in lucem eduxerit. Illum inquam Henricum, qui Galliam Gallis militari virtute extorsit, & Carolum VI. Galliæ Regem eò adegit, vt regno quodammodo renuntiaret. Ob cuius secundos in bellis cursus, Ioannes Sewardus non infimi subsellij illis temporibus Poeta ita exultanti versu Anglos affatur.

Henricus v.

Ite per extremum Tanain, pigrosque Trionas,
Ite per ardentem Lybiam, superate calores
Solis, & arcanos Nili deprendite fontes.
Herculeum finem, Bacchi transcurrite metas;
Anglicus is erit quicquid complectitur orbis:
Anglis rubra dabunt pretiosas æquora conchas,
Indus ebur, ramos Panchaia, vellera Seres;
Dum viget Henricus, dum nostrè vivit Achilles,
Est etenim laudes longè transgressus auitas.

Galfridum etiam Arthurum Episcopum Asaphensem Britannicæ historiæ consarcinatorem alumnum suum iactat *Monmuthia*, virum sanè antiquitatis benè peritum, sed fide, vt videtur, non antiqua, tot Milesias nugas passim ex suo ingenio interseruit.

Galfridus de Monmouth.

Hinc flexuoso volumine descendit in Austrum Vaga, limes hodie inter Glocestrenses, & Monumethenses, olim inter Wallos, & Anglos, iuxta illum Nechami Versiculum:

Inde vagos Vaga Cambrenses, hinc respicit Anglos.

Qui cùm iam ad ostium ferè deuenerit, Chepstow præterfluit, id est, si è Saxonico interpretêris, forum, vel negotiationis locus, Britannis *Castlewent*, Oppidum hoc est celebre, quondam mœnibus, nunc solùm castro firmum, cuius Domini fuerunt è Clarensium familia nobiles, à proximo castro *Strighull*, quod incoluerunt Striguliæ & Penbrochiæ Comites dicti, quorum vltimus Richardus, vir infracto animo, & proiectissimis brachijs *Strongbow* cognominatus, quod arcu intentissimo vteretur, & nihil leui brachio ageret, Hiberniam Normannis primus sua virtute aperuit. Cæterùm non admodum prisca est huius vetustas, asseuerãt enim plurimi, nec sine ratione è VENTA vetustissima vrbe, non ante multa sæcula, exortum fuisse, quę quatuor hinc ad Occasum milliaribus Antonini ætate floruit, cui VENTA SILURVM, quasi eorum vrbs prę cipua appellatur, quod nomen nec

Chepstow.

Comites Strigulię.

Venta. Caer-went.

furor

furor hostilis, nec dies adhuc interpolauit, *Caer-went* enim hodie dicitur, id est, *Vrbs Venta*. Vrbem autem ipsam vel hęc vel illę ita abstulit, vt tantùm iam è semirutis mœnibus, tessellatis pauimentis, Romanorúmque nummis extitisse appareat. Quanti tamen fuerit olim nominis, vel hinc colligatur, quòd ante Monmuthię nomen auditum, vniuersa hęc regio ab illa *Guent*, Gwentset, & Gwentsland dicta fuerit. Adhuc, vt in vita Tathai Britannici Sancti legimus, quasi Academia fuit, locus scilicet bonarum literarum studijs dicatus, cui Tathaius ille à Caradoco Rege Initij filio è solitudine euocatus magna cum laude præfuit, & ecclesiam fundauit.

Ad quintum hinc milliare in Occidentem *Strigęl* castrum ad montium radices sedet, nos hodie Strogle, Normanni *Estrigoil* vocârunt, quod (vt est in Guilielmi primi libro Censuali) Guilielmus *Fitz-osbern* Herefordiæ Comes construxit, postea Comitum Penbrochiæ & Clarensium familia sedes erat. Strighull castle.

Sub hæc ad æstuarium iuxta Vagæ ostium Portskewith sedet, Mariano Portscith, qui prodidit Haraldum anno salutis 1065. munitionem eò loci contra Wallos obiecisse, quam illi statim, duce Caradaco, euerterunt. Inferius eiusdem littoris, quod sensim prominendo procurrit, ipsa prominentia Gold-cliffe extollitur, i. vt inquit Giraldus, *rupis aurea, eò quod aurei coloris saxa Soli repercussa mirè fulgere sunt visa*, vnde & ille ait, *persuasio fieri posset, quod frustratum deserit vetusta nitorem saxis, quòdque suo fuerit flos hic sine fructu, si foret qui venas ibidem, & penitima terræ viscera arte præuia transpenetraret*. Perukewith. Gold-cliffe.

Post hanc, per palustrem regionem, ad Iscæ ostium peruenimus, quem Britanni *Usk*, & *Wisk*, alij *Oscam* nominant. Hic medium agrum, vt dixi, intermeans tribus primæ vetustatis vrbecolis affunditur. Iſca fl.

Primo in ipso agri limite ad Circium, Antonino GOBANNIVM dicitur, ad Iscæ & *Geueny* confluentes, vnde nomen inditum, hodie verò integra antiquæ appellatione Abergeuenny, & contracte Abergenny vocitum, quod Geuenni, siue Gobannij confluentes significat. Muris & castro munitur, quòd, vt inquit Giraldus, proditionis infamia, ex omnibus Walliæ castris, frequentius maculatum fuit, primùm à Guilielmo Comitis Miloni filio, postea à Guilielmo Breoso, quorum vterque nonnullos Walliæ proceres fide publica huc aduocatos per amicitiæ simulationem nefariè obtruncauit. Sed non sine diuina vindicta, hic Gobannium. Abergeuenny.

hic enim omnibus bonis exutus, matre & filio fame enectis, profugus obijt; ille saxo in caput impacto, dum *Brecknia* castrum deflagraret, scelerum tandem poenas dependit meritas. Abergeuenij, siue Gobanij primus, quod sciam, Dominus erat Hamelinus quidam *Balun*, qui cùm sobole careret, Brienum Wallengfordensem, siue Brientium de *Insula*, *Filium Comitis* dictum, hæredem scripsit. Ille itidem duobus suis liberis qui leprosi erant, constructo hîc Nosocomio, Milonem Herefordiæ Comitem in partem hæreditatis suæ longè maximam vocauit. Per cuius filiam ad Breosos, & ab illis connubij iure per Cantelupos, & Hastingos ad Greios Ruthinienses descendit, Ioannes autem Hastings Guilielmo de *Bello-Campo* affini suo donauit, & Reginaldus Grey de *Ruthin* confirmauit. Sed pauculos post annos per Guilielmi de *Bello-campo* è filio neptim deuenit hæc Baronia ad Nenillos, quorum quartus iampridem defunctus eo honore gaudebat, primúmque honoris locum inter Angliæ Barones suo iure obtinebat.

Abergeuenny Dominus.

Burrium.

Secunda vrbecula, quam BVRRIVM Antoninus dixit, & ad duodecimum à Gobannio milliare ponit, sedet vbi Birthin profluens Iscæ commiscetur, Britannis hodie transpositis litteris, *Brunebegis* pro *Burenbegis* & *Caer Vske*, Giraldo *Castrum Osca*, & Anglis Vske, nunc solùm castri ampli & muniti ruinas ostendit, quod amœnissimè interfidet inter Iscam flumen & *Oisy* riuulum qui per *Ragland* elegans Comitis Wigorniæ castellum cursum ab oriente sub hoc agit.

Vske.

Isca. Caer Leon ar Vsk.

Vrbs tertia Antonino ISCA, LEGIO II. dicta, ad Iscæ alteram ripam duodecem exactè milliaribus Italicis à Burrio, vt ille notauit, distans, Britannis *Caerleon*, & *Caer Leon ar Vsk* appellatur, id est, vrbs Legionis ad Iscam fl. à Legione Secunda Augusta, quæ etiam Britannica Secunda nominatur. Hæc legio ab Augusto instituta, à Claudio è Germania in Britanniam sub Vespasiani auspicijs translata, cui imperium affectanti præstò fuit, Britannicásque legiones sibi adiunxit, hîc demùm in præsidio contra Siluras locabatur. Quanta hæc Isca tunc temporis fuerit, audi Giraldum nostrum è suo Cambriæ Itinerario. *Erat hæc vrbs antiqua & antentica, à Romanis olim cœlestibus muris egregiè constructa. Vides ac hîc multa pristinæ nobilitatis vestigia, palatia lapidea, aureis olim tectorum fastigijs Romanos fastus imitantia, eò quòd à Romanis principibus primùm constructa, & edificijs egregijs illustrata fuisset. Turres gigantæas, thermas insignes, templorum reliquias, & loca*

Legio II. Augusta.

theatralia

theatralia muris egregijs, partim adhuc extantibus omnia clausa. Rupe-
rias vbique tam intra murorum ambitum, quàm extra, ædificia subterra-
nea, aquarum ductus, hypogæosque meatus, & quod inter alia, mirabile
censeas, stuphas vndique videas artificio mirè confectas, lateralibus qui- Stuphæ
busdam, & praeangustis, spiraculis occultè calorem exhalantibus, Iacent
hic duo nobiles, & post Albanum & Amphibalum, praecipui Britanniæ
maioris protomartyres, & ibidem martyrio coronati, Iulius, scilicet &
Aaron, quorum vterque ecclesiam in vrbe insignem habebat. Tres enim
egregias in hac vrbe antiquis temporibus fuerant Ecclesiæ. Vna Iulij
Martyris virginum Deo dicatarum thoro vetustate, altera verò B. Aa-
ron socij eiusdem nomine fundata, & Canonicorum ordine praeclaro nobi-
litata, Amphibalus etiam B. Albani doctor, & fidelis ad fidem informa-
tor hic oriundus erat. Situs vrbis egregius super Oske flumen nauigio
mari influente idoneum, syluis & pratis vrbs illustrata. Hic magni illius
Arthuri famosam curiam legati adiere Romani. Vbi & Dubritius Ar-
chiepiscopus Danidi Menenensi cessit honorem, abhinc Menevensem Me-
tropolitana sede translata. Hæc regnante Henrico secundo, scripsit
Giraldus, quo tempore satis validam fuisse videtur. *Yrwith* enim
de *Caerleon* animosus Britannus diu eam contra Anglos tutatus
erat, donec à Rege deuictus, eius possessione exturbaretur. Nunc
verò, vt documento sit, vrbium, non minùs quàm hominum
fata volui, in exiguum oppidulum decreuit, qua tantæ olim am-
plitudinis erat, & ita vtraque ripa porrecta, vt *S. Iulians* ædes
clarissimi Equitis aurati Guilielmi Herberti, qui non minus in-
genij iudicijque dotibus, quàm generis claritate celebris, in ipsa
vrbe fuisse, & Iulij Martyris ecclesiam eò loci extitisse ferant,
qui mille plùs minùs passus iam ab oppido abest. Ex eius etiam
ruinis paulò inferiùs ad Oscæ ostium accreuit *Nouus Portus*, Gi-
raldo *Nouus Burgus*, nobis Newport recentiùs oppidum castro Newport.
& portus opportunitate non ignotum, quo loci olim aliqua Via
militaris erat, cuius his versibus meminit Nechamus.

Intrat, & auget aquas Sabrini fluminis Oska
Præceps, testis erit Iulia strata *mihi.*

Hanc *Iuliam Stratam* viam fuisse non est cur dubitemus, & si rem
ad coniecturam reuocare liceat, à Iulio Frontino Silurum de-
bellatore ductam fuisse non omninò absurdum videatur. *Scripsit*,
inquit Giraldus, *in huius* Noui Burgi *finibus riuulus cui nomen*
Nantpencarn, *non tàm aquarum profunditate, quàm alnei concauitate,*
palustriq; limositate, non nisi per certa vada transmeabilis; habuerátque
antiquitus vadum, cui nomen Rydpencarn, *id est, vadum sub ripæ*
capite.

expiret. Quod cùm iam ferè incognitum Henricus secundus Angliæ Rex fortè fortuna transmeasset, Walli (qui se nimis credulos vaticinijs præbent) quasi conclamatum esset, omnem meliorem spem abiecerunt, eò quòd Merlinus Sylvester Wallorum Apollo vaticinatus fuisset tunc Wallorum vires fore proterendas, cùm fortis & lentiginosus princeps (cuiusmodi Henricus ille erat) vadum illud transiret.

Dunsettan. Saxonica Heptarchia paruit hæc regio Wallis montanis, quos illi Dunsettan vocarunt, qui tamen, vt in legibus antiquis videre est, sub occiduorum Saxonum imperio erant. Normannorum verò primis temporibus limitanei duces grauissimè afflixerunt, præcipuè Hamelinus Balun quem dixi, Hugo Lascy, Gualterus, & Gilbertus Clarenses Striguliæ Comites dicti, & Brienus Wallingfordensis, quibus cùm donassent Reges, quicquid hoc tractu, deuictis Wallis, occupare potuissent, hi superiorem agri partem, illi inferiorem, quam Netherwent dixerunt, in suam paulatim potestatem redegêrunt.

Glamorganshire.

Glamorgania vnde nomen. VLtimam Silurum regionem eam fuisse existimo, quæ nunc nobis Glamorganshire, Britannis *Morganuc*, *Glathmorgan*, & *Glad Morganuc*, id est, regio *Morganuc* vocatur, à Morgano principe, vt plurimi suspicantur, à *Morgan* cœnobio, vt alij. Si verò ego à *Mor*, quod Britannis mare significat, deducerem, nescio sanè an veritati illuderem. Maritimum tamen Armoricæ oppidum quod nunc *Morlais*, Ptolemæo, & priscis Gallis *Morganium*, siue *Morganium*, (M enim & V consonans sæpiùs hac in lingua transmutantur) dici obseruaui, & vnde quæso, nisi à mari. Et hæc etiam nostra *Morganuc* tota est maritima, minùs enim latitudine, quàm recta regione porrecta, Sabriniano freto à meridie pulsatur. Quà terram verò spectat, ab ortu Monumethenses, à Borea Brechnochienses, ab occasu Maridunenses adiacent.

Pars Septentrionalis montibus est aspera, qui in austrum descendentes paulatim mitescunt, quorum ad radices planities in meridianum

meridianum solem extenditur, ea positione, quam optimam iudicauit Cato, & ob quam Italiã tantoperè commendat Plinius. Hæc enim pars gratissima fœcunditate, & crebris oppidis vndiquaque nitet.

Iustinus huius regulus, regnante Guilielmo Rufo, cùm à Rheso principe suo defeciisset, viribúsque minimè par fuisset, præcipitato consilio, quod sera pœnitentia subsequuta est, Robertum *Fitzhaimon* Normannum filium Haimonis Dentati Comitis Corbulensis, ex Anglia per * Iuonem nobilem, cui filiam desponderat, in auxilium accersiuit. Qui habito statim delectu, adscitisque in belli societatem duodecem equestris dignitatis viris, primùm infesto agmine Rhesum interfecit, deinde verò fertilitate regionis inescatus, quam certa spe iam antè deuorauerat, in Iustinum ipsum conuersus, quod Iuoni fidem non liberasset, illum auita possessione facilè exuit, regionémque inter suos partitus est, Montium inculta Iuoni concessit, vberiores agros sibi, & duodecem illis, quos *Pares* vocauit, ea lege diuisit, vt clientelari iure, à se, quasi Domino tenerent, socijs & auxiliaribus armis se inuicem tuerentur, stationem quisque suam in castro eius de *Caerdiffe* defenderent, & sibi cùm ius diceretur, præstò adessent. Illorum nomina attexere non pigebit ex libello quem hac de re Edwardus *Stradling* eques auratus, vir veteris prosapiæ, & antiquitatis peritissimus scripsit. Ea verò sic se habent.

Gleuergenis debellatus.

Rob. Fitzhaimon.

* *Alij Iuon.*

12. Knights.

Caerdiffe.

Guilielmus Londinensis, siue *de Londres.*
Richardus Granville.
Paganus Turberuille.
Oliuarius S. Iohn.
Robertus de S. Quintino.
Rogerus Bekeroul.
Guilielmus Eastlerling, quòd è Germania esset oriundus, cuius posteri *Stradlings* vocantur.
Gilbertus Humframuill.
Richardus Siward.
Ioannes Fleming.
Petrus Soore.
Reginaldus Sully.

Remmius fluuius è montibus dimissus, orientalis est limes, quo hæc prouincia à Monumethensibus diuiditur, & *Remmi* diuidere Britannis significat. In huius vicinia vbi per inuia agitur inter montes

Caerphilli. montes paluſtri loco nutantia mœnia *Caerphilli* caſtri cernuntur, quod adeò vaſtę magnitudinis & admirandi operis fuit, vt Romanorum præſidium fuiſſe aſſerant ferè omnes; nec ego inficias ibo, licèt quo nomine illis cognitum fuerit nondum perſpicio. Nec enim à noſtris memoratur ante Edwardi II. tempora. Tunc enim, cùm Spenceri coniunctionem inter Regem, Reginam, & proceres malis artibus diſſuiſſent, Hugolinum Spencerum diu irrito conatu in hoc caſtro obſedèrunt. Ad

Kybur ſiue Kybi. hunc etiam fluuium, ſed loco incerto, Fauſtus Vortigerni, vt author eſt Nennius, peſſimi patris optimus filius magnum locum conſtruxit, vbi cum alijs ſanctis viris aſſiduis precibus à Deo contendit, vt ipſe (quem pater ſceleratiſſimo incœſtu ex ſua ipſius filia ſuſceperat) parentis culpas non malè lueret, vt pater eandem ſeriò reſipiſceret, & patria à Saxonico bello reſpiraret.

Ratoſtabij alium. Paulò inferiùs RATOSTABII ſiue RATOSTIBII oſtium poſuit Ptolemæus, mutilato vocabulo pro *Traith Taff*, id eſt, *Taffi* fluminis ſabuloſum æſtuarium. Taffus enim flu. montibus delectus ibi mare petit per *Landaff*, id eſt, fanum ad *Taff*, tenuem vrbeculam epiſcopali tamen dignitate, cui ſubſunt parochiæ 165. cathedralíque eccleſia Teleano eiuſdem præſuli ſacra inſignem, quam Germanus & Lupus Gallici Epiſcopi tunc inſtituerunt cùm Pelagianam hæreſim latè per Britanniam graſſantem compreſſiſſent, Dubriciúmq; virum ſanctiſſimum primum epiſcopum præfecerunt, cui Meuricus Regulus Britannicus vniuerſum agrum inter *Taff*, & *Elei* flumina elargitus erat. Hinc *Taff* adit Caerdiffe, Britannis *Caerdid*, nitidam, vt in hac regione, vrbem, portúmque ſatis commodum, quam *Fitzhaimo* ille, ſiue Filius Haimonis in belli ſedem, iuſtitiæque forum mœnibus & caſtro communiuit, in quo præter delectam cohortem, duodecem illi milites ſuas ſtationes tueri tenebantur: Nihilominùs paucis interiectis annis *Tuor Bach* Britannus montanus, erecto animo homunculus, ſilenti agmine caſtrum noctu occupauit, Guilielmúmque Gloceſtriæ Comitem, Fitzhaimonis è filia nepotem cum vxore & filiolo captiuum abduxit, ſecúmque retinuit, quoad ei de iniurijs cumulatè ſatisfieret. Quomodo verò Robertus *Curthoſe* Guilielmi Conqueſtoris filius natu maximus vir bellica virtute ſtolidè ferox, ſpe Anglici imperij à minoribus fratribus excuſſus, oculíſque orbatus in hoc caſtro conſenuerit, ex noſtris, ſi placet, hiſtoricis quæras, ſimúlque diſcas

Hiſtoria Landauenſis.

Caerdiffe.

Rob. Curthoſe Dux Normanniæ.

discas ex clarissima familia nasci nec trāquillum, nec tūtum esse.

Vix tribus à Taffi ostio milliaribus in ipso littoris flexu insulæ sternuntur duæ, exiguæ, sed amœnæ, tenui freto tùm à se, tum à continente discretæ, citerior *Silly* dicitur, ex oppido obiecto cui Robertus de *Solly* (illi enim in diuisione obtigerat) nomen fecisse creditur, si non illum inde denominatum mauis. Vlterior *Barry* vocatur à Barucho viro sancto ibi sepulto, qui vt loco nomen, sic locus cognomen fecit suis posteà dominis, Clara enim Vicecomitum Barrorum familia in Hibernia inde originem duxit. *In huius ripe marina*, inquit Giraldus, *apparet vinea permodica, ad quam si aurem apponas audies strepitum quasi opere fabrilis, nunc follium flatus, nunc martellorum ictus, nunc cœsi, & ferri sonora fricamina, stridentesque cauernis strictoras chalybum, & anbelum fornacibus ignem. Cæterùm haud difficilè crediderim ex aquis marinis occultè subintrantibus sonum huiusmodi prouenire posse, nisi quòd non minùs refluis fluctibus, vacuato prorsus littore, continuatur, quàm repleto.* Nec dissimilis erat locus ille, cuius in Stromatum VII. his verbis meminit Clemens Alexandrinus. *Dicunt qui conscripserunt historias in Britannia insula esse quandam speluncam montis subiectam, in fastigio autem hiatum, cùm autem ventus incidit in speluncam & in eius sinus alliditur, audiri sonum cymbalorum, qua maximè pulsantur. Reiectus enim spiritus sonat vehementius.* Ab his insulis rectà in occidentem Solem littus agitur, fluminisque vni se patefacit, cui interius superimponitur Cowbridge, Britannis à saxeo ponte *Pontuan*, mercatorium oppidum, & ex tribus illis secundum, quod victor Fitzhaimo sibi retinuit. Cùm autem hoc in tractu, & ad hanc ab Isca distantiam BOVIVM, quod etiam corruptè BOMIVM concipitur, collocarit Antoninus, & hoc nomen Cowbridge cum Bouio significatione consonet, ita me veritas amet, non alibi BOVIVM indagare ausim. Nec à bobus nomina locis accommodari nouum esse, loquuntur Bosphorus Thracius, Bouianum Samnitum, & Bauli Italiæ quasi boalia, si Symmacho credas. Sed hoc sit instar omnium, quindecim mill. à Bouio NIDVM oppidum Latino etiam nomine posuit Antoninus, quod licet Antiquarij nostri frustra iam diu venati sint, ad eandem tamen ipsam distantiam Neath notissimum oppidum nomine veruſto quasi incolumi sese offert. Quæ intermedia sunt castra, S. scilicet *Donati* Stradlingorum, iuxta quod nuperrimè effossi fuerunt nummi antiqui Romanorum, præcipuè verò Triginta tyrannorum, & nonnulli

Sully. Barry. Cowbridge. Bouium. Neath. S. Donats. Nummi antiqui.

Kinfeage. nulli Æmiliani, & Marij qui rariùs reperiuntur. *Kinfeage* ipsius Fitzhaimonis, Margan ad mare quondam cœnobium, nunc Maunsellorum, interiùs verò *Ogmor*, quod à Londinensi familia ad Lancastrenses deuenit, & *Coitie* tunc Turbeuillorum, posteà Gamageorum, & nunc vxorio iure Roberti Sidnęi adolescentis generosissimi sciens prætermitto. Cæterùm negabit opinor nemo Antonino NIDVM fuisse quod nobis *Neath*, ad cuius nominis flumen viuo sabulo infamè, situm habet. Hoc in sortitione Richardo Granuillo obtigit, qui cœnobio sub ipso oppido fundato, & Deo, monachísque portione sua consecrata, ad suum ipsius in Anglia patrimonium, quod amplissimum habuit, reuersus est.

Margan. Coitie. Nidum.

Loghor. Gower. Post Nidum flu. quicquid ad *Loghor* flumen qui ab occasu huius agri limes est, iacet, nobis *Gower* dicitur, Britannis & Nennio *Gubir*, in qua, vt inquit ille, *filij Keiani Scoti se dilatauerunt*, donec à Cuneda Britanno regulo fuerint exturbati. Edwardi secundi tempore huius Dominus erat Guilielmus Breosa, qui cùm multis hanc hæreditatem addixisset, & demùm cæteris illudens in Regis gratiam Hugoni Spencero in manus tradidisset, in causa fuit (inter alia) cur proceres in Spenceros exitiali odio exarserint, & Regis authoritatem temerè proiecerint. Hæc nunc in Orientalem & Occidentalem diuiditur: In Orientali *Sweinsey* præcellit oppidum à porcis marinis ita Anglis dictum, Britannis *Aberteaw*, à Taw præfluente, quod Henricus de *Bello-monte* Warwicensis Comes muniuit; Verùm hoc multò vetustius est ad *Loghor* flu. quod Antoninus LEVCARVM, & nos integro nomine *Loghor* appellamus. Vbi sub mortem Henrici primi, *Howel ap Meredic* ex improuiso cum suis montanis Anglos superfusus, melioris notæ plures oppressit. *Gower* Occidentalis huic subiacet, & insinuante vtrinque freto fit Chersonesus, frugibus magis, quàm oppidis prædicanda, & Kinedo in Diuos relato quondam celebris, qui solitariam hîc vitam egit, de quo si plura velis, Capgrauium nostrum consulas, qui eius miracula pleno ore decantauit.

Thom. Walsingham. Sweinsey. Leucarum, Loghor.

Ab ipsa huius prouinciæ expugnatione Domini fuerunt à Fitzhaimone recta linea descendentes Gloceſtriæ Comites, Clari, & Spenceri, inde Bellocampi, & Neuillus vnus & alter, & per Neuilli filiam è Spenceris oriundam Richardus III. Angliæ Rex, quo interfecto, Henricus VII. huius agri hæreditatem crenit, Gasparíque Bedfordiæ Duci patruo suo concessit, quo sine prole

Glamorganiæ Domini.

prole defuncto, ad se vniversum ius Rex revocavit, & filio Henrico VIII. reliquit, cuius filius Edwardus VI. maximam eius partem Guilielmo Herberto, quem Penbrochiæ Comitem, & Baronem de *Caerdiff* crearat, venundedit. Ex Equitum autem XII. sobole solummodò supersunt in hoc agro Stradlingi multis imaginibus clari, & Turbevillorum nonnulli ex iunioribus fratribus prognati. In Anglis verò Baro S. Iohn de *Blesso*, Granuilli in agro Devonienſi, & Siwardi VI. audio, in agro Sommersettenſi, Reliquorum masculæ proles iam olim defecit, hæreditásque eorum variè per filias est distracta.

DIMETÆ.

Est quem huius regionis partem quæ longè Welwaich.
giùs in occasum projecta, Anglis Wallia
lis dicitur, agrimensores Meridionalem
sum, suæ Caermardenshiæ, Penbro-
chiensem, & Cenatiensem, suæ Cardi-
gan shiræ complectitur; Ptolemæum Solorgiam tenuisse existimemus: sed Ptolemæus qui exploratiùs Britanniam novit, diuersis populum constituit, quæ DIMETAS & DEMETAS dixit. DEMETIÆque nomine pro barbaro vsi sunt cùm Gildas, tùm Nennius noster, unde Diſed Britanni incolæ nostram pro lingua Idiotismo M in E. hodie vocitant.

Si non sinistrè curiosiùs videretur, hanc Demetarum appellationem à Deheu Meath *deduceremus, id est, planities ad Austrum, uti omnem hanc Sutherialem, sive Australem Walliam* Deheubarth, *id est partem australem, & qui alium in Britannia campestrem vaginem coluerunt,* Meatas *Britanni ipsi nominarunt. Nec ab hac certè significatione aliena est huius regionis positio, quæ cùm hue pervenerit, mollis devexitate confragosibus jugis, in planitiem paulatim expenditur.*

Caermardenshire.

AGER Maridunensis, qui Anglis Caermardenshire, frugibus satis fertilis, gregibus abundans, fossilium q; carbonum alicubi ferax, continetur ab ortu Glamorgania & Brechinia, ab occasu Penbrochia, à Septentrione *Cerritica* intercurrente Tiuio flu. & à meridie Oceano, qui sinu adeò magno hic terras excauat, vt hæc regio interiùs, quasi perterrita se subduxisse videatur.

Kidwelly.

Ad hunc sinum *Kidwelly* se primum offert, cuius territorium filij *Keiani* Scoti aliquandiu occupârunt, donec à Cuneda Britanno expellerentur. Nunc verò patrimonij Lancastrensis censetur per heredes Mauritij Londinensis qui è Glamorgania mouens hoc difficili bello sui iuris fecit, oppidúmque *Kidwelly* vetus adiecto castro mœnibus obsepsit, quod nunc vetustate quasi desertum fatiscit. Incolæ enim *Vendraeth Vchan* fluuiolum transgressi, nouum Kidwelly substruxerunt, portus commoditate eò allecti, quæ iam tamen tenuis obiectis ferè, nulla est. Dum Mauricius hæc loca inuaderet, Guenliana Gruffini Principis vxor, vltimæ audaciæ insultet, vt rem mariti proclinatam adiuuaret, in Mauricium infestis signis acriter irruit, sed cum filio Morgano, & alijs nobilibus (vt author est Giraldus) in acie cecidit. Per Hawisiam verò filiam & heredē Th. Londinensis deuenit ornatissimum hoc patrimonium cum titulo Baronis de *Ogmor* & *Kidwelly*, ad Patricium de Cadurcis siue *Chaworth*, & per eius è filio Patricio neptim ad Henricum Lancastriæ Comitem, Hæredes autem Mauritij de *Londres*, vt vetusta docet Inquisitio, pro *Hac hereditate tenebantur si Dominus Rex, vel capitalis eius Iusticiarius venerit in partibus de Kidwelly cum exercitu, deberent conducere pedites cum exercitu eius versus Scis, & tota gente sua per medium terram de* Neth *vsque ad* Loghar. Paucis infrà *Kidwelly* milliaribus, *Tuy* flu. qui Ptolemæo Tovvs Oceano tandem excipitur, cùm agrum hunc ab Aquilone in austrum permensus fuerit, primùm per *Lanandyffry*, à fluuijs confluentibus ita, vt opinantur, denominatum, quod Hoelus filius Rhesi iam olim in Anglorum inuidiam proftrauit. Inde per *Dinefwr* principum Suthwalliæ, dum illi florerent, castrum Regiū in montis vertice sublimè elatum,

Caermardenshire.

Kidwelly.

Guenliana vxor.

Baronis de Ogmor & Kidwelly.

Tuy. Tolus.

Dinefwr.

clatum, demum per *Caermardin*, quod ipsi Britanni *Caer Merdhin*, Ptolemæus Μαριδουνον, Antoninus Μαριδουνον dixit, qui non vlteriùs sua itinera persequitur, & librariorum incuriæ hoc in loco malè habitus. Duo enim itinera à Galena Iscam, & à Mariduno Viroconium temerè coaptarunt. Vrbs hæc est totius connentus primaria, pratis & syluis amœna, antiquitate suspicienda, *collibus muris*, vt inquit Giraldus, *partim altis erectis egregiè clausa supra nobilem Tesiam fluuium*, qui nauigiolis subuehendis par est, licèt arenarum puluinus iam ostio obtendatur. In hac natus est Britannorum Tages, Merlinus scilicet noster, vt enim ille Genij filius Aruspicinam suis Hetruscis, ita hic incubi filius, vaticinia, imò mera Orestis somnia nostris Britannis effinxit. Vnde in hac insulâ apud credulam & imperitam plebem vates celeberrimus audit. Statim à Normannorum in Walliam ingressu hæc vrbs in eorum potestatem, auspicijs verò nescio cuius, concessit, multisque diu conflictata est difficultatibus, sæpiùs oppugnata, semel atque iterum succensa, primùm à Gruffino filio Rhesi, inde à Rheso eiusdem Gruffini fratre, quo tempore Henricus *Turberuil* Anglus castro subuenit, & pontem interscidit. Postea verò opera Gilberti Comitis *Clarensis* qui huius mœnia, & castrum vicinum *Dinewr* firmauit, has miserias exuit, curisque laxata facilius bellorum tempestates deinceps pertulit.

Mariduno. *Caer Merdin.*

Merlinus.

Adiacet huic vrbi ab ortu *Cantredbichan*, id est, Centuria minor (Cantredum enim vocant Britanni terræ portionem, quæ centum villas complectitur) in qua præter ruinas castri *Caer*, quod præcipiti vndique, & abruptæ rupi infixum: & fossa plura, siue specus spaciosissimas virenti cespite nunc obtectas, quibus, furente Marte, imbellem multitudinem habitasse creditur; etiam *fons est*, vt scribit Giraldus, *qui naturali die, bis vndis deficiens, & toties exuberans marinas inuitatur inhabitatores.*

Cantredbichan. *Cantredum.*

Specus subterranei.

Ab Aquilone autem longè patet *Cantred-mawr*, id est, Centuria magna, tutissimum olim Britannis perfugium, vtpote quæ syluis densa, confragosa, & collium flexibus viæ implicatæ. Ad Austrum *Talcharn* & *Llanstephan* castra marinis scopulis inhærent, quæ bellicæ virtutis, cùm in Anglis, tùm Britannis testes sunt locupletissimi. Sub *Talcharn* in mare effunditur *Taf* ad cuius ripas olim celebris erat *Tŷ Gwin ar Taf*, id est, domus alba ad *Taf* flu. quod ex corilis albis pro æstiuo domicilio constructa fuit, vbi anno reparatæ salutis 914. Hoël cognomento *Bonus*,

Cantredmawr.

Talcharn. *Llanstephan.*

Taf fl.

Walliæ princeps, frequentibus Comitijs (conuenerant enim præter alios ecclesiastici ordinis centum quadraginta) antiquatis maiorum institutis, nouas leges suo populo tulit, vt testatur ipsarum legum proœmium. In quo postea loco monasteriolum extructum, quod White land dixerunt. Quum verò, qui Normannorum primi hanc regionem Wallorum principibus extorserunt ex historijs eruere non possim, vt ad Penbrochienses nunc me conferam, ordo postulat.

White land.

Penbrokshire.

IAm in Austrum mare se reflectens, & ingenti ambitu, varijsque recessibus littora incuruans, Comitatum Penbrochiensem, vulgò Penbrokshire, & West wales vndique vrget, nisi ab ortu, quà ager Mariduensis, & ab Aquilone quà pars Ceretice obtenditur. *Terra hæc*, vt inquit Giraldus, *triticea est, marinis piscibus, pinóque venali copiosè referta, & quod omnibus præstat, ex Hiberniæ confinio aeris salubritate temperata.*

Tenby.

Primùm in littore ad Austrum descendente Tenby oppidum mœnibus quondam firmum, è sitienti rupe mare despicit, nauium statione, & piscium copia admodum celebre, vnde Britānicè *Tenby y pisscoid* denominatur. Inde in occasum reducto littore, tenues apparent reliquiæ castri *Manober*, quod Pyrrhi mānsionem vocat Giraldus, cuius tempore, vt ipse prodit, *turribus & propugnaculis erat eximium, ab occidente portum extensum à Circio & Borea sub ipsis muralibus vnarium habens egregium tam sui venustate, quàm aquarum profunditate conspicuum.*

Manober castle.

Continuum non multis hinc procurrit milliaribus littus, tandemque submouens vtrinque terram longè inuehitur mare, portúmque efficit, quem Milford hauen Angli vocant, quo non alter est in Europa aut nobilior, aut tutior, tot angulosis recessibus, tot portuosis stationibus distinguitur, quibus, vt fibris, ripæ vndique sunt incisæ, & vt Poëtæ verbis vtar.

Milford hauen.

Hic exarmatum terris ingentibus æquor
Clauditur, & placidam discit seruare quietem.

Nec hac securitate magis celebris hic portus, quàm quòd fœlicissimæ

fœliciſſimæ memoriæ Henricus VII. in eodem appulſus, Angliæ iam inteſtinis malis elangueſcenti ſignum ad bene ſperandum hinc ſuſtulerit. Ad interiorem orientalémque huius portus ſinum, *in agro totius Wallia amœniſſimo, principale prouincia municipium Demetiæ caput* (Giraldum legis) *in ſaxoſa quadam & oblonga rupis eminentiâ ſitum, lingua marina de Milverdico portu proſiliens in capite bifurco complectitur. Vnde Britannis* Penbro *dicitur, quod caput marinum ſonat, & nobis* Penbroke. *Primus hoc caſtrum Arnulphus de* Montgomery *frater Roberti Comitis Salopiæ ſub Anglorum rege Henrico primo ex virgis & ceſpite tenue ſatis, & exile conſtruxit, quod poſtmodò in Angliam reuertens viro prudenti Giraldo de* Windeſora *Conſtabulario ſuo primipilóq; cum paucis cuſtodiendum expoſuit, nec mora totius Wallia auſtralis Cambrenſes caſtrum obſidione cinxerunt.* Penbroke.

Sed ita animis, magis quàm viribus Giraldus cum ſuis reſiſtebat, vt illi irrito incœpto regrederentur. Caſtrum poſteà munuit Giraldus ille, vnde circumuicinas regiones latè perſultabat, demúmque vt res ſua, & ſuorum commodiùs his regionib. adoleſceret, Neſtam Gruffini principis ſororem ſibi in matrimonium adiunxit, ex qua egregiam ſuſcepit prolem *per quam* (vt inquit Giraldus noſter ex eo oriundus) *Anglis & Auſtralis Cambriæ maritima ſunt retenta, & Hibernia mania ſunt expugnata.* Omnes enim illæ nobiles Giraldorum, ſiue Giraldinorum, quos *Fitz-Gerald* vocant, in Hibernia familiæ, ab hoc Giraldo genus deducunt ſuum. *Origo familiæ Giraldorum in Hibernia.*

Ratione tenuræ huius caſtri & villæ caſtri & villæ Tinbigh *Grangiæ de Kingeſwood, Cantredi de Creyarath, & Manerij de Caſtle-Martin & Tregaire*, Reginaldus *Greyſ* in coronatione Henrici Quarti petiuit portare ſecundum gladium; ſed fruſtrà cùm eo tempore caſtra illa & prædia in Regis eſſent manu. *Rerum Seruitiorum.*

Influunt hunc portum coniunctis ferè oſtijs flumina duo, quæ *Gledawh* Britanni vocant, id eſt, ſi interpreteris, gladij, vnde *Aberdugledhen*, id eſt, duorum gladiorum portum ipſi appellitant. Partem illam huius regionis quæ vltra portum iacet, & his ſolis fluminibus perfunditur *Roſſiam* ſiue *Ros* dicunt Britanni, facto à re nomine, quòd viridante procumbat planitie, & ericeto. Gledawh.

Flandri è Belgio hanc incolunt, qui Henrici primi permiſſu huc commigrârunt, cùm Oceanus ruptis aggeribus magnam Belgij partem obruiſſet. Lingua & moribus etiamnum à Wallis dignoſcuntur, & ita eiuſdem linguæ ſocietate cum Anglis conjuncti ſunt, qui ad Belgicam linguam proximè accedunt, & hæc *Flandri in Wallia.*

Litle England beyond Wales.

eorum regiuncula à Britannis *Anglia Transwallina* nuncupetur. *Gens hæc*, vt inquit Giraldus, *fortis, & robusta, continuóque belli conflictu gens Cambrensibus inimicissima, gens lanificijs, gens mercimonijs vsitatissima, quocunque labore siue periculo, terra marique lucrum quærere. Gens prævalida vicissim loco & tempore, nunc ad aratra, nunc ad arma gens promptissima.* Et vt hoc addam, Gens Anglorum regibus deuotissima, Anglísque fidissima, & quæ Giraldi tempore, Extispicinam ad miraculum vsque calluit. Walli collatis sæpe in vnum omnibus viribus, dum hanc vetustæ eorum ditionis regionem repeterent, in hos Flandrenses irruerunt, effusísque populationibus eorum fines peragrârunt, paratissimo tamen animo illi fortunas, nomen, & salutem semper defensitârunt.

Harford west.

Ad duorum gladiorum Occidentaliorem, locum habet Harford west, Anglis olim Hauerford, Britannis *Hulphord* sua elegantia & frequentia inprimis celebre & *per se Comitatus*. Clarenses Comites munitione & mœnibus vallâsse fama tenet, & nos legimus Clarensem Comitem Richardum, Tancredi filium huic castro Castellanum præfeciſſe. Post Rossiam, spatiosum grandi fronte in Oceanum Vergiuium longè procedit promontorium.

Octopitarum.

OCTOPITARVM Ptolemæus dixit, Britanni *Pebidiauc*, & *Cantred Dewi*, nos S. Dauids land, *terra*, vt author est Giraldus, *saxosa, sterilis, & infœcunda, nec syluis vestita, nec fluminibus distincta, nec pratis ornata, ventis solùm & procellis semper exposita*, Virorum tàmen sanctissimorum secessus, & altrix, Calphurnius enim presbyter Britannus, vt est in nostra historia Ecclesiastica, hîc in valle Rosina ex Concha coniuge Martini Turonensis sorore Patricium Hiberniæ Apostolum susceperit, & Dewi Episcopus religiosissimus Archiepiscopalem sedem ab Isca Legionum in remotissimum huius angulum ad Meneuiam transtulit, quam ab illo Britanni *Ty Dewi*, i. Domus Dewi, Saxones Dauyðmynſtep, Angli hodie S. Dauids vocant, diúque suos habuit Archiepiscopos. Sed cùm pestis hac in regione atrociter grassaretur, pallio in Britanniam Armoricam Dolam translato, desijt hæc dignitas. Superioribus tamen sæculis litem contra Archiepiscopum Cantuariensem Angliæ & Walliæ Metropolitanum hac de re intendêrunt Wallenses, sed causa ceciderunt. Quæ & qualis hæc olim fuerit, cùm toties à Danicis piratis excisa sit, non facilè quis dixerit; nunc verò vrbecula est pertenuis, solúmque prætendit templum Andreæ, & Dauidi sacrum, quod sæpiùs euersum, ea qua nunc cernitur forma, Petrus, regnante Ioanne,

S. Dauids land.

S. Dauids.

Episcopus,

Episcopus, & successores erexêrunt, qui in circumuicinis regionibus Ecclesijs 331. præsunt.

Adeò verò in occasum hoc se immittit promontorium, vt sudo cœlo Hiberniam ostendat, & hinc breuissimus sit in Hiberniam traiectus, quem Plinius à Silurum gente (Silures enim huc pertigisse existimauit) xxx. mill. pass. falsò mensurauit. Sed longiùs hanc terram procurrisse, formámq; promontorij fuisse immutatam ex his Giraldi verbis intelligi potest, *Quo tempore in Hibernia egit Henricus II, ex nimia prater solitum procella vehementia sabulosis huius ora litoribus, solo tenus sabulo nudatis, longis aperta retrò seculis terra facies apparuit. Arborum quoq; in ipso mari stantium stipites vndiq; præcisarum, ictúsque securium tanquam hesterni, terráque nigerrima, lignáque truncorum hebeno simillima, vt non littus iam, sed lucus esse videretur, mirandis rerum mutationibus, aut fortè à diluuij tempore, aut longè post, sed antiquitùs tamen, tàm præcisus, quàm maris violentia semper excrescentis, & terram eluentis paulatim absumptus & absorptus.* Nec magno diuisas hîc pelago terras Guilielmi Rufi verbum ostendit, qui cùm Hiberniam ex huius rupibus prospiceret, dixit (vt habet Giraldus) se facilè Angliæ nauibus pontem constraturum, quo ex Anglia in Hiberniam pedes mare transiret. *Arborum stipites in mari.*

Falcones egregij, & generosi hîc in scopulis nidificant, quibus Henricus noster secundus, vt author est Giraldus ille, primas deferre solebat. Ex illo enim sunt genere, si accolæ mihi non imponunt, quos Peregrinos rei accipitrariæ periti vocant, Sunt etenim illis, vt non alijs verbis, quàm longè nobilissimi nostræ ætatis Poetæ Augusti Thuani Esmerij ex aureo illo HIERACOSOPHION libro, versibus vtar. *Falcones.*

Depressus capitis vertex, oblongáq; toto
Corpore pennarum series, pallentia crura,
Et graciles digiti, ac sparsi, uareſque rotundæ.

Cæterùm ab hoc promontorio recedentes terras magno mollíque ambitu circumagit mare, ad quod Fiscard, Britannis *Abergwain*, & Newport sola visuntur, dum ad Tiuij flu. qui Ceretican ab hoc agro separat, perueneris. Fiscard. Newport.

Penbrochiæ Comites è varijs familijs varij fuerunt. Arnulphum Montgomerienſem qui primus expugnauit, & posteà proscriptus fuerat, eiúsque Castellanum Giraldum, quem posteà vniuersæ regioni præfecit Henricus primus, Comites fuisse vix ausim affirmare. Stephanus Rex Gilberto *Strongbow* filio *Comites Penbrochiæ.*

Gisleberti Comitis *Clare* Penbrochiæ Comitis titulum primus contulit. Ille Richardo *Strongbow* filio, Hiberniæ domitori reliquit, qui, vt inquit Giraldus, *è clara Clarensium familia oriundus*. Huius vnica filia Isabella Guilielmum Dominum de *Hempsted*, Angliæ Mareſcallum, maritum eodem adauxit, virum belli paciſque artibus florentiſſimum. De quo extat in Rudburni Annalibus hoc Epitaphium:

Sum quem Saturnum ſibi ſenſit Hibernia, Solem
Anglia, Mercurium Normannia, Gallia Martem.

Filijque eius quinque ſucceſſiuè Penbrochiæ Comites fuerunt, Guilielmus ſcilicet *Iunior* dictus, Richardus qui cùm à Rege Henrico III. defeciſſet, in Hiberniam ſe contulit vbi in prælio occubuit. Gilbertus qui in haſtiludio ad *Ware* equo excuſſus perijt, Gualterus, & Anſelmus. Quibus omnibus ſine prole intra breue tempus ſublaris, Comitatus huius gladio Henricus III. Guilielmum de *Valentia* è Luſigniana in Pictonibus familia cinxit, qui vxorem habuit Ioannam filiam Gwarini de *Monte Canſio* ex Guilielmi Mareſcalli filia natam. Guilielmo de *Valentia* ſucceſſit filius Audomarus, qui ſub Edwardo I. erat Scotiæ Prorex, cuius altera ſoror, & cohæres Elizabetha Ioanni Domino Haſtings enupta in nouam familiã hunc honorem intulit. Laurentius enim Haſtings eius è filio nepos qui Abergeuenniæ Dominus erat, Pembrochię & Weſtfordię Comes inueſtiebatur, cui ſucceſſit filius Ioannes qui ab Hiſpanis prelio nauali captus, & demùm redemptus in Gallia obijt. Hunc ſequutus eſt Ioannes filius eius qui in Haſtiludio Woodſtochiæ anno 1391. interfectus. Illi cùm defeciſſet proles, longo pòſt tempore Ioannes Dux Bedfordiæ, & poſt illum Humfredus Dux Gloceſtriæ, eius frater, Regis Henrici III. filij eundem titulum ſunt conſequuti: Deinde Guilielmus *De la Pole* factus eſt Penbrochiæ Marchio, eoq; ſublato Henricus VI. fratrem ſuum vterinum Gaſparem de *Hatfield* Penbrochiæ Comitem creauit, cui omnibus honoribus exuto Edwardus IIII. ſucceſſorem dedit Guilielmum Herbertum, qui in prælio ad *Banbury* occubuit. Illi eodem nomine demũ ſucceſſit filius quem Edwardus IIII. cùm denuo regnum recuperaſſet Huntingdoniæ Comitem creauit, & Penbrochiæ titulum filiolo ſuo Edwardo Walliæ Principi detulit. Satis longo pòſt tempore Henricus VIII. Annam Bolleniam quam ſibi deſponderat, Penbrochiæ Marchioniſſam dixit. Demùm memoria noſtra Edwardus VI. Guilielmum Herbertum Dominum

de

de *Caerdiffe* eodem honore ornauit, quo Henricus eius filius vir clarissimus hodiè lætatur. Hæc autem Herbertorum familia in his Walliæ partibus longè est amplissima, & antiqua sanè. Originem enim repetit ab Henrico *Filio-Herberti* qui regis Henrici primi fuit Camerarius, & in vxorem habuit matrem Reginaldi Comitis Cornwalliæ, vt mihi author est D. Rob. Glouerus, in studio Genealogico longè perspicacissimus, cuius immatura morte veneranda antiquitas iacturam fecit longè grauissimam. *Herbertorum familia.*

Cardiganshire.

AB Octopitaro, siue S. Dauidis promontorio retroacta obliquè in Ortum littora vasto & lunato sinu mare admittunt, cui tertia Dimetarum regio incumbit, quæ Anglis Cardiganshire appellatur, Britannis *Sir Abertiui*, vetustis scriptoribus *Ceretica*, à Carataco Rege, si quis existimet, è suo sensu, non antiquorum authoritate hęc eius deprompta videatur coniectura: & tamen celeberrimũ illum Caratacum hîc rerum potitum fuisse legimus. Campestris est hæc regio ad Occasum quà mare prospicit, vti ad Meridiem, quà Tiuius flu. Maridunenses secludit: ab ortu verò & Aquilone, quà ad Brechinienses & Montgomerienses spectat, continui montes pabulo fœcundi perpetua latera trahunt, sub quibus passim diffunduntur lacus. Non vrbibus, sed tuguriolis, hanc olim, vt reliqua Wallia, fuisse distinctam ex illo principis sui Carataci dicto colligatur, qui cum Romæ splendorem & amplitudinem captiuus perlustrasset, Itáne, inquit, cùm hæc & huiusmodi habeatis, nostra tuguriola concupiscitis? Quę sunt tamen vetustioris notæ paucis percurramus. *Cardiganshire.* *Caratacus Rex.* *Zeuera.*

Tiuius flu. Ptolemæo Tyrnorivs, corruptè pro *Dwr Tiuius*, id est, Tiuius flu. è lacu *Liw-Tiuy*, sub montibus, quos dixi, primùm saxis impeditus, & fremens sine alueo deuoluitur, per lapidosum admodum tractum, iuxta quem ad *Ross.* nundinę pecuariæ montanorum frequentissimæ celebrantur, donec *Stratfleur* cœnobium, iampridem Cluniacensium montibus circundatum accesserit. Inde alueo recepto per *Tregaron* & *Landewi-brefi*, in Dauidis Menenensis Episcopi memoriam constructum, *Tyrnorivs fl.* *Ross.* *Stratfleur.*

&

& nominatum defluit, vbi ille frequenti Synodo Pelágianam hæresim in Britannia renascentem, & sacris Scripturis, & miraculo labefactauit, excrescente, vt ferunt, sub eo in tumulum terra, qua ille concionaretur. Huc vsque, & etiam vlteriùs in Meridiem se agit Tiuius ad *Lan Patern Vaur*, id est, *Fanum Paterni Magni*, qui ex Armorica oriundus, Cereticorum, vt habet eius vita, ecclesiam & pascendo rexit, & regendo pauit, cuius memoriæ hoc templum sedémque Episcopalem consecrauit posteritas, oppidúmque adiunctum longo pòst tempore Edwardus Primus communiuit. Episcopatus autem, vt scribit Rogerus Honedenus, *quia Parochiani pastorem suum interfecerant, olim obsoleuit.*

Lan-Patern-Vaur.

Hinc conuerso in Occasum cursu, olim castoribus, nunc Salmonibus abundans labitur Tiuius, per castrum quod *Newms* hodie vocant, eò quòd Rhesus *ap Thomas* bellicosus Britannus Henrici VIII. deliciæ renouarit, priùs enim *Elmelin* dicebatur, Quod nomen si Angli ab vlmis fecerint, quas Elmes vocant, crederem illud esse Demetarum LOVENTINVM, cuius meminerit Ptolemæus, vlmos enim *Llwyfen* vocant Britanni, nec situs certè repugnat.

Elmelin.

Inde Tiuius latior fertur, subitóque ad *Kilgaran*, à Giraldo munitum lapsus ruit ex alto præceps, *Salmonis saltum* vocat Giraldus, quòd Salmones interiora fluminis ex Oceano petentes, cùm obstaculum hoc occurrit, caudam ad os replicant, interdum etiam ad maiorem saltus efficaciam caudam ipsam ore comprimunt, dúmque à circulo huiusmodi se resoluunt, cum impetu quodam tanquam virgæ circulatæ explicatione, se ab imis ad alta cum intuentium admiratione transmittunt, vt scitissimè scripserit Ausonius:

Kilgaran.

Salmonis saltus.

Nec te puniceo rutilantem viscere Salmo
Transierim, late cuius vaga verbera cauda,
Gurgite de medio summas referuntur in undas.

Vix duobus hinc milliaribus Cardigan abest, Britanni *Aber-Tiuy*, id est, Tiuij ostium nominant, præcipuum huius regionis oppidum à Gilberto filio Richardi Comitis Clarensis munitionibus firmatum, quod postea proditione deditũ diruit Rhesus filius Gruffini, capto Castellano Roberto *Fitz-stephens*, *Stephanidem* nonnulli vocant, (qui cùm diu precariò animam inter infensos Wallos traxisset, demùm ea lege liberatus, vt possessionibus in Wallia renunciaret,) primus è Normannico genere Hiberniam auspicatò cum exigua militum manu intrauit, &

Cardigan.

Fitz-Stephens.

Anglis

Anglis aditum sua virtute aperuit.

A Tiuij ostio molliter recedit littus plurimis riuulis peruium, inter quos, superiori agri parte memorandus est, quem Ptolemæus memorat, STVCCIA, cuius nomen etiam hodie integrum in ore vulgi versatur, *Yſtwith* scilicet; qui ad fontes plumbi habet venas, & ad ostium *Aberiſtwith* oppidum totius conuentus copiosissimum, quod Gilbertus etiam Comes muris armauit, & Gualterus *Bee* Anglus diu contra Wallos tutatus fuit. *Stuccia fl.* *Iſtwith.*

Eodem quoque ostio in Oceanum etiam se eijcit *Ridol* flu. è *Plinlimon* monte præruptè altissimo descendens, qui Aquilonarem agri partem claudit, & è suo gremio Sabrinam & Vagam nobilissima, quæ dixi flumina, effundit. Nec multùm supra Stuccię ostium *Doui* flu. qui inter hanc & *Meriouith* regionis limitis vice fungitur, in mare se condit. *Ridol flu.*

Vix confirmassent suum in Britannia imperium Normanni, cùm statim hanc oram classe tentârint, & fœliciter quidem res successit. Maritima enim paulatim, regnante Guilielmo Rufo, Wallis extorserunt, sed maximam eius partem concesserunt Cadugano filio Blethini, Britanno prudentissimo, cuius gratia plurimùm in vniuersa Wallia poterat, & quo amicissimo vtebantur Angli. Sed cùm eius filius Oënus iuuenis amentia præceps, pacis odio Anglos, & aduenas Flandros assiduis excursionibus infestaret, infœlix pater patrimonio mulctatus, filij commissa luit, qui & ipse solum vertere coactus, in Hiberniam se subduxit. *Ceretican* verò Rex Henricus primus Comiti Clarensi Gilberto donauit qui præsidia disposuit, & castella muniuit. Sed Caduganus cùm Oëno filio in gratiam posteà ab Anglis receptus, quæ sui erant patrimonij etiam recepit. Oënus verò ad ingenium reuersus, iterumq; res nouas moliturus, à Giraldo Penbrochiensi, cuius vxorem Nestam rapuerat, occiditur. Pater autem in Angliam abductus mitiores fortunæ vices diu expectauit, tandémque suis senex redditus, à Madoco nepote ex improuiso transfoditur. Rogerus de *Clare* posteà *Ceretican* Henrici II. munificentia accepit, sed Richardo Comite de *Clare* eius, ni fallor, filio à Wallis, dum terrestri itinere huc contendit, interempto, Rhesus Suthwalliæ princeps, Anglis magna strage profligatis, victore exercitu sui demùm iuris fecit: nihilominùs in Anglorum potestatem sine cruore sensim denuò recidit.

ORDO-

ORDOVICES.

Ordouices.

Ilurum, & Demetarum, quas hactenus peregrauimus regiones, posteritas cum tribus Principibus peregit Wallia, sua lingua Deheubarth, i. dextram partem, Angli South-Wales (vt dictum est) vocauerunt. Reliquas duas principatus (quos illi Guineth & Powis, nos South-Wales & Powisland dicimus) insederunt olim ORDOVICES, qui & ORDEVICES, & alicubi, sed corruptissimè Ordolucæ. Gens valida, & animosa, vtpote quæ montibus inhæret, & solo animatur suo, quaque distissimè cùm Romani, tùm Anglici imperij immunis agitauit: nec ante Domitiani tempora à Romanis depicta: tunc enim Iul. Agricola vniuersam propè gentem debellauit, nec ante Edwardi primi tempora ab Anglis in Prouinciam redacta. Libertate enim diu luxuriarunt sua fortitudine, locorúmque difficultate freti, qua insidijs, & protrahendo bello quodammodo uti à videantur.

Horum fines determinare non adeò difficile, nominis autem veram rationem reddere quàm difficillimum existimo. Opinionem tamen concepi, cùm supra duo flumina Deui, quæ vicinis fontibus orta in diuersa feruntur, consederint, & Oardeui supra Deui flumina lingua Britannica significet, inde illos Ordouices dictos fuisse, perinde ac Aruerni, quòd supra Garumnam, Armorici quòd super mare, Horesci quòd supra Escaum fu. habitârint, fuerint denominati. Nec sine vestigijs intercidit Ordouicum in hac tractu nomen, magna enim eius pars, quæ mari adiacet Ardudwy etiamnum incolis vocitatur, ex quo Ordouic, & Ordouices mellifori soro constasse videantur Romani. Sed vno vniuersa regio nunc nomine Latinis (præter vnam regiunculam,) Guinethia, & Venedotia, Britannis Guineth nuncupatur, & si fas sit vnicam literulam immutare, arbitrarer hoc nomen Græcis, & Pausaniæ innotuisse, qui in Arcadicis prodit Antoninum Pium male multasse Brigantes vestros, eò quòd GENOVNIAM Romanorum in Britannia prouinciam incursassent. certè si Genouthiam pro Genounia legere fas fuerit, ita illa voce ad Guinethiam accedit, & Guinethia hæc sitn adeò Brigantibus contermi-

Guineth.

Genounia.

mina

nubis lateret, vt nisi hunc regionem intellexerit Pausanias, quemnam illa fuerit Sibylla ipse viderit: Cæterùm ad Ordouices spectârunt regionis illa, quæ nunc Anglicè nostris nominibus Montgomeryshire, Merionithshire, Caernarvonshire, Denbighshire & Flintshire *appellantur.*

Montgomeryshire.

MOntgomeryshire, Britannicè *Sire Trefaldwin*, ad medium Solem Ceretica & Radnoria, ad Orientem Salopia, ad Boream Denbighia, & ad occasum Merionithia circumscripta, licèt montibus plurimùm emineat, conuallibus tamen grata fœcunditate, cùm pascuis, tùm aruis vtiq; fœlix est regio; laudatissimorumque equorum fœcunda olim genetrix, *qui*, vt habet Giraldus, *nobilem picturæ formam protrahente natura, iam membrosæ suæ maiestate, quàm incomparabili velocitate valdè commendabiles fuerunt.* In extremo huius agri ad occasum, vbi quasi in conum desinit, *Machleneth* sedet, forsitan Romanis MAGLONA, in qua sub duce Britanniarum præsidium egit Honorij Augusti tempore, Præfectus numeri Solensium, ad montanos cohibendos: & ad secundum hinc milliare iuxta *Penall* ostenditur locus *Kenen Caer*, id est, dorsum vrbis dictus vbi Romanorum numismata subinde effodiuntur, & orbicularis mœnium forma non paruo ambitu cernitur.

Egni laudatissimi.

Machleneth. Maglona.

Quinque hinc mille pass. *Plinlimon* mons, quem dixi, in eximiam exurgit altitudinem, & ea parte, quâ huius agri latus claudit, SABRINAM secundum à Tamisi Britanniæ flumen effundit. *Hasfren* Britanni, Seuerne Angli indigitant. Quæ nominis origo non legerim, fabellæ affine videtur, quod de Sabrina virgine in eo demersa commentus est Galfridus, & Poëta, qui illum sequutus cecinit.

Plinlimon.

Sabrina.

Seuerne.

In fluuium præcipitatur Abren,
Nomen Abren, fluuio de virgine, nomen eidem.
Nomine corrupto, deinde Sabrina datur.

Hic statim à fonte ita crebris incuruus flexibus agitur, vt sæpè reuerti credatur, procurrit tamen, seu potiùs lentus peruagatur hunc agrum, Salopiensem, Vigornienſem, & postremò Glocestrensem, vitalémque humorem glebæ vbique suppeditans in

Sabrinianum

Sabrinianum fretum se tandem placidè exonerat. Hoc verò agro
Newtowne. syluis obumbratus per *Lanidlas*, *Trewish* siue *Newtowne* &
Caer-sasi. *Caer-sase* quod & antiquum, & antiquis priuilegijs firmatum
prædicant, in Boream eluctatur, & non procul ab Orientali ripa
Montgomery. relinquit *Montgomery* primarium conuentus oppidum, sur-
genti saxo, cui amœna planities subiacet, à Baldwino limitis
Wallici præfecto, regnante Gullielmo primo constructum, vnde
Trefaldwin. *Trefaldwin*, id est, Baldwini oppidum Britannis vocatur. Sed An-
gli à Rogero *Montgomerico* Salopiæ Comite, cuius patrimonij
erat, Montgomery, & *Montem Gomericum* dixerunt, qui vt est in
libro Angliæ Censuali castrum construxit: veruntamen cùm
Henricus tertius hoc è cinéribus excitaret, (subuerterant enim
Walli anno salutis 1095. interfectis præsidiarijs, iacustq; annos
plus minùs ducentos) illum à loci situ *Montem Gomericum* no-
Corndon hill. minâsse fabulatur Florilegus. Iuxta hoc *Corndon* collis in cacu-
* Magisfold vulgò vocant. men satis excelsum adsurgit, in cuius summitate * saxa quædam
in coronam, vnde nomen habet, in alicuius victoriæ vt videtur
memoriam, collocantur. Superiùs Sabrina *Trellin* allabitur, id
Welchpoole. est, oppidum ad lacum, vnde Welchpoole Anglis nuncupatur,
castrum ab austro adiunctum habet à subrufo saxo quo cõstrui-
tur *Castle Coch* appellatum, quod vno mœnium ambitu duo ca-
stella complectitur, alterum Domini Powisiæ erat, Baronis
Dudlæi alterum. Caduganus filius Blethini celebratissimus,
quem dixi, Britannus, dum huius constructioni intenderet, à ne-
pote Madoco (vt est in Lancarbanensis epitome) fuit interfec-
tus. Huic è regione altera fluminis ripa obijcitur Buttington
Danorum Hybernis notum, è quo Adheredus Merciorum Co-
mes illos anno Christi 894. exturbâsse author est Marianus. His
relictis in ortum paulatim se flectit Sabrina, vt *Tanat* fluuiolum
citiùs excipiat, quo consociato, Salopienses adit.

Mediolanum. Hoc in agro Ordouicum MEDIOLANVM fuisse, quod & An-
toninus, & Ptolemæus celebrant, est mihi persuasissimum, quia
verissimum videtur. Cuius vestigia sagaciter odoratus sum, sed
indagine parùm fœlici, ita vrbium etiam cadauera absumit
ætas. E situ tamen si coniecturæ sit locus, cùm compertissima
sunt oppida, quæ vtrinque ponit Antoninus, scilicet hinc Bo-
NIVM, nunc Bangor ad Deuam, inde RVTVNIVM, nunc Rowton
Castle, ab hoc enim XII. ab illo XX. Italicis milliaribus separat;
Positionum, si ita dicere liceat, vel potiùs distantiæ lineæ se mu-
tuò inter *Matrefal*, & *Lan-vethlin*, quæ vix tribus distant mill.

pass.

passim interfecant, & quasi *Mediolani* nostri situm demonstrant. Hæc enim ratio eliciendi tertij loci situm è duobus cognitis incerta esse non potest cùm neq; montes interiaceant, nec itinerum flexus sit impeditus, *Matrafal* hæc, quæ quinis à Sabrina ad occasum abest milliaribus, & quod vetustati ex parte suffragetur, licèt nunc nudum sit nomen, Principum Powisiæ Regia sedes erat, & ea quidem à scriptoribus celebrata, qui memorant in ea à principibus iam relicta, Robertum de *Veteri ponte*, siue *Vipont* Anglum castrum condidisse. *Lan-uethlin* verò id est fanum *Vethlin*, oppidulum mercatorium, etsi à linearum intersectione sit paulò remotius, nominis tamen cognatione, cum Mediolano multò est coniunctius, *Vethlin* enim ex *Methlin* linguę Britannicæ Idiotismo factum est, vt *Caer Verdin*, ex *Caer Merdin*, *Arwon* ex *Ar-won*. Nec *Methlin* magis à Mediolano abludit, & dissonat, quàm vel *Milano* in Italia, *le Milleu* in Xanctonibus, vel Metlen in Belgis, quæ omnes vrbes Mediolani nomine olim insignes fuisse nemo dubitat. Quæ verò coniectura ad veritatem sit propensior tuum erit dijudicare, mihi satis est coniectare. Si hoc nostrum Mediolanum, & illas eiusdem cognominis in Gallia vrbes, vel Medum Ducem, vel Olanum principem construxisse, aut dum construerentur, suem mediatim lanatam effossam dixerim, nonne nubes & nugas captare viderer? & hæc singula tamen de suo Mediolano scriptitant Itali. Sed cùm hæc ab eiusdem linguæ populis constructa fuisse sit certo certius: (Gallis & Britannis communem linguam fuisse docuimus,) eandem ob causam eandem habuisse denominationem satis probabile. In nullo tamen quod sciam Mediolanum nostrum cum illa Italiæ conuenit, nisi quòd planitie inter riuulos intersideat vtraque, Italúsque non indoctus ex eo Mediolani sui nomen duxit quòd sit vrbs media inter *Lanas*, id est, inter fluuiolos vt interpretatur ille.

Munasil. Lanethlin.

Powisiæ Principes à tertio filio Rotherici magni prognati hunc agrum cum alijs (licet Rogerus & Hugo Montgomerienses partem nonnullam abrasissent) perpetua serie ad Edwardi secundi tempora tenuerunt. Tunc enim Oënus è Britannico sanguine vltimus Powisiæ Dominus (Principis enim nomen iampridem exoleuerat) Hawisiam vnicam filiam reliquit, quam Ioannes Charletonus equestri dignitate Anglus duxit, & vxorio iure Dominus Powisiæ ab Edwardo 1 1. factus erat, qui (vt pluribus locis vidimus) Leonem rubrum erectum aureo in clypeo gerebat.

Principes Powisiæ. Powisiæ Domini.

gerebat. Huius heredes masculi ad quartam vsq; progeniem hoc honore clauerunt, donec in Edwardo masculà successio abolita fuisset. Ille enim ex Æleonora Thomæ Comitis Cantij filia, & hæredum altera susceptit Ianam vxorem Ioann. Greij equitis, & Iocosam coniugem Io. Domini *Tepeft* à qua Barones de *Res* & *Dudley* genus duxerunt. A Io. autem Greio natus erat Henricus materno iure Powisiæ Dominus, & Regis Henrici quinti beneficio Comes *Tankervilla* in Normannia, in cuius prosapia Powisiæ titulus ad nostra vsque tempora permansit.

Merionethshire.

Montgomerici pagi tergo Merionethshire, Britannicè *Sir Verioneth*, Latinè *Meruinia*, Giraldo *Terra filiorum Canani*, ad sinum vsque lunatum quem dixi, & Oceanum pertingit, quo ab occasu ita pulsatur, vt nonnullam eius partem abripuisse credatur. Ad Meridiem Deuo flumine à Ceretica dirimitur, ad Septentriones Caernaruoniam, & Denbighiam attingit. Ipsa vero inter montium conglomerationes

Montes admodum edifi.

omnium totius Walliæ terrarum (vt inquit Giraldus) *hispida magis & horribilis. Habet enim montes altissimos, arctos tamen & in modum arcis acutissimos, nec raros quidem, sed creberrimos, & tanta æqualitate consertos, vt in summis eorum verticibus pastores confabulantes, vel conuitiantes, si concurrere forte statuerint à mane ad vesperum vix conuenirent.* Numerosi ouium greges in his montibus errant, nec vllum est à lupis periculum, qui tunc per vniuersam Angliam deleti erant, cùm Edgarus Rex Luduallo harum regionum principi tricenos lupos in singulos annos vectigalis nomine imperaret. Quando enim (vt Malmesburiensis habet) *tribus annis hoc*

Lupi in Anglia extincti.

præstitissent, quarto destitit, nullum se vltrius inuenire professus. Incolæ qui rei pecuariæ omninò sunt attenti, & lacticinijs vescuntur, Butyro videlicet, caseo, &c. (quamuis Strabo Britannos nostros quasi casei conficiendi ignaros olim irriserit) statura, colore nitido, habitu visendo, & corporis lineamentis vix alteri in Britannia genti concedunt, sed ob præproperam Venerem, & otia, malè apud vicinos audiunt. Oppida habent rara, ad occasum quà *Auon* flumen defluit, *Dolegethle* est viculus mercatorius à valle in qua conditur, sic dictus. Proximè mare in regi-

Dolegethle.

unçula

uncula *Ardudwy*, *Harlech* olim *Caer Colun* abruptissima rupe castrum in mare præcendit, quod ab Edwardo nostro Primo, (vt ferunt incolæ) extructum, à situ nomen accepit. *Harlech* enim super saxum Britannis denotat. Cùm domestico bello Anglia conuulsa esset, *David Ameu Vichan* Britannus nobilis, qui à Lancastrensi familia stetit, pertinaciter contra Edwardum quartum defendit, donec Guilielmus Herbertus Penbrochiæ Comes per medias Walliæ Alpes difficilimo itinere perrumpens, valido fragore in castrum ita detonuerit, vt deditione receperit. Incredibile ferè est quantas viæ impeditissimæ difficultates ille eluctatus est, cum hìc ascendendo repere, illic descendendo secum suis quasi prouoluere cogeretur. Vnde *le Herbert* via illa vicinis hodie vocatur. Superiùs in ipso agrorum confinio æstuaria inrepunt duo celeberrima, *Traith mawr*, & *Traith bochan*, id est, æstuarium maius, & minus. 1468. *Herberti via.*

Nec procul hinc iuxta *Festiniog* viculum via publica, siue militaris quæ saxis constrata per montes hos præpeditos, & quodammodo inuios ducit. Quam cum Britanni *Sarn Helen*, id est, *Helenæ strata*, nominant, Helenam Constantini matrem, cuius multa, & egregia erant per Rom. imperium opera, constrauisse par est vt existimemus. Nec procul abest *Caer-Gai*, i. castrum Caij à Caio Romano aliquo extructum, de quo magna & mira vulgus vicinum prædicat. *Via Helenæ.* *

In Orientali agri parte *Dena* flumen à duobus fontibus exortum (vnde nomen gestare credunt, *Dwy* enim illi vocant, quo nomine & binarium numerum denotant, licèt alij à diuinitate, alij à nigro colore dictum contendant,) & statim *Llintegid*, Anglis Pimbleмeare, & Pimlin-meere lacum longè latèque diffusum integer transmeat, & exit tantus, quantus venit. Nec enim *Guiniad* peculiares lacui pisces in Dena videas, nec Salmones in lacu, qui tamen in flumine passim capiuntur. Sed vide si placet lacum illum Poetæ Antiquarij versibus accuratè depictum. *Dena fl. fontes.* *Pimbleмeare.* *Guiniad pisc.* *Io. Leland.*

Hispida quà tellus Meruinia respicit Eurum,
Est lacus antiquo Penlinum nomine dictus,
Hic lacus illimis in valle Tegeius alta
Lata expendit aquas, & vastum conficit orbem,
Excipiens gremio latices, qui fonte perenni
Vicinis recidens de montibus atque fluenta
Illecebris erat ad dumos cui suauiter antes:
Illud habet extrà lacum admirabile dictu,

Quantumuis magna pluuia non æstuet æquor,
Aere turbato, si venit murmur ab illa,
Exæscit subitò rapidis violentior vndis,
Et tumido superat contemptas flumine ripas.

Bala. Huius supercilio insidet *Bala* oppidulum immunitatibus dotatum, sed raris incolis, ædificijsq; incultissimis, nihilominùs præcipuum forum montanorum.

Hugo Comes Cestrensis primus Normannorum hanc regionem dispositis præsidijs occupauit, cùm Gruffinum filium Conanni captiuum teneret, sed posteà ille hanc cum reliquo principatu recuperauit, posterisque reliquit, donec fatali periodo confecta, in Leolino desijt.

Caernaruonshire.

SVprà Merionithiam iacet, quæ Britannis *Sir Caer-ar-von*, Anglis Caernaruonshire, & priusquam Wallia in Comitatus describeretur Snowden Fozrell, historicis Latinis *Snaudonia*, ab illo saltu, & *Arunia*, quòd Monam è regione oppositam habet. Latus Septentrionale & occiduum mari obiacet, australe claudit Merionithia, & orientale Denbighiensis ager Conuio fiu, interlabente. Quà mare prospicit, promontorio longius in occasum Hibernum eucheitar, incurua littora contra Occopitarum siue S. Dauids land obtendit, gleba est satis fertili, & oppidulis redimita.

Snowdon hill. Interiora autem Natura longè latéque montibus, quasi hic compages huius Insulæ visceribus terræ denfaret, confertim extulit, receptaculúmque Britannis tutissimum ingruente bello fecit, tot enim aspreta, rupésque, tot conualles saltuosæ, stagnísque impeditæ interiectę sunt, vt non modò exercitus, sed ne expediti quidem calles inueniant. Alpes, si placet, Britannicas Alpes Britannicæ. meritò hos montes appelles, nam prętèrquam quòd totius Insulæ maximi sunt, etiam incisis vndique rupibus, non minùs quàm Alpes, præcipites, omnésque vnum ambiunt, qui in medio vastè supereminens, ita caput effert, vt non cœlo minari, sed inferere iuga videatur: quæ tamen niuibus sunt fida, toto enim anno, niue seu potius niuium fenio canescunt. Vnde vno nomine

mine omnes Britannis *Creig Eriry*, Anglis *Snowdon*, id eſt, vtraque lingua, Niuiferi montes vocantur: vti etiam *Niphates* Armeniæ, & *Imaus* Scythiæ à niue nomen (teſtante Plinio) aſſumpſerunt. Nihilominus adeò ſunt pabuloſi, vt triſtiſſimum ſit inter Wallos, *Eriry* montes omnibus Walliæ armentis in vnum coactis ſufficere poſſe. De duobus in horum verticibus lacubus, quorum altero enatat Inſula erratica, altero plurimi piſces, ſed monoculi omnes reperiuntur, nihil dicam, ne fabulis indulgere videar, etſi Giraldi authoritate hoc nonnulli crediderint. Lacus verò & ſtagnantes aquas eſſe in ſummitate horum montium certum eſt, vnde Geruaſius Tilburienſis in Otijs Imperialibus. *In terra Walleſiorum intra terminos Britanniæ maioris montes excelſi fundamenta ſua in ſaxis duriſſimis ſtatuerunt, & in cacumine tanta aquoſitate terræ cruſtatur, quòd vbi vix pedem fixeris terram ad ictum lapidis moueri ſenties, vnde ſuperuenientibus hoſtibus Walenſes terram illam glutinoſam ſua tranſilientes agilitate impetus hoſtiles aut eludunt, aut damno hoſtium conſtanter expellant.* Horum incolas *Ninicollines* nouo verbo vocauit I. Sarisburienſis in Polycratico, de quibus Henrici ſecundi tẽpore ſic ſcripſit. *Ninicollini Britones irruunt, & iam protendunt terminos ſuos egreſſi de cauernis, latebriſque ſyluarum plana occupant procerum nobilium, videntibus ipſis, impugnant & expugnant, & diruunt, aut ſibi retinent, eò quòd inuentus noſtra quæ tecto & vmbra gaudet nata fruges conſumere in lucem dormit, &c.* *Ninicollini.*

Sed à montibus in campeſtria deſcendamus, quæ cùm ſola ſint ſecundum mare, ſatis ſit ſi tantùm littus legamus. Promontorium quod in occaſum brumalem proiectum diximus, Ptolemæo pro exemplarium varietate, CANGANVM, IANGANVM, LANGANVM dicitur, quod veriſſimum neſcio, hodie incolis *Lheim* vocatur, anguſto & æquali Cherſoneſſo procurrit, magis quàm cætera regio patentibus campis, & hordeo feraciſſimis. Duo tantùm memoranda prætendit oppidula, interiùs ad ſinum *Pullhely*, id eſt, palus ſalſa; exteriùs ad mare Hibernicum, quod alteram Cherſoneſi partem diuerberat, *Newin* villam mercatoriam, in qua anno Chriſti 1284. Angli proceres de Wallis triumphantes militari decurſione & feſtiua pompa (vt author eſt Florilegus) memoriam Arthuri magni celebrarunt. Si qua alia floruerunt hîc oppida, tunc deleta fuerunt, cùm Hugo Comes Ceſtriæ, Robertus de *Rudland*, & Guarinus è *Salopia* primi Normannorum huc penetrantes, hoc promontori- *Cangamus.* *Lheim.* *Pullhely.* *Neuin.* *Vita Gruffidi.*

uns ita popularentur, vt totum septennium desolatum lacuerit.

A *Nennio* littus secuit, iterúmque prominentijs distinctum in Septentriones se agit. Deinde obuersa in Circium fronte, coarctato in angustias freto (*Menai* vocant) Monam insulam à Continente discindit. Huic freto SEGONTIVM vrbs cuius meminit Antoninus superimposita erat, cuius murorum reliquias nonnullas vidimus iuxta Ecclesiolam in S. Publicij honorem constructam. Nomen à præterfluente fluuio sumpsit, qui etiamnum *Seiont* appellatur, & è *Llin-Peris* lacu profluit, in quo piscis est peculiaris non alibi visus quem à rufescente ventre *Tor-cob* accolæ vocitant. Cùm verò Setantiorum portum hoc in situ collocarit vetustus Ptolemæi codex, quem alia exemplaria longiùs remouent, si ego Segontiorum portum legerim, & ad huius ostium fuisse dixerim, veritatem fortasse limarem, sin minùs coniecturæ veniam ab æquo lectore impetrarem. Hanc vrbem Nennius *Caer Custennith*, & qui scripsit vitam Gruffini filij Conani prodit Hugonem Cestriæ Comitem castrum construxisse in *Heau Caer Custenni*, id est, vt vertit Latinus interpres, in *antiqua vrbe Constantini imperatoris*, Authórque est Matthæus Westmon. (sed ipse fidem suam liberet) corpus Cóstantij patris Constantini maximi hîc inuentum fuisse anno 1283. & in Ecclesia nouæ vrbis honorificè locatum iussu Edwardi primi, qui ex huius ruinis eo tempore *Caernarnon* vrbem paulò superiùs ita ad fluminis ostium eduxit vt ab occidente & septentrione aquis alluatur. Quæ vt ipsa nomen sumpsit, quod è regione *Monæ* Insulæ obijcitur, hoc enim vocabulum denotat: ita vniuerso agro suum nomen communicauit, hinc etenim Anglis Caernarvonshire dicitur. Angusto admodum & ferè orbiculari mœnium ambitu continetur hæc vrbecula, sed firmo; castrúmque ostendit pulcherrimum quod totum occidentale latus occupat. Priuatis ædificijs pro more regionis satis pulchra, & ciuium humanitate prædicanda. Edwardum primum conditorem, & Edwardum secundum eius filium hîc natum, & de *Caernarnon* cognominatum, qui primus erat ex Anglico sanguine Walliæ Princeps, summæ sibi gloriæ incolæ existimant. Ad septimum hinc milliare ad idem fretum, ab austro monte satis ædito, à Septentrione colle incluſum subsidet *Bangor*, siue *Banchor* à Choro pulchro, vel vt alijs placet quasi *Locus Chori*, sic appellata. Quæ sedes Episcopalis Paræcijs 96. præsidet. Danieli eiusdem olim præsuli, sacrata est ecclesia, non illa admodum speciosa structura.

Menai. Segontium.

Tor-cob piscis.

Caernarnon.

Banchor. *Alijs quasi Pencher, i. præcipuum chorum.*

ra. Ab Oëno enim *Glendowerdy* perditissimo rebelle, qui Walliæ vrbes excidio destinârat, incendio deformata, postea Henrici Denæi episcopi opera, regnante Henrico VII. restaurata vix pristinam dignitatem recuperauit. Oppidum est nunc exiguum, olim adeò amplum vt *Banchor vaur* ob magnitudinem diceretur, castroque muniuit Hugo Comes Cestriæ cuius ne vestigia inuenire sedulò percunctando potui: & ad ipsas freti fauces situm, quas Edwardus primus, vt in Monam siue Angleseÿ (de qua inter Britanniæ insulas agam) exercitum transmitteret, ponte obnixè, sed frustrà, continere conabatur. Quo etiam loco Paulinus Suetonius Romanos milites ante in Monam transmisit, equites vado, & pedites pandis nauiculis, vt author est Tacitus. ✻ *Vita Gruffud.*

Decliui hinc ascensu pergit littus per *Pen-maen-maur* præcelsam & abruptam rupem quæ mari eminens, angustum callem itinerantibus præbet, hinc impendentibus saxis, quasi ruinam minarentur; illinc fremente Oceano in immensam profunditatem depresso. Sed hac vnà cum *Pen-maenbychan*, id est, monte saxeo minori, superata, planities se pandit vsque ad *Conouium* fl. vulgò **Conwey**, qui ab oriente hunc agrum determinat. Hic fluuius apud Ptolemæum compendiaria Græcè scribendi ratione TOISOVIVS pro CONOVIVS concipitur. E palude eiusdem cognominis in meridiano prouinciæ limite emanans angustiori aluco vsque ad ostium ferè collisus properat, conchas alens quæ cælesti rore grauidæ margaritas parturiunt; CONOVIOque oppido, quod memorat Antoninus, nomen impertit, Quod licèt nunc prostratum, noménque illud eò loci extinctum, nouo tamen nomine vetustatem suam subindicat. Tenuissimus enim inter eius rudera viculus *Caer hean*, id est, *vrbs antiqua* vocatur. E cuius spolijs nouum oppidum Edwardus primus ad ipsum fluminis ostium excitauit, quod inde *Aber-Conwey* vocant, id est, *Conouij ostium*, quem locum Hugo Cestrensis priùs communiêrat. Ipsum verò Conouium recens munitum situ, munitúmque opere, & pereleganti ad flumen castro, vrbeculæ, potiùs quàm oppidi nomen mereatur, nisi quòd rariùs habitetur. *Pen-maen maur.* *Conuiu fl.* *Conouium.* *Margarita.* *Conwey.*

Ex huius opposito cis flumen prominet inflectente cubito, quasi stationé moliretur natura, promontorium vastũ quod huius etiã agri censetur, *Gogarth* dictũ. In quo, Conouio mare subeunti *Diganwy* antiqua vrbs impendebat, quæ multa antè secula ictu fulminis deflagrauit. DICTVM autem vrbem esse credimus, *Gogarth.* *Dictum.* *Diganwy.*

vbi sub posterioribus imperatoribus præpositus Numeri Neruiorum Dictensium excubias egit. Quod autem *Diganwy* posteà appellatum fuerit, quis non videt *Ganwey* illud ex *Conwey* profluxisse, & inde Anglicum nomen Ganoc: sic enim nominatum erat castellum, quod posteà eò loci Henricus tertius construxit.

Ganoc.

Præfuit huic regioni statim à Normannorum in hanc insulam ingressu Gruffinus filius Conani, qui cùm influentes Anglorum in Walliam copias reprimere non potuisset, tempestati subinde cessit; demùmque cùm sua integritate Regis Henrici primi gratiam redemisset, facilè etiam ab Anglis sua recuperauit, posteritatíque reliquit, ad Leolinum vsque. Qui cùm fratres iniurijs, & vicinos Anglos incursionibus irritâsset, eò adductus fuit, vt hanc montanam regionem cum Mona, siue Anglesceia insula, ab Edwardo primo clientelari iure teneret, eoque nomine mille marcas quotannis persolueret. Quibus conditionibus cùm posteà non staret, sed suam perfidique fratris pertinaciam, potiùs, quàm spem sequutus, aleam belli denuò tentaret, interfectus, & sibi, & Britannorum in Wallia imperio finem attulit.

Denbighshire.

CIs Conouium Denbighensis ager, Anglis Denbighshire, Britannis *Sire Denbigh* interiùs à mari recedit, & in ortum vsque ad Deuam flu. procurrit. A Borea aliquandiu mare, inde Flintensis regiuncula, ab occasu Merionithia & Montgomeria, ab ortu ager Cestrensis, & Salopiensis circumcingunt. Pars occidua sterilis, media quà in vallem succumbit, fœcundissima, Orientalis statim à valle naturam sibi iniquiorem, ad Deuam verò multò æquiorem sentit.

Occidua pars, nisi quòd lætior sit, quà Oceano pulsatur, sparsim habitata, glabris & macilentis montibus plusquàm proruberat, quorum tamen maciem in montium pronis, vt alibi in Wallia, cultorum diligentia, & solertia iampridem vincere cœpit. Terræ enim corium latiore vomere in cespites, siue bracteas abradentes, eos artificiosè congestos iecto igne in cineres redigunt, quibus in agros illos excoriatos inspersis, eorum ieiunam sterilitatem ita lætificant, vt auenam, suprà quàm credi possit,

Ratio glebas comburendi.

possit, profundant. Nec hæc glebas comburendi ratio nouata est, sed admodum antiqua vt è Virgilio & Horatio videre est. Inter hos montes locus est vulgo dictus *Carig y Drudion*, id est, *Lapides Druydarum*, nonnullæque cernuntur columnulæ ad *Y-voelas* peregrinis characteribus inscriptæ, quas Druydum fuisse nonnulli suspicantur, & haud multum à *Cleeaineg* hæc in saxo legitur Inscriptio.

Druydarum Lapides.

AMILLIN
TOVISATOC.

Ad vallem vbi hi montes iam rarescere incipiunt, pendenti rupi affigitur *Denbigia*, vetustiore nomine Britannis *Clod Fryn yn Ros*, id est, confragosus collis in Rossia, (sic enim illam regionis partem vocant) quam Edwardus primus cum alijs amplissimis latifundijs Dauidi Leolini fratri donauit; verùm cùm ille statim læsæ maiestatis reus capite plecteretur, eam ex Edwardi dono accepit Henricus Laceius Lincolnienſis Comes, qui non magno, sed valido mœnium circuitu, & ad Australem partem turrito castello muniuit, in cuius puteo cùm filius eius vnicus fortè demersus fuisset, mœstissimus pater, nondum imposito fastigio, ab opere destitit. Eoque posteà defuncto, oppidum cum reliqua possessione ad Lancastrensem familiam per superstitem eius filiam Aliciam descendit, à qua tamen primùm Edwardi secundi liberalitate, cùm illa familia iaceret, ad Hug. Spencerum, inde ad R. Mortuomarium ex pactione cum Edwardo III. deuenit; eius enim insignia ad portam primariam conspiciuntur. Sed eo morte mulctato, ad G. Monteacutum Sarisburiæ Comitem, statimque rursus ad Mortuomarios, & per eos ad Eboracensem familiam demùm deuenit. Scriptum enim est, in Edwardi III. ex Eboracensi familia inuidiam magno damno à Lancastrensibus affectum fuisse. Ex quo tempore siue quòd situs præruptus non incolis placuerit, nec enim subuectio erat commoda, siue quòd aquis indigum erat, paulatim ita demigrârunt, vt vetus hoc oppidum sit iam exhaustum, & nouum longè majus sub ipsa rupe surrexerit. Quod adeò frequens est, vt templo multitudinis non capace, iam in antiqui oppidi area nouum, tum Domini sui Roberti Comitis Leicestrensis, tum collatitia plurimorum per Angliam pecunia, condere incœperint. Comitem enim illum anno 1566, Diua nostra Elizabetha Baronem Denbighiæ creauit. Nec inter Angliæ Baronias alia est, quæ plures nobiles clientelari iure sibi deuinctos habet.

Denbigh.

1468.

Baronia de Denbigh.

Iam venimus in regionis meditullium, vbi submotis vtrinq; montibus,

Dyffryn Cloyd. montibus. Natura, vt quid in aspera regione posset, ostenderet, vallem longè pulcherrimam substrauit, ab Austro in Septentrionē XVIII. mill. pass. porrectam, v. plus minùs latitudine

Ystrat-Cloyd. expansam, quæ Oceano & serenanti Boreę solummodò patet, aliàs vndiq; montibus continetur altis, & ab Ortu pinnatis, mira enim naturæ solertia montium horum iuga mœnium pinnas mentiuntur. Inter quos æditissimus est *Moil-eulli*, in cuius cacumine vallum militare, & fonticulum limpidum vidimus. Vallis hęc à salubritate, fertilitate, & amœnitate verè fœlix. Incolarum color est sanus, capitis firma synceritas, inoffensum oculorum lumen, & annosa admodū senectus. Ipsa verò virentibus pratis, flauentibus aruis, creberrimis villis, & templis spectantiū oculis mirum modū in arridet. *Cluida* flu. labentibus vndiq; profluentibus auctus eam mediam ab ipso fonte intersecat, vnde olim *Stratcluid*. (Marianus enim *Stratcludwallanorum* Regem nominat) & hodie *Dyffryn Cluid*, id est *Vallis Cluida* denominatur, in qua Britannos è Scotia aduenas, pulsis Anglis, regnū constituisse prodiderunt nonnulli. Ad Cluidæ Orientalem ripam in Australi vallis parte *Ruthunia*, Britannis *Ruthun*, Anglis Ruthin adsidet, maximum vallis emporium, viris & ædificijs frequens, celebréque non ita pridem castro amplo, pereleganti, & familiæ quantumuis numerosæ capacissimo. Quod simul cum oppido cōstruxit Rogerus *Grey*, cùm licentiam obtinuisset à rege, Episcopo Asaphēsi, & Rectore ecclesiæ *Lhan-Ruth* in cuius parochia locus situs. Huic pro portione nauatæ in Wallos operæ, Edwardus primus totam ferè vallem elargitus erat: posteríq; eius qui titulo Comitū Cantij illustres, sedes erat, donec Richardus *Grey* Comes Cantij, & *Ruthunię* Dominus quum nullam suscepisset prolem, non habita aliqua fratris Henrici ratione, Henrico VII. hoc auitum patrimonium pretio addixerit. Ex quo tempore castrum tecto nudatum fatiscere cœpit. Nuper autem ad nobilissimum Ambrosium Warwicensem Comitem cum opimis in valle redditibus ex Diuæ ELIZABETHÆ munificentia spectauit.

Yale. E valle ad ortum ascendentem excipit *Yale* regiuncula montana, & si ad regiones subiectas, & circumuicinas cōferatur æditissima, adeò vt nullum aliunde flumium accipiat, sed plures ex se emittat. Ex hoc æditiori situ aspera est, algida, & ventis vndique perflata. An ab *Alen* fluuiolo, qui in hac exortus semel atq; iterum se recondit cuniculum agens, nomen accepit, nescio. Montes bobus, ouibus, capris sunt referti, conualles alicubi frumenti

satis

satis feraces, maximè ad orientalem partem cis *Alemum*: occidentalior autem pars minùs est fertilis, & nonnullis in locis planè ericetum, & infrugifera. Memorandum verò nihil habet præter monasteriolum dirutum, lætissimè, & amœnissimè in valle situm, quæ inter nemorosos colles se in crucis figuram decussat, vnde *Vallis-Crucis*, Britannicè *Llanegwest* appellatur. *Valle Crucis.*

Ab hac magis in ortum territorium, Britannicè *Mailer Gymraig*, i. *Mailoria Wallica*, Anglis Bromfield, vsque ad Deuam pertingit, læta admodum regiuncula & plumbi ferax, præcipuè iuxta *Moinglath* viculum qui à fodinis nomen assumpsit. Wiexham hîc cernitur, Saxonicè Pritterham, sacra turre elegantissima conspicuum, Musicisque in Ecclesia organis celebratum: & huic vicinum est *Leonis castrum*, à Legione xx. victrice, quæ paulò superiùs ad alteram Deuæ ripam egit, fortè sic dictum, nunc Holt vulgò vocatur, instauratúmque creditur nuper à Guilielmo Stanleio, & olim à Ioanne Comite Warrenniæ, qui tutor fiduciarius hanc prouinciolam à pupillo Madoco Britannico regulo vnà cum Pale sibi interuertit. A Warrenniæ verò Comitibus ad *Fitzallanos* Arundeliæ Comites, & ab illis ad Guil. *Beauchamp* Baronem *Abergeuenne* deuenit, posteáq; ad Guilielmum *Stanley* qui cùm capite plexus esset, hæc & aliæ eius possessiones fisco fuerunt adiudicatæ. *Plumium.* *Wrexham.* *Holt.*

Bromfeldiæ ad Austrum Chirke subiacet, Britannicè *Gwain*, satis etiam illa montosa, sed duobus castris nobilitata, *Chirk*, scilicet, quod nomen dedit, à Rogero de *Mortuomari* posito, & *Castle Dinas Bran* in æditissimo fastigiati montis iugo suspensum cuius nunc nihil nisi parietinæ superstant. Hoc vulgus Brennum Gallorum ducem inædificâsse, & denominâsse fabulatur: sed à situ excelso in colle, quem *Bryn* vocant Britanni, alij nomen esse contendunt, & quidem mea opinione, multò probabiliùs. Henrici Tertij tempore sedes erat Gruffini filij Madoci, qui cùm ab Anglis contra Wallos staret, in hoc se continere solebat, sed illo defuncto Rogerus de *Mortuomari*, qui eius filio Leolino curator datus, perinde vt Ioannes (quem dixi) Warrenniæ Comes Bromfeldiam, ita hanc *Chirkam* sibi occupauit. *Chirke.* *Castle Dinas Bran.*

Cùm res Wallorum seditionibus, & Anglorum incursionibus in lapsum prona iam sisti non poterat, Comites Cestriæ, Warrenniæ, Mortuomarij, Laceius, & Greij, quos dixi, primi Normannorum hanc prouinciolam paulatim occupârunt, & suis possidendam reliquerunt.

Flintshire.

Flintshire.

DEnbighiensi agro ad Septentrionem longior, quàm latior præiacet Flintensis prouinciola, Anglis *Flintshire*, Hibernico mari, siue potiùs Deua æstuario ab Arcto pulsata, ab ortu Cestrensi Comitatu, ab alijs plagis Denbighiensi finita. Non illa quidem montana, sed collium prominentia aliquantulum surgens, quæ leniter in fertilissimos agros resupinatur, qui, præsertim quà mare prospiciunt, primo quoquo anno nonnullis in locis hordeum, alijs triticum, in vniuersum secale vicessimo & supra fœnore & posteà auenam in quatuor aut quinque annos profundunt. Occidua verò eius pars in vallem Cluidanam, quà illa mari proxima, descendit, & superiorem eius partem occupat.

In huius & Denbighiensis agri confinio, quà molliori deuexitate montes se subducunt, & faciliorem in vallem descensum, & transitum præbent, in ipsis faucibus vrbecula VARIUM posuerunt Romani, quam à Conouio ad XIX. milliare locat Antoninus. Hæc nulla sui nominis parte truncata, *Bod-vari*, id est, mansio Vari hodie vocatur, ostenditque dirutæ vrbis vestigia in proximo monticulo, quem illi *Moyl y Caer*, i. *Mons vrbis*, appellitant. Quæ verò sit nominis significatio non liquet, nos *Varium* transitum Britannis priscis significâsse alibi opinati, & *Durnouarium*, *Isanæ-Variúmque* Aquæ & Isannæ transitum interpretati sumus, & à nostra opinione facit hæc VARIS eò loci sita, vbi solùm patet facilis inter montes transitus. Nec tribus hinc abest milliaribus *Caer-Wisk* cuius nomen licet antiquitatem præ se ferat, nihil tamen ibi antiquum vel obseruatione dignum deprehendimus.

Infra hanc Varim in valle prolabitur Cluida, statímque *Elwy* fluuiolus vnà confluit, vbi Episcopalis est sedes, cui paræcię subsunt multæ. Hæc à flumine *Llanelwy* Britannis, à patrono Asapho, S. Asaph Anglis, & *Asaphensis* historicis nominatur. Nec oppidum sua elegantia, nec templum, vel structura, vel ornatu prædicandum, vetustatis tamen nomine neutiquàm tacendum est. Circa annum enim reparatæ salutis 560. Kentigernus Episcopus

Vari. *Bod-vari.* *Caer-wisk.* S. Asaph.

Episcopus Glasguensis, è Scotia profugus, Episcopalem sedem, cœnobiúmque hic constituit, congregatis sexcentis sexaginta tribus fratribus, quorum trecenti illiterati agriculturæ, totidem alij operibus intra monasterium exercendis, reliqui diuinis rebus peragendis vacarent; quos ita per conuentus distribuit, vt iugitèr aliqui in templo Deo inseruirent. Cùm autem in Scotiam rediret, Asaphum virum integerrimum huic cœnobio præfecit, à quo hodiernum nomen impositum. Episcopus huius sedis parœcias sibi plùs minùs 128. subiectas habet, quarum beneficia, vt vocant Ecclesiastica, sede vacante, Archiepiscopus Cantuariensis liberè ad Henrici vsque VIII tempora, Archiepiscopali iure, quod nunc regale censetur, conferre solebat. Hoc enim in historia Cantuariensi legitur. Superiùs *Ruthlan*, à subrusa Cluidæ ripa cui adiacet, appellationem sortita, castello nitet egregio, sed ferè vetustate confecto. Leolinus Sisilij filius Walliæ princeps primò condidit, Robertus autem quem de *Ruthlan* vocant, Hugonis Cestrensis nepos, primùm à Wallis extorsit, præfectúsque erat Hugonis, qui illud nouis operibus muniuit, posteà, vt Abbas de *Monte* scripsit, Henricus II. hoc castrum restauratum Hugoni de *Bello-Campo* dedit. Sub quo statim Cluida mari immiscetur, & licèt vallis ad ipsum ostium inferiore libra, quàm mare depressa videatur, nunquam tamen superlabitur, sed obstaculo naturali, non sine summa diuini consilij admiratione, in ipsis marginibus hæret aqua. Hinc littus in ortum paulatim descendendo procedit primùm per *Disart* castrum sic dictum, quòd fuerit situ accliue, vel vt alij volunt quasi *Desert*, inde per Basingwerke, quod etiam Henricus II. Hugoni de *Bello-Campo* concessit. Sub hoc Halywell, i. *fons sacer* oppidulum vidimus, vbi fons Winefridæ virginis Christianæ memoria quæ stuprum per vim oblatum ibi morte luit, à tyranno occisa & musco gratissimi odoris longè est celeberrimus, Ex quo emanat fluuiolus siue potiùs proruit inter saxa, quibus nescio quid sanguineum innascitur, tantoque impetu fertur vt statim par sit molæ agendæ. Ipsi autem fonti impositum est pereleganti opere è saxo viuo sacellum, cui adiuncta est ecclesiola in cuius fenestra Winefridæ illius historia & cædes describitur. Propè hunc locum Giraldi ætate, erat vt ipse scribit, *dines vena, fructuosúmque argenti scrutinium; vbi peramanter seruatendo itum est in viscera terræ.*

Hanc regionis partem quòd formoso situ intuentibus arridet,

Caergwrle. Ruthlan. Basingwerke. Haly-well. Argentum.

det, & in Anglorum poteſtatem iam olim ceſſerat, Britanni *Tegengle*, id eſt, formoſa Anglia, dixerunt. Quòd verò *Tegeniam* quidam appellarit, Igenóſque ibi conſediſſe exiſtimarit, tua ſit cautio ne facilè credas. Corruptum Icenorum nomen optimo viro impoſuit. Inde in littore Flint caſtrum conſpicitur ab Henrico ſecundo inceptum, & ab Edwardo primo perfectum, quod huic agro nomen fecit. Poſtea ad Orientalem agri limitem proximè Ceſtrenſes Halwarden caſtrum vulgò Harden haud multùm à littore ſedet, è quo cùm Rogerum Clifford Walliæ Iuſtitiarium Dauid Leolini frater captiuum abduxiſſet, funeſtiſſimum bellum ſibi & ſuis excitauit, quo Wallorum imperium funditùs euerſum. Caſtrum autem hoc quod tenebatur per *Seneſchalliam* Comitum Ceſtriæ, ſedes erat Baronum de *Monte-alto*, vulgò *Mounthault*, qui à Radulpho quodam Normanni filio prognati, in honoratiſſimam familiam ſuccreuerunt, parma cyanea in quo argenteus Leo erectus inſignes; dignitatemque auxerunt nuptijs Ceciliæ ſororis & cohæredis Hugonis de *Albeny* Comitis Arondelliæ. Venùm deficiente tandem liberis maſculis, Robertus ex hac ſtirpe vltimus Baro Iſabellam Angliæ Reginam Edwardi II. vxorem hæredem ſcripſit. Caſtri verò poſſeſſio poſteà ad Stanleios qui nunc Derbiæ ſunt Comites tranſlata fuit.

Flint Caſtle.

Harden.

Barones de Montealto.

Auſtralem ſub his regionis partem pererrat *Alen* fluuiolus, propè quem in monte ad *Kilken* viculum, fons eſt qui maris æmulus ſtatis tempotibus ſuas & reuomit, & reſorbet aquas. Hope caſtrum Britannicè *Caergurle* in quod Edwardus primus ſe recepit, cùm ſuos incompoſitos Walli ſubitò adorti eſſent, vbi lapides molares è rupe excîduntur, & Mold, Britannicè *Guidcruc*, caſtrum olim Baronum de *Monthault*, ſiue *Monte-alto*, huic *Aleno* ſuperimponuntur, quæ antiquitatis indicia præ ſe ferunt plurima. Iuxta Hope cùm hæc ſcriberemus Hortulanus dum altiùs terram moliretur, in opus peruetuſtum incidit, de quo plurimæ plurimorum enatæ ſunt opiniones, ſed qui M. Vitruuium Pollionem diligentiùs legerit, perſpiciet nihil aliud fuiſſe quam Hypocauſim, vel Hypocauſtum à Romanis inceptum, qui creſcente cum diuitijs luxuria, balneis plurimùm ſunt vſi. Longum erat vlnas V. latum III. altum plus minùs dimidium vlnæ. Includebatur parietibus ex viuo ſaxo, pauimentum ex teſta cum calce trulliſſata, columellis lateritijs innitebatur concameratio, quæ ex tegulis erat teſtorio opere politis, & hinc

Lapides molares. Mold.

Hope caſtle.

Hypocauſtum Rom.

inde

inde perforatis quibus fictiles impositi erant, quasi tubuli, per quos caloris vis deferebatur, & vt inquit ille, voluebant hypocausta vaporem. Et quis non ex his fuisse existimet quæ Iscæ præcipuè suspiciebat Giraldus? cùm hæc scriberet de Romanorum operibus. *Quod inter alia notabile censeas, suphas vndique videas miro artificio confectas, lateralibus quibusdam, & angustis spiraculis occultè calorem exhalantibus.* Quorum verò hoc opus fuerit LEGIO XX. tegulis impressa loquitur, quam vix sex hinc milliarium diuerticulo Cestriæ egisse iam antea docuimus.

Iuxta hunc Alenum fl. in angustijs syluestribus Colesthull est, *Carbonarium collem* vocat Giraldus, vbi cùm Henricus II. bellum si vnquam aliàs magna cum cura in Wallos apparauisset, Angli incondita multitudine laxius tendentes ceciderunt, & ipsum regium vexillum ab Henrico de *Essex* hæreditario Regum Angliæ signifero desertum fuit. Quo nomine ille posteà læsæ maiestatis delatus, & à delatore singulari certamine deuictus, bonis in fiscum relatis, ignauiam suam percæsus cucullum induit. Colesthull.

Alia est huius regionis portiuncula ea Deuam, ab hac quasi auulsa, quam Angli English Wallo vocant. De hac cùm de Bonio loqueremur, in Cestrensi Comitatu egimus, nec est quod iam dictum denuò dicamus. English Wallon. Bonium. *Pag. 454. vide pro* Banchor.

Cestrenses Comites leuia prælia ex occasione, & opportunitate cum Wallis conserentes, hunc agrum primi Normannorum sibi subiecerunt, vnde in antiquis membranis legitur. *Comitatus Flint pertinet ad dignitatem gladij Cestriæ.* Sed cùm illi iam desijssent, Edwardus primus, quod ad suas opes tuendas, & Wallos coercendos commodissimum ratus erat, hanc, & omnem Walliæ oram maritimam sibi tenuit. Interiora proceribus suis, vt visum erat, assignauit, consilium Augusti sequutus, qui validiores, & exteriores prouincias ipse suscepit, cæteras proconsulibus sortitò permisit. Factum id autem specie quidem vt imperium defenderet, sed reipsa, vt exercitus omnes in sua haberet potestate. Edwardus ille primus, (ne hoc tacitus præteream) cùm Leolinum Walliæ Principem fudisset, Walliæque Principatus quasi ueruos incidisset, anno Regni sui duodecimo, Walliæ Principatum, quem ille à patre acceperat, Angliæ regno adunauit, & vt loquuntur Iurisperiti nostri, *incorporauit*, Filióque eius Edwardo de *Caernarvan*, quem Walliæ Principem designauit, fidem & obsequium vniuersa Prouincia præstitit. Iam inde titulus ille filijs Regum Angliæ natu maximis cessit, qui *Walliæ* Prouidus Edwardi primi consilium. Wallia principata. 12. Edw. primi.

Principes

Principes dicuntur, vt apud Romanos designati imperij heredes, *Cæsares*, & *Iuuentutis Principes*, apud Gallos *Delphini*, apud Hispanos *Infantes* appellantur. Hunc verò titulum apud nos gesserunt post Edwardum secundum Edwardus eius filius, Edwardus cognomine *Princeps Niger*, Richardus de *Burdeaux*, Henricus de *Monmouth*, Edwardus de *Windsor* filius Henrici Sexti, Edwardus de *Westmonster* filius Edwardi Quarti, Edwardus filius Richardi Tertij, Arthurus, & Henricus filij Henrici Septimi, Maria, Diua nostra Elizabetha, & Edwardus Sextus. Quo tempore Wallia Parlamentaria authoritate Regno Anglię denuò coniuncta, vt ijsdem cum Anglis, legibus (antiquatis patrijs) solum modo vteretur.

26. Henr. octau.

Iam à Wallia in Angliam, & ad Brigantes nostros pedem referamus.

BRIGANTES.

INsula nostra, quæ huc vsque ouorum-bus cuncta promontorijs, hinc Germaniam, illinc Hiberniam propiùs intuenda, nunc quasi irruentem expauescret Oceanum, introrsum se recipit, & latitudinem terrarum distantia faciendo recedit, in multò minorem latitudinem contracta. Nec enim plus centum mill. pass. inter littora patet quæ vtrinque rectis fere litoribus in Septentrionem ad Scotiam vsque pertinent. Hanc partem fere eam, quæ integris Britannorum vrbibus, insederunt BRIGANTES. *Ab oriente enim mari, vsque ad occidentale eos habitasse scribit Ptolemæus, Gens hæc erat valdè fortissima, numerosissima, & apud meliores authores inprimis celebrata, apud quos omnes Brigantes vocantur, præter vnum Stephanum in vrbibus, qui* BRIGAS *dixit, quæ in loco, quod de illis scripserit, abrupta sententia, hodie in libris desideratur. Sic hos Brigantes dictos existimarent à* Briga, *quod priscis Hispanis vrbem significaret, mihi*

Brigantes vnde dicti.

nequaquam

ventiquenè satisfaceremus; quum dilucrum esse Hispanicum à Strabone constet. Si cum Gerardo à lingua Belgica, Brigantes quasi Freehands, id est, liberi manibus, denominatos sentiremus, nonne eius somnia vigilantibus obijceremus? Vt verò habet, Britanni nostri, si quos prauo ingenio, & audacius grassantes viderint, peruulgato dicterio, Wharret Brigans; id est, Brigantem egere dicunt. Gallis, hodie ex prisca, vt videtur, Gallorum lingua, eiusdem sortis homines Brigand, & prædatorias naues Brigantin vocitant. An verò ex eo fuerit verbi olim in Gallica, vel Britannica lingua, vel nostri Brigantes vindicandi fuerint, affirmare nõ ausim. Si tamẽ vera malè mendosi, Brigantes Alpinũ populum grassatores vocat Strabo, & Iulius Belga summis præditæ audacia, cui vis, authoritas, & virtus omnes cedebant, Brigantiecus apud Tacitũ cognominatur. Cuiusmodi vitio Brigantes nostri affines videantur fuisse, cùm ita in vicinos grassarentur, vt illo ea de causa nouum agri partem adnexerit Antoninus Pius, vti author est Pausanias qui sic scribit: Ἀντωνῖνος Βρεττανῶν ἄνευ πολέμου τὰ πλείω ἔσχε, ἀνὴρ εἰρήνης ἐραστὴς ὢν καὶ τοῖς ὑπηκόοις ἥκιστα ἐπαχθὴς ἄρχων. Antonius Britannorum plerosque sine bello recepit, vir pacis amator, & subditis minime grauis imperator. Nec aliquos ignominiæ locos hos latrones fuerit, meo sanè meo dissimilem præberem, si primatum quempiam, pudendæ gentem ignominiæ notarem. Neque hoc ignominiosum habuit bellicosa illa ætate, cùm ius in viribus omnes gentes haberent. Latrocinia (inquit Cæsar) apud Germanos nullam habent infamiam, quæ extra fines cuiusque ciuitatis fiunt, atque ea iuuentutis exercendæ, & desidiæ minuendæ causa fieri prædicant. Nec à dissimili ratione Pronos apud Græcos quia pervagarentur, Quadi apud Germanos, & Chaldæi, quòd grassatores nomen inuenisse memorantur. Latrones Latrocinium.

Quòd verò Florianus Del-Campo Hispanus noster Brigantes ab Hispania in Hyberniam, & inde in Britanniam ambitiosè nimis deduxerit, nulla alia conte<ta suffultus, nisi quòd Brigantium urbem in Hispania fuisse inuenerit, à veritate malè mentus se abduxerit. Si enim nos eadem causa idem & nostris, & Hyberniæ Brigantibus nomen fecerit, malim cum eruditissimo meo Thoma Semio iudicare Brigantes nõnullos, & alias Britanniæ gentes, iam inde à Romanorum aduentu in Hyberniam secessisse, alios quietis, & otij cupidine adductos, alios, vt oculos à contagione dominationis Romanæ intactos haberent, alios denique, vt quam libertatem à natura acceperant, seruæ subiectionis amitterent. Cæterùm Claudium Imp. primum Romanorum hos nostros Brigantes aggressum fuisse, & sub imperium, ditionemque suam subdidisse his verbis in suo Ludo inuit Seneca. Brigantes tamen illi in Hybernia, ita nonnullis exemplaribus vocantur.

Ille Britannos
Victa notilittora ponti, & cæruleos
Scuta

Scuta Brigantes, dare Romulæis colla catenis
Iussit, & ipsam nova Romanæ iura securis
Tremere Oceanum.

Ego tamen non illos tunc demissos, sed petitis in Romanorum fidem se permisisse existimaui. Nam quod ille Poetici lusûs, historici more memorauit. Tacitus enim prælio eo tempore discordias apud Brigantes exortas Osterium nouæ belli destinatum retraxisse, quæ ille paucis interfectis facilè consopiuit. Quo tempore Brigantes suam Reginam Cartismanduam nobilitate pollentem habuerunt, quæ Caratacum captum Romanis tradidit. Hinc opes, & rerum secundarum lætus, maritoque suo Venutio spreto, Vellocatum eius armigerum, in matrimonium regnumque accepit, vnde concussa statim fugitiuo dolore, funestum exarsit bellum. Pro marito studia ciuitatis, pro adultero libido regina, & sæuitia. Ille callidis artibus, fratrum, & propinquos Venutij intercipit. Venutius stimulante ignominia, accitis auxiliis, simul ipsorum Brigantum defectione, in extremum discrimen Cartismanduam adduxit. Tum petita à Romanis præsidia, ala, & cohortes illam eripis prælijs exemerunt. Ita tamen vt regnum Venutio, bellum Romanis relictum fuerit, qui nisi ante Vespasiani tempora Brigantes sub iugum redigere potuerunt. Tunc enim Petilius Cerialis hanc regionem aggressus, multa prælia, & aliquando non infrucuosa gessit, magnamque Brigantum partem, aut bello, aut victoria emplexus est. Quod verò Tacitus habet Brigantum hanc Reginam Caratacum captum Claudio tradidisse, eique Claudij triumphum instruxisse, manifestum est in eo illum natura errasse & à Lipsio qui antiquorum eorum genies possidet, iampridem notatum. Nec enim Caratacus hic Siluranus in illo Claudij triumpho ductus, nec Caratacus Cunobelini filius (sic enim in Fastis dicitur, quem Catacratum Dio vocat) de quo Aulus Plautius, sine eodem anno, certè sequenti eximus triumphauit. Sed hæc alij excutiant. Adriani tempore, quo, vt inquit Ælius Spartianus, Britanni sub Romana ditione teneri non poterant, Brigantes nostri à Romanis etiam defecisse, & turbulentum aliquem seditionem commouisse videantur, id si esset, non erat cur caueret Iuuenalis, qui tunc vixit.

Tempore prius tempore posterius.

Cartismandua.

Tacitus.

Diruit Maurorum attegias, & castra Brigantum.

Nec posteà Antonini Pij tempore se animos admodum demisisse videntur, cùm ille vix agri partem mutuaret, quod Genuniam, siue Guinethiam seciem Romanorum prouinciam, vt dicimus, iuuerisset.

Si per Criticos vestros qui hodie audacia sunt admodum ingeniosi mihi liceat, vnam & alteram annotare, quæ Tacito de Brigantibus inhæret, me hic tollere posse videor. Altera est in Annalium libro 12, vbi

Venutium,

Veruntium, quem modò posteaquam è Ingeuorum ciuitate finisse dicit, è Brigantum ciuitate, ego legerim, quod in Historiarum 3. ipse Tacitus innuere videtur. Altera est in Agricola vita. Brigantes, *inquit, fœmina duce, exurere Coloniam, &c. Trinobantes vt legus veritas iubet, de Boadicia enim Regina loquitur, cui cum Brigantibus nihil erat, Trinobantes autem illa in seditionem excitauit, & Camalodunum Coloniam exussit.* Tacitus annal.

Cæterùm amplissimæ harum regionum, quæ angustior, quàm caperat, procedit, in medio, vt Italiæ dorsum, perpetuis montium iugis attollitur, qui Comitatus, in quos eaque describitur, interdiuidunt. Sub illis enim montibus, ad Ortum & mare Germanicum subiacent Comitatus Eboracensis, & Episcopatus Dunelmensis: & ad occasum Lancastrensis, Dubr. Burnesij. *Westmorlandia, & Cumberlandia, quæ omnes prouincia in prima Saxonici Imperij infantia Deirorum regno continebantur. Saxones enim has regiones Northumbrorum regnum dixerunt, & in duas partes diuisserunt* Deiram *scilicet, quæ nobis proximior, eis Tinam fl. &* Bernicia*m, quæ vlterior, à Tina ad Fretum vsque Scoticum pertinuit, quæ partes quanquam suos reges aliquandiu habuerint: tandem in vnum tamen regnum coaluerunt.*

Yorkshire.

AGer Eboracensis, Saxonicè Eorpenscyre, Eorpscyre, & Eborscyre, vulgò Yorkshire, qui totius Angliæ prouincia est longè maxima, temperatæ cœlestur vbertatis. Si hîc saxosa, vel arenosa sit sterilitas, illic lætissima aruorum fœcunditas, si hîc syluis sit nuda, illic densissimis nemoribus obumbrata, ita prouidè temperante natura, vt ipsa regio etiam sua varietate gratior & lætior videatur. Quæ declinat in vesperum, montibus quos dixi, Lancastrensi agro, & Westmorlandia terminatur, vnde Arctum suspicit, Dunelmensem Episcopatum habet continuato Tesis fl. cursu diuisum. Quæ Sol exsurgit, Oceano Germanico vrgetur. Latus Austrinum primùm ager Cestrensis & Derbiensis, inde Nottinghamiensis, & posteà Lincolniensis claudunt, vbi loci nobile illud æstuarium Humber interfunditur, in quod ferè omnia flumina, quæ hanc Humber. regionem perfundunt, tanquam in conceptaculum se euoluunt.

Prouincia hæc omnis in tres partes diuiditur, quæ à tribus cœlis plagis, Weſtriding, Eaſtriding, & Northriding vocantur. Weſtriding, ſiue pars occidua, aliquandiu *Ouſa* fl. Lancaſtrenſi limite, & auſtralibus regionis finibus continetur, vergítque ad occaſum, & meridiem. Eaſtriding, ſiue pars orientalis ad orientem ſolem, & Oceanum ſpectat, quo vnà cum Deruentione flu. comprehenditur. Northriding, ſiue pars Septentrionalis, ad Septentriones pertinet *Teſi* fl. Deruentione, & longo Ouſæ decurſu, quaſi concluſa. In occidua parte, occidui, ſiue limitanei montes multa emittunt flumina, quæ ſingula vnus *Ouſa* hoſpitio accipit, & in Humbrum ſecum deducit. Nec alia mihi commodior videtur ratio hanc partem deſcribendi, quam ſi *Dani*, *Calderi*, *Ari*, *Wherfi*, *Nidi*, & *Ouſæ* fluenta perſequar, qui ex his montibus exorti, potiora ſunt flumina, & locis potioribus affunduntur.

Weſtriding.

Don fl.

Danus, vulgò Don, & Dune, ita, vti videtur, nominatus, quòd preſſiori & inferiori in ſolum labitur alueo, id enim *Dan* Britannis ſignificat, primùm Sheafield oppidum præterit, caſtro firmo & vetuſto munitum, quod recta ſerie à Louetotis, Dominis *Furniuall*, & Neuillo Domino de *Furniuall*, ad Talbottos honoratiſſimos Salopiæ Comites deſcendit. Inde *Danus* alnis, taxis, alijſque arboribus amictus Rotheram adit, quod Eboracenſem Archiepiſcopum T. Rotheramum virum prudentem ſuo nomine inſignitum, optimúmque ſibi patronum, alumnum ſuum oſtentat. Vtrumq; ferrarijs fabris celebre, quia ſunt in vicinia ferrariæ plures. Deinde caſtellum antiquũ Conniſborow, Britannicè *Caer Conan*, rupi affixum ſuſpicit, in quod, cùm Saxones Aurelius Ambroſius ad *Maiſbelly* ita diſſipâſſet, vt illi, quà cuique proximum fuit, in fugam effunderentur, Hengiſtus eorum dux ſe recepit: paucóſque pòſt dies pro caſtris ſuos in aciem produxit contra inſequentes Britannos, & prælium ſibi, & ſuis funeſtum conſeruit: magna enim vis hominum conciſa eſt, ipſúmque interceptum capite obtruncârunt Britanni. Poſteà *Sprotburg* ſubluit antiquam ſedem vetuſtæ equeſtris familiæ Guilielmiadum, ſiue *Fitz-Williams*, qui ampliſſima cognatione nobiliſſimos Angliæ attingunt, & è quibus procreati ſunt Guilielmus *Fitz-Williams* patrum memoria Southantoniæ Comes, & Guil. *Fitz-Williams* qui nunc illuſtriſſimus eſt Hiberniæ Prorex.

Sheafield.

Rotheram.

Conniſborow.

Caer Conan.

487

Fitz-Williams familia.

Diſpartito hinc alueo *Danus* vetuſto oppido allabens nomen impertit ſuum, quod nos hodie Dancaſter, Scoti Dontaſtell, Saxones Donaceaſtep, Nennius *Caer Danu*, ſed Antoninus Da-

Doncaſter.

NVM,

xv u, vti & Notitiarum liber, qui prodidit præfectum Equitum Crispinianorum ibi sub Duce Britanniarum stationem habuisse. Igne cœlitus demisso circa annum Domini, 759. ita deflagrauit, suisque ruinis depressum iacuit, vt vix denuò respirarit. Magnam arcis aream ostendit, quam tunc incendio absumptam credunt, quò loci nunc templum elegans S. Georgio sacrum, quod vnicum est hoc oppido, vidimus. Sub hoc vix quinque ad austrum milliaribus abest Tickhill, (quod omittere non libet) vetustum oppidum vetusto castro munitum ea dignitate olim fuit, vt prædia quæ ad hoc spectarunt *Honor de Tickhill* sint nominata. Comites Aucenses siue de *Ewe* in Normannia olim Dominos agnouit. Sed cùm Rex Galliæ non restitueret Anglis suas in Gallia possessiones, ideò Rex Angliæ retinuit cùm ab Edwardo primo restitutionem Ioannes Comes de *Ewe* iure Aliciæ proauiæ postularet. Cæterùm diuisas iam Danus recolligens aquas, cùm aliquãtisper solidus fluxerit, per Hatfield Chace vbi Ceruorum admodùm copiosa est venatio, iterum distractus, hinc *Idelum* Nottinghamiensium flumen, illinc *Aram* petit, vt vnà cum illis *Humbrum* æstuarium subeat. Quo in loco circumfunditur his fluminibus Marshland palustris regiuncula, seu potiùs insula amnica, quæ xv. plus minùs mille pass. in circuitu colligit, luxurianti viriditate lætissima, pascédis pecoribus admodum apta, & vndique viculis quasi redimita, quam tamen pendere, & increscentibus aquis attolli incolarum nonnulli existimant, quod de *Antro* Galliæ insula Pomponius Mela scripsit.

Tickhill.

Marshland.

Calderus in ipso Lancastrensium confinio scatens ignobilibus prætexitur oppidis, primúmque inter ipsos montes à sinistra Halyfax relinquit, oppidum celebratissimum cum suis priuilegijs, & lege illa qua furto deprehensos statim capite obtruncant, tùm authore de Sphæra Ioanne de *Sacro Bosco*, quem suum fuisse alumnum prædicat. Nec multis antè seculis hoc nomen assumpsit: Hoxton enim anteà dicebatur, vt ex incolis perhibent nonnulli, qui & hanc historiolam de nominis immutatione habent. Clericus quidam, vt vocant, virginem impotenter deperibat, cuius pudicitiam, cum nullis lenocinijs expugnare potuisset, amore in amentiam verso, caput virginis sceleratus abscidit, quod posteà taxo appensum, vulgus ad putredinem vsque sacrosanctum habuit, & inuisit, arboríque ramusculos quisque sibi decerpsit. Sed arbore iam denudata, honoris & religionis opinionem conseruauit sacrificulorum commentum.

Calder fl.

Halyfax.

Aliqui volunt, The Chappell in the Grone, *prædictum fuisse.*

Populo enim persuaserunt vmbilicus, quæ tanquam comæ, vel stamina inter corticem & truncum taxi extenduntur, ipsissimos fuisse virginis capillos. Vnde peregrinatio à vicinis huc instituta, & ita frequentata fuit, vt Hoxton viculus in amplum oppidum accreuerit, nomenq; nouum Halegfer siue Halifax, i. sacri capilli, acceperit. Fax etenim Transtrentanis Anglis capillum significat. Vnde etiam nobilium familia in hoc agro *Faxefius*, à pulchro capillitio nominatur. Qui ergo ex nominis similitudine hoc Ptolemæi Olicanam statuunt, frustra sunt. Ad sextum hinc milliare, non ita procul à dextra Calderi ripa, prope Almondbury viculum in colle satis præruptè ædito, qui vnà tantùm parte exæquo adiri possit, valli, murorum aliquæ ruinæ, & castelli, quod triplici munitionum, quasi corona præcingebatur, manifesta indicia cernuntur. Hunc etiam OLICANAM fuisse volunt nonnulli, sed aliud vult veritas, nimirùm esse CAMBODVNVM, quod perperàm Ptolemæo CAMVLODVNVM, & Bedæ diuiso vocabulo CAMPO-DVNVM, Hoc probat hinc à Mancunio, illinc à Calcaria, ipsa quam statuit Antoninus, distantia. Primis etiam Saxonum temporibus summo honore floruisse videtur, basilicámque habuit à Paulino huius gentis Apostolo constructam, & Albano sacratá, vnde pro Albonbury, Almonbury nunc dicitur. Sed cùm Ceadwalla Britannus, & Penda Mercius Edwinum harum regionum principem acerrimo bello persequerentur, hostili igne (vt à Beda scribitur) deflagrauit, quod quidem adustus in saxis color etiamnum testatur, Castellum tamen posteà eo loci surrexit quod Henrico Lacy Regem Stephanum cófirmasse legi. His relictis *Kirkley* quondam virginum sacrarum sedem, & Roberti Hoodi decantatissimi prædonis tumulum præterlapsus Calderus *Wakefeldiam* alluit, re pannaria inclitam. Comitum Warrenniæ & Surriæ hæc olim possessio erat, vti etiam *Sandal* castrum adiunctum, verùm Ioannes Comes Warrenniæ, qui libidini mentem nunquam clausam habuit, Lancastrensi familiæ, (vt legimus) ad maculam eluendam addixit, cùm Thomæ Comitis Lancastriæ vxorem familiariùs, quàm pudicitia postularet, tractasset. Sub hac, cùm Anglia intestino, & ipsis visceribus inhærente bello vreretur, Eboracensis Dux Richardus, Edwardi IIII. pater, qui fortunam potiùs mouere, quàm expectare elegit, à Lancastrensibus interfectus occubuit. Vix quintum hinc milliare Calderus emensus est, cùm & aquas & nomen in *Aro* deponit suum.

Fax guid.

Almonbury.

Cambodunum.

Wakefield.

1460.

Arus

Arus ex Pennigenti montis radicibus, qui inter occiduos montes altiùs se effert, ortus, statim ita meandris ludit, quasi dubius fontes an mare petat, vt septies semihoræ spatio recto itinere mihi traijciendus esset. Tranquillus, compositus, & vix fluens leniter fluit, vnde sortitum nomen credimus. Lenem enim, & lentum *Aru* Britannis denotare diximus, vnde lentus ille Galliæ Araris nomẽ habet, Regionem ad huius fontes Crauen vocamus, forte à Britannica *Craga*, id est, Saxum. Saxis enim, atq; pendentibus rupibus, & asperis omnia inhorrescunt, quibus media, suis quasi latebris, non procul ab Aro subsidit Skipton, intérque præcipitia quodammodo inclusa latet, perinde ac Italiæ Latium, quod sic dictum autumat Varro, quia sub Apennino, & Alpibus lateat. Oppidum pro ratione ædificiorum inter hos montes satis est nitidum, castrúmque habet ornatum satis, & munitum, à Roberto de *Romly* constructum, per cuius posteros hæreditariò ad Albæmarlæ Comites deuenit. Cùm autem horum caduca hæreditas, vt aiunt, Regibus obtigisset, Robertus Clifford (cuius posteri nunc sunt Cumbriæ Comites) commutationis iure, & hoc castrum & amplissima circumquaque latifundia ab Rege Edwardo secundo consequutus est, traditis Regi in manum possessionibus quas in *Monmuthis* habebat.

Aru fl. — *Aruri Gallis*, Crauen. — Skipton. — Latium.

Cùm Arus Crauen superauerit, diffusior lætiores agros circumiectos & *Kirkstall* non obscurum olim monasterium præterlabitur, demùmque Leedes, Saxonicè Loyoer inuisit, oppidum lanificio opulentum, vbi Oswius Northumbrius Pendam Mercium fudit: *Et magna cum vtriusque populi vtilitate*, vt inquit Beda, *nam & suam gentem ab hostili paganorum depopulatione liberauit, & ipsam Merciorum gentem ad fidei Christianæ gratiam conuertit.* Locus verò ipse in quo pugnatum est, Winwidfield à scriptoribus vocatur, quod nomen à victoria impositum suspicor, vti locus in Westphalia, vbi Quintilinus Varus cum suis legionibus cæsus erat, Germanicè Winnefeld, id est, Victoriæ campus, appellatur, vt annotauit doctissimus, & mihi summè amicus Abrahamus Ortelius. *Calderum* deinde quem dixi, hospitem recipit Arus. Vbi ad ipsos confluentes, Castleford est viculus, Castesord Marianus vocat, qui prodit ciues Eboracenses plurimos ex Edelredi Regis exercitu ibi cecidisse, quos insequentes carptim lacesserunt, cùm ille ob fidem violatam hanc regionem incursaret. Sed vetustiore nomine hic locus Antonino Lagolivm, & Lagetivm dicitur, quo præter vetustatis expressa

Leedes. 656 — Winwidfield. — Castleford. — Lagolium.

atque illustria indicia, etiam distantia à Dano & Eboraco, quibus interquiuis, planissimè edocet, vt situm ad ipsam militarem Romanorum viam, & quòd R. Houedenus disertè ciuitatem vocat, taceam.

Brotherton. Hinc Arus *Calderi* incursu grandior à sinistra Brotherton oppidulum relinquit, in quo Æleonora Regina è venatione diuertens, partu leuata, marito suo Edwardo primo Thomam de *Brotherton* inde nominatum, qui posteà Angliæ Marescallus, peperit. Nec longè inferiùs *Arus* recepto Dano in *Ousam* se immergit. A dextra, nec procul à ripa *Pontfract*, siue *Pontem fractum*, vulgò Pontfreit præterit, quod è Legeoli occasu quasi in vitam prodijt. Saxonicis temporibus Kirkby vocabatur, sed Normanni à fracto ponte Gallicè *Pontfract* nominârunt. Loco sedet peramœno, ædificijs excultum nitidis, castrúmque ostendit, si quod aliud magnificum, crebrísque propugnaculis non minùs speciosum, quàm tutum. Hildebertus Lacy Normannus, cui hoc oppidum cum vicino agro (Alrico Saxone exturbato) Guilielmus primus dederat, castrum hoc primus condidit, illi successit filius Robertus, Roberto Henricus qui Albredam vnicam habuit filiam vxorem Roberti de *Lizours* cui vnicam illa ehixaeli filiam vxorem primùm Richardi *Fitz-Eustach* Constabularij Castriæ, cuius posteri Laciorum nomen sibi adsciberunt, & Comites Lincolniæ floruerunt, posteà Guilielmi Fitz-Williams de *Elmley*. Per Laceiorum verò vltimi filiam iure & dono vxorio ornatissima hæc hæreditas tandem deuoluta est ad Comites Lancastrenses, qui castrum plurimùm adauxêrunt. Suo tamen sanguine cruentauit Thomas Comes Lancastriæ, qui Lancastrensium primus vxorio illo iure possedit, Illum enim Rex Edwardus II. vt se à rebellione & contemptu vindicaret salutari seueritate hîc capite truncauit. Eadémque pœna eodem in loco posteà Richardus III. Antonium Comitem de *Riuers* interceptum affecit. Metuebat etenim tyrannus ne vir erecto animo & R. Edwardi V. auunculus sibi ad tyrannidem grassanti viam intercluderet.

A Legeolio relictâ *Sherborna* oppidulo frequenti quod Athelstanus Rex Archiepiscopis Eboracensibus concessit, militari Romanorum viâ alta eminentia aggesta ad Aberford perueni-mus, qui viculus est situs ad viam illam militarem, & acidulis conficiendis, quibus primas mulieres deserunt, celebris. Hoc fluuiolus (*Cokarus* in libris concipitur) hîc subterlabitur, & in descensu

scensu ad fluuiolum vetusti castri radices, quod Castle Cary vocant, cernuntur. Vix dulim hinc milliarium interuallo ad Cocari fontes *Barwic in Elmet* sedet, Northumbriæ regum olim vt ferunt, villa regia, quam muris circumseptam fuisse vel rudera loquentur. Ex altera parte *Hesselwood* locatur primaria sedes claræ & inprimis antiquæ familiæ Vauasorum qui ex munere (regij enim olim Vauasores erant) hoc nomen assumpserunt, & postremis Edwardi primi temporibus Guilielmus Vauasor ad Comitia Parlamentaria cum reliquis regni Baronibus euocatus erat, vt in ipsis quas vocant *Summonitionibus* videre licet. Ab Aberfordia *Cokarus* fluuiolus statim *Wherfum* flu. quasi mœstior petit, ciuilia detestatus bella, ex quo Anglorum sanguine cruentus fluxerit. Ad eius enim ripam iuxta Towton viculum rusticanum, verè fuit Pharsalia nostra. Nullo vnquam in loco tantum virium, tantum nobilitatis Anglia nostra vidit, centum scilicet hinc illinc millia, nunquam acriores, nunquam alacriores partium duces, qui Dominico Palmarum 1461. instructis agminibus, collatis signis concurrerunt. Cumq; anceps pugna in multum diei varium certamen extraxisset, Lancastrenses impetum non sustinentes, quibus res nulla magis exitio fuit, quam ipsius exercitus incomposita magnitudo, datis tergis effusè fugerunt, adeóque concitato cursu cædi instantes, sequuti sunt Eboracenses, vt nobilibus plurimis occisis, triginta quinque Anglorum millia eo die fuerint desiderata.

Cary Castle.

Barwic in Elmet.

Hesselwood.

Vauasors.

Prelium ad Towton.

Ex Crauenæ montibus descendit etiam *Wherfe*, siue *Wharfe*, Saxonicè Guepfe, & Aro æquidistans diu defertur. Si quis nomen detortum existimat ex *Gaura* dictione, quæ Britannis rapidum sonat, næ illius opinioni fluminis natura suffragatur, prærapida enim celeritate fremens, quasi contumax, & iratus deuehitur, saxisque crebris exasperatur, quę non sine admiratione prouoluit, præsertim cum hybernis aquis intumuerit. Ipsa etiam æstate perinfestus est, quod ipse nec sine meo periculo sensi, cum has regiones perlustrarem. Saxa enim habet adeò lubrica, vt equi vestigia fallant, aut vnda rapidior subducat. Cursu satis longo, quem quinquaginta ferè pass. mill. a fontibus ad Ousam cōficit, obscura tantùm perstringit oppidula, quorum primum est Otley, (è situ & nomine Olicana videatur) Archiepiscopi Eboracensis oppidum, sed nihil memorandum habet præter arduam & rigentem cautem, Chenin vocant, cui subiacet, montis enim dorsum *Chenin* dicitur Britannis. Postea *Harewood* præterfluit,

Wherfe fl.

Otley.

Chenin.

Chenin quid.

Harewood.

fluit, vbi estrum vidimus nec inelegans, nec inualidum, quod pro temporum ratione studioſe subinde Dominos mutauit; à Curcijs ſcilicet ad Guarinum *Fitz-gerald*, cuius filia Margareta cùm ampliſſimas fortunas haberet primùm locata eſt Baldwino de *Riperijs* Comitis Deuoniæ filio, qui ante patrem obijt, poſteà verò Falcaſio de *Brent* Regis Ioannis beneficio ob egregiam in direptionibus operam. Ab hac G. *L'iſle* ſiue *de Inſula* hereditariò obuenit, cuius poſteri Domini de *Inſula*, *Rubeo Monte*, & *Harewood* ſunt dicti, ſed deficiente ſtirpe maſcula ſoror Roberti vltimi per nuptias ad Guilielmum de *Alberough* hereditatem hanc tranſtulit, per cuius itidem filiam vnicam ad Ritheros, qui nunc tenent, deſcendit, vt author eſt mihi Fr. Thinnus ſedulus antiquitatis venator.

Domini de Inſula.

Hinc Wetherby Wherfus alluit oppidum mercatu ſatis inſigne, quod nihil antiqui omnino oſtendit, præter locum ſub ipſo. Diuæ *Helenæ* vadum nunc vocitant, vbi militaris Romanorum via flumen tranſiuit. Inde per Tadcaſter exiguum quidem oppidulum defluit, quod tamen CALCARIAM fuiſſe ex diſtantia, ſoli natura, & nominis notatione non poſſum nō ſentire, & cum Rob. Marſhallo de *Bickerton* politi indicij viro vnà conſentire. Ad nonum enim milliare Italicum ab Eboraco abeſt, vti Calcariam ſtatuit Antoninus, Calx etiam quæ eſt cæmentorum ferrumen, & vix alibi in hoc tractu reperitur, hîc copioſè effoditur, & in ædificiorum vſum Eboracum vſque & in omnem regionem circumuicinam diſtrahitur. Cùm autem calx illa Britannis Saxonibúſque olim & Septentrionalibus Anglis *Calc* communi nomine dicatur, non abſurdum videatur, ſi nominis ratio à calce petatur vti *Chalcis* ab ære, *Ammon* à ſabulo, *Peleon* ab vlmis, & *Calcaria* vt bs Cluiæ forraſſe à calce nomina acceperunt: maximè cum etiam *Calca-ceſter* Bedæ dicatur, vbi meminit Heinam mulierem quæ prima in hac regione Sanctimonialis veſtem ſuſcepit ad hanc ciuitatem ſeceſſiſſe & manſionem ſibi inſtituiſſe. Præterea collis ad oppidum *Kal-ber* dicitur, in quo antiqui nominis nonnihil ſubeſt. Nec deſunt alia vetuſtatis argumenta, vt enim ſitum ad viam conſularem omittam, Romanorum Cæſarum nummi ſæpe effodiuntur, foſſarum quibus ambiebatur veſtigia, & vetuſti caſtri area ſuperſunt, è cuius reliquiis non ante multos annos pons erat conſtructus, quem cùm *Wherfus* ſubieriſſet, iam ſedatior aquas ſuas Ouſæ confundit.

Tadcaſter. Calcaria.

Wetherby.

Superiùs *Nidus* fluuius fœculentior è radicibus Crauennio-

rum

rum motibus primùm per Knaresburgh vallem à se denominatam, fyluis coronatus descendit, inde Knaresburg, vulgo Knaresborow castrum rupi asperrimæ impositum, vnde & nomen inditum, profundo suo alueo communit, quod Serlonem de Burgo fratrem Eustacij Vescij condidisse ferunt, postea Essotre nihil sedes erat, nunc verò patrimonij Lancastrensis censetur. Sub quo fons est in quem ex impendentibus rupibus aquæ gutatim distillant, vnde Dropping Well vocant, in quem quicquid ligni immittitur, lapideo cortice breui obduci, & lapidescere obseruatum est. Hoc castrum *Nidum* prætereuntes, non procul ab *Alerton* sede Equestris familiæ antiquæ sanè, & celebris *Mallorerorum* qui in antiquis scriptis *Mali Leporarij* dicuntur, post breuiter Ousam obuium vndis suis adauget.

Knaresborow castle.

Dropping Well. *Pons lignum in saxa conuertens.*

Ousa autem ex his occiduis item montibus, sed in altera regionis parte scilicet in Northbiding emanans, longo decursu Ouse dicitur, eúmque hoc nomine septentrionalem agri partem irrigarit, paulò antequam ad Rippon perueniat, fit limes inter septentrionalem, & occidentalem huius prouinciæ partem. Rippon verò illud, Saxonicè *Hrypum*, inter *Vrum* & *Skell* fluuiolum locatum, religioni suam dignitatem debet, inprimis monasterio à Wilfrido Eboracensi Archiepiscopo, in primitiua Saxonum ecclesia, constructo, *nisi*, vt inquit Malmesb. *fornicem in glauu lapidea tabulata, porticúmque anfractu*, quod postea Dani, cùm nec diuinis, nec humanis præ impotenti rabie parcerent, vnà cum oppido excîderunt. Denuò tamen instauratum floruit, opera Odonis Archiepiscopi Cantuariensis qui maximus mystagogus nescio quas Wilfridi reliquias hinc Cantuariam transtulit. Sed à Normannico imperio potissimùm viguit, cùm, vt inquit ille, monachorum castra copiosiùs extrui cœpissent, tunc enim & oppidum sub suo magistratu, quem antiquo Saxonico vocabulo Wakeman, quasi excubitorem vocant, & lanificij industria, quæ hodie valdè remissa est, inclaruit: & monasterium sub Eboracensium Præsulum tutela miram in modum florere cœpit. Templúmque sanè perelegans nobilium vicinorum, & sui Thesaurarij impensis positum, quod tribus excelsis pyramidibus, & aduenientibus quasi gratulatur, atque *Fountains* opulento cœnobio à Thurstino Eboracensi Archipræsule in conspectu fundato æmulabatur. Ad alteram huius Templi partem Cantorum collegiolum ab Henrico Both Archiepiscopo Eboracensi constructum vidimus: ab altera parte tumulum terreum satis grandem,

Ouse fl. qui & Vre.

Rippon.

Hinc

Hilbow dicunt, quem à Danis agestum perhibent. In ipso templo auorum memoria Wilfridi acus celeberrima fuit, id erat angustum in cryptoporticu foramen quo mulierum pudicitia explorabatur. Quæ enim castæ erant facilè transibant, quæ dubia fama, nescio quo artis miraculo constrictæ, detinebantur. Fontibus illis (*Fountains* nos vocamus,) originem dederunt duodecim Monachi Eboracenses, qui cùm astrictiore vitæ genere Deo inseruire arderent, sua claustra deseruerunt. Quibus post multas molestiarum messes hoc monasterium Thurstinus Archiepiscopus Eboracensis construxit. Horum non meminisset D. Bernardus eorum institutum non tantoperè in suis epistolis approbasset.

S. Wilfrids needle.

Fountains.

Vro non multò inferiùs adsidet exiguum oppidulum Burrowbridge appellatum, à ponte quo flumen iungitur, qui nunc pons è viuo saxo sublimis & eximius est; sublicium autem Edwardi secundi tempore videtur fuisse. Legimus enim cùm Anglorum proceres regem illum & Rompagitarent, Humfredum de Bohun Herefordiæ Comitem dum per hunc transiret, ex rima à milite sub ponte latente, per inguina transfossum fuisse. Iuxta hunc pontem ad occasum in tribus diuersis agellis, quatuor vastos lapides pyramidali forma, sed rudi admodum opera recta quasi lineæ posita vidimus. Duæ mediæ Pyramides, quarum alteram sacra illa auri fames frustrà nuper subuertit, fere contiguæ erant, exteriores non magno, sed pari ferè interstitio ab his vtrinque distant. De his nihil aliud habeo, quod dicam, nisi quòd cum nonnullis existimem Romanorum fuisse trophæa ad ipsam militarem viam erecta quæ hàc duxit. Vulgi enim fabellas, qui has *Cocodemonum sagittas* vocant, quibus antiquas vrbes confixerunt, libens omitto. Non tamen hoc omittam quòd plurimi, & illi quidam docti has non è viuo saxo sed arena pura & vnctuoso aliquo factas esse existimarint. Cuiusmodi cisternas Romæ fuisse ex arena fossitia & vehementissima calce ita constitutas memorauit Plinius, vt lapides viderentur.

Burrowbridge.

Pyramides.

Magis ad orientem ab hoc ponte Isvrivm Brigantum vrbs vetusta à præterfluente *Vro* nomine accepto olim floruit, sed multis retrò sæculis à fundamentis excisa. Viculus autem qui eius loco emicuit, ad testandam vetustatem Aldburg, & Aldborrough id est, *antiquus Burgus*, dicitur. Diam in ipsa vrbis area restibiles sunt agri & pascua, vix quidem, vt vestigia eius notari possint. Laboraret certè ipsa Annalium fides, vt hoc Isurium fuisse

Isurium.

Aldborrow.

fuisse crederemus, nisi Vrus fluminis nomen, Romani nummi assiduè erati, & distantia quam inter hæc & Eboracum interposuit Antonini fides faceret. Ad XVI. enim milliare Italicum hinc defluens Vrus, quem Saxones iam Vse dixêrunt, quod Vsburne amniculum recepit, EBORACVM siue EBVRACVM vrbem interluit, quam Ptolemæus in libro Magnæ Constructionis secundo BRIGANTIVM vocat, si liber non sit corruptus, quòd Brigantium caput esset. Nennius *Caer Ebrauc*, Britãni *Caer Effroc*, Saxones Eamppic & Coxeppic, nos hodie Yorke dicimus. Nec mihi persuaderi patiar, aliunde Eburacum deductum, quàm ab *Vro* flumine, ita vt sonet, ad vel secundum *Vrum*; sic EBVROVICES Galliæ ad *Eure* flumen, iuxta *Eurous* in Normannia consedêrunt, sic EBVRONES Belgici propè *Oure* flumen in dioecesi Leodiensi, & EBVRANA Hiberniæ, *Lesiny* flumen attingit. Vrbs hæc totius Angliæ secunda, huius regionis pulcherrima, vniuersæque septentrionali parti, & præsidio, & ornamento est singulari. Amœna, ampla, munita, ædificijs tam priuatis, quam publicis exculta, opibus, ciuibúsque referta, & Archiepiscopali sede præclara. *Vrus*, qui nunc Vse, à septentrionali parte in meridiem placidè delabens, vt dixi, interfecat, & quasi in duas vrbes diuidit quæ lapideo ponte, vastissimo omnium quos vidi fornice, coniunguntur. Pars occidentalis quæ minùs frequens est, mœnibus pulcherrimis, cum flu. quadrata facie concluditur, portáque vna *Mikellbarre*, id est, *porta magna*, aduenientes admittit. A qua longa & spatiosa protenditur ad pontem platea elegantibus obsessa ædibus quibus à tergo subiacent vtrinque horti consiti, & post eos ad mœnia vsque campi exercitijs dicati. In quorum australi quem faciunt cum flumine angulo, molem ædificiorem futuro castro, vt videtur, iactam, Dio bale nominant, eminere vidimus, quam Guil. Melton Archiepiscopus (vt in Archiepiscoporum vitis legitur) *primum fossis, & longa* 18. *pedum tabulis, postea lapideo muro fortiter inclusit*, quæ iam tamen dispatuerunt.

Eboracum. Yorke.

Pars orientalis quæ tota est ædificijs condensa, & angustioribus plateis conclusa, formam habet quasi lenticularem, firmissimis item mœnibus armatur, & ad ortum brumalem *Fossi* profluentis satis limosi profundo alueo munitur, qui in ipsam vrbem cæca via penetrans, ponte continetur ita ædificijs continuo, vt non pontem, sed perpetuum vicum nemo non iudicet: paulóque inferius Ousæ confluit, vbi ad ipsos confluentes

Foss. fl.

è regio-

è regione molis quam dixi, ad reprimendos cives firmissimum castrum loco opportuno excitauit Guilielmus Normannus. In quod vetustas liberè iam dia sæuijt, ex quo Angli munita loca tanquam ad detractandam militiam receptacula neglexerunt. In hac etiam parte ad ortum æstiuum Cathedrale templum Diuo Petro sacrum, magnificum sanè & perelegans consurgit, iuxta quod extra mœnia, sed suis mœnibus & flumine inclusum nobilissimum Diuæ Mariæ floruit monasterium, quod Alanus tertius Britanniæ Armoricanæ, & Richmondiæ Comes opulenta cum dote condidit; nunc autem in ædes regias conuersum, vulgò *The Mawar* appellatur. Vnde Eboraci primordia repetam nisi à Romanis non habeo. Vt enim Ebrancum regem quem curiosa credulitas ex Eboraci nomine progenuisse videatur, taceam. Certissimum est Legionem sextam Victricem hîc stationem egisse, Romanorúmque Coloniam fuisse, cùm ex Ptolemæi & Antonini authoritate, tum ex vetusta inscriptione quam in ædibus cuiusdam Senatoris vidimus in hæc verba.

The Mawar.

M. VEREC. DIOGENES IIIIII. VIR.
COL. EBOR. IDEMQ MORT CIVEIS.
BITVRIX HÆC SIBI VIVVS FECIT.

Nec non ex Seueri nummo in cuius parte auersa legitur,

COL. EBORACVM LEG. VI. VICTRIX.

Victor ille quem Andr. Schottus nuper edidit.

Vnde verò Victor in Cæsarum historia Eboracum Britanniæ Municipium dixerit cùm Colonia fuerit, peto vt deliberem; nisi maluerint Eboracenses, vt olim Prænestini ex Colonia in Municipij statum redigi. Coloniæ enim cum, vt Agellius habet, institutæ, iuráque omnia populi Romani, non sui arbitrij haberent, magis obnoxia, & minùs libera conditione videbantur. Municipia autem suo iure ac legibus vtebantur, Municipésque tantùm muneris cum populo Romano honorarij participes erant, nullis alijs necessitatibus astricti, vnde Colonias in Municipia immutari neutiquam mirandum. Sed quorsum ista? Hæc nominum differentia in Imperatorum historia, non ita ad amussim obseruata est, quin vnum idémq; locus, & Colonia, & Municipium dicatur. Seuerum verò ex illo nummo Coloniam hanc duxisse non asseuerare ausim, cùm Antoninorum tempore Legionis

Municipium. Colonia.

gionis vrbi sedem fuisse docuerit Ptolemæus, seruarunt tamen hæ in vrbe suum palatium habuisse legimus, animamque in hac verba hinc exhalasse, *Turbatum Reipublicæ statum sedare licere, postquam etiam Diis libitum vehiculo.* Corpus eius hinc militari more armillitibus elatum, impositumque in rogum honestatum mihtum, & filiorum ipsius decursione, in loco, sub hac vrbe, quem sua ætate Radulphus Niger Seuers à Seuero dictum tradidit. Cineres in vrnulam auream siue vasculum Porphyriticum repositi, Romæ in Antoninorum monumentum illati erant. Nec silentio inuoluendum, quod hac in vrbe Bellonæ templum extiterit. Inquit enim Spartianus de hac ipsa loquens, *In ciuitatem veniens cùm rem diuinam vellet facere, primùm ad Bellonæ templum ductus est errore aruspicis rustici.* Quo tempore huius vrbis prætorium siue Tribunal fuit vel hoc nomine longè fœliciſſimum, quòd Æmilium Paulum Papinianum iuris, & iurisprudentiæ oraculum audiuerit, vt testatur Forcatulus. Anno post Seueri obitum plus minùs centesſimo Fl. Val. Constantius cognomento Chlorus, Imperator omnibus virtutibus & Christiana pietate insignis, qui huc (vt inquit Panegyristes) dijs iam ad intimum terrarum limen vocantibus, accessit, hac etiam in vrbe diem obijt, & Apotheosi in Diuos est relatus, vt è nummis antiquis videre est. Quamuis Florilegus prodat eius tumulum in Wallia repertum fuisse (vt iam diximus) fide digni tamen nobis retulerunt cùm patrum memoria Monachorum ædes diruerentur, in cryptoporticu ædiculæ in qua Constantium situm fuisse opinio erat, lampadem ardentem repertam fuisse. Veteres enim auro in pinguedinis liquorem arte soluto, diutissimè, & per multa sæcula arsurum ignem in sepulchris fouisse scribit Lazius. Hic ex priore coniuge Helena Constantinum Maximum Romanæ vrbis, vt est in antiquis Epigraphis, liberatorem, quietis Fundatorem, Reipublicæ instauratorem suscepit. Qui Eboraci patris spiritum excepit, statimque in Imperatorem leuatus. *Purpuram* (vt habet Panegyricus) *militis vtilitati publicæ, potiùs quàm affectibus seruientes illi iniecere lachrymanti, equumq; calcaribus incitanti, vt deposcentis exercitus fugeret conatum: sed modestiam eius vicit Reipub. fœlicitas.* Vnde Panegyristes exclamat, *O fortunata, & nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidit.*

Seuerus.

Bellonæ templum.

Constantius Chlorus.

Constantinus Magnus.

Hinc colligi potest quanta illis temporibus dignitate præluxerit Eboracum nostrum, cùm Imperatorum fuerit sedes. Memorant etiam patrij scriptores à Constantio Episcopali

sede

sede hanc vrbem exornatam fuisse: Taurinum autem Martyrem, Eburouicum siue *D'Eureux* Episcopum hîc præsulem egisse, non ego tamen cum alijs dicam, nam Vincentius è quo illi hunc errorem hauserunt, me falsi suis ipsius verbis conuinceret. Cùm verò Romani cessissent, & Britanniam prædæ barbaris reliquissent, suas etiam miserias hæc multis malis conflictata pertulit, & vix aliud erat, cùm Scotica, & Saxonica bella senescerent, quàm magni nominis vmbra. Cùm enim Paulinus Saxonibus qui hanc regionem occupârant, Christianam religionem annunciaret, in eam solitudinem redacta iacuit, vt non superfuerit ecclesiola in qua Edwinus Rex baptismum subiret. Qui anno à virginis partu DCXXVII. oratorium ex ligno posuit, cúmq; maiorem iam ecclesiam è saxo moliretur, vix iactis fundamentis, morte præreptus successori suo Oswaldo perficiendum reliquit. Iam inde Ecclesiastica dignitas in hac vrbe conualuit, pallióque ab Honorio P P. misso facta est Ciuitas Metropolitana, quæ præter duodecem in Anglia Episcopatus, in omnes Scotiæ Episcopos Primatis iure fungeretur: sed ante quingentos annos defecit à sua Metropoli Scotia, & ipsa Metropolis alios vicinos Episcopatus, tenues illos quidem, & ferè vmbratiles ita deuorauit: vt iam quatuor solum in sua Diocœsi habeat, Dunelmensem scilicet, Cestrensem, Carliolensem, & Mannensem siue Sodorensem in Mannia insula. Egbertusque Archiepiscopus (qui circa annum Salutis 740. floruit) *omnium Liberalium artium* (sic habet Malmesburiensis) *armarium, vt ita dicam, & sacrarium, nobilissimam Bibliothecam Eboraci constituit.* De qua Alcwinus Eboracensis Caroli magni Præceptor, Parisiensis Academiæ primus institutor, atque vnicum huius vrbis decus, in Epistola ad Carolum illum. *Date mihi exquisitioris eruditionis scholasticæ libellos, quales in patria habui, per bonam, & deuotissimam Egberti Archiepiscopi industriam. Et si placet sapientiæ vestræ, remittam aliquot ex pueris vestris, qui excipiant inde quæque necessaria, & reuehant in Franciam flores Britanniæ, vt non sit tantummodò in Eboraco hortus conclusus, sed etiam in Turonica emissiones Paradisi.* Tunc etiam multis & magnis beneficijs Ecclesiam Eboracensem principes cumulauerunt, præcipuè Vlphus Toraldi filius (ex veteri libro adnoto, vt rara quædam consuetudo in dotandis ecclesijs eluceſcat) *Dominabatur Vlphus ille in occidentali parte* Deiræ *& propter altercationem filiorum suorum senioris, & iunioris super Dominijs post mortem, mox omnes fecit æquè pares. Nam indilatò Eborac-*

Scuis Archiepiscopo Eboracensis olim subiecta.

Bibliotheca.

Flacc. Alcwinus, siue Albinus floruit 780.

cum

eum diuertit, & cornu quo bibere consuenit, vino replenit, & coram alteri deo, & beato Petro Apostolorum principi omnes terras & redditus flexis genibus propinauit. Quod cornu ad patrum vsque memoriam reseruatum fuisse accepimus.

Sic vrbs Saxonico imperio aliquandiu florentissima fuit, donec Danica tempestas ab Aquilone proruens eam ruinis ingentibus rursus deformarit, & funestis cædibus cruentarit, Id quod Alcuinus ille in Epistola ad Egelredum Northumbriæ Regem præsagijsse videri possit. *Quid significat*, inquit, *pluuia sanguinis, quam Quadragessimali tempore, in Eboraca ciuitate quæ totius regni caput est, in ecclesia B. Petri vidimus de borealibus domus sereno aëre de summo tecto minaciter cadere. Nonne potest putari de Borealibus partibus venire sanguinem super terram.* Maximis enim, & miserrimis sequenti sæculo calamitatibus in Danica vastatione intabuit. Anno certè salutis 867. bellis continuis ita quassata erant mœnia, vt Osbrightus, & Ella Nordanhumbrorum reges, dum Danos persequerentur, nullo negotio in vrbem irruperint, Qui ambo cruentissimo prælio in media vrbe interfecti, Danis qui in vrbem se receperant, victoriam reliquêrunt. Vnde Guil. Malmesburiensis. *Eboracum furori Aquilonarium gentium prima semper obnoxia, barbaricos Danorum motus excepit, & ingemuit, multis ruinis conquassata.* Verùm vt ipse idem testatur author, Athelstanus noster Danis extorsit, & castellum quod hic firmauerant, funditùs subuertit. Nec succedentibus tamen annis se omninò bellis explicuit, cùm seculum illud vrbium subuersionibus fatale decurreret.

Verùm vt his malis finem, ita etiam Eboraco ferè excidium intulerunt Normanni, cùm enim Suenonis filij Danica classe CCXL. nauium in proximo terram conscendissent, præsidiarij Normanni, qui in vrbe duo castella tenebant, veriti ne domus suburbanæ hostibus ad implendas fossas vsui forent, eas succendêrunt: sed agitantibus ventis, ita diffusum est in vniuersam vrbem incendium, vt iam tota arderet, cùm Dani irruentes miseranda vbique cæde grassarentur, Normannis trucidatis, Guilielmo *Mallet*, & Gilberto *Gant* viris primarijs reseruatis vt cum militibus *decimarentur*, Decimumque enim quemque è Normannis sorte ad supplicium elegerunt. Vnde ita in vltionem exarduit Guilielmus primus, vt in ciues, quasi à Danis stetissent, internecione, in ipsam verò vrbem redintegratis flammis sæuiret; & (vt refert Malmesburiensis) *ita vicos adiacentes corrupit, ita*

Alfredus Beuerlacensis in Bibliotheca D. Burghleii Thes. Anglic.

Decimatio.

ita fertilis prouincia merui praeda fuerit, humúsque per sexaginta milliaria penitùs inculta iacuit, vt vrbes olim praeclarae, turres proceritate coelo minantes, agros pascuis laetos, si quis tum vidisset peregrinus, ingemisceret: si quis vetus incola, non agnosceret. Quanta autem anteà fuisset ex Censuali Angliæ libro habe. *Tempore Edwardi Confessoris fuerunt in ciuitate Eboraca sex scyra, praeter scyram Archiepiscopi. Vna vastata est in Castellis. In quinque scyris fuerunt 1428. mansiones hospitatae. In scyra Archiepiscopi 200. mansiones hospitatae.* Post funestas has euersiones de hac Nechamus noster sic cecinit.

Visite quam felix Ebraucus condidit vrbem
Petro se debet pontificalis apex
Ciuibus haec tutis viduata, nouisq; repleta,
Diruta prospexit moenia sepe sua.
Quid manus hostilis quaeat, est experta frequenter,
Sed quid? nunc pacis otia longa fouent.

Eius enim tempore, cum placidissima pacis tranquillitas has turbulentas tempestates excepisset, rediuiuis opibus resurrexit, licèt sæpius à Scotis, & seditiosis excidio destinata: Regnante tamen Stephano, damnum fecit longè maximum ex fortuito incendio, quo hausta fuerunt Cathedralis ecclesia, Mariæ monasterium, aliæque religiosæ ædes; & etiam (vti creditur) instructissima illa Bibliotheca, quam Alcuinus Egelredi Archiepiscopum præceptorem suum instituisse prodidit. Mariæ verò monasterium citò pristinam dignitatem noua structura recuperauit, Ecclesia autem Cathedralis serius, nec ante Edwardi primi tempora, tunc enim noui operis fundamenta iecit Ioannes Romanus ecclesiæ Thesaurarius, quod Ioannes eius filius, Guilielmus Melton, & Ioannes Thoresby omnes Archiepiscopi, paulatim ad summam, qua nunc cernitur, elegantiam, perduxerunt, non sine vicinæ nobilitatis ope, præcipuè Perciorum, & Vauasorum, quod eorum insignia gentilitia in ipso templo, & pro foribus ostendunt. Sub idem tempus etiam ciues nouis mœnibus, & crebris dispositis turribus vrbem circummuniérunt, optimisque legibus instituerunt. Richardúsq; secundus, vt Comitatus per se *incorporatus* esset, concessit. Richardúsque tertius castrum ex integro construere cæpit. Et ne quid deesset, Henricus VIII. patrum memoria Concilium siue Senatum hic cõstituit, non dissimile Parlamentis Gallicis, ad Septentrionalis huius plagæ causas ex æquo & bono iudicandas, quod con-

The Councell established in the North.

stat

stat ex Præside, Consiliarijs pro Principis arbitrio nunc pluribus, nunc paucioribus; Secretario, & subadiuuis. Quod ad Eboraci Longitudinem attinet, xxii. partibus, xxv. scrup. Latitudinem lxiiii. partib. x. scrup. Mathematici nostri descripserunt. Hactenus de Occidentali parte, & vrbe Eboraco, quæ nec illius, nec cuiusquam alterius partis censetur, sed suis gaudet immunitatibus, iurisdictionemq; in vicino ad occasum agro habet, quam libertatem de Ainsty, alij The Ancienty, ab antiquitate vocant, alij verò à Germanica dictione Anstellen, quæ limites denotant, coniectura satis probabili deduxerunt. Ainsty.

Ousa Eboracum iam relinquens vertigine illa aquarum quam *Higram* dicimus, subinde exagitatus desluit per Bishops Thorp, id est, *Episcopi villam*, & *S. Andreæ Thorp* dictam, antequàm Gualterus Greius Archiepiscopus Eboracēsis numerata pecunia acquisiuit, & vt procuratoribus regijs qui in Episcoporum bona, cùm sedes vacant, sæuire solent, occurreret, Decano & Capitulo Eboracensi dedit, ea lege vt successoribus suis semper concederent. E quibus Richardus *Le Scrope* Archiepiscopus Eboracensis vir igneo ingenio, & rebus nouandis apto læsæ maiestatis hoc ipso in loco à Rege Henrico iiii. damnatus erat, contra quem seditionis signa sustulerat. Postea Catwod Archiepiscoporum castrum eidem flumini adsidet, quod Athelstanus Rex, vt accepi, ecclesiæ donauit. Cui ad alteram ripam *Rirall* obiacet, vbi Haraldus *Haardraad* cum numerosa Danorum classe applicuit. Inde Ousa irrigat Selby oppidulum non infrequens vbi Rex Guilielmus primus templum in S. Germani memoriam posuit, qui Pelagianam hydram sæpiùs in Britannia renascentem fœliciter confixit. Huius Abbas & S. Mariæ Eboraci, ex omnibus Septentrionalis plagæ Abbatibus, sedem in Comitijs Parlamentarijs habuere. Demùm Humbrum petit per Drax viculum monasterio iampridem celebrem, vbi (authore Guil. Neubrigensi) Philippus de *Tellevilla* castrum habuit obiectu amnium, syluarum atque paludum munitissimum, quod ille ingentibus commilitonum animis & ciborum armorúmque apparatu fretus contra Stephanum regem prepugnauit, sed breui expugnatum in Regis potestatem concessit. 1405. Catwod. Bishops thorpe. Drax.

Castribing, siue pars Orientalis, secunda huius Regionis portio, in qua PARISOS locauit Ptolemæus, ab Eboraco ad ortum iacet. A Septentrione, & occasu Deruentionis fluminis arcuato decursu, à meridie Humbro æstuario, & ab Ortu Oceano Eastriding. Parisi.

Germanico circumcluſa. Ad mare, & Deruentionem vtcunque eſt gleba fœlici, media verò nihil aliud eſt, quàm ſurgentium montium congeries, Yorkeſwold, id eſt, *montes Eboracenſes* vocant. *Deruentio*, Anglis Derwent, non procul ab ipſo littore effluus primùm in occaſum, inde in meridiem ſe flectit per *Aſton* & *Malton*, de quibus cùm ad Septentrionalem regionis partem ſpectent, ſuo loco dicemus. Quàm primùm verò hanc partem ſubintrauit, defertur haud procul à ruinis veteris caſtri *Montferrant*, cuius olim domini erant Foſſardi viri nobiles iuxtà ac opulenti: verùm cùm Guil. Foſſard pupillus regius Guiliel. Craſſo Comiti Albæmarliæ in tutelam datus, iam adoleſcens vim eius ſorori obtuliſſet, Comes in facti inuidiam caſtrum ſolo æquauit, & nobilem adoleſcentem ſolum vertere coëgit. Sed poſt Comitis tamen mortem hæreditatem denuò recuperauit, filiámque vnicam reliquit quæ nupta Roberto *Tornham* peperit vxorem Petri de *Malo-lacu*, cuius poſteri hac Foſſardorum hæreditate aucti, Barones erant longè clariſſimi. Parùm hinc abeſt ripæ impoſitum *Kirkham*, id eſt, *eccleſiæ locus*, Canonicorum enim collegium ibi fundauit Gualterus *Eſpec* vir ſummo loco, per cuius filiam peramplum patrimonium dotale Roſſorum familiæ accreuit. Inde ſed inferiùs Deruentio ſui cognominis vrbem habuit, quam DERVENTIONEM vocat Antoninus, & ad VII. ab Eboraco lapidem ſtatuit. Notitiarum liber præfectum numeri Deruentienſis ſub Britanniarum Duce in hac egiſſe memorat, Saxonicoque imperio villa illa regia fuiſſe videtur, quam iuxta amnem Dorouentionem ſitam tradit Beda, in qua, vt ille author eſt, Eumerus ſicarius Edwinum Regem Nordanhumbrorum gladio petijt, & tranſuerberaſſet, niſi famulus ſe interponens principis vitam ſua morte redemiſſet. Locum nunquam ſignare potuiſſem, niſi mihi lucem prætuliſſet vir ille politiſſimus Robertus Marſhall, quem dixi. Is enim me docuit ad eandem quam dixi, ab Eboraco diſtantiam Deruentioni flumini adpoſitum eſſe oppidulum *Aukley*, id eſt, ſi è Saxonico conuertas *Antiqua habitatio*, vbi nonnulla vetuſtatis indicia, & in editiori ad flumen colle antiqui caſtri extant adhuc rudera, vt non poſſis non Deruentionem fuiſſe. Hinc flumen Stanfordbridge ſubluit, qui etiam à bello ibi commiſſo Battlebridge vocatur. Ad pontem enim illum Haraldus Rex Angliæ Haraldum *Haarfrad* Norwegum qui ducentis nauibus Britanniam infeſtabat, & iam ad *Ryhal* populabundus terram conſcenderat,

Montferrant.

Hiſtoria Meauxenſis.

Deruentio.

Battlebridge.

scenderat, magna Danorum cædes strage iusto prælio interfecit, tantúmque auri pondus victori Anglo inter spolia obuenit, quantum duodecem iuuenes cervicibus vix sustinere poterant, vt author est Adamus Bremensis. Hoc prælium vix nouem dies ante Guilielmi Normanni aduentum confectum est, quo tempore solutior Anglorum luxus excidium prædixisse videbatur, sed de hoc iam antè diximus.

Derwentio, qui imbribus auctus & quasi irritatus sæpiùs ripas contemnit, & vicinis pratis superinfunditur, hinc Westhill castrum nitidum, & munitum præteriens quod Thomas Percius Vigorniæ Comes construxerat, velocior sub *Babthorpe* quæ clarę Equitum familiæ nomen & mansionem præbet, in Ousam prosilit. Qui iam auctiores vndas trahens delabitur prope Howden oppidum mercatorium, cuius celebritas non est ab elegantia, aut frequentia, sed quòd nomen territoriolo adiuncto fecerit, (quod Howdenshire inde dicitur) & Collegiatam iampridem quinque Præbendariorum ecclesiolam ostendat, cui adiunctæ sunt Dunelmensium Episcoporum ædes, qui amplissimas possessiones eò loci habent. E quibus Walterus *Skirlaw* qui floruit circa annum 1390, vt in libro Dunelmensi legitur, *Campanile huius ecclesiæ summa magnitudinis construxit, vt si fortuita aquarum eueniret inundatio, incolis esset perfugium.*

Westhill.

Babthorpe.

Howden.

Howdenshire.

Iam Ousa spatiosior, celer, freménsque in Aruæ æstuarium aquas inuehit suas, sic enim Ptolemæo vocatur, quod Saxonibus & nobis Humber, vnde regionem vltra hoc generali nomine *Nordanhumbriam* dixerunt. Vtrunque nomen ex *Aber* Britannico deflexum videatur, quod fluminis ostium illis denotat, & huic rei ferè impositum existimem, quòd *Vrus*, siue *Ousa* plurimos fluuios suo hospitio exceptos in hoc deducit, aliáque maximi nominis flumina in illud euoluuntur. Est certè totius Britanniæ æstuarium est amplissimum & piscosissimũ. Æstuantis Oceani accessibus adauctum, & iisdem retrò remeantibus, suas illiusq; aquas vehementissimè vasto cum murmure, non sine magno nauigantium periculo agit, vnde Nechamus.

Aber æstuarium.

Humber.

Fluctibus æquoreis nantis sæpellitur Humber.
Dedignans vobes visere tutus aquis.

Historiámque nostram sequutus quasi ab Hunnorum Rege nomen inditum fuerit, subiungit.

Hunnorum princeps ostendens terga Locrino.
Subuersus nomen contulit Humbris aquæ.

De quo etiam alius Poëta

Dum fugit, obstat ei flumen, submergitur ille,
Deque suo tribuit nomine, nomen aquæ.

Neque Nechami quidem tempore vrbes ad hoc æstuarium vlsebantur, sed superiori & inferiori ætate floruit his locis vrbs vna & altera. Romano sæculo non procul à ripa ad Foulnesse minorum gentium flumen, vbi Wighton nunc cernitur frequens agricolarum oppidulum, olim fuit DELGOVITIA, quod vt distantiam à Deruentione in argumentum non arripiam, nominis tum similitudo, tum significatio docet. *Delgue* enim Britannis Deorum gentilium statuas significat, & in viculo huic oppidulo adiuncto Saxonicis etiam temporibus idolorum fanum maxima in gloria erat, quod à dijs gentilibus tunc Godmundingham, nunc Godmundum eodem sensu vocant. Nec dubito quin ipsis Britannicis temporibus celebre fuerit aliquod oraculum, cum superstitio fusa per omnes gentes hominum occupasset imbecilliratem. Cùm autem Paulinus Nordanhumbris Christum prædicaret, *Coy-si* qui sacrorum gentilium pontifex erat, Christianam religionem complexus, hoc fanum impietatis domicilium iniecta lancea primus profanauit, destruxit, & cum omnibus, vt inquit Beda, septis suis succendit. Hinc magis ad ortum *Hullus* flumen Humbrum petit, qui fontes habet iuxta Driffeild vicum, Alfredi eruditissimi Nordanhumbrorum Regis monumento & aggestis hinc inde tumulis notum. Properat haud procul à *Leckenfeld* Perciorum Northumbriæ Comitum ædibus, & inde vicinus Beuerleæ, siue Beuerly, quod monasterium in *Deirwand*, id est, *in syluâ Deirorum*, vocare videtur Beda, oppidum amplum & perfrequens. PETVARIAM Parisiorum è nomine & situ coniectes, licèt nihil vetustius prætendat, quàm quòd Ioannes cognomento de *Beuerly* Archiepiscopus Eboracensis, vir, teste Beda, & pius, & doctus cùm episcopatu se abdicasset terrena auersatus, huc se contulerit, & diem circa annum salutis 721. obierit. Huius memoriam adeò sanctam habuerunt Reges, & præcipuè Athelstanus, qui illum vt Deum tutelarem ita coluit, postquam Danos fudisset: vt multis & magnis immunitatibus locum dotauerint, & asyli ius concesserint, quod obæratis, & rerum capitalium suspectis liberum, & tutum erat perfugium. In quo statuebatur cathedra è saxo cum hac inscriptione:

Delgouitia.

Beda.

Godmanham.

Deorum fanum.

Driffeild.

Beuerley.

Petuaria.

Vita Ioh. de Beuerley.

Asylum.

HÆC

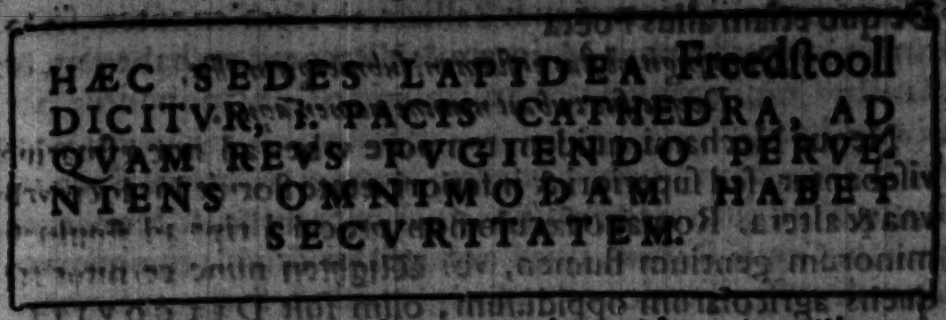

Vnde in iustam magnitudinem creuit oppidum, inquilinorum magna indies confluxit multitudo, ciuésque ex Hullo flu. ad maritima commoda incile duxerunt, quod nauiculis subuehendis par est. Habuit verò pro summo magistratu duodecem Custodes, inde Gubernatores cum Custodibus, Nunc verò beneficio Diuæ Elizabethæ Prætoré & Gubernatores Paulò infrà Cottingham oppidum rusticanum satis longum procurrit, vbi castrum in ruinas iam dissipatum extruxit (licentiam permittente Rege Ioanne) Robertus *Eſtoteuill* à Roberto *Grandebeſe* Normanno Barone ortus, vir maximi nominis, cuius hæreditas Dominis de *Wake* per nuptias obuenit, & per filiam Ioannis de *Wake* ad Edmundum Cantij Comitem, ex quo nata est Ioanna mater bellicosissimi illius Edwardi Walliæ Principis, qui toties de Gallis victoriam reportauit. *Hallw* cùm iam sex mille pass. hinc emensus fuerit, in Humbrum effunditur, iuxtáque ostium sui nominis vrbem habet, Kingston vpon Hull, sed vulgò Hull, olim vt nonnullis placet Kingeneclif. Non multos ante annos, tempore Edwardi VI. qui incorporauit ex Maiore & Borgensibus, & Richardi II. hæc ex vículo, & piscatorum casulis in eam dignitatem emersit, vt magnificis ædificiis, firmis propugnaculis, nauibus instructissimis, mercatorum copia, & rerum omnium affluentia sit nunc emporiũ huius tractus longè celeberrimum. Quæ omnia accepta ferunt tum partim Michaeli *De la Pole*, qui priuilegia huic impetrauit, cùm illum è mercatore Hullensi ad Comitis Suffolciensis dignitatem Richardus II. euexisset, partim quæstuosæ mercaturæ ex Islandiæ piscibus induratis, (Stockfish vocant) è quibus diuitias congesserunt maximas. Vnde breui admodum spatio lateritio muro, crebrisque turribus vrbem suam sepserunt, quâ flumine non defenditur; tantámque vim lapidum in pauium Saburram detulerunt, vt inde omnes vrbis regiones pulcherrimè constrauerint. Pro magistratu (vt à ciuibus accepi) primum Custodem habuit, inde

Hull fl.

Cottingham.

Barons Estoteuill.

Wake.

Kingston vpon Hull.

Stockfish.

Cobleſtones.

Balliuos, posteà Maiorem cum Balliuis, ab Henrico autem sexto demùm impetrarunt vt Maiorem & Vicecomitem haberent, & ipsa vrbs Comitatus esset (vt nostri Iurisconsulti loquuntur) per se *incorporatus*.

Holderneſſe. Ocellum. Ab hac vrbe promontorium auido procursu in mare se emittit, quod OCELLVM Ptolemæus, nos Holderneſſe, & Monachus quidam *Cauam Deiram*, quasi cauam Deirorum regionem vocat, eadem significatione qua *Cœlosyria*, id est, Syria caua, nominatur. In hoc primùm occurrit sinuoso in littore Headon, olim si famæ veri amplificatrici credere libet, (nec fidem ego abnuam) mercatorum & rei nauticæ industria ad summam dignitatem euecta, à qua, vt locorum non minùs quàm hominum incerta est conditio, ita decidit Hulli vicinitate, & portus obstructione exhausta, vt vix tantillum splendoris præ se tulerit. Etsi Ioannes Rex *concessit Baldwino Comiti Albemarle, & Holderneſſie, atq; Hawisia eius vxori liberum hîc Burgagium, ita vt Burgenses tenerent in libero Burgagio illis consuetudinibus quibus Eboracum & Lincolnia.* * *Nichol.* Nunc tamen ad pristinæ dignitatis spem reuiuiscere videtur. Deinde promontorio adsidet antiquum oppidum quod Antoninus PRÆTORIVM dixit, sed nostra ætas Patrington, vt Itali ex *Prætorio* oppido etiam *Petronina* fecerunt. Hîc me falsum non esse & distantia à Delgouitia, & ipsum superstes nomen probat, quod quodammodo etiam innuit, hoc idem esse quod in Ptolemæi exemplaribus PETVARIA pro *Prætorium* corruptè concipitur. An verò hoc nomen acceperit, vel ex Prætorio vbi ius diceretur, vel ex laxo aliquo, & magnifico ædificio, quod Prætorium etiam à Romanis vocabatur, non constat. De vetustate autem sua, & portus olim opportunitate gloriantur incolæ, nec de amœnitate minùs glorientur, Amœnissimo enim fruitur prospectu, hinc Oceanum apertissimum, illinc suis littoribus nobile æstuarium conclusum, & viridantes Lincolnienſis agri oras è regione prospicit. Militaris Romanorum via * à Vallo, quam primùm Antoninus persequutus est, hîc terminatur. Ad mare enim, flumina, aut vrbes eiusmodi publicas vias terminari scripsit Vlpianus. Inde in ipsa promontorij lingula, quà maximè in conum contrahitur, & Spurnhead dicitur, Hellnsey visitur viculus, qui planè loquitur hoc ipsissimum esse OCELLVM Ptolemæi, nam vti ex Ocello Hellnsey deducitur, ita *Ocellum* proculdubio ab *Hill* factum est, quod Britannis promontorium, siue angustum terræ

Headon.

Præsidium. Patrington.

* Pictis Wall.

Rauenspur & Rauensburge.

Hellnsey.

terræ tractum significare iam antè diximus.

Ab Ocello littus sensim se retrahit, & molliter incuruum ad Septentriones pergit per Duerthorne, & Wilitherensey ecclesiolas à sororibus quæ construxerunt Sisterskirke appellatas, nec procul à *Constable-Burton* à Dominis sic dicta, qui ab Albemarliæ Comitibus olim locupletati, & honoratissimis familijs per nuptias cõiuncti, summa dignitate hodie florent. Inde per *Skipsey* quod Drugo primus Holdernessiæ Comes castro firmauit. Vbi littus iterum in altum prouehi incipit, sinumq; admittit, Ptolemæo Ἐυλιμένα Gabrantouicorum, quem Latinorum interpretes alij PORTVOSVM SINVM, alij SALVTARIEM verterunt. Quorum neutrum vim Græci verbi meliùs exprimit, quàm viculi nomen in eius recessu, quem Suerby vocamus. Quod enim tutum, & periculo vacuum, id Britanni, & Galli *Seur* dicunt, vti nos etiam Angli qui forsitan à Britannis illud hausimus. Non est ergo cur ambigamus hunc ipsum fuisse Ἐυλιμένα Gabrantouicorum, qui in vicinia habitârunt, vbi nunc Bridlington oppidum, notissimum Ioanne de *Bridlington* vate monastico, in cuius vaticinales rythmos omninò ridiculos incidimus. Nec procul hinc longo tractu versus *Drisield* fossa ab Holdernessię Comitibus ad terras disterminandas producta fuit, quam *Earles dike* vocarunt. Vnde autem hic popellus GABRANTOVICI nominati fuerint, rimari non ausim, nisi à capris quas *Gaffran* Britanni vocant, & quarum non alibi in Britannia maior copia inueniatur. Nec hæc absurda nominis notatio videatur, cùm Ægira Achaiæ à capris, *Nebrodes* Siciliæ à Damis, & *Boëtia* Græciæ à Bobus nomina mutuentur. Promontoriolum quod suo flexu hunc sinum effecit, Flamborough head vulgò, Saxonicè Fleamburg ab authoribus dicitur, qui Idam Saxonem harum regionum primum domitorem ad hoc appulisse memorant. A Pharo nomen sumpsisse credunt nonnulli, quæ noctu ad portum illum indicandum flammas prętenderit. *Flam* enim è lingua prouinciali Britanni etiamnum retinent, & hoc flammato capite in chartis suis Hydographicis depingunt nautæ. Sunt tamen qui existimant hoc nomen ex *Angleen* Danię, auita Anglorum sede in hanc insulam deuenisse, (ibi enim est *Flensburg* oppidum) Anglosq; inde sic nominasse; Quemadmodum Galli, authore Liuio, Mediolanum Italiæ appellârunt à nomine relicti ab eis in Gallia Mediolani. *Flamborough* enim viculus in hoc promontorio dicitur, vnde originem habet altera nobilis familia *Constabulorum*, vt vocant, quam à

Sibenkirke.

✻ Constable.

Sinus Salutaris. Suerby.

Gabrantouici.

Flamborough head.

Idam.

Flamborough.

✻ Constable de Flamborough.

Laceijs Ceſtriæ Conſtabularijs deducunt nonnulli. Nihil certè hoc in loco percunctando accepi de riuis illis (*Vipſeis* vocant) quos cæcis fontibus emanare alternis annis, magnoque & torrenti impetu mare petere iuxta hoc promontoriolum ſcripſit Gualterus Heminburgenſis. Habe tamen quod de illis ſcribit Guilielmus Newbrigenſis qui eo loci natus. *Fameſa illa aqua, quas vulgo* Vipſeys *vocant, numeroſa ſcaturigine è terra proſiliunt, non quidem iugiter, ſed annis interpoſitis, & facto torrente non modico, per loca humiliora in mare labuntur, quæ quidem cùm ſiccantur ſignum bonum eſt. Nam earum fluxus futuræ famis incommodum non fallaciter portendere dicitur.*

Vipſeis aqua.

Hanc Holderneſſiam regiunculam Guilielmus primus Drugoni de *Bouer* Flandro dedit, cui etiam neptem in vxorem dederat, quam cùm ille veneno ſuſtuliſſet, fugaque ſaluti conſuluiſſet, ſucceſſorem habuit Stephanum Odonis filium, Albæmarlę in Normannia Dominum, ex Campaniæ Comitum familia oriundum, quem Guilielmus Primus quia ſibi è ſorore vterina nepos erat, Comitem Albæmarlæ, & Holderneſſiæ dixit, cui ſucceſſit filius Guilielmus cognomento Craſſus. Eius autem vnica filia Hawiſia tribus maritis ordine enupta ſingulos hoc titulo adauxit, Guilielmum ſcilicet de *Magna-villa* Eſſexiæ Comitem, Baldwinum Betonium, & Guilielmum Fortium, ſiue de *Fortibus*, è quo ſolo prolem ſuſcepit Guilielmum, quem ſequutus eſt Guilielmus filius. Cuius vnica filia Auelina Edmundo * *Gibboſo* Lăcaſtrenſi Comiti in matrimonium data, ſine prole obijt. Lautum tamen ſuum patrimonium Henrico Duci Lancaſtriæ marito ex fratre nepoti, eiuſque poſteris reliquit, vnde Lancaſtrenſi familiæ coaluit. Inſequentibus tamen ſeculis (Holderneſſiæ titulo obliterato) Edwardum *Plantagenet* Eboraci Ducis filium in Albemarliæ Ducem, patre eius ſuperſtite, creauit Rex Richardus II. Henricus item IIII. Thomam filium Clarentiæ Ducem, & Albemarliæ Comitem fecit, quem titulum Richardo de *Bello-campo* Warwici Comiti in honoris acceſſionem Henricus ſextus poſteà adiunxit.

Comites Albemarliæ & Holderneſſiæ. Genealogia antiqua.

* Crouchbacke.

Vix duobus paſſ. millibus ſupra *Flamburgi* promontorium pars borealis huius regionis, ſiue Northriding incipit, quæ cæteris partibus prætenta, à mari auſpicata longiſſimo tractu, ſed minùs lato per LX. mill. paſſ. ad Weſtmorlandiam in occaſum protenditur, hinc Deruentione, & aliquandiu *Vro* fl. illinc continuo *Teſis* decurſu, quo à Dunelmenſi Epiſcopatu ad Boream ſeiungitur,

Northriding.

seiungitur, comprehensa. Nec incommodè haec regio in tres partes distribui possit, Blackamoze, Northallmertonshire, & Richmondshire.

Quæ ad ortum & mare vergit Blackamoze, & Cliueland, hoc est terra nigra, montana, & cliuosa dicitur, cautibus enim, montibus, & syluis passim exasperatur. Oram maritimam Scarborough castrum celeberrimum illustrat, Scearburg, id est *Burgus inpraerupta rupe*, olim dictum. Cuius descriptionem habe tibi ex Guilielmi Newbrigensis historia. *Rupes stupenda altitudinis, & amplitudinis, praeruptis ferè ex omni parte scopulis inaccessa mare vtrumpit, quo tota ambitur, exceptis tanquam faucium quarundam angustijs, quas aperit ad occidentem, habens in summo planitiem speciosam, herbidam, & spatiosam, tanquam sexaginta ingerum, vel eo amplius, fonticulum quoque aquae viuae ex saxo profluentem. In ipsis autem faucibus, ad quas sine labore non ascenditur, turris regia sita est, & sub ijsdem faucibus vrbis initium est in Austrum & Aquilonem vtrumque latius spargentis, frontem verò ad occidentem habentis, & à fronte quidem proprio muro, ab oriente verò rupe castelli munitur, parrò vtrumque eius latus mari alluitur. Hunc locum Guilielmus (Crassus ille Albemarlia & Holderneſſiæ Comes) castro construendo idoneum contemplatus, sumptuoso opere naturam inuasit, totam rupis planitiem muro complexus est, & turrem in faucium angustijs fabricauit, qua processu temporis collapsa, aream magnam & praeclaram Henricus secundus ibidem aedificari praecepit.* Cùm ille iam Angliæ proceres qui in soluto illo Stephani imperio, Regium patrimonium accîderant, inprimis verò Guilielmum illum Albæmarlium, qui in hoc tractu solus regnauerat, & hunc locum quasi sui iuris occupârat, in ordinem redegisset. De proiectissima Thomę Staffordi audacia, qui cum pauculis Gallis, vt magnis excideret ausis, hoc castrum, regnante Martia, ex improuiso cæpit, biduúmque tenuit, nihil attinet dicere: Notius hoc est, quàm vt meis striptis possit innotescere. Operæ-pretium tamen videatur annotare vberrimam, & quæstuosissimam hîc in subiecto mari Halecum (siue Leucomænidarum, aut Chalcidum, si ita mauis) piscaturam Hollandos, & Flandros exercere, cùm veniam priùs veteri instituto ex hoc castro impetrauerint. Veniam enim piscandi semper concesserunt Angli, honore sibi reseruato, vtilitate verò exteris quasi per desidiam resignata. Incredibile enim ferè est quantã pecunię vim ex hac in nostro littore piscatura Hollandi sibi corrogãt. Haleces hę (ignosce quęso si paucis

Scarborough castle.

Halecum quæstuosa piscatura.

diuini

diuini erga nos beneficij extra ordinem meminero) Britanniam noſtram non ſine diuino conſilio, numeroſis examinibus quotannis circumnatant. Circa ſolſtitium æſtiuum ex alto littora Scotiæ petunt, quo tempore quia pinguiores ſunt ſtatim diuenduntur, Inde Anglica littora adeunt, & ab Auguſto medio ad Nouembrem optima & vberrima eorum eſt captura à Scarborough vſque ad Tamiſis oſtium. Poſteà aliqua vehementiori procella in Britannicum mare deferuntur, & in eo ad Chriſti vſque natalitia ſe piſcantibus offerunt, hinc Hiberniam vtrinque pernatantes in Septentrionalem Oceanum, circumnauigata Britannia, ſe transferunt, & ad Iunium quaſi ſubſiſtunt. Sed ad rem iam ſe recipiat oratio.

Teiſe fl.

Inflectitur inde littus cautibus præciſum vſque ad Teiſe fluuium, ſinuſque circumducto littore efficitur plus minùs mille paſſ. patens, quem à nominatiſſimo exlege Roberto *Hoode*, Robin Hoods Baye vocamus. Illum enim (Richardo primo regnante) floruiſſe author eſt Io. Maior Scotus, à quo prædonum principis & prædonis mitiſſimi elogio honeſtatur. Inde Dvnvs ſinus, à Ptolemæo memoratus, ſtatim refugiente vtrinque littore oſtenditur, cui Dunefley viculus adſidet, & huic contiguum Whitby, Saxonicè Ꝺȶneanerheale, quod Beda ſinus Phari interpretatur. Nec illam interpretationem in quæſtionem vocare libet, quamuis noſtra lingua adeò referat *Sinum ſalutis*, vt hunc ipſum fuiſſe Salutarem ſinum dixerim, niſi apud Geographum ſitus aliud perſuaderet. Lapides hîc inueniuntur, ſerpentium in ſpiram reuolutorum effigie, naturæ ludentis miracula, quæ, vt inquit ille, Natura cùm veris & ſerijs negotijs quaſi fatigata, ludendo efformat. Serpentes olim fuiſſe crederes, quos lapideus cortex intexiſſet. Hildæ autem precibus adſcribit credulitas, tanquam illa commutâſſet, quæ primitiua Saxonum eccleſia, ſacerdotum tonſuræ, & Paſchatis iuxta Romanum ritum celebrationi pro viribus obſiſtebat, Synodo his de rebus anno 664. habita in monaſterio ſuo, quod hoc in loco poſuerat, & cui ipſa prima præfuit. Edelfleda Oſwini regis filia ampliſſimis redditibus hoc poſteà adauxit, vbi & patri iuſta ſoluit. Sed demùm Danicæ deprædationis tempeſtas omninò euerrit, & quamuis Serlo Percius inſtaurârit, cùm ſtatim à Normannorum aduentu eidem præficeretur: nunc tamen antiquæ dignitatis vix tenue præ ſe fert veſtigium. In proximo, prærupto in colle inter duos tamen colles æditiores ad mare Wadæ Ducis Saxonici caſtrum fuiſſe

Robin Hoods Baye.

Dunum. Dunefley.

Serpentes Lapidei. Hilda.

fuisse ferunt, qui in illa confusa Nordanhumbrorum anarchia, & regulorum laniena, inita cum Etheredi regis percussoribus societate, Ardulfum regem aperto Marte ad *Whaley* in agro Lancastrensi lacessiuit, sed fortuna adeò aduersa vt suis profligatis, ipse sibi fuga consuleret, posteáque morbo absumptus vitæ fabulam peregit, & hîc in colle inter duo saxa solida septem plùs minus pedes alta tumulatur, quæ cùm vndecem pedibus distarent illum gigantea fuisse mole non dubitant affirmare. Eodem in loco longo post tẽpore castrum posuit Petrus de *Malo-lacu*, quòd quasi gratia, venustatéque plenum esset *Moultgrace* Gallicè nominauit (vt in historia Mealsensi legimus) sed cùm circumuicinis grauissimum esset iugum; populus penes quem vsus loquendi, mutata literula *Moultgraue* dixerunt, quo nomine licet nominis ratio minus sit nota, omnibus innotescit. Petrus hîc de *Malo-lacu* vulgò *Mauley* dictus, vt in hoc curiosis satisfaciam, è Pictonibus Galliæ oriundus Petri de *Turnham* vnicam filiam regnante Richardo primo in matrimonium duxit, cuius iure offertissimam hîc adijt hæreditatem, cui septem Petri Barones de *Malo-lacu* suo ordine successerunt, qui pro insignibus areola nigra transuersa, siue *Benda*, in aureo clypeo vsi sunt, verùm cùm septimus sine sobole fatis concessisset, per eius sorores hæreditas inter equestres familias Saluainorum & Bigotorum partita erat.

Wada Dux ad quem Wadorum familia ortum refert.

798.

Wades graue.

Moulgraue Castle.

Barones de Malo-lacu.

Iuxta hunc locum, & alibi in hoc littore, repertum est Succinum nigrum, siue Geate. Gagatem aliqui esse existimant, quem inter rariores lapides, gemmásque habuerunt veteres. Enascitur verò inter cautes vbi rimis dehiscunt, & priusquàm expoliatur, colore est subrufo, & æruginoso, expolitum autem verè est, vt inquit Solinus, nigro-gemmeus. De quo Rhemnius Palemon è Dionisio.

Geate. Gagates.

Præfulget nigro splendore Gagates.
Hic lapis ardescens austro perfusus aquarum,
Aſſi oleo perdens flammas, mirabile visu
Attritu rapit hic semer as seu surcina frondes.

Alij sunt, qui carbonem nostrum fossilem Gagatem esse credunt.

Et Marbodæus in suo de Gemmis libello,

Nascitur in Lycia lapis, & propè gemma Gagates,
Sed genus eximium fœcunda Britannia mittit,
Lucidus & niger est, leuis & lanissimus idem:
Vicinas paleas trahit attritu calefactus,
Ardet aqua lotus, restinguitur vnctus oliuo.

Audi

Audiferim Solinum: *Gagates in Britannia plurimus, optimúsque lapis, si calorem regerat, nigro gramen, fœnúmque fugat, si ignem nullus fere pondus, vbi flammam concepit, æqua ardet, aleo restinguitur, si post ignem, attritu calfactus applicita detinet.*

Cliueland. *Whitby* succedunt in occasum littora, quibus adiacet Cliueland, à cliuis, (vt videtur, nomine accepto, quos Cliffes nostra lingua vocamus,) Montes enim hîc passim latera trahunt, & vbique saris est cliuosa. In littore autem *Kilton* castrum vinario intclusum sedet, olim inclitæ familiæ Twengorum, quorum patrimonium ad Barones de *Lumley*, Hiltonios, & Daubeneios descendit; huicque ferè contiguum Skelton castrum adsidet antiquæ familiæ Baronum de *Bruis*, qui originem trahunt à Roberto *Bruis* Normanno. Ille duos habuit filios Adam Dominum de *Skelton*, & Robertum Dominum *Vallis Anandiæ* in Scotia, à quo stirps regia Scotorum, Petrus verò *Bruis* quintus ab illo Adamo sine sobole obijt, & sorores hæredes reliquit Agnetem nuptam Waltero de *Falconberg*, Luciam Waltero *Tweng* à quo Baro de *Lumley*, Margaretam Roberto de *Roos*, & Laderinam Ioanni de *Bella-aqua* viris eo seculo magni honoris & existimationis: posteri Walteri de *Falconberg* diu floruerunt, tandem verò per fœminam possessiones ad Guilielmum Neuillum descenderunt, quem bellica virtus illustrauit, & Rex Edwardus III. Comitis Cantij titulo ornauit, eius autem filiæ quas solas suscepit datæ sunt Coigniero, *Bedhowing*, & R. de *Strangwyes*. *Dauby* paulò infetius ad Meridiem sedet quæ à posteris Walteri Tweng ad Latimeros deuenit qui postea Barones Latimeri de *Dauby*, à quibus ad Willoughbæos luculentum patrimonium per nuptias delatum fuit, quod vnà cum titulo Radulphus Neuill primus Westmorlandiæ Comes pecunia (vt dicitur) Georgio Neuillo filio natu minori acquisiuit, in cuius sobole ad nostra vsq; tempora permansisse dignoscitur. Nihil aliud est quod hîc admonem, nisi Barones de *Meinill* nonnulla prædia hoc in agro de Archiepiscopis Cantuariensibus tenuisse, & pro iisdem *Coigneros*, & *Strangwyes* & alios qui ab ijs prognati sunt, ad obsequia, & seruitia militaria Archiepiscopis præstanda astrictos esse. Vtrique ex Prærogatiua, *Regis Angliæ* (Prærogatiuæ verbis vtor) *habebit custodiam omnium terrarum eorum qui de ipso tenent in capite per seruitium militare, de quibus ipsi tenentes fuerint seisiti in dominio suo vt de feodo, die quo obierunt, de quocunque tenuerint per hujusmodi seruitium, etiam tempore ipsi recuperint de Rege aliquid tenementum,*

Kilton. Skelton.

Barones Bruis de Skelton.

Barones Falconberg.

Dauby.

Barones Latimer.

Historia Cantuariensis.

Prærogatiua Reg. 17. Ed. 2.

Wardship.

tum,

tum, ab antiquo de Terona, vsque ad hæreditatem ejusdem hæredis. Excipiuntur tamen hæc feoda & alia Archiepiscopi Cantuariensis, & Episcopi Dunelmensis, *ita ut habeant sokesandi, terrarum suarum, sicut alibi terminat de Rege.*

Magis ad occasum *Gisburge* vbi olim monasterium à R. Bruis fundatum, quod Gualterus de *Hemingford* historicum non ineruditum produxit, & *Stokesley* emporiolum quod ad inclitam familiam de *Eure* iam diu spectauit, nec procul hinc abest *Yarum* ad *Tesam* flumen sub quibus Wharlton castrum Baronum de *Meinell* quod cum vetustate iam colluctatur, & *Horsley* castrum familiæ de *Horbam* longo tempore (vt legi) hæredium conspiciuntur. Gisburg. Stokesley. Wharlton. Horsley.

Interiùs inter montes de Blackamore, præter vagos rivulos, & rapidos torrentes, qui passim conualles sibi vendicant, memorandum nihil occurrit, nisi Pickering Lancastrensis patrimonij oppidum non paruum colli adfixum & veteri castello munitum, ad quod plurimi circumsiti viculi spectant, vnde vulgò Pickering Lith, & *Libertas de Pickering* regio adiacens denominatur. In qua ad Derwentionem Aiton sita est, quæ nomen fecit præclaræ Equitum familiæ de *Aiton* à Dominis de *Vesey* oriundæ, cuius hæreditas per filias inter Edwardum de *S. Iohn*, *Eastros*, & *Cuignieros* partita fuit. Ab Edwardo autem D. *S. Iohn* ad Bromfletos magna portio deuenit, è quibus Henricus creatus erat Dominus Vesey, à quo per filiam titulus ille ad Cliffordos transiuit. Ex altera parte ad quartum à *Pickering* milliare, iuxta *Dow* rapidum fluuiolum Kirk by-Moorside non postremæ sortis mercatus quondam Estoteuillorum possessio, collibus adiacet, vnde nomen impositum. Blackamore. Pickering. Aiton. Kirk-by-Moreside.

Post hæc ad solem occidentem Rhiedall substernitur, vallis læta, amœna, fœcunda, viginti tribus parochialibus ecclesijs ornata, quam *Rhie* fluuius intersecat: *Locus*, vt inquit Newbrigensis, *vastæ solitudinis, & horroris*, priusquam Gualterus *Espec* Cluniacensibus monachis concesserat, & cœnobium fundârat. In hac *Ellerfley* sedet, quod *Ellerton* (si non mihi impono) Beda vocat, vbi Robertus Baro de *Ros* dictus *Fursan*, castrum cõstruxit, iuxtà quod *Reuall* fl. se sub terram condit. Inferiùs ipsi flumini *Riton* adsidet, antiquæ familiæ *Percibalorum* qui *Percyes* vulgò vocantur, antiqua possessio. Indè *Rhine* multorum torrentium aquis secum in Derwentionem euoluit, qui irrigat hac in valle Malton forum frumento, equis, piscibus, & instrumentis rusticis celebratum, Rhiedale. Malton.

celebratam, vbi cæteris castri radices visuntur, quod olim (vt accepi) ad Vescios amplissimos in his partibus Barones spectauit.

Baronis Vescy.

Horum stemma (vt ex Archiuis regijs constat) à Guilielmo *Tyson* deducitur, qui Dominus *Malteus* & *Alnewici* in Northumbria in prælio apud *Hastings* contra Normannos cecidit, Vnica eius filia data fuit in matrimonium Iuoni de *Vescy* Normanno, qui filiam item vnicam reliquit Beatricem, quacum Eustachius filius Ioannis Monoculi nuptias contraxit, qui religiosas ædes regnante Stephano apud *Malton* & *Watton* posuit. Eius enim vxor secunda Domina fuit de *Watton* filia Guilielmi Constabularij Cestriæ. Eustachij ex Beatrice filius Guilielmus è materno vtero cæsus *Vescy* nomen sibi assumpsit & insignia videlicet Crucem argenteam in rubeo scuto. Hic duos progenuit filios Eustachium de Vescy, qui Margaretam filiam Guilielmi Regis Scotorum in vxorem accepit, & Guarinum de Vescy Dominum de *Knapton*. Eustachius pater erat Guilielmi qui Ioannem sine prole defunctum, & Guilielmum rebus in Hibernia gestis clarum progenuit, qui insignia familiæ in auream parmam cum nigra Cruce commutarunt. Guilielmus verò cum legitimus filius Ioannes in bello Wallico obijsset, Regi Edwardo nonnullas in Hibernia concessit terras, vt filius illegitimus Guil. de *Kildare* dictus paternam hereditatem adiret, hæredemque instituit fiduciarium in vsum filij Anthonium Bec Episcopum Dunelmensem sed parùm fidum, de *Alnewic*, *Elsham* in Cantio & alijs terris. Filius autem hic illegitimus prælio Sterlingensi in Scotia occubuit. Reciditque titulus tandem ad Aironorum prosapiam eò quod Guarini Vescy vnica filia Margareta enupta erat Gilberto de *Aiton*. Sed de his satis superque paulò ante iam dictum.

Vescivrum insigna.

Post hanc vallem *Newburgum* cui Guilielmum Neubrigensem rerum Anglicarum scriptorem debemus, & *Bellelanda* vulgò Biland, duo celeberrima monasteria floruerunt, quæ Rogerus Moubraius posuit, & dotauit. Moubraiorum horum familia si qua alia potens, nobilis, & opulenta fuit, & latifundia amplissima cum castellis *Gilling*, *Slingesby*, *Thirsk*, alijsque in hoc tractu possedit. Originem huius prosapiæ si quæris, vno verbo expediam. Cùm Rogerus de *Mowbray* Northumbriæ Comes & R. de *Estotevil* ob perfidiam omnibus possessionibus exuti essent, Rex Henricus primus Nigello de *Albeney* patruo Guilielmi de Albaneio Comitis Arundeliæ iuueni summo loco inter Normannos

Newborrow. Biland.

Moubraiorum familia.

mannos nato, qui Guilielmo Ruſo ab arcu erat, maximam earum partem contulit, iuſſitque vt Rogerus inde filius *Moubraij* nomen aſſumeret, à quo Moubraij illi Nottinghamiæ Comites, & Norfolciæ Duces ſunt procreati.

Deinde ad Auſtrum *Calatervium nemus*, vulgò The Forest of Galtres ſubiacet, arboribus alicubi opacum, alicubi vliginoſa planitie madeſcens: hodie equorum ſolenni curſu in quo victori equo campanula aurea præmio proponitur, celeberrimum. Vix enim credibile, quanta hominum multitudo ad hæc certamina vndique confluat, & quantis depoſitis pignoribus de equorum velocitate concertetur. In hoc nemore Creac cernitur, quod Egfridus Nordanhumbrorum Rex anno 685. cum tribus in circuitu milliaribus S. Cuthberto elargitus eſt, per quem ad Dunelmenſem eccleſiam deuenit. Vix quarto hinc milliari Sherryhutton ſummæ elegantiæ caſtrum à Bertramo de *Bulmer* extructum, & à Radulpho *Neuil* primo Weſtmorlandiæ Comite reſtauratum, inter nemuſcula amœniſſimè ſedet. Cui vicinum eſt *Hinderskell* caſtellum à Baronibus de *Greyſtock* conſtructum.

The Forest of Galtres.

Equorum decurſus ſolennis.

Creac.

Sherryhutton.

Hinderskell.

Poſt montes ad occaſum vbi in planitiem, & lætiores campos regio denuò ſe explicat, Aluertonſhire, vulgò Northallerton regiuncula *Wiske* fluuio irrigata iacet, nomine à Northallerton oppido ſumpto, quod nihil eſt niſi platea longior. Guilielmus Ruſus rex hoc eccleſiæ Dunelmenſi cum agro adiacenti donauit, cuius epiſcopis plurimum debet. Caſtrum enim Guilielmus Comin qui Dunelmenſem ſedem vi occupauit, conſtruxit, nepotique ſuo conceſſit, quod nunc diſparuit, & qui ſubſequuti ſunt epiſcopi, immunitates quaſdam induſerunt. Libro enim Dunelmenſi legitur, *quod Hugo de Puteaco Dunelmenſis epiſcopus, oppidum firmauit, impetrato à rege vt inter vaſta adiacentia, quæ tunc ſparſim per Angliam deſtructi videbantur, hoc ſolum pauperibus habitatoribus habitabile obtineret, quod rex tamen poſtea mandauit reuocari, & ſolo ſumma æquari.* Iuxta hoc, prælium, quod vulgò de Standardo dicunt, factum in quo Dauid Scotorum rex, qui his regionibus ferè ſolitudinem inaudita crudelitate fecerat, tanta ſuorum ſtrage in fugam coniectus erat, vt tum demum iuſtæ iræ parentatum exiſtimarint noſtri. Vere enim hoc in bello effectum, quod Radulphus Epiſcopus dum Anglos oratione ante prælium acueret, dixit: *Multitudo deſpicabilis infelices ipſos eſt imperaturus, de proſperis aduersarios, in aduerſis vulſuros.* De Standardo hoc prælium dictum

North-Aluertonſhire.

Cap. 126.

1137.

Bellum de Standardo.

Hoveden.

dictum est, quod Anglicè vexillum, siue *Standardum* congressi primum Scotorum impetum excepérint, sustinuerint, cosq; demum profligauerint. *Standardum* autem hoc erat, vt in antiquis libris depictum vidimus, currus ingens rotis suffultus in quo malus eximiæ altitudinis infixus, in cuius summo crux eminebat, & infra crucem vexillum appendebat. Signum autem erat summæ expeditionis, & quasi sacra ara existimabatur, planéque idem quod *Carrocium* erat Italis, quod nunquam nisi cùm de summa rerum ageretur, educi licuit.

Carrocium.

Thresk.

In hac etiam regiuncula, Tresk, vulgo Thusk memorandum est, quod olim munitissimum habuit castrum, è quo Regenus Mowbraius seditionis signum sustulit, & Scotorum regem ad patriæ incendium euocauit, cùm Henricus II. consilio parùm sano sibi quodammodo sepulchrum effodisset, filium æquata potestate regem designando. Sed hæc seditio sanguine demum erat restincta, & hoc castrum funditùs euersum. Alia etiam seditionis fax, Henrico Septimo regnante, hîc exarsit, cùm enim vulgus indomitum leue tributum grauissimè ferrent, quod à regni ordinibus imperatum, & Rationales, siue Collectores abegissent, protinùs, vt fœlix temeritas nunquam inuenit modum, in Henricum Percium Northumbriæ Comitem qui prouinciæ præfuit, hoc in loco irruunt, interficiunt, & Ioanne Egremondo duce, arma in patriam, & principem induunt, venim paucos post dies pœnas Reipublicæ graues, & iustas persoluerunt.

Comes Northumbriæ à seditiosis interficitur.

Eboracensis Comites & Duces Hereditarij.

Eboracensis prouinciæ, (post Edricum Saxonem, Guilielmum Mallet, & Esloteuillum vnum & alterum è stirpe Normannica, quos hereditarios Vicecomites fuisse volunt) primus & vnicus Comes erat Otho filius Henrici *Leonis* Ducis Bauariæ & Saxoniæ è Matilde filia Henrici secundi regis Angliæ, qui postea Imperator Augustus salutatus & Otho quartus appellatus. A cuius fratre Guilielmo altero Matildis filio oriundi sunt Duces Brunsuicenses & Luneburgenses in Germania, qui in huius cum Angliæ regibus cognationis argumentum, iisdem insignibus, quibus primi reges Angliæ è sanguine Normannico, duobus scilicet leopardis siue Leonibus aureis in clypeo rubro vruntur. Longo post tempore, Edmundum *Plantagenet* Edwardi Tertij filium Eboraci Ducem instituit Richardus secundus, cuius filius primogenitus Edwardus Dux Eboracensis prælio ad *Agincourt* cecidit. Secundò genitus Richardus Cantabrigiæ

Dunu Brunsuici.

Comes

Comes cupite truncatus Richardum Eboraci Ducem insanpit, cui maternus splendor tantos spiritus euulit, vt regni spe inflatus exitiabile illud bellum inter Lancastrensem & Eboracensem familiam, quo ipse occubuit, concitârit. Sed eius filius Edwardus, deturbato Henrico sexto, regnum tanquam hereditarium obtinuit, Edwardi quarti nomine notus, secundóque suo filio Ducatum Eboracensem contulit, vti Henricus septimus filio suo iuniori, qui postea Henrici octaui nomine in regem Angliæ inauguratus.

Numerantur in hoc Comitatu Paræcia 459. quibus subsunt plurima capella etiam magnis parœciis hac ætate frequentissimè adaugendis.

Richmondshire.

HVius agri pars reliqua, quæ Solstitialem occasum spectat, Richmondshire, siue Richmondshire vocatur, nomine facto à castro quod Alanus Britanniæ Armoricæ Comes extruxerat; cui Guilielmus Normannus victor, hunc agrum qui prius Edwini Saxonis erat, hoc breui diplomate donauit. *Ego Guilielmus cognomine Bastardus Rex Angliæ do, & concedo tibi nepoti meo Alano Britanniæ Comiti, & hæredibus tuis in perpetuum omnes villas, & terras quæ super fuerunt Comitis Eadwini in Eboreshira, cum feodis militum, & aliis libertatibus, & consuetudinibus, ita liberè, & honorificè, sicut idem Eadwinus eadem tenuit. Data obsidione eorum ciuitatis Eboraci.*

Incisis rupibus, & montosa collium eminentia hæc regio ferè tota eminet, quorum conuexa sunt alicubi satis herbida, radicosa, conuallésque non omnino infrugiferas. Metallis verò ipsi plumbo, carbone fossili, nec non ære grauidi. In Edwardi enim quarti Charta, mentio habetur de minera siue fodina cupri, iuxta ipsam Richmondiam vrbem. Sed auaritia, quæ mortales etiam ad inferos agit, in hos montes, nescio an difficiliori enectione deterrita, minùs penetrauit.

Æs, Plumbum, & Carbo fossilis.

Quòd in eorum autem summitatibus, vt quamplurimis lapides nonnunquam fuerint reperti cochleas marinas, & alia ejusmodi

Cochlea lapidea.

reſqrentes, ſi non ſinuum naturæ quinquelia refuſa in omnem terram ſub Noë diluuij certa eſſe indicia, cum Oroſio Chriſtiano hiſtorico indicabo. Sic enim ille ſcribit: *Refuſa ſub Noë in omnem terrarum orbem immiſſoque diluuio, eâm toto orbe contecta, quum ſpatium cœli eſſet ac pelagi: deletum fuiſſe vniuerſum genus humanum, præter octo in arca fidei ſuæ merito ad ſubſtituendam originem reſeruatis, euidentiſſimè veracissimi ſcriptores docent. Fuiſſe tamen etiam illi conteſtati ſunt, qui peruetera quidem tempora, ipſumque auctorem temporum neſcientes, tamen ex indicio & coniectura lapidum quos in remotis montibus concbis & oſtreis, ſcabros, etiam ſæpe cauatos aquis viſere ſolemus, conijciendo dixerunt.*

Proximè Lancaſtrenſes, inter montes adeò vaſtos, ſolitarios, ſqualentia, & muta ſunt omnia, vt quoſdam riuulos hâc reptantes, Helbecks, quaſi riuulos infernales ſiue Stygios dixerint finitimi. Securáque ſunt hoc tractu cubilia capris, damis, & ceruis, qui hîc viſuntur magnitudine ſua, & ramoſis cornibus ſpectatiſſimi.

Helbecks.

Kent flu. iam ſæpè dictus ex his montibus occiduis decidit, primúmque vallem *Wenſedale* gregibus ſatis repletam, mediam ſtringens, dum adhuc fontis vicinia exiguus eſt, ab Auſtro fluuiolo augetur, qui è ſtagno *Semare* tenui alueo emittitur. Ad ipſos verò confluentes vbi tuguriola ſunt pauca, quæ à ponte quo primùm *Vrus* calcatur, *Burbrig* vocant, olim præſidium fuit Romanorum, cuius & reliquiæ hodie ſuperſunt. In colle enim quem à Burgo *Burgh* nunc dicunt, inter alia multa Romanæ vetuſtatis argumenta, non ita pridem eruta fuit Aurelij Commodi Imp. ſtatua, qui vti habet Lampridius, ab adulatoribus BRITANNICVS cognominabatur, cùm Britanni Imperatorem etiam contra eum eligere voluiſſent. Tunc poſita hæc ſtatua videatur, cùm ille immodicus ſui æſtimator, eò vecordiæ proceſſerit, vt Herculem Romanum Iouis filium ſe dici iuſſerit. Eſt enim Herculis habitu effoꝛmata, & dexterâ clauâ armata, cui ſubeſt mutila, & lacunis interrupta hæc inſcriptio.

Wenſedale.

Commodi Imp. ſtatua.

IMP. CAESARI AVGVSTO
MARCI AVRELII FILIO
SENTIS IOVIS AMPLISSIMI
VENTIS PIVS.

Extat

Nappa.

Nappa hodie in Nappa villa præcipua Medcalfarum, quæ numerosissima totius Angliæ familia his temporibus censetur. Christophorum etenim Medcalf virum equestris dignitatis, & familiæ huius primum, trecentis equitibus eiusdem familiæ, & cognominis eodem antiquo stipatum, cùm Comitatus Vicecomes nuper esset, Iusticiarios Assisarum excepisse, Eboracumque deduxisse accepimus. At hanc Romani Glannoventam, siue Glanoventam, quæ præsidio Cohortis Primæ Morinorum à Romanis firmata erat, credam, aliqua me ratio monet, & iubet illa quæ est nominis, & significationis affinitas (vt Vent in inscriptione taceam) vallis enim Wentsedale dicitur, nec eius nominis aliquod in illa flumen (à fluminibus enim valles apud nos denominantur) nisi profluens ille Vent olim dictus fuerit, qui nunc Semare Water appellatur, quod è stagno promanet, cuiusmodi stagna Semare Saxonicè alicubi dicta fuisse obseruaui. Et Glanoventa, siue Glanuenta Ventę ripam Britannicè sonat, vnde etiam littoralis illa Galliæ ciuitas Glanon, cuius meminit Mela, nomen traxisse videri possit, de Glanouenta nihilominus vt comperendinem, & laxior ad deliberandum dies dicatur, ab Antiquitatis Prætore postulo. Hinc citus defertur Vrus, & inter duas rupes, vnde Attleare loco nomen, præceps volquendo deuehitur, non longè à Bolton Baronum de Scrope antiqua sede, & castro, quod Richardus Dominus Le Scrope & Angliæ Cancellarius, sub Richardo secundo maximis impensis construxit. Iamque in Orientem solem se agens, Middelham oppidum adit, cuius honorem, vt in Neuillorum Genealogia legimus, Alanus Richmondiæ Comes fratri iuniori Rinebaldo contulit, cum omnibus terris, quæ ante eorum aduentum ad Gilpatrick Danum spectârunt. Huius è filio Radulpho nepos, Robertus Fitzraph dictus, Wentsedale etiam omnę à Conano Britanniæ, & Richmondiæ Comite dono accepit, & ad Middelham castrum firmissimum excitauit. Sed Roberti huius nepote sine masculâ prole defuncto, Maria filia eius vnica Roberto Domino Neuill enupta, in Neuillorum familiam hanc hæreditatem amplissimam quasi dotale patrimonium suis nuptijs transtulit.

Nobilissima familia.

Glanoventa.

Glanon Galliæ.

Bolton castle.

Baronus Le Scrope

Middelham.

Dominus de Middelham.

Vrus deinde, postquam paucula permensus fuerit milliaria, Iruis siue Ioruallense monasterium, nunc in ruinas redactum, posteà Masham respergit, quæ Baronia fuit Scroporum de Masham, qui vt è stirpe Scroporum de Bolton progerminarunt, ita

Masham.

denuò in eandem coniugio insiti fuerunt. Ad alteram autem fluminis ripam, sed magis introrsum *Snath* sedet Baronum de *Lumner* primaria habitatio, qui clarorum natalium ortum duxerunt à Georgio *Neuill* filio minori Radulphi *Neuill* primi Comitis Westmorlandiæ, qui filio hunc titulũ cum possessionibus emit, cùm antiquior *Lumnerorum* familia in fœminis desijsset, perpetuáq; successione ad nostra vsque tempora floruerunt, cùm masculâ prole deficiente, lautissima hæreditas inter quatuor sorores erat diuisa, quæ in *Percyorum*, *Cecilierum*, *D'auersorum*, & *Corywallis* familias enuptæ fuerunt. Nec alios locos hac in parte memoratu dignos præteruehitur *Vrus* præter *Tanfeld* habitationem olim *Germegauorum* equitum auratorum, à quibus ad Marmionios descendit, qui Baronum dignitate censebantur, quorum vltimus filiam reliquit vxorem secundam Ioannis Domini *Grey* de *Rotherfeld*, cuius duo liberi adsumpto Marmionum nomine matri successerunt, altérque vnicam filiam & hæredem reliquit Elizabetham coniugem Henrici *Fitzhugh* Baronis incliti.

Snath.
Barones Lumner.

Tanfeld.
Barones Marmion.

Swalam deinde à celeritate (vt author est Th. Spottus) sic dictum magno aquatum assultu influentem accipit *Vrus*, qui etiam ex occiduis montibus vix quinque mille pass. supra *Vri* fontes in ortum procurrens, valle patenti primum deuehitur, quæ inde Swaldale nominatur, satis illa quidem graminosa, sed syluis indigã. Inde Richmondiam, vulgò Richmont, primariam regionis vrbem exiguo mœniũ circuitu inclusam, sed productis ad tres portas suburbijs satis frequentem perfundit, quam Alanus primus Comes contra Anglorũ & Danorum impetus, quos Normanni hæreditate spoliârunt, mœnibus & castro præmuniuit, cùm Gilling villæ siue *Maurrio* suo proximo minus confideret. Erat enim villa illa *Gilling* religione magis sancta, quàm munitione firma, ex quo, in hac (quam Beda *Getbling* vocauit) Oswius Nordanhumbrorum Rex hospitis insidijs interfectus fuerat, cuius ad cædẽ expiandam ædificatum erat monasterium, quod in summo honore etiã à Saxonibus nostris habitum. Magis ad Septentrionem *Rauenswath* castrum se ostendit, quod Barones suos *Fitz-Hugh* dictos ex antiqua Anglorum stirpe habuit, qui loci Domini fuerunt ante Normannorum victoriam, & claruerunt vsq; ad Henrici VII. tempora magnis possessionibus ex nuptijs cum hæredibus familiarum illustrium de *Furnaux*, & *Marmion* locupletati, quæ ad *Fienes* Dominos *D'acres* in Austro, & *Parres* per duas sorores tandem obuenerunt.

Richmond.

Gilling.

Rauenswath.
Barones Fitz-Hugh.

Tribus

Tribus infrà Richmondiam mill. pass. *Swala* vetustam illam vrbem præterfluit, quam Ptolemæus, & Antoninus CATVRACTONIVM & CATARRACTON dicunt, Beda autem *Catarracton*, & alibi *Vicum iuxta Catarractam*, vnde à Catarractis nomen illud inditum existimo, cùm Catarracta iuxta sit. Occursantibus enim scopulis per dirupta aquis confractis ruit hîc potiùs quam fluit *Swala*. Et cur ille *Vicum* iuxta *Catarractam* diceret, si ibi non esset fluminis Catarracta? Vrbem illis temporibus celeberrimam fuisse, ex Ptolemæo colligatur, quòd ibi cœlestis obseruatio facta fuerit: nam & Magnæ Constructionis libro 2. cap. 6. Parallelum quartum & vigesimum per Britanniæ Catarractonium describit, distaréq; ab Æquatore partibus LVII. facit, at in Geographicis longissimum diem horis XVIII. Æquinoctialibus definit, vt iuxta suum ipsius [illegible] LVIII. partib. distet. Hodie verò, vt inquit ille, *magnum nil nisi nomen habet*. Vicus enim est pertenuis, *Catarrick*, & Catarrichbridge dictus, notus & suo ad prætoriam illam Romanorum viam situ, quæ hîc flumen transit, & rudetis hinc inde dispersis, quę nonnullam vetustatis faciem præ se ferunt, præsertim ad *Ketterickwart*, & *Burghals*, quæ sunt à ponte paulò remotiora. Quid olim à Pictis & Saxonibus pertulerit, cùm illi omnes Britanniæ vrbes ferro & flamma fœdarent, nihil certi habemus; confirmato autem Saxonico imperio, floruisse videtur, (licèt Beda vicum vbique vocet,) donec anno salutis DCCLXIX. ab Eanredo, siue Beanredo tyranno, qui Nordanhumbrorum regnum connulsit, incensa deflagrauit. Sed & ille statim miserè incendio periit, & Catarractonium è cineribus emicuit, Septuagesimo enim septimo pòst anno, Etheldredus Rex nuptias cum Offæ Regis Merciorum filia hîc celebrauit. Nec diu tamen rebus integris stetit, Danica etenim vastitate, quæ subsecuta est, prorsus corruit.

Cunningtonum. Catarracton. Catarrick-bridge.

Longo inde tractu, nec inoffensus *Swale* suas ducit aquas non ita procul ab Hornby familiæ de *S. Quintino* castro, quod ad *Coquieros* posteà descendit, præterque læta pascua, & rusticanas villas nihil vidit, nisi *Bedall* ad alium riuulum influentem, quæ Regis Edwardi Primi temporibus Barones suos Brianos *Fitz-Alan* antiquæ nobilitate florentes iactat, vtique à Ducibus Britanniæ & Richmondiæ Comitibus ortos, verùm defectis masculis hæreditas ad *Stapletones*, & *Greiei* de *Rotherfeld* per filias delata fuit.

Hornby. Bedall. Barones de Bedal.

Iam *Swale* Richmondiæ agro relicto, propiùs ad *Ousam*, siue *Vrum* accedit, vbi Topcliffe Perciorum primariam sedem inuisit, Topencliffe Marianus vocat, qui Northumbriæ ordines ad parendum Eldredo Visisaxoni Edmundi fratri, anno reparatæ salutis 949. iureiurando interposito se illic obstrinxisse scribit. Ad ipsos verò fluminum confluentes Mitton sedet villula parua, sed non parua cæde signata. Scoti enim anno 1319. cùm pestis Angliam ferè exhausisset, huc vsque populabundi progressi, non exiguam sacrificulorum nostrorũ & rusticorum manum, quam Eborac. Archiepiscopus sub signis eduxerat, facilè profligârunt.

Topcliffe.

Mitton.

Sed, vt pedem referamus. A Catarractonio ad XII. mill. LEVATRAS oppidum statuit Antoninus, in quo Exploratorum numerum sub suo præfecto excubias egisse meminit Notitiarum Liber. Has fuisse in aspero illo saxeto inde patria lingua Stanemoræ dicto, quòd longiùs in occasum solstitialem vsque ad Tesis fontes procedit, non dubito. Et iuxta *Bowes*, siue *Bough* viculum ad ipsam Prætoriam viam fuisse, distantia credi postulat. Et quî non credatur? cùm Romanæ vetustatis monumenta hîc ad Bowes fuerint effossa, vnáque & altera Romanorum Inscriptio in ecclesiola extet. Quamuis hodie nulla re æquè sit celebrandus, quàm quòd præclaræ & equestri familiæ de *Bowes* nomen impertijt, quæ in difficilimis temporibus egregiam Principi, & patriæ contra seditiosos nauauit operam. *Lenatras* verò fuisse *Maiden castle*, quod superiùs est ad ipsam etiam viam, vt credam adduci non possum, cùm & distantia refragetur, & tantùm collis sit fossa incinctus, in quo nulla planè ædificiorum indicia, omniáque circumcirca sunt solitaria, nisi quod sit Nosocomium exiguum in ipso saxeti medio, & ad ipsum Crux lapidea, nos Rerecrosse, Scoti *Reicrosse*, id est, *Regiam crucem* vocant, in ipso agrorum confinio. Quam quasi lapidem Angliæ & Scotiæ terminalem positã fuisse prodit Hector Boëtius Scotus, cùm Guilielmus primus Cumbriam ea lege Scotis permisisset, vt clientelari iure à se tenerent, & nihil quod Normannico imperio fraudi esset, molirentur.

Lenatras.

Bowes.

Maiden-castle.

Spittle vpon Stanemoore.

Rerecrosse.

Comites Richmondiæ.

Comites Richmondiæ fuerunt multi pro principum fauore, & ex varijs familijs, quos suã tamen serie, quam possumus accuratè & perspicuè subijciemus. Alanus Rufus Comes Britanniæ Armoricæ. Alanus Niger frater eius. Stephanus Comes Britanniæ frater eius. Alanus Comes Britanniæ, filius Stephani. Conanus Dux Britanniæ filius eius. Galfridus *Plantagenet* filius Henrici

rici secundi regis Angliæ qui Cõstantiam filiam vnicam Conani primò duxit, Arthurus filius eius à Ioanne Rege Angliæ sublatus. Guido Vicecomes Thoarensis cui Cõstantia secundò enupsit. Ranulphus tertius Comes Cestriæ cui Constantia tertiò nupta. Petrus de *Dreux* siue Druidensis, regio Francorum sanguine oriundus, qui Aliciam vnicam Constantiæ filiam è Guidone Thoarense susceptam duxit. Petrus de *Sabaudia* auunculus Æleonoræ vxoris Regis Henrici tertij. Ioannes Dux Britanniæ, filius Petri de *Dreux*. Ioannes Dux Britanniæ filius eius. Ioannes filius eius. Arthurus filius Ioannis, Ioannes de *Gaunt* Dux Lancastriæ, qui Comitatum Richmondiæ cum rege pro alijs terris commutauit. Ioannes Dux Britannię Comes Montis Fortis & Richmondiæ. Ioannes Dux Britãniæ gener regis Edwardi III. Radulphus Comes Westmorlandiæ. Ioannes Dux Bedfordiæ. Humfredus Dux Gloceſtriæ, Comes Richmondiæ, Edmundus frater vterinus Henrici VI. Henricus filius eius postea Rex qui Henricus VII. dictus, & dum ille exularet, Richardus Dux Gloceſtriæ, Georgius Dux Clarentiæ, qui non Comes sed Richmondiæ Dominus appellatus. Et Henricus filius *vterinus* Henrici Octhui Dux Richmondiæ à patre institutus. *Dux Richmondiæ.*

Continentur in hoc agro Paræciæ magna prater sacella 104.

EPISCOPATVS DVNELMENSIS.

EPiscopatus Dunelmensis, vulgò the Bishoppick of Durham, siue Duresme, Eboracensibus ad Septentrionem confinis, in trianguli specieni efformatur, cuius apex ad Occasum coëuntibus ibi Septentrionali limite & *Tesa* fontibus figuratur. Laterum alterum quod Meridiem spectat, continuo *Tesa* decursu terminatur; alterum, quod Boreã intuetur, primùm breui ab apice linea ad *Derwentum* flumen; inde *Derwento* ipso, & *Tina* flu. cùm *Derwentum* admiserit, describitur. Basim verò trianguli, quæ ortum respicit, ora maritima affingit, quam magno fremitu Oceanus Germanicus grauissimè diuerberat.

Quà in apicem coarctatur, campi sunt nudi, sylvæ raræ, colles glabri, sed non sine ferri venis, convalles autem satis graminosæ. Anglię enim Appennibus, quem dixi, hunc angulum intersecat. Ad Orientalem autem partem, siue trianguli basim, vti etiam ad latera, cultura terra est perquàm grata, redditúsq; cum agricolarum labore contendunt, pratis, pascuis, aruis distincta, oppidis passim consita, & carbone fossili quo pro ignis alimento plurimis in locis vtimur, copiosa. Carbonem hunc aliqui bitumen terrenum nigrum, alij Gagatem, alij Thracium lapidem esse volunt, quæ omnia eandem rem esse probauit magnus ille in rebus Fossilibus philosophus Georgius Agricola. Certè hic noster nihil aliud est quam bitumen calore sub terra induratum, & excoctum. Bituminis enim odorem reddit, & si aqua aspergatur, acrius, & luculentius ardet, an verò oleo extinguatur non sum expertus. Si verò obsidianus lapis apud nos sit, illum, esse credam qui alijs Angliæ locis reperitur Canol Cole vulgò appellatur: est enim durus, splendidus, leuis, & assulatim subsciscilis, accensúsque citò ardet. Sed hæc illis qui naturæ penetralia penitius rimantur relinquamus.

Sea Cole.
Carbo fossilis.

Obsidianus lapis.

Canol Cole.

Totam hanc regionem cum alijs etiam vicinis *S. Cuthberti terram*, siue *patrimonium* vocant in suis scriptis Monachi. Sic enim vocarunt illi, quicquid ad Dunelmensem spectauit Ecclesiam, cuius Cuthbertus quasi patronus habetur, qui in prima Saxonicæ Ecclesiæ infantia Lindefarnensis Episcopus vitam tanta sanctitate, & integritate transegit, vt inter Diuos relatus fuerit. Regésque nostri, & proceres, quòd tutelarem illum fuisse Diuum contra Scotos crediderint, non solùm eius corpus deuoti sæpenumerò inuiserint, quod integrum incorruptúmque durasse persuaserunt scriptores; sed etiam ampliss. ma latifundia donarint, & plurimas immunitates irrogarint. Egfridus Rex magnos reddidit in ipsa vrbe Eboraco, *Crucem*, quam dixi, & Luguballiam ciuitate ipsi Cuthberto viuo dedit, vt est in historia Dunelmensi. Alfredus Rex, & Guthrunus Danus, quem ille Nordanhumbris præfecit, *postea totam inter* Were *flu. &* Tinam (libri antiqui verbis vtar) *Cuthberto, & in eius ecclesia ministrantibus perpetuæ possessioni tuta largiti sunt, ex qua illis ne inopia laborarent, vitæ subsidia prouenirent, præterea eius ecclesiam totum profugis locum refugij constituerunt, vt quicunque; quamlibet de causa ad eius corpus confugerit, per integram septem dies nulla vnquam occasione infringendam habeat.* Edwardus, Athelstanus Reges, & Cnuto,

S. Cuthberti patrimonium.

Cnuto, siue Canutus Danus, qui nudis pedibus ad Cuthberti tumulum accessit, has leges & libertates non modò confirmarunt, sed etiam auxerunt: nec minùs Gulielmus Normannus, à cuius statim tempore Comitatus Palatinus iudicatus est, Ed Episcopi tanquam Comites Palatini sigillo insculpserunt armis tem cataphractarium phalarato equo insidentem altera manu gladium vibrantem, altera insignia Episcopatus prætendentem cum Inscriptione *Crux veritati Comes*, Iuraque sua regalia habuerunt Episcopi, adeò vt proscriptorum bona illis non regi cederent, & ipsa plebs immunitatibus elata merere in Scotia sub rege recusarit. Dicebant enim (historia Dunelmensis pro me loquetur) *se esse Haliwerfolkes, & terras suas tenere ad defensionem corporis S. Cuthberti, nec debere se exire terminos Episcopatus, scilicet vltra Tinam & Teisam pro rege, vel episcopo.* Verùm Edwardus primus has libertates primus præcidit. Cùm enim ille se tanquam arbitrum honorarium inter Antonium Beccum episcopum, & Priorem, de possessionibus inter se acriter digladiantes interponeret, nec illi ex eius arbitrio facerent, *seisiuit* (inquit author meus) *libertatem Episcopatus in manum suam, & ibi remota sunt mallea, & libertas in multis lesa.* Iura tamen sua postea recuperauit ecclesia, illæsáque tenuit vsque ad Edwardum VI. cui, dissoluto Episcopatu, omnes eius redditus, & libertates, ordines in Parlamento concesserunt. Sed statim Maria Regina eadem authoritate hanc constitutionem refixit, & omnia sarta tecta ecclesiæ restituit, quibus hodie gaudet. Nuper enim Iacobus Pilkintonus Episcopus DIVAM ELIZABETHAM de bonis Caroli *Neuilli* Comitis Westmorlandiæ, & aliorum in hoc agro proscriptorum, qui in patriam bellum nefariè mouerant, in ius vocauit, causámque persequutus esset, nisi authoritas Parlamentaria intercessisset, & pro eo tempore (sic se habent verba) Reginæ adiudicasset, quòd impensis suis maximis cum episcopum, tum Episcopatum è seditiosorum faucibus eripuisset. Sed his omissis ad locorum descriptionem iam stilum promoueamus.

Comitatus Palatinus.

Sigillum Comitum Palatinorum.

Flumen quod meridionalem huius agri partem vellat, Latinis *Teisa* & *Teisa*, vulgò Tees, Polidoro Italo, cui fuit Italiæ Anthesis animo vberrabatur, sine vlla ratione *Tibesis* dicitur, Ptolemæo Tivas & Tvaris appellari videtur, apud quem tamen Librariorum incuria suo loco exulare existimo. Cum enim Tvarin & Tvaam in remotiore Britanniæ parte, vbi Scoti nunc agunt,

Tees & Tvesis.

ille

ille statuerit: & hæc regio *Tesi & Tina* includitur, si in veterem Geographum Criticus esse ausim, postliminiò huc in sua loca reuocarem, & cum bona, vti spero, Scotorum venia, qui nulla habent flumina, quibus hæc nomina verè asserant. TESIS è saxeto illo Stanemore erumpit, raptísque secum multis vndiq; torrentibus, per rupes fluens, è quibus ad *Egleston* marmora cæduntur, primum *Bernardcastle*, id est, *Bernardi castrum* pulsat, à Bernardo *Balliolo* Ioannis Ballioli Scotorum Regis abauo constructum, & denominatum. Verùm Ioannes ille Balliolus quem Edwardus primus Scotiæ regem declarauerat, illud amisit cum alijs in Anglia possessionibus, quòd fidem Edwardo datam prodidisset. Quo tempore rex Antonio Dunelmensi episcopo infensior *hoc castrum* (vt habet liber Dunelm.) *cum pertinentijs ab eo abstulit, & Comiti de Warwicke contulit*, Herks, & Hertnes *Roberto Cliffordo*, Kewerston *Galfrido de Hertipole, quæ Episcopus habuit ex foris-factura I. de Balliolo, R. de Bruis, & Christopheri de Seton.* Sed paucis post annis Lodouicus de *Bellomonte* Episcopus regio Francorum sanguine natus, sed literarum vt scribitur, omnino expers, de hoc castro, & cæteris possessionibus litem intendit, causamque obtinuit, lata in hæc verba sententia, *Episcopus Dunelmensis debet habere foris-facturam guerrarum infra libertates Episcopatus, vt rex habet extrà.*

Barnard castle.

Non quinque hinc mill. pass. abest paulò remotius à Tesi Stanthorpe, quod & *Stanthorpe*, i. *vicus Saxeus*, dicitur, oppidulum mercatorium, vbi Collegiata erat ecclesia *Neuillorum*, & opus, & tumulus. Huic contiguum est Raby, quam Cnuto siue Canutus Rex Danicus ecclesiæ Dunelmensi, vnà cum circumuicino agro & Stanthorpe *liberè in perpetuum possidenda donauit. A quo tempore* (vt habet author meus) *familia Neuillorum, suis de* Noua villa Raby *de ecclesia tenuit reddendo quatuor libras, & cervum quotannis.* Stemma enim illi à Waltheofo Northumbriæ Comite, è cuius progenie cùm Robertus *filius Maldredi* Dominus de *Raby* filiam Galfredi *Neuill* Normanni duxisset (cuius auus Gilbertus *Neuill* Regis Guilielmi primi Admirallus fuit) posteri Neuillorum nomen asciuerunt, & in familiam longè potentissimam succreuerunt, qui castrum admodum spatiosum hîc erexerunt, quod eorum prima, & præcipua sedes erat.

Raby castle.

Neuillorum familia.

Tesis inde lapsus per Sockburne antiquæ, & nobilis familiæ de *Cogniers* domicilium, propè Derlington frequens forum agitur, quod *Seir filius Vlfi* Saxo, impetrato ab Etheldredo rege venia,

Derlington.

venia, eccesiæ Dunelmensi donauit, Hugóque de *Puteano*, siue *Pudsey* templo, & ædificijs exornauit. In huius agro tres sunt miræ profunditatis putei, *Hellkettels* vocat vulgus, id est, *Inferni caldaria*, quia per antiperistasin calescat in illis aqua. Prudentiores haustâ terræ motu tellure subsediſſe credunt, & probabiliter quidem. Legimus enim in Chronicis de *Tinmouth*. *Anno Domini* 1179. *in Natali domini apud* Oxenhall *in territorio de Derlington, in episcopatu Dunelmensi, eleuauit se terra in altum ad similitudinem procere turris, & mansit ab illâ die quasi immobilis vsque ad vesperam, & tunc cecidit tam horribili strepitu, vt vicinos terruit omnes, & absorbuit eam tellus, & fecit ibidem puteum profundum, qui est ibi in testimonium vsq; in hodiernum diem.* Illos autem subterraneos habere meatus, & exitus Cuthbertus Tunstallus Episcopus primus deprehendit, reperto in *Tesi* anſere, quem signatum in horum maiorem experiundi gratia demiserat. Post *Derlington* nulla quæ melioris sunt notæ oppida adposita habet *Tesis*, sed viridantium camporũ margines, & rusticanas villas flexuoso meatu lambens, tandem amplo ostio in Oceanum se ejicit, vnde Trianguli basis ad oram maritimam inchoatur.

Hell kettels. Putei profundi.

Barones Sur-Teisdelli, i. super Tesim ad hunc olim fluuium.

Littus hinc in Septentriones decurrit vno & altero tantùm amniculo interscissum, iuxta *Gretham* vbi egregium Hospitale posuit Robertus Dunelmensis Episcopus cùm accepisset loci *Manerium* dono Domini Petri de *Monte-forti*. Et inde promontoriolo solùm vno prominet vix septem supra *Tesis* ostium milliaribus, cui Hartlepole emporium celebre, & statio fida, situ percommodo insidet. Hoꝛteu Beda vocare videtur (quod Huntingdonensis *Cerui insulam* interpretatur) vbi Heiu mulierem religiosam monasterium olim fundâsse memorat: si Hoꝛteu non sit potius territorioli illius nomen, quod Dunelmensis libet innuit, & Hoꝛtneſſe alibi appellat, quòd in mare longiùs procurrit. Ab hoc per xv. mill. pass. littus continuum sparsim oppidis redimitum grata facie nauigantibus arridet, donec Vedræ fluminis se aperit, sic enim Ptolemæo nominatur, qui Bedæ *Wirus*, Saxonibus Hoꝛ, & nobis *Were*. Hic in ipso trianguli apice, parte scilicet regionis ad occasum extrema, è duobus riuulis *Kellhop*, & *Burnhop* coalescit, qui vbi in vnum coierint, hoc nomen assumit, & in orientem properat per vasta ericeta, magnæ Episcopi viuaria, & *Witton* castellũ Dominorũ de *Euers*, qui antiquæ sunt in hoc agro nobilitatis, vtpote à Dominis de *Chaurering*, & *Warkworth* nati, & à *Vescijs* & *Aitonis* Baronibus per filias oriundi

Gretham.

Hartlepole.

Promontorium in nostra lingua Neſſe dicitur.

Vedra fl. Were.

Witton. Barones d'Euers sive de Eure. Vide 292. 343. & 558.

orundi bellicæ virturis gloria clari, quod Scotia testetur. *Kettus* enim oppidulum in Scotia vlteriori Edwardus primus illis ob operam egregiè nauatam dedit, & Henricus VIII. patrum memoria Baronum titulo illustrauit. Inde *Vedra* decurrit crebrò eminentibus saxis interpolatus, quibus si aqua infundatur parúmque misceatur, falsam imbibit qualitatem. Post pauca milliaria *Gaunlesse* fluuiolum ab Austro admittit, vbi ad ipsos confluentes æditiori tumulo imponitur *Aukland* à quercubus (vt Græciæ *Sarron*) denominatum, quod turritas Episcopi ædes ab Antonio Becco magnificè restauratas, pulcherrimumque pontem prætendit, quem Gualterus *Skirlaw* Episcopus, circa annum 1400. construxit, qui has ædes etiam adauxit, & ad *Yarum* Tesim ponte coniunxit. Hinc in Septentriones *Vedra* iter flectit, vt diutiùs hunc agrum irriget, statímque in modici collis supercilio, antiquæ vrbis non morientis, sed plusquam mortuæ reliquias suspicit, quam Antoninus VINOVIVM, Ptolemæus BINOVIVM dixit, apud quem ita suo loco exturbatur, & alio quasi sub axe locatur, vt semper delituisset, nisi digitum intendisset Antoninus. *Bincheſter* nobis hodie vocatur, vnóque tantùm & altero tuguriolo constat; vicinis tamen tum rudetis, tum Romanorũ nummis sæpiùs effossis notissimum, quos Bincheſter penies illi vocant. Nec aliud de illa legi, quàm quod liber noster memorat Northumbriæ Comites ab ecclesiæ dominio, hanc cum alijs villis abripuisse, cùm sacra illa auri fames etiam sacras ecclesiæ facultates deglutiret.

Aukland.

Vinouium.

Bincheſter.

Branſpeth castrum inter consurgentes colles in altera Vedræ ripa apparet, quod à Bulmeris constructum filia Bernardi Bulmeri vnica Galfrido Neuillo nuptijs coniuncta, Neuillorum familiæ cum alijs possessionibus adiunxit. Mox *Vedra* quasi insulam molitura, primariam regionis vrbem colli impositam vndique ferè circumluit, vnde nomen Dunholm à Saxonibus inditum. Collem enim, vt ex Beda colligas, Dun, & insulam amnicam Holme dixerunt. Ex hoc DVNELMVM fecerunt Latini, sed vulgus Durham corruptissimè vocat. Situ quidem æditiori & sanè munitissimo, spatio tamen non magno, ouali quodammodò forma flumine ab omni parte nisi à Septentrione circumfunditur, & mœnibus armatur: Ad australem partem ferè quà flumen se reducit, cathedralis ecclesia surgit pyramidibus & sacra turre conspicua, in medio eminenti tumulo imponitur castrum quodammodo inter-medium inter duos pontes è saxo, quibus flumen

Branſpeth caſtle.

Dunelmum. Durham ſine Dunelme.

Dunelmo hinc ad Orum, illinc ad occasum confungitur; à Tesa ad Septentriones patet forum S. Cuthberti cernitur ecclesia, vnde in Aquilonem prosenditur suburbium longius inter fluvios circumductum, vti alia vtrinque vtera flumen quæ ad plateas ducunt, & in singulis sua est seorsum ecclesia. Originem autem non admodum antiquam habet. Cùm enim Lindisfarnenses monachi bellorum calamitate à Danis exagitari, incerti sedibus, cum Cuthberti sui reliquijs vagarentur: lite tandem oraculo, sic credere libet, admoniti circa annum salutis 995. consedêrunt. Sed rem accipe ex authore meo Dunelmensi. *Comites sanctissimi patris Cuthberti corpus vniuersus populus in* Dunholmum, *locum quidem natura munitum, & non facilè habitabilem venit, quem densissima vndique sylua totum occupauerat, tantùm in medio erat planities non grandis, quam arando, & seminando excolere consueuerant, vbi Episcopus Aldwinus non paruam de lapide ecclesiam pastea construxit. Igitur prefatus Antistes totius populi auxilio, & Comitis Northanhumbrorum Vthredi adiutorio totam extirpauit syluam succidit, ipsumque locum breui habitalem fecit. Denique à flumine Coquedo vsque Teisam, vniuersa populorum multitudo tam ad hoc opus, quàm ad construendam pastmodo ecclesiam prompto animo accessit: & donec perficeretur, donec insisteret non cessauit. Eradicata itaque sylua, & vnicuique suam sortem distributis, præsul antedictus amore Christi, & S. Cuthberti feruens, honestum, nec paruo opere inchoauit ecclesiam, & ad perficiendum omni studio intendit.* Hæc ille.

Non multis pòst annis Angli illi, qui Normannicum imperium æquis oculis intueri non poterant, loci ingenio freti, in belli sedem elegêrant, negotiúmque non parum Guilielmo Normanno facessêrunt. Scribit enim Guilielmus Gemmeticensis. *Concesserunt in partem Comitatus aquis, & syluis inaccessibilem, firmissimo valle erigentes castrum quod* Dunholmum *circumparant, ex quo diuersos crebrius euagantes excursus, aliquando ibi delaturum Swani Danorum regis aduentum præstolantes.* Sed rùm res ex sententia non cecidisset, fuga illi sibi consuluêrunt, Dunelmúmque adiens rex Guilielmus multis ad ecclesiasticæ libertatis firmamentum indultis priuilegijs, castrum de quo dixímus, in eminentiori colliu parte exstruxit, quod postea in Episcoporum habitationem cessit, cùm Episcopatus vacaret, veteri instituto Cuthberti Mausoleo appendi solebant.

Cùm hoc castrum ita structum esset, Guilielmus Malmesburiensis, qui sub id tempus viuebat, ita hanc urbem declarat,

bit.

Dunelmi quæ fecerit ad eorum vtilitatem pertinentia, &c. nulli alteri
subiacentes, & libere sine vllo impedimento, & præcepta regum, quæ
ad eorum vtilitatem hactenus fecerunt, custodiant, & inposterum custo-
diant, ad vsus pedis Castelli de suis mensis piscibus præferentes. Ista Be-

dem ferè tempore, vt habet vetustus ille liber, Guilielmus de Sto-
velpho Episcopus qui monachos hîc demùm congregauit (eo-
rum enim claustra Danus vbique subuerterat) demolitus illa ve-
tustissima ecclesia, quam Aldwinus ædificarat, aliam meliori opera incœ-
pit, quam Radulphus successor perfecit, nouámque posteà fa-
bricam Nicholaus Ferrabam Episcopus, & Thomas Melsonus
Prior anno Christi 1242. adiecerunt. Radulphus autem ille
Episcopus (vt tradit historicus noster) loricam inter ecclesiam, & ca-
stellum quem multa decorauerat habitacula, in patenti campi vbique
planitiem, ne vel ex sordibus conuaminatio, vel ex ignibus ecclesiam at-
tingerent pericula. Vbera etiam hinc natura munierat, muro reddidit
munitiorem, & augustiorem, à cancello ecclesiæ ad aream vsque castelli
per dulcia morum construxit longitudine, qui iam vetustati sensim ce-
dit, nec hostilè vnquàm, quòd acceperim, vim sensit. Cùm enim
Dauid Brussius Rex Scotorum ad Beauparke vsque, siue Bere-
parke, (viuarium est illud suburbanum) ferro, & flamma sæuis-
set, (Edwardo III. Caletum Galliæ obsidente) Henricus Percius, & Guilielmus Zouchæus Archiepiscopus Eboracensis cum
cum vltuariis suorum cohortibus, se Scotis obiecerunt, & ita ani-
mosè aggressi sunt, vt primam & secundam aciem capto rege,
ad internecionem ferè cecîderint, tertiámque in eum timorem
coniecerint, vt citatissimo, quàm potuerant, agmine fugerint,
nec præruptissima loca pauori, donec in sua se recepissent, obsti-
terint. Nobilis hæc illa pugna est, & inter multas memorandæ
Scotorum strages, (quam prælium ad Nevilli Crucem nostri vo-
citant.) Nobilissimis enim Scotorum in hoc casu, & Rege cap-
to, multos agros in confinio nostris cedere, & plurimas arces
dedere coacti fuerunt. Sed hæc de Dunelmo satis, cui si placet,
cum Nechami disticho valedicam;

Arce, situque loci nunquam Dunelmia falsar,
Quæ fuerat sanctæ religionis apex.

De Monachis electis, Prebendarijs xx. Archidiacono, quo-
rum substitutis, & de Prioris nomine in Decani dignitatem muta-
to, quam nunc gerit Tobias Matthæus Theologiæ Doctor præ-
stantissimus, in quo cum pietate doctrina, cum acumen certant, nihil est quod ego scribam, cùm sint recenti memoriæ, &

cuiuis

Bereparke.

1346. Prælium ad Nevills crosse.

quitis notissimæ. Longitudinem gradus unius scrupulorum sexaginta, latitudinem verò gradus unius scrupulorum duorum esse debitam habet.

Sub Dunelmo, ne hoc omittam, ad orientem egregium admodũ cernitur Nosocomium, quod Hugo ille de *Puteaco* Episcopus opulentissimus, & momentaneus Northumbriæ Comes *Leprosis* (ut habet Neubrigensis) *indulgentiæ profusa quidem, sed tamen ex parte minùs honesta largitione cõstruxit. Alieni quippe iuris non modicum huic devotioni per potentiam applicans, dum propria sufficienter impendere grauaretur.* Attamen ad senagesta quinq; leprosos (præter sacrificos) alendos prouentus satis opimos assignauit.

Shiburne.

Rectiori hinc lapsu in Septentriones *Wedra* suas aquas ducit per *Finchale*, vbi, Henrico secundo regnante, Godricus vir antiquus, & Christiana simplicitate, totus deo defixus solitariam vitam egit, & peregit, eodem loco sepultus, quo (vt habet Guil. Newbrigensis) *valeras præcumbere, vel ægrum decumbere consueuerit.* Qui tantam sui admirationem hac sancta simplicitate excitauit, vt eius memoriam ecclesiolâ R. frater opulenti illius Episcopi Hugonis de *Puteaco* honorârit. Inde *Wedra* defertur per *Lumley* castrum viuario inclusum, sedem Lumleiorum vetustam, quibus genus est à Liulpho viro in hoc tractu summæ nobilitatis sub Rege Edwardo *Confessore*, qui Aldgitham filiam Aldredi Comitis Northumbriæ duxit. Horum Marmaducus matris insignia sibi ascinit, cuius iure opimam Twengorum hereditatem adierat, scilicet baltheum, vel fasciam rubram inter tres virides Psittacos in clypeo argenteo, cum antea Lumlæi primo loco gestassent, quæ nunc postponunt, Psittacos seu argẽteos in parma rubra. Filia enim illa & hæres Marmaduci *Twengi* Domini de *Kilton*, Radulphus verò Marmaduci illius filius primus Baro de *Lumley* à Richardo 11. creatus erat, quo honore Ioannes ab eo nonus hodie gaudet, vir nobilissimus mihi ob singulatem in me humanitatem semper colendus, & concelebrandus.

Finchale.

Lumley.

Lumleyorum familia.

Insignia Twengorum & Lumleiorum.

E regione non procul ab altera fluminis ripa sedet Chester vpon the streete, id est, *mansio ad viam publicam*. Conceaster Saxonibus dicta, vnde Cocacestrvm ego iudicarim, in quo Alam pontam Abortum Romanis temporibus stationem ad lineam (vtinquit) valli habuisse memorat liber Notitiarum. Pauculi enim milliaribus à Vallo, de quo postea dicendum, abest Lindisfarnensis Episcopi cum Cuthberti sui corpore Danica in Scotiam expulsus, in hoc opidum à deliturans. In cuius memoriam

Chester vpõ the streete.

Conderetum.

dimensum est cum Egelricus Episcopus Dunelmēsis eccles. eò loci fundamēnta iaceret, tantā pecuniæ vim defossam reperit, vt abundè iam dives episcopatu se abdicaret, & Feruaburgum reuersus, cuius priùs Cœnobiarcha erat, viam per paludes munierit, & alia opera non sine maximis impensis excitārit. Et longo post tempore Anthonius Beccus Episcopus Dunelmensis hîc ecclesiam Collegiatam, Decanum, septémque *Prebendas* instituit.

Lanchester. *Longouicum.*

Interiùs ad ipsius ferè Trianguli medium alius etiam exiguus est vicus Collegio Decani & Prabendariorum ab illo Antonio fundato, nuper notus, Lanchester dicunt, quem LONGOVICVM esse, vbi (vt est in Notitiarum libro) Numerus Longouicariorum egit, & nomen & significatio argumentātur: quod enim Latinis Longo-vicus, id est Saxonibus Langeceaster.

Hilton castle.

Sed ad *Vedram* reuertamur, qui iam tandem in Orientem se conuertit, & *Hilton* Hiltoniorum castrum præterfluens in mare se cōdit ad *Wirahmuth*, vt Beda vocat, nunc Wanks Wiremouth, id est, *Vedræ ostium* quod ad Monachos spectauit. De quo ostio sic scribit Guilielmus Malmesburiensis. *Hic Vedra pelago infusus naues serenus inuectas aura placido ostij excipit gremio. Cuius vtriusque ripas Benedictus Biscop ecclesijs insignuit, & monasteria ibidem construxit, alterum Petri, alterum Pauli nomine. Huius indefessam uigilantiam, qua eius vitam legit, quod copiam librorum adnexuerit, quòd artifices lapidarum primus, & vitrearum fenestrarum primus omnium in Anglicam adscisit.* In hoc S. Petri monasterio Beda noster Anglię splendor singularis, pietate & eruditione VENERABILIS cognomen adeptus, meditandis scripturis, vt inquit ipse, operam dedit, plurimáque volumina inter decursuras barbariæ fluctus doctissimè conscripsit. *Quo mortuo*, vt inquit Guilielmus ille, *sepulta est cum eo verum gelbarum omnis pene notitia vsq; ad nostra tempora. Cùm enim piger semper succederet pigrior, multo tempore in tota insula studiorum desipuit feruor.*

Venerij primitus in Anglia.

Beda, qui obijt 734.

Quinque mill. pass. superiùs, Tinæ etiam ostium est, quem cum *Derwento* latus Septentrionale nostri Trianguli delineare diximus. Ad *Derwentum* qui prope Trianguli apicem fontes habet, nihil insigne adiacet, nisi *Ebchester* quem nunc vocant, vicus, ab Ebba virgine regio Northumbrorum sanguine nata, quæ tanta sanctitatis opinione circiter annum salutis 630. claruit, vt Romana Apotheosi in Diuas relata, plura in hac insula templa sibi dicata habeat, quæ *S. Tabbi*, pro *S. Ebbæ*, vulgus vocitat.

Ebchester. *& Ebba.*

Ad

Guelhaud.

Vnum autem memorandum est Guilhelmo, Saxonicè Gastrheued & historicis, quod idem sonat, *Capra caput*, quasi Noui castri, quod alteram Tinæ ripam occupat, suburbium, cui ab Edwardo 1. adiunctum erat, cùm Episcopatum dissoluisset, sed Maria statim Ecclesiæ restituit. Hoc vulgus ipso nouo castro multò vetustius esse existimat, nec falsò quidem, Siego etiam hoc limitaneam illam stationem fuisse dixero quam GABROSENTVM Britannico sæculo vocârunt, & Cohors secunda Thracum defendit, nihil vti spero veritati absonum dixero, *Gaffer* enim pro capra & *Hen* in sermonis contextu pro *Pen* quod caput est, vsurpant Britanni; & eadem planè significatione *Capra caput* nostris Latinè dicitur, vt *Brundusium* Messapiorum lingua à Cerui capite nomen habet. A diuersorio aliquo cui Capræ caput intersignium erat hoc nomen huic loco inditum existimem, non minùs quàm *Gallus Gallinaceus* Africæ, *Tres sorores* Hispaniæ, *Pirum* Italiæ loca apud Antoninum, quæ ab huiusmodi insignibus, vt docti nonnulli credunt, sua nomina accepêrunt. Historici autem nostri, vno quasi ore, hoc *Capræ capui* nominant, dum memorant Walcherum Dunelmensem Episcopum, quem Nordanhumbris Comitis authoritate præfecerat Guilielmus primus, hoc in loco à furenti multitudine ob prouinciam malè habitam interfectum fuisse.

Gabrosentum.

1080.

Infra hunc vicum ferè ad ipsum Tinæ ostium Girwy nunc *Iarrow* cernitur, venerabilis Bedæ natale solum, vbi etiam monasteriolum olim floruit, quod Dani ita afflixerunt, vt primis Normannorum temporibus, cùm monasticum ordinem quidam his regionibus instaurarent, & Walcherus Episcopus hunc locum illis assignaret, *Stabant* (vt inquit author meus) *soli sine culmine parietes, vixq; vllum signum antiquæ nobilitatis seruabant, quibus tamen culmen de ligneis inforumbus, & fœno illi superponentes, diuini cultus officia celebrare cœpêrunt.*

Girwy. Beda.

Dunelmenses Episcopos qui Comites Palatini censentur, non est cur hîc enumerando persequar. Satis sit innuere, ex quo cathedra hîc cõstituta fuerit, anno salutis 999. triginta quatuor Episcopos vsque ad nostram ætatem sedisse. Quorũ celeberrimi sunt quatuor, Hugo de *Puteaco* qui præsenti pecunia, mille scilicet tredecim libris Comitatũ Northumbriæ dum ipse viueret, Sathbregiámq; iure perpetuo successoribus possidendam à rege Richardo primo emit, & Nosocomiũ pulcherrimũ, de quo dixi, constituxit. Antonius Beccus Patriarcha Hierosolymitanus, qui

Episcopi Dunelmenses.

in substructiones insanas, splendidúmque apparatum infinitam pecuniam effudit. Thomas Wolsæus Cardinalis cuius solicitati, nisi moderatio nihil deerat, sed peruulgata est eius historia. Et qui nobis pueris obijt, Cuthbertus Tunstallus summarum artium scientia (absit inuidiæ verbo) illorum omnium instar, & magnum Britanniæ nostræ ornamentum.

Numerantur in hoc agro, & Northumbria, Ecclesiæ Parochiales 218 præter sacellas plurimas.

Lancashire.

ITer aliò versus iam conferendum est meum, ad reliquos scilicet illos Brigantes, qui trans montes ad occiduum oceanum consederunt, & primò ad Lancastrenses, quos subinuitus (quæ res mihi benè vertat) quodammodò adeo. Vereor enim ne mihi satisfecero, nedum tibi. Ex voto enim paucula admodum successerunt, cùm partem eius longè maximam perlustrarem, ita vetustas prisca nomina vbique abrasisse videbatur. Sed ne Lancastrensibus deesse videar, audendum est, nec diuinum numen, quod hactenus mihi affulsit, defuturum confido.

Sub montibus, qui vt iam sæpiùs dixi, per Angliam mediam procurrunt, & quasi arbitri inter regiones siue Comitatus se interponunt, iacet ad Occasum Lancastrensis ager, Saxonicè Lancæ-ſcyre, vulgò Lankashire, Lankashire, & The County Palatine of Lancaster, quod sit Comitatus Palatini titulo insignis. Inter Eboracenses ab ortu, & Hibernicum Oceanum ab Occasu ita includitur, vt ab Austro quà Cestrenses aspicit, sit latior, sensimque in Boream procedens, quà Westmorlandiæ confinit, coarctetur. Ibique irruente maris sinu abrumpitur, susque partem non exiguam vltra sinum habet, quæ Cumberlandiæ adiacet.

County Palatine.

Vbi in campos æquatur, hordei, & tritici satis est fertilis, ad montium radices auenæ fertilior, vbique solo tolerabili, nisi viginosis quibusdam, & minùs salubribus locis Mosses vocant, qui tamen hæc sua incommoda commodis refarciunt vberioribus. Abrasa enim superficie vnctuosos cespites (Turfs dicunt) ad

Mosses.

Turues.

adigniſ fomitem, & nonnunquam arbores, quas diu defoſſæ iacuerunt, præbent. Inferiùs verò margam ad ſtercorandos agros affatim alicubi ſuppeditant, qua tellus, hominum opinione, frugum impatientiſſima ita miteſcere incipit, vt maiorem olim hominum fuiſſe inertiam, quàm terræ ingratitudinem exiſtimare liceat. Sed regionis bonitatem ex incolarum habitudine, qui ab aſpectu ſunt inprimis decori, dijudices: & etiam ſi placeat, ex armentis. In bobus enim, qui ſunt proceris cornibus, & compoſito corpore, nihil quod Mago Carthaginenſis apud Columellam requirit, facilè deſideres. *Bouis Lancaſtrenſis.*

Ad partem Auſtrinam à Ceſtrenſibus *Merſeio* flu. dirimitur, qui in medijs montibus exurgens, parùm iam à fonte digreſſus fit limes, fertúrque in Occaſum lento fluxu, quaſi alia flumina, vt cum Poëta loquar, *in cæruleum ſinum ſuum vertat*, ſtatímque à Borea *Irwellum*, qui omnes huius orientalis plagæ fluuios ſecum defert, gratanter excipit. Ad cuius cum *Irke* confluentes ripa ſiniſtra, quæ è ſubrufo ſaxo ſurgit, vix tribus à *Merſeio* mill. paſſ. peruetus illud oppidum floret, quod MANCVNIVM, & MANVCIVM variante lectione Antonino nominatur, nec dum veteſto nomine prorſus deleto, *Manchester* nobis dicitur. Hoc circumuicinis oppidis præcellit ſuo ornatu, frequentia, lanificio, foro, templo, & Collegio quod Thomas Dominus *Lawar* qui ſacris initiatus erat & ſuæ familiæ poſtremus hæres maſculus regnante Henrico quinto fundauit. Ille enim à Grelæis prognatus erat qui antiqui erant huius oppidi (vt ferunt) Barones. Superiori verò ætate multò præcellentius fuit tùm lanicorum pannorum honore, (Manchester Cottons vocant,) tùm aſyli iure, quod Parlamentaria authoritas ſub Henrico octauo Ceſtriam tranſtulit. In adiuncto Comitis Derbienſis viuario antiqui propugnaculi radices quadrata forma, vbi *Medlacus* amnis Irwellum ſubintrat, vidimus, Mancaſtle appellitant. Quod ipſum antiquum MANCVNIVM fuiſſe non dixero, ſpatiũ adeò anguſtum includit, ſed potiùs ſtationem aliquam Romanorum, vel munimentum illud quod Edwardus ſenior tum cõſtruxit, cùm, vt inquit Marianus, *Anno Chriſti 920. exercitum Merciorum miſit in Northumbriam, vt vrbem Manchester reſtauraret, & ibi præſidium locaret.* Danico enim bello corruiſſe videtur, contra quos quia ſe fortiter viros præſtitiſſent incolæ, oppidum ſuum Manchester appellatum volunt, id eſt, vt illi interpretantur, vrbs virorum, & huic opinioni, quæ cum ſua laude coniuncta videatur, *Manceniũ.* *Manchester.*

mirum in modum adblandiuntur. Sed nesciunt boni illi viri Mancunium Britannicis temporibus fuisse nomen, vt etymologia è nostra Anglica lingua non sit petenda. Malim igitur ego à *Main* Britannica deducere, quæ saxum sonat. Saxeo enim tumulo insidet, & sub ipsum oppidum ad **Colyhurst** latomiæ sunt nobiles & notissimæ.

Colyhurst.

Coccium.

Mancunio in Antonini Itinerario succedit COCCIVM, quod ad *Cockly* sacellum fuisse iuxta **Bury** credam ego donec dies certiora dederit. Vnáque credam necesse est, apud Antoninum eo loco numerum esse corruptum, ídque cum bona, vt spero, Lectoris veniâ, cùm author ille sit corruptissimus: si modò illo tempore non impediti ores erant viarum anfractus, dum vadosa in fluminibus loca perquirerent.

Chatmosse.

Cætenùm vt regrediamur, Merseius *Irwelli* aquis iam plenior iter Oceanum versus suscipit, per **Chatmosse** vliginosum agrum longè latéque patentem, cuius partem non exiguam inflati amnes patrum memoriâ non sine magno periculo abripuerunt, vnde flumina corrupta, & magna perijt fluuialium piscium multitudo. Quo in loco subsidet iam vallis amniculo irrigata, arbóresque prostratæ reperræ fuerunt. Vt suspicari liceat, cùm terra neglecta iaceret, & riuulorum procursus in patentibus vallibus non deducerentur, meatúsque vel incuria vel vastitate intercluderentur, quicquid humilius erat, in huiusmodi vliginosos tractus (**Mosses** vocamus) vel stagna fuisse conuersum. Quod verum si sit, non est cur miremur tot arbores huiusmodi locis passim per Angliam, sed præcipuè hoc in agro obrutas & quasi sepultas iacere. Cùm enim nimia vligine radices soluerentur, vt decíderent, & tam molli solo haurirentur & immergerentur necesse est. Vicini contis, & verubus tentando vbi latent explorant, loco notato effodiunt, & pro ignis alimento vtuntur, sunt enim flammis & lumini, æquè ac tæda, gratæ: quod fortasse fit è bituminosa terra qua sunt circumfusæ, vnde vulgus abietes fuisse credunt, quas tamen in Britannia prouenisse negat Cæsar, Scio receptissimam esse opinionem ab inundato mundo has vi vndarum prostratas iacuisse, eóque magis quòd æditioribus in locis alicubi effodiantur: locos tamen illos æditiores quos dicunt vligine permadere non diffitentur. Eiusmodi etiam arbores ingentes in Hollandia Germaniæ sæpè reperiuntur, quas eruditi in illa regione alibi fluctibus in littore suffossas vel flatibus propulsas in illa humiliora loca vliginosa aduectas

Mosses vnde fiunt.

Arbores sub terra.

Abies in Britannia Cæsaris tempore non prouenit.

adunctas fuisse, & subsedisse opinantur. Sed curiosa philosophorum natio haec plenius indagabit.

Interim nos *Mersey* decursum persequemur, qui iam per Warrington notum suis Baronibus cognomine *Baterre*, qui fori ius ab Edwardo primo obtinuerunt, defertur; à quo ad Septentrionem non multùm abest *Winwick*, inter opima Angliæ sacerdotia nominatissimum, in cuius ecclesiæ summa parte leguntur hi versus barbari veteri charactere, de Oswaldo Rege. Warrington. Winwick.

Hic locus Oswaldo quondam placuit tibi valdè
Northanhumbrorum fortis Rex, nunc, pelorum
Regna tenes, loco passus Marcelde vocate.

A *Warringtonio* Mersæus se diffundens statimque contrahens, patenti gremio, commerciisque percommodo Oceanum ingreditur, vbi Litherpate patet, Saxonicè Lyferpole, vulgò Liverpole, à diffusa paludis in modum aqua, vt opinio est, nominatus, qui commodissimus & vsitatissimus est in Hyberniam trajectus, elegantia & frequentia, quàm antiquitate celebrior. Nec enim eius nomen apud antiquiores scriptores, vspiam occurrit, nisi quod Rogerus Pictauensis, qui Dominus erat (vt eo tempore loquebantur) *de honore Lancastriæ* castrum hic cõstruxerit, cuius custodiam iam longo sanè tempore habuit nobilis illa, & equestris familia de *Molineux*, cuius primaria sedes est in proximo ad *Sefton* quam Rogerus ille Pictauensis Viviano de *Molineux* primis Normannici imperij temporibus elargitus erat. Vniuersam enim terram inter *Ribel*, & *Mersey* flumina Rogerus ille tenuit, vt Censualis Angliæ liber testatur. Liverpole. Molineux.

Euehitur hinc magno flexu littus apertum, interiúsque à mari cernitur Ormeskirke mercatorium oppidum, sepultura Stanleiorum Derbiensium Comitum insigne, quorum primaria sedes Latham in vicinia est, ædes magnæ & magnificæ, quas illi continenter auxerunt ab Henrici quarti tempore, Quo Ioannes Stanleius Miles, pater Ioannis Proregis Hiberniæ ex eadem stirpe qua Baones de *Audley* oriundus, Elizabetham filiam & hæredem Thomæ Lathami Equitis clarissimi duxit, cui hoc amplum hæreditum cum multis alijs possessionibus dotale fuit, vtique cuius maiores filiam & alteram hæredem Baronis de *Alfreton* in Comitatu Derbiensi iam antè duxerant. Iam inde verò *Stanlei* sedem hîc fixerunt, quorum Thomas filius Th. Domini *Stanley* ab Henrico VII. Derbiæ Comes creatus ex Æleonora Neuillâ filia Comitis Sarisburiæ genuit Georgium vxorio iure Latham. Stanleij Comites Derbiæ.

Dominum *Le-Strange*, duxerat eiúm Ioannam Vincani filiam & hæredem Ioannis Baronis *Le Strange* de Knocking, qui patre superstite defunctus filium habuit Thomam Derbiæ Comitem secundum, cui Anna filia D. Edwardi Hastings peperit Edwardum tertium Derbiæ Comitem, qui ex Dorothea filia Th. Howardi Ducis Norfolciæ suscepit Henricum Comitem quartum, qui Margaretam filiam Henrici Cliffordi Comitis Cumbriæ duxit matrem Ferdinandi Comitis quinti qui nuodò diem obijt, & Guilielmi tam Comitis sexti qui fratri succesſit.

Dugleſſe fluuiolus hîc tacitè serpit, ad quem Arthurus noster (vt author est Nennius) Saxones memorabili prælio fudit. Ad illius fontes *Wiggin* est oppidum, *Wibiggin* olim dictum affirmant, de quo nomine nihil habeo quod dicam, nisi Lancastrenses ædificia Biggin vocare, vti nec de oppido, nisi quod sit & cultum, & copiosum, incorporatum ex Maiore & Burgensibus, Rectórque ecclesiæ, oppidi (vt accepi) est Dominus. In proximo *Holland* cernitur, è qua clarissima illa Hollandorum familia qui Surriæ & Exoniæ Duces erant, & originem & nomen traxerunt. Filia autem & hæres primogeniti fratris qui equestri dignitate hîc claruit, tandem Louellis enupta eos & possessionibus, & armis auxit scilicet scuto cyaneo liliis argenteis interstincto inter quæ argenteus itidem leo obuerso ore erigitur.

Prope *Dugleſſe* ostium spectat palus latè diffusa, quæ suo emissario in hunc se exonerat, statímque *Ribble* fluminis in suo æstuario obuiam se offert. Hic enim proximus est post Merseium fluuius qui Oceanum accedit, nomine suo vetustiori non prorsus exoluto. BELISAMA enim æstuarium Ptolemæo, & nobis *Ribell* appellatum, fortasse ex adiectione Saxonici verbi hîc quod flumen denotat. Ex Eboracensis agri collibus properantibus aquis primùm in meridiem defertur hic fluuius per tres præcelsos montes, *Ingleborrow hill* ad fontes, quem vasto dorso in occidentem solem gradatim quasi ascendentem, & in sui extremo alio quasi imposito colle circetum demirari facit. *Penigent* fortasse ab albicante, & niuoso capite, hoc enim Britannis *Penguin* denotat, qui vasta mole, sed non perinde excelsa attollitur. Vbi verò Lancastrenses adit *Rhibellus*, (nam hi sunt inter Eboracenses) *Pendle hill* sublimis admodum fastigio in meridiem erigitur, damno quod subiecto agro lampridem intulit, maximam aquarum vim eructans, & certissimo pluuiæ iudicio, quoties eius vertex nebula vestitur, insigniter. Bonum libentius

meminerim,

Wiggin.

Hollandorum familia.

Insignia Hollandorum.

Bellisama.

Montes altissimi. Ingleborrow hill.

Penigent.

Pendle hill.

meminerim, nim quòd in Apennino nostro sunt eminentissimi, vnde vulgò vsurpatur,

Ingleborrow, Penole, and Benigent,
Are the highest hils between England and Trent:

Tum vt intelligatur quòd antehàc, cùm Alpes summæ *Peninæ*, & ipsa montium summitas *Pennus*, & *Apennus* ita priscis Gallis dicta fuerint. *Pen* enim montium summitates Britannis denotat. Ad ramentum verò montis *Pendle* Clithero castrum à Laceis extructum propè Rhibellum adsidet, Et huic vicinum *Whaley*, Saxonicè palsley monasterio à Laceis condito celebre, vbi anno 798. Wada Dux infelicia signa contra Ardulphum Nordanhumbrorum Regem sustulit ad *Billesdon* quod nunc *Langho* contractius appellatur. Hic *Ribellus* protinùs in Occasum conuersus nomen suum impertit vico quem nostra ætas Ribchester appellat, vbi tot Romanæ vetustatis vestigia, statuæ, numismata, columnæ, columnarum bases, epistylia, æræ, marmora, inscriptiones subindè effodiuntur, vt non abs re fuisse videatur, quod incolæ claudicante rythmo dicitant,

Pen quid Britannis.

Clithero.

Whalley.

Ribchester.

It is written vpon a wall in Rome,
Ribchester was as rich as any towne in Christendome.

Inscriptiones autem ita deformarunt rustici, vt quamuis in plures inciderim, vix tamen vnam & alteram legere potuerim. Ad Salesbury hall quæ sunt vicinæ ædes nobilis & antiquæ familiæ Talbottorum, columnæ basim inscriptam vidimus.

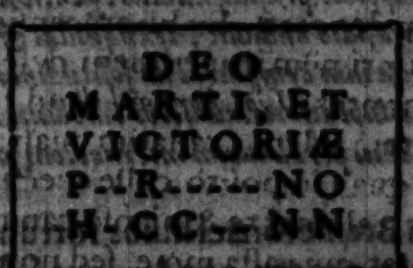

In proximo pariete huic adiunctus est alter lapis, Cupidinem, & alteram imaguncula præ se ferens, in cuius parte auersa hæc mutilata legetur inscriptio, quam quia me diu sollicitum habuit, vt aliorum opinionem eliciam, hic subiungam.

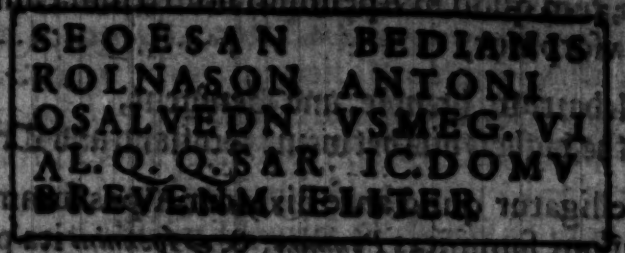

Sed ex his nihil planè luminis ad priscum huius loci nomen eruendum, de quo ambigitur, nisi subinde nomen mutârit, quod nonnunquam vsu venit. Hoc enim situ Ptolemæus RIGODVNVM, si pro RIBODVNVM à Ribchester non omninò abludit, & Antoninus BREMETONACVM posuit, BREMETVRACVM Notitiarum liber vocat, qui Armaturarum Cuneum sub Britanniarum Duce ibi egisse docet; Duplares verò an Simplares hæ armaturæ fuerint in dubio reliquit. Armaturas duplices illa vocauit ætas, quæ binas consequebantur annonas, Simplares quæ singulas. Sed qui fit, occurrat quispiã ex Notitiarum libro, vt cùm Armaturarum Cuneus ad valli defensionem institueretur, in hac vrbe ageret, qui Vallo plus minùs 60. mill. pass. abest. Hunc scrupulum tollit Zosimus, cùm Notitiarum librum post Constantini tempora scriptum fuisse constet. Scribit enim ille libro secundo. *Quum imperium Romanum extrorsus in finitimis vbique Diocletiani prouidentia, quemadmodum à nobis supra dictum est, oppidis & castellis, atque burgis munitum esset, omnesque copiæ militares in ijs domicilium haberent: fieri non poterat, vt barbari transirent, vbique copijs hostium repellendorum caussa occurrentibus. Hanc præsidiorum munitionem Constantinus abolens, maiorem militum partem, de finitimis submotam in oppidis præsidij nullius egentibus collocauit: limites à barbaris vexatos præsidio muniuit, tranquillas & quietas vrbes militum pestè grauauit, quæ iam complures ad solitudinem redactæ sunt, milites ipsos theatris, & voluptatibus addictos emollinit: denique simpliciter vt dicam, rerum hactenus perennium internecioni principium, & semina ille præbuit.*

Cæterùm cùm Bremetonaci huius fortuna, confecta Periodo, siue bello, siue terræ motu, quod vulgus suspicatur, succubuisset, inferiùs quà regurgitantis Oceani vim patitur *Ribellus, Bellisamáque æstuarium* Geographo vocatur, propè *Penwerthum* (vbi regnante Conquestore erat Castellum vt ex regis ejus tabulis constat,) ex Ribcestriæ occasu successanea proles [illegible] surrexit, amplum, &, vt in his regionibus elegans, & frequens oppidum.

Ribodunum.

Armatura.

Vegetius l. 2. c. 27.

Romanæ Reipub. occasus.

Penwerthum Pontefractus olim dicitur.

oppidum. Ipsum in Saxonicis vocat vulgus hominum, pro Agmundesnesse, sic enim hanc agri partem dixêrunt Saxones, quòd inter *Ribellum* & *Cocorum* fluvios promontorio quasi naso extenditur. In qua Guilielmi Primi temporibus *centum sedecim villæ incolebantur, reliquæ vastæ iacebant*, vt in Censuali libro legimus, *Regeresque Pilhaueſe habebat*. Postea verò fuit Theobaldi Walteri, à quo *Butelari* siue Pincernæ Hiberniæ originem repetunt, sic enim legimus in Charta Richardi primi, *Sciatis me dediſſe, & præſenti charta confirmaſſe Theobaldo Waltero pro homagio & ſeruitio ſuo totam* Agmondernesse, *cum omnibus pertinentijs ſuis, &c.* Hordei hæc est impatientior sed pascuis latior, præsertim ad mare, quà tota est campestris, vnde *The Fild* pro *Feild* appellatur: quia tamen palustris, minùs salubris censetur. *Wyre* fluviolus hanc citus perstringit, qui è *Wiersdale* loco pleno solitudinis devolutus *Greenhaugh* castrum præterlabitur, quod Thomas Stanleius primus ex hac familia Derbiæ Comes extruxit, cùm immineret illi periculum à quibusdam huius agri proscriptis nobilibus, quorum possessiones ab Henrico Septimo dono acceperat. Multos enim in illum impetus dederunt, & subinde infesti in agros eius irruerunt, donec viri optimi moderatio has inimicitias prudenter extinxerit.

Agmondernesse. The Fild. Greenhaugh Castle.

In ora hîc maritima multis in locis sabuli cumulos videas, quibus aquam subinde infundunt, donec salsuginem contraxerit, quam postea, subditis glebis in candidum salem excoquunt. Nonnullæ sunt hîc etiam infidæ arenæ & rapaces, (fabulum vinum dicunt) itinerantibus adeò periculosæ dum compendia recedente æstu sectantur, vt maximè caveant ne terreno itinere, cum Sidonio loquor, pedestre naufragium faciant; præcipuè verò circa Cocari ostium, vbi Syrtico quasi agro *Cockersand Abbey*, Cluniacensium iampridem monasteriolum, à Radulpho de *Mascbines* fundatum ventorum violentiæ expositum inter *Cocker* & *Lune*, siue *Lon* òstia interiacet, & mare Hibernicum longè latèque diffusum prospectat.

Salt transported and manufactured. Quicksands. Syrtes agri.

Lune ille, vulgò Lune, ex Westmorlandiæ montibus scatens, in Austrum ripis impeditioribus, & inæquali alueo delapsus, accolas æstiuis mensibus opima Salmonum piscatione ditat, qui cùm aquæ limpidæ, & arenosis vadis præcipuè lætentur, in hunc, & alios huius oræ fluvios confertim penetrant. Quàm primùm Lancastrenses miserit, *Lune* amniculus ab ortu aquas illi committit suas. Quo in loco nunc Over Burrow est, pertenuis sanè

Lune fl. Salmones. Over-Burrow.

sane rusticorum vicolus, ieiuni vbertatis fuisse, amplectique campos inter *Lacrum* & *Lonum* occupasse, & ad exercendæ deditionis, fame nihil non experta, compulsam nobis memorarunt incolæ, quod à maioribus quasi per manus traditum acceperunt. Et variis certè priscæ vetustatis monumentis, insculptis lapidibus, tessellatis pauimentis, Romanummis, & nomine hoc nouo quod nobis *Burgum* denotat, locus illa antiquitatem suam asserit. Nomen verò antiquum si recuperet, fluuiolo illi *Lacro*, & Antonino debet, qui GALACVM vrbem, quam Ptolemæus, CALACVM dixerit, circa hunc locum statuerit, in quo *Galacro*, *Lacri* illius nomen quis non planissimè perspiciat? Vt taceam, hunc vicum eandem cum Isurio, & Catastractonio rationem habere, quæ est apud ipsum Ptolemæum. Solummodò in Antonini exemplaribus ALONE in eius locum subrepsisse videtur. Sic enim ego iter illud disponendum existimo. GALACVM XIX. ALONE XII. BREMETONACIS XVIII. ALONE enim statim à Bremetonaco, Galaco non interposito locat Notitia Prouinciarum.

Galacum.

Kernellare quid.

Hornby castle.

Lancaster.

Alone.

Ab hoc *Burgo Lonus* flu. cum Eburiano Tunstallorum propugnaculum, à Thoma Tunstallo Equite aurato tempore Regis Henrici VIII. extructum, cùm Rex *licentiam dedisset firmare & Kernellare manerium*, i. loricis incingere, & coronare; & Hornby egregium castellum; quod N. de *Monte Begonis* conditorem, Harringtonios, Stanleios Barones de *Montis Aquila*, & nunc Baronem de *Mouley* Dominos suos venditat, præterfluctus sit, Lantaffer ad Australem ripam videt, præcipuum regionis oppidum, quod incolæ vernis Lantaffer, vti & Scoti, qui Lancastell vocant; A *Lono* enim flu. nomen assumpsit. Cur igitur non hanc vrbem illam fuisse existimem, quam Romani ALONE, & Notitiarum liber ALIONE dixerit? Qui Tribunum cohortis tertiæ Neruiorum ibidem constituit. Distantia vtrinque suffragatur, nec absurdum erit, si Romanos *Alone* pro *Arlone* nominasse putemus, quod Britannis *ad*, vel *super Lonum* sonat. Quamuis hodie oppidum sit minus frequens, & incolæ omnes rei rusticæ vacent, (circumiicinus enim ager cultus est, apertus, florens, nec syluis nudis) in Romanæ tamen vetustatis argumentum Cæsarum nummos nonnunquam inueniunt, maximè vbi fratercu-li suum claustrum habuerunt, Aream enim ibi antiquæ vrbis fuisse prædicant, quam Scoti cuncta obuia excursione repentina populati, anno salutis 1322. succenderunt. Ex quo tempore

pore ædificare cœperunt propiùs collem viridantem ad flumen cui imponitur castrum, non magnum quidem, sed vetustum, sed elegans, & firmum: addidere in ipso colle sacellum quod habent templum, vbi Monachi exteri olim suum habuerunt cœnobiolum. Sub quo ad pontem pulcherrimum, quo *Lune* consternitur, in ipsa præcipiti collis declivitate, parietis antiquissimi, & Romani operis pendet fragmentum præceps, quem rē mall vocitant illi, recentiori Britannico huius oppidi, vt videtur, nomine. Hoc enim oppidulum illi *Caer Werid*, i. *urbem viridem* dixerunt, à viridanti fortasse illo colle, sed hæc viderint alij. Ioannes Moritonij & Lancastriæ Dominus qui postea Rex Angliæ *Burgensibus suis Lancastriæ chartâ confirmauit libertates omnes quas Burgensibus Bristoliæ concesserat*. Polum Arcticum, vt hoc non omittam, grad. XIIII. scrup. V. elevatum aspicit, ab vltimo verò Occidente part. XX. scrup. XLVIII, remouetur.

Dum ex hoc colle circumspicerem, vt *Lune* ostium viderem, quod nō multo inferius effunditur, Fournelle altera pars huius regionis ad Occasum oculis occurrit, quam mare quodammodo ab euulsit. Cùm enim littus hinc se vastius in Occasum proijceret, Oceanus quasi intensior, obstinatiùs illud lanceauit, imò increscente æstu littus deuorauit, sinúsque tres laxiores efficit, Rentland, quo *Kew* flu. emittitur, Leuensand, & Dudden sand, inter quos ita prominet terra, vt inde nomen sit sortita. *Furnesse* enim, & Fozeland, idem est nobis, quod promontorium anterius Latinis. Tota, nisi ad mare, excelsis montium cacuminibus, & crebris rupium molibus assurgit, (Fournelle fells indigitant,) inter quos Britanni diu secure agitauere, his defendentis naturæ munimentis freti licet nihil immun Saxoni victori. Anno enim nescimo octauo super ducentesimum ab aduentu Saxonum, Britannos hic sedisse colligimus, quòd eo tempore Egfridus Nordanhumbrorum Rex Cuthberto illi sancto terram, quæ vocatur *Carlmell*, & omnes Britannos in ea, (sic enim in eius vita scribitur) dimisit. Est *Carlmell* enim partem huius agri esse ad Rentland motissimum, idemq; nomen oppidulum in ea extat munitum, in quo Gulielmus Marescallus senior Prioratum extruxit, & dotauit. Si apud Ptolemæum SETANTIORVM *portus*, i. lacus, vt aliqui concipiunt libri, & non Setantiorum *portus*, i. portus, legas SETANTIOS dictos fuisse hos Britannos aubin affirmare. Inter hos enim montes lacus fortius Angliæ maximus, nunc *Winander mere*,

Saxonice

Fournes.

Fournelle fells.

Carlmell.

Setantiorum lacus.

Winander-mer. Saxonicè *piperbrunnen*, à tortuoso forsitan meatu, per decem plùs minùs milliaria ripas incurvat, pisce sibi peculiari (quem accolæ *Chare* vocant) fœcundus, suique nominis adpositum habet vicinum, in quo anno Christi 792. Eathredus Nordanhumbrorum Rex Elfwoldi Regis filios Eboraco abstractos interemit, vt suo scelere, & illorum sanguine sibi regnum confirmaret.

Chare pisces.

Hist. Malmesb.

Inter hunc lacum, & *Dudden* flu. promontorium quod vulgò *Fourneſſe* dicimus, se proijcit, insulámque *Walney* quasi antemurale longo tractu prætentam habet tenui freto diuisam, cuius fauces munimentum Pile of Foulnzey dictum ab Abbate de *Fournes* anno primo Regis Edwardi III. scopulo in medijs fluctibus impositum tuetur.

Pile of Foulnzey.

Liber Fournessensis.

In ipso verò promontorio nihil visendum est præter parietinas monasterij de *Fourneſſe* dicti, quod Stephanus Comes Boloniæ qui posteà Rex Angliæ anno salutis 1127 extruxit in loco olim *Bekenſgill* dicto, vel potiùs transtulit à *Tulkett* in *Anderneſſe*. E cuius monachis, & non alijnde, (vt ipsi retulerunt) Manniæ Insulæ quæ obiacet, Episcopi veteri instituto eligi solebant, nimirum cum fuerit quasi mater plurimorum monasteriorum in Mannia, & Hibernia. Magis ad ortum Aldingham antiquũ hæredium Baronum de *Harrington*, ad quos à *Flemmingis* per *Conesfoldes* devenerat, & quorum hæreditas per filiam ad Bonuillos Barones in agro Dorsettensi, & tandem per eos ad Greios Dorsettiæ Marchiones descendit. Paulóq; superiùs *Vlverſton* ideò nõ tacendũ quod eius *medietatem* Edwardus III. Ioanni Coupland viro inprimis bellicoso dedit, quemque in Baneretti dignitatem extulit, quòd in prælio apud Dunelmum Danidem II. Scotorum Regem captiuum abduxerit. Verùm post eius mortem, Ingelramo Domino *Coucy* idem Rex cum alijs hoc tractu latifundijs confirmauit, vtique qui eius filiam Isabellam in vxorem acceperat, & cuius maiores iure Christianæ de *Lindeſey* Barones in Anglia fuerunt vulgò de *Gynes* dicti.

Aldingham.

Barones Harringtoni.

Vlverston.

Barones de Gynes.

Quod ad nobiles qui Lancastriæ titulo vsi sunt, prima Normannici imperij infantia tres fuerunt qui *Domini de honore Lancaſtriæ* dicebantur, Rogerus scilicet Pictauensis, filius Rogeri de *Monte-gomerico*, qui *Pictauensis* cognominatus (authore Guilielmo Malmesburiense) quod vxorem è Pictonibus Galliæ accepisset, Verùm cùm ille hoc honore sua perfidia excidisset, eundé accepit à patre Guilielmus filius Regis Stephani, Comes

Domini Lancastriæ.

Moritonij,

Moritonij, & Warrenniæ. Eo autem defuncto, Henricus secundus Ioanni eius filio minori, qui posteà Rex Angliæ, eundem contulit. Satis longo pòst interuallo Rex Henricus tertius Ioannis filius Edmundum *Gibbosum* filium suum natu minorem, in quem hæreditates, & honores Simonis Montisfortis Comitis Leicestriæ, Ferrarij Comitis Derbiæ, & Ioannis Baronis Monumethensis, quòd seditionis vexilla in illum sustulissent, transcripsit, Comitis Lancastriæ titulo primus exornauit, & his verbis dedit *Honorem, Comitatum, Castrum & villam de Lancastre, cum vaccarijs & Forrestis de Wiresdale, Lownsdale, Nouum Castrum subtus Limam, Manerium, Forrestam, & Castrum de Pickering, Manerium de Scaleby, villã de Gomecestre, redditum, villata de Huntendon &c.* Vtque hæc in illum pater contulit, ita vxor ipsius prima Auelina familiæ Albemarliæ vnica hæres, è qua nullos suscepit liberos, hæreditatem suam marito, in manus tradidit, qui posteà è Blanchia Nauarrena Thomam, & Henricum suscepit. Hic Thomas secundus erat Lancastriæ Comes, qui cùm Principem Edwardum II, & fortunam minùs reuerenter haberet, ciuilísque belli incendia foueret, capite truncatus diem fine prole obijt, Sanctúsque à multitudine est habitus. Vxor eius Alicia Henrici Lacei Comitis Lincolnienſis vnica filia, & suam & maternam hæreditatem, scilicet Comitis Sarisburiensis, Henrico mariti sui è fratre nepoti reliquit, in quem anteà terras suas Henricus Laceius eius pater transcripserat, si modò Alicia hæc sine sobole diem obiret. Hunc etiam vxor Matildis filia & ex asse hæres Patricij de *Cadurcis*, siue *Chaworth*, non solùm suo sed etiam magnis in Wallia patrimonijs, Mauritij scilicet Londinensis, & Siwardi, à quibus stemma illa duxerat, adauxit. Vnicum hîc reliquit filium Henricum, quem Edwardus III, è Comite in Ducis honorem extulit, secundúsque fuit è nostris proceribus Ducis nomine insignis. Verùm nulla prole mascula suscepta obijt ille, duabus relictis filiabus, Matilde, & Blanchia, inter quas dispertita hæreditas. Matildem duxit Guilielmus Bauarus Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ, Hannoniæ, & iure vxorio, Leicestriæ Comes. Illa autem sine liberis defuncta, Ioannes *Gandauensis*, siue de *Gaunt* dictus, quòd Gandaui Flandriæ natus, Edwardi III filius natu minor, qui Blanchiam, [illegible]ram Henrici filiam in vxorem acceperat, & Dux Lancastriæ erat, vniuersam hæreditatem adijt; iamque opibus par multis regibus, mortua Blanchia, Constantiam Petri Castiliæ

Comites Lancastriæ.

Duces Lancastriæ.

liæ Regis filiam duxit, nominéque regis Leonis & Castiliæ vsus est, & à Patre iura regalia impetrauit, qui Comitatum Lancastrensem in Palatinatus dignitatem huiusmodi rescripto euexit, cùm memorâsset quàm egregiam operam patriæ, domi bellíque nauasset. *Concessimus*, inquit, *pro nobis & hæredibus nostris prefato filio nostro, quòd ipse ad totam vitam suam habeat infra Comitatum Lancastriæ Cancellariam suam, ac brevia sua sub sigillo suo pro officio Cancellarij deputando, consignanda, Justitiarios suos tàm ad placita coronæ, quàm ad quæcunque alia placita communem legem tangentia, tenenda, ac cognitiones eorundem, & quæcunque executiones per brevia sua, & ministros suos ibidem faciendas. Et quæcunque alia, libertates & iura regalia ad Comitatum Palatinum pertinentia, adeò liberè & integrè sicut Comes Cestriæ infra eundem Comitatum Cestriæ dignoscitur obtinere, &c.*

Post Ioannem, Henricus de *Bollingbrok* eius filius, in Ducatu Lancastriæ successit, qui cùm exturbato Richardo Secundo, Angliæ regnũ obtinuisset, Henricum filium qui postea erat Rex Anglia hoc honore ornauit, & vt sibi suisq; in his hæreditatibus caueret, ita ex authoritate Parlamentaria his verbis censuit. *Nos volentes dictam hæreditatem nostram, aut libertates eiusdem, occasione instantis assumptionis regalis status, & dignitatis nostræ, in aliquo mutari, transferri, diminui, seu derogari, sed eandem hæreditatem nostram cum iuribus & libertatibus suis predictis, eisdem modo & forma, conditione & statu quibus nobis descenderunt, & euenerunt, ac etiam cum omnibus, & singulis talibus libertatibus & franchesijs, ac alijs priuilegijs, commoditatibus, & proficuis quibuscunque, quibus dominus, & pater noster dum vixit, eam ad terminum vitæ suæ ex concessione Richardi nuper Regis habuit, & tenuit, nobis & dictis hæredibus nostris in dictis chartis specificatis plenariè & integrè conseruari, continuari, & haberi volumus. Ac tenore præsentium ex certa scientia nostra, de assensu præsentis Parlamenti nostri concedimus, declaramus, discernimus, & ordinamus pro nobis & hæredibus nostris, quòd tam Ducatus noster Lancastriæ, quàm vniuersa, & singula alia, Comitatus, honores, castra, maneria, feoda, aduocationes, possessiones, emunitates & dominia quæcunque nobis ante adeptionem dignitatis nostræ regiæ qualitercunque, & vbicunque iure hæreditario in dominico seruitio, vel in reuersione, seu aliàs qualitercunque descensa, nobis, & dictis hæredibus nostris in chartis predictis specificata in forma predicta remaneant in perpetuum.*

Rex Henricus 4.

Quæ forma & cõditione iam inde mansit, nisi quòd Edwardus VI. suo tempore, coronæ (vt loquuntur) *appropriauerit*: à qua tamen

tamen Henricus VII. statim seiunxit, Sudfque nunc habet seorsim Officiarios, Cancellarium scilicet, Attornatum, Receptorem, Clericum Curiæ, Assessores sex, Tabellarium, Auditores duos, Receptores viginti tres, & tres Superuisores.

Reuisitur in hoc agro præter plurimas capellas, paracia numero 36. sed ille valdè populosa, & quæ maximam olim parochiam declararunt multitudinem longè superant.

Westmerelande.

AD extremos Lancastrenses succedit magis in Septentrionem altera Brigantum regiuncula, Latinis *Westmerlandia*, nobis Westmerland, & scriptoribus nonnullis *Westmaria*, ab occasu, & arcto Cumberlandis, ab ortu Eboracensi & Dunelmensi agro terminata. Quæ quis tota inter montes altè pertingentes sit ficta, (Appenninus enim noster hîc magis magisque in latitudinem excurrit) & magna ex parte inculta iaceat, hoc nomen in nostra lingua inuenit. Loca etenim inculta, & quæ non facilè agricultura subiuuari possint, Agros Angli Septentrionales vocant, & Westmerland nihil aliud est nobis, quàm inculta ad occasum regio. Ex venerandæ igitur antiquitatis schola illud de Mario Rege eijciatur somnium, quem Pictos contudisse, & de suo nomine hanc regionem denominasse resupini nostri historici per quietem viderunt.

Pars huius Australior, quæ angustiori spatio inter *Lonum* flu. & Wilmandermere concluditur, satis ferax in vallibus habetur, licet & suas asperas, glabrásque cautes ostendat, vnóque nomine, The Baronie of Kendale, id est, *Baronia de Kendal*, siue *Candelia*, id est, *valle ad Kanum* nominatur, *Kan* enim flu. qui saxis asperatus hanc vallem perstringit, nomen indidit, ad cuius occiduam ripam frequentissimum oppidum Kandale, siue Kirke by Kandale, id est, *fanum in valle ad Canum*, duabus productis plateis se intersecantibus sedet. Lanificij gloria, & industria ita præcellens, vt eo nomine sit celebertimum. Incolæ enim copiosum, per vniuersam Angliam lanorum pannorũ exercent mercaturam. The Baronie of Kendale.

Suóque

Baronia Candalia.

Suóque honori inprimis esse existimarant, quòd suos Barones, & Comites haberent. Barones ex stirpe Iuonis *Talebois* cuius abnepos Guilielmus, annuente Rege Henrico secundo vocauit se Guil. de *Lancaster*, cuius neptis & hæres Gilbertum filium Rogeri *filij Reinfridi* maritum assumpsit, per cuius filias migrauit, hæreditas ad Petrum *Bruis* D. de *Skelton*, & Guil. *Lindsey*, ad quem materna origine Ingelrammum Domini de *Coucy* in Gallia genus retulisse ex historia Monasterij *Fornessy* accepimus. Per Petri verò *Bruis* filiam deuenit hæc Baronia ad *Rossos* de *Werke*, & ab illis ad *Parros* iure hæreditario hic honos deuolutus est, quorum castrum è regione oppidi vetustate iam cónsenescit: Comites verò tres, Ioannem Ducem Bedfordiæ à fratre Rege Henrico V, eo honore auctum, Ioannem Ducem Sommersetti, & Ioannem de *Foix* ex illustrissima Fuxensium in Gallia familia quem Henricus VI, ob fidelem in Gallico bello operam eò dignitatis extulerat. Vnde fortassis est quòd aliqui ex hac Fuxensi familia in Gallia etiamnum de *Candalia* denominentur. Vetustatis autem gloriam sibi nullam vendicat, nisi CÓNCANGII sint, apud quos Numerus Vigilium stationem olim habuit, vt est in Notitiarum libro. *Con-Can* etenim idem sonat Britannicè, quod Tandale Anglicè, & *Vallis ad Canum* Latinè. Sed cum Latinæ aures *Concangios* non paterentur, *Concangios* leniori voce vocasse videantur. Non igitur prorsus improbabilis hæc putanda coniectura, improbabilius forsitan videbitur si viculum illum, qui in hac Baronia, nunc *Kellenton* dicitur, eandem ipsam esse quæ Antonino GALLANA, & CALLANA est, dixero: & tamen nunc ita se res habet, & ea est obscuritas, vt habita nominis, & situs ratione, non aliùs vspiam occurrat locus, cui Callang nomen probabiliùs asseras. Frustra etiam fortasse quæratur, & funditùs concidisse credamus, vel primis Pictorum, & Saxonum vastationibus, vel cùm Donaldus Scotus regnante Henrico II. truculenta irruptione hanc regionem excidio, & ruinis dedisset. Hæc in australi & angustiori regionis parte.

Historia Fornessensis. Familia de Lancaster.

Comites Candalia.

Concangij.

Kellenton, Gallana.

Deinceps supra *Boui*, siue *Lune* fontes latiùs se explicat regio, multísque gyris, & flexibus montes excurrunt, quibus interiacent alicubi conualles prærupta altitudine, crebris locis speluncarum in modum subruptis. *Eden* flumen nobile, qui Ptolemæo IVVNA, caput in Eboracensi agro tollens, primùm languida aqua, sed sensim confluentibus riuulis increscens, inter hos montes iter quærit in Occasum æstiuum, per *Pendragon* castrũ, cui

Eden fl. Iuuna.

cui præter nomen & fauorum struem nihil reliqui est vetustas. Whartō hall.
inde per *Wharton hall* sedem Baronum de *Wharton*, quorum iam Baronus Wharton
tertius Baro floret, postea per *Fanum Stephani* vulgò Kirkby
Stephen forum notum, & *Musgrave* viculum vnum & alterum, Musgrane.
qui bellicosæ Musgraiorum familiæ nomen dederunt, qui Ed- Baronus Musgrane.
wardo tertio regnante, Baronum honore floruerunt, & *Hearthy* Heartley castle.
castrum vicinum incoluerunt.

Hîc aquas *Ituna* quasi remoratur, vt alijs riuulis consocietur, Verteræ.
quorum vni, vix duobus mill. pass. ab ipso *Ituna* VERTERÆ incu-
buerunt, priscæ memoriæ oppidum ab Antonino, & Notitiarum
libro memoratum, qui innuit Romanum Præfectum ibi cum
Directorum Numero, sub posterioribus Imperatoribus egisse.
Nunc verò ipsum oppidum in tenuem vicum exiguo propugna-
culo munitum, & nomen in *Burgh* abijt, nostrates enim Burgh Burgh vpon
vpon Stanemore, id est, *Burgus in Saxeto*, nuncupant. Nec aliud Stanemore.
de illo legi, quàm quod inchoato Normannorum imperio con-
iurationem in Guilielmum Normannum hîc Angli habuerint.
Burgum hunc Verteras fuisse vel affirmare ausim, quòd distantiæ
hinc à *Lonatris*, illinc à *Brouonaco* in Italica resoluta milliaria ex-
actè Antonini numeris respondeat, quódque via militaris Ro-
manorum suo aggere etiamnum conspicua hàc ducit ad Brouo-
nacum, per ABALLABAM cuius meminit liber Notitiarum, quæ Aballaba.
adeò incorrupto hactenus mansit nomine, vt ipsa se clarissimè
ostendat, & omnem scrupulum eximat. Pro ABALLABA enim
nos *Apelby* contractè vocamus. Sola huius vetustas & positio Apelby.
est suspicienda, nimirum Romano sæculo statio erat Maurorum
Aurelianorum, & agro non inamœno ad Australem Ituna ri-
pam locatur: sed ita infrequens est, & ineleganti structura, vt
nisi vetustate meruisset primarium regionis censeri oppidum,
& iuridicos conuentus, siue *Assisas* in suo castro habere, quod
publicum est maleficis ergastulum, parùm admodum à vico ab-
esset. Hanc tamen & *Burgum*, quem dixi, regias munitiones vo-
cat Guilielmus Neubrigensis, vbi memorat Guil. Scotorum re-
gem illas ex improuiso cepisse, paulò antequam ipse apud *Alne-*
wick caperetur.

Intento hinc cursu in occasum æstiuum fertur fluuius per
Buley castrum Episcopi Carleolensis, nec procul ab *Hougill* ca-
stro Sandfordorum, via verò militaris rectâ in occasum Æqui-
noctialem ducit per *Whitefield* viuarium amplum ad BROVONI- Brouonacum.
ACVM, XX. milliaribus Italicis, XVII. Anglicis à VERTERIS, vt

posuit Antoninus, locatum, cui etiam *Brevenna*, vti *Brocauarum* in Notitiarum libro nominatur, qui numerum Defensorum hîc sua habuisse statiua docet. Huius ædificia, & dignitatem licèt absumpserit vetustas, nomen tamen ferè inuiolatum supereſt, *Brougham* enim vocamus Romanis solummodo numismatibus sæpissimè effossis, & castro vetusto, superbit, quod à Vipontijs, siue familia de *Veteri ponte* ad Cliffordos hæreditariò deuenit, & vulgus sensim subsidere credit, prudentioréſque non negant, qui *Eimotum* flumen per subterraneos meatus subintrare, & fundamentum conuellere existimant. Hic enim flu. ex amplo lacu *Vise* dicto effusus castrum subluit, cúmq; limes aliquandiu fuerit inter hanc regionem & Cumbriam, se cum suis & alienis aquis in Itunam post paucula milliaria immergit.

Brougham.

Eimot fl.

Vise lacus.

Westmorlandiæ Dominus primus quod sciam fuit Robertus de *Veteri Ponte*, siue *Vipont* qui in clypeo rubro decem aureos anellos gestauit. Huic successit filius Ioannes, atque illi itidem filius Robertus qui duas solummodo filias suscepit Sybillam Rog. Domini Cliffordi vxorem, & Idoneam Rogero de *Lysbourn* enuptam. Longo pòst tempore Richardus III. Radulphum de *Neuill*, siue *Noua-villa* Dominum de *Raby* virum summæ & vetustissimæ nobilitatis Anglicæ ab Vcthredo Northumbriæ Comite oriundum primum Westmorlandiæ Comitem creauit, cuius posteri eo honore floruerunt ad quintum vsque Comitem Carolum, qui cùm impotenti animo, & scelerata conspiratione fidem in DIVAM ELIZABETHAM & patriam exuisset, clarissimæ familiæ maximum dedecus impressit, suúmque ipsius splendorem nefariè maculauit.

Insignia Vipontorum.

Comites Westmorlandiæ.

In hoc Comitatu 26 numerosa parœcia habentur.

Cumberland.

WEstmorlandiæ ad occasum præiacet *Cumbria*, vulgò **Cumberland**, vltima in hac parte Angliæ prouincia, vtpote quę ipsam Scotiam ab Arcto attingit, ab Austro & Occidente Hibernico Oceano pulsata, ab ortu verò super Westmorlandiam Northumbriæ contigua. Nomen ab incolis traxit, qui veri & germani Britanni fuerunt,

runt, & se sua lingua *Kumbri*, & *Kumbri* indigitârunt. Britannos enim diu hîc insedisse, fremente Saxone, historiæ testantur, ipséque Marianus, qui hanc regionem *Cumbrorum terram* dixit; vt taceam Britannica passim locorum nomina, cuiusmodi sunt *Caer-luel*, *Caer-dreuc*, *Pen-rith*, *Pen-rodoc*, &c. quæ hoc planissimè loquuntur, & assertioni meæ probationem præstant vel apertissimam.

Terra autem quamuis ob Septentrionalem situm frigidior, & ob montes asperior videatur, sua tamen varietate perlustrantibus arridet. Post verrucosas enim rupes, & confertos montes metallis grauidos, quibus lacus omni volatilium genere abundantes interiacent, succedunt pabulosi colles gregibus referti, quibus rursus substernuntur porrectæ planities frugibus satis fœcundæ. Ad hæc Oceanus, qui ad littus allidítur, piscium optimorum innumera examina alit, & negligentiam accolis quasi exprobrat, quòd minùs gnauiter piscaturam exerceant.

Pars huius meridionalis **Copeland** dicitur, quod acuminatis montibus quos *Kops* Britanni vocant, caput suum exerit, vel, vt alijs placet *Copeland*, quasi *Copperland* ab opulenta æris vena. In hac ad fabulosum *Dudemi* ostium, quo à Lancastrensibus disterminatur, **Millum** est antiquæ familiæ *Hodlestonorum* castrum, vnde circumducto in Boream littore, *Rauenglasse* stationem duo riui commodè circumcingunt. Superiùs *Irton* amniculus mare petit in quo conchæ cùm rorem, quem veluti maritum appetunt, oscitatione quadam hauserint, fiunt grauidæ, margaritásq; siue, vt cum Poeta loquar, bacchas concheas pariunt, quas accolæ cùm resederit aqua venantur, gemmarijque nostri minimo ab egenis emunt, & maximo reuendunt. De his & huiusmodi Marbodæus in isto versu loqui videatur.

Copeland.

Millum castle.

Irton fl.

Vide Plinium. Margarita.

Gignit & insignes antiqua Britannia Baccas.

Iam littus in occasum pedetentim se prouehit, promontoriolúmque efficit, quod **S. Bees**, pro *S. Bega* vulgò vocatur. Bega enim virgo Hibernica pia & religiosa vitam illîc solitariam egit, cuius sanctitati miracula ridicula affinguntur de tauro cicurato, & copiosissima niue quæ Solstitiali die, illa precante, valles & montium summitates altè intexerat. Vix mille hinc passus *Egremont* castrum colli imponitur sedes olim Guilielmi de *Meschines*, postea per eius filiam Roberti de *Rumley*, & per eius itidem filiam Guilielmi *Fitz-Duncani* è Regio sanguine

S. Bees.

Egremont Castle.

sanguine Scotorum, perque illius etiam filiam Luciorum, qui Coplandiæ huius Domini fuerunt, à quibus per *Moltones*, & *Fitzwalteras* Egremontis titulus ad *Radcliffes* Sussexiæ Comites descendit.

Litora munita. Procedit hinc littus paulatim se subtrahendo, & vt ex rudetis apparet, vbique à Romanis permunitum fuit. Vltimus enim erat Romani imperij limes, & hanc oram Scoti inprimis infestam habuerunt, cùm ex Hibernia in hanc insulam quasi belli diluuio inundarent. *Moresby* vicolum ex his munimentis fuisse, par est existimare. Multa inscriptorum lapidum fragmenta ibi eruuntur, quorum vnus LVCIVM SEVERINVM ORDINATVM, alter COH. VII. præ se fert, sed nullus adhuc repertus MORBIVM fuisse docet, vbi Equites Cataphractarij meruerunt, quod nomen tamen quodammodo subindicat.

Moresby.

Morbium.

Post hoc Deruentio flumen Oceano se occulit, qui in *Borrodale* valle curuis montibus incincta exortus, inter montes *Derwentfels* vocatos serpit, in quibus ad *Newlands* æris venæ opulentæ non sine auro & argento nostro tempore à Thoma *Thurlando*, & Germanicis quibusdam metallicis sunt repertæ, de quibus memorabilis disceptatio inter Serenissimam ELIZABETHAM Reginam, & Thomam *Percium* Northumbriæ Comitem, cuius hæredium terra fuit, intercessit, sed ratione regiæ prærogatiuæ & quòd auri & argenti in illis venæ, lis secundum D. Reginam data. Tantùm abest vt verum sit hoc Ciceronis in Epistolis ad Atticum, *Illud cognitum est, neque argenti scrupulum esse vllum in insula Britannia*. Nec Cæsar si has sodinas nosset, Britannos importato ære vti scripsisset, cùm hæ & aliæ ærariæ non solùm vniuersæ Angliæ sufficiant, verumetiam magna vis quotannis exportetur. Hîc etiam passim reperitur terra illa metallica, siue saxum induratum & micans, nobis Blacke Leade dictum, quo ad ducendas lineas, & monochromata pictores vtuntur. Quod an sit Dioscoridis Pnigitis, vel Melanteria, vel ochra terra calore in nigrum adusta, aut veteribus incognitum, non facilè dixerim, & perquirant alij. Per hos montes lapsus Deruentio in lacum spatiosum diffunditur, *pregrande stagnum* vocat Beda, in quo tres eminent insulæ, vna domicilium habet equestris familiæ Radclifforum, altera à Metallicis Germanis habitatur, qui æs suum ibi conflant, tertia illa existimatur in qua Herbertum heremeticam vitam duxisse scribit Beda. In huius margine agro satis læto, quem roscidi montes circumuallant, & *Skiddaw*

Argentum.

Blacke Leade.

mons

mons æditus ab Aquilone defendit, *Keſwika* oppidulum mercatorium iacet, æraria ſectura ante multos annos notum, vt in Charta quadam Regis Edwardi quarti videre eſt, & hodie Metallicorum habitatio. Ius verò mercatus ab Edwardo primo Thomas de *Derwentwater* loci, vt videtur, Dominus, impetrauit. Keſwika.

Hinc Deruentio modò ripis arctatus modò alueo laxatus in Septentriones maturare videtur, vt *Cokarum* recipiat. Qui confluentes verò Cokarmouth forum copioſum, caſtrúmque Comitum Northumbriæ ferè circumluunt, cui è regione obiacet antiqui caſtri cadauer Papcaſtle vocant (vbi loci Ptolemæus EPIACVM conſtituit) cui Romanam vetuſtatem monumenta non pauca adſtruunt. Hæc vna cum quarta parte Baroniæ de *Egremond*, *Wigton*, *Leuſewater*, *Aſpatric*, *Vidal*, &c. luculentiſſimo patrimonio Matildis *Lucy* quæ hæres Anthonij *Molton* ſiue de *Lucy* fratris ſui, Henrico Percio Northumbriæ Comiti coniugi dedit, & quamuis ex illo nullam ſuſceperit prolem, Perciorum tamen familiam ſibi hæredem ſcripſit, ea lege vt *Luciorum* inſignia tres ſcilicet Lucios piſces in rubro cum ipſorum clypeo gentilitio coniungerent, vel vt ex Autographo loquar, *Sub conditione deferendi Arma ſua de rubeo cum tribus Lucijs, vnà cum armis de* Percy *aureis ſcilicet, & leone Azureo quarteriatim, per ſinem leuata.* Adunatis poſteà aquis Deruentio ad *Wirkinton* piſcatorium oppidum, & ſedem antiquæ equeſtris familiæ Curwennorum, Oceano ſe ſubmittit. Cokarmouth. *Arma Luciorum & Perciorum.* Wirkinton.

Hinc murum ad defendendum littus quatuor plus minùs mill. paſſ. perductum fuiſſe credunt nonnulli, adeò continuæ ſunt parietinæ ad *Olenæ* ſiue *Elenæ* oſtium, *Elne* nunc nominant, qui non longum permenſus iter ad fontes *Ierby* habet, forum non minimum. ARBEIAM fuiſſe iudicamus vbi Barcarij Tigrienſes ſtationem egerunt; & ad oſtium *Elenburrough*, id eſt, *Burgus ad Elenam*, quem OLENACVM fuiſſe vbi Ala prima Herculea in præſidio erat, ſi coniecturæ ſit locus, tam ex antiquitatis veſtigijs, quàm nominis agnatione coniectarem. Tot enim inſcripta ſaxa, & ſtatuæ hîc eruuntur, vt in columbarijs, furnis, & caminis nihil ſit frequentius; ſed quæ ita obliterata ſunt, vt præter Romana nomina planè nihil elicias. Ecce tamen vnam quæ nuper ibi ad Kingſhall collem effoſſa, & ad me miſſa. Ierby. *Arbeia.* Elenborrough. *Olenacum.*

GENIO LOCI,
FORTVNÆ REDVCI,
ROMÆ ÆTERNÆ,
ET FATO BONO,
G? CORNELIVS
PEREGRINVS
TRIB. COHORT.
EX PROVINCIA
MAVR CÆS.
DOMOS, ÆDES
DECOR-----

Hæc altera etiam ibidem extat inſcriptio

DIS, ET DEABVS O??
PS POSVIMVS
COH. I. DELM.

Cùm pauliſper littus hinc rectà perrexerit, ſinuato, & incuruato æſtuario ita reflectitur, vt non poſſit non eſſe MORICAMBE illud, quod apud Ptolemæum hoc in loco ſtatuitur. Ita loci ingenium, & nomen quadrant, Æſtuarium enim eſt incuruum, & *Moricambe* mare incuruum Britannicè ſignificat. Ad hoc *Cœnobium de Vlmo*, vulgò *Holme Cultraine* poſuit D. rex Scotorum, & eius Cœnobiarchę *Vulſtey* propugnaculũ vicinum in gazophylacium, & librorum, diplomatúmque receptaculum contra repentinas Scotorum incurſiones excitârunt. Sub hoc monaſterium illi æſtuario illabitur *Wauer* amniculus, ad cuius ſcaturiginẽ proiectum antiquæ vrbis cadauer nihil extra humanitatis aleam in terris eſſe docet. Dibe Carlile hæc à vicinis nominatur, ſed VOREDAM fuiſſe ab Antonino memoratam & diſtãtia probat, & caſulę adiunctę *Weſtmared* appellatę confirmãt. An nomen à deſcenſu habeat (deſcenſum enim *Gwored* Britanni dicũt) an à *Wauer* illo amniculo nõ certò affirmarim. Eius ciuis in antiqua ara Deo patrio, voto inſcripta, VAARAEX dici videtur. Sic enim illa ſe habet, vt eruditiſſimus vir Oſwaldus Dikes diuini verbi in hoc agro miniſter mihi deſcripſit.

Moricambe.

Holme Cultraine.

Vorede.

DEO

DEO
SANCTO BELA
TVCADRO
AVRELIVS
BLATO VAARÆX
X VOTO POSVIT
LL MM.

Alteri etiam Deo indigeti huiusmodi reperta est inscriptio

DEO
CEAI IO AVR
M RTI. ET MRS
ERVRACIO PRO
SE ET SVIS. V. S.
LL. M.

Repertus etiam ante paucos annos arcus sic inscriptus.

IO. M.
OB HONOREM ------ VXORIS
GORDIANI --------

Pyramis etiam octogona cum hac inscriptione,

OB HONOREM PHILIPPI IM-
PERATORIS NOBILISS. SEM-
PER AVGVSTI, ET PHILIPPI
CÆSARIS NOBILISS.

Præter infinitas imagunculas, statuas equestres, aquilas, leones, & alia vetustatis testimonia plurima, quæ quotidie occurrunt. Paulò superiùs promittitur promontoriolum, magnúmq; æstuarium nunc Angliæ & Scotiæ, olim Romanæ Provinciæ, & Pictorum diuortia aperiens. Promontoriolo huic incumbit antiquum illud oppidum BLATVM-BVLGIVM (fortasse à *Balch* Britannorum quæ interstitium sive diuortium sonat) à quo Antoninus tanquam à remotissimo loco, & provinciæ limite, Britanniarum itinera incipit. *Balmesse* hodie incolis dicitur, & viculus est

Blatum Bulgium.

Balmesse.

est admodum exilis, qui suum tamen munimentum habet, & in vetustatis indicia præter plateatum tractus, & parietinas, portum iam oblimatum, & viam hinc OLENACVM, siue ad *Elenborrow* vsque stratam ostentat.

Castra Exploratorum.

* *Vide postea in Muro Pictico.*

Burgh vpon Sands.

1307.

Mornilli Barones de Burgo super sabulones.

Ad idem æstuarium interius est *Drumbough* castrum iampridem Dominorum de *D'acre*, necnon hîc alicubi CASTRA EXPLORATORVM statuit Antoninus, quos * Areanos illa ætas vocauit, sed hic locus, vt videtur, nunc in nouum nomen mutatus Burgh vpon sands, id est *Burgus ad sabulum* nominatur, vnde vicinus ager *Baronia de Burgo* appellatur, quam Ranulphus de *Meschinis* Roberto de *Trivers* dedit, ab illo verò ad *Mornillos* deuenit, quorum postremus Hugo vnicam reliquit filiam quæ ex priore marito Richardo *Lucy* duas suscepit filias duobus *Moltonis* fratribus in coniugium datas, ex secundo verò marito Thoma de *Molton* qui è priore coniuge Moltonos quos dixi ante genuerat, Thomam *Molton* procreauit Baronem huius loci, cuius filius Thomas nuptijs cum hærede Huberti de * *Vallibus* possessionibus *Gillesiandiam* adiunxit, quæ omnes ad Ranulphum de *D'acre* cum Matilde *Moltona* sunt deolutæ. Sed nulla re magis innotuit hoc oppidulum, quàm quòd Edwardus primus Scotorum triumphator hîc immatura morte diem obierit. Princeps longè clarissimus, in cuius fortissimo animo hospitium metatus est Deus dignissimum, vt Regiæ maiestatis apicem, non solùm fortitudine, & sapientia, sed decore etiam, & corporis dignitate adæquarit. Quemque fortuna primo ætatis flore plurimis bellis & difficilimis Reipub. temporibus exercuit, dum Britannico imperio aptârit: quod cùm Rex inauguraretur, ita administrauit, deuictis Wallis, & triumphatis Scotis; vt non secundum, sed alterum Britanniæ ornamentum optimo iure habeatur. Sub hoc *Burgo*, in ipso æstuario Scotos & Anglos, & classe, & reuerso æstu equitatu decertâsse ferunt incolæ, quæ res perinde mira videatur, quàm quod Plinius non sine admiratione de simili in Caramania loco retulit. Solwey frith, i. *Fretum Solwey*, vtrique genti dicitur hoc æstuarium à Solwey Scotorum oppido apposito. Sed rectiùs Ptolemæo ITVNA dicitur. *Eden* etenim egregium flumen, qui Westmorlandiam, & interiora huius regionis pererrat, maximam aquarum molem in illud effundit, nondum oblitus quàm ægro nixu inter congesta Scotorum cadauera, anno salutis 1216. eluctaretur, cùm illos præda ex Anglia onustos libenter hauriret, & suis fluctibus prædatoriam illam

Edwardus primus.

Ituna.

Eden fl.

Historia Malros.

illam manum demergeret.

Hinna verò hic siue *Eidon* vbi hanc regionem adierit, ab Occasu Eimotum flu. admittit è lacu illo *Vlfe*, quem dixi, promanantem, cuius propè ripam ad *Dacore* riuulum *D'acer* castrum adsidet, nobis notum quòd familiæ Baronum de *D'acres* nomen fecerit, à Beda memoratum, quòd monasterium eo tempore habuerit, vti etiam à Malmesburiensi, quòd Constantinus Rex Scotorum, & Eugenius Rex Cumbrorum, se cum suis regnis Athelstano Anglo ibi dediderint.

D'acre.

Barons D'acre.

Haud multò superiùs, parùm etiam ab *Eimoti* ripa abest *Penrith*, id est, si è Britannica lingua interpretaris, *Primarium vadum*, vulgò autem Perith dicitur. Quondam ad Episcopos Dunelmenses spectauit, sed cùm Antonius Beccus Episcopus nimia opum affluentia inflatus insolesceret, *abstulit ei Edwardus Primus* (vt in Dunelmensi libro legimus) *Werk in* Tinidalia, *Perith, & ecclesiam de Simondburne*. Nunc emporiolum celebre est castro Regio satis firmatum, in cuius vsum R. Stricland Episcopus Carliolensis incile duxit è *Peterill*, id est, è *Petra fluuiali*, qui ad suam ripam propè Plompton parke, dirutæ vrbis reliquias multas ostendit, quam illi *Antiquum Perith* nunc vocant, PETRIANAS fuisse iudicarim ego, vbi Alam Petrianam in præsidio locat Prouinciarum Notitia. Præter multa alia vetustatis indicia, & hanc etiam non ita pridem hîc effodêrunt inscriptionem.

Perythe.

Petriana.

C. LIMISIVS. - - - - - - - - -
CHARISSIMÆ CONIVGI, ET PIENTISS. FILIÆ - - - - - POSVIT.
VXOR VIXIT ANNOS XXXX,
FILIA XX.

Cùm *Eimotũ* Ituna iam receperit, obscurioribus viculis, & propugnaculis affusus in Septentriones cõtendit, per *Kirk-Oswald* S. Oswaldo sacrũ, possessionẽ olim Hugonis illius *Morvill* qui cum socijs Thomã Archiepiscopũ Cantuariensem occidit, & in facti memoriã diù ensis quo tunc vsus erat hîc asseruabatur, per *Armanthwayte* castrum Skeltonorum, *Corby* castrũ antiquæ familiæ Salkeldorũ & *Linstock* castrũ Episcopi Carleolensis in Baronia de *Gresby*, quam Waldeuus filius Comitis Gospatricij Dominus *Allerdalie* ecclesiæ Carliolensi cõcessit. Iam Ituna se in suũ æstuarium immersurus duos simul fluuios accipit, *Peterillũ* scilicet & *Caudam*,

Kirk-Oswald.

Armanthwayte Corby castle, Linstock, Gresby.

Caudam, qui pari spatio discreti, ab Austro quasi gradus cõferunt.

Greyſtocke. Ad *Peterillũ*, præter Petrianas quas diximus, *Greiſtocke* est illustris iam pridem familię castrũ, quę à Ranulpho quodam *filio Walteri* originem traxit, cuius pronepos Guilielmus de *Greyſtock* duxit Mariam filiam & alteram hæredem Rogeri de *Merley* Baronis de *Morpath*, illi Guilielmus & Ioannes filij succeſſerunt, quorum cum vterq; prole careret, Ioannes hæreditatem transcripsit in Radulphum de *Grantſorpe* filium Guilielmi ex eius amita natum: cuius progenies ad summo in honore floruit, circa Henrici verò Septimi tempora desijt, & ad Howardos per Barones de *Dacre* iam venit hæreditas.

Barones de Greyſtock.

Alris fodinæ. Ad *Caudam* præter æris fodinas ad *Caudebeck*, *Highyate* Richmondorum castrum, & nitidum Carliolensis Episcopi castrum, *Congauata.* The Rois castle dictum, CONGAVATA etiam fuisse videtur, vbi Cohors Secunda Lergorum stipendium meruit, *Congauata* enim vallis ad *Gausatam*, quam in *Caudam* nunc contraxêrunt, Britannis significat. Sed huius locum digito designare nondum potui. Inter horum confluentes optima & opportuna positione *Carlile.* vrbs vetustissima *Carlile* interponitur, à Septentrione profundo *Itunæ* alueo, ab Ortu *Peterillo*, ab Occasu *Caudæ* munita, & præter hæc defendentis naturæ munimenta, firmis mœnibus è saxo quadrato, castello, & *Citadella*, quam vocant, armata. Romani, *Lugu-Vallum.* & Britanni hanc LVGV-VALLVM, & LVGV-BALLIVM, siue LVGVBALIAM, Saxones, teste Beda, Luell. Ptolemæus, (vt nonnullis visum,) LEVCOPIBIAM, Nennius *Caer Lualid*, ridicula Britãnorum vaticinia *vrbem Duballi*, nos Carlile, & Latini *Carleolũ*, recentiori vocabulo dixêrunt. Lugubalium enim & Carleolum eandem fuisse vno ore consentiunt historici nostri. Sed in Etymologia rimanda, Deus bone, quàm obnixè sudauit Lelandus noster, eò tandem adactus, vt crederet Itunam *Lugum* dictum fuisse, & *Ballum* à valle descendisse, vt *Lugu-ballum* sonet *vallis ad Lugum*. Ego autem, liceat & mihi meam proferre coniecturam, *Vallum* illud & *Vallia*, à nominatissimo illo Romanorum Vallo militari, quod sub vrbe cernitur deductum affeuerarim, LVGV-VALLVM enim AD VALLVM, Antonino dicitur. *Lugum* etiam *Lucus, & Lugus quid Britannis, & Gallis priscis.* siue *Lucum*, priscis Celtis, qui cum Britannis eiusdem linguæ erant, turrim significâsse docet Pomponius Mela. Quod enim Antonino *Lugo Augusti* dicitur, *Turrim Augusti* vocat ille; ita vt *Lugu-ballum* sit, & sonet turris, vel munimentum ad vallum. Ab *Lugdunum.* hoc fonte si *Lugdunũ* quasi *turrim in colle*, & *Lucretiam* (sic enim

quam

quam nos Lutetiam, prisci vocârunt) quasi *aurium pulchrum* derivassent Galli, (ea enim verborum vis est in lingua Britannica,) rectiùs fortasse collimassent, quàm cùm hanc à Luto, illam à *Lugdo* fictitio Rege deducerent. Romanis temporibus hanc floruisse varia antiquitatis indicia subinde eruta, & celebris eius tunc temporis memoria satis affirmatè loquuntur. Post Picticos etiam, & Scoticos furores pristini splendoris nonnihil retinuit, & ciuitas habebatur. Anno enim Christi 619. Egfridus Rex Northumbrorum Cuthberto illi sancto in hæc verba dedit. *Donaui etiam ciuitatem, quæ vocatur Lugubalia, & in circuitu eius* XV. *milliaria.* Quo tempore mœnibus etiam firma erat. *Cuthbertum*, inquit Beda, *duxerunt ciues, vt ciuitatis mœnia videret, fontémque in ea miro quondam Romanorum opere extructum.* Qui tunc, vt inquit liber Dunelmensis, *Congregationem Sanctimonialium, & Abbatissam ordinauit, scholásq; ibi constituit.* Posteà à Danis ingentibus ruinis deformata, annos plùs minùs ducentos suis cineribus sepulta iacuit; donec Regis Guilielmi Rufi auspicijs denuò reflorescere cœpit, qui nouis ædificijs instaurauit, castrum construxit, & Coloniam primùm ex Belgis (quos meliore consilio ductus in Walliam statim transtulit) posteà ex Australibus Anglis eò deduxit. Tunc, vt habet Malmesburiensis, *visum erat triclinium Romanum, ex lapidibus, fornicibus concameratum, quod nulla vnquam tempestatum contumelia, aut ignium flamma labefactari potuit, in cuius fronte inscriptum erat* MARII VICTORIÆ. Hunc MARIVM aliqui Aruiragum Britannum esse voluerunt, alij Marium illum fuisse contendunt, qui Imperator contra Gallienum salutatus, tanti roboris fuisse perhibetur, vt in digitis non venas, sed neruos habuisse, scriptores tradiderint. Frequentior iam Lugubalia suum Comitem habuit Radulphum *Meschines* siue de *Micenis*, à quo Cestriæ Comites prognati, & succedente tempore ab Henrico primo in Episcopalem dignitatem euecta, Athulphum primum Episcopum habuit. Quod suæ Ecclesiæ fraudi fuisse scripserunt Monachi Dunelmenses. *Cùm Randulphus*, inquiunt, *Dunelmensis Episcopus exularet, & Ecclesia defensorem non haberet, Episcopi quidam* Carleil, & Kniuale *ad suas diœceses applicauerunt.* Quomodo verò Scotus regnante Stephano hanc vrbem cepit, & Henricus secundus recuperauit, quomodo etiam Andreas de *Herclea* homo perditè & perfidè ingratus, quem Edwardus primus Carleoli Comitem creârat, fidem patriæ fefellit, & posteà summo

Lancastria seu Lancia Gallis.

Triclinium Rom.

Marius.

cum

cum dedecore discinctus capite perfidam ingratitudinem luit, in Annalibus satis fusè explicatur. Ego Luguballiæ nunc valedicam quæ Meridianum grad. xxi, scrup. xxxi, ab vltimo Occidente distantem, & Polum Borealem grad. liiii, scrup. lv, sublimem habet.

Trew place. Gillesland.

Ituvam nunc transmittens, & *Rowcliffe* à dextra relinquens vbi occiduorum limitum vtrinque præfecti statis diebus conueniunt, & causas inter limitaneos audiunt, in Gillesland venio, quæ regiuncula est Scotis contermina, & ita impedita torrentibus, quas Gilles vocant, vt inde nomen factum iudicarim, si non legissem in libro Ecclesiæ de *Lanercost* Gillum quendam *filium Bueth* hanc olim tenuisse, à quo probabile est nomen hoc inditum fuisse. Hîc Angli & Scoti *Kirsoppo* fluuio, seu potiùs mutuo metu separantur, vnde Battable ground, i. *belli area*, vocatur, & incolæ vt limitanei, velox, insidiosum, & expeditissimum militum genus. In hac præter propugnacula nonnulla minora propè Luguballiam, & proximè *Irthing* flu. *Naworth* est castrum, nuper Baronum de *Dacres*, quorum vltimus cùm puer ante paucos annos diem obijsset, Leonardus eius patruus, qui maluit bello cum Principe, quàm iudicio cum neptibus de hæreditatibus conflictari, hoc castrum occupauit, & seditiosam cohortem in principem conscripsit, quam nobilissimus Baro Hunsdonius cum præsidiario Berwicensi milite magna cæde, & fuga effusiore, qua ipse etiam Leonardus sibi consuluit, facilè dissipauit.

Battable ground. *Limitanei.*

Naworth.

1569.

Primus, quod legi, Gillesiandiæ Dominus erat Guilielmus *Meschines* frater Radulphi Comitis Carleoli, posteà *Gill* filius *Buith* quem dixi, Deinde Rex Henricus secundus hanc Huberto de *Vallibus*, siue *Vaux* elargitus est, cuius clypeus gentilitius erat * argento & rubro interstinctus, Huius filius Robertus Prioratum *Lanercost* fundauit, & dotauit. Sed hæreditas post paucos annos nuptijs translata fuit ad *Multonos*, & ab ijs per filiam ad Ranulphum Dominum *Dacre*, cuius posteri ad nostra vsque tempora summo honore floruerunt.

Gillesiandiæ Domini.

* *Chequy d'or & Gules.*

Propiùs Scotiam *Scalby* castrum sedet olim *Tilliolorum* qui olim clari hoc tractu fuerunt cognominis à quibus ad *Pickeringos* deuenit, & magis ad Boream inter prærupta saxa *Beawcastle* castrum regium militum manus tuetur. Paulò magis ad Occasum *Esca* flu. ex Scotia descendens Itunæ æstuarium petit, & Anglici se esse imperij fatetur, magnarum virtutum vtrique genti

Scalby Castle. Beau-castle. Esk flu.

genti testis locupletissimus. Ad hunc vbi *Netherby* viculus ex vna & altera casula iam cernitur, adeò mira & magna sunt priscę vrbis rudera, & præfluentis *Escæ* nomen ita consonat, vt ESICAM ibi fuisse suspicemur, in qua Tribunus primæ cohortis Astorum excubias olim contra Barbaros egit. Vbi verò *Liddus* flumen Escę confluit, *Liddel* olim erat castrum vt accepi, & Baronia Bstoteuillorum *qui terras tenuerunt hic in Cornegio quas Ranulphus Comes Turgisso Brandas* vt legitur in veteri Inquisitione, donauit, ab *Estoteuillo* verò ad *Wakes* hæreditariò, & per eos ad Cantij Comites, à quibus Edwardus tertius numerata pecunia emit, & filio Ioanni Gandauensi donauit. Vltra hunc *Escam* etiã ager per aliquot milliaria Anglici cesetur imperij, in quo *Sollomosso* Thomę D'acre Iuuenis, & Musgraui virtute inclaruit; qui Scotis ibi superatis, maximam nobilitatis Scoticæ partem captiuam abduxêrunt, vnde statim animum despondit Iacobus v. Rex Scotorum, & vi mœroris animam exhalauit.

Alesca.

Baronia de Liddell. Liddesdall.

1541. *Prælium ad Sollom-mosse.*

Labente Romanorum in Britannia imperio, quamuis hæc regio à Scotis, & Pictis grauissimè dilacerata fuerit, Britannos (tamen primæuos incolas diutissimè seruauit, & serò in Saxonum potestatem deuenit. Cùm autem Saxonum res Danicis bellis accisa præceps iret, suos Regulos qui Cumbrorum Reges dicebatur, ad annum Domini 946. habuit, quo tempore (vt inquit Florilegus Westmonasterien sis) *Rex Edmundus, adiutore Leolini Regis Demetiæ fratre, Cumbriam totam cruentis armis spoliauit, ac duobus filijs Dunmaili eiusdem prouinciæ regis oculorum luce priuatis, regnum illud Malcolmo Scotorum Regi, de se tenendum concessit, vt Aquilonares Angliæ partes terra marique ab hostium aduentantium incursione tueretur.* Ex quo tempore filij Regum Scotiæ natu maximi Cumbriæ præfecti aliquandiu tam sub Saxonibus, quàm Danis dicti erant. Cùm autem Normannis Anglia se dedidisset, hæc etiam pars in illorum manus concessit, Ranulphoque de *Meschines* obtigit, cuius filius natu maximus materno iure Comes fuit Cestriæ, minor verò Guilielmus Dominus Couplandiæ. Sed Stephanus Rex, vt Scotorum gratiam iniret, illis denuò reddidit, vt clientelari iure à se, & regibus Angliæ tenerent, Henricus autem secundus, qui successit cùm hanc profusam Stephani liberalitatem sibi, & suo regno fraudi fuisse sensisset, Northumbriam, Cumbriam, & Westmorlandiam à Scoto repetijt. *Scotus enim*, vt habet Neubrigenses, *prudenter considerans Regem Angliæ in hac parte cùm potentia virium, tùm merito caussæ præstare, quamuis*

Cumbriæ Reges.

Cumbriæ Præfecti.

posset

posset obtendere iuramentum, quod auo suo Danidi præstitisse dicebatur, cùm ab eo cingulũ acciperet militare: præeminentes fines repetenti cum integritate restituit, & ab eo vicissim Comitatum Huntedunensem priscò sibi iure competentem recepit.

Cumbria Comites. Comites Cumbriæ ante XVII. Henrici Octaui annum non erant, ille enim eo tempore Henricum *Clifford*, qui à Dominis *de Veteri ponte*, siue *Vipont* genus duxit, primum Cumbriæ Comitem creauit cuius nepos Georgius tertius iam Comes vir omnibus modis nobilissimus, qui ad labores impiger, ad pericula fortis, ad vsum peritus, ad consilia prudens eo honore hodie lætatur.

Wardens of the west Marches. De præfectis limitis occidui qui confinia regni ad Scotiam tuentur, & nobis The Wardens of the West Marches dicuntur, non est cur hîc aliquid attexam, nisi quod nobilissimus Dominus Henricus Baro Scrope, vir in maximis patriæ negotijs cognitus, & probatus, singulari cum vigilantia illam modò gessit præfecturam, qui (vt à limitaneis militibus accepi) Vlpij Marcelli expressissimum fuit exemplar. Ille enim sub Commodo Imp. circa annum Christi 180. exercitui Romanorum in hac Britanniæ parte præfuit, *Dux*, vt habet è Dione Xiphilinus, *omnium vigilantissimus: cúmque vellet cæteros qui cum ipso erant vigilantes esse, duodecem tabulas, quales ex tilia fieri solent, quotidie perscribebat vesperi, mandabátque vni ex suis, vt aliam alijs atque alijs horis perferret ad diuersos milites, quo Imperatorem suum vigilare semper rati, ipsi minùs dormirent.* De cuius etiam temperantia hoc adiungitur, *Et quanquam somno aliquo resisteret natura, tamen quo magis id facere posset, inedia perfecerat. Nam vt ne panis reperiretur, cum Roma ad se iubebat exportari, ne paulo plus quàm esset necesse, præter vetustatem euuedere posset.*

Vigilantia Vlpij Marcelli.

Hic ager 58. Parochiales Ecclesias præter capellas numerat.

MVRVS

VPeriorem huius regionis partem, interſecat, qui nullo modo tacendus eſt, Murus ille celeberrimus, Romanæ prouinciæ limes, & Prætentura, ſiue Cluſura, (ſic enim antiqui vocarũt) quę Dioni ἀπολήγειν Herodiano πύργοι Antonino, Caſſiodoro & alijs VALLVM, Bedę MVRVS, Britannis *Gual Seuer*, & *Mur Seuer*, Scotis Scottiſmith, Anglis, & accolis The Pehits Wall, ſiue The Pehits Wall, id eſt, *Murus Picticus*, & The Kepe Wall, id eſt, *Cuſtodia Murus*.

Monumenta hu iuſmodi Prouinciarum Cluſuras quia hoſtis excluderent, & Prætenturas, quia hoſtibus præmederentur ſcriptores veterum. Vide P. Pithœum in Adverſarijs, Lib. 1. cap. 14.

Romani enim cùm vlteriores Britanniæ regiones cœlo & ſolo vtique aſpero, & à barbaris Britannis inhabitari viderent, in quibus perdomandis laboris plurimum, emolumenti parum admodum erat, varias varijs temporibus Prætenturas ad prouinciam defenſandam inſtituerunt. Primam poſuiſſe videtur Iulius Agricola cùm anguſtum terrarum ſpatium inter *Bodotriam* & *Glottam* præſidijs firmârit, quod poſteà ſubinde communitum erat. Secundam fecit Adrianus, qui primus, vt inquit Lampridius, murum per XXX. mill. paſſ. duxit, vt barbaros à Romanis diuideret, quem ex ſtipitibus magnis in modum muralis ſepis funditus iactis, & connexis fuiſſe ex ſubſequenti Lampridij narratione colligi poſſit. Tertiam Lollius Vrbicus Antonini Pij Legatus excitauit. *Ille*, inquit Capitolinus, *Britannos vicit, alio muro cæſpititio ſubmotis barbaris ducto*. Cuius belli in Britannia confecti laudem, *Fronto* (vt habet antiquus Panegyricus) *Antonino principi debat, & quamuis ille in ipſo vrbis palatio reſidens gerendi eius mandaſſet auſpicium, veluti longa nauis gubernaculis præſidentem totius velificationis, & curſus gloriam meruiſſe teſtatus eſt*. Quarta verò hæc eſt de qua agitur. Seuerus enim poſthabita vlteriori illa, & ingenti regione, murum per tranſuerſam inſulam ab Itunæ æſtuario, ſiue *Solwey frith* ad Tinæ oſtium, ſiue Tinmouth duxit, & receptas Prouincias, vt habet P. Diaconus, omni ſecuritate muniuit. *Receptam*, inquit Oroſius, *partem inſulæ à cæteris indomitis gentibus vallo diſtinguendam putauit. Itaque magnam foſſam, firmiſſimúmque vallum crebris turribus*

bus communitum per CXXXII. *mill. pass. à mari ad mare duxit.* Cum quo Beda consentit, qui non libenter audit Seuerum Murum duxisse, quòd vallum è cespitibus factum fuisse contendit. Murum tamen vocant Spartianus, & tam murum, quàm vallum Seuerum duxisse his verbis innuit ille. *Post murum apud Vallum in Britannia missum.* Ex Beda tamen colligitur vallum illud nihil aliud fuisse, quàm è cespitibus murum. Seueri verò opus fuisse, vel ab Adriano inchoatum, à Seuero perfectum Britannicum nomen *Gualseuer*, & Bedæ authoritas quam statim adhibebo, comprobant, licèt Scotici scriptores semper *Adriani Murum* appellarint. Quòd in CXXXII. mill. pass. eius longitudinem extenderint libri, mendam in numerum subrepsisse existimo. Non enim tanta est insulæ eò loci latitudo, etiam si ipsum anfractuosum muri ductum ascendentem, & descendentem persequaris, quòd si etiam in Italica milliaria resoluas, vix centum mill. pass. colligas. Pauculos post annos hæc neglecta, vt videtur, munitio fuit. Cùm enim Alexander Seuerus Imp. (vt est apud Lampridium) *sola quæ de hostibus capta erant limitaneis ducibus, & militibus donasset, ita vt verum essent, si hæredes illorum militarent, nec vnquam ad priuatos pertinerent, existimans attentiùs eos militaturos, si etiam sua rura defenderent:* Romani vltra murum progressi, & in barbarico solo stationes extruentes, & instituentes, ad Bodotriam vsque imperij fines denuò propagârunt, quos tamen barbari, continenter bellum ex bello serentes subinde ad Seueri vallum repulêrunt. Sed interiectam hanc inter Clusuras siue Prætenturas regionem Theodosius Theodosij Augusti pater ita recuperauit, & pristino statui reddidit, vt rectorem legitimum haberet, & VALENTIA in honorem Valentiniani deinde vocaretur. Cùm autem res Romana plusquam apertè iam labi cœpisset, & Picti Scotique cespititium ad Bodotriam murum perrumpentes, has partes immaniter depopularentur: Romana Legio, quam Ætius sub Gallione Rauennate in auxilium miserat, submotis barbaris, cùm ad Galliam tuendam reuocaretur, murum non cespititium, sed hunc, de quo agimus, ex solido lapide à mari ad mare secundum Seueri vallum construendum curauit. Cuiusmodi etiam murum in spatia longa prætentum Assyriam ab externis incursibus muniuisse author est Marcellinus. Et hodie Seres (vt in Osorio legimus) valles, & camporum planities muris muniunt, vt Scythárum impetum à se facilè propulsent. Sed hæc Beda suis, & Gildæ verbis te melius docebit.

Vallum. Murus.

Agri cur limitaneis ducibus concessi.

Marcellinus.

Valentia.

Blondus.

docebit. *Quamobrem*, inquit, *Rodam, finis & hic finis quem reliquerat Cæsar, obtinentibus, aliquid commodi aliarum putabam, murum à mari ad mare recto tramite inter urbes quæ tributo ab incursu hostium fuisse fuerant (vbi & Severus quondam vallum fecerat) firmo de lapide levarunt: Quem videlicet murum hactenus famosum, atque conspicuum sumptu publico privatoque, cohortibus secum Britannorum cunctis, construebant octo pedes latum, & duodecim altum recta ab oriente in occasum linea, vt usque hodie intuentibus clarum est.* Ex quibus Bedæ verbis videas optimum illum Scotum suos sibi oculos confixisse, dum se cornicibus oculos configere putet, & valde vehementérque contendat, Seueri vallum in Scotia fuisse. Nonne Bedæ postquàm de vallo in Scotia egerit, Murum è firmo lapide, vbi Seuerus vallum fecerat, excitatum explicatè scribat, & vbi quæso Murus ille è saxo nisi hoc loco inter *Tine* ostium, & *Ituna* æstuarium? Vbi igitur & Seueri Vallum? Muri verò etiamnum hîc adeò expressa habentur vestigia, vt ipsius tractum sequaris, & in *Vastis, quæ vocant, magna eius fragmenta in longa spatia porrecta, & tantùm pinnis nudata hinc inde videantur. *The wastes.

Qui tractum eius sequuti sunt, retulerunt nobis per montium ardua, & prona mirabiliter ascendere, & descendere, quà patentiores sunt campi, fossam latam & altam exterius præiacere, quæ nunc multis locis coæquatur, interius aggerem, siue viam militarem, per eius longitudinem ducere. Castella habuisse crebriora millenis passibus disparata, quorum radices quadrata forma alicubi visuntur, & his turres interpositas, in quibus dispositus miles barbaris immineret, & stationes *Arcani* haberent, *Genius ad hominum erat à veteribus institutum quorum*, vt inquit Marcellinus, *officium erat, vt vbiq; citróque per longa spatia discurrentes, vicinarum gentium strepitus nostris Ducibus intimarent.* Tubulum item æreum eo artificio muro insertum inter singula castella, & turres intercurrisse ferunt accolæ, vt si quis vocem in eum, quacunque turri, immisisset, statim sonus in proximam, inde ad tertiam, & omnes deinceps non interruptus perferretur, ad significandum vbi loci hostium insultus timeretur. Cuiusmodi miraculum de Bizantij turribus in Seueri historia è Dione refert Xiphilinus. Sed cùm Murus nunc iaceat, & tubulus sit nullus, multi hîc circumquaque prædia & fundos in *Cornage* (vt iuridici nostri loquuntur) à regibus nostris tenent, videlicet vt cornu irruptiones hostium vicinis significent, quod à veteri Romanorum instituto deductum nonnulli existimant. Quique tenebantur *ire*

Strutur adhuc sabulo 430.

*Arcani explorarent.

*Tubulus ad vocem deferendam.

*Cornage.

ad præceptum Regis in expeditione Scotia (ex chartis publicis loquor), in eundo in Antegardum, in redeundo in Retrogardum.

Muri tractus. Sed vt ſignatiùs Muri ductum ſequar, ad BLATVM BVLGIVM ſiue Bulneſſe, ad Oceanum Hibernicum incipit, & ſecundum Itunę æſtuarium per CASTRA EXPLORATORVM, ſiue Burg vpon ſands, ad LVGVBALLVM pergit, vbi Itunam tranſit. Inde procurrit, *Irthingúmq;* fl. ſubiectum habet, Cam-beckę rinulum meandris ſe curuantem tranſmittens, vbi caſtelli magna indicia. Si auderem CAMBOGLANAM, id eſt, *Cambiripa*, pro AMBOGLANA apud Notitiam legere, *Camboglanam* ad *Cambum* hunc fuiſſe etiã affirmarim, vbi olim vigilias habuit Cohors prima Ælia Dacorum. *Irthingo* poſteà traiecto Northumbriam intrat, & inter montium conglomerationes ſecundum fluuium quem *Tinam Auſtralem* vocant, continuus progreditur ad ipſum vſque Oceanum Germanicum, ſolummodò *Tina* Boreali interfluente diuiſus, vbi olim ponte coniunctus erat. Admiranda tamen hæc ſubſtructio hoſtilem tempeſtatem neutiquam auertere potuit. Sed vbi Romani è Britannia ſoluiſſent, Picti & Scoti inopino impetu murum adorti, præſidiarios vncinatis telis diſtrahunt, munitionem perfringunt, Britanniámque inteſtinis tum ſeditionibus conuulſam longè latéque perſultant.

Romanorum in muro ducendo prudentia. Hoc verò obſeruatione dignum, vti Romanorum prudentia hunc murum ita duxit, vt alterius quaſi munimenti loco ad interiorem partem duo maxima flumina ſubiecta haberet, *Tinam* ſcilicet & *Irthing* quæ anguſtiſſimo terrarum ſpatio dirimuntur: ita barbarorum ſolertia eò præcipuè loci aditum ſibi aperuit inter hæc flumina, quo liberum, nullo flumine occurrente, in Prouinciæ ſinum ingreſſum haberent, vt in Northumbria ſtatim monſtrabimus. Vulgi de hoc Muro fabellas ſciens prætermitto, hoc vnum tamen quod à fide dignis accepi lectori ſubducere nolo. *Plantæ ſalutares.* Durat tradita perſuaſio in magna parte populi circumuicini, limitaneos Romanorum milites plantas vulneribus ſalutares olim in ſuum vſum hîc paſſim plantaſſe. Vnde Empirici Scotorum Chirurgi quotannis ineunte æſtate huc ad plantas colligendas confluunt, quarum vtilitatem longo temporis vſu edocti, mirificè laudant, & efficaciſſimas eſſe affirmant.

OTTA-

OTTADINI.

PRO Brigantes statuuntur apud Ptolemæum, qui pro exemplarium variante lectione OTTALINI, OTTADENI, & OTTADINI nominantur, pro quibus omnibus, ego si anderem, OTTATINI facili admodum mutatione, substituerem; vt significaret trans, vel supra Tinam flumen. Sic sanè incolarum nomen cum regionis positione vndique conuenieret. *Vltra* Tinam enim hi consederunt, & regionem in Wallia trans Conuinum fluuium Vch Conwey, *vltra montes* Vchmynyth, *vltra* syluam Vch-coed, *vltra* Gyrway flu. Vch Gwyrway *vocant hodie Britanni. Nec certè omninò absurdum esse possit, si eadem ratione hanc regionem vltra Tinam,* Vch Tin *dixerunt, vnde hoc nomen* OTTADINI *paululùm luxata dictione, sed gratiori sono Romanis efformasse videantur. Cùm autem (vt è Dione Nicæo habet Xiphilinus) Britanni* vltiones *qui iuxta Murum, quem modò diximus, habitarent,* Maiores, *sine* MÆATÆ *diterentur, Ottadinos nostros ad murum incolentes inter hos* Meatas. *Meatas fuisse æquum est vt credamus, qui memorabili illa Britannorum defectione, aduocatis in belli societatem Caledonijs, arma sumebant. Quo tempore Seuerus Imperator, militibus vt Britannos omnes occiderent, his Homeri versibus præcepit.*

Μή τις ὑπεκφυγέτω κίνυν δαΐφρονα θυμὸν — Ilias 3.
Χάλκῳ δ' ἰφθίμους, μηδ' ὃς νέον ἐν γαστρὶ μίμνῃ —
Καὶ τοῦ ἔτι φίλτερον, μηδ' ὃς φέρτερος εἶσιν ἁπάντων.

Nemo manus fugiat vestras, cædémque cruentam,
Non fœtus, grauida mater quem gestat in aluo
Horrendam effugiat cædem.

Sed huius defectionis tempestas Seueri morte qui in ipso belli apparatu Eboraci obijt, sedata fuit. Longè pòst tempore hac regio VALENTIÆ *Valentia. pars fuisse videtur. Sic enim in Valentis Imperatoris honorem Theodosius nuncupauit, cùm barbaros contudisset, & amissam hanc prouinciam recuperasset. Verùm Saxonico bello antiqua hæc nomina exoleuerunt, & regiones omnes quæ trans* Humbrum æstuarium *ad Septentriones iacent, Saxonico nomine* Noꝛþanhumbꝛa-ꝓic, *i.* Nordanhumbrorum regnum, *vocari cœperunt. Quod tamen nomen, in reliquis agris nunc obliteratum, in vna Northumbria, quam iam adibimus, quasi superstes remanet.*

Northumberland.

NOrthúbria, Saxonicè *Northan-humberlond*, vulgò Northumberland, Triangulí sed non æquilateri figura quodammodo inclinata iacet. Meridionale latus *Derwentus* in Tinam influens, & ipse Tina clauditur, qua Dunelmenses spectat. Orientale latus mari Germanico pulsatur. Occidentale verò quod ab Occasu brumali in Ortum æstiuum, primùm concatenatis montibus, inde *Twede* flu. protrahitur, Scotiæ obuertitur, limésque est regnorum, cui duo præsunt præfecti, quorum alter medij limitis, alter occidui præfectus vocatur. Terra ipsa magna ex parte aspera est, cultu dura, cultorúmque corpora durâsse videtur, quos ferociores faciunt vicini Scoti, nunc bello exercentes, nunc pace suos ritus miscentes, vnde bellicosissimi sunt, & velites optimi. Cúmque omninò Marti se quasi consecrârint, non est inter eos quispiam melioris notæ, qui suam turriculam, aut munimentum non habeat, & quam plurimos olim Baronum titulo honorarunt Reges etsi tenuioris fortunæ, vt militarem virtutem vel honore inter eos conseruarent. Ad mare & *Tinam* adhibita mediocri cultura satis est colono grata, alibi verò multò ingratior, & quasi horridior. Plurimísque in locis lapides illi *Lithanthraces*, quos Sea-coales vocamus, magna copia effodiuntur.

Limium præfecti.

Ranke Riders.

38. *Barones plurimi in Northumbria.*

Seacoles.

Pars citerior quæ ad Occasum brumalem vergit Yorkshire dicta, Archiepiscopum Eboracensem diu dominum agnouit, & Comitatus Palatini iura nescio an iure sibi arrogauit. Sed nuper cùm sacro, siue Regio patrimonio coaluisset ex commutatione cum Roberto Archiepiscopo facta, Parlamentaria authoritate Northumbriæ Comitatui connexa fuit, vt eodem esset iure, & Northumbriæ Vicecomitem in causis spectaret.

Yorkshire.

South Tine fl.

Tina Australis, (qui sic dictus quod in arctum coeuntibus ripis constringitur, hoc enim *Tin* Britannica lingua significare affirmant nonnulli,) ex Cumbria æditus, propè Gilsenmore vbi antiqua est fodina æraria; cùm aliquandiu se in Septentriones prouoluerit, in Ortum conuersus, rectà cum muro procurrit, qui nusquam tribus mill. pass. ab eo distat. Murus enim Cumbria relicta,

Murus, siue the Picts wall.

relicta, & *Irthing* titulo superato, primùm pedamentum castri ostendit, quod nunc *Caer-vorran* vocant, (pristinum enim nomen nisi hoc ipsum fuerit, evanuit) à quo viam Militarem silice constratam per confragosa loca ad Gabaon castra in septentrionem ducere limitanei equites prædicant. Proximum hinc *Thirlwall* est castrū, vbi aditum in prouinciam Scoti sibi reseraruot inter *Irthingum* & *Tinam*. Sed hoc melius intelliges ex Ioanne Fordono Scotorum historico, cuius verba, quia non vbique prostat liber, subtexere operæpretium videtur. *Obtinuerunt*, inquit, *Scoti quæ cis citraque mutuum sunt regiones inhabitare vsperum villeres, ac citato repentè rurali vulgo cum suis serpit, quibus, vt ligonibus, rastris, tridentibus, & fussorijs, passulas in eo rimas foraminúmque crebra perfodiunt, quibus vtique promptum habeant aditum, & recessum. Ab illis ergo foraminibus, hac deinde macerie nomen hodiernum cepit, Anglica enim lingua locus dicitur* Thirlwall, *Latinè Murus perforatus. Hic Blenkensop*, castellum quod familiæ celebri nomen fecit, *Bellistre*, & *Langley* quod suum Baronem Adam de *Tindall* habuit, omitto.

Caer-vorran.

Thirlewall.

Blenkensop.

Tindal Baro.

A *Thirlwall* murus, cùm insanienti riuo, qui Tinam petit, se patefecerit, obliquior progreditur ad Seuenshale castrum, cuius nomen si tu mecum à Sauiniana Ala profluxisse credas, ego confidentiùs dicam illud HVNNVM fuisse, vbi Sauinianam Alam excubâsse meminit Prouinciarum Notitia. Inde post Carraw, & Walton, vbi veterum munitionum sunt manifesta vestigia, *Tina borealis* è limitaneis montibus, sociatus *Redo* fluuio infesto qui ad *Redsquier* præruptum montem effusus vbi *True place* est pro Orientalibus limitibus; (Præfecti enim limitis vtriusq; regni causas hic inter limitaneos cognoscūt,) Rhedesdale, id est, *vallem Redi*, laudatissimorum vitulorum altricem rigat, quam (vt est in Rubeo Scaccarij libro) Richardus *Vmfranuille* tenuit vt custodiret vallem à latronibus de antiqua foresta.

Seuenshale.

Carraw. Walton. North Tine fl.

True place for the East marches.

Rhedesdale.

Hic circumquaque in *vastis* quas vocant terris, vt etiam in *Gilloslandia* quasi Nomadas antiquos videas, militare genus hominum qui à mense Aprili vsq; ad Augustum in tuguriolis hinc inde dispersis, *Sheales* & *Sheelings* vocant, passim suis pecoribus excubant.

Nomades.

Sheales.

Tina ille Borealis haud procul à *Swinburn* castro defertur, quod suos eodem cognomine Barones sub Edwardo secundo habuit. Murum intersecat ad Collerford, vbi ponte fornicato coniunctus erat. Si hoc CALVRNVM non fuit, in quo Ala secunda Asturum sua statiua habuit, in proximo fuit ad *Scilicester* in *Adano*, vbi postquam Sigga Patricius Elfwaldum Nordanhumbrorum

Collerford. *Cilurnum.* Scilcester. *Hesedenum.*

Regem perfidè trucidâsset, Ecclesia à fidelibus extructa fuit in honorem Cuthberti, & Oswaldi, cuius nomen ita cæteris offecit, vt priſtino nomine obliterato, *S. Oſwaldi* nunc dicatur. Oswaldus hic Nordanhumbrorum rex, propè hunc locum Cedualam Britannum, qui Cumbriæ, vt videtur, præfuit, & iam duos Nordanhumbrorum reges occidiſſet, regionémque iſtam effusè vaſtâſſet, iuſto prælio peremit. Ex quâ pugnâ, prima Chriſtianæ religionis lux huic prouinciæ affulſit. Cùm enim opem Chriſti, quam implorârat, hoc in prælio præſentem ſenſiſſet Oſwaldus: protinus Chriſto nomen dedit, Aidanum Scotum ad ſuos Chriſtiana religione imbuendos euocauit, & ipſum victoriæ locum Hefenfelth, id eſt, *Campus cæleſtis*, vocârunt poſteri, qui hodie eodem ſenſu *Haledon* appellatur. De quo ecce tibi quaſcunque ex Oſwaldi vita verſiculos.

S. Oſwalds.

Circa annum 634. Chriſtiana religio prima in Northumbria. Beda.

Heafon-feld nunc Haledon.

Tunc primùm ſciuit eam ſanctam cur nomen haberet
Heauenfeld, hoc eſt cæleſtis campus, ei illi
Nomen ab antiquo dedit appellatio gentis
Præteritæ, quamuis belli præſagus futuri:
Nomini & cauſam mox aſſignauit ibidem
Cælitùs expugnans cæleſtis turba ſcelerſtam.
Ne ſenectutis ignauia poſſit honorem
Tam celebris delere loci, tantique triumphi,
Eccleſia fratres Hagulſtaldenſis adeſſe
Denos, Chriſtumq; ſolem celebrare quotannis.
Quique loci perſtat bonos in honore bonos
Oſwaldi regis, ibi conſtruxere cupellam.

Infra *Cellerford*, vtrerque Tina confluit, qui iam auctus, ſubindéque auctior, vno alueo vrget ad Oceanum iter, per *Hexham*, Bedæ *Hagulſtald*, Saxonicè Hexeltham, quod Romano ſæculo Axelodvnvm fuiſſe nomé perſuadet, vbi colore prima Hiſpanorum ſtationem habuit. Saxonico ſæculo *fiſcò regio*, vt inquit Malmesburienſis, *famulabatur, quam Wilfridus Epiſcopus ab Ethelredo rege pro aliis poſſeſſionibus acquiſierat. Ibi adoleſcentuli ad ſtudium miſerorum erecti, & diuerſis vnctionibus per cæleſtia mirabiliter inſtituti, ſanctorum operum, quæ Roma ſpectantium ſeruitia attraxerat, adeò vt ambitioſum Romanum præſto ferrent, dúdque ſanctæ bellatæ conſiterentur.* Quo tempore Epiſcopalem ſedem hîc in vrbecula conſtituit rex Egfridus. Sed dignitas illa poſt octauum Epiſcopum, intonantibus Danicis bellis, tota euaſit. Deinceps verò tantùm Archiepiſcoporum Eboracenſium villa habebatur

Hexham.

Axelodunum.

belatus ante dimicationem cum Henrico VI. ita fecisse, quasi suo iure usserunt celebratúrque prælio illo funesto, quo Iohannes Neuillus Dominus *Montisfacons* Lancastrenses duces magno animo aggressus, maiori successu fudit, & ideo ab Edwardo Quarto Comitis Northumbriæ titulo decoratus.

Ad alteram Tinæ ripam CVRIA Otcadinorum iacet, cuius meminit Ptolemæus, nunc à ponte *Corbridge*, Houedeno *Corebrige*, Huntindonensi *Cure*, vbi antiqui operis supersunt reliquiæ non paucæ, inter quas defossum antiquorum thesaurum quæsiuit Rex noster Ioannes: sed illasit illi fortuna per sui ipsius vanitatem, non minùs quàm anteà Neroni illuserat, cùm abditas Didonis opes Carthaginì inuestigaret. Huic adiacet vetustæ munitionis rudetum, quod *Colcestre* appellant, quam ego PRO-COLITIAM Cohortis primæ Batauorum stationem fuisse tantisper suspicabor, donec dies certiora dederit. *Prudhoe* castrum hinc Tinæ noster inuisit, hoc tantùm nomine celebre, quod ad *Hunfrãuilles* magni nominis viros spectârit, è quibus Gilbertus regnante Edwardo Tertio militari laude florens titulum Comitis Angusiæ in Scotiâ meruit, hæres verò de *sanguine* (vt loquuntur Iuridici nostri) in familiã de *Talbotys* elocata fuit: posteáq; ad Bedfordiæ Ducem deuenit, & Henrici Secundi tempore Guilielmi Scotorum regis obsidionem fortiter eluserit, *cùm ruina, & suis multis labore* (vt habet Neubrigensis) *fudisset*.

Curia. Corbridge. Thesaurus fossus quæsitus. Tacitus. Colcester. Procolitia.

Sed vt ad Murum pedem referamus. Post Procolitiam, locus *Portgate* dictus cernitur, vbi portam fuisse in muro vis verbi in vtraque lingua ostendit. Sub quo *Pontus* fluuius scatens, per aliquot milliaria muro prætenditur, & in suis ripis pro præsidio habuit cohortem primam Cornouiorum ad PONTEM ÆLII, ab Ælio Hadriano forsitan extructum, nunc *Pont-eland* dictum, ad quem Henricus III. & Rex Scotiæ anno 1244 pacem sunt pacti; & iuxta hunc cohors prima Tungrorum ad *Berwick* egit, qui in Notitia Prouinciarum BORCOVICVS dicitur. A *Portgate* procurrit murus ad *Wallstones*, quam cùm nomini significatio consonet, & XII. millipass. ab Orientali Oceano absit, eandem credimus esse villam regiam, quam AD MVRVM vocat Beda, in qua Segbertus Orientalium Saxonum Rex baptismo in Christi Ecclesiam à Paulino insitus. Huic vicinum est propugnaculum vetus *Winchester* nominatum, VINDOLANAM credam ego, quam cohortis VETI. Gallorum olim limitaneam fuisse stationem, docet Liber ille Notitiarum. Es inde *Hradon* cernitur quæ

Portgate. Pons Ælij. Pont-eland. Berwicus Borwic. Walton. Ad murum. Vindolana. Windchester.

Barones Bolebec. fuit pars Baroniæ Hugonis de *Bolebec* qui maternum genus à Baronibus clarissimis de *Meuse fixo* deduxit filiasque solummodò procreauit, quæ matrimonium contraxerunt cum Rudulpho Domino *Greistock*, I. *Vesselo*. *Hunstercombo*, & *Corbato*.

Newcastle. Iam vbi Murus & *Tina* ferè coëunt, Newcastle vrbium in hac plaga ocellus præluces, portu nobilis, quem Tina efficit sua profunditate naues valdè magnas admittens, & ita defendens, vt nec tempestatibus facilè iactari, nec vadis affligi possint. Quodnam olim fuerit in comperto non est. Cùm Normannicum imperium inciperet, à Monachis *Monkecester* vocabatur, statimq; à Nouo castro, quod Robertus Guilielmi Normanni filius extruxit, hoc nouum nomen Newcastle induit, magnóque paulatim incrementa cum maritimis Germanis contrahendo, & fossiles carbones, quibus regio abundat, in alias Angliæ partes subuehendo cepit. Edwardo primo rerum potiente, ciuis quidam opulentissimus è media vrbe à Scotis captiuus abreptus, cùm se magna pecuniæ vi redemisset, vrbem primo quoque tempore præmunire cœpit. Reliqui verò ciues eius exemplo commoti opus peregêrunt, & mœnibus munitissimis vndique obsepsêrunt. Ex quo tempore adeò securè Scotorum minas eluſit, & mercaturam exercuit, vt commerciorum frequentia & opibus sit iam florentissimum, quo nomine in Comitatum per se incorporatum Henricus sextus instituit. Distat à primo Meridiano, XXI. part. XXX. scrup. ab Æquatore Arcticum versus LVIII. gr. LVII. scrup. De suburbio Gateshead, quod pulcherrimo ponte coniungitur, & ad Dunelmensem pertinet Episcopum, superiùs diximus.

Vix tribus hinc milliaribus abest, (*Gosseford* enim quę Baronia fuit olim Richardi *Surteis* i. *super Teisam*, qui magno honore sub Henrico primo, efflorvit, prętermitto.) Wallsend vicus nominatus, id est, finis muri. Hunc significatio ipsa stationem fuisse Cohortis secundæ Thracum docet, quæ Notitiarum libro VINDOBALA, Antonino VINDOMORA appellatur: hoc enim *finem muri*, illud *forum valli* in Prouinciali Britannorum lingua significâsse videatur, cùm Murum *Adder*, & vallum *Gaul*, iam olim dixerint.

Barones Surteys. Wallsend. Vindobala. Vindomora.

Nec credibile est Vallum, vel Murum vlteriùs perductum fuisse, cùm nulla vlteriùs sint eius indicia, & Tina iam proximus Oceano alueo suo altissimo pro monimento est. Finis tamen quinadipsum Tinæ ostium, quod Tinmouth nuncupatur, pertigisse

Tinmouth.

pertigisse volunt, illudque *Penbal-crag*, id est, caput Beli in vrbe, dictum contendunt; quibus nec ego refragabor. Sed hoc Ptolemæi seculo Tamesis ostium fuisse ferè asseuerabo, cùm *Tamesellum* promontorium *Tamæ*, vel *Tinæ* sonat, vbi cohors prima Ælia Classica (ab Ælio Hadriano, vt probabile est, instituta) naualibus operis meruit. Naues enim Lusorias dictas in fluminibus limitaneis habuerunt Romani, tam vt vicinorum excursus cohiberent, quàm incursus vicissim facerent, vt videre est in Codicis Theodosiani libris, sub titulo *De lusorijs Danubij*. Saxonica Heptarchia Tanacester vocabatur, non à Tunna Abbate, vt Beda minus considerate tradit, sed à flumine, monasteriolúmque à Danis sæpè direptum habuit. Nunc autem *Tinmouth Castle* appellatur, castroque magnifico & munito superbit. *Quod*, vt vetustus scriptor inquit, *ab orientis plagâ, & septentrionis altissimus supra Oceanum rupe se inaccessibile præbet, alibi verò situ altiori facili defensione indiget.* Vnde Robertus Mowbraius Northumbriæ Comes sibi in belli sedem delegit, cùm res nouas contra Guilielmum Rufum moliretur. Sed res, vt assidet, paùlum feliciter proditori cecidit, qui statim acriter obsessus in monasterium adhonestum se subduxit, quod asyli iure sacrosanctum habebatur, sed inde extractus diuturno carceris squalore, proditionis pœnas serò persoluit.

Nunc litus mihi legendum est. A tergo promontorij cui Tanuocellum insidet, *Seton*, olim Saxonum cohortis ala I. Lergorum statio mari impédet. Hinc litus post paucula milliaria *Blythe* flumini viam in mare aperit, qui *Belsey Midletoniorum*, & *Ogle* castrũ Baronum de *Ogle* alueos hîc cum *Pont* flexu operatur, qui quidẽ Barones honorati fuerunt, & locupletati nuptijs cum hæredibus *Bertrami* Baronis de *Bothal*, Alani Heton, & Alexandri *Kirkby*.

Paulò superiùs *Wansbeth* flu. ab Oceano ebibitur, qui præterlabitur *Mitford* Baroniam Guilielmi *Bertrami* cuius stirps statim defecit in Rogero è filio nepote, eiusq; sorores tres datæ fuerunt in matrimonium, Normanno *Darcy*, *T. Ponbery*, & Guilielmo de *Eltesley*, à quo descendit clarissimus Guilielmus *Fitz-William* Hiberniæ Prorex: Deinde interlabitur *Morpit* celebratum oppidulum. Ad Borealem enim fluminis ripam oppidum sedet, ad australẽ templum, Castrúmq; vmbroso in colle adsidet, quod vnà cum oppido à Rogero de *Merley* quinto Barone de *Morpit* ad Dominos Greistochios, & inde ad Barones

de

Tamesellum.

Lusoriæ naues.

Seton.

Segedunum.

Wansbeth. Baronia de Mitford. Bertrami Baronet.

Morpith.

de *Dacre* de *Gilsland* dicemus. Nihil ex antiqua memoria de hoc habeo, nisi quod anno Christi 1215. ab ipsis incolis in invidiam Ioannis Regis successum fuerit. Sin autem venia vaius literulæ commutandæ mihi detur, forsitan & Antoninum suæ integritati, & hoc oppidum suæ vetustati restituero, hoc est, si MORSTOPITVM pro CORSTOPITVM in primo Antonini itinere substituero. Tunc enim ipsum vocabulum capite & calce cum situ ita conuenit, & distantiæ ratio adeò commodè tam à *Vindomorâ*, quàm à *Brauonio* respondet, vt meo iudicio, qui Corstopitum alibi quærat, nusquam inuenerit. Hinc *Wansperk* fl. allabitur *Bethal* castrum, & Baroniam Richardi *Berthram*, à cuius posteris ad Dominos de *Ogle* deuoluta est.

Historia Maioris.

Corstopitum.

Non procul vt minoris famæ turriculas omittam Withrington Saxonibus olim pioplegium, antiquum castrum prope littus cernitur, quod nomen fecit nobili, & equestri familiæ de *Withrington* cuius virtus in Scotico bello subinde emicuit. *Coquede*, siue *Coquet* fl. inde mari immiscetur, qui inter Cheuiotæ asperta surgens, ad fontes Harbottle habet, Saxonicè Herbottle, id est *exercitus statio*, vnde *Harbottlorum* familia superiori ætate floruit. Castrum olim habuit, sed quod à Scotis anno salutis 1314 subuersum. Huic contiguum est Halystone, i. *sacrum saxum*, vbi in primitiua Saxonum ecclesia Paulinum tria millia hominũ baptisasse fama obtinet, & ad ipsum ostium Warkworth Percioru castrum non inelegans locum habet, & littus tuetur, vbi miro opere facellum è rupe excauatũ. Hoc olim erat Baronia Rogeri *filij Richardi* ex dono Henrici II. Regis Angliæ, qui etiam *Glanuring* in Essexia illius filio dedit. Hæreditatẽ verò per filiam adierunt Neuilli, qui postea Comites Westmorlandiæ, à ioinioribus autem filijs Barones de *Eure*, & *Eueri* de *Axholme* genus deducunt. *Morwic* etiam huic adiacet quæ suos etiam Barones iactet quorum stirps masculæ circa annum 1258. desijt. Hæreditas per filias ad *Lumbries*, *de S. Mauro*, *Bulmeros*, & *Roscellos* transiuit.

Coqueda fl.

Harbottle.

Haly-ston.

Warkworth.

Baronia de Warkworth. *Vide* 292. 343. 538, 571.

Barones de Morwic.

Littus deinde ALAVNO flumini se parefacit, qui necdum illo nomine viduatus, quo Ptolemæo innotuit, Aline contractè dicitur, ad cuius ripam præter Dwinwyo, id est, *Duplex eadem*, vbi Synodus sub Egfrido rege celebrata fuit, etiam Alnewit, Saxonicè Calnpic, vulgò Alnwick cubat, victoria Anglorum in Scotos nobilitatum oppidum, qua maiorum virtus Guilielmum Scotorum regem Henrico nostro secundo captiuum tradidit; & castro firmatum egregio, quod nunc Perciorum est, quondam

Alaunus fl. Aline.

Alnewick.

1174.

quondam Veteriorum fuit, quorum vltimus Guilielmus Veterius, cùm Antoninum Dec Episcopum Dunelmensem haeredem fiduciarium instituisset, vt hoc castrum cum latifundijs filio nothe, quem solum susceperat, traderet, interuertit haereditatem Episcopus, & castrum Guilhelmo Percio praesenti pecunia diuendidit. Vide pag. 558. Historia Dunelmensis.

In diuersos hinc angulos littus se eiusdem tendit per Dunelmensem patrimonij Lancastrensis castrum, quod Beda aliqui falsò suspicati sunt, quae superius sedet, & pro Bebbanburg, nunc Bamborough vocatur. Beda noster vbi hoc castrum à Penda Mercio obsessum, & incensum fuisse memorat, Bebbam Reginam hic cognominasse scribit. Florilegus verò, Idam primum Nordanhumbrorum regem construxisse refert, quod prius ligneis palis, postea muro firmauit. Sed huius descriptionem ex Rogero Houedeno habe. *Bebba*, inquit, *est ciuitas munitissima, non admodum magna, sed quae duorum, vel trium agrorum spatium complectitur, habens vnum introitum versus meridiem, & praeterea nullo alio aditu patentem, inque summitate montis ecclesiam perpulchram fabricatam, & in circuitu in summitate ipsius fossa est muro circumcincta, altera ad primam, & perfectius ad videndum.* Nostra verò aetate castrum potius quàm ciuitas habetur, sed adeò amplum vt ciuitatis sit aemulum. Nec aliud quàm castrum habebatur, cùm Guilielmus Rufus excitata è regione turre *Malo-vicina* dicta, Mowbraium illum proditorem in illo delitescentem conuincuti habere oppugnaret, qui furtiua fuga se tandem subduxit. Decessit maximam partem longo post tempore, intestino bello amissa, cum *Bressius* Normannus vir militaris qui Lancastrensi familiae fuduit inclementius in illud saeuiret. Iam inde verò cum tempore, & ventis conflictatum est, qui incredibilem vim sabuli ex Oceano in eius munitiones per fenestras patentes conuerterunt. Huic adiunctum est *Embleton* quae suos olim habuit Barones *Viscontes* dictos, sed Rametta haec familiae possessiones diuendidit Simoni Comiti de *Monte-forti* Comiti Leicestriae. Dunstaburg. Bebba. Malo-vicina turris. Barones Vicomites.

Hoc littore deinceps nihil memoratu dignum occurrit praeter *Insulam sacram*, de qua suo loco, donec ad Tueda ostium, TAVM ÆSTVARIVM vocat Tacitus, ventum sit, qui Anglia am à Scotia longo spatio diffluit, limesque orientalis dicitur, vnde Nectanius noster. Tueda fl. Tauus Aestuarium.

Anglia à Pictis sejungit limite certo
Flumen, quod Tuedam priscis longè vocat.

Hic

Hic fœdus sopitæ casurigine è Scotiæ montibus erumpens inter limitaneos equites & abactores, ne gravius quid dicam, quibus, vt ait ille, ius sibi vendicat ensis, diu tortuosus errat. Vbi verò proximè *Carram* vicum accesserit, multis aquis convalescens regnorum collimitia discriminare incipit. Cumque *Werke* olim *Reserum*, nunc *Greiorum* castrum alluerit, in quod Scoti non raro detonuerunt, *Tilli* fluuij binominis aqua augescit. Ad fontes enim qui sunt in parte huius regionis interiori *Bramish* appellatur, viculusque *Bramton* admodum obscurus & nullius ferè numeri illi incumbit, qui si non sit quod Antonino BRAMENIVM & Ptolemæo BRAMENIVM dicitur, vt ingenuè fatear, Bramanium ex suis ruderibus excitare ingenij non est mei. Nominis tamen consonantia, situs ratio cum *Alauni ostio* apud Ptolemæum, & distantia à *Morstepta* apud Antoninum me in hanc sententiam inclinârunt. Quod Antoninus Pius iter ab hoc BRAMENIO tanquam à limite auspicatur, à me etiam facit, & sententiam confirmat. Charta enim Angliæ Chorographica satis antiqua, inter Prætenturam ad *Edenburrow Frith*, & Vallum Seueri, hic tertium Murum, qui ad *Esecm* pertigit, interponit. Quem eundem fuisse qui à Lollio Vrbico Antonini illius legato exstructus fuerit, non absurdè colligimus, cum hinc Antoninus Itinerarium, tanquam ab vltimo, id temporis Imperij limite incœperit. Nec est cur quis eius vestigia nunc quærat, cùm tantùm cespititius fuerit, & statim (regnante Commodo) à Barbaris prorutus, contra quos Vlpium Marcellum vigilantissimum Ducem ille misit. Memineris etiam hoc Barbaricum fuisse solum, & alternante belli fortuna, nunc Romanorum, nunc Barbarorum, qui nihil Romanum æquis oculis intueri poterant. Cæterum cùm *Bramish* tandem in *Tilli* nomen abierit, & *Tweden* bellicosæ familiæ *Carrorum* castrum salutarit, in *Tweden* se immittit. Circa hoc erat Baronia de *Wellomer*, cuius vltimus Baro erat Robertus de *Musecampo* qui in parma cærulea tres gessit albos papilliones, & potentissimus Borealis huius plagæ Baro regnante Henrico tertio censebatur. Hæreditas verò statim inter filias dissipata, quarum primogenita Odonello de *Ford*, secunda Comiti *Stratherniæ* in Scotia, tertia Guilielmo de *Huntercombe* fuit enupta. Multa castella in hoc tractu sciens omitto, infinitum enim esset sigillatim enumerando persequi, cùm certum sit Regis Henrici secundi temporibus castella 1115 in Anglia extitisse.

Carram.

Werke.

Bramish fl. Bramton.

Bramonium.

Murus Lollij Vrbici.

Barbaricum solum.

Baronia de Wellomer. Insignia Musecamporum.

Castella 1115. in Anglia.

Ex

Ex aduerso huius *Ferdi* ad occasum mons surgit præaltus, *Floddon* dicunt, Iacobi IIII. regis Scotorum cæde, & suorum strage signatus, qui dum Henricus VIII. Tornacum in Gallia obsideret, magno animo, & maiore spe (nostras enim vrbes in antecessum diuiserant) signa in Angliam intulerunt. Sed Thomas Howardus Surriæ Comes instructis agminibus hoc in loco animosè excepit, pugnatúmque acriter est vtrinque, donec nox incertis, quæ data victoria esset, interuenit. Lux autem insequens victorem, victumque ostendit, & ipse Scotorum rex non paucis vulneribus confectus, inter confertas cadauerum strues repertus. Vnde nous accessio facta Howardorum insignibus. 1513. Proelium ad Floddon. Vide pag. 371.

Tueda, *Tilla* iam recepto, plenior decurrit per Northam, quondam *Vbbanford* Dunelmensium Episcoporum oppidum. Egfridus enim Episcopus construxit, & Ranulphus successor castro in excelso præruptæ rupis communiuit. Sub quo ad *Killey* viculum vicinum, auorum memoria ornamenta balthei militaris, & ensis manubrium è solido auro reperta fuisse accepimus, quæ T. *Rutballo* Episcopo Dunelmensi donata erant. Northam. Killey. Monilium aureum.

Paulò inferiùs *Tueda* ostium cernitur, cui in vlteriori ripa impendet vltimum Angliæ, & munitissimum totius Britanniæ oppidum Berwick. Quod nomen à Berengario Duce, quem somniârunt, deducunt aliqui. Lelandus ab *Aber*, quod ostium Britannis sonat, vt *Aberwic* vicum ad ostium significaret. Sed qui nouit quid *Berwicus* sonet in Regum nostrorum Chartis, in quibus nihil frequentius, quàm *Domo C. & D. oppida cum suis Berwicis*, quæ ille viderit veram huius Berwici etymologiam. Ego quid velit conijcere non possum, nisi vicum, quasi appendicem loco cuipiam celebriori annexam denotet. Donationibus enim Edwardi Confessoris *Torthill Berwicus* Westmonasterij, & *Wandlesworth Berwicus* Patricseię dicuntur, & id genus sexcenta. At quorsum hæc? operam sanè ludimus, si (vt aliqui volunt) Beopnicapic Saxonicè olim dixerint. i. *Berwicorum vicus*. *Berwicia* autem nomine has regiones insignitas fuisse notius est quàm dici possit, & iam anteà diximus. Vndecunq; verò nomen habet, situ longius in mare porrigitur, ita vt mari & *Tueda* ferè circumualletur. Et inter duo potentissima regna posita, quod de Palmyra Syriæ Plinius dixit, prima semper in discordia vtrique genti fuit cura, adeò vt ab eo tempore quo Edwardus primus Scotis primùm extorserit, sæpiùs à Scotis occupatam Anglus recuperauerit. Sed eius historiolam summatim hic si placet contexamus. De Berwico Berwick. Ingenium Berwici cum promontorio interpretatur.

1171. Benoicu hoc nihil antiquius legi, quàm quòd Guilielmus Scotorum Rex ab Anglis bello captus Henrico nostro secundo, vt se carcere liberaret, ea lege tradiderit, vt in perpetuum Anglicæ ditionis esset, nisi ad certum diem redemptionis pretium persolueret, protinúsque, vt est in Polychronico Dunelmensi, Henricus noster castro muniuit. Verùm numerata pecunia Richardus Primus Scoto restituit. Postea Ioannes rex (vt est in historia Melrossensi) *& villam & castellum de* Berwick *cepit, cum* Werk, Roxburgh, Mitford, *&* Morpath *intrauit, Northumbriamque totam peruastauit cum suis* Rutarijs, *quòd Barones Northumbriæ homagium Alexandro Scotorum Regi apud Foltunam præstitissent.* Multis post annis cùm Ioannes *Baliolus* Rex Scotorum iusiurandum violâsset, Edwardus Primus Berwicum anno humanæ salutis 1297. in suam potestatem redegit, breui tamen cùm Mars Scotis arridere cœpit, desertum occupârunt illi; statímque per deditionem nostri receperunt. Posteà in soluto illo Edwardi secundi regno, Roberto *Brusio* Scotorum regi acriter oppugnanti Petrus *Spalding* per proditionem tradidit, nostríque frustrà obsedêrunt, donec Hector ille noster Edwardus Tertius anno Christi 1333. fortiter adortus, fœliciter potitus sit. Regnante tamen Richardo Secundo prædones quidem Scotici ex improuiso castellum cæperunt; sed ante nouem dies Henricus Percius Northumbriæ Comes recu-

1378. perauit. Vix septimus agebatur annus cùm Scoti iterum non viribus, sed pecunia expugnarent, qua de causa Henricus ille Percius, qui loci præfectus erat in læsæ maiestatis crimen vocatus; verùm ille Scotorum fidem & fortitudinem itidem pecunia labefactauit, statímque recepit. Satis longo pòst tempore cùm intestino bello Anglia plusquam intabesceret, Henricus VI. iam in Scotia profugus, Scoto, vt sibi securitatem in Scotia præstaret, in manus tradidit. Sed post annum vicessimum secundum Thomas Stanleius non sine suorũ cæde in Edwardi IIII. potestatem reduxit. Ex quo tempore reges nostri operibus subinde firmârunt & communiêrunt, maximè verò DIVA nostra ELIZABETHA, quæ nuper hostium terrori, ciuiúmque præsidio, astrictiore ambitu intra vetera mœnia, excelso muro firmissimo lapidum connexu compacto circumelusit, quem rursum fossa profunda, cõtinuo aggere, aggestitijs molibus, & hypethræis ita præmuniuit, vt oppugnantibus omnem spem munitionum forma, vel firmitas facilè præcidat. Vt interim præsidiarij militis virtutem,

virtutem, & bellicum apparatum omnium opinione maiorem prætermittam. Qui huic oppido cum authoritate præest (vt hoc etiam adnotem) semper aliquis est ex prudentissimis & spectatissimis Angliæ proceribus, simúlque orientali huic ad Scotiam limiti præficitur. Qua præfectura nunc fungitur clarissimus & nobilissimus vir Henricus Baro Hunsdonius Regiæ Maiestati à cubiculis, qui præterquam quòd è Regia Somersettensium Ducum familia sit oriundus, etiam D. ELIZABETHÆ ex Maria Bolenia est consobrinus. Longitudine part. XXI. scrup. XLIII. Latitudine LV. grad. XLVIII. scrup. definitur vti obseruarunt Mathematici. Vnde in hac cœli inclinatione dies longissimus sit horarum 17. scrup. 22. & nox tantum 6. horarum scr. 38. vt non falsò ille Honoratus scripserit *Britannia lucis dimes vix quoddam spatium concedit noctibus*, nec mirum si milites nullo adhibito lumine tota nocte alea hîc ludant, si noctium [illegible] cõsideres, & Iuuenalis dixerit *minima contentos nocte Britannos*.

Baro Hunsdon.

Britannia lucis dimes.

Fuerunt in hac regione popelli quidam *Seouenburgenses*, & *Fisburgingi* dicti quorum locum designare in obscuritate tanta, iudicij non est mei. Nec definire an Dani vel Angli fuerint. Scribit verò Florentius Wigornienſis nuper æditus opera honoratissimi D. Guilielmi Howardi, cùm comitia Oxenfordiæ haberentur *digniores & potentiores ministros ex Seouenburgensibus Sigefforthum, & Mercarum* clanculum sublatos fuisse ab Edrico *Streona*, Edmundúmque * Clitonem contra voluntatem patris Alfritham Sigefrithi vxorem duxisse, & profectum ad *Fisburgiorum* terram Sigeferthi *inuasisse, & illorum populum sibi subingasse*. Sed alij hæc disquirant.

Seouenburgenses. Fisburgenses.

1013.

1025.

* *Principem. Fisburgingi.*

Hæc prouincia ab Osca Hengisti fratre, & filio eius Iebusa in Saxonum potestatem redacta, primùm suos Duces clientelari iure Cantij regibus obstrictos habuit. Inde cum regnum Berniciorum, quas Britanni *Guir à Brinaich*, id est, quasi montanos dicunt, constitutum esset, quòd à *Tesi* ad Scoticum fretum pertigit, pars eius optima fuit, paruitque Nordanhumbrorum regibus, qui cùm suam periodum confecissent, quicquid vltra Tuedam erat, in Scoticum nomen cessit; hunc autem agrum Egbertus Orientalium Saxonum rex suo imperio per dedicionem adiecit. Alfredus posteà Danis permisit, quos Athelstanus paucos post annos exturbauit, Eilricum tamen Danum populus posteà in regem extulit, quem Ealdredus rex statim expulit. Deinceps verò regium nomen in hac prouincia desijt, Comitésque

Reges, Duces & Comites Northumbriæ.

Bernicij.

vocabantur

vocabantur qui præfuerunt. E quibus hi ordine in historijs nostris memorantur, Osulfus, Osiacus, Edulphus, Waldeofus senior, Vchtredus, Adulphus, Alredus, Siwardus, Tostius, Edwinus, Morcarus, Osculphus. Nunc subtexam quod in antiqua membrana hac de re in Bibliotheca Ioannis Stowæi honestissimi ciuis, & seduli ciuitatis Londinensis antiquarij legi. Copsi factus Northumbriæ Comes dono Guilielmi Conquestoris expulit Osculphum, à quo tamen paucos post dies interfectus erat. Osculphus deinde lancea à latrone traiectus diem obijt. Tum Gospatricus emit Comitatum à Conquestore, à quo non multò post eo honore deturbatus, successorē habuit Waldeofum Siwardi filium. Huic capite truncato subrogatus est Walcherus Episcopus Dunelmensis, qui vti Robertus Comin successor, populari tumultu occubuit. Robertus Mowbraius postea eundem titulum consequutus est, quem sua ipsius scelerata perfidia statim perdidit. Deinde Stephanus Rex Henricum filium Dauidis regis Scotiæ, vt in Dunelmensi Polychronico legitur, Northumbriæ Comitem instituit. Multósque post annos Richardus primus hunc Comitatum Hugoni de *Puteaco* Episcopo Dunelmensi dum viueret, pretio addixit.

Percij à stirpe Caroli Magni. Vide pag. 228.

Hodie verò Perciorum familia illo honore gaudet, quæ à Brabantiæ Comitibus oriunda Percij nomen cum Percij possessionibus accepit, ex quo Ioscelinus filius Godfredi Ducis Brabantiæ vera proles Caroli Magni per Gerbergam filiam Caroli fratris minoris Lotharij Regis Francorū postremi ex stirpe Carolea Agnetem Guilielmi *Percy* filiam, & ex asse hæredem in vxorem duxerat, cuius proauus Guilielmus *Percy* Angliam cum Guilielmo victore ingressus, dono ab illo accepit latifundia in *Tateshyr, Lintun, Normanby*, & alijs locis. Conuenit verò inter Agnetem hanc & Ioscelinum vt ille Perciorum nomen assumeret, & sibi sua Brabantię antiqua insignia retineret, videlicet leonem cæruleum (quem Brabanti postea in nigrum mutarunt) in clypeo aureo. Richardus eius nominis secundus Rex Angliæ Henricum Dominum *Percy* natum è Maria filia Henrici Comitis Lancastriæ anno regni sui primo, Northumbriæ Comitem creauit, qui beneficentia vxoris Matildis *Lucy* è qua nullam suscepit prolem, & stipulatione facta vt insignia Luciorum gestaret, admodum locupletatus apud *Brauhamnore* occisus, successorem habuit Henricum ex Henrico *Whitsparre* seditioso filio & Elizabetha filia Edm. de *Mortuo-mari*, ex Philippa Leonelli Ducis

Vide pag. 597.

cis Clarentiæ, nepotem beneficio Regis Henrici quinti natalibus restitutum, qui dum Henrici VI. partes contra Eboracenses tueretur, in prælio apud *S. Albani Fanum* cecidit, vti filius eius Henricus III. Northumbriæ Comes, qui duxit Æleonoram filiam Richardi Baronis *Poynings*, *Brian*, & *Fitz-Paine* eadem cansa in prælio ad *Towton* anno 1461. Iam Lancastrensi familia quasi depressa, Percioruúmque nomine simul conculcato, Edwardus quartus Ioannem Nevillum Dominum *Montis-acuti* Comitem Northumbriæ constituit, sed ille post breue tempus hunc titulum regi in manus reddidit, & Marchio *Montis-acuti* ab eo est effectus. Postea tamen Henricus *Percy* Henrici illius (quem modo posuimus) filius paternum titulum recepit, sed non diu eo lætatus, à seditiosis rusticis occisus. Huic successit Henricus *Percy* Comes quintus cui ex Catharina filia & cohærede Roberti *Spencer*, & Æleonoræ filiæ Edmundi Ducis Somersetti Henricus sextus Comes natus erat, qui cùm sine prole diem obijsset, Ioannes *Dudleus* ab Edwardo sexto Northumbriæ Dux creatus erat, verò illo statim extincto, Maria Regina Thomam *Percy*, Henrici illius sexti è fratre Thomæ nepotem in auitam dignitatem restituit, quam ille sua in Principem & patriam perfidia, vnà cùm vita amisit. Singulari tamen DIVÆ nostræ ELIZABETHÆ benignitate, cui nihil antiquius est, quàm priscarum familiarum dignitati consulere, Henricus eius frater successit, & antiquus ille honor in antiqua hac familia etiamnum efflorescit in illustrissimo eius filio Henrico Comite iam nono, cuius tantus est splendor in vera laude, tantus in optimis studijs, tantúsque in humanitate & liberalitate quæ studiosis perspecta & cognita, vt à virtute & nobilitate vera profluere videantur.

FINIS.

SCOTIA.

SCOTIA nunc adeunda, & adibo libens, verùm desultoria leuitate transibo. Noui enim illud Græci πάντα ἂν εἰδείης ὅσσα ἴσμεν, & parùm considerati esset in eo multus videri, in quo minimè versatus fuerim. Veromenimuerò cùm Britanniæ nomine etiam glorietur, liceat mihi, præfato Scotorũ honore, bona cum venia incœptum persequi, & leuato obscuræ antiquitatis velo, antiquiora loca, si potero, digito indicare. Primúmq; vt in hac Septentrionali Britanniæ parte describenda falsus est Ptolemæus, qui (Cæsarem fortè sequutus) longo tractu in Ortum proiscit, cùm in Septentriones feratur: ita in antiquis eius populis restituendis tota via errârunt recentiores.

R. Bacon in sua Geographia hoc nomine Ptolemæum notat.

Ottadinis nostris siue Northumbriæ vicini erant LADENI, (rectiùs inuersa litera Ptolemæo dicti) in illis regionibus, quæ hodie *Lauder*, *Merche*, & *Teyssidale* vocantur. *Teyssidale*, id est, *vallis ad Teyssum fl.* inter abruptas rupium crepidines nobis proxima est, à bellicosa gente infesta, sed quæ latrocinijs & abactionibus infamis. Nil autem celebre habet præter *Maihrose* monasterium admodum vetustum, in quo surgente nostra Ecclesia, monachi erant veteris illius instituti, qui precibus vacabant, & manuum labore victum quærebant. In *Merchia*, quæ quoniam limitanea, ita nuncupatur, *Hume* castrum primùm apparet, antiqua possessio Dominorum de *Hume* qui à Comitum Merchiæ familia oriundi, in amplam, & insignem familiam sunt propagati. Cui vicinum subsidet *Kelso* monasterio quondam celebris, & antiqua habitatione Hepburnorum qui Bothwelliæ Comites, & hereditario iure Admirallij Scotiæ diu fuerunt, qui honores per sororem Iacobi Comitis Ioanni filio naturali Regis Iacobi V. enuptam, ad Franciscum eius filium nunc Bothwelliæ Comitem descenderunt. Inde *Coldingham* cernitur, Bedæ *Urbs Coldana*, & *Coludi urbs* Ptolemæo fortasse COLANIA, multa ante sæcula virginibus velatis sacra. Sed Merchia suis Comitibus quàm locis est multò apud historicos celebrior, qui bellica virtute

Ladeni. Gadeni.

Domini Hume.

Dudwellia Comites.

rate laudatissimi à Gospatrico Northumbriæ Comite orti, quem à Guilielmo Conquestore Angliæ profugum Malcolmus *Cammor* Rex Scotiæ suscepit, castroque *Dunbarre*, Marchiæque Comitatu honoranit. Quo honore eius posteri circa annum 1435. ob læsam maiestatem exciderunt, Tenuerunt verò (vt ex antiqua Inquisitione liquet) Baroniã de *Bengelay* in Northumbria vt essent *Inberrow*, & *Viberow* inter Angliam, & Scotiam, Quæ nomina quid sibi velint, coniecterint alij. *Laudonia*, quæ & *Lauden*, & olim à Pictis *Pictlandia* dicta, à Merchia ad fretum vsque Scoticum, siue *The Frith*, montibus crebris, arboribus raris, sed humanitatis cultu laudata procurrit. Circa annum salutis 975. Anglici iuris erat, *Eadgarus enim Anglorum Rex*, vt author est Matthæus Westmonasterienſis, *Kenetho Scotorum Regi, totam terram quæ* Laudian *patria lingua nuncupatur, hac conditione dedit, vt annis singulis in festiuitatibus præcipuis, quando rex & eius successores diadema portarent, venirent ad Curiam, & cum cæteris regni principibus festum cum lætitia celebrarent. Dedit ei insuper rex mansiones in itinere plurimas, vt ipse, & eius successores ad festum venientes, & denuò reuertentes hospitari possent, &c.* In hac sunt *Dunbarre*, *Haddington*, & *Mussilburrow*, bellicæ Anglorum, & Scotorum virtutis testes locupletissimi. *Athelstanford* item propè Haddington ab Athelstano nostro denominatum, qui eò loci Scotos & Danos funestissimo prælio fudit.

Comites Marchiæ Scotiæ.

Inberrow. Viberow.

Laudonia.

I. Purbeck.

Inferiùs propè fretum Scoticum EDENBVRGVS sedet, ipsis Hiberno-Scotis *Dun Eaden*, id est oppidum *Eaden*, vulgò Edenborough, quæ proculdubio ipsa eadem est, quæ Ptolemæo Οὐοργόνιον τὸ λεγόμενον, id est, CASTRVM ALATVM, Edenborough enim idem planè significat, quod castrũ alatum: nam *Adain* alam Britannis denotat, & Eden-borough (composito è Britannica & Saxonica linguis vocabulo) nihil aliud est, quàm *Burgus alatus*. Ab alis igitur nominis ratio petenda, & repetant Scoti, si placet, vel ab Equitum ordinibus, qui Alę vocantur, vel ab Alis illis, quas Gręci Architecti Pteromata vocant, i. vt docet Vitruuius, muri gemini ita in altitudinem surgentes, vt alarum speciem præ se ferant. Quibus quoniam vrbs quædam Cypri caruit, *Aptera*, i. *sine alis*, vt apud Geographos legimus, olim dicta. Ab Ebranco igitur Britanno, aut ab Hetho Picto Edenburgum deducere, quid aliud esset, quàm seriò ineptire? Vrbs hæc Scotorum Regia est, situ æditiore, longitudine ab Oriente in Occidentem mille pass. porrecta, latitudine dimidio minore, multis opibus opulenta,

Edenborough.

Ala apud Architectos.

Pteromata.

& muro satis firmo incincta. Ad Orientem palatium est regium, cui mons impendet ab Arthuro nostro *Cathedra Arthuri* dictus. Ad Occidentem verò præruptissima rupis celsitudine in cacumen elata assurgit, cui castrum imponitur firmissimum, quod Britanni *Castle myned Agned*, Scoti *Castrum Puellarum*, & *Castrum Virginum*, quod verè Alatum illud castrum erat. Verum huic Virginali castro vim, & vrbi vastitatem subinde intulit Anglus. Euenit perrimè sanè, cùm seditiosi quidam propugnarent contra Iacobum VI. qui nunc Serenissimus Rex Scotorum in ipso ætatis flore, supra ætatem omni heroica virtute & regia eruditione efloruit. Longo tempore hæc vrbs in Anglo-Saxonum nostrorum potestate fuit, qui hanc Orientalem Scotiæ partem insedêrunt, seriúsque in Scotorum imperium cessit, circa annum scilicet salutis 960. cùm Anglicum imperium Danicis bellis conuulsum quasi exanimatum iaceret. Vetustus enim liber de Scotiæ diuisione, qui in bibliotheca honoratissimi Domini Burghlæi, summi Thesaurarij Angliæ latet. *Indulphus*, inquit, *regnauit 8. annos. Huius tempore oppidum Eden vacuatum est, & relictum Scotis vsque in hodiernum diem.*

Iacobus VI. Scotorum Rex.

Indulphus regnauit circa annum salutis 960.

Ad primum hinc lapidem *Letha* portus commodissimus habetur, quem anno 1560. Galli, qui Scotiam iam spe deuorârant, & Angliæ imminere cœperant, magnis munitionibus firmârunt: verùm Diua nostra Elizabetha, sua potentia, & prudentia ita ex eorum faucibus eripuit, vt munitiones illæ solo sint adæquatæ, & Scotia iam inde à Gallis minimè metuerit. Fretum cui hic portus impendet, Britannicè Ptolemæo BODRIA, Tacito BODOTRIA, à profunditate, vt cóiectamus, Scotis *Forth* & *Frith*, nobis *Edenborrow Frith*, alijs *Mare Scoticum*, Eulogio *Mor Werid* nominatur, æstuariúmque est nobilissimum, in quo plures fluuij obuij Oceani exæstuantis accessibus in magnam amplitudinem diffunduntur.

Letha. Galli à Scotia deturbati.

Bodoria.

Gadenis ad occasum proximi erant SELGOVÆ ad fretum illud alterum quod Angliam & Scotiam interluit, & à *Selway* oppido, à Selgouis sic dicto, *Selway Frith* appellatur. Occupârunt hi *Eskedale*, *Eusedale*, *Annandale*, & *Niddesdale*, quæ à fluuijs prætерlabentibus hæc nomina susceperunt. In *Eskedale* HORESTOS habitâsse iudicamus, in quorum fines Iulius Agricola deuictis Britannis qui hoc in tractu sederunt, Romanum exercitum deduxit, si *Horestos* pro *Horestij* legamus. *Ad-Esc* enim Britannis locum iuxta Escam fl. significat. In *Eusedale*

Selgouæ.

Horestii.

VZELLVM

VELLIVM fuisse existimarim, & propè hoc TRIMONTIVM; vbi nunc *Atterith*. Huic ad occasum adhæret *Riuoesdale*, à *Nido* fluuio, qui perperàm Ptolemæo NOBIOS, pro NODIOS concipitur. E lacu verò *Legh-Cure* nascitur ad quem CORDA Selgouarum floruit, & per *Dunfrise* oppidulum notum, & *Solway* in mare defertur. Paulò superiùs *Glowar* est, quam Ptolemæi esse CARBANTORIGVM, situs ipse loquitur, proximè DEAM flu. qui etiamnum nomine incolumi *Dee* vocitatur.

Vellum. Trimontium. Nidus flu.

Inde verò NOVANTES in vallibus terram illam coluerunt, quæ in occidentem solem magnis spatijs procurrit, ita tamen recessibus excauatur, vt subinde angustetur, & in ipsa rursus extremitate laxata liberiùs dilatetur, vnde *Nouantum Chersonesum* nonnulli dixerunt, hodie verò *Galway*. Hac regione LEVCOPIBIAM vrbem statuit Ptolemæus, quam vbi quæram planè nescio. Locus tamen postulat, vt sit illa sedes Episcopalis Niniani, quam Beda *Candidam Casam*, Angli, & Scoti eadem notione *Whitterne* appellitant. Quid ergo si *Candidam Casam*, quam Britanni dixerunt, Ptolemæus suo more Græcè [illegible] conuerterit? id est, *domicilia candida*, pro quo librarij *Leucopibiam* nobis obtruserunt. Adhæc si *Whitterne Leucopibia* fuerit, subterlabenti flumini ENA olim nomini erat. Iuxta quam mare vasto recessu subit, & prominet vtrinque terra, quæ NOVANTVM PROMONTORIVM Ptolemæo dicta, nobis The *Mull of Galloway*.

Nouantum Promontorium.

Sub hoc ad Arctum sinus insulis confertus magno ambitu patet, in quem plurima vndique se exonerant flumina. Primùm verò ex ipso promontorij vertice ABRAVANVS, qui suo loco paululùm submotus, sic Ptolemæo dicitur, pro *Aber-Ruanus*, i. ostium Ruani. Hodie enim fluuius ille *Rian*, & lacus è quo effunditur *Legh-Rian* dicitur.

Gallouidia hęc suos olim Principes & Dominos habuit, quorum primus qui annalium monumentis celebratur, erat Fergus regnante Henrico primo in Anglia cui pro insignibus erat Leo argenteus erectus, & coronatus in parma cærulea. Illi successit Vchtredus filius, Vchtredo Gilbertus, huic autem patruelis eius Rolandus Vchtredi filius pater Alani postremi Domini Gallouidiæ qui Margaretam primogenitam, & vnam hæredum Danidis Comitis Huntingdoniæ duxit, & ex ea Dernorgildim suscepit, matrem Ioannis de *Balliolo* Regis Scotiæ.

25. Gallouidia Domini.

Insignia Dominorum Gallouidiæ.

Inde in *Carrike* regiuncula, quę pascuis satis ferax, RERI-

GONIVM sinum, & RERIGONIVM oppidum, statuit Ptolemæus, pro quibus prima immutata litera, *Gerigonium* legerim. *Girgeny* enim oppidulum ibi ad sinum cernitur. Sequitur *Caitla*, 750. tenui, & ieiuno solo, Bedæ *Campus Coyl* dictus, quem, vt inquit ille sua Epitome, *Eadbertus Nordanhumbrorum Rex, suum alijs regionibus regno suo addidit*. VINDAGORA sinus, & eiusdem cognominis oppidulum in hac fuisse videtur, vbi *Barwin* fluuiolus se in mare effundit.

Damnij. Aurum. Azurum fossile.

Interiùs à Nouantibus habitârunt DAMNII, vbi nunc *Sterling*, *Menteth*, & *Cluidsdale*. In qua inter Crausfordiæ tesqua tempore Iacobi IIII, Aurifodina reperta, & Azurum sine vllo labore quotidie eruitur. Hîc *Cluida* flu. Tacito GLOTTA, delabitur per *Hamilton* sedem nobilissimæ familiæ Hamiltoniorum qui Anglicæ originis, genus (vt aliqui volunt) à Gilberto quodam Hampton ducunt, qui ex Anglia se in Scotiam subduxit regnante Roberto Brusio, & iam tertium ex hac stirpe Arraniæ Comitem tempora nostra viderunt. Inde alluit *Glasco*, sedem Archiepiscopalem exiguámque Academiam, & ad *Dunbritton* mare subit. Hæc olim *Alcluid*, i. supra Cluidam, vel vt alij volunt, *Petra ad Cluidam*; sed posteà à Britannis, qui longo tempore contra Scotos tenuerunt, *Dun-britton*, i. *Britannorum oppidum*, dici cœpit. Verùm Britanni nostri (vt habet Houedenus) vndique à Pictis, Scotis, & Saxonibus circumcluſi, rebus desperatis, Eadberto Nordanhumbrorum, & Wimusto Pictorum Regi deditionem fecerunt, licèt rupe prærupta, & prærupta fedeat hinc Glotta, inde Leuino incinctum. Hic Leuinus regioni illi quam contractè *Lennos* vocant, nomen fecit, & LILANONIVS sinus Ptolemæo vocatur, è lacu Lomundo insuloso & amplissimo profluens.

Monteithi Comites Arraniæ.

Dun-britton.

Lennox. Lennax, & Leuinia.

Comites huius Leuiniæ longo iam tempore Stewarti fuerunt ex eadem familia qua Reges Scotiæ prognati, & è qua Iacobus VI. modò rex Scotiæ paternam originem ducit, qui hunc Comitatum in Ducatum erexit, & eo titulo nó ita pridem Esmeum *Stewart* Domini *D'aubigny* ornauit. *D'aubigny* enim illi Gallicis & Neapolitanis bellis celeberrimi ex hac itidem familia fuerunt, quibus ob bellicam virtutem Reges Galliæ sua ipsorum insignia cum fibulis aureis in lymbo rubeo concesserunt, addita inscriptione DISTANTIA IVNGO. Quod eorum opera regna Galliæ & Scotiæ tanto interuallo seiuncta ad Angliam infestandam coniungerentur.

Leuiniæ Comites.

Eorum insignia.

De

De Lomundo illo lacu fabulæ inualuerunt plurimæ, & ecce tibi vnam, si placet, in Nechami nostro distichon:

Dicatur fluuijs Albania sæcula lignis
Dat Lomund multa frigiditate potens.

Insulam verò hîc fluctuantem in quæstionem vocare non libet, cùm nihil prohibet corpus leuius, & pumicosum æquè innatare, & in Palatinatu Germaniæ inter *Vilsecam*, & *Veldam* insulæ arboribus vestitæ, cùm venti fuerint, vltrò citróque (vt nonnulli scribunt) fluctuant. *Insulæ fluctuantes.* Hoc in loco tractus ille est, quo *Glotta*, & *Bodotria* angusto terrarum spatio dirempti in diuersum feruntur, *Glotta* scilicet in Occasum, *Bodotria* in Ortum, quod interstitium Iulius Agricola qui primus Romanorum huc penetrârat, (vt est apud Tacitum) præsidijs firmabat, submotis veluti in aliam insulam hostibus. Longo pòst tempore Theodosius Theodosij Augusti pater, sub Valente Prætenturis muniuit, & postea Maximus quidam, vt ferunt Scoti, (Magnum Maximum qui contra Gratianum purpuram sumpsit, existimârim,) murum cespititium, & fossam hic duxit, cuius indicia etiamnum extant ad *Peuuahell*, i. valli caput, vt habet Beda, vix secundo lapide ab *Aber-Curuen*, i. Caronis ostium. *Prætentura siue Murus.* Hoc Ptolemæo CORIA vocatur, ad quam antiqua substructio visitur è quadrato lapide, altitudine viginti quatuor cubitorum, latitudine XII. *Iulius hoff* vocant vicini, & à Iulio Cæsare constructam opinantur; ego autem à Iulio Agricola, qui hanc partem præmuniuit: sed me Nennius iam docuit à Carausio in arcum triumphalem erectam fuisse, qui (vt habet ille) reædificauit murum à *Pengual, qua villa Scotice* Ceuail, *Anglicè* Pen-wallton *dicitur, vsq; ad ostium fluminis* Cluth, & Caer Pentaloch. *Vide pag. 48.* Coriæ in Scotico freto VICTORIA vrbs in insula obiacuit, Bedæ *Vrbs Guidi*, nunc autem insulæ nomen *Caergwich*, & quis minùs credat Romanos hanc *Guith* in *Victoriam* deflexisse, quàm nostram insulam *Guith*, siue Wight, in *Vitlesim*, & *Vectam*. Certè cum vtraque sit à littore auulsa, eadem in vtraque constabit originatio, *Guith* enim Britannis diuortium, siue separationem denotat. *Guith, quid significet.* Murus iste ab *Aber-Curuen* per *Glasco*, & *Kirkpatrick*, ad *Dunbritton* pertingit, & à vulgo *Grames-dike* appellatur, vel à Gramo viro bellicoso, vel à Grampio monte, ad cuius radices visitur. *Grameſdike.* De hoc cecinit optimus ille Poëta Georgius Buchananus. *Vide pag. 48.*

Roma securigeris prætendit mœnia Scotis,
Hic spe progressus posita, Carronis ad vndam,

* Aber-Curen.

Huic muro contermina erat vbs Bridvs, quæ doctioribus adhuc *Linlithqua*, vulgò *Linlythqu*, regijs ædibus, templo celebri, & piscoso lacu insigne, à quo iam nomen illud factum videatur, *Lin* enim lacum Britannicè sonat, iam antè diximus. *Stirueling* non procul inde abest, vbi cuſa item Regia, vbi in æditi montis supercilio arx eminet firmissima, & sub hac, quæ Ptolemæo ALAVNA, nunc *Allaway*. Inde *Disertum* ericetum se pandit, vbi locus satis amplus, quem *Carbonum aream* vocant, terreno bitumine abundat, & partim non sine incolarum damno ardet. Post hos ad Septentriones consederunt CALEDONII, quos sic dictos existimârim à *Kaled* Britannico quod durum sonat, & multitudinis numero *Kaledon* parit, vnde Caledonij, i. *homines duri*, asperi, inculti, & agrestiores, quales maxima ex parte Septentrionales habentur, qui ex cœli rigore sunt truciores, & ex sanguinis abundantia audaciores. Accedit etiam ad cœli positionem terræ ratio, quæ tota horridis, & confragosis montibus attollitur; montanos verò duros, robustósque esse agnoscimus omnes. Quod tamen è Pacuuio Varro habet, *Caledonia altrix exuberantium corporũ virûm*, de illa Græciæ regione, quàm de hac nostra intelligere malim, licèt & suo iure, & nostra hoc sibi elogiũ vendicet. Intet hos SYLVA erat CALEDONIA, Lucio Floro *Saltus Caledonius*, in immensum spatium diffusa, procerisq; arboribus inuia, & GRAMPIO monte, nunc *Grantzbaine*, i. *mons incurvus*, diuisa. *In Caledonia Vlyssem appulsum*, inquit Solinus, *manifestat ara Græcis literis inscripta voto*. at in Vlyssis potiùs honorem, quàm ab ipso Vlysse positam ego iudicârim. Certè hoc Caledoniorum vocabulum ita apud Romanos scriptores inualuit, vt pro Britannia vniuersa, & omnibus Britanniæ syluis vsurpârint. Hinc I. Florus Cæsarẽ Britannos in Caledonias syluas sequutũ prodit, quas ille tamẽ nunquã vidit. Hinc Val. Flaccus ad Vespasianum.

Caledonius postquam tua barbara vexit
Oceanus.

Pro Britannico Oceano.

Hinc de Vectio Volano Britanniæ sub Vitellij tempus præfecto, ad Crispinum filium cecinit Statius.

Quanta Caledoniæ attollet gloria campos,
Cum tibi longa nouus referet trucis incola terræ,
Hic fluctus dare iura parens, hoc cæspite tumulo
Assari, ille dedit, eiusque hæc mœnia fossa,
Belligeris hæc dona deis, hæc tela dicauit,

Cernis

Carbonum area.

Caledonij.

Montani duri, & asperi.

Sylua Caledonia.

Vlyssis ara.

Vide pag. 32.

Cernis adhuc titulos, hunc ipse vocauit honos, qui
Iudait, hunc regi reppulit iberus Britanno.

Sed in his, vt in alijs, *Crescit in immensum facunda licentia vatum.* Nec enim Cæsar, nec Volanus vel Caledonios nouêrunt. Plinij ætate, (vt ipse testatur) trigesta propè annis à Claudio, Britanniæ notitiam non vltra vicinitatem Caledoniæ syluæ Romana arma propagârant. Iulius enim Agricola sub Domitiano, primus Caledoniam intrauit, cui Galgacus tunc præfuit, (*Galanc ap Liewnaw* Triadum libro inter tres Britanniæ heroas appellatur,) vir animo magno, fortíque, qui fusa legione IX. magno animi ardore, cum Romanis concurrit, acerrimèq; patriam defendit, donec fortuna, potiùs quàm virtus defereret. Tunc enim, vt inquit ille, Septentrionales hi Britanni *& libertatis & terrarum extremi fuerunt*; Extremi sanè huius Insulæ vt Catullus Britannos vltimos orbis dixit illo ad Furium versu,

Cæsaris visens monumenta magni
Gallicum Rhenum, horribiles, & vltimosq; Britannos.

Galgacus Britannus.

Seueri ætate, vt est apud Xiphilinum, Argetecoxus regulus hoc in tractu regnauit, cuius vxor à Iulia Augusta connitijs vt adultera exagitata, liberè respondit: *Nos Britannicæ cum optimis viris consuetudinem habemus, at vos Romanæ perditissimus quisque occultè constuprat,* Caledoniorum regio nunc incolis *Allibarn* dicitur, & *Albania* Latinè, complectitúrque *Ernuale*, vbi *Dunkeledan* Episcopatus, qui Caledoniæ nomen conseruat, *Strathern, Story, Rossen,* & *Argile*, quæ rectiùs *Argathelia*, & *Ar-gwithill* nominatur, id est, *ad vel iuxta Hibernicos*, Hibernis enim adiacet, quos *Gaithell*, & *Gaothell* appellant Britanni. *Argathelia* hæc longè latéque procurrit pluribus montibus & lacubus lancinata, Comites longa serie ex verè Scotica stirpe Cambellos habuit, qui hereditariò sunt Iusticiarij Scotiæ generales, & Aulæ regiæ præfecti. Supra Caledonios ad occasum EPIDII vastam regionem, & crebris paludibus interscissam coluêrunt, quæ nunc *Cantire*, id est, terræ angulus, siue caput, eorúmque promontorium *Epidium, The Mull of Cantire*: necnon Loquabriam ab *Aber* lacu sic dictam, ad LONGVM vsque flu. qui hodie *Longh Langas*. Deinde CERONES, vbi nunc *Assinbire*, regio plurimis æstuarijs interscissa. His proximi erant GREONES, nunc *Strathnaern*, inter quos ITIN flu. nunc *Assin*, & VOLAS fortè vbi *Foiles* oppidum cernitur, statuit Ptolemæus. Post hos verò CARNOVACAS, ad

Argenteum.

Romanorum matronarum impudicitia notata.

Argathelia.

Comites Argile.

Epidij.

Hoy

Hoy promontorium locare videtur. Ab Orientali parte Caledonios contigêrunt VARDICONES in *Fifa* regiuncula fœcunda, vbi S. Andreæ oppidum, Pictis olim *Rigmund*, totius Scotiæ Metropolis, non ita procul à TAVO æstuario, nunc *Taw*, ad quem *Perth*, siue vt alij vocant, *S. Iohnnis fanum*, vulgò *S. Iohns towne*, adsidet, superiori sæculo conditum, cùm eiusdem nominis aliud aquis haustum fuisset, de quo Nechamus:

S. Andrews.

Transis ample Tai per rura, per oppida, per Perth,
Regnum sustentant istius vrbis opes.

✻ Atholia ad Taui ripas protenditur, regiuncula satis fertilis, quæ superioribus sæculis Strathbolgios Comites habuit fluxa fide viros, varijsque inter Scotos & Anglos fluctibus iactatos, quorum vltimus Dauid duas filias hæredes reliquit Elizabetham Thomæ Percio, à quo Barones de *Burrough* sunt prognati, & Philippam Thomæ Halsham equiti Anglo enuptam. Deinde Atholiæ titulus Waltero illi Stewarto obuenit, qui Iacobum primum Scotiæ Regem crudeli morte sustulit, pœnasq; nefariæ crudelitatis luit meritissimas, Paucísque pòst annis Ioanni Stewarto ex familia de *Lorne*, eiusque posteri hodie fruuntur. *Strathbolgy* in hac sita est præcipua habitatio Gordoniorum Comitum *Huntley*, qui à Setonis orti parlamentaria authoritate Gordonij nomen assumpserunt cùm Ioannis Gordoni Militis filiam Alexander Seton cum opima hæreditate in vxorem duxisset. Olim verò Dauidis de *Strathbolgy* Comitis Atholiæ erat habitatio. Atholiæ subiacet *Gowrie* frumentarijs campis lætissima quæ suum primum Comitem Ioannem Dominum *Rethuen* nuper agnouit. Sed *Arrell* in hac prouincia *Hoyis* iam diù Comitis dignitatem præbuit, qui à Danicis vsque bellis fortitudinis argumenta in clypeo gentilitio gestant, & hæreditarij sunt Scotiæ Constabularij.

Atholiæ Comites.

1437.

Comites Huntley.

Comites Arrell.

Sub Fifa iacet *Angusia*, vbi *Scone* inaugurandis Scotorum regibus notissima, & *Forfaire*, quæ Ptolemæo fortasse ORREA, vnde (vt aliqui volunt) *Horrenti* populi Tacito, vbi, vt est apud Hectorem Boetium, magna antiquissimi oppidi supersunt vestigia. Inferiúsque *Montrose*, quæ Granhamos suos Comites habet. Verùm Douglasij honorata sane & antiqua familia à *Douglas* castro in *Clydesdale* denominata huic regioni Comitum titulo à Roberti tertij Scotorum Regis tempore præfuerunt, primique censentur Scotiæ Comites, & Coronam solennibus regni Cõuentibus suo iure gestare accepi. Inde *Marnia*, *Marriæ-*

✻ *Comites Angusiæ.*

que

que regiones maritimæ in qua *Dunegyr* cernitur primaria sedes Keithorum qui bellica virtute olim meruerunt regni se esse Marescallos. Et quæ DEVANA Ptolemæo, pro DEMANA, vrbs perantiqua, ad DEMAN flu. qui falso itidem apud Ptolemæũ DIVA legitur, nunc verò Academia est celebris, & *Aberdene*, i. *Dene ostium*, Britannica dictione ab ipsis Scotis appellatur. Marriæ verò Comitis titulo ornauit Maria Regina Ioannẽ Ereskinum, antiquę nobilitatis virũ, qui non ita pridem Scotiæ Regens, & iurè hæreditario Sterlingensis agri Vicecomes. Morauia hæc Comites habuit vt antiquos illos de quibus parum cõstat, omittam, Iacobos duos, alterũ Regis Iacobi IIII: alterum Iacobi V. filium spurium, qui nostra ætate Scotiæ Regens à cõiuratis occisus vnicã reliquit filiã Iacobo Stewarto de *Down* elocatam. Verniconibus TAIZALI successêrunt, vbi nunc *Buquhan*, & eorum promontorium cognominis eiusdem. Hinc reducto in Occasum littore, ad sinum maximum *Murrey frith* dictum VACOMAGI sedes habuêrunt in *Rosse-murray*, & *Nesse-land*, vbi BANATIA, quæ nunc *Bausey*, & LOXA flu. se in mare insinuat, qui etiamnum *Losse* dicitur. Iuxta quem *Spea* etiam in mari hospitatur, de quo Poëta noster Nechamus:

Spey loca mutantis præceps agitatur arena
Inconstans certas nescit habere vias.
Officium lintris cerbis subit, hunc regit audax
Cursus labentis nauta fluenta sequens.

Interiori recessu VARARIS sinus est, qui *Innerwesse* oppidum adpositum habet. Post hunc sinum CANTÆ angulum in mare proiectum insedêrunt, inter quos LITTVS ALTVM, vbi nunc *Tarbarth*, id est Britannicè *terra minùs profunda*, hinc Cromero portu tutissimo, illinc CELNIO, nunc *Killien* fl. inclusa. Procurrentibus hinc in Ortum æstivalem terris, sensim in cuneum tenuatur regio, & interiùs quà *Bean Rossen*, & *Sutherland*, LVGI, & MERTÆ tenuêrunt.

Comites Marescalli.

Huc vsque Anglorum virtus Duce Edwardo primo, Scotiam, profligatis vbique Scotis, victorijs fœlicissimè permensa est. In *Sutherlandia* ex candido marmore surgunt montes, miraculum sanè in frigida hac plaga; sed nullo ferè vsui, cùm luxuria in ædificando in has remotas regiones nondum penetrauerit. Vlteriùs quà *Catnesse* iacet, CATINI perperàm CARINI Ptolemæo, quæ Comites ex antiqua & nobili Sinclerorum familia habet, & CORNABII, omnium vltimi egerunt, vbi ILA flu. hodie

Anglica victoria in Scotia Etiam.

Montes candidi marmoris.

die *Wisse*, BERVBIVM promontorium, nunc Virebeno, iuxta *Bornsuale* viculum, & VIRVIDRVM, nunc Dunsby, alijs *Duncans-bey*, quod remotissimum Britanniæ promontorium existimatur; ORCAS tamen, quod TARVIDRVM, & TARVISIVM, omnium vltimum constituit Ptolemæus, nunc *Hoxburne* dicitur, & certè quòd Britanniam finiuit, Taruisium nomen inuenit.

Tarvus enim Britannicè finiendi significationem habet, cum quo & nos huic libro finem imponamus.

Tarvus quid Britannis significet.

FINIS.

ET

INSVLARVM BRI-TANNIÆ ADIA-CENTIVM DE-SCRIPTIO.

Authore GVILIELMO CAMDENO Londinense.

LONDINI,
Impensis Georg. Bishop.
1594

CLARISSIMO, ET OMNIBVS VERÆ NOBILITATIS ORNAMENTIS GENEROSISSIMO VIRO, DOMINO EDWARDO HOBEIO, EQVITI AVRATO AMICORVM OPTIMO,

GVILIELMVS CAMDENVS

HANC SVAM HIBERNIAM, INSVLASQVE BRITANNIÆ ADIACENTES DEDICAT, CONSECRATQVE.

INSVLÆ BRITANNICÆ.

BRitanniam vniuersam, florentissima scilicet illa duo regna Angliam & Scotiam iam percurri, potiùs quàm perlustraui; cùm verò vt Hiberniá & reliquas insulas adeam, necessariò mare sit traijciendum, si de Mari Britannico paucula præponam, cursum vt spero, non multùm obliquabo.

Vastissimo, & apertissimo Oceano Britannia nostra vndique circumfunditur, qui tantis æstibus concitus accedit, & recedit, vt octogenis cubitis supra Britanniam intumescere Pythæas Massilienſis prodiderit, & B. Basilius *mare magnum, & nauigantibus horrendum* dixerit. Latè certè modò campos vicinos inundat, modò refugit, & nudat, &, vt cum Plinio loquar, in magnitudine hac aperta, Lunæ vim laxè grassantis efficaciùs sentit, tantáque vi semper immittitur, vt non solùm flumina retroagat, sed aut terrestria deprehendat animalia, aut marina destituat. Tot enim & tanta marina monstra in littore nostro derelicta singula quæque ætas vidit, & obstupuit, vt non temerè cecinerit Horatius, *Mare Britannicum.*

Belluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis.

Et Iuuenalis:

Quantus Delphino Balæna Britannica maior.

Tantúmque erat vel hoc nostrum mare hyeme nauigare, vt Iul. Firmicus, non ille Astrologus, sed alter Christianus, in libello de Errore profanarum religionum ad Constantem & Constantium Impp. exclamárit. *Hiemes (quod nec factum est aliquando, nec fiet) tumentes, & sæuientes vndas calcastis Oceani Britannici, sub remis vestris. Incogniti iam nobis penè maris vnda contremuit, & insperatam Imperatoris* *Iul. Firmicus.*

Imperatoris facienda Britannorum expugnatio. Quid amplius vultis? virtutibus vestris victa plemesta cesserunt. Caurum ventum è nostro hoc mari spirare vult in Poeticis magnus ille in literis Iul. Scaliger contra Lucanum qui scripsit

Caurus ventus.

Primus ab Oceano capit ortus Atlantes
Caure, monens astus.

Certè in Hibernia tyrannidem grauissimam exercet, & magnam anni partem in hoc tractu spirare scribit Cæsar. Quòd verò in hoc nostro mari naues primùm repertas scribunt nonnulli, mihi non credere libet. Viriles autem naues corijs intectas, quas *Corraghs* hodie appellant, Britannis in vsu fuisse cum Plinio etiam testatur Lucanus, qui canit:

Britannorum veteres naues viriles.

Primùm cana salix madefactâ vimine parvam
Texitur in puppim, cæsoque induta iuvenco.
Vectoris patiens tumidum super emicat amnem:
Sic Venetus stagnante Pado fusoque Britannus
Nauigat Oceano.

Maris Britannici commoda.

De commoditatibus quas hoc mare præstat, de tepore quo terras recreat, de vaporibus quibus aërem nutrit, & agros irrorat, de piscibus varij generis, Salmonibus, passeribus, paguris, asellis, halecibus, &c. quorum infinita examina nobis alit, nihil attinet dicere: Margaritæ tamen non sunt silentio præterendæ quas rotunda specie mari Britannico gregatim natare ducem sectantes, more apum, Iubas memorat. Et Marcellinus. *Quod genus gemmæ etiam in Britannici secessibus maris gigni legique, licet dignitate dispari, non ignoramus.* Quas quanquam paruas & decolores vocat Plinius, harum tamen spe Cæsarem Britanniam petijsse author est Suetonius; eásque tanta magnitudine fuisse, vt in nonnullis manu pondus exegerit, thoracemque ex illis Veneri Genetrici dicauerit, quod & subscriptione testatus est Origines etiam in 13. Matth. de his Margaritis: *Maritima autem si quæ sunt insignes, apud eosdem Indos inueniri, quæ etiam optimæ in mari rubro nascuntur. Proximum autem in margaritis locum habent, quæ ex oceano Britannico capiuntur. Tertij autem ordinis inferiores sunt, non solùm primis illis, verùm etiam secundis, quæ in Bosphoro iuxta Scythiam inueniuntur.* Et statim. *Cæterùm quod apud Britannias ajunt inueniri, summo quidem colore accedit ad auri speciem, cæterum nebulosum ac turbidum, lucemque obtundere.* Varias hoc mare pro locorum varietate sortitur appellationes, quà ad Austrum Galliam pulsat BRITANNICVM propriè dicitur, ad ortum quà Germaniam

Margaritæ. Vide 595.

manism habet, GERMANICVM, ad Septentriones HYPERBOREVM, ad occasum OCEANVS DEVCALIDONIVS, HIBERNICVS, & VERGIVIVS vocatur. Insulæ autem nonnullæ quasi quodam naturæ spectaculo per hæc maria sparguntur, ad ortum, & Austrum rariùs; ad occasum, & Septentriones confertiùs. Mare enim ibi suo interventu quodammodo distinguunt, & quasi suis coloribus amœnissimè depingunt. Sed cùm inter omnes longè præcellat Hibernia de illa primùm agamus.

Ireland.

Oceanus Vergiuius.

IN Verginio mari, quod non à vergendo, vt Cheneius Scotus existimat, deducitur, sed à *Mor Werida*, hoc enim nomine Britannis dicitur, vel à *Farsi*, quo pro mari illo vtuntur Hibernici, Britanniæ nostræ latus occiduum claudit celeberrima insula vulgò HIBERNIA dicta, Orpheo, Aristoteli, & Claudiano IERNA, Iuuenali & Melæ IVVERNA, Diodoro Siculo IRIS, Eustathio Ουηρία, & Βερνία, incolis *Erin*, Britannis *Iuerdhon*, & nobis Anglis Ireland. Vnde hæc profluxerunt nomina, variæ vt in re obscura subinde enatæ sunt opiniones. Hiberniam alij ab hiberno tempore, alij ab Hibero homine Hispano, ab Ibero flumine alij, Eulogij author ab Irnalpho Duce, Postellus dum Melam Lutetiæ nuper prælegeret, vt altum sapere videretur, ab Hebræis repetit, vt sit *Irin*, quasi *Iurin*, id est, *Hebræorum terra*, *Hebræi* (inquit si dijs placet) *cùm essent Magi peritissimi, scirentq; Imperium Vniuersi futurum in angulo fortissimo, qui est ad Caurum, illas partes, & Hiberniam quàm primùm occuparunt, Syrique & Tyrij illas regiones vt basim futuri imperij ponerent, incolere sategerunt.* Ignosce quæso si his suffragari non ausim, ne receptissimæ quidem isti de hiberno tempore opinioni, quamuis legerim in hac Insula ex omni vento aërem brumescere. *Hibernia*, *Iuuerna*, & Ουηρία proculdubio ab Orphei & Aristotelis *Ierna* dimanârunt, *Ierna* autem illa, *Iris*, *Iuerdhon*, & Ireland, ab incolarum *Erin*. Ab *Erin* ergo gentis vocabulo originatio petenda. Hîc ego cum magnis illis Philosophis ἀπορῶ, nec quid opinione augurari possim, habeo: nisi forsan sit ab *Hiero* Hibernica dictione quæ illis occasum, siue plagam Occidentalem sonat, vnde *Erin* quasi Occidentalis regio deducta videatur. Hoc ego coniectura blandiente iampridem putaui, tum quod totius Europæ regio sit ad Occasum remotissima, (vtpote quæ XII. tantùm partibus ab vltimo Occidente absit: tum quòd Occidentalissimum huius insulæ flumen Ptolemæo *Iernus*, & Occidentalissimum Hispaniæ Promontorium, vnde nostri Hibernici deuenerunt) IERNE Straboni, proximus-

que

que huic finitimæ, qui etiam Hispaniis situ ad Occidentem, Iernis Melæ nominetur. Ab Occiduo etiam hoc situ Hispaniæ dicta est *Hesperia*, & Occidentale illud Africæ promontorium *Hesperium Cornu*, & in ipsâ Germania Westfrich, Westphalen, &c. regiones ab eo situ denominatæ sunt, vt non minùs sit ab Occiduo situ nomen factum fuisse. Præter hæc Hiberniæ nomina, quæ dixi, Hibernici Bardi in suis cantilenis hanc insulam etiam *Banno* appellitant; vnde verò me latet, ni *Banonianæ* illa sit, quam ex Timæo memorat Plinius, dum extrema Europæ, & littus Oceani Septentrionalis in læua à Scythia ad Gades vsque legit. Quæ enim illa *Banonianæ* fuerit, Geographis nondum cónstat. Cæterùm *Bann* sacrum Hibernicè sonat, & certè hanc SACRAM INSVLAM Festus Auienus vocat in libello cui titulus est ORA *Maritima*, quem ex vetustissimis Geographis Hecateo Milesio, Hellanico Lesbio, Philæa Atheniensi, Caryandæo, Pausymacho Samio, Damasto, Euctemone, & alijs consarcinauit. Sed ascribam carmina, cùm de Ostrymidibus insulis loquutus sit, sic canit.

Banonianæ.

Sacra Insula.

Ora maritima.

Alt hinc duobus in SACRAM, *sic insulam*
Dixere prisci, solibus cursus rati est.
Hæc inter undas multum cespitem iacit,
Eamque latè gens Hibernorum colit.
Propinqua rursus insulis Albionum patet.

Si OGYGIA illa quam ad Britanniæ nostræ Occasum statuit Plutarchus, non ἴσως sed ἔσως fuerit. Hiberniam illo nomine designare videatur; licet quæ de illa fabulatur figmenta planè sint poetica, & nugæ Milesiæ. Nec quis facilè dixerit cur Ogygiam nominarint, nisi forsitan ab antiquitate, nihil enim nisi quod perantiquum *Ogygiam* dixêrunt Græci. Toto autem cœlo errâsse videtur Robertus Constantinus, cùm CERNEM apud Lycophronem nostram fuisse Hiberniam asserat. Lycophron enim ipse, & Commentator eius Tzetzes *Cernem* ad Auroram statuunt, & doctissimi quique *Madagascar* esse existimant, quæ alioquasi orbe sub Tropico Capricorni, Æthiopiæ obtenditur. Hæc de Hiberniæ nominibus, vt tamen interea meminerimus posteriori tempore SCOTIAM etiam dictam fuisse Isidoro, & Bedæ à Scotis incolis, & inde Scotiæ nomen cum Scotis in Britanniam nostram commigrâsse. Sed hoc iam antea à nobis dictum, nec hîc repetendum.

Ogygia. In lib. de mirabil. in Luna.

Cerne Insula.

Hiberniæ Scotia dicta.

Protenditur hæc insula ab Austro in Aquilonem, forma len-

Hiberniæ finis.

[illegible] apud Ptolemæum tria dicitur, sed breuissima millia passuum latitudine vix cum implet. Ab Ortu Anglian versus mille passuum diuum-ctam habet, quod Mare Hibernicum vocant; ab Occasu immensus Oceano Occidentali; a Septentrione Deucaledonio seu potius Hibernico alluitur. Regio, vt Giraldum audimus, [illegible] *mollis, aquosa, & humida, vnde & pestilens, & adeo putrida, vt spumantes aquas fragrare videas. Cælum* (vt inquit Mela) *ad omnia humida semina inimicum, vbi non modo herbæ vsu facti madent, sed etiam dulcibus, vt sit, cibis putrescunt, & nisi pabulo prohibeantur, diutius pecus diffluit.* Vnde pecorum infinita multitudo, vtique quæ primæ, & præcipuæ incolarum opes; ouium etiam greges plurimi, quas quotannis bis tondent, & e rudi lana lænas, siue villosa saga, & stragula conficiunt quæ ad exteras gentes deferuntur. Equi item optimi (*Hobbies* vocamus) quibus non idem qui cæteris in cursu gradus, sed mollis alterno crurum explicatu glomeratio. Accipitres etiam sunt non illaudati, sed hæc vt reliqua animantia omnia (præter homines & canes illos venaticos, quos Graiphounos vocamus) minora hic sunt, quàm in Anglia. Cæli autem & soli humor est nimius, vnde ventris profluuio, & catarris plurimi, præcipuè verò aduenæ, vexantur: ad quæ tamen sistenda *Aquam vitæ* optimam habent, quæ multò minùs, quàm nostra, inflammat, & magis exsiccat. Quòd Giraldus ille scribit hic natos *non vltra triduum generum pestis febricitare*, falsum quotidie deprehenditur. *Terra autem* (vt Giraldum in partem hîc mihi aduocem) *terrarum temperatissima, nec Cancri calor exæstuans compellit ad vmbras. Non ita fouet Capricorni rigor innitat. Aeris amœnitate, temperiéq; tempora ferè cuncta tepescunt.* Apum tanta multitudo vt non solum in aluearijs, sed etiam arborum truncis, & terræ cauernis reperiantur. Vites etiam habet, sed vmbræ magis quam fructus gratia. Solem namq; è Leone egressum frigidiusculæ auræ in hoc nostro Climate excipiunt, & pomeridiani in Autumno calores diutiores sunt, & breuiores hic, & in Britannia nostra, quam vt perfectam vuis maturitatem afferre possint. Præterea nullus hic anguis, nec venenatum quicquam, lupis tamen vbique infestatur. Vtque vno verbo dicam, siue terræ fœcunditatem, siue maris, & portuum opportunitatem, siue incolas respicias, qui bellicosi sunt, ingeniosi, corporum lineamentis conspicui, mirifica carnis mollitie, & propter musculorum teneritudinem agilitate incredibili; a multis dotibus

Pecora.

Irish Mantles and rugs.

Equi.

Morbi.

Vske-bah.

Iul. Scaliger.

Vua in Britannia cur non maturescunt.

ita

ita felix est insula, vt non quòd dixerit Girald. *Cambrensis de Topogr. Hiber. vsque reptantes.* Quòd verò nisi hesternunquam audit, ab incolis est, qui alicubi sunt inculiores, qui mira natura diuersitate, & inertiam amant, & quietem oderunt, quique in præproperam Venerem sunt effœtiores. Virgines enim inter agrestiores illos, cum decimum, vel duodecimum ætatis annum attigerint, viris quasi maturas tradunt, nec vllo modo annotinam maturitatem, quæ alijs regionibus obseruatur, præstolari volunt. Sed de Hibernicorum moribus in calce huius libri plenius dicemus. Nunc si placet Hiberniam literatissimi Adr. Iunij versibus de se & suis commodis loquentem audi.

Illa ego sum Graijs olim gloriosa Iernis
Dicta, & Iasonia puppis deuecta cognita nautis:
Quæ Turbas sacro propior se tingere fonti
Flumine conspicio, Cæsare fabiffa prius:
Cui Deus, & melior rerum nascentium origo
Ius commune dedit cum Creta alrice tonantis,
Nauita ne vastris diffundat fibila in aris
Terrifica vrbis tabe Pharymidus magus:
Et fortè illati compressis faucibus aëris
Virosa pariter vitam cum sanguine pellant.
En ego cum regni sceptro, Mauortia bella
Pectora, & horriferas hominum, nil fingo, figuras,
Qui cursu alipedes norint præuertere ventos,
Dedita, piscosæ lacus, velocrimæ paludes
Omnigenûm lustris fœtis, fluminaque fodinæ,
Et puri argenti venæ, quas terra refossa
Visceribus manes imos visura recludit.

Si verum sit quod Hiberniti tradunt historici, non immeritò hanc insulam *Ogygia*, id est, *perantiquam* Plutarcho dicta fuit. A profundissima enim antiquitatis memoria historias suas auspicantur, adeò vt præ illis omnis omnium gentium antiquitas sit nouitas, & quodammodo infantia. Cæsaream quandam Neachi nepotem ante Diluuium huic incoluisse scribunt, inde Bartholanum Scytham trecentesimo à Diluuij anno aduenisse, & maxima cum Gigantibus bella gessisse. Longo post tempore Nemethum Scytham appulisse, illumque statim à Gigantibus eiectum, postea Delam cum Græcis quibusdam insulam occupasse, mox Gathelum cum Scota vxore Pharaonis Ægyptij filia huc deuenisse, & ex vxore insulam Scotiam, ex suo nomine linguam Gae-

Hiberniæ olim Ogygia dicta.

abulam deuocatâsse, idque eo tempore quo Israëlitæ ex Ægypto demigrârunt. Paucis verò post seculis Hiberum, & Hermionem Hispanos Gargantij Regis Britannorum permissu in hanc regionem pestilentia exhaustam coloniæ deduxisse prodit historia Britannica. Hæc nec affirmare, nec refellere in animo est, in his dictorum fides antiquitati venia. Certè vt hanc Insulam antiquissimis habitatam fuisse, cùm per vniuersum orbem genus humanum profunderetur, non dubitauerim; ita ex Britannia nostra primos incolas commigrâsse in aperto est. Nam vt taceam infinitam vim Britannicarum dictionum in lingua Hibernica, antiqua nomina quæ Britannicam sapiunt originem, & cultum veterem, (vt inquit Tacitus,) non multùm à Britannia differentem; ab antiquis omnibus *Insulæ Britannicæ* dicitur, Diodorus Siculus *Irin* Britanniæ partem dixit, & Strabonis Epitome incolas disertè Britannos vocat. Festus etiam Auienus ex Dionysio hoc docet cùm de Britannicis insulis agit.

Britanni primi Hiberniæ incolæ.

Eminùs hinc alia gelidi prope flabra Aquilonis
Experam rudes, & vasta exsecabilia vallant.
Hæ numero geminæ, pingui sole, aëre simplo,
Conditur ex vtrâque quas Iberni gurgitis vnda,
Dira Britannorum sese tenuant agmina terris.

Nec alia est regio è qua ratione vicinitatis commodiùs in Hiberniam demigrari potuit, quàm è nostra Britannia. Postea verò, cùm suum Romani imperium vndique propagâssent, multi proculdubio ex Hispania, Gallia, & Britannia huc se receperunt, vt iniquissimo Romanorũ iugo colla subducerent, nec aliter illa Taciti verba capio: *Hiberniæ vtilissimum imperij partem magnis inuictæ vsibus miscuerit.*

Romani Hiberniam non ingressi.

Quamuis autem Hibernia situ Romani imperij inprimis fuerit necessaria, aditus, portúsque per commercia Romanis cogniti, & Iulius Agricola regulum Hibernicum seditione expulsum in occasionem inuadendæ Insulæ retinuerit: nihil tamen Romanos hîc tentâsse legimus. Tentâsse nihilominùs creduntnonnulli, & aegrè colligunt ex illo Iuuenalis

Littora Sarmatæ premuntur, & mollia reptat
Oceano, &

Panegyricus tamen Constantio Augusto dictus subindicat nunquam Hiberniam fuisse quæsitam. Britannia, inquit, [illegible] *obsequantur.*

defuncto. Hieronymus etiam in suis Chronicis Hiberniam ex Britannia & Thule Constantino Constantini Magni filio in imperij diuisione obtigisse scribit. Ea quoq; de Cæsare Neochi nepte fabella Cæsarij nomen ita præ se fert, vt aliquius Cæsaris in Hiberniam aduentus in ea latitare videatur. Verumtamẽ ego animum vix inducere possum, vt hanc regionem in Romanorum potestatem vllo tempore concessisse credam. Cæterùm imminente iam Romano imperio, Scotorum, siue Scytharum natio, quæ diu per incerta vagata fuerat, in Hiberniam infusa videtur, antea enim Scotorum nomen inauditum. Sub Honorio autem & Arcadio, Angg. à Scotorum gentibus habitatam fuisse scripsit Orosius. Vnde eius ætate Claudianus,

Scoticus excussis fluctu glaciatis aratris

Et alibi.

Tutus ab Hibernis *Mauis.*

Et quanquam paucis pòst annis, cùm Hispania Vandalorum, & & Gundrici rabie lacerata fuerit, plurimi huc se subduxerint, *Ilum Ostar* (cuius nominis Nennius) tum aduenisse suspicor; ita tamen Scoti primas tenuerunt, vt ab illis Scotia regio dicta fuerit. Nec multis interiectis annis nomen Christo dare primùm cœperunt, (quamuis illam de conuersione Hibernorum in Asia historiam ex Rufino ad se rapiant,) Palladiúmque episcopum ad eos misit Cœlestinus Pontifex Romanus. Vnde contra Collatorem Prosper Aquitanus. *Cœlestinus Pelagianum morbo Britannias liberauit, quando quosdam inimicus gratiæ fidem sue originis occupantes etiam ab illo secreto seclusit Orosiani de ordinato Scotis episcopo, dum Romanam insulam studet seruare catholicam, fecit etiam barbaram Christianam.* Palladium tamen morte in Britannia præreptum nihil profecisse author est Nennius, qui ex Hibernicis scriptoribus Christianam religionem à Patricio hùc disseminatam scribit. Hic enim natione Britannus, & Martino Turonensi affinitate coniunctus, Palladio defuncto à Cœlestino subrogatus, tanto successu Christianam religionem per Hiberniam propagauit, vt longè maximam insulæ partem ad Christum conuerterit, Hibernorum Apostoli nomen adeptus, & eius discipuli tantos progressus in re Christiana fecerint, vt subsequenti ætate Scoticis monachis nihil sanctius, nihil eruditius fuerit, & in vniuersam Europam sanctissimorum virorum examina emiserint, quibus *Fulda* Germaniæ, & *Gallus* Heluetiæ, aliæque vrbes, & monasteria originem debent suam. De his monachis intelli-

Cæsarem.

Rabies Gundrici in Hibernia.

Anno Christi 431. Palladius.

Patricius.

Monachi Hibernici sancti, & eruditi.

Monachi.

Vadianus.

Walefridus.

Diuitiarum contemptus.

Episcopi Britanni.

Angli Saxones literas ab Hibernis accepisse videntur.

Norwegi Hiberniam vastant.

Monachismi quamquam rectaria & nuperinstituti facies erat, quam hodie cernimus. Re ipsa cupiebant esse quod dicebantur, nihil fucatum illis, nihil, perfopatum placebat, simplicitatis erat, non malitiæ, longè minùs obstinatæ fronti in se erubant. Opum autem & rerum fastiditarum illis contemptus, vt eas non solum non ambirent, sed oblatas etiam, & hereditarias respuerent. Præclarè enim, Columbanus & ipse Hibernus monachus, qui, vt Abbas Walafridus scribit, à Sigeberto Francorum rege magnifica pollicitatione, ne Regno suo decederet, inuitatus hoc ipsum respondit, quod & de Thaddeo Eusebius lib. Ecclesiast. histor. primo retulit, *Non decere videbatur, vt alienas diuitias amplecterentur, qui Christi nomine sua derelinquissent.* Episcopique Britanni non minùs diuitias spreuisse videntur, cùm tam pauperes essent vt nihil proprium haberent. *Tum enim* (vt habet Sulpitius Seuerus) *Britannus episcopus in Arimininensi concilio inopia propriè publicè vsi sunt.* Anglosaxones etiam nostri illa ætate, in Hiberniam tanquam ad bonarum literarum mercaturam vndiq; confluxerunt, vnde de viris sanctis sæpissimè in nostris scriptoribus legitur, *Annedatus est ad disciplinam in Hiberniam*, & in Fulgeni vita, qui ante sexcentos annos floruit,

Exemplo patruus commotus amore legendi,
Iuit ad Hibernos Saphia mirabile clarus.

Indéque nostrates Saxones notionem formandi literas accepisse videntur quum eodem planè charactere vti fuerint, qui hodie Hibernicis est in vsu. Sed hoc sanctitatis & bonarum literarum studium citò restinxit bellorum rabies. Anno enim sexcentesimo quadragesimo quarto à Christo nato, Egfridus Nordanhumbrorum rex cædibus & incendijs Hiberniam Anglis amicissimam confudit, quo nomine à Beda grauissimis verbis subacerbatur. Inde Norwegi Turgesio duce regionem per triginta annos indignissimis populationibus deuastauerunt, sed illo demùm ex insidijs sublato, in Norwegos eadem ademptrici) grassati sunt incolæ, vt vix nunc eius tantæ cladis superfuerit Norwegi hi procul dubio *Normanni* illi fuerunt, qui, vt inquit Eginhardus, Caroli magni temporibus, *Nabiensis Britanniæ insulam aggressi,*

Ostmanni.

orientales, & maritimæ Germaniæ in Hiberniam commercij, qui cum magna & copiosa mercatura species quasdam, urbes occupásse, & difficillimum bellum breui conflárunt. Eodem ferè tempore Eadgarus rex Anglorum potentissimus, magnam Hiberniæ partem deuicit. Sic enim in eius quodam diplomate legitur: *Cui contigisse eum Anglorum imperio præpotens diuina omnia regna insularum Oceani cum suis feracissimis regibus, scilicet Norwegiam, multasque partes Hiberniæ cum suis nobilissimis regibus Dublinia Anglorum imperio subiugare.* Has vtcunque bellorum procellas grauior intestinæ seditionis tempestas excepit, quæ Anglo ad debellandam Hiberniam viam patefecit. Dermicius enim Murchardi filius (*Dermot Mac Murrogh* illi vocant) qui orientali Hiberniæ parti (quam Lageniam siue *Leinster* vocant) cum imperio præfuit, ob tyrannidem, & libidinem regno exturbatus. Ororitij enim *Midiæ* regni vsurpatorem rapuerant, ab Anglorum rege Henrico secundo, vt auxiliaribus armis in regnum restitueretur, impetrauit. Pactusque est cum Richardo Comite Penbrochiæ, cognomento *Strongbow*, ex Clarensium familia oriundo, vt ad eum restituendum auxilium ferret, & ille Comiti cum Eua filia regni successionem confirmaret. Comes verò statim conscripta ex Wallis, & Anglia lectissima militum manu, & adscitis in belli societatem Giraldidis, siue *Fitz Geraldis*, Stephanide, siue *Fitz Stephens*, & alijs ex Anglia nobilibus, Dermicium socerum in auitum regnum restituit, & paucis annis tantam Hiberniæ partem victoria complexus est, vt eius potentia Anglorum regi iam suspecta fuerit, qui promulgato edicto cum graui comminatione, Comitem & commilitones ex Hibernia reuocauit, & nisi multa interposita precum, publicatis bonis, proscripsit. Vnde Comes quicquid vel vsurpatione sua creuit, vel bello acquisiuit, regi pacto, & tabulis concessit, & ab eo Comitatus *Wexfordiæ*, *Offaliæ*, *Carlighiæ*, & *Kildariæ* cum quibusdam castris, tanquam beneficiarius clicus recepit. Conscijs igitur copijs transmisit in Hiberniam Henricus noster secundus anno Christi cIↃ: CↃLXXII. & insulæ principatum obtinuit. Omnem enim imperium suum, & potestatem in illam transtulerunt Hiberniæ Ordines, Rotherici insulæ monarchæ, prælates, & populus, vt Adriani PP. diplomate, & annulum in inuestituræ signum omittam. Illo verò Hiberniæ dominium Ioanni filio in manus tradidit. Quem cùm iam Rex esset, scripserunt Hiberniam vna

Dermicius Murchardi filius.

Richardus Strongbow.

Henricus 2. Hiberniam ingressus.

cum

Hibernia nunquam Rom. Ecclesiæ feudalis.

cum Anglia Romanæ ecclesiæ tanquam feudalem concessisse, & ab ea tanquam secundarium recepisse successoresque obligasse, vt trecentas marcas Pontifici Rom. soluerent: Sed hoc in veritate falsum esse asserit, qui Pontificias partes ad mortem propugnauit clarissimus vir Thomas Morus. Romanos enim eiusmodi concessionem non posse exhibere, illam pecuniam nunquam exegisse, & reges Angliæ nunquam hoc agnouisse scribit. (Nec hoc sane Augustinus Steuchus retexisset qui Rom. ecclesiæ vasallos sigillatim enumerat.) Negat etiam Morus ille regem suo iure in Hibernia per se cedere potuisse. Sed hæc extra calleam. Iam inde à Ioanne Anglorum reges *Hiberniæ Domini* dicti fuerunt, donec Henricus VIII. patrum memoria in Hibernicis Comitijs Hibernię Rex ab insulę ordinibus declaratus fuit, quòd quibusdam seditiosis Domini nomen non perinde ac regis sanctum, & verendum videretur.

Cùm autem in illorum nobilium nomina inciderimus, qui primi Anglorum Hiberniam aggressi sunt, & fortissimè sub imperium Anglicum subiunxerunt: ne illis, & eorum posteris hanc gloriam inuidisse videamur, ex Hibernię (vt præ se fert titulus) Cancellaris apponemus.

Qui venerunt cum Dermitio Murchardi filio in Hiberniam.

Richardus Strongbowe *Comes Penbrochiæ*, qui ex Ena Murchardi Reguli Hibernici filia vnicam progenuit filiã, quę Guilielmo Marescallo Penbrochiæ Comitatus titulum cum latifundijs in Hibernia attulit, & numerosam prolem, quinque scilicet filios qui sibi serie quadam successerunt sine prole omnes, totidemque filias quæ Hug. Bigodum Comitem Norfolciæ, Gwarinum de *Montemarisio*, Gilbertum de *Clare* Comitem Glocestriæ, Guil. de *Ferrarijs* Comitem Derbiæ, Guiliel. *Brosse* honoribus, liberis & possessionibus locupletarunt.

Robertus Stephanides.

Hermerus de Monte-Marisco.

Maurisius Prendergest.

Robertus Barresius.

Miburius Meilerius.

Maurisius filius Girardi.

Richardus nepos Stephani.

Guilielmus

Guilielmus Ferrariensis.
Willelmus de Cogan.
Richardus de Cogan.
Gualterus de Ridemsford.
Guilielmus } filij Mauritij Giraldi.
Alexander }
Guil. Nigra.
Robertus Bernardi filius.
Hugo de Lacia.
Guilielmus filius Abbatis.
Guilielmus Maccarellus.
Humfridus Bohunensis.
Hugo de Gundeuille.
Philippus de Hasting.
Hugo Tirellus.
David Gualensis.
Robertus Petrinus.
Osbertus de Herlestra.
Guilielmus de Beluleget.
Adam de Gerveya.
Philippus de Breos.
Gosfridus Stephani nepos.
Radulphus Stephani filius.
Gualterus Barrensis.
Philippus Gualensis.
Adam Herefordensis.
Quibus ex Giraldo Cambrensi
adiungi possunt
Iordanus de Caleya.
Hugo Castellensis.
Redmundus Castellensis.
Redmundus Hugonides.
Abbas Monasterij S. Iuliæ.

Hibernia diuiſa.

HIbernia ex incolarum moribus in duas diſpertitur partes, qui enim legibus teneri recuſant, & in cultibus viuunt Irisherie, & vulgò Wild Irish, id eſt, ſylueſtres Hibernici, vocantur: qui verò legum poteſtatem ſanctam habent, & iudicijs ſe ſiſtunt, *Ciuiles Hibernici* dicuntur, & eorum regio The English Pale. Verùm ex ſitu, ſeu potiùs Rectorum quondam numero, quinque continet portiones (Pentarchia enim olim erat) *Momoniam* videlicet ad Auſtrum, *Lageniam* ad Ortum, *Connaſtiam* ad Occaſum, *Vltoniam* ad Septentriones, & *Mediam* in ipſo ferè medio.

Mounſter.

MOMONIA, Hibernicè *Mown*, Anglicè Mounſter, Vergilio *Mauiad* Auſtrum expoſita iacet, à Connaſtia Sineo, à Lagenia Neoro fl. alicubi diſcreta: bifariam quondam diuiſa in Momoniam Occidentalem & Auſtralem. Occidentalem antiquitùs habitârunt *Gangani*, *Luceni*, *Velabri* & *Vterini*, Auſtralem *Vdia*, ſiue *Vodia*. Nunc autem in ſeptem Comitatus deſcribitur, Kerryenſem, ſcilicet Limiſterenſem, Corcagienſem Tripporarienſem S. Crucis, & Waterfordienſem, quorum etiam in numerum Deſmonia iam accenſetur.

Gangani. GANGANI ex nominis affinitate ijdem cum *Cantabris* Hiſpaniæ fuiſſe videantur, quos origine Scythas, ſanguinémque equinum potâſſe (quod non inſolens iampridem ſylueſtribus Hibernicis) teſtatur Silius:

Et qui Maſſagetum monſtrum ferinato parentem,
Cornipedis fuſa ſatiaris Cantabra vena.

Et præter eum Horatius:

Et Britannos hoſpitum feros, & [illegible] Cantabrum.

Kerry. Kerry (vt nunc vocant) ad Sacri filium eorum ſedet grat. Regio auijs, & ſylueſtribus montibus ædita, quibus crebræ interſunt

sunt valles cauæ, nemoribus etiam condensæ. Comitatus Pala-
tini dignitatem, & inter Desmonios Comites ius hoc habuere, sed
hominum iniquitate, qui libertate uti nescierunt, & nefarie
quid in malos sentiendum, seditiosos & perfugas impiè
dem contemnebant, sylvestrium Hibernorum animos ridicu-
la opinio pernasit, & etiam persuasit, illum qui ne cum illo
barritu, sive clamore quo in congressu magna vocis contentio-
ne vruntur, reliquorum clamori non respondeat, subitò à terra
arripi, & quasi clamore in has desertas valles deferri, ex qua-
cunque Hiberniæ regione, ibi examine vesci, aquam lambere,
nec malè, nec bene esse sibi sentire, rationis, non orationis vsum
tenere, à venantibus demum ministerio canum capi, & domos
suas deduci. Huius regionis mediam fluviolus nuncupatus *Traites* oppidulum quodammodo desolatum (vbi Desmoniæ *Traites.*
Comites ædes habuerunt) præterfluens intersecat, quem Dvr *Dur fl.*
esse Ptolemæi, situs quodammodo innuit, & asseuerarem si *Du-*
rii, qui inter huius occidua ostia portus hodie censetur, ad huius
sit ostium, vt à nonnullis accepi. Non procul hinc *Smerwic* statio *Smerwic.*
(sic contracte pro *Smiths wic*) cernitur, ad quam nuper cum Gi-
raldus Desmonius Comes vir profunda in principem, & patriam
perfidia, sceleratè assiduis agrorum vastationibus Momoniam 1580.
attereret, appulsa est tumultuaria Italorum & Hispanorum ma-
nus à Gregorio PP. & Hispano in eius auxilium submissa, qui
loco hîc statiuis munito, quem *Fort del Oré* vocârunt, minis cœ- *Fort del Oré.*
lum terrebant. Sed illustrissimi & bellicosi Baronis Domini Ar-
thurij Grei Proregis aduentus, & primus impetus rem decreuit.
Protinus enim se dediderunt, & maximam partem è medio sub-
lati, quod rebus huius regni seditiosis, & seditiosis vndique
imminentibus, consultissimum, & vtilissimum videbatur. Ipséq;
Desmonius tandem trepida fuga in vicinas sylvas coniectus, 1583.
iamdudum in tugurriolo ab vno & altero milite irruente pri-
mùm saucius, postea fugitus, capitéque truncatus perfidiæ, &
vastatæ patriæ pœnas dependit.

Ganganis subiecta est longè latéque ad Austrum *Desmonia*, *Desmond.*
Hibernis *Dassmoy*, Anglis *Desmond*, quondam à tribus insessa
populis, *Luceni* scilicet, *Velabri*, & *Iberni*, qui *Vterini* in nonnul-
lis exemplaribus concipiuntur. Lvcentivs à Lucensibus Hispaniæ, *Lucent.*
qui oppositam oram tenuerunt, & nomen & originem traxisse
videntur. Velabri ab iis dicti esse videntur, qui se sunt nominati, *Velabri.*
quòd ad æstuaria fuerunt, vadosa Atrebis, & Cantabris
facta

Notium prom. facta appellatio. Hos ſtatuit Oroſius ad NOTIVM PROMONTORIVM, hodie *Bier head* nautis, quod Hiſpaniam ſpatioſo interuallo procul ſpectat. Sub Notio hoc promontorio, IARNVS flu. ab Oceano ebibitur, ad quem *Dunk-eran* ſedes Epiſcopalis cernitur. *Dunk-eran* hæc quę Hiberno-Scotis *oppidum Eran* denotat, non ſolùm ſe eſſe IVERNIM vrbem, quam Ptolemæus vocat, ſed flumen etiam eſſe *Iernum* illum expreſsè loquitur; cuius appellatio vt totius Inſulæ ab *Hier* Hibernicorum facta videtur, quod Occaſum ſignificat. Eſt enim vltimus huius regionis ad Occidentem fluuius, vt ipſa Hibernia vltima totius Europæ Inſula. IERNI qui etiam Ἱερνοι, id eſt, vt ego interpretor, ſuperiores Hiberni hunc fluuium ad alterum promontorij latus accoluerunt, vbi *Berehauen*, & *Baltimore*, copioſa halecum piſcatura portus notiſſimi. Iuxta quos habitat *Mac Carti More*, ex Hibernica origine regulus, qui anno 1566. poſſeſſiones & latifundia ſua DIVÆ ELIZABETHÆ in manus tradidit, & ab ea recepit, vt Anglico more, clientelari iure, fiduciæ nomine teneret. Eodémque tempore Comes de *Glencar*, & Baro Valentiæ creatus eſt, vir in hoc tractu magni nominis, & potentiæ, Giraldidis olim infenſiſſimus, qui maiores ſuos, vt ille contendit, Deſmoniæ Reges his auitis ſedibus exuerunt. Giraldidæ enim iſti, ſiue *Fitz-Giraldes*, ex Kildarienſi familia oriundi, deuictis Hibernicis, ampliſſima hîc ſibi latifundia acquiſiuêrunt, & ex illis Mauritius *Fitz-Thomas* primus Deſmoniæ Comes anno ſalutis 1355. ab Edwardo tertio creatus, hæreditatem adeò ſtabilem, & firmã reliquit, vt ad decimũ ab eo Comitem perditiſſimũ hunc rebellẽ, quem dixi, ille honor perpetua quaſi ſerie deſcenderit.

Iberni. Berehauen Baltimore. Mac-Carti More. Deſmonia Comites.

Poſt *Ibernos* Οὐῆνοι, qui & VODIÆ, & VDIÆ habitârunt, cuius nominis veſtigium expreſſiori indicio ſe patefacit in agro Kilkennienſi, pars enim eius maxima *Idou*, & *Idouth* nominatur. Incoluêrunt hi Comitatum Corcagienſem, Tripararienſem, Limiricenſem, Kilkennienſem, & Waterfordenſem. In Corcagienſi Comitatu vrbs eſt *Corcagia* Giraldo, *Korke* Anglis, & *Korcach* indigenis aſtrictiore mœnium ambitu concluſa, & vna quaſi directa platea protenſa, emporiolum tamen frequens, & celebre, ſed ita ſeditioſis vicinis circumſeſſa, vt perpetuas excubias agitent, quaſi perpetua obſidione eſſent incincti, & in agrum filias elocare non audeant, vnde contractis inter ſe nuptijs ciues omnes aliquo affinitatis gradu ſe inuicem contingunt. Briocum virum ſanctiſſimum, à quo *Sanbriochiana* in Britannia Armorica

Vodiæ, & Vdiæ. Korke. Briocus.

diœceſis

diœcesis vulgò *S. Brien* nomen assumpsit, hinc oriundum scribit Robertus Cænalis. Sed in hoc à veritate abijt, quod Coriondos Hiberniæ in hac vrbe statuerit. Non enim huius vrbis meminit Ptolemæus. Flumen tamen quod præfluit idem videatur, quod DAVRONA Ptolemæo dicitur. SAVRANVS enim, & *Sauranus* Giraldo, vna tantùm immutata literula, nominatur. Quæ intercedit inter hæc nomina affinitas, hoc mihi dictauit, & maiori fanè cum probabilitate, quàm si Dauronæ nomen proximo flumini adaptarem, qui Coreagiensem Comitatum, & Triparariensem interfluens per *Lisnor* Oceanum petit, & historicis *Auen mor*, id est, *flumen magnum*, appellatur, de quo Nechamus: *Dauron & Sauranus.* *Auen Lisnor.*

Vrbem Lissmor pertransit flumen Auenmor,
Ardmor cernit vbi conditus æquor adit.

Ardmor enim viculus est ad ostium, cui ad alteram ripam *Tegbalia*, statio satis tuta opponitur, quam nuper proditam ille seditionis fax Desmoniæ Comes miserè diripuit, sed huius proditionis pœnas Prætor mox suspendio luit. In huius vicinia magnos habet prouentus Vicecomes Barrensis, à Roberto Barrio Anglo prognatus, qui in expugnanda Hibernia operam nauauit egregiam. *Ardmor.*

In Triparariensi Comitatu, nihil memoratu dignum se offert, nisi quòd sit ibi Palatinatus, & Holy crosse in eo oppidulum magnis gaudeat immunitatibus, quæ in honorem, vt persuaserunt monachi, fragmenti Crucis Dominicę concessæ fuerunt. In Limirincensi agro Limiricum vrbs est, quam diuiso alueo *Senus* fl. nobilissimus circumfundit, Hibernicis *Leanesgh*, Anglis *Limerick*. Sedes hęc est Episcopalis, & Emporium Momoniæ celebre, à Reimundo Crasso Anglo Guilielmi Giraldidis filio primùm expugnatum, postea à Duuenaldo Hibernico Thuetmonię regulo incensum, deinceps Philippo *Breose* Anglo in feodũ datum, & à Ioanne rege castello munitum. A quo haud procul ad Austrum *Emly* siue *Aun* episcopalis est sedes, quæ olim frequentissima fuisse perhibetur. *Suirus* flumẽ nobile accolis *Shour* ex hoc Triparariensi agro in Kilkennicnsem defertur, qui è Bladina monte profusus per *Ossiriam* inferiorem, quæ Butleris Comitis, & *Thurles* quæ illis Vicecomitis titulum præbet, primùm Cassiliam vrbem adit Archiepiscopali dignitate ab Eugenio PP. exornatam, cui nouem subsunt suffraganei Episcopi. Indéq; iuxta Waterfordiam alijs duobus fluuijs adauctus in oceanum exoneratur. Vnde Nechamus noster: County of Tiberary. Holycrosse. Limirick. Shoure fl. Suyrus. Cassilia.

Suirius

Waterford.

Hæc vrbs *Perthbargy* Hiberniæ & Britannis, *Waterford* Anglis appellata, à Norwegis Piratis constituta quamuis cœlo sit crassiusculo, solo minus læto, & angustioribus coarctata vijs, ea tamen portus est opportunitas, vt opulentia & frequentia secundas in Hibernia ferat, fide & obsequio in imperium Anglicum semper singulari. Ex quo enim Richardus Comes Penbrochiæ expugnauit, Anglis Hiberniam subigentibus vnam fide sua, & quiete, securamque à tergo pacem semper præstitit. Vnde Reges Angliæ plurimas, & maximas immunitates concesserunt, quas Henricus septimus auxit, & confirmauit, eò quòd contra mentitum illum principem Perkinum Warbec qui plenis impudentiæ velis ad summum regiæ dignitatis gradum enitebatur, ciues se fortiter & prudenter gessissent.

Vita Griphini filij Conani.

Leynster.

ALtera Hiberniæ pars incolis *Leighleigh*, Britannis *Lein*, Anglis *Leynster*, scriptoribus Latinis *Lagenia*, & antiquis Sanctorum vitis *Lagen*, tota maritima ad Ortum iacet, à Momonia *Neure* fluuio, quem multis tamen in locis transcendit, à Connactia aliquandiu *Sues*, à Media fluuijs finitimis terminatur. Fertilis & frugifera est terra, mitissimo cœlo, nec inclementibus incolarum ingenijs. Ptolemæi ætate sedes erat *Brigantibus, Coriondis, Menapijs, Gauris & Blauis*, & ab his Blauis fortasse deducta, & contracta illa recentiora nomina *Lein, Leinigh*, & Leinster. Nunc autem distingultur in Comitatum *Wexford, Catherlogh, Kilkenny, Dublinensem, Kildariensem, Comitatum Regis, Comitatum Reginæ, Longford*, quibus *Fermer*, & *Wicklo* nunc annumerantur.

Brigantes. Birgus nunc Barrow. Brigantia.

BRIGANTES federunt inter Suiri ostium, confluentesque *Neuri* & *Barrowi*, qui BIRGVS Ptolemæo dicitur, sub vrbe Waterfordia. Quia verò Brigantium vrbs fuerit antiqua in Hispania BRIGANTIA dicta, omnem mouet lapidem Florianus *del Campo*, vt hos Brigantes ex sua deducat Hispania. Si verò huiusmodi coniecturæ sit locus, æquè probabiliter à nostris Brigantibus, quæ gens vicina, & numerosissima, deducerentur.

Sin

Sic autem verum sit, quod quidam exemplaria habent hîc Brigomagos dictos fuisse, cornicis oculos confulimus vtrique, à Brigo enim flumine quod circumcolunt, nominatos fuisse, ipsum nomen ferè persuadeat. Brigomag.

Inter *Nouum* & *Birgum*, habitârunt Coriondi, vbi nunc *Carlo*, siue *Catherlogh* Comitatus, & agri Kilkennienſis pars non minima, atque etiam vlteriùs vbi *Offaria* Superior, & Ormondia, quæ Hibernicis *Feruibh*, Anglis *Ormond*, & vulgò corruptissimè *Wormwood*. Harum neutra quicquam præter suos Dominos memorandum habet. Offiria superior enim suum Baronem Barnabam *Fitz-patric*, ab Edwardo Sexto eo honore auctum habet. Ormondia autem ex clarissima Butlerorum familia, duodecim Comites numerat à Iacobo Primo, quē Edwardus III eò honoris euexit, cuius maiores iam olim honorarij erant Hiberniæ pincernæ, vnde illis hoc nomen *Butler* impositum. Fœciales nostri hanc familiam arctissima affinitate Th. Becketum Archiepiscopum Cantuariensem attigisse persuadent, & post eius cædem, in Hiberniam à Rege Henrico II. fuisse translatam, qui existimauit se facti inuidia deoneraturum, si Becketi affines prouentibus, & honoribus augeret. Quòd verò nonnulli Hibernici, & qui fide digni videri volunt, homines quosdam in hoc tractu quotannis in lupos conuerti affirmant, fabulosum sanè existimo, nisi fortè illa exuberantis atræ bilis malitia, quæ melancholia medicis dicitur, corripiantur, quæ eiusmodi phantasmata ciet, vt se se in lupos transformatos imaginentur. Nec ego aliud de Lycaonibus illis in Liuonia transmutatis opinari ausim. Coriondi. Ormond. 1318. Lycanthropia morbus.

Infra Ormondiam *Blew Bleny*, (Bladinæ montes vocat Giraldus,) se leniter conuexis iugis attollunt, è quorum visceribus quasi maternis *Suirus* quem dixi, *Nouus*, & *Birgus* æduntur, & diuisis alueis decurrentes, priusquam Oceanum adeant, concordibus se consociant aquis, vnde *Tres Sorores* ab antiquis dictæ. *Nouus* præter multa quæ stringit propugnacula, *Kilkenny* appositam habet, id est, *Cella, siue Fanum Canici*, qui antiquitus ob vitæ solitariæ sanctitatem hoc tractu maximè inclaruit. Municipium est nitidum, elegans, copiosum, & inter mediterranea huius insulæ facilè primum. Diuiditur oppidum in Hibernicum, & Anglicum; Hibernicum quasi suburbium est, & templum illud Canici habet quod & nomen dedit, & Episcopo sedem præbet. Anglicum verò oppidum multò est recentius, à Bladinæ mons. Tres Sorores.

Rànulpho tertio Cestriæ Comite, vt legi, confirmatum, monasteriúsque ab Occasu, à Rob. Talbotto viro nobili, & castro à Buelleris, vt existimant, firmatum. Certum autem est in diuisione terrarum inter filias Guilielmi Marescalli Comitis Penbrochiæ filiæ tertię obtigisse, quam duxit Gilbertus de *Clare* Comes Gloceſtriæ. Inferiùs ad eundem Neorum sedet oppidulũ munitum Anglicè *Thomas towne*, Hibernicè *Bala mor Andeer*, i. oppidum filij Anthonij, vtrumque nomen ab extructore Thoma Fitz-Anthonio Anglo inditum est, cuius hæredes etiamnũ huius Domini agnoscuntur. Posteà Neorus in Birgi sororis amplexus ruit.

Thomas towne.

Birgus. Barrow. Rheba. Reban.

BIRGVS, nunc Barrow, è Bladina etiam monte profluens, solitarius multis anfractibus delatus, antiquam illam vrbem RHEBAM, à Ptolemæo memoratam prætermeat, quæ nomine etiamnum sarto tecto, *Rheban* dicitur; sed pro vrbe est planè *nihil dictum*, vt inquit ille, pauculæ scilicet casulæ cum propugnaculo, Nobilem tamen virum N. de *S. Michaele* Baroneti titulo exornat, qui vulgò The Baronet of Rheban appellatur. Inde Birgus per *Dunrum* quę Euę minimæ natu filiæ Guilielmi Marescalli, vxori Guilielmi Breosi Domini de *Brecknoc*, & *Caterlegh* vulgò *Carlegh* quę maximę natu eiusdem filiæ obuenit, Lechliniam, Hibernicè *Leighlyn* adit, regium oppidum a Bellinghamo illo nobilissimo Prorege, patrum memoria, castrò munitum, iámque Baroniam de *Odrona* intermeat, quę ad Carewos, Deuonios spectauit, ex quo Rogerus de *Carew* Miles Anglicus Digonis Hibernici Baronis filiam in vxorem duxerat. *Cauanaghi* hîc circumquaque agunt, qui à Duuenaldo Dermicij vltimi Lageniæ Regis iuniori, siue notho, (vt aliqui tradunt) filio oriundi, in numerosam familiam propagati, viri bellicosi, reiq; equestris gloria insignes, & qui antiquam adhuc in summa paupertate spirant nobilitatem. Sed ob nescio quæ invicem homicidia ante multos annos admissa capitali odio diffidentes, per mutuas iniurias & clades se quotidie conficiunt. Ex his autem cùm Angli quidam suis in Hibernia possessionibus præfecissent, circa Edwardi II. tempora regionem sibi vsurparunt, & *O More* nomen assumpserunt, consociatisque sibi *Tolis* & *Brenis* Anglos paulatim è regione inter *Carlegh* & Mare Hibernicum submouerunt. Inter hos *Neorus* & *Birgus* aquas commiscent, vbi loci Rosse vrbs ampla floruit mercimonijs & habitatoribus frequens, ab Isabella Comitis Richardi *Strongbow* filia mœnibus magno ambitu armata, quę solummodò nunc ostendit. Dis-

Barronet of Reban.

Cauanaghi.

O More. Ex libello Patricij Finglass. Baruns.

Rosse.

cordia

cordiæ exitus inter eiusdem & religiosos stagnantes, sese paludem ferè in nihilum recidit. *Nouum & Bingus* paucis hinc milliaribus vno alueo emensi *Suæ* sorori maximæ, & nomen & aquas offerunt suas, qui statim in Oceanum scopuloso ostio immergitur, vbi à sinistra angusta cervice excurrit promontoriolum, quod æditam turriculam nauigantibus prætendit, à Rossensibus cùm florûerunt, positam, quò tutiùs ostia subirent.

Sub hoc ostio MENAPII tenuêrunt promontorium ad Lybonotum, vbi nunc Comitatus Weshfordiæ Hibernicè *County Reogh*. A Menapijs maritima inter Belgas gente hos Menapios aduenisse, nomen quodammodo innuit. Verùm an ex his, vel illis Carausius ille fuerit, qui assumpta purpura Britanniam contra Diocletianum occupauit, dixerint alij. Illum enim *Menapiæ ciuem* vocat Aurelius Victor, & *Menapia* vrbs non in Belgica, sed in Hibernia à Geographis statuitur. Hoc ipsum promontorium HIERON, i. *Sacrum*, vocat Ptolemæus, & eadem significatione ab incolis etiam vocatum fuisse non dubitârim. Huius enim extremum oppidum ad quod Angli primam excensionem in hanc insulam fecerunt, *Banna*, quod sacrum sonat, lingua patria vocârunt.

Menapij.

Hieron. prom.

Bynn Hibernicè sacrum significat.

Ab hoc Sacro promontorio littus in Ortũ obuersum ad Septentrionem longo tractu procurrit, cui vadosa obiacent in mari loca nauigantibus insidiosa, quæ nautæ The grounds vocant. Hîc MODONAM fl. & ad eius ostium MENAPIAM vrbem statuit Ptolemæus, quæ ita suis nominibus excidêrunt, vt aliquid lucis in tantis tenebris elicere planè diffidam. Verumenimuerò cùm vnum solummodò flumen hoc loco se effundit, quod nunc *Slane* dicitur, & ad eius ostiũ vbi stagnat, vrbs sit Germanico nomine *Weysford*, totius Comitatus caput; & *Slane* MODONAM, quæ *Flemingæ* olim Barones habuit, & *Weysford* MENAPIAM fuisse, confidentiùs cõiecterim, eôq; magis quod hoc nomen sit recentius & ab illis Germanis impositum, qui *Ossmanni* Hibernis appellantur. Cæterùm non primæ magnitudinis vrbs est, sed cum primis memoranda, quòd primum totius Hiberniæ in Anglorum fidem, Stephanide Duce fortissimo oppugnante, se contulerit, Anglorúmque facta fuerit colonia, vnde totus hic ager Anglis est refertissimus, qui Anglorum antiquo vestitu, & idiomate etiamnum vtuntur, ita tamen vt Anglohibernicè planè loquantur. Dermicius qui Anglos in Hiberniam vocauit, hanc vrbem, & viciniam Stephanidi in perpetuum concessit: sed cùm ille ius

The grounds.

Modona fl.

Menapia.

Slane.

Weyssord.

fanum Regi Henrico secundo in manus tradidisset, in Strangbowum Comitem illæ transfudit, vt eliam reliqui tunc à se & regione Angliæ teneret, vnde per Comites Marescallos, *Pembrochiæ* è stirpe Lusigniana, & *Hastingos* ad *Gratos* Dominos de *Hastings* descendit, qui passim in antiquis Chartis *Weisfordiæ Domini* nominabantur. De hoc flumine habe hunc qualemcunque Mechanni versiculum:

Dixit Enefferti flumen quod Slane vocatur,
Hunc tamen Weisford se fecisse sibi.

Cauci. CAVCI, qui item gens erat maritima Germaniæ proximè Menapios habitârunt, non eo interuallo quo in Germania dissiti. Horum fuit maritima illa regio, quam *O More*, & *O Brin*, Hibernicæ familiæ incolunt, vnà cum Comitatu Kildarien si. In

Onoca fl. maritima hac regione OVOCA flumen à Ptolemæo ponitur, ad quod *Arcklo* castrum sedet, qui fluvius, vt inquit Giraldus, *non minùs influentibus, fontesque replentibus, quàm elapsis centies maritis aquis, inuitat dulcedinis saporem vetinens illibatum vsque in ipsum mare impermixtus salsedine undas conservat.* Adiungam etiam quod illo in eodem capite, de *Wikle* proximo portu habet, quem *Winchiligello* appellat. *Est portus apud Winchiligello ex latere Hiberniæ, qui proximius Walliæ respicit, qui in generali maris reflueu undas recipit influentes, in reuersione verò fluctuum, quas iam recepit, emittit ac amittit. Est & alibi notabile, quia cùm totum iam fundo elapsis undis refluum mare deserit, per omnem tamen anfractum continua salsedine fluuius influens amaricatur.*

Kildare. Kildarien sis Comitatus ager est lætissimus, de cuius pascuis Giraldus illos Virgilij versus vsurpat:

Et quantum longis carpunt aratra diebus,
Exigua tantum gelidus ros nocte reponit.

Kildaria primum, & præcipuum est oppidum, cui honori erat in prima Ecclesiæ Hibernicæ infantia, Brigida virgo sanctitate, &

S. Brigida. virginitate venerabilis, cuius miracula, & ignem inextinctum tanquam in Vestæ adytis penetralibus à virginibus sacris asservatum cinere nunquam excrescente, commemorare non libet.

* Richardi Comitis Penbrochiæ hæc fuit habitatio, postea Guilielmi Marescalli Comitis item Penbrochiæ eius generi, per cuius filiam quartam Sibillam ad Guilielmum de *Ferrarijs* Comitem Derbiæ, & per eius item ex ea filiam Guilielmo *Vescy* cuius filius Guil. *Vescy* Iusticiarius Hiberniæ cum regis Edwardi primi gratia excidisset ob simultates inter ipsum, & Ioannem

filium

filium Thomæ Giraldi, filium Regibus subditum, Comitis Kildariæ & Kildariæ in Hibernia, nomen rogo, vt filium spectatum de Kildare cognominem sumat? alijs terris profuturi. Paulòque pòst Archiepiscopi Regis.
postquam ille Fitz-Thootes Giraldi, quos ... expugnatis
... in insula Sirmia ... virtute ... Edwardo secundo
regnante ... villa Kildariæ donatus primus Kildariæ Comes Kildariæ.
Comes est creatus, à quo iam octàs serie duodecimus Comes eo
lætatur honore. Gigantum verò choreas quas hoc in agro Gigantum chorea.
statuit Giraldus, fabulosa antiquitatis ... libenter
relinquo. Non enim ego fabellis inhiare ... Eliensi.
Vltra Casucos ... Dubliniensis,
& Meth. altera è quinque Hiberniæ portionibus; Comitatus
verò Dublinensis ad mare est gleba fertili, pascuis lætis, syluis
autem ita nuda, vt cespite bituminoso, vel fossili vt Anglia car-
bone plerunque vtatur. Incolis autem & oppidis refertissimus,
sed vrbem pro cunctis fama loquatur, vrbem scilicet illam, quam Eliense.
Ptolemæus EBLANAM dixit, nos Dublinium, Latini Dublinium, & Dublinia.
Dublinium, Cambrobritanni Dinas Dulin, Saxones olim Dupplin,
& Hibernici Baleclegh, id est, oppidum super crates, subiectis enim
in palustri loco crassis, conditam asserunt, vti Hispalis Hispa-
niæ, quam sic nominatam tradit Isidorus, quòd in palustri
solo sublatis profundo palis locaretur. Regia hæc Hiberniæ vrbs
est emporium nobilissimum, & primæ iustitiæ forum, mœnibus
validum, ædificijs splendidum, civibus frequens, castello ab
Henrico Loundres Archiepiscopo firmatum, & quicquid ad ornatum, 1220.
... ornatum, quibus nobilissimus ... Henrico, ... à Ro-
berto Cursy ... fundata, ... Archi-
episcopalis, & Christi, in qua Richardus Strongbow Penbrochiæ
Comes, expugnator ille Hiberniæ splendidè sepulchro condi-
tus. Immunis ... gaudet insula. Olim ... Abbas S. ...
... Maior, & duo Balliui quotannis eligerentur, concessit Henricus
quartus. Balliuos autem possessionis ... Edwardus VI.
commutauit. Hodiè verò DIVA ELIZABETHA ad ingenia me-
liorum ... fausta auspicijs ... fundamenta. ... Castleknok.

quorum stirps masculo defecit circa annum 1370. *Liffeius* hic procul dubio à Ptolemæo memoratur, verùm Librariorum incuria suo loco exulat. Hæc vt veniam fluuius eadem planè Latitudine ad alteram insulæ partem, vbi nullus eiusmodi fluuius in Ptolemæi exemplaribus habetur, sed de exilio, si placet, ad suam Ebbinam, ipsam postliminio redeat, & habeas, si placeat, hoscè Nechami de isto flumine versiculos:

Liffeus.

Hoserus Caffrel exul cum dedignatus abesse liffi,
Illum Dublinæ suscipit vnda mari.

De vetustate verò Dublinæ quod dicam, nihil certi occurrit, vetustissimam tamen esse Ptolemæi authoritas persuadet, & eo fanè tempore, quo Ptolemæus floruit, ab Auellano conditam ciues produnt. Saxo Grammaticus Danicis bellis miserè conuulsam fuisse tradit: postea in Eadgari Anglorum Regis potestatem deuenit, quod Diploma iam dictum confirmat. Deinde occupârunt Norwegi, vnde in vita *Griffithi ap Conan*, Principis Walliæ legitur, Haraldum Norwegum, cùm maximam Hiberniæ partem subiugâsset, Dubliniam condidisse. Demùm verò in primo Anglorum aduentu eorum virtuti concessit, & ab illis fortiter defensa est, cùm Auselphus Dublinensium Princeps, & postea Gotteredus Rex insularum eam acriter vndique adorirentur. Iam inde verò deducta in hanc ex Anglis, præcipuè ex Bristolienſibus Colonia, multis trepidis rebus, & angustijs, præclara suæ fidei in Anglorum reges documenta dedit. Vbi *Liffæus* fl. in mare secondit *Howth* mari ferè circumfunditur, à quâ S. Laurentinorum familia Barones de *Howth* nominantur. Interius Dublinensibus adiacet ad Aquilonem *Fingall*, cultissima regiuncula, & quasi huius regni horreum. Tantum frumenti vim quotannis suppeditat. Certè quòd hîc quodammodò tellus cum agricolarum laboribus, quæ alibi per hanc insulam neglecta & inculta de ignauia incolarum desidiâ grauissimè conqueri videtur.

Fingall.

Ophaly.

Efiquus Ebbinorum ager, olim regnum fuit, & quinta Hiberniæ portio, quam patrio vocabulo *Mide* dicunt, Angli *Meth*, Giraldus *Midiam*, & *Mediam*, forsitan quòd sit in ipso Insulæ medio. Vmbilicum enim Hiberniæ hoc, in hac parte castrum, quod videtur esse Ptolemæi Lu-

perhibent, ipsumque nomen non aliud sonare Lagenia.
Lagi enim lingua Hibernica medium significat. Hunc ab Hibernico mari ad sinum usque fluuius protensa insert, quod *gladium* (vtinque Bartholomæus anglicus) *similis* sit *fluuius*, *passim & inæqualis*, *ab undosis pelagi*, *navibus & aliis utilibus* hoc *bonus*, & *casu*, *neque bellis*, *flumini est irrigua*. *Oppidum habet de Rabitum*, *civem satisbonum*. *Quod ipsum*, & *paludes*, *in eius extremitatibus habet aditum valli fortis*, *& vide à propter populi multitudinem*, *æstivum*, & *opidanum seminarium*, CAMDEN. *veteris Hiberniæ vada inter propter patet*. Patrum memoria in duas partes publico ordinum conventu dispertita fuit hæc regio, in Mediam scilicet Orientalem, & Occidentalem. Orientalem *Boandus* fl. qui Ptolemæo BVTINDA primùm interfluit, & posteà olim *Drogheda* elegans & frequens oppidum à ponte sic dictum illuerit, hanc partem ab Vltonia secludit. A velocitate hunc fluuium nominatum, quid si existimemus? *Bade* enim tam Hibernicè quàm Britannicè velocem denotat, Nechamque noster de hoc cecinit:

Cernere Boandi qui Trim celer ingenium
Subdere se fatis Drogheda cernit equis

Trim verò illud oppidum est multorum aevo, & antiquæ quasi Baronia Laceiorum Occidentalis Mediæ præter *Lanestum* iam dictum, & *Delvin*, quæ olim Petrum *Misset*, nunc clarissimam Nugentorum ex Anglia familiam Baronis honore exornat, nihil memorandum habet. Gilbertus enim *Nugent* (ne habeas ille nobilis eruditissimus Richardus Stanihurstius, qui super de rebus Hibernicis diserte scripsit) vir census equestris ab optatum bello Hibernico egregiè navatam Delvinia, & Fourie colonijs ab Hugone Laceio Mediæ expugnatore munitas erat, è cuius stirpe Delvinæ Barones creati sunt. Hibernicas gentes *O Melaghlen*, *Mac Coghlan*, *O Melaghlen*, [illegible] barbarũ quiddam strepunt, lubens alijs relinquo. Scribunt Hibernici regionem hanc suos quondã habuisse reges, Slaniúmq; Hiberniæ Monarcham posteà regali menſq; appropriasse. Cùm autem Angli pedem in Hibernia fixissent, Hugo Lacius [illegible] Hugo Lacius.
mam eius partem subiugauit, illisque in feudum [illegible]
Henrico secundo [illegible]
nico dum *Dunseria* [illegible]
truncatus, ille duos filios [illegible] Hugonem [illegible]
de quo posteà, & Walterum Dominum de *Trim*, qui [illegible]
[illegible]

superstite sistra defunctum genuit. Per Gilberti autem filiam Margaretam & Mascildem alteram pars per *Ivenilli* ex familia Lotharingica, & *Marmanarios* in domanium regium, Petrus autem de Prendergest filiam Basilidem natus Isolinum Rogero de Clarenceux Comite Glocestriæ enupsam genuit: altera per Veteres ad varias in Anglia familias est devoluta.

Ivenilli.

Senus.

Sinum hic, inter Modionem & Cobnacium inter labi diximus, hic Ptolemæo S E N U S, Orosio S E N A, & nonnullis exemplaribus S A C R A: accolis verò *Mesarin* dictus, id est, vt aliquarinterpretantur, *fluvius vastiganus*. Et *Liberus* montibus in Vitonia effunditur, continuóque secans in meridiem agros, modò seipsum stagna refundit, modóque in angustias se resorbet, cúmq; vnum & alterum lacum diffuderit, intra margines se colligens M A C O L I C U M, nunc (vt ait eruditissimus Geographus G. Mercator observavit) *Mek*, cuius meminit Ptolemæus, influit, statimque ab altero spatioso lacu excipitur (*Longh Regith* appellant) cuius nomen, & situs R I G I A M vrbem quam Ptolemæus eo loci statuit, non procul abfuisse quodammodo subinnuit. Vbi verò lacum hunc præterfluit angustiori alueo intra ripas se colligit *Athlon* oppidum illi inædet, sub quo flumen ponte è vivo saxo pulcherrimo, magno sedicioso tum terrori Dominus Henricus Sidnæus laudatissimus Hiberniæ proræ nuper coniunxit. Inde verò Senus maximarum nauium capax diducto alueo Limiricum vrbem, Hibernicis *Lemnagh*, Anglis *Limerike* amplectitur, de quo iam diximus. Hinc per sexaginta plèrúmque millaria Senus rectus, grandíque in occasum properat, demúmque in Oceanum occidentalem vasto ostio ad *Kaer Pavis*, id est, *Portus Pelli*, euoluitur. Sic enim Nechamus locum illum vocat in his de Seno versiculis:

Limericke.

Flumine magno locatur Hibernia, Sinus
Inter Connatum, Momoniámq; fluit.
Transit per vrbem Limiricí, Kaer Pavis illum
Oceani claustra sub diebus videt.

Connagh.

QVarta Hiberniæ pars occasum respiciens, Seno flumine, Banna, & Oceano inclusa, Giraldo *Cambrensi* Anglis *Connaught* & Hibernis *Connaghty* dicitur. Hodie distribuitur in Comitatus *Clarie*, *Letrimensem*, *Gallitiæ*, *Roscommon*, *Mayo*, *Sligo*. Antiquissimus autem Ptolemæi status ATERRA & BLACNATI totam insederunt. Tam arcta verò cognatio inter *Nagnatas* & *Connaghty* intercedere videtur, vt vel *Connaghty* inde ortum, vel hoc nomen *Nagnatæ*, *Connaghty* dederunt, existimare liceat. Nisi quis à NAGNATA portu cuius meminit Ptolemæus *Connaghty* factum suspicetur, & inde regioni nomen impositum. Portus enim *Cuan* patria lingua dicitur, cui si addas *Nagnatæ* à *Connaghty* non multùm abludet. Cæterùm regio vt alicubi læta, & fertilis, ita subinde quibusdam locis, herbidis tamen, quos à mollitie *Boghes* appellitant, vt reliqua passim insula, periculosa, & syluis spatiosioribus, & crebrioribus condensa. Ora autem maritima multis sinubus, & nauigabilibus alueis perpia accolas ad nauigationes quodammodò inuitat, & prouocat, sed ingenita desidia dulcedo ita detinet, vt ossiatim malint victum quærere, quàm honestis laboribus paupertatem repellere.

AVARNI, quos dixi, Australiorem huius Connachiæ partem olim occuparunt, vbi nunc *Twomondia* siue *Clavia*, *Clan-Richardi* regio, & Baronia de *Atterith*, quæ Auterorum nomen in se plànissimè prodit.

Twomond, Giraldo *Thuetmonia*, (quæ quamuis vltra Senum iacet, Momoniæ adiudicatur) grandiori promontorio in mare prosicitur, sede Archiepiscopali, quam *Tuam* dicunt, & suis Comitiis celebris. O *Brenii* scilicet, qui è veteribus Connachiæ regulis oriundi, ab Henrico II. *Twomondiæ* Comites titulo sunt honorati. Hæc regio, vel maxima eius pars Anglis *Clavis Comitatus* appellatur à Thoma *Clare* iuniori filio Gilberti primi Comitis Glocestriæ, cui hanc regionem Rex Edwardus primus concessit.

Clan-Richard, id est, *cognatio Richardi*, his ejus nomen Hibernico more à Richardo, quod à multis ex Anglis familia

Connaght

Nagnata

Boghes.

Auerni.

Twomond

Clare Comitatus.

familia, de *Burgo*, siue *Burgensis* dicta, quæ postea maximi nominis & potentiæ in hoc tractu fuit, & è qua Richardum de Burgo Henricus VIII. Comitem *Clan-Richard* creauit.

Atterib vulgò *Arbory* bellicosum Baronem suum Ioannem de *Birmingham* Anglum in suam laudem rapit, è qua familia Comites de *Louth* sunt prognati; sed Berminghami hi Atterienses quasi degeneres in Hibernicam iam barbariem prolapsi se Anglos vix agnoscunt.

Ausiba fl. The bay of Galway.

Inter hos Auteros Avsoba fluuius à Geographo statuitur, nunc *The bay of Galway* dicitur videtur. *Galway* enim Hibernicè *Gallimh*, in eius recessu cernitur elegans sanè & turritum oppidum, quod fluminis beneficio diuersas opes terræ marisq; facili permiscet commercio.

Nagnata.

Connachtiæ reliquum ad Boream occupant olim NAGNATÆ vsque ad Bannum flumen qui Vltoniam & Connachtiam interdiuidit, vbi *O Conor*, *O Roure*, & *Mac Diarmad* syluestres Hibernici rerum quodammodo potiuntur. Littus verò ab Ausoba deorsum agit per insulas *Arran*, *Inisseotb* Colmanni monasterio olim notam, & *Inis Boeuind*, quam Beda ex Scotico sermone, *insulam albæ insulæ* interpretatur.

Libnius fl.

Retrahitur inde littus ad LIBNII fluuij ostium, quem exulantem ad suam Dubliniam modò reduximus, sed locus quem designat Ptolemæus, nunc *The bay of Slegah* vocatur. NAGNATAM vrbem hic ponit Ptolemæus, sed quænam illa sit, eruere non est mei ingenij.

The bay of Slegah.

Rauius fl.

RAVIVS fl. post hæc statuit Geographus, sed inuersis pro BAVIVS literis, quo etiamnum nomine innotescit *Bauny* accolis nominatur, qui ex *Erne* lacu emissus Connachtiæ, & Vltoniæ limes dignoscitur.

Connachtiæ Domini.

In Hibernicis proditū est historijs *Turloghum O-mor O-Conor* huic regioni cum imperio olim præfuisse, totámque inter duos filios, Cahelum, & Brienum diuisisse. Aduenientibus verò in Hiberniam Anglis Rothericus præfuit, qui Hiberniæ Monarchā sedixit, sed ille mole Anglici belli imminentis territus se in Henrici nostri secundi fidem, non tentata Martis aleâ, contulit. Cùm autem statim à fide deficeret, Mão Coganus primus Anglorum Connachtiam, sed irrito incepto, aggressus est. Postea Guilielmus filius Aldelmi, cuius posteri de *Burgo*, & *Bourke* Hibernicè vocātur, Gilbertus de *Clare* Comes Glocestrensis, & Guilielmus de *Bermingham* primi Anglorum hanc regionem per domestellos, & ad hanc vsque ætatem inhabitarunt. *Bourkus* verò sine de *Burgo*, &

& eius posteri totius Connachtiæ Dominatum appellati, hanc potissimùm cum Vltonia diu summa tranquillitate administrarunt, & opimos reditus collegerunt, donec vnica Richardi de Burgo filia Connachtiæ, & Vltoniæ ex asse hæres elocata fuerat Lionello Clarentiæ Ducis Regis Edwardi tertij filio. Cùm autem ille in Anglia vt plurimùm hæreret, & qui illi successerunt Mortimarij, patrimonium in Hibernia negligentiùs haberent, Bourkij affines, quos illi suis terris præfecerunt, Dominorum absentia, & turbulentis in Anglia temporibus freti, contempta legum authoritate, initâ cum Hibernicis societate, & contractis nuptijs, vniuersam Connachtiam sibi occuparunt, & paulatim degenerantes, Anglico cultu depositò, Hibernicos mores induerunt.

Vltonia.

PArs quinta, & vltima Hiberniæ, quæ ad Hyperboreum mare protenditur, & hinc Buinda à Media, illinc Erno lacu, & Bannio flu. à Connachtia secluditur, Vltonia Latinè dicitur, Anglis Vlster, Hibernicis *Cui Gaily*, id est, prouincia *Gaily*, Britannis *Wlw*. Regio ampla, multis, & immensis stagnis interfusa, immanibus syluis vmbrosa, alicubi seuera, alicubi macra, viriditate tamen ad aspectum vbique iucunda, & pecoribus refertissima. Sed vt regio sine subactione inhorresceret, ita incolarum ingenia sine humaniori cultura maximè efferarentur. Vt tamen in officio continerentur, qui omnia iuris, pudoris, & officij repagula perfringere solebant, pars eius citerior in tres olim Comitatus, *Louth* scilicet *Down* & *Antrim* diuisa erat, & mox reliqua in septem Comitatus nouos partitur, videlicet, *Armagh*, *Tirone*, *Donnegall*, *Fermanagh*, & *Cauan*. Populi verò ex ore hanc vniuersam incoluerunt Vox virtij, Danij, Robogdij, & Erdini.

Vox virtij, vnde *Gaily*, & Vlster forsitan profluxerunt, occupabant tres Comitatus *Down*, *Antrim*, & *Louth*, qui & *Louthdale* dicitur, cuius Comitem primum Iohannem *Brisebasc* creauit Rex Edwardus secundus, quod iusto prælio Edwardum Bruffium Scotum, qui se Hiberniæ regem declarauerat, ad Dundalcum oppidum matricinum profligauit, & occidit. Regiones eius ad septem

Comites de Louth.

1317.

inse-

derunt

insederunt, quorum nomina à Latino sermone eloquio dignis Tirech solicet, quem alijs Regem terræ Latine interpretantur, Breagy, Iueagh, Moyrge, & regiones illas quas Anglica Fitzpatrickes familia occupat, qui nunc degeneres eodem sensu Mac Mahonid est Filij Iugi appellantur, cum Kilmarny, & Kilulto Ivlius denique Cæsar in Cherſoneſis duabus Lecale, & Arde.

Nihil in his memoratu dignu occurrit nisi Hibernicos reguloſ commemorare velim. Melioris notæ inter vrbes ſolum nodò eſt Armach ſedes Archiepiſcopalis, & totius inſulæ metropolis, ab Armacha regina ſic dictam fabulantur Hibernici, ſed mihi eadem eſſe videtur, quam Dearmach vocat Beda, & Robertus Cenanus ex lingua Scotica ſive Hibernica interpretatur, vbi circa annum ſalutis DLX. monaſterium extruxit celebertimum Columbanus. Quod tandem eodem quaſi tempore, tum in Metropolitanam ſedem à Viuiano legato euectum, & à Ioanne Curcio in Anglorum poteſtatem redactum, noſtraque ætate templum illud antiquum à profligatiſſimo rebelle O-Neale incendio eſt deformatum. Statim ab Armach, lacus Eanagh late diffunditur, & ad orientem ſolem Kilulto, Kilmarny, & Dyffrin ſylvæ impediriores vſque ad ſinum illum pertingunt, qui angusto meatu admiſſus ita ſe inſinuat, & variis receſſibus terram excauat, ut duas faciat Cherſoneſos, Lecale ad Meridiem, & Arde ad Aquilonem. Lecale totius Hiberniæ longiſſime in ortum protinet, extremumque eius promontorium, quod nunc nautis S. Iohns Foreland, Ptolemæo ISANIVM vocatur, forſitan à Britannico Is, quod infimum ſonat, in ipſius item DVNVM horum, cuius meminit etiam, ſed non ſuo loco Ptolemæus, nunc Down, vetuſtæ ſanè memoriæ oppidum, ſedes Epiſcopalis, & Patricij, Brigidæ, Columbæque ſepultura inſigne, quorum monumenta Leonardum Greinum proregem demolitum fuiſſe fama obtinet, certumque eſt cum illic prouinciæ male habitæ ageretur, & capitis damnaretur, inter alia obiectum fuiſſe hoc Patricij templum profanaſſe. Arde è regione iacet tenui aluei diuiſa, quam Sauagi Anglica familia iam degener olim occupauit, & in quam Thomas Smith Eques Auratus, & Reginæ à ſecretis præclaro auſu, ſed infeſto fato Coloniam non ita pridem duxit; filium enim naturalem, quem præfecerat exhibus interceptum canibus obiecerunt Hibernici, cuius immanitatis pœnas perfidiſſimi illi rebelles poſtea grauiſſimas perſoluerunt, interfecti, & lupis in prædam dati.

Armach

Lecale.

S. Iohns Foreland.

Down.

Arde.

1572.

DARMI

DARNY vltra Volunticos confederentes, vbi hunc *Clanmoy*, *Rowte*, *Glynnes*, *Krins*, omnemque tractum maritimum vsq; ad *Loghfoyle* tenuerunt. Inter hos primùm VLSTARIVS fluuius occurrit, qui nunc *The Bay of Knocfergus*, ab impositio oppido inuento, & portu tuto, quem Angli *Knocfergus*, Hiberni *Carrigfergus* vocant, id est *Fergusij scopulus*, quod nomen à Fergusio nominatissimo Scoto ibi submerso inuenit. *Clanmoy* quod lingua Hibernica *Genus flauum* sonat, O-Nealorum fuit possessio, & nequissimi illius rebellis Ioannis *O-Neals* fato nota, qui inter pocula hîc à Scoto-Hibernis ex Hebridibus fuit interfectus: post cuius obitum hunc agrum Gualtero *D'Euereux* Essexiæ Comiti concessit Diua Elizabetha. *Rowte* sedes erat Mac-Quillinorum non obscuræ in hac ora familiæ. *Glynnes*, id est, *Conualia*, ad Barones Bissettos quondam spectauit, qui cum Patricium Atholiæ Comitem ob priuatas simultates sustulissent ex Scotia huc exulatum venerunt, ac suæ gentis familiam illustrem reliquerunt. Patrum verò temporibus Scoto-Hiberni abactores ex Hebridibus duce Iacobo *Mac-Conell* hanc vsurparunt, sed illos, duce occiso, facilè profligauit Ioannes *O-Neales*, reuersi tamen denuò sunt, & hoc in tractu latrocinia immaniter exercent, seditionesque fouent. Verùm nuperrimè honoratissimus Hiberniæ Prorex D. Ioannes Perrott eò adegit, vt se in Dominæ Reginæ Angliæ fidem permiserint, & beneficiario iure agrum hunc ab illa tenere iam iurarint. Inter hos immanes prædones qui æquum, iniquum, turpe, honestum in nullo discrimine ponunt, nescio quę maiestatis iura Comitem Argatheliæ habere falsò inuit eruditus ille in Politicis Gallus, qui auditionibus, & incertis rumoribus nimium seruire videtur.

Supra has *Glynnes*, ex aduersò insulæ quam Ptolemæus RICNEAM, nos *Rachynes* vocamus, *Krins* sita est *O Cahans* regiuncula per quam *Banna* eximiæ, vt inquit Giraldus, pulchritudinis fluuius quod nomen testatur ex lacu *Beagh* se in Oceanum duplici ostio transfundit, salmonibus totius Europæ longè facundissimus, eò quòd vt aliqui existimant, sit omnium fluuiorum limpidissimus, cuiusmodi aquis salmones vnicè delectantur. LOGIA flu. cuius meminit Ptolemæus, qui nunc *Longh Foile* paulò superius spatioso ostio in mare prorumpit. Ad hoc flumen non obscura supersunt nominis Darnlorum vestigia in lacu *Der*, de quo Nechanius noster:

Longh Der aquis dives lacus est, Vbi Banna exoritur.

Commodus

Darnii.

Vlsterius flu.

Knocfergus.

Clanmoy.

1567.

Rowte.

1242.

Rachynes.

Banna Hiberniæ lingua pulcher.

Salmones.

Logia flu.

Nec non in castro *Derry*, vbi anno 1566. Edwardus Randolphus veteranæ militiæ nomine clarus virum patriæ summa cum gloria profudit, & ieu O-Nealum omnibus nunc ad vltimum copijs in Anglos conuixum fudit, vt iam inde vires nunquam recollegeret.

Robogdij. Robogdium prom. Faire Foreland.

Rossorbi supra Logiam locati omne Septentrionale illud Hiberniæ littus tenuerunt, vbi *O Dongherty*, obscurioris notæ regulus multum valet. Inter hos *Robogh* viculus Episcopalis antiqui Robogdiorum nominis expressa retinet vestigia, sed quodnam sit Robogdivm promontorium, nisi sit *Faire Foreland*, planè nescio. Ab hoc scopuloso tractu extrema reflectuntur littora per *Swilly* lacus ostium, qui Ptolemæo Argita dicti videtur.

Argita. Vlterius magis ad occasum Vennicnii egerunt in *Tirconell*, vbi *Mac Rorny Feyd*, *Mac Swyny Nerosth*, & *Mac Swyny Banagh* plurimum possident. Vidvam fl. quod nunc *Crodagh*, & Vennicnivm promontorium quod nunc *Ramesheud*, & Borevm promontorium, quod nunc *S. Helens head* inter hos statuit Ptolemæus.

Vennicnij. Vidua fl. Vennicnium prom. Rams head. Borcum prom. S. Helens head.

A Borco Promontorio vnde retrahuntur in meridiem littora, vbi nunc *O Donel*, *O Boil*, & *Mac Guir* magni nominis reguli habitant, consederunt olim Erdini. *Erne* lacus è quo Bannius flu. in occiduum emittitur Oceanum hîc xxx. mill. pass. in longitudine, xv. in latitudine diffunditur, syluis opacis coronatus, & adeò piscosus, vt piscatores nimiam frequentiùs piscium copiam, retiúmque rupturas, potiùs quàm defectus conquerantur. Fama est inter accolas hunc olim agrum fuisse cultissimum, & incolis frequentissimum; sed subitò propter eorum infandam cum bestijs venerem, superfusis aquis in lacum redactum. *Terram*, inquit Giraldus, *tam turpium contra naturam facinorum conscium, non tantùm primis, sed cunctis in posterum habitatoribus tali pœna dignè natura iudicauit.* Vix xv. ab hoc milliaribus ad Arctum, qua via continuis syluis ferè inexplicabilis ducit, alter abest lacus, in quo insula eminet, & in ea ad monasteriolum specus obuersantium nescio quorum spectrorum terrore, & horrendis visis decantatus, quem aliqui Vlyssem effodisse ridiculè somniant, cum inferos affaretur. Incolis hodie *Elann' fregadory*, id est, insula purgatorij, & Patricij Purgatorium nominatur. Patricium enim Hibernorum Apostolum à Deo ardentissimis

Erdini. Erne lacus.

S. Patricks Purgatory.

precibus

precibus impetrasse creduli affirmant, vt quoties is cruciatus qui impios post hanc vitam manet, ab oculos hic [illegible] vt insita suis Hibernis peccata, & gentilium errorum facilius eorum eiparet. Caterùm cùm *Regio* hic locus in Patricij vita nominatur, REGIAM alteram fuisse quam Ptolemæus memorat, illi Regio. dicarim, & suffragatur ipse apud Geographum situs. Præter hæc Patricij, etiam aliud in hac insula Brendani Purgatorium exit, Brendani purgatorium. sed cùm locum non inuenerim, accipe quod solum inueni, Nic. Harchami de illo tetrasticbon.

Asseris esse locum solennis fama dicatum
Brendano, quo lux horrida sæpe latet,
Purgandas animas datur his transire per ignes,
Vt digna facis iudicis esse queant.

Hi sunt antiqui Vltoniæ incolæ, quibus tandem permissi Scoti, hinc Scotorum nomen in Borealem Britanniæ plagam transiecerunt. *Sex enim* (vt author est Giraldus) *Muredi regis Vltoniæ filij, Boreales Britanniæ partes circa annum salutis* CCCC. *occupârunt, vnde* SCOTIA *postea nuncupata appellata.* Ioannes Cur- Scoti. cius primus Anglorum hanc regionem aggressus est, & Duno, Armachâque expugnatis, vniuersam aut bello, aut deditione complexus est, primúsque Vltoniæ Comes est dictus, sed cùm illi res prosperè gestæ ita inuidiam conflassent, vt ex suis virtutibus, aliorúmque vitijs in exilium agerentur; Hugo de *Lacy* qui illum bello persequebatur, datus erat à rege Ioanne successor. Huius vnicam filiam Gualterus de *Burgo* Dominus Connachiæ in vxorem duxit, & vxorio iure creatus est Vltoniæ Comes, permansitque ille honor in Richardo filio, vt Ioannem nepotem 38 taccam qui ante patrem obijt, & Guilielmo Muto huius Ioannis filio ex Elizabetha Clara (hærede altera Gilberti *Clare* fratris sui) qui à suis interfectus Elizabetham vnicam filiolam reliquit, quæ Leonello Clarentiæ Duci enupta. Per huius verò vnicam filiam ad Mortuomarios, & ab illis rursum per filiam ad Richardum Ducem Eboracensem Vltoniæ titulus est devolutus, cuius filius Edwardus IIII rex Angliæ sacro patrimonio, siue Domanio, vt vocant, regio adiunxit. Quo tempore cum Anglia in partes discederet, intestino exardescente bello, & Angli qui hîc meruerunt, Vltonia relicta, domum profecti partes sequerentur, *O-Neals*, & alij Hibernicæ originis in has regiones inuolarunt, & ita barbarie efferârunt, vt nihil supra. Iam inde enim non solùm qui ex O-Nealis sunt familiis, sed etiam qui O-Neals.

viribus

stipibus & gradi agilioris vsum, O. Neal vicissim suum Insurrectionis stipendium, Vicecomiti Dominico soluerunt, & militem populum perfidiæ tributis subserunt; adeò vt hanc provinciam quæ sexcentibus olim triginta millia Marcarum depecudit, nunc vix pusillulum pecuniarum Anglo reddat. Sed qui ad hanc barbariem fugandam cunctis salutare sidus affulgere cœpit, nobilissimus ille Gualterus D'Euereux Essexiæ Comes, & Hiberniæ Marescallus immaturo fato occidit, & incredibile sui desiderium bonis omnibus reliquit.

Comes Essexiæ.

Mores Hibernicorum veteres & recentes.

Hiberniæ mores.

QVoniam nunc postulat vt de gentis huius moribus aliquid attexam, & attexam sanè quod ad veteres spectat ex veteribus, quod ad recentes ex quodam recentiori scriptore cum docto tum sedulo, qui hæc accuratissimè adnotauit.

Strabo in libro quarto de Hibernicis. *Longè magis quàm Britanni, sylueſtres illius sunt insulæ, Anthropophagi, id est hominum carne vescentes, mirabiliquæ magni. Defunctos etiam parentes esse in exitiis honestatis parte putant. Nec minùs alienis in propatulo vsu ribus immisceri, matribus etiam atque sororibus. Horum etiam quæ commemorauimus, dignos fide testes non satis habemus. Atqui commendauerunt hominum istorum Scytharum esse traditum.*

Pomponius Mela in libro tertio: *Cultores incompti sunt, & omnium virtutum ignari, pietatis admodum expertes.*

Solinus cap. XXIIII. *Sanguine ictu vulnerum hausto priùs vtuntur vultus oblinunt, sitis & vesus cruoris durant. Puerpera si quando marem edidit primos cibos gladio imponit moriturique os perunguit summi muneris officium alienis lenitèr infert, & gentilibus votis optat, non aliter quàm in bello, & inter arma mortem optat. Quæ flentes colunt, dentibus mori nostrum bellorum insignium exemplar, condicunt votis ad aduersum conditorem. Nam præcipua virtus gloria est in armorum rictu.*

Sed hæc vetustiora: medij temporis mores sparsim Giraldus, vt ex eo alij, vnos autem recentiores ex recentiori illo viro studiosè habeo in suis ipsius verbis, ordine quidem nostro. Hæc solùm modò

[illegible] Liberis, cum adolescere incipiunt, prodigum [illegible]
mina imponere, annectentes semper aliquod nomen, vel ab
aliquo accepium, vel à vertice, vel ex colore, vt Rufus, Rubo, Ni-
ger, vel ex morbo, scabie, calvitio, vel ex fortuna, vt Iarro, Capi-
tus; & licèt contumeliarum sint impertinentissimi, hæc tamen
nomina non dedignantur optimates illi, qui ob eminentiam
O literam nominibus præfixam habent. Paternis nomen, vel
alicuius ex ea familia tum viuentis liberis imponere fas non est,
mortem sibi inde accelerari persuasum habent. Mortuo verò
patre, cuius nomen assumat filius, vt nomen [illegible]

O literam ab omnibus nobilibus nominibus in Hibernia præfixam.

quorum illorum res gestas tituli indigetis habent, vt multi
commenticia adnectunt, vnde Poëtis hic locus accessit.
Nouæ enim nuptæ, & puerpera, [illegible]
suam quas habent optimam potissimùm laudandi dotem. Matres
post fœtum à partu dierum [illegible]
puerulos ad nutrices ponunt. Diuitibus multæ nutrices
ex longinquis fundis aderant, quæ infantis nutritionem ambi-
unt, fœcq; huic alumnis præponunt. Ex quarum intempera-
tissimi sinu propter colli inclinationem, foti elbamus, humidi-
tatem [illegible]
bro habeant; alumni tamen [illegible]
abhorrent. Si fœcundæ sint, suis sumptibus nutricem aliam subsituu-
unt. Tot ferè sunt nutrices, quot adolescentulæ famulæ, & quæ
parium tædiosa infantium fœcunditatem putant. Si infantulus
aquosum, lotio vetustissimo aspergunt, & contra infortunia non
solùm principium Euangelij Ioannis, sed [illegible]
quàm ex equi vngula accepere, aut lupinis pellis partem ad
pueris ex collo appendunt. Cessante [illegible]
quàm infantes, nonne ex mulierum [illegible]
enim [illegible]
est, an Veneris Cestos cogitent nescio.
[illegible]
fiat, [illegible]
& pecuniæ [illegible]

prædis abactis. Omnes ab ijsdem enutriti, charioresse habent inuicem, plùs amant mutuò, plùs credunt, quàm si germani essent; adeò etiam vt præ his, & propter hos etiam germanos odio habeant. A parentibus reprehensi, ad hos altores suos confugiunt, & ab his animati in apertum sæpe bellum contra parentes prorumpunt, ab his ad omnem flagitiorum immanitatem instructi, perditissimi euadunt: vti nutrices virgines quas nutriunt, ad omnem obscœnitatem erudiunt. Si alumnus aliquis è morbo laboret, incredibile quàm citò audiant nutrices, etiam magno locorum interuallo seiunctæ, quam sollicitæ die noctéq; ægrotanti adsideant. Nec aliunde quàm ex his nutritijs maximè Hiberniæ corruptelæ profluxisse creduntur.

Vnde Hiberniæ corruptelæ.

Conijcere licet hanc quàm reliquæ gentes, & calidioris, & humidioris esse naturæ, quod ex mirifica illorum carnis mollitie colligitur, quam sibi tam terræ ingenium quàm lotionum quarundam artificium, exercitiúmque conferre non est ambiguum. Pollent etiam propter eandem musculorum teneritudinem incredibili agilitate, & omnium corporis partium flexibilitate. Otio inprimis sunt dediti, summas reputant diuitias labore carere, & summas ducunt delicias libertate gaudere. Musica inprimis delectantur, citharáque maximè chordis æneis quas aduncis vnguibus numerosè pulsant. Si qui religioni se consecrant, religiosa quadam austeritate ad miraculum vsque se continent, vigilando, orando, & ieiunijs se macerando, vt neutiquam sit mirum quod de illorum monachis superiori sæculo scribitur. Ipsæ etiam adeò mulieres, & puellæ ieiunium per totum annum die Mercurij, & Sabbathi obseruant. Quædam etiam eo die quo festum Catharinæ contingat; nec hoc Natiuitatis festo, nec grauissimis morbis deserunt. Caussam aliqui assignant, in puellis, vt bene de marito sit prouisum; in mulieribus, vt in melius mutent coniugium, vel mortuis viris, vel relictis, vel etiam mutatis illorum moribus. Qui verò nequitiæ se semel emancipârint, ipsa nequitia sunt nequiores.

Latrocinia apud eos nullam habent infamiam, quæ passim summa cum immanitate exercentur. Latrocinaturi preces ad Deum fundunt, vt præda offeratur, & prędam pro munere à Deo oblatam arbitrantur, neque vim, neque rapinam, neque homicidium Deo displicere persuadentur. Audies à sicarijs, & incendiarijs *Misericors est Dominus, & non finet prorsus sui sanguinis in me irritum.* Patrum porrò vestigijs se insistere dicunt, & eam

sibi

sibi vivendi rationem reliquam esse, nobilitatis autem suæ infamiam esse, si velint ex labore manuum victitare, & à facinoribus abstinere. Progredientes ad prædam, vel aliquod aliud opus, observant manè quem primum obuium habent, si bene res cedat, vt idem quotidie sibi occurrat, curant; sin secùs, studiosè euitant. Nocte tempestuosissima stertere, & non pedibus viam longissimam noctu conficere, & spoliando omnibus periculis se obijcere, abiecti animi esse dicunt. Nuper nec templis, nec sacris locis parcunt, quin inde etiam deprædantur, ignem quoque nonnunquam injiciunt, homines ibi latitantes interficiunt; & in causa est turpissima sacrificulorum vita, qui è templis domos prophanas constituunt, & meretricibus indulgent, quæ illos quocunque concedunt, subsequuntur, abdicatæ verò per veneficia nocendi artes quærunt. Sacrificulorúmque horum filij, qui studia non consectantur, plerumque latrocinio sunt insignes. Qui enim *Mac Decan, Mac Pherson, Mac Offae*, id est, *filij Decani, Ecclesiæ rectoris, & Episcopi*, maximi existunt prædones, & ex parentum liberalitate ad seditiosorum manum conscribendam potentiores, eóque magis quòd ad paternum exemplum hospitalitati vacant. Filiæ autem horum sacrificorum, patribus superstitibus, magnis dotibus elocantur, si nubunt, Patribus verò defunctis, aut mendicant, aut se prostituunt.

Ad tertium quodlibet verbulum iusiurandum interponere solemne habent, nimirum per *Trinitatem, Deum, Sanctos, Patricium, Brigidam, Baptismum, Fidem, Templum, Compatris manum, canum manum*. Sed vt fidem præstent hæc tria maximi sunt ponderis. Primùm, vt iuret ad altare, libro tacto, aperto, superque caput posito. Secundò, vt adhibeat sibi testem Sanctum aliquem, cuius baculum recuruum, vel campanam tangat, & osculetur. Tertiò, vt iuret per manum Comitis, vel Domini sui, vel potentis alicuius, nam si periurus conuincatur, per priora duo infamiam subeat, si hoc tertio peierabit, grandem summam pecuniarum, & vaccarum extorquebit potens ille, quasi suo nomini maxima ex periurio illata fuerit iniuria. Vaccæ enim solæ, & gratissimæ sunt opes. De quibus non videtur indignum hoc annotare. Res certa, (vt ille scribit) quòd lac non præbent vaccæ in Hibernia, nisi adiungatur sibi ad latus vitulus suus viuus, aut corium mortui stramine suffertum, vt viui imaginem referat; quasi odorum enim sui vteri in corio agnoscunt. Si inutilis fiat

vacca, vocatur Maga, quæ herbis alienis vitulum amore capiat, vt lac det.

Extra oppida raro matrimonia contrahunt, non de præsenti, sed de futuro promittunt, vel sine deliberatione alliciunt, inde enata leuissima lite diuertunt, vir ad aliam fœminam, illa ad alterum maritum, nec an contractus veri fuerint, ante extremum spiritum vnquam explorate cognitum est. Hinc bella circa agrorum possessiones, prædationes, homicidia, odia capitalia, Magæ consuluntur ab electis mulieribus quæ viro placeri, aut nouæ nuptæ vel sterilitatem, vel genitalium impotentiam, vel morbos periculosissimos inferre creduntur. Omnes enim mirum in modum in incestum propensi, & conscientiæ prætextu diuortia creberrima. Mulieres verò perinde ac viri, comas suas plurimi faciunt, præsertim si aurei sint coloris, & prolixæ; ostentant enim ad longum complicatas, & ornatè contortas dependere sinunt, cum capiti interim multas vnas tenuissimæ syndonis circumuolauunt. Hoc genere coronæ vtuntur omnes quæ possunt comparere post puerperium, siue ex matrimonio, siue ex stupro.

Hoc accedunt superstitiones non paucæ. Nescio ab Lunæ diuinum honorem deferunt, cùm enim primum ab interlunio vident, vulgò genu flectunt syluestres illi, & orationem Dominicam recitant, & sub finem, Lunam alta voce alloquuntur: *Tam fauos nostros habeas, quam inuenisti.* Lupos sibi adsciscunt in patronos quos *Chori Christi* appellant, pro eis orantes, & bene precantes, & sic se ab illis lædi non verentur. Spatulare os ouis carne nudatum transpiciunt, & inde aliquem ex illis ædibus efferendum prædicunt, si aliqua macula in ipso obscurior videatur. Maleficam eam arbitrantur quæcunque ignem Calendis Maij petit, nec dabunt nisi ægro, & cum imprecatione, ea de causa arbitrantur eandem sequenti ætate butyrum omne futuram. Leporem per armenta Calendis Maij occidunt, vetulam enim arbitrantur quæ butyrum sit furreptura. Butyrum furreptum mox restitui opinantur, si è stramentis super limen pendentibus auferant, & in ignem inijciant. Calendis verò illis Maij, tantum arboris virentem ad ædes statuere lactis abundantiam per æstatem tribuere creduntur. Vrtica non absimilat pullos Gallinaceos, putaminia ouorum ex quibus pulli sint exclusi, alicubi in tecto suspendunt. Non fas est equi pedes rergere, aut corpus strigili curare, aut gramen in eius pastum colligere de

Sabbati,

Sabbati, cùm hæc celeberrimis aliis festivitatibus fiant.

Si unquam deve ignem à domo proximis, credunt equis longiorem vitam & sanitatem dari. Si equorum possessores ova comedant, prouidere debent, vt paria sint, alioqui periculum equis. Equisonibus prohibentur ova. Equitibus etiam lex est post ova manus lauare. Mortuo equo, pedes cum tibijs in domo suspendunt, imò vngulæ pro sacris habentur. Laudare equum, aut aliud animal, nullo modo oportet, nisi dicas *Seruet eum Deus*, vel nisi in illum expuas. Si aliquid mali ad triduum equo accidat, laudatorem quærunt, vt orationem Dominicam in dextram aurem insusurret. Credunt quorundam oculos sibi equos fascinare, & tunc adhibentur vetulæ quædam quæ preculis tacitè recitatis, valetudini restituunt. Laborant equorum pedes vermiculo, qui sensim serpendo plurimos sui generis procreat, & corpus corrumpit; contra hunc vermem aduocatur Maga, quæ ad equum deducatur diebus Lunæ duobus, & vno Iouis, illa locum quo vermis insidet, aphelicu fouet, & carmine recitato, equus conualescit. Hoc carmen precio dato multos edocent, adiurantes, vt nemini aperiant.

Ad omnia mala incantationes efficaces habent (vt credunt,) inter se fœminas diuisas & distributas, ad quas quisque pro malitione properat. Præponunt incantationibus semper, item subiungunt *Pater noster*, & *Ave Maria*. Vbi aliquis cecidit in terram, statim exilit, & ter se in gyrum ad dextram vertit, gladio vel cultro terram fodit, & cespitem ernit, quod illi terram vmbram reddere dicunt, & si inter biduum vel triduum æger fiat, mittitur ad eum locum mulier quæ in illo genere pollet, & ibi dicit, voco te P. ab Oriente, Occidente, ab Austro, & Aquilone, à nemoribus, syluis, fluminibus, paludibus, à nymphis syluestribus, altis, rufis, nigris, &c. & certas preculas ejaculatur, deinde domum ad ægrum rediens, vt probet, an sit morbus ille qui dicitur *Esus*, quem à nymphis immissum arbitrantur, & aliam preculam cum *Pater noster*, in aurem immurmurat, carbones quosdam in poculum mittit aqua munda plenum, & certiùs iudicat de morbo quàm multi medici.

Militia eorum constat ex equitibus, triarijs quos *Galeglahes* appellant, qui securibus vruntur acutissimis: & leuiores armaturæ peditibus qui *Karai* dicuntur, & iaculis ametatis & macharis dimicant. Cuiuis peditis aut equitis exeunti è porta acclamare auspicatum habetur, cui non acclamatur, aliquid mali portendi

credunt. In bello pro tuba tibia vtentium in vsu est, hastilia poscant, precantes rectant, & in congressu Barrito quam acerrime clamant, (Barritum illum militarem existimo, de quo Ammianus,) cum hac perfuasione, vt qui reliquorum clamorem non respondeat, ei hoc accidere, vt accipiatur subito à terra, feratur; quasi volans, semper posteà hominum conspectum fugiens, in vallem quandam in Kerrye, vt iam dixi.

Barritus.

Decumbenti assistentes nunquam de Deo, nec animæ salute, aut testamento condendo verba faciunt, sed omnia in spem convalescendi: pro desperato habent, si quis Eucharistiam postulet. De testamento non laborant vxores, quod mos inoleuit, trientem bonorum eis dari, reliqua in liberos distribui æquis portionibus, nisi quod in hæreditate adeunda plus potest, qui plus valet. Quæ enim potentissimus, fue patruus, fue nepos, in hæreditatem exclusis filijs, sæpissime inuolat. Moribundum aliquem antequam fatis concedat, præfica in quadriuio stantes, pellis manibus vocant quibusdam clamoribus, ad hoc aptatis, animam eluctantem remorari conantur, commemoratis bonorum, coniugum, formæ, famæ, agnatorum, amicorum, equorum commoditatibus, interrogantque cur velit, & quo, & ad quos recedere, eumque animæ expostulant, quod ingratus sit. Denique animam euolantem ad mulierculam illarum de nocte & nigredine apparentium speciem transire conquerimur, & affirmant, egressam vero de corpore, vitalibus, & palmarum complosionibus lamentantur. Funus autem laudationibus prolequuntur, vt viuos & defunctos condemnatos esse existimes. In his planctibus vehementissimæ sunt nutrices, auiæ, & concubinæ. Nec minori planctu in prælio interemptos, quam morbo sublatos fugent, etsi hos letalis perijsse dicunt, qui præliando, vel latrocinando occumbant, aquerias tamen omnibus conuicijs proscindunt, & odium capitale in omnes eius cognationis diutissime fouent.

Defunctorum animas in comfortuna rabire existimant quorundam in illis locis illustrium, de quibus fabulas & carmina retinent, vt Gigantum, Fir Mor Mayle, Oskir Mor Osse, & tales sæpe per illusionem se videre dicunt. De capitalio & crimium flagellis, quibus mirenarius habene, de sagis hic facetijs vinctis, quas Heteromallas Isidorus vocare videtur, de caligis bracatis, de laxis linteis indumentis quæ fuco colore inficiunt ex

Heteromalla.

INSVLÆ BRITANNICÆ.

RAM iam tandem soluam, & in altum prouectus insulas per Britanniam sparsas perlustrabo. Si mihi confiderem, aut qua in me esset facultas, adirem singulas: verùm cùm antiquitatem eruere nostri sit instituti, quæ obscurioris sunt notæ perstringam, quæ antiquioris sunt nominis inuisam, & tantisper illis immorabor, vt nunc demùm bonis auspicijs in suam asserantur antiquitatem.

Vt verò ordine, & recta quasi naue hæc instituatur nauigatio, primùm in Sabrinianum fretum vela faciam, & per Hibernicum mare extremam Scotiæ partem circumuectus in Oceanum Germanicum descendam, inde per mare Britannicum, quod ad Ligeris vsque ostium pertinuit, cursum quàm possum secundissimè tenebo. Malè tamen metuo, ne hæc antiquitatis nauis, cùm me parùm perito vtatur nauicularore, vel ad errorum scopulos allidatur, vel ignorantiæ fluctibus opprimatur: sed audendum est, inquit Antiphilus, & qui secundò naniget, fortasse multò fœlicius cursum conficiat.

Primùm autem, cùm à re minimè alienum videatur proponam quod Plutarchus ex fabulosa Demetrij relatione qui Hadriani

dæsini temporibus visitasse videtur, refert generatim de insulis Britanniæ adiacentibus. Domitius enim cum ad fretum Gallicum fuisset progressus, Britanniam plerasque desertas esse & sparsas, quarum nullas Dæmonibus & heroibus esse dicatas: sese autem exquisisse ubi fundique causa, Imperatore mittente, navigasse ad unam desertis proximam, paucis habitatam cultoribus, quos Britannis sacrosanctos & inviolatos, omnes esse excepit: non multo autem post quam eò venisset, fadam cœli perturbationem, & prodigiosam tempestatem eò coorta, principalia in abruptum lapsa recidisse, ardentium fulminum iactus fuisse, quibus sedatis, Insulanos dixisse, aliquem è præsidentibus interfecisse: & paulò pòst, Iam verò illic Insulam quandam esse dixit in qua Saturnus carcere clausus à Briareo custoditur sopitus, somnum illi pro vinculo esse, multos autem ei Dæmonas esse circum pedes atque genua adstare.

Flatholme. Stepholme.

In Sabriano freto primùm eminent duæ insulæ exiguæ, quarum nobis altera, quòd plana sit, & proiecta, Flatholme ea significatione, qua *Planaria* Italiæ: altera Stepholme, quòd acclivia, Britannicè *Reevie*: ambæ Britannico sæculo Echni, vti nostro Holmes appellatæ. Sic enim planities herbidas aqua circumfusas vocárunt Saxones; nec alia re olim celebres fuerunt, quàm Danorum stationibus, & Gualchi eximiæ pietatis Britanni sepultura, cuius discipulus Barruchus, *Barry* insulæ iuxta *Silley*, in Wallia nomen reliquit (vt Landauensis ecclesiæ antiquum restatur monumentum) quæ itidem Barrorum familiæ nobilitatem Hibernia nomen fecit. Inde *Calley* est Britannicè *Insula Pir*, limeni satis vicina, & huic è regione magis in alto *Landey* multò amplior, eiusdem cognominis oppidulo ornata, & cæsibus vndiquaque redimita ad Deuoniensem agrum spectans. E qua Guilielmus de *Marisco* Pirata profligatissimus omnes hinc oras, regnante Henrico tertio, infestas reddidit. Sic autem describit in reteri sua historia Th. *De la Mere* Eques auratus, *Landey est insula in Sabrina alto duobus milliaribus vndique longa, abundans pascuis animis, cuniculos producit copiose, columbas, & fasianas (quas vocat Alexander Neckamus Gonionides auct. in diis habet pro gustu et aspectu insuper vocatas: de fontibus se diuertentes in alio exhaurit, ipsa licet vndique mari sit circumsepta, tamen duos exitus habitat, qua vicinis viri poterint conuenti, pedites introire: est autem alia parte rupis horrenda, alta, inaccessibile præbens ingressum.*

Grestholme, Stockholm & Scalmey.

Inde in Rebrochiensis agri finem Grestholm, Stockholm & Scalmey occurrunt satis grammicolæ, & thymo agresti ad modum lætæ. Scalmey Plinij fuisse Sigantum olim existimauimus, sed

Silimnus.

hanc

fatis nobis veritas non minus certa sententiam. Sed omnium eruditissimus Plinius, LITANI Ptolemæi ex verbi cognatione verissimile est, hanc esse Britannorum *Lymen* ipsum pro more vocabulum edocet, cui Anglus hodie nouum nomen *Ramsey* scilicet, inscripsit. Hæc sancti Dauidis Episcopali sedi obiacet, ad quam spectat, & Iustiniani cuiusdam viri sanctissimo fato, superiori seculo, inprimis celebris erat, qui cùm ex Britannia Aremorica in feracissimo Sanctorum seculo huc se recepisset, & totus Deo defixus diu solitarius vixisset, tandem a seruulo peremptus, in Martyrum catalogum fuit relatus. In cuius vita hæc *Limnetica insula* sæpius vocatur. Quæ quidem appellatio cum Britannico nomine *Limen*, quo hic locus ipsis Britannis innotescit, eius oscitantiam notat qui proximè superiorem insulam *Limnum* Ptolemæi facit, quam Britanni nunc *Ebby*, Angli *Bardsey* nominant, id est, *Insula anium*. Hanc autem esse quæ Ptolemæo Βαρδσεια, & Plinio ANDROS & ADROS alibi legitur, audacius ex vi verbi coniectare possim. *Adder* enim eadem Britannis significat, & eodem sensu Angli *Bardsey* posset appellata est. *Ebby* enim recentius est nomen, & a viro quodam sancto enatum qui hic Eremeticam vitam egit. Insulam enim hanc (quæ ad orientem eminenti est promontorio, ad occasum plana, & fertili gleba) tot sancti viri olim coluerunt, vt præter Dubricium, & Merlinum Caledonium, 20000. sanctos hic conditos antiquæ referant historiæ. Proxima huic MONA, Britannis etiam *Mon*, *Tirmon*, & *Tire Dewy*, id est, *insula opaca*, Saxonibus Mœnæge, tenui freto *Menai* Britannia continente diuisa, Insula nobilissima, sedes Druidum antiqua, a Paulino Suetonio, & Iulio Agricola in Romanum Imperij redacta. Imperante Nerone Paulinus ille Suetonius (vt scribit Tacitus) *Adiecta insula valido exercitu, & veteranis dubia arma ipsa per ora gerentibus, nouos metus fecerat, adiectis superstitionibus, quæ illis vsquequaque mixtæ, quippe plenæ sanguine captiuorum, & consulentes exta humanis. Stabat pro aris diuersis acies, densæque in modum lucorum manus, ferales habitu, horrendæ aspectu, circumdatis vndique feris, & quæ solitis figuris monstruosa, ferebantur. Druidæ, circumpositis diuersæ superstitionis ministeriis, manus ad cœlum erectæ, precationibus atrocibus, nouitate aspectus perculerant milites, vt quasi immobile corpus vulneribus prærberent. Dein, vocatis nomine duce, & cohortatione, ne muliebre & fanaticum agmen pauesceret, inferunt signa, & ipse suo more equo, & pedes, hostilem aciem prosternunt, & igne suo inuoluunt. Deinde præsidium victis excisæ lucis sæuis superstitionibus fuit. Nam cruori eorum adolere*

Sutid

Mariam.

Denmarkia.

quod

Newburg.

Holyhead.

* Anglesi Phetorum.

*

The yle of Man.

Mona olim Mevania.

*

tudo. Ac diuersi quorum greges, sed cùm oues, tum pecora minora sunt, quam in Anglia. Cum autem filuis scrindigo, bitumen nosco cespite ad ignem vtuntur, quem dum effodiunt, sæpenumerò in suffossas arbores incidunt. In medio montibus densius attollitur, è quibus æditissimus *Seruefell*, vnde sudo cælo Scotia, Anglia & Hibernia prospici possit. Inter oppida præcipuum censetur *Rossa* ad australe latus situm, quod à castro vbi præsidium habetur vulgò *Castletown* appellatur, sed frequentissimum est *Douglas*, quod portus sit optimus, aditúsq; facillimus, ad quem Galli, & alij exteri cum sale suo marino commeant, coria, lanam rudem, & carnem bubulam salitam ab insulanis emercantes. In occiduo autem insulæ latere sunt *Bala-Curi* vbi Episcopus plerumq; agit qui Eboracensi Archiepiscopo subest, & *The Pyle* munimentum exigua in insula positum, vbi etiam non pauci sunt milites præsidiarij: Ipsi verò australi promontorio modica etiam insula (*The calfe of Man* vocant) prætenditur, marinis auibus quas *Puffins*, & anatibus illis è ligno putrefacto enatis, quas Angli *Barnacles*, Scoti *Clakes*, & *Soland Geese* vocant, abundantissima.

Barnacles.

Quod reliquum est, subiungam ex epistola quem doctissimus, & in Christo reuerendus Ioannes Mereyk huius insulæ Episcopus ad me scripsit. Pecore, piscibus, frumento etiam, sed magis industria hominum quam terræ bonitate hæc insula & sibi sufficit, & quotannis plurimum transmittit. Administratione tamen fœlicior est Illustrissimi Comitis Derbiensis sumptibus in quos maximam annui prouentus partem impendit, præsente paratoque milite à vicinis hostibus defenditur. Controuersias omnes Iudices, quos è suis eligunt & *Deemsters* vocant, sine scriptis & impensis dirimunt. Lapidem enim tollit magistratus, lignatumque querenti tradit, illo aduersarium & testes citat. Si quid ambiguum, & maioris momenti, ad duodecim quos *Claues insulæ* appellant refertur. Coronatores quos vocant *Annos* qui Vice-comitum officio funguntur, habet. Ita Iudex ecclesiasticus citat, definit, infra octo dies parent, aut carceri intruduntur. Vt linguam propriam, ita & leges, & nummum etiam habuisse accepi, quæ peculiaris dominij signa sunt. Ecclesiasticæ ab hoc canonico ad ciuile plurimum accedunt. Iudici & Formularijs nunquam hic ne denarius à populo impenditur. Quod de Maleficijs referunt scriptores Anglici, falsum est. Qui ditiores sunt, & ampliora prædia possident, victu

Claues insulæ. Annos.

splendidiore,

splendidiore, & morum probitate ad Lancastrenses fere accommodant. Omnes à furandi & mendicandi obtinendi consuetudine sunt alienissimi, intra regnum & ad ecclesiæ Anglicanæ formam ad vnum vsque parochiam accedunt. Gentium vicinarum tam civilem quam ecclesiasticam Atticam dicas tantur, & cum in duas australem & borealem partes insula sit divisa, hac sermone communi ad Scotos, illa ad Hibernos accedit.

Operæ pretium videtur, si huius insulæ historiolam, quam vetustas suo iure quam possidat, hic interam; vt res gestas, si non sepultas, tamen senescentes ab oblivione hominum, & diuturno vindicem. Britannos verò hanc insulam vel Britanniam tenuisse in confesso est, sed cum à Septentrione gentes tanquam insulæ lymbi, has australes plagas inundarint, in Scotorum potestatem deuenit. Sub Honorio enim, & Arcadio Aueg. à Scotorum gentibus (vt est apud Orosium,) æque ac Hibernia ipsa culta fuit, & *Boëtio* Scotum quendam hanc scenule scripsit Nennius. Scotos hos Edwinus Nordanhumbrorum Rex, & insulam (vt præfectam Monam) Anglorum imperio subiugauit, si vetustiores Menapiorum nomine (vt volunt scriptores) intelligamus. Venim cum secundo suos fœtus emisisset Aquilo, Normannos, Danos, & Norwegos dico: Norwegi, quorum latrociniis frequentissimis mare Septentrionale infestissimum fuit, in hanc insulam & Hebridas inuolauerunt, & regnos constituerant, quorum historiolam ex antiquo manuscripto libro ne omnino intercidat, ad verbum subiungam. *Chronicon* verò *Mannie* inscribitur, & à Monachis monasterij de *Russin*, quod præcipuum in hac insula erat, conscriptum videtur.

CHRONICON REGVM MANNIÆ.

ANNO Domini 1047. *Magni pie memoriæ Edwardus Rex Anglia, cui successit in regnum Haraldus filius Godwini, contra quem Haraldus Hardager Rex Norwegiæ primum commisit apud* Stainfordbridge, *& Anglos victores existentes, omnes fugarunt, de qua fuga euidem Godredus, cognomento Crouan, filius Haraldi Nigri de Ilelandia fugiens, venit ad*

Godredum

Godredum filium Syrric, qui tunc regnabat in Mannia, & honorifice susceptus est ab eo.

Fingal. Eodem anno Guillielmus Bastardus debellavit Angliam, & Godredus filius Syrric, Rex Mannie obiit, cui successit filius Fingal.

Anno 1066. Godredus Crouan collegit multitudinem virorum, & venit ad Manniam, prælium cum populo terræ commisit, sed superatus & fugatus erat. Iterum exercitum, & naves congregavit, venit ad Manniam, pugnavit cum Mannensibus, victus & fugatus est. Tertio congregavit multitudinem copiosam, & venit nocte ad portum qui vocatus est Ramsa, & trecentos viros occultavit in silua, quæ erat in dorso montis supercilio, qui vocatur Scacafel. Orto lucis sydere, Mannenses construxerunt aciem suam, & magno impetu facto, congressi sunt cum Godredo. Cumque pugna vehemens esset, trecenti viri surgentes de insidiarum loco à tergo, Mannenses debilitare cœperunt, & in fugam compellere. Cùm autem vidissent se superatos, nec aliquem diffugij sibi locum patere, navo rerum maris Ramsa omnis alveum impleverat, & hostes ex altera parte constanter persequentes, qui tunc remenserant, clamore miserabili, postulabant à Godredo vitam sibi donari. Ille autem flexus misericordia, & miseratus calamitatem eorum, qui apud ipsos per aliquod tempus nutriti fuerat, revocavit exercitum, & prohibuit ne aut diutiùs persequerentur, Godredus sequenti die optionem exercitui suo dedit, ut si mallent Manniam inter se dividere, & in ea habitare, aut tantùm substantiam terræ accipere, & ad propria remeare. Illis autem magis placuit totam insulam vastare, & de bonis illius ditari, & sic ad propria reverti. Godredus autem cum paucis qui secum remenserant de insulanis, Australem partem insulæ, & reliquis Mannensium, Aquilonarem tali pacto concessit, ut nemo eorum aliquando auderent jure hereditario sibi aliquam partem terræ usurpare. Unde accidit ut usque in hodiernum diem tota insula solius Regis sit, & omnis reditus eius ad ipsum pertineat. Igitur Godredus subjugavit sibi Dubliniam, & magnam partem de Laynestir. Scotos verò ita perdomuit, ut nullus qui fabricaret navem vel scapham, ausus esset plusquam tres clavos infevere. Regnavit autem sexdecem annis, & mortuus est in insula quæ vocatur Yle. Reliquit sanè tres filios, Lagmannum, Haraldum, & Olavum. Lagmannus maior natu, regnum arripiens, septem annos regnavit. Rebellavit autem contra eum Haraldus frater eius multo tempore. Sed tandem captus à Lagmanno, genitalibus, & oculis privatus est. Post hæc, Lagmannus pœnitens quòd fratris sui oculos eruisset, spreto regnum summisit, & signo Crucis Dominicæ insignitus, iter Jerosolimitanum arripuit, quo & mortuus est.

Anno

Anno 1075. omnes proceres insularum audientes mortem Lagmanni, miserunt legatos ad Murecardum O-Brien Regem Hiberniæ, postulantes vt aliquem virum industrium de regali stirpe in regem eis mitteret, donec Olaus filius Godredi creseeret. Annuit eis Rex libentissimè, & quendam Dopnaldum filium Tade ad eos misit, monens & præcipiens ei, vt cum omni benignitate & modestia regnum quod sibi non debebatur, gubernaret. Sed ille postquam ad regnum pervenit, parvipendens præcepta sui Domini, cum magna tyrannide abusus est regno, & multis scelcribus perpetratis, tribus annis enormiter regnauit. Tunc omnes principes insularum vna conspiratione commoti, aduersus eum congregati sunt, & expulerunt à finibus suis. Ille autem fugiens ad Hibernam, non est vltra reuersus ad eos.

Anno 1077. quidam Ingemundus missus est à Rege Norwegiæ, vt regnum Insularum arriperet. Cúmque ad insulam Leodus peruenisset, misit nuntios ad omnes principes Insularum, præcipiens in vnum conuenirent, & constituerent eum regem. Interim verò ipse cum suis rapinis, & commessationibus vacabat, mulierum & puellarum pudicitiam violabat, & sordidis voluptatibus, & carnis illecebris operam dabat. Cúmque hæc nunciata fuissent principibus insularum, iam in vnum ad conflictandum cum regem congregatis, nimio succensi furore, properauerunt ad eum, & supernenientes nocte, domum in qua erat, combusserunt, & eum cum omnibus suis partim ferro, partim flammis exterminarunt.

Anno 1098. fundata est Abbatia S. Mariæ Cisterti. Antiochia à Christianis capta est, & Cometa apparuit.

Eodem anno commissum est prelium inter Manenses apud Santwat, & Aquilonares victoriam obtinuerunt. In quo bello occisi sunt Othor Comes, & Macmaras Principes australium partium.

Eodem anno Magnus Rex Norwegiæ filius Olaui filij Haraldi Harfagre, vsque explorare incorruptionem S. Olaui Regis & Martyris, præcepit vt eius Mausoleum aperiretur. Episcopo autem & Clero resistente, ipse Rex audacter accessit, & vi regia aperiri scrinium fecit. Cúmque & oculis vidisset, & manibus attrectasset incorruptum corpus, subitò timor magnus irruit in eum, & cum magna festinatione discessit. Sequente nocte, Olaus Rex & Martyr ei per visum apparuit, dicens: Elige tu, inquam, vnum à duobus, vel vitam cum regno infra triginta dies amittere, vel à Norwegia discedere, & eam amplius nunquam videre. Expergefactus Rex à somno, vocauit ad se principes, & maiores natu, & exposuit eis visionem. Illi autem conterriti, hoc consilium dederunt ei, vt cum omni festinatione de Norwegia exiret. Ille suis nequaquam

Monia pro Anglesey, vide Giraldum Cambrensem in Itinerario Cambriæ.

Argile.

1134.

1139. Olaüs dudo Tunaldi abbatis de Furnes parentes vertit fuos de Monasterio illo, & ipse postea ad Insulam qui dicitur Ruffin. & rem ecclesiasticam instituit & rudibus dicauit, & liberalibus dotauit.

Anno 1142. Godredus filius Olaui transfretat ad regem Norwegiæ qui nominatur Hinge, & hominium suum ei fecit, & moratus est apud eum, honorifice susceptus ab eo. Eodem anno tres filij Haraldi fratris Olaui, qui nutriti fuerant apud Dublinium congregantes magnam turbam hominum, & omnes profugos regis, venerunt ad Manniam, postulantes ab eodem rege medietatem totius regni Insularum sibi dari. Rex autem cùm audisset, placare eos voluit, respondet super hoc consilium se habiturum. Cumque diem & locum constituissent, vbi consilium haberi debuisset, interim illi nequissimi de morte regis inter se tractabant. Constituta autem die conuenerunt vtraque partes in portu, qui vocatur Ramsa, sederúntque seriatim rex cum suis ex vna parte, illi vnà cum suis ex altera. Reginaldus autem medius fuerat, qui eum peruenisse erat, stabat seorsum loquens cum quodam viro de principibus terræ. Cumque vocatus venisset ad regem, vertens se ad eum, quasi salutaturus eum, securim fulgentem in altum leuauit, & caput regis vno ictu amputauit. Perpetrato autem tanto scelere statim insulam diuiserunt inter se paucis diebus transactis, congregata classe transfretauerunt ad Galwediam volentes sibi subiugare; Galwedienses autem conglobati, & magno impetu facto, congressi sunt cum eis. Illi statim terga vertentes, fugerunt cum magna confusione ad Manniam. Omnésque Galwedienses qui in ea habitabant, quosdam ingulauerunt, alios expulerunt. 1143

Anno 1143. Godredus filius Olaui ex Norwegia rediens fit rex Mannie, & in vltionem patris duobus Haraldi filijs oculos eruit, & tertium occidit.

1144. Godredus cepit regnare, & 30. annis regnauit. Tertio regni anno Dublinenses eum accerserunt, & regem Dublinie illum constituerunt, in quem Murcerdus rex Hibernie bellum mouit, & fixis tentorijs apud ciuitatem quæ dicitur Coridelis, fratrem vterinum Osibelem cum 3000. equitum ad Dublinium misit, qui à Godredo & Dublinensibus interfectus erat, ceteris omnibus fugatis. His actis Godredus ad Manniam reuertitur, & tyrannidem exercere cupit & nobiles exhereditauit, quorum vnus Thorfinus filius Oter, ceteris potentior accessit ad Somerledum, & Dubgallum Somerledi filium regem insularum dixit, subiugans illi multas insulas; cùm hæc à Paulo quodam Godredus intellexisset, parata classe procedit obuiam Somerledo venienti cum 80. nauibus: & anno 1156. commissum est bellum nauale in nocte Epiphaniæ, & multis vtrinque casis, proximo die 1156

pacificati sunt, & diuiserunt inter se regnum in sularum, fuit autem, ut regnum bipartitum à die illo vsque in præsens tempus, & hæc fuit causa ruinæ regni insularum, ex quo filij Somerledi occupauerunt illud.

1158. Somerledus venit ad Manniam cum 53. nauibus, & Godredum fugauit, insulam vastauit, Godredus verò transfretauit ad Norwegiam quæsitum auxilium aduersus Somerledum.

Anno 1164. Somerledus collegit classem centum sexaginta nauium, & applicuit apud Rhinfrin, volens totam Scotiam sibi subiugare: sed vltione diuina à paucis superatus, cum filio suo & innumerabili populo ibidem occisus est. Eodem anno bellum fuit apud Ramsa inter Reginaldum fratrem Godredi & Mannenses, & per dolum cuiusdam Comitis Mannenses in fugam conuersi sunt.

Et Reginaldus cœpit regnare. Quarto autem die supervenit Godredus de Norwegia cum magna multitudine armatorum, & fratrem suum Reginaldum comprehendit, & oculis & genitalibus priuauit. Eodem anno obijt Malcolmus Rex Scotiæ, & frater eius Willielmus ei successit in regnum.

Anno 1166. duo Cometa apparuerunt ante solis ortum mense Augusti, vnus ad Austrum, alter ad Aquilonem.

Anno 1171. Richardus Comes Penbrochiæ transfretauit in Hiberniam, & Dubliniam cum magna parte Hiberniæ subiuganit.

Anno 1176. Ioannes de Curcy sibi subiuganit Vltoniam & Vinianus Apostolicæ sedis Legatus venit in Manniam, Godredúmque regem legitimè desponsari fecit cum vxore sua Phingola filia Maclotlen, filij Murkartac regis Hiberniæ, matre videlicet Olaui qui tunc triennis erat. Desponsauit eos Siluanus Abbas cui ipsa die Godredus dedit partem terræ apud Mirescoge vbi monasterium construxit, sed tandem successa est terra cum monachis abbatiæ de Russin.

Anno 1172. Reginaldus filius Eacmarcat, vir de regali genere in Manniam veniens cum magna turba hominum, absente rege, primo congressu quosdam qui littus custodiebant fugauit, & circiter 30. occidit. Postea eadem die congregati Mannenses ipsum cum omnibus pene suis occiderunt.

Anno 1183. O Fogolt vicecomes de Mannia.

Anno 1185. Eclipsis solis die Philippi & Iacobi.

Anno 1187. Obijt Godredus Rex Insularum 4. Idus Nouembris, proxima verò æstate translatum est corpus ad Insulam Hy. Reliquit tres filios Reginaldum, Olauum, & Fingalum, Dum viuit, Olauum filium heredem constituit, quod solus ille legitimè natus esset sed Mannenses quoniam Olauus esset iuuenis vix decennis Reginaldum ex Insulis euerterunt, & re-

gem

genus sustinuit.

1178. Reginaldus filius Godredi incepit regnare super insulas, & occisus est Murcherdus vir potens in omni regno insularum.

Anno 1192. commissum est bellum inter filios Sumerledi Reginaldum & Engus, sed Engus victoriam obtinuit. Eodem anno Abbatia de Ruffin translata est ad Dufglas, et post 4. annos monachi ad Ruffin reuersi sunt.

1203. Michael Episcopus Insularum obijt ad Fontanas cui successit Nicholaus.

1204. Hugo de Lacy venit cum exercitu in Ulteniam, & commisit bellum cum Iohanne de Curcy, eumq; comprehendit, & Ulteniã sibi subiuganit. Postea Ioannem liberum ire permisit, qui venit ad Regem Reginaldum à quo honorificè susceptus est quia eius gener erat, Ioannes siquidem de Curcy habuit in uxorem Affricam filiam Godredi, que fundauit Abbatiam S. Mariæ de Iugo Domini, & ibidem sepulta est.

1205. Ioannes de Curcy, & Reginaldus Rex Insularum cum 100. nauibus Ulteniam ingressi in portu qui vocatur Stranfeord, segniter obsederunt castellum de Rath, sed Walterus de Lacy superueniens cum exercitu, eos fugauit, de hinc Curcy terram suam nunquam recuperauit.

Anno 1210. Engus filius Sumerledi cum tribus filijs suis occisus est.

Ioannes rex Angliæ tunc classem 500. nauium ad Hiberniã adduxit, eumq; sibi subiuganit, & mittens Comitem quendam, qui nomine Fulco, ad Mannian, eam in una quindenâ ferè omnino denastauerunt, & susceptis obsidibus ex ea in patriam reuersi sunt. Reginaldus rex, & optimates non erant in Mannia.

Anno 1217. obijt Nicholaus Episcopus Insularum, & sepultus est in Ulteniæ, in domo de Benchor, cui successit Reginaldus.

Libet aliqua de Olauuo & Reginaldo fratribus retexere.

REginaldus dedit fratri suo Olauuo Insulam que vocatur Lodhus, que ceteris insulis latior esse dicitur, sed variis colitur incolis, quod mons tuosa, & saxosa sit, & ferè tota inarabilis. Incole verò illius plerumque venatione, & piscatura vivunt, ad huius ergo Insulam possidendam Olauus profectus est, & habitauit in ea pauperem ducens vitam: cumque vidisset eam ad sustentationem suam, & sui exercitus minimè sufficere, accessit fiducialiter ad Reginaldum fratrem suum qui eum morabatur Lodhus sive Lewes.

morabatur in insulis, & sic allocutus est eum. Frater, inquit, & Domine mi, Rex, nosti tu quòd regnum Insularum ad me iure hereditario pertinuit: sed quia dominus ad hoc gubernandum te elegerat, non invideo tibi, nec molestè fero te esse in regali culmine sublimatum. Nunc ego te deprecor vt prouideas mihi aliquam portionem terræ in Insulis, in quâ honestè viuam. Nam insula Lodhus quam mihi dedisti, me sustentare non valet. Quo audito, Reginaldus frater habiturum se consilium dixit, & die crastina, quum Olaus vocatus venisset ad colloquium, comprehendi eum iubet Reginaldus, & duci ad Guilielmum Scotiæ Regem, vt penes eum in carcere seruaretur, fuitque Olaus cathenatus in carcere 7. ferè annos. Anno verò septimo obijt Guilielmus Rex Scotiæ, cui successit Alexander filius. Qui antequam moreretur iussit vt incarcerati omnes liberarentur. Olaus igitur liberatus venit ad Manniam, móxque cum non modico comitatu nobilium profectus est ad S. Iacobum, & iam reuersum Reginaldus frater facit Olaum in vxorem ducere filiam nobilis de Kentyre, germanam vxoris suæ Lauon nomine, dedítque illi in possessionem Lodhus. Post paucos dies Reginaldus Episcopus Insularum Olaum, & Godredum filium & Lauon vxorem congregata Synodo canonicè separauit, vtpote consobrinam prioris vxoris. Posthac Olaus duxit Scristinam filiam Ferkari Comitis de Rosse.

Hac de re vxor Reginaldi, regina Insularum concitata misit literas nomine Reginaldi regis in insulam Sky ad Godredum filium suum, vt Olaum occideret, Godredo hoc machinante, & Lodhus intrante, Olaus scapha modica fugit ad socerum suum comitem de Rosse, Godredus Lodhus depopulatur. Eo tempore vicecomes de Sky Pol filius Boke, vir potens in omnibus insulis, quòd Godredo consentire noluit, fugit, & cum Olauo apud Comitem de Rosse vnà habitauit, & inito fœdere cum Olauo, venerunt ambo in vna nani ad Sky. Denique missis exploratoribus, didicerunt quòd Godredus in quadam insula quæ vocabatur insula Sancti Columbæ secure cum paucis hominibus moraretur. Et coadunantes sibi omnes amicos, & notos suos, & eos qui se sponte sibi iungere voluerunt, intempesta noctis silentio, tractis quinque nauibus de proximo maris littore, quod ad duorum stadiorum spacium distabat à predicta insula, & insulam circumdederunt. Godredus autem & qui cum ipso fuerant surgentes primo diluculo, & videntes se vndique circumseptos ab hostibus, obstupuerunt. Sed armis indutí bellicis, viriliter resistere conati sunt, sed frustra. Nam circa horam diei nonam Olaus, & Pol predictus vicecomes cum omni suo exercitu insulam ingressi sunt, & occisis omnibus quos extra septa ecclesiæ reperierunt, Godredum comprehensum oculis, & genitalibus priuauerunt. Quo tamen facto Olaus non cõcessit,

nec

ad Vesfalliæ partes, cùm eo Rodolphus Romanorum Rex. Hoc tempore inter hunc annum Christi 1227. & præcedentem alterum accepit Alexander ab insurrectione magnatum insularum Oleum, cum classe regressus in patriam, venit ad Mannium, applicuitque apud Rogvolsvaht. Ipso tempore Reginaldus & Olaus ab invicem distabant inter se regnum insularum dicit Mannia Reginaldo semper fortuna fidelis cum regali nomine. Olaus vero, ut accepit absentiam populi Mannia ejus comitatus sui ad partes suum insularum redijt. Sequenti anno Reginaldus assumpto secum Alano Dominus Galvidiæ cum Mannensibus ad insulanas partes profectus est. Ut partem terræ quam dederat Olaus fratri sua conferret, ut se & eam sub dominio subjugaret. Sed quia Mannenses contra Olaum vel insulanos pugnare nolebant, ab eo discedentes cum Reginaldo, & Alano dominus Galvidiæ, nihil proficientes ad propria reversi sunt. Per medium tempus Reginaldus sub eversione regni ad Curiam domini Regis Angliæ accepit a populo Mannia centum marcas, & profectus est ad Comitem Alani dominj Galvidiæ. Eodem tempore duxit filiam suam filia Alani in matrimonium. Quod audientes Mannenses indignati sunt valde, & mittentes propter Olaum constituerunt eum sibi regem.

Anno 1226. recuperavit Olaus hæreditatem suam, regnum videlicet Mannia, & insularum apud Reginaldum fratrem suum gubernatura. XXXVII. annos & regnavit secum duobus annis.

Anno 1228. Olaus cum omnibus copiis ad se Mannia & fautoribus partis populi venientibus, ad insulas. Eodem quoque Alanus dominus Galvidiæ, & Thomas Comes de Athelia, de Reginaldo & hominibus ad Mannia pertinentibus conquestus est, dolens multum quare eum Mannia vastaverunt, & ecclesias spoliaverunt, & alia quæ quasi cuncta patriæ aut occiderunt, aut tabulas ad australia partes Mannia secum deduxerunt. Ei perhæc verum fuit Alanus cum exercitu suo in terram suam, & colloquium Bellum fuit in Mannia inter eos, & victoria penes Alanum. Superveniente Olao cum exercitu, & fugientibus ab eo cum regina regnum suum. Et supervenit Mannenses qui antea circumquaque dispersi fuerant, congregari, & confidenter habitare.

Eodem anno temporis hujus dispositionis, hyemali tempore venit Reginaldus rex Galvidiæ cum quinque navibus, & cum esset contra Olaum fratrem, ut ejus terram Mannia apud Insulam S. Patricij, pacemque petens a fratre suo, mansit apud portum Ragnoldswath quadraginta diebus, interim transmisit filij suos in insulas in australi parte Mannia, qui vim suorum se contra eum posse vel debere dimicare Regis, fortitudinem contra Olaum Agnellum filij Johannis & Edmundi quidam qui de eorum Principalis, remanserunt ibi inter insulares proditores.

in quo Olaum vixit, & Reginaldus tres à quibus Olaus interfectus est: hi duo, persciente fratre, Eo mortuo, prædones ad confodendum patrem Mannie, collaserunt eum. Monachi de Rushin transtulerunt corpus Reginaldi regis ad abbatiam S. Mariæ de Fournes, ubique sepultum est in loco quem ipse sibi elegerat. Post hæc Olaus adiit regem Norwegiæ, sed antequam illuc perveniret, Hæreses Norwegiæ quendam nobilem virum nomine Hussinæ filium Ormundi regem insularum Sodorensium constituit, vocavitq; nomen eius Harcomm. Venit autem idem Harc contra Olaum, & Godredo Don filio Reginaldi, & multis Norwegiensibus ad insulas, & dum expugnarent castellum in insula Bothi, Harc lapide percussus interiit, & in Iona sepelitur.

Anno 1230. venit Olaus contra Godredo Don, & Norwegiensibus ad Mannias, diuiserúntq; inter se regnum, Olaus Mannias obtinuit, Godredus ad insulas profectus in Lodhus insula occisus est, & Olaus regnum insularum obtinuit.

1237. 22. Calend. Iunij obijt Olaus Godredi filius rex Mannie in insula S. Patricij, & sepultus est in abbatia de Rushin: regnauit 12. annos, duos viuente fratre, & nouem post mortem eius.

Haraldus filius successit, anno 24. auderunt, & regnauit 12. annis. Anno regni primo profectus ad insulas, & Leglenses conspirationem contra eundem Mannie constituit, sequenti Autumno missis Haraldus tres filios Nel, nomine Dufgallum, Thorquillum, Addimare; & misericum suum Ioseph ad Mannias, vt conflictus inirent, Igitur vbi ventum quinta die vtrinque apud Tingualla; & vbi acie instructa inter filios Nel, & Leglenses pugnatum est varijq; euentu, interfectis duobus Dufgallo, Mormare, & prædicto Ioseph. Vera sequenti Haraldus rex ortus ad insulam Mannias, & Leglenses in Walliam fugiens; cum Godredo Olavi filio alumno suo, & 40. alijs miserie patientes.

Anno 1238. Gospatricius, & Gilla-Iesu filius Mac Kerchac venerunt à rege Norwegiæ in Mannias, qui Haraldum ex Mannia eiecerunt, & tributa ad opus regis Norwegiæ capientes, quod Curiam regis Norwegiæ adire recusauit.

Anno 1240. Gospatricius obijt, & in abbatia de Rushin sepelitur.

Anno 1239. Haraldus regem Norwegiæ adijt, qui post biennium confirmauit illi, & successoribus suis hæreditarie sub fidelitate omnes insulas quas antecessores possederant.

1242. Haraldus rediit ex Norwegia ad Mannias, & ab incepto bellorum suscepto parum habuit cum regibus Angliæ & Scotiæ.

Anno 1247. Haraldus, vir otium & pacem, fastus est miles à Rege Angliæ, & multis muneribus donatus, venit ad propria. Eodem anno ver-

sus finem

confessus fuit à rege Norwegiæ, & duodo vivo filium. Hic anno 1249. dum
remigraverunt cum uxore, Laurentio Manniæ clerico, & multis nobilibus
propè suos Rothlandiæ orta tempestate submersus est.

1249. Reginaldus Olavi filius, frater Haroldi capit regnare pridie
Nonas Julij, & vivus filii exuitur ecclesiæ ab Ybore mittitur, & à
suis in prato propè ecclesiam S. Trinitatis ad augendam parvam sepultus, &
est in ecclesia S. Mariæ de Ruffin.

Eo tempore Alexander rex castellanus multa & magna, ut fibi subjecit
insulas, & in suæ Regni jura fuere turpiter mortuus.

Haroldus filius Godredi Dei regis munera in insulis ostentans, omnes
principes Haroldi regis Olavi suis exulibus fecit, & profugos suis principi-
bus, & optimatibus pro eo constituit.

Anno 1250. Haroldus filius Godredi Dei vocatus per literas ad
regem Norwegiæ, qui hortatus illum ut curaret, quod regnum insulis ac-
cepisset. Eodem anno applicuerunt apud Roghalwath Magnus Olavi
filius, & Ioannes filius Dugaldi, qui regem se nominabat, sed Manniæ
ægrè ferentes quod Magnus non nominaretur, repulerunt eos à littore
suo, quorum multi naufragio perierunt.

Anno 1252. venit Magnus Olavus filius ad Manniam, & con-
stituitur est rex sequenti anno profectus est ad regem Norwegiæ & mo-
ratus ibi per annum.

Anno 1254. Hac rex Norwegiæ constituit Magnum filium Olavi
regem insularum, & confirmavit ei filii, baronibus suis, & nominatim
Haroldo fratri eius.

Anno 1256. Magnus rex Manniæ profectus in Angliam, fit miles
à rege Angliæ.

1257. Ecclesia S. Mariæ de Ruffin dedicata est à Richardo Sode-
rensi.

Anno 1260. Hac Rex Norwegiæ venit ad partes Scotiæ, & nihil
expediens, versus ad Orcades ibi apud Kirwas moritur, & sepultus
est Bergæ.

Anno 1265. obijt Magnus filius Olavi rex Manniæ & insularum
apud castellum de Ruffin, & sepultus in ecclesia S. Mariæ de Ruffin.

1266. Translatum est regnum insularum propter Alexandrum re-
gem Scotorum.

Quæ sequuntur alio charactere, & recen-
tiore descripta sunt.

Anno 1270. die 7. Octobr. classis Alexandri regis Scotorum
applicuit apud Roghalwath, & sequenti die ante solis ortum cōmissum

est præsumptuose Mannenses & Insulenses equitasse 532. Mannenses-que: Vade quidem vestfrorum.

L. dies, X. ber, de pœna duorum occisorum.

Mannenses nova de regulorum suorum cædibus.

Anno 1313. Robertus rex Scotiæ obsidet castrum de Rothsay, quod Dingeny Dowgl tenuit contra eum, sed tandem Rex castrum cepit.

1316. Die Mercurii Richardus le Mandenile, & Petrus cum eum magnatibus alijs Hiberniæ applicuerunt apud Ramsay, ubi per tres fere hebdomadas, & ampliùs commorati, quod dum essent per diversa regionem, ea cautione debellarunt. Cum Comes se redemisset ab hostibus, & nihil velle dare, protestarentur contra Mannenses suos dominos tertio quòd venerunt sub lacere mentis Warthfel, in campo ubi manebat Iohannes Mandeuille, & ibi commisso prælio devicerunt Hibernici Mannenses, fugerunt insulam, & abierunt de Kellis, & cum per insulam insula pervadendo fures, omnia mobilia ejus prædati sunt omnia.

Hactenus à libro illo antiquo.

Finis Chronici Regum Mannia.

Sequentia hactenus scripta nunc ex aliis auctiora.

CVM Scotus non sine cæde rerum in Mannia potitus esset, Maria Reginaldi vicomitis filia item de Insula intendit coram Rege Angliæ, sed responsum tulit vt à Scoto peteret, quòd ille tunc temporis Insulam retinuit; huiusq; ex filio nepos Ioannes *Walleof* nupta enim fuit Maria in familiam de *Walleof*) ius anitum persequutus est in Parlamento anno Edwardi primi trecessimo tertio, coram Angliæ rege tanquam superiore Domino regni Scotiæ, sed quod ille iure non potuit Guil. de *Monte acuto* Eques amatus eius, (erat enim è Mannensium Regis familia oriundus,) armis obtinuit. Tumultuaria enim Anglorum manu Scotos omnes Insulis exturbauit, sed cum ille ad hoc bellum, magnum æs alienum conflasset, nec vnde nomina dissolueret, haberet; Anthonio Beccò Episcopo Dunelmensi, & Patriarchæ Hierosolymitano in VII. annos opignorauit; & viam-fractum legauit. Inde ad Guilielmum de *Montacuto* eius filium Salisburiæ iam Comitem creatum rediit, qui *Mannium cum curia Anno Domini* MCCCXCIII. (vt habet Walsinghamius) Guilielmo Scrope grandi pecunia vendidit. Quo ob læsam maiestatem capite mulctato & bonis publicatis, Mannia in Henrici quarti Regis Angliæ ius deuenit, qui primum hanc insulam (vt aiunt) Henrico Percio Northumbriæ Comiti assignauit, ea lege vt ipse posterique eius Reges Angliæ inaugurarentur, præferrent enim quo Henricus ille cinctus esset, cùm Angliam rediit, vulgo *Lancaster sword*. Verùm illo ciuili bello interfecto, Iohanni Stanleio consulit, cuius posteri Comitatus Derbiæ titulo insignes, etiamnum tenent, & Mannix reguli appellantur.

Hinc ad Nouantum Promontorium nisi exiguæ, planè nullæ occurrunt insulæ; sed hoc superato, in GLOTTÆ æstuario, siue Dunbritton Frith, GLOTTA insula eminet, cuius meminit Antoninus, nunc Scotis *Arran*, vnde Comites Arraniæ in Scotia, & huic vicina est quæ olim Rothesia, nunc *Bute*, à sacra cellula quam Brendanus posuit, (sic enim cellula Scotice dicitur) cui vt ferunt, Stewardi Scotorum reges suam originem debent. Inde

Hollan,

Glotta insula.

Vide 630. Arran. Bute.

Hellan, olim *Hellan Lewew*, id est, vt interpretatur I. Fordonus, Sanctorum insula, & *Hellan Timor*, id est, Insula Porcorum, in eodem sinu conspiciuntur.

Hebridæ. Scottish, or Westerne Iles.

Extra sinum conferrissimæ iacent Insulæ, XLIIII. vulgus numerat, quas Scoti *Westerne Iles*, id est, Occiduæ Insulæ, superiores scriptores HEBRIDES, sed Ethicus antiquus Beteoricas, & Giraldus alibi *Inchades*, & *Leucades*, Plinius, Solinus, & Ptolemæus EBVDAS, & Εβουδαι appellant. Nominis rationem elicere non possum, nisi ita dictas existimem, quòd fruges hic non prouenerint, prodit enim Solinus harum incolas fruges nescire, & pisce tantùm lacteque viuere, & *Eb eid* Britannicè sine frugibus sonat. Incolæ vt (inquit ille Solinus) *nescium fruges, piscibus tantùm, & lacte viuunt. Rex vnus est vniuersis: nam quotquot sunt, omnes angusta interluuie diuiduntur: Rex nihil suum habet; omnia vniuersorum, ad æquitatem certis legibus stringitur: ac ne auaritiæ diuertat à vero, discit paupertate iustitiam, vtpote cui nihil sit rei familiaris: verum alitur è publico. nulla illi datur fœmina propria: sed per vicissitudines, in quamcunque commutus fuerit, vsufructum sumit, vnde ei nec votum, nec spes conceditur liberorum.*

Vxor vsufructa.

Harum triginta esse Plinius scripsit, sed quinque percenses Ptolemæus. Prima RICINA est, Plinio RICNEA, Antonino RIDVNA, nunc *Racline*, & *Réeline* in Antonino legendum puto, ci in d coniuncto temone facilè transit. Insula hæc parua est obiecta Hiberniæ, antiquis nota, quod ipso freto inter Hiberniam & Scotiam interponatur, nullo nomine hodie celebris, quàm Scoto-hibernicorum strage, qui subinde hinc ab Anglis exturbati fuerunt. Proxima EPIDIVM est, quæ ex nomine, Epidiorum promontorio, & littori adiecisse conijcerem cum optimo Geographo Ge. Mercatore. Cùmque in eo situ *Ila* Insula satis ampla, & campestri planitie ferax, quæ *Ilæ Comelli* possessio, conspicitur, hanc fuisse Epidium, aut Epidiorum insulam dicam, nam *Ewella* alicubi legitur. Inter hanc & Scotiam *Iona* interiacet, Bedæ *Hy* & *Hu*, à Pictis Scotorum Monachis donata ob propagatum inter eos Euangelium, vbi monasterium Regum Scotiæ sepultura, & sanctorum virorum frequentia celebre, inter quos Columba Pictorũ Apostolus primæ notæ fuit, à cuius cella insula etiam *Columb-kil* appellatur, vti & vir ipse compositio nomine *Columbkill* dictus fuit, testante Beda. Hic demùm Episcopalis sedes constituta erat in *Sodore* vicolo, vnde insulæ omnes *Sodorenses* etiam appellatæ fuerunt, quòd in

Ricina. Racline.

Yla.

Iona.

Episcopus Sodorensis.

eius

eius dioceſi cenſentur. Inde MAINOS eſt Ptolemæi, nunc *Mula*, cuius Plinius videtur meminiſſe, cum inquit *Reliquarum Mella* XXV. *mill. paſſ. amplior praetetur*. Sic enim antiquiſſima Plinij æditio Venetijs concipit, vbi vulgatis legitur *Reliquarum nulla*. HEBVDA Orientalior nunc *Skye*, deinde Scotiæ littori longè obtenditur, & HEBVDA Occidentalior magis in Occaſum diuerſa gens, nunc *Lewis*, cui præeſt *Mac cloyd*, & in antiquo Mannia libro, *Leodhus* dicitur, monticulis præruptis, ſaxoſa, & raro cultore, ſed omnium ampliſſima, à qua exiguo Euripo Eaſt diſiungitur. Cæteræ præter Hyrcham ignobiles ſunt, aut ſaxis aſperæ, aut cautibus inuiæ, & vix virenti cæſpite veſtitæ, has tamen omnes velut imperij ſui firmamentum numeratæ pecuniæ à Norwegis (vt diximus) coëmerunt Scoti, etſi minimum inde fructum percipiant, cùm incolæ, antiqui ſcilicet Scoti, ſiue Hibernici, homines erectis animis, & proiecta audacia, legum ſeueritate, & iudiciorum metu ſe illigari non patiantur. Quod verò ad mores, cultum, & linguam ſpectat, à ſylueſtribus illis Hibernicis, de quibus egimus, ne tantillum diſcrepant, vt facile vnam eandemque eſſe gentem cognoſcamus.

Ab Hœbudibus ad Ortum æſtiuum, ſi littora legas, ORCADES demùm videas, nunc *Orkney*, XXX. plùs minùs inſulas interfuſo Oceano diſcretas, quas ita appellat antiqua quædam membrana, quaſi *Argath*, id eſt, vt ibi interpretatur, *ſupra Getas*: malim ſupra *Cath*, obiacet enim *Cath* regioni Scotiæ, quam ob promontorium *Caithneſſe* nunc appellitant, cuius incolas *Carini* pro *Cathini* perperam Ptolemæo nominari videntur. Solini ætate nomine vacarunt, & vinceis herbeis inhorruerunt, nunc verò cultæ ſunt, ſed ſine ſyluis, hordei ſatis feraces, tritici, & arborum omninò indigæ. Ex his Pomonia Epiſcopali cathedra celebris, primaria eſt, à Solino POMONA *dicitur* ob dici prolixitatem vocata, hodie *Mainland* incolis, quaſi continens eſſet, Sede Epiſcopali in *Kirkwall* oppidulo, & duobus caſtris ornata. Stanniquè, & plumbi ferax. OCTIS etiam inter has à Ptolemæo recenſetur, quam *Herby* nunc dici coniectamus. An verò *Hoy*, quæ inter has numeratur Plinij DVMNAM dicam, nondum ſtatui. Certè ſi non ſit, malim *Faire Yle*, i. *inſula pulchra*, cuius oppidum quod habet vnicum *Dumo* dicitur, Dumnam exiſtimare, quàm cum Becano *Wardhuys* in Lappelandia cenſere. Iul. Agricola claſſe primus Britanniam circumuectus, Orcadas ad id tempus incognitas inuenit, domuitque, tantum abeſt vt Claudius deuicerit,

(quod

Melæ. Mula.

Hebuda.

Lewis.

Eaſt. Hirtâ.

Orcades. Orcades.

Pomona.

Ocris.

Dumna.

(quod Hieronymi Chronicis asseritur,) vt Hadriani tempore Iuuenalis cecinerit:

Arma quid vltra
Litora Iuuenum protenimus, & modo capta
Orcades, & minima contenti nocte Britanni?

Deinde verò cùm Romanorum concideret in Britannia Imperium, Pictorum sedes fuerunt, & Claudianus poeticè lusit.

Maduerunt Saxone fuso Orcades.

Nennius etiam prodit Octham & Ebissum Saxones, qui Britannis mercenarij fuerunt, cum XL. *Cyulis*, id est, Myoparonibus circa Pictos nauigasse, & Orcades deuastasse. Postea in Norwegorum potestatem & Danorum deuenerunt, vnde Gothicè loquuntur incolæ, & demum Christiernus Danus pacta pecunia, anno 1472. omne ius suum in Scotum transtulit.

Vltra Orcades, & supra Britanniam, antiquus ille in Horatium Commentator Fortunatas insulas locat, vbi nullos nisi pios & iustos habitare scripserunt, suissque carminibus loci amœnitatem & fertilitatem celebrant Græci, Elisios campos appellantes, Sed de his Fortunatis insulis aliud fabulosi Græculi Isacij Tzetzis ex his ad Lycophronem notis (si placet,) accipe. *In Oceano est Britannia Insula inter Occidentalem Britanniam, & Thulem. Ortum spectantem. Illos aiunt mortuorum animas transferri, nam in littore Oceani, in quo est Britannia insula, piscatores habitant subditi quidem Francis; vtentium verò illis non prudentes; eò quod transmittant mortuorum animas, vt aiunt. Illi enim discedentes, domi circa vesperum dormiunt, postea verò paulò post, quosdam in ianua sentiunt, & vocem audiunt illos ad opus vocantem. Surgentes porrò, ad litus accedunt, inuenientes quæ illos ducat nauis præparata, sed omnis fuga & vacua hominibus, quæ ingressi remos mouent, & paulò mouisse sentiunt, ac si hominibus onusta esset, sed neminem vident. Impetu deinde vno in Britanniam insulam perueniunt, quam vix alijs fuis remigibus vsi, vnius noctis & diei nauigatione illuc perueniant. Quibus verò in insulam peruenerint, rursus neminem vident, sed vocem audiunt recipientium illos qui in manibus sunt, illósque numerantium ex generibus patris ac matris, præterea secundùm dignitatem, artem, & nomen singulos vocantium. Cæterum illi exonerata naue, rursus vna impetu domum reuertuntur. Hanc multi existimant ibi esse Beatorum insulam.* Demitor verò quis fuit ille historicus cuius Muretus in Varijs Lectionibus meminit, qui prodidit C. Iulium Cæsarem eò aliquando vna tempestate cum centum hominibus delatum: cumque incredibili

Insulæ Fortunatæ.

E versione P. Bertrandi.

bili loci amœnitate captus, ſedes ibi capere vellet, ab illis *inuitum*, id eſt, inuiſibilibus incolis inuitum & reluctantem eiectum eſſe.

Quinq; dierum & noctium nauigatione ab Orcadibus THVLE à Solino ſtatuitur. Inſula ſi qua alia Poëtis celebratiſſima, cùm diſiunctiſſimum aliquid innuerent, quaſi totius orbis remotiſſima; hinc Virgilius, *Tibi ſeruiat vltima Thule*. Seneca, *Terrarum vltima Thule*. Claudianus, *Thulem procul axe remotam*, & alibi, *Ratibus impernia Thule*. Statius *Ignotam vincere Thulem*, Et Ammianus Marcellinus quaſi Adagij loco vſurpat, *Etiam ſi apud Thulem moraretur*. vt cætera omittam. Hoc tamen adnotaſſe liceat Thulem pro Britannia à Statio illo iſtis in verſibus vſurpari. Thule. Thule pro Britannia.

Cærulus haud aliter cùm dimicat incola Thules,
Agmina falcifero circumuenit acta conino.

Et pro remotiſſima quaque regione in illo Iuuenalis.

De conducendo loquitur iam Rhetore Thule.

Nomen traxiſſe ſcribit Suidas à Thule Rege Ægyptio, Iſidorus à Sole, Reynerus Reneccius à Saxonica dictione *Tell*, i. *limes*, quaſi Septentrionis & Occidentis limes fuerit. Verum-enim-verò an Thule aliqua fuerit, dubitat Sineſius, & nuſquam comparêre ſcribit Giraldus noſter, ancipitíq; de ea ſententia diſtrahuntur doctiores. Plerique *Iſlandiam* cælo rigenti & perpetua hyeme damnatam Thulen olim vocatam aſſeruerunt, his tamen Saxo Grammaticus, Crantzius, Milius, Iouius, Peucerus refragantur. At ſi verum ſit quod doctiſſimus Gaſpar Peucerus libro de Terræ dimenſione retulit, Schetlandiam nautis *Thilenſell* vocari, (nec eius fidem imminuere auſim,) ſanè Thule inuenta, & res iam tandem confecta. Hæc enim *Schetlandia* eſt inſula alijs exiguis coronata ſub imperio Scoti, frigore obrigens, & vndique procellis expoſita, cuius incolis, perinde vt Iſlandiæ, piſcis exſiccatus & contuſus pro farre eſt. Et quanquam huic Polus Arcticus non ita attollitur, vt diem perpetuum VI. menſes habeat, quod de Thule Pitheas Maſſilienſis à Strabone iuſtè notatus finxit, nec enim hoc Iſlandiæ ipſi contingit, vbi perpetua quaſi hyems, & ferè rigor intolerabilis ſedet, Vt *Schetlandiam* tamen Thulem exiſtimem facit primus ſitus apud Ptolemæum: LXIII. enim grad. ab Æquinoctiali definita eſt, vt apud illum Thule, tum quòd inter Normanniam, ſiue Norwegiam, & Scotiam interiacet, vbi Saxo Grammaticus Thulen ponit, inde quòd biduj nauigatione à Calidoniæ promontorio, ſiue *Catbnes* abeſt, qua. Iſlandia. Schetlandia, *quæ nonnullis* Hethlandia.

diſtantia

distantia Thulem ponit Solinus. Postremò quòd Bergarum Norwegiæ littori apposita sit, quo loci Thulam posuit Mela, apud quem *Belgarum littori*, corruptè legitur pro Bergarū. *Berga* enim vrbs Norwegiæ Scherlandiæ obiacet, & Plinius Bargos hoc tractu nominat, quam non dubito esse regiunculam illam, in qua Bergæ florent, vt Ναυστωνγε, Plinij esse Narigon nemo inficias ibit. Sed de hac satis si adiungam Festi Auieni è Dionisio de Thule versiculos.

Bergos.

Narigon.

Longa dehinc celeri si quis rate marmora curret,
Inueniat vasto surgentem gurgite Thylen,
Hîc cùm planstra poli tangit Phœbeius ignis,
Nocte sub illustri rota solis fomite flagrat
Continuo, clarúmq; diem nox æmula ducit.

❋ Quod anteà Pomponius Mela annotauit. *Thule Belgarum littori opposita est Graijs & nostris celebrata carminibus, in ea quod sol longè occasurus exurgit, breues vtique noctes sunt, sed per hyemem vt alibi obscura, æstate lucida, quòd per id tempus iam se altiùs euehens, quanquam ipse non curratur, vicino tamen splendore proxima illustrat: per solstitium verò nulla, quòd tunc manifestior, non fulgorem modò, sed sui quoque partem maximam effendat.* Supra has insulas mare Pigrum, Concretum, & Glaciale dicitur, quòd asperum sit ob glaciei conglomerationes, & vix ratibus peruium. Cronivm etiam antiquis appellatur à Saturno, quòd in insula hîc quapiam Britannica, vt refert Plutarchus, fabulantur Saturnum in profundo pumicis aurei antro dormientem teneri, illi etiam arctissimum esse somnum à Ioue pro vinculo immissum, aues ambrosiam afferre, cuius odore totus locus fragrat, dęmonas famulos ei multos additos esse, à quibus obseruatur, à quibus ei ministratur, & seruitur. Qua fabella, ni fallor, metallorum venas, quibus Saturnus præest, his insulis latere subindicatur, quæ tamen exercendis fornacibus lignorum inopia damnatæ sunt.

Mare Glaciale siue Cronium.

Saturnus captiuus.

Infra verò Thulen ad Austrum, Germanicum mare diffunditur, in quo septem Acmodas, Mela Hæmodes vocat, spargi Plinius asserit, sed cùm has Daniæ constet esse insulas in sinu Codano, *Lelant, Feyrun, Laglant, Mam, Falster, Leyland, & Femeren*, non est cur illis immorer, vti nec in Glessaria, siue Electrida, sic dicta, ob electrum ibi à mari eiectum, quod Sotacus credidit ex arboribus in Britannia effluere, sed cùm Germani antiqui electra *Glesse* vocarint, *Lesse* insulam ad *Scagen* Daniæ Promontorium, Glessariam olim dictam fuisse cum eruditissimo viro

Acmoda.

Glessaria.

viro Erasmo Michaelo Læto existimo.

In ipso autem mari Germanico, quà Britanniam allnit, paucæ comparent insulæ, nisi quæ sunt in freto Edenburgensi, *May* scilicet *Bass*, *Keth*, & *Inche Colme*, id est, Columbæ insulæ. In Northumbriæ littore, Lindi fluuio vna obiecta est *Lindisfarne*, Britannis *Inis Medicante*, quæ vt Bedam audias, *accedente, & recedente remmare, id est, æstu, bis quotidie instar insulæ maris circumluitur vndis, bis remmare littore contigua terræ redditur.* In hac Aidanus Scotus sedem Episcopalem constituit, quæ tandem irruentibus Danis Dunelmum translata fuit. Hæc tamen ob sanctos ibi sepultos, *Holy Iland*, Anglis vocatur. De qua Alcuinus in Epistola ad Egelredum Northumbriæ regem. *Locus omnibus in Britannia venerabilior Paganis gentibus datur ad depredandum, & vbi primùm post discessum S. Paulini ab Eborace Christiana religio in nostra gente sumpsit exordium, ibi miseria & calamitatis sumpsit initium.* Inde *Farne* conspicitur cui aliæ maiores, sed sine cultura, adiacent insulæ. In hac Cuthbertus ille Diuus tutelaris Borealium Anglorum, vt Deo vacaret, *condidit*, (vt inquit in eius vita Beda,) *viatorum suo aptam imperio, & domos in hac ciuitate congruas erexit. Erat enim ædificium situ penè rotundum à muro vsque ad murum mensura quatuor, vel quinque perticarum distentum. Murus ipse deforis altior hac pro qualitate staturis hominis: nam intrinsecus inuentorum cadendo ruperat multò illum fecit altiorem; quatenus ad cohibendam oculorum, sive cogitationum lasciuiam sufficeret.*

Holy Iland.

Farne ylo.

Post has, Coquedi insula vulgò *Coquet*, Coquedi fluminis ostio præiacet carbone fossili suis fœcunda. Nec plures hoc tractu eminent insulæ, sed è regione, *Saxonum insulæ*, nunc *Helichlant*, id est, Insula sacra, & multa perpetua quasi serie Frisiæ Orientali, & Occidentali prætexuntur, inter quas Romanis armis notissima erat, quæ Seraboni BVRCHANIS, Plinio BVRCHANA, & FABERTA Romanis, à frugis similitudine sponte prouenientis, quam (vt obiter restituam, quamuis ad institutum non spectet) *Berkum* esse Amisiæ ostio obiectam, nomen ipsum loquitur. Inferius ad Hollandiæ littus quà Rhenus se olim exonerauit, fluctibus obtegunter Armamentarij antiquissimi fundamenta, quæ rursùs Oceani inundatione nudata, admirandum venerandæ antiquitatis spectaculũ, & nobilissimam substructionis formã exhibent, quam elegantissimis typis Abrah. Ortelius veteris Geographiæ instaurator, & amicus mihi coniunctissimus ex ipso Oceano vindicauit. Huius libentiùs meminerim, quòd

Saxonum insulæ.

Birchanis. Lib. 7.

Berkum.

Armamentarium Britannicum in Hollandia situm.

Hollandi

Britten huis. Hollandi Huis te Britten, id est, *domum Britannicam* indigitant; vt saltem nomine sit Britannica. Vt enim in confesso est C. Caligulam cùm Britanniam cogitaret in ludicra illa expeditione, pro pharo construxisse; ita Septimium Seuerum vetustate collapsam restituisse antiqua inscriptio ibi effossa testatur. Vnde tamen Britten dicta fuerit, in coniectura positum. A Britannis, vt nomen sortiatur, probabile est, *Brettam* enim Philip. Melanchonis patriam à Britannis denominari ipse credidit, & *Montes* in Hannonia Breten à Britannis dictos fuisse alibi legimus. Veruntamen, vt cum Plinio loquar, cùm ille *Britannica herba*, quæ Batauiæ peculiaris, nomen miretur, nisi fortè confines Oceano Britanniæ propinquæ dicauerint: sic ego, cur hæc arx, *Britannica* diceretur, demiror, nisi nostræ Britanniæ oppositæ Batani consecrârint. Locum in Morinis *Portum Morinorum Britannicum* vocat Plinius, vel quòd inde in Britanniam traijcerent, vel quòd ex aduerso prospiceret. Quid igitur impedit, quò minùs hæc arx eadem ratione Britannica appellaretur? Huc enim Britannos sæpe appulisse, & hinc è Germania in Britanniam traiectum fuisse nemo diffiteri possit, cùm Zosimus Oceanum inter Britanniam, & hoc Rheni ostium interfusum, 900. stadijs tanquam vsitatum traiectum dimensus fuerit, scripseritque annonam è Britannia ad hunc locum subuehi solere, & inde fluuialibus nauigijs aduerso Rheno ad Romanorum castra distrahi: cùm Iulianus Aug. *horrea extrueret*, vt inquit Marcellinus, *vbi condi possit annona à Britannis sueta transferri*. Quo tẽpore hoc armamentarium in horreum conuersum, & ex Britannica annona, *Britannicũ* appellatum videatur, eoque magis quòd in Hollandiæ monimentis Britenburg concipitur. Illa enim ætas castra opportuna, & annonę copia referta, *Burgos*, vt est in Burgundionum historia vocauit. Quid (vt hac in re, quæ tam multos incertat, coniecturam ex coniectura conferam) si Britanni hoc occupauerint, & suò nomini adoptauerint, quum Magnum Maximum, quem alij Clementem Maximum nominant, purpura contra Gratianum induerint? Ille enim ad hoc Rheni ostium adpulit. Si nec dum hoc Britannicum nomen acceperit, quid si Saxones Huis te Britten, vocarint, quod in Britanniam hinc soluerint, cùm nostra littora suis *Ciulis*, (sic myoparones vocarunt) infestarent. Saxones enim Batauiam, Salijs Francis expulsis, insedisse docet Zosimus, & inde in Britanniam se infudisse satis clarè constat. Quod etiam, vt anteà dixi, Dominus Ianus Dousa vir verè nobilis

Portus Morinorum Britannicus.

Burgus quid.

Zosimus lib. 4.

Saxones in Hollandia.

Ianus Dousa.

bilis & doctissimè eruditus in suis Odis Lugdunensi instituto simili tamen, ne in Britannicam gloriam effusior videar, cum doctiss. Batauiæ alumnus Hadr. Iunius Britannicam herbam ad Bytten suæ gentis vocabulum reuocarit, quòd copiosè proueniat in cespitibus quos illi Bytten dicunt, & è quibus contra Oceanum aggeres extruunt: neutiquam absurdum erit, si quis hanc Quisse Bytten ad eandem originem referat, scilicet ita nuncupatum fuisse, quòd contra incursantes vndas oppositis aggerum molibus è cespite, siue Bytten munita fuerit, quas cùm Oceani violentia interscidisset, etiam ædificium depressisse videatur. Sed hæc viderint illi qui vim verbi, & loci situm penitiùs perspiciunt, & mihi ignoscant si in alienam messem hîc falcem immiserim. *In Nomenclator. Britan. herba.*

In ea ora Zelandiæ etiam insulæ Scaldi, Mosa, & Oceano circumfusæ sunt, de quibus hoc solùm attexam, quòd *Velachria* nomen (ea inter has prima est) à Wallis nostris enatum conijcit Lemnius Leuinus. E regione Zelandiæ Tamisis nobilissimus Britanniæ fl. in Oceanũ illabitur, quò loci duas insulas TOLIAPIN, & CAVNAM, siue CONVANNON locat Ptolemæus. Hæc nondum nomine concessit suo, sed *Canuey* appellatur, Essexiæ littori à *Leigh* ad *Hole hauen* per v. mill. obiecta iacet, cuius aliqua pars ad Collegiatam Westmonasterienſem ecclesiam pertinet. Adeò verò humilis vt sæpe vniuersa inundetur præter editiores tumulos, in quibus tutus est ouibus receptus. Oues enim plus minus 4000. pascit, saporis admodum delicati, quas adolescẽtulos muliebri officio mulgere, & caseos ouillos conficere in caseariis illis tuguriolis quæ ibi *Wiches* vocant, vidimus. *Zeland. Toliapis. Cannet. Canuey.*

De altera verò Toliapi sententiam subinde muto, vt *Sheppey* credam præter situm nihil video. Ea enim satis antiquæ est memoriæ, in scriptoribus nostris *Ouium insula* vbique dicta. Monasteriolum Minster nunc vocant habuit à Sexburga Ercomberti Cantiani regis vxore anno 660. constructum. Castellum ad Occasum prætendit elegantissimum & munitissimum, quod Rex Edwardus tertius posuit vt ipse scribit, *sibi ad securitatem, ad terrorem hostium, & solatium populi*, cui Burgum adiunxit, & in honorem Philippæ Hannoniæ Reginæ *Quenborrough*, id est, *Reginæ Burgus* appellauit. Cui nunc Constabularius præest D. Edwardus Hobeius mihi semper colendus, qui illustre ingenium eruditis studijs imprimis excolit. *Sheppey. Minster. Queenborrough*

Magis ad ortum extra Tamisæ ostium Tanato insula locus vadosus, arenosus, & nauigantibus insidiosus longè præiacet,

Goodwins sands. quem *Goodwins sands* vocant, vbi insulam anno 1097. absorptam, quæ Comitis Goodwini patrimonium erat, produnt annales. De quo sic Ioannes Twinus. *Fuit hæc terra valdè fertilis, & pascuis abundans, paulò humilior quàm Thanatos, ex qua transitus per naviculam, tria aut quatuor millia passuum longus erat. Hæc insula, insolita tempestate ventorum, imbrium furore turbulento, & inundita maris rabie immergitur, & eructata arena intrabiliter obducitur, & irrecuperabiliter in dubiam terræ & maris naturam commutatur: intelligo enim quid loquor, quia interdum tota fluitat, interdum verò patitur gradientes decedente mari.* Forsan hęc Toliapis, ni malis pro Toliapis, Thanatis legere, & nonnullis exemplaribus Tollatis legitur, de quâ in Cantio egimus.

Lemea nonnullis.

Hoc in loco immensa aquarum vastitas ita coarctatur, vt Oceani fauces inter Europæ Continentem & Britanniam non ampliùs xxx. mill. pass. pateant, quæ angustiæ *Fretum* alijs *Britannicum*, alijs *Gallicum* dicitur, & maris est Britãnici limes quod sensim littora, quę quasi coierant, semouet, & terris vasta æquis portione cedentibus, Britanniam & Gallias ab ortu ad occasum interluit. Ab hoc Britannicum mare incipit, in quo tandem occurrit insula, seu potiùs peninsula *Selsy* Saxonicè Seolrey, i. iuxta Bedam, Insula vitulorum marinorum, siue Phocarum, quas nostrâ lingua Seales vocamus, sed de hac iam antè diximus.

Fretum Britannicum.

Mare Britannicum.

Seales.

Supetiùs VECTA insula iacet, *Guith* Britãnis, Wuitland, & pich-ea Saxonibus (insulam enim Ea vocârunt) nobis *the yfle of Wight*, & *Whight*. Tam modico autem interfluente Euripo *Solent* olim dicto, à Continente Britanniæ auulsa est, vt cohæsisse videatur, vnde Britannicum illud nomen *Guith*, quod diuortium denotat (vt Nennius habet) factum videtur; quemadmodum etiam *Sicilia*, quum ab Italiâ abrupta, & secta fuerit, Latino vocabulo à secando, vt eruditissimo Iulio Scaligero placet, nomen inuenit. Vnde (saluo semper Criticorum iudicio) apud Senecam in VI. Quæst. Natural. *Ab Italia Sicilia resecta* reponerem; vbi vulgò, *reiecta*, habetur. Ex hac situs vicinitate, & nominis affinitate VECTAM hanc ICTAM esse opinari licet, quæ (vt habet Diodorus Siculus) maris fluxu insula videbatur, at cùm refluxisset, calcato interiecto littore, Britanni prisci curribus eò stannum deuehere solebant, quod in Galliam exportaretur. MICTIS tamen esse Plinij, quæ arcta item cognatione VECTAM attingit, non iudicarim, cùm in ea candidum plumbum proueniret, quod in hac nulla sit,

Vecta. The yfle of Wight. Solent.

Guith, quid Britannis.

Sicilia à secando.

Icta.

Mictis.

sit, quod sciam, metalli vena.

Hæc inter ortum & occasum lenticulari siue ouali figura viginti mill. pass. longitudine exporrigitur, latitudine verò in media quà maximè patet XII. mill. pass. expanditur, altero latere ad Boream altero ad Austrum conuerso. Terra (vt mare piscosissimum taceam) est vberi gleba & colono admodum grata adeò etiam vt fruges exporter, cuniculorum, leporum, perdicum & phasianorum passim ferax, saltuosa etiam, & viuaria duo habet, damis ad venationis voluptatem refertum. Per medium longo tractu procurrunt colles qui ouibus pabula affatim profundunt. Quarum lanæ post vellus Lemsterianum, & Cotteswoldianum optimæ habentur, & inprimis pannarijs expetuntur, vnde maximum surgit incolis lucrum & commodum. Pars septentrionalis pratis, pascuis, & syluis viret, australis frumentarijs quasi tota iacet campis, vbique fossis & sepibus intercluſa. In extrema vtrinque parte mare à boreali plaga ita se insinuat & penetrat, vt duas ferè efficiat insulas, & insulæ sanè incolis vocantur, scilicet quæ ad occasum prospicit *Freshwater yſle*, quæ ad ortum *Binbryd yſle*. Bedæ ætate mille ducentarum familiarum censebatur, nunc triginta sex oppida, vicos, & castella numerat, quæ quod ad Ecclesiasticam iurisdictionem spectat Episcopum Wintonienſem, quod ad ciuilem, Comitatum Hantonensem respiciunt. Incolæ facetè gloriari solebant, quasi reliquis beatiores essent, quod cucullatos monachos, causidicos, & vulpes non habuerint.

Loca verò celebriora sunt *Newport* primarium insulæ emporium olim *Medena*, & *Nouus Burgus de Medena*, vnde tota regio in *Eastmeden* & *Westmeden* diuiditur, vt hinc vel ortum vel occasum respicit. *Carresbrok* vetus castrum truncato nomine pro *Whitgaresburg* in ipso insulæ vmbilico, à Whitgaro Saxone, de quo postea dictum; & nuper Capitanei opera magnificè instauratum, ad quod plurima feoda militaria spectarunt & antiquitatis gloriam præter cætera habet. *Brading* alterum oppidum mercatorium, *Newton* & *Yarmouth* quæ suos habent *Maiores*, & *Burgenſes* ad Comitia Parlamentaria mittunt. *Yarmouth* hæc & *Sharpnore* castella habent, quæ cum *Worſleys* propugnaculo littus ad occasum æstiuum defendunt. Quibus ex opposito vix duorum milliarium interstitio obiacet *Hurſt* lingulæ impositum Hantonensis Comitatus munimentum. *Quarre* vbi virginibus velatis monasteriolum anno 1132. posi-

tum, *Gabulum* vbi ad ingenia excolenda scholam habuit I. *Morleyus*, *Wellewer* & *Hall*-carum eximium, quæ in fauibus *Neptuni* Henrici VIII. constructit, de quibus Lelandus,

Cana silentes dum cernis
Hercynium solis, ille Solis ortum
Vtilem qui Neptuno turres altas.

Et ad ortum æstiuum *Sandhum* castrum tormentis maiosibus, vt cætera instructa. Nec naturæ defendentis munimenta desunt, rupibus enim abruptis continua quasi serie præcingitur, subsuntque occulta saxa & præiacent vbique scopuli nauigantibus infesti, sed longè infestissimi sunt *The Needles* scopuli acuti vnde nomen, & *The Shingles* qui occiduo angulo, vti etiam *The Owers* & *Atrum* qui orientali prætenduntur. Adhæc *The Brambles* quæ sunt * breuia & nauigantibus insidiosa ad Aquilonem. Si quis verò locus ad exscensionem faciendam patere videtur, adactis palis veteri instituto præcluditur.

* Shelues.

Insula.

Verum enimuerò nec his rupibus, nec illis propugnaculis ita armatur vt suis incolis qui natura bellicosissimi & promptæ audaciæ quos opera & curâ Georgij Cary Equitis honoratissimi & Insulæ Capitanei dignissimi ita ad robur, & virtutem militarem assidua exercitatione confirmantur, vt quæcunque in bello euenire possunt accuratè prænoscant, scilicet certo ictu in destinata sclopetis effulminare, ordines seruare, compositè incedere, agmen prout res fert conglobare, vel laxare, laborare, decurrere, solem pulueremque ferre, & quicquid ratio militaris exigit, plenè præstare. Huiusmodi militum ipsa insula quatuor millia sub signis educere potest, & in omnia momenta tria millia exercitatissimorum ex Comitatu Hantoniensi, & duo millia ex Wiltoniensi qui semper sunt præstò ad insulam defendendam sunt assignati. Vtque hostilis impetus fœliciùs propulsetur, vniuersa regio in vndecim partes diuiditur, quarum vnaquæque suum habent *Centonem* quasi Centurionem, *Vintars* quasi Vicenarios, tormenta maiora, excubitores qui ad speculas in æditioribus locis positas excubant, suosque veredarios siue cursores quos obsoleto verbo *Hobelers* vocant qui ad Insulæ præfectum statim omnia significent.

In Romanorum potestatem primus redegit Vespasianus, dum priuatus sub Claudio meruit. Scribit enim de illo Suetonius. *Claudio principe Nerui fili gratia legatus legionis in Germaniam missus est: inde in Britanniam translatus triciens cum hostibus conflixit.*

In Vespasiano cap. 4.

Duabs validissimas gentes, superquè XX. oppida, & insulam Vectam Britanniæ proximam in deditionem redegit: partim Auli Plautij consularis legati, partim Claudij ipsius ductu. Quare triumphalia ornamenta, & in spacio brevi duplex sacerdotium accepit. Ad hanc etiam insulam Alecti classis cùm purpuram in Britannia vsurpasset, in speculis, & insidijs collocata Romanorum aduentum præstolabatur, qui tamen nebulæ beneficio hostes præterijssent, littore potiti sunt, & nauibus suis ignes iniecerunt, vt nullæ fugæ præsidium reseruaretur. Saxonum primus Cerdicius iuris sui fecit, concessitque Stuffæ, & Whitgaro, qui Britannicos incolas (pauci enim superfuerant) ad internecionem sustulerunt in *Whitgarsburg*, ab eo sic dicto, nunc *Carisbruk* contractè vocatur, Inde Wolpherus Merciorum Rex Vectam in suam potestatem redegit, & Edelwalcho Australium Saxonum Regi, cum Meanuarorum prouincia attribuit, cùm pro illo se sponsione in Baptismo obligauerit. Postea Cædwalla Occidentalium Saxonum Rex Edelwalcho illo occiso, & Aruando insulæ regulo sublato, suo imperio adiunxit, & tragicâ cæde indigenas omnes occidione ferè occidit, quartamq; partem, terram scilicet trecentarum familiarum Wilfrido Episcopo attribuit, qui incolas Christi sacramentis primus imbuit. Sed hæc suis verbis dicet Beda.

Anno Domini 530.

Beda lib. 4. cap. 13.

Postquàm ergo Ceadualla regna potitus est Geuissorum, *cepit & insulam Vectam, quæ eatenùs erat tota idololatriæ dedita, ac tragica cæde omnes indigenas exterminare, ac suæ prouinciæ homines pro his substituere contendit; voto se obligans, quamuis nondum regeneratus (vt fertur) in Christo, quòd si cepisset insulam, quartam partem eius simul & prædæ Domino daret. Quod ita soluit, vt hanc Wilfrido Episcopo, qui tunc fortè de gente sua superueniens aderat, vtendam pro Domino offerret. Est autem mensura eiusdem insulæ iuxta æstimationem Anglorum mille ducentarum familiarum. Vnde data est episcopo possessio terræ trecentarum familiarum. At ipse partem quam accepit commendauit cuidam de clericis suis, cui nomen Bernuini, & erat filius sororis eius, dans illi presbyterum nomine Hiddila, qui omnibus qui saluari vellent verbum ac lauacrum vitæ ministraret. Vbi silentio prætereundum non esse reor, quod in primitiis eorum qui de eadem insula credendo saluati sunt, duo regij pueri fratres videlicet Arualdi regis insulæ sperialis sunt Dei gratia ornati. Si quidem imminentibus insulæ hostibus fuga lapsi sunt de insula, & in proximum* [a] *Vitorum prouinciam translati. Vbi cum delati in locum qui vocatur* Ad lapidem *occultandos se à facie regis villicis credidissent, proditi sunt, atque occidi iussi. Quod cùm audisset Abbas quidam*

Beda lib. 4. cap. 16.

[a] Iuorum.

Vide pag. 192.

guldus & presbyter vocabulo Cynberth habens mansionem longè ab insula monasterium sacrum qui vocatur Reodford id est vadum arundinis, venit ad regem qui tunc residens in partibus occidentalibus curabatur à vulneribus, quæ ei inflicta fuerant prælianti in insula Vecta, postulauitque ab eo, vt si necesse esset pueros interficeret, priùs eos faceret fidei Christianæ sacramentis imbui. Concessa re, & ipse instructor eos verbo veritatis, ac fonte salutaris lauacri abluens, de ingressu regni æterni certos reddidit. Adoptoque illo instante carnifice mortem læti subiere temporalem, per quam se ad vitam animæ perpetuam non dubitabant esse transituros. Hoc ergo ordine postquam omnes Britanniarum provinciæ fidem Christi susceperant, susceptit & insula Vecta, in qua tamen ob crebrum exteræ subiectionis, nemo gradum ministerij ac sedis episcopalis ante Danielem, qui nunc Occidentalium Saxonum, & Gewissorum est episcopus, accepit.

Florentius Wigornensis.

Diuturnum iam inde de Vecta apud authores silentium ad annum 1066. quo *Tostius* Regis Haraldi frater cum piraticis è Flandria nauigijs in odium fratris inuasit, & *postquam insulanos sibi tributum soluere coëgerat, discessit*. Paucis post annis, vt in vetusto libro Prioratus *Carisbroke* quem D. Rob. Glouerus siue *Somerset*, qui antiquitatis Genealogicæ quasi solem in manibus gestauit, mihi ostendit, legitur. *Quemadmodum Guilielmus Bastardus conquisiuit Angliam, ita Guilielmus filius Osberni* (qui eius Marescallus, & Comes Herefordiæ) *Vectam insulam conquisiuit, primusque Vectæ Dominus erat.* Longo deinde interiecto tempore Galli anno 1377 ex improuiso delati inuaserunt, & diripuerunt, ijdémque anno 1403. frustrà sunt adorti, & à littore fortiter repulsi, vti patrum memoria regnante Henrico VIII. cùm triremes Gallicę vnum & alterum tuguriolum incenderent.

Domini Insulæ Vectæ.

Quod ad Dominos attinet, postquam Guilielmus *Fitzosbern* statim bello Flandrico occisus, filiusque Rogerus proscriptus, & in exilium eiectus esset, in Regiam potestatem deuenit, Henricusq; primus Rex Angliæ Richardo de *Riduers* siue de *Ripariis*, Deuoniæ Comiti hanc insulam donauit, & simul feodum villæ Ecclesiæ Christi. Vbi vti apud *Caresbrooke* castella Richardus ille construxit: verùm filius eius Baldwinus turbulentis Regis Stephani temporibus, cùm tot erant in Anglia Tyranni, quot Castellorum domini, qui singuli sibi rius pecuniæ signandæ, & alia maiestatis iura sibi vendicarunt: hinc à Stephano erat extrubatus. Posteri eius tamen auitum ius recuperarunt, quorum seriem Genealogicam iam ante pertexuimus, vbi de Deuoniæ Comitibus plenè egimus. Tandem verò Isabella vidua Guilielmi de

Christchursh.

Fortibus

Eustachius Cestricia Albegnalæ, & Helisendis sorore & hærede Baldwini ultimi Deuoniæ Comitis eiusdem familia, agrè exorta, omne ius suum in Regem Edwardum primum per *Chartam* transcripsit.

Iam inde insulam tenuerunt Reges Angliæ, vnà; Henricus de *Belle-Campo* Comes Warwicensis, *à Rege Henrico sexto cui charissimus erat, citrà dubium est in regem de Wight, & postea comitatus primus Comes totius Angliæ.* Sed cum illo nouus hic & insolitus titulus omninò euanuit. Postea Richardus *Widenile* Comes de *Riuers* ab Edwardo quarto dominus insulæ Vectæ saluatus; & Reginaldus *Brey* ab Henrico septimo cui in deliciis erat, in *firmam* (sic inscitè consulti loquuntur) pro trecentis marcis annuatim persolendis, vt alicubi legi, accepit.

Liber Monast. Tarkelary.

De Portlandia quæ nunc non insulâ, sed continenti annectitur, iam antea in Durotrigibus diximus.

Portlandia. Vide pag. 147.

Hinc ad oppositum Galliæ littus traijciam, vbi à *Beersfleet* Normanniæ, ad medium vsque canalem mare scopulis, & cautibus quasi constratum esse affirmant nautæ, inter quas Guilielmus Henrici Primi filius Angliæ, & Normanniæ hæres dum à Normannia in Angliam transmitteret, anno salutis 1120. luctuoso naufragio cùm sorore, fratre notho, & alijs submersus erat. Vnde eius seculi Poeta,

Filij Henrici Primi submersi.

Fœmu plangendum, primat lapis aquoris vnus,
Et ratis vna suo principe regna duo.

Aliúsque eodem tempore hæc carmina de illo naufragio procudit.

Dum Normannigenas Gallicis claris separatis,
Anglica regna petens, obtinuit ipse deus:
Aspera nam fragili dum fulcrat æquora cymba
Intulit exitio nubila densa mari.
Dúmque vagi cæcis pelagus tramite nauta
Reperunt imas abdita saxa rates:
Sic mare dum superans tabulata per ultima serpit
Mersit rege fatet, occidit orbis honos.

Magis ad occasum nonnullæ insulæ Gallicæ prætentæ, Anglici tamen iuris in alto apparent: primúmque Normanniæ, siue Lexobiorum littori quos Britanni nostri *Letaw*, quasi littorales vocant, CÆSAREA ab Antonino memorata adiacet, quam Galli nunc ita contraxerunt, vt *Caserè Burgum* in Normannia, & Hispani *Caserèguallas* in Hispania, *Garzay* enim illi indigitant,

Cæsarea.

Gersey.

cant, vt *Cheruerus pro Caſtra Iuria, Eurogilus pro Caſtra Augusta* dicenne. In hanc olim damnati relegabantur. Præterea Eadem
Ado. Episcopus Rothomagensis hinc relegatus erat, Papiusque Masſonius *Insulam literis Constantiæ* vocat, quod Constantia antiquę vrbi oblacet, quę Ammiano CASTRA CONSTANTIA
Castra Constantia. Marlborough. dicti videantur, & superioribus seculis *Marlborough*. Scribit enim Henricus Montensis, *Comes Marlburgi*, id est, *Constantiæ*. Insula hæc triginta plus minus mill. pass. ambitu colligit, cautibus, & breuibus (quę vadosa sunt loca nauigantibus insidiosa) defensa. Tetra satis fertilis, varijs frugibus & gregibus abundat, omes habet multas, & ex ijs plurimas quatuor cornibus conspicuas. Cùm autem exiguum ignis alimentum ferat, pro
Vraie. lignis alga marina (*Vraie* vocant) vtuntur. Quæ Fucus marinus Plinij esse iudicatur, adeóque copiosè his scopulis insulis prouenit, vt Syluæ condensæ eminùs videantur. Hæc solè siccata pro igne est, & eius cinere tanquam marga, & terræ adipe agros vertuactáque lætificant, vberrimósque faciunt. Villis frequens est, parœcijs duodecem exornata & castro munitissimo *Montorgueil* colli impositò tuta, cui pro Anglis præfectus constitutus qui vniuersæ insulæ præest, quo munere nunc magna cum laude fungitur honoratissimus Eques Aimulius Powlett vir fide, pietate, & cura in maximis Reipub. negotijs spectatissimus, cuius prudentia & diligentia insula se & cultiorem, & lætiorem esse iam agnoscit.

Viginti hinc milliaribus ad occasum æstuum altera abest insula, quæ Antonino SARNIA, nobis hodiè Garnsey appellata,
Sarnia. Garnsey. cytharæ quasi forma ab ortu in occasum proiecta, Cæsareæ quam dixi, nec magnitudine, nec foecunditate æquanda, parœcias enim tantum decem habet. In hoc tamen præferenda, quod nihil venenosum, vt illa, alat. Naturæ munimentis tutior, vtique præruptâ cautium corona quoque redimita, inter quas
Smyris lapis. Smyris lapis durissimus, & aspernimus reperitur (nos *Emeril* vocamus) quo gemmarij lapides expurgant scindúntque, & vitriarij vitrum diffindunt. Portos etiam commoditate mercatorumque commeatu multò est celebrior. In extrema enim ferè ad ortum parte, sed australi latere, limato sinu portus ad-
Portus S. Petri. mittitur, cui adsidet oppidulum *S. Petri*, longa platea, & angusta productum, bellico apparatu plenum, & mercatoribus cùm bellum ingruit, frequentissimum. Veteri etenim Regum Angliæ priuilegio perpetuæ hîc fuit quam nobilis, & Gallis alijsque

quamuis

quamuis bellum exardescat, vtro citróque hinc sine periculo venire, & commercia secure exercere licet. Portus aditus vtrinque castris munitur, ad sinistram versus est castellum, ad dextram alterum (*Cornets* vocant) è regione eminet in rupe satis edita, & mari circumfluo. Quod regnante Maria, Leonardus Chamberlan Eques auratus, & insulæ præfectus nouis operibus firmauit. Hinc enim plerúmque agit insulæ præfectus & milites præsidiarij qui Gallos & fœminas nullo modo ingredi patientur. Vtraque insula multiplici horrorum viriditate, & pomarijs ridet, vnde vino è pomis factitio (*Sisrum* aliqui vocant, nos *Sidre*,) plerúmque vtuntur. Incolæ vtrobique sunt origine vel Normannici, vel Britones, Gallicéque loquuntur. Vtrobique *Vrsie* illa pro ignis est fomento, vel fossiles ex Anglia carbones, & piscium vtrobique maxima multitudo.

Liberius aliquot bella.

Castle Cornet.

Vrsie.

Spectarunt olim hæ insulæ cum alijs circumuicinis ad Normanniam, sed cum Henricus noster primus Robertum fratrem anno Christi 1108. debellasset, Normanniam & has insulas Angliæ regno adiunxit, ex quo tempore Angliæ firma fide adhæserunt, licèt Gallus (proscripto Ioanne nostro) Normanniam occupauerit, & Henricus tertius suo in Normannia iure pacta pecuniæ summa, & Aquitaniæ possessione, cesserit. *Gernesium* tamen (vt in archiuis Regijs videre est) regnante Edwardo Quarto Galli occuparunt, sed opera Richardi *Harlestun militis de Cornua* (vt eo tempore vocarunt) illi exturbati & Rex ipsi in dignitatis pignium insulæ & castri præfecturam detulit. Quod ad rem ecclesiasticam pertinet, Episcopo Constantiensi in Normannia paruerunt, donec ille nostra memoria Pontificis Rom. in Anglia authoritatem (quod Episcopi nostri faciunt) abiurare recusarit. Iamindè Wintoniensi Episcopo subesse dignoscuntur.

Normannia amissa.

1259

Pont. 16. Edw. 4.

De *Serke* insula modica, quæ illis interiscet, rupium præcipitijs circumuallata, de * *Alderney* quæ aliquanto maior ecclesiolam, & octoginta ædes habet, de *Aurne*, & sepulosa illa cautium eminentia, quæ *Quesquettes* vocantur, cùm ab antiquis scriptoribus non memorentur, non est cur ego pluribus loquar.

* Aurney nunuallis.

Eodem indelittore Ligæ Antonini eminet, quæ superstite nomine etiamnum nunc *Liges* dicitur. Tum septem insulæ fernúntur Siadæ Antonino, à numero, *Seith* enim septem Britannicâ linguâ sonat, Gallis hodie *Les set Yles*. Has Siadas enim existimo *Hiadetas* corruptè apud Strabonem appellari, ab his enim,

Liga.

Siada.

Setylen.

vt

vt inquit ille, minor est quam diurnus in Britannicum nostrum cursus. A Sinda ad Barsam, cuius etiam meminit Antoninus, VII. interiunt studia. Q. Alij *Esse de Bas*, Anglis *Basepoole*, Bas enim quod minùs profundum, Britanni vocant, & ex bolide demissa in minorem altitudinem, mare hoc loci subsidere nautæ deprehendunt. Vix enim septem vel octo cubitis depressum est, cum per reliquum littus 12. 18. 20. cubitis mare altum sit, vt in chartis Hydrographicis videre est. Inter has tamen insulas & *Fey*, Cornwalliæ mare hoc nostrum Britannicum in maximam deprimi altitudinem obseruarunt nautæ, quam 116. plus minùs vlnis in canali commensurant. Hinc ad Britanniæ nostræ oras iam transmittam, & oram legens, *Idefton*, *Mousehole*, *Longstipper* scopulos potàis infames quam insulas præuectus, ad extremum Cornwalliæ promontorium Lissam Antonini conspicio nunc *Letbowsow* vicinis, alijs verò *The gulfe*, id est, si interpreteris, vorago, quæ tantùm recedente æstu nudata apparet. Hanc Lissiam antiquorum existimo, quòd *Lis* idem significat, vt accepi, apud nostros Britannos. *Lisa* enim vasto cum murmure sonum edere, cuiusmodi in vorticosis locis audiuntur, & eò loci Oceani fluxus & in Boream, & Orientem magno cum fremitu eluctatus inter Cornwalliam & insulas coarctatus, quos Sidderis Antoninus, Sillinas Sulpitius, Silvras Solinus, *Silly* Angli, *Sorlingi* nautæ Belgici, Hesperydas & Cassiterides antiqui Græci vocárunt. *Hesperidas* enim dixit Dionysius Alexandrinus, ab occidentali situ. Et *Ostrimnides* Festus Auienus in *Oris Maritimis*, de quibus hæc carmina intexit.

In quo insulæ sese exerunt Oestrymides
Laxè iacentes, & metallo diuites
Stanni atque plumbi: multa vis hic gentis est
Superbus animus, efficax solertia,
Negotiandi cura ingens omnibus
Non vsq; nauibus turbidum latè fretum
Et bellinosi gurgitem Oceani secant:
Nec hi carinas quippe pinus texere
Fecere vmbos non abiete, vt vsus est,
Cortnant phaselos: sed rei ad miracula
Nauigia nostris semper aptant pellibus,
Cercea, vectare sæpe percurrunt salum.
Et posteà
Tartessiq; terminos Oestrymnidum

Negotiandi

Barsa Basepola

Speculum Oceani.

Mare Britannicum vbi altissimum.

Lissa. The gulfe.

Syllyæ.

Cassiterides, Sillinæ & Hesperides.

Cassiterides verò cæteri Græcià stanno, quemadmodum & apud Drangos Asiæ, à Stanno locum quendam CASSITERON vocat Strabo, & insulam in mari Indico CASSITERAM etiam à stanno dictam fuisse è Dionysio memorat in Vrbibus Stephanus. MERCVRIVM autem illam quam sex dierum nauigatione introrsum à Britannia abesse, & candidum plumbum proferre è Timæo scribit Plinius, inter has fuisse vix ausim affirmare. Non me tamen latet eruditissimum Hermolaum Barbarum pro *Mictim*, *Miterim* in manuscriptis codicibus legisse, & pro *Mitterim*, Cattiterim legere. Quòd autem has esse CASSITERIDAS tot ies quoties eas dixerim, facit antiquorum authoritas, ipsarúmque situs, & Stanni venæ. *Artabris* (inquit Strabo) *quibus Britannia Occidentales partes è regione adiacent, ad Aquilonem opponuntur insulæ, quas Cassiterides appellant, quodammodo in Britannico climate constitutæ.* Et alibi: *Amplius est mare inter Hispaniam, & Cassiterides, quam à Cassiteridibus ad Britannicum interiectum. Aduersus Celtiberiæ latus spectant Cassiterides*, inquit Solinus. Diodorus Siculus: *Ie insulis Oceano Ibero proximis, quæ à Stanno Cassiterides nominantur.* Eustathius, *Cassiterides insulæ decem sunt contiguæ ad Arctum.* Cùm verò hæ Sitiniæ Artabris, id est, Gallitiæ in Hispania oppositæ sint, cùm ab illis in Aquilonem ad amussim vergant, cùm in Britannico climate constituantur, cùm Celtiberiæ latus spectent, cùm longè ampliori mari ab Hispania, quàm à Britania disiungantur, cùm sint Oceano Ibero proximæ, cùm contiguæ sunt ad Arctum, & melioris notæ tantumodò decem numerentur, scilicet *Sancta Maria, Ansuth, Agnes, Sampson, Sully, Breher, Ruscu*, siue *Triscum, S. Helena, S. Martini, Arthur*, & quod caput est, cùm Stanni venas habeant, vt nullæ aliæ hoc tractu insulæ: & à fodinis duæ minores *Mincarithan*, & *Minuissen*, nomen duxisse videantur: malim ego has Cassiteridas existimare, quam vel *Asores* quæ nimis in oceanum prouectæ sunt, aut *Bisargas*, nescio quam cum Oliuario, aut iam depressas latere cum *Gemma* Frisio opinari. Quòd verò Herodotus has non nouerit, neutiquam mirandum est; fatetur enim ipse se pro comperto nihil habere, quòd de Europæ extremis referat. Primùm tamen plumbum in Græciam hinc delatum erat. Plumbum (inquit Plinius lib. 8. cap. de rerum inuentoribus) è Cassiteride insula primus apportauit Midacritus.

Sed

Sed ad *Silly*. Insulæ verò hoc nomine insigniuntur plùs minùs centum quadraginta quinque gramine vestitæ præter horrentes rupes, & saxa eminentia innumera. Frumento nonnullæ satis feraces, cæterùm omnes cuniculis, gruibus, cygnis, ardeis & marinis auibus abundant. Omnium maxima est quæ à *S. Maria* nomen habet, castrum habet & præsidium militare. *Hæ sunt insula illæ quas Fretum turbidum duarum aut trium horarum nauigatione distinguit à Damnoniorum ora, & quarum incolæ custodiunt morem vetustum, Nundinas & mercimonia refutant, dant res & accipiunt, mutationibus potiùs, quàm pretijs necessaria parant, Deos percolunt, scientiam futurorum pariter viri ac fœmina obtentant*, vt habet Polyhistor. *Melanchlænas* vocat incolas Eustathius, quòd nigris vestibus ad talos vsque demissis induerentur, pectore succincti, & cum virgis ambulantes persimiles Tragicis antiquarum Furijs. Vitáque cedunt (vt habet Sardus) plerumque vita satiati. E rupe enim se proijciunt in mare fœlicioris vitæ spe, quod procul dubio Britannicorum Druidum fuit persuasio. Huc etiam damnatos ad metalla relegare solebant Romani Imperatores. Maximus enim Augustus cum Priscillanum ob hæreticam pranitatem capitis damnásset, sectarios eius Instantium Hispanum Episcopum, & Tiberianũ publicatis bonis in Syllanas insulas deportari iussit.

Sulpitius Severus.

Contra has ad Gallicum litus Ossissimis, siue Britanniæ Armoricæ præiacet AXANTOS Plinij, quæ nomine integro etiamnum *Vsbant* vocatur, Antonino VXANTISSENA, quæ vna dictione, duæ coaluerunt, VXANTIS, scilicet & SENA. Hæc enim insula inferiùs est nunc *Seyn*, quæ Brestæ obiecta SIAMBIS nonnullis exemplaribus, & *Seames* corruptè Plinio dicitur, circa quam ab ortu in occasum plùs minùs septem mill. Angl. procurrunt confertissimi scopuli, potiùs quàm insulæ. De hac accipe quod Pomponius Mela refert. *Sena Britannico mari Ossismis aduersa litoribus Gallici nominis oraculo insignis est, cuius antistites perpetuæ virginitatis sanctæ numero nouem esse traduntur, Galli Genas, vel Lenas, vocant* (sic potiùs cum Turnebo lego, quàm Gallicenas) *putántque ingenijs singularibus præditas maria ac ventos concitare carminibus, seque in quæ velint animalia vertere, sanare quæ apud alios insanabilia sunt, scire uentura, & prædicere, &c.* Huic aliæ subtenduntur insulæ *Grane, Pasmark*, id est, *Caput equi*, & *Belisse*, quas VENETICAS vocat Plinius. Venetis enim Britanniæ aduersæ sunt, & NASIADAS ex Dionysio Afro nonnulli vocant, de quibus ille:

Axanton. Vshant.

Siambis.

The Seames nowe.

Venetica. Nesiada.

Nessiadum

Nessiadum spatiosus differt sinus ostia longè
Ut quibus vrnret Annitum Bacchica secta
Concelebrant hederæ fidjs, sertæq; corymbis
Non sic Bistonides Absynthi ad flumina Thraces,
Exertis celebrant clamoribus eleuthos

Quod etiam Festus Auienus sic expressit:

Hinc spumosus item ponti liquor explicat æstum,
Et brevis à pelago vertex subit: hîc citus ingens
Feminei cœtus pulchri colit Orgia Bacchi,
Producit vultum ludus sacer: æra pulsant
Vocibus & crebris latè fana calcibus ergunt.
Non sic Absynthi propè flumina Thraces, & alma
Bistonides, non quà exterminat agmina Ganges,
Iuderunt populi sparsa ouantes festa Lyæo.

Belisle verò & has prædictas Nessiadas esse Possidonij apud Strabonem authoritas conuincit. Ligeris enim ostio præiacet, & in oppositâ Galliæ regione Samnitas posuit Ptolemæus. Sic enim Strabo: *Possidonius in Oceano insulam paruam non longè in pelago ab exitu Ligeris amnis præiacentem esse inquit, eam inhabitare Samnitarum mulieres Bacchi numine afflatas, ipsas quidē Deo ipsi propitiātes & festis vitibus exornantes.* De hac etiam Artemidorus apud eundem Strabonem sic scribit: *Insulam Britannicæ proximam esse in qua sacrificia Samothracibus Cereri, & Proserpinæ sacrificijs similia fiant.* Et huc vsq; ad Ligeris ostium mare Britannicum diffundi tradunt veteres.

Nihil aliud nunc restat, cùm è scrupulosis Antiquitatis cautibus euasi gârit oratio, quàm vt tanto olim Neptuno vela lacerā, & ego etiā aliquod, DEO OPT. MAX. & VENERANDÆ ANTIQVITATI anathema consecrarem, quod libens meritò nunc voueo, & suo tempore Deo volente vota soluam. Interea memineric lector, me cum inuido, & edaci illo hoste TEMPORE, hoc in opere colluctatum fuisse, de quo Gregus optimè cecinit:

Ego verò illo Mimnermi dicto, quod verissimum esse notū me identidem affari & consolari soleo:

* Obelisci animum, pleni est operis legendi. Ille bonā ac re dicat, qui ille magis

SOLI DEO GLORIA.

SOLI DEO GLORIA.

BRITANNIÆ antiquæ populi, vrbes, flumina, promontoria, &c. quorum meminerunt Cæsar, Tacitus, *Ptolemæus, Antoninus, Notitia Prouinciarum,* & authores alij, cum nominibus recentioribus.

A Ballaba.	*Appleby in Westmorland,*	593
Abone.	*Aninghton in Glocestershire,*	366
Abus æstuarium.	*Humber in Yorkshire,*	347
Æsica.	*Netherby vpon Esk in Cumberland,*	605
Ad Ansam.	*Irbanceaster in Essex,*	338
Ad Pontem.	*Paunton in Lincolnshire,*	413
Adurni Portus.	*Ederington,*	229
Agelocum.	*Idleton in Nottinghamshire,*	424
Alone.	*Lancaster,*	506
Alaunius flu.	*Auon in Wiltshire,*	180
Alaunus flu.	*Alne in Northumberland,*	618
Amboglanna.	*Old ruines at Cambec in Cumberland,*	610
Anealites.	*The hundred of Henley,*	288
Amnitum insulæ.	*Iles vpon the West coasts of Britaine in Fraunce,*	716
Andates lucus.		346
ANDERIDA.	*Newenden in Kent,*	261
Angli.		75
Antona siue Aufona.	*Auon.*	391
Antiuæstæum.	*The Cape of Cornwall,*	121
Aquæ solis.	*Bathe in Sommersetshire,*	169
Arbeia.	*Ierby,*	597
Ariconium.	*Kenchester neare Hereford,*	475
Atacoti.		71
Atrebatij.	*Berkshire,*	303
Augusta, vide LONDINVM.		
Azelodunum.	*Hexham in Northumberland,*	612

B

Badiza.	*Bathe*	169
Banauenta.	*Northampton,*	392
Belerium, idem quod Antiuestæum.		121

Belgæ.

Belgæ.	*Somersetshire, Wiltshire, & Hantshire,*	158
Belisama fl.	*Ribbel in Lancashire,*	582
Benones.	*Benssford-bridge,*	398
Bibroci.	*The hundred of Bray in Berkshire,*	210
Binouium.	*Binchester,*	572
Blatum Bulgium.	*Bulnesse in Cumberland,*	599
Blestium.	*Old towne in Herefordshire,*	474
Bonium.	*Boucher in Flintshire,*	467
Bononiæ.	*Bellonge in France,*	255
Borcouicus.	*Berwic in Northumberland,*	615
Bouium.	*Cowbridge in Glamorganshire,*	495
BRAGE.	*Broughton in Hantshire,*	192
Brannogenium.	*Worcester,*	442
Brannodunum.	*Brancester in Norfolke,*	467
Bremenium.	*Brampton in Northumberland,*	620
Bremetonacum.	*Ribchester in Lancashire,*	584
Brigantes.	*Yorkshire, Lancashire, B. of Durham, Westmerland, Cumberland,*	526
Brouonacum.	*Brough.*	593
Bullæum.	*Buelth in Brecknocshire,*	484
Burrium.	*Vske in Monmouthshire,*	490

C

Cæsaromagus.	*Burghsted in Essex,*	330
Calcaria.	*Tadcaster in Yorkshire,*	536
Callena.	*Wallingford,*	205
Camboritum.	*Cambridge,*	372
Camalodunum.	*Malden,*	333
Camundebunum.	Vide Cambodunum,	
Cambodunum.	*Ruines neer Almondbury in Yorkshire,*	532
Calagum.	*Ouer Burrow in Lancashire,*	586
Canonium.	*Canonden in Essex,*	330
Cantium.	*Kent,*	236
Cantium Promontoriū.	*The foreland of Kent,*	253
Cangi.		470, 167
Castra Exploratorum.	*Burgh vpon Sands,*	608
Cassij.	*The hundred of Cashow in Hertfordshire,*	303, 290
Cassiterides.	*The Iles of Scylly,*	714
Caturactonium.	*Catterick in Yorkshire,*	568

Cattieuchlani.

Cartiemchiani. *Buckinghamshire, Bedfordshire, and Hertfordshire,* 190

Cauſennæ. 422

Cenio flu. *The river by Tregony in Cornwall,* 124

Ceni-magni. Vide Iceni.

Cilurnum. *Colerford in Northumberland,* 613

Clauſentum. *Southhampton,* 191

Clevum. *Gloceſter,* 268

Coccium. *Cowley in Lancaſhire,* 580

Colonia. *Colcheſter in Eſſex,* 340

Condate. *Congleton in Cheſhire,* 469

Concangij. *Barony of Kendal,* 592

Condercum. *Chefter upon the ſtreate in the Biſhopricke of Durham,* 575

Combretonium. *Brettenham in Suffolke,* 352

Conouius flu. *Conway in Wales,* 517

Conouium vrbs. *Caer hean upon Conway in Carnarvanſhire,* 517

Conuennos inſula. *Conney at the Tames mouth,* 338

Congauata. *A place upon Cumbelins in Cumberland,* 602

Corinium. *Circeſter in Gloceſterſhire,* 273

Coritani. *Northamptonſhire, Leiceſterſhire, Rutlandſhire, Lincolnſhire, Nottinghamſhire, Derbiſhire,* 388

Cornauij. *Warwickſhire, Worceſterſhire, Staffordſhire, Shropſhire, and Cheſhire,* 431

Corſtopitum. *Merpit in Northumberland,* 618

Coſſini. 117

Croco-calana. *Ancaſter in Lincolnſhire,* 413

Cunetio. *Marlebrough in Wiltſhire,* 286

Curia. *Carebridge in Northumberland,* 615

D

Danmonij. *Cornwall and Deuſhire,* 124

Danmonium promontorium. *The Lizard in Cornwall,* 124

Danum. *Doncaſter in Yorkſhire,* 330

Delgouitia. *Goldsborough in Yorkſhire,* 326

Deruentio. *Malby upon Derwent in Yorkſhire,* 326

Deua flu. *Dee in Cheſhire,* 469

Deuana ſiue Deua vrbs. *Cheſter or Wiſcheſter,* 469

Dictum.	Dingestow.	517
Dimetæ.	Westwales, Carmardenshire, Pembrokeshire and Cardiganshire.	497
Debuni, siue Beduni.	Glocestershire and Oxfordshire.	264
Dubris.	Douer.	257
Dunum sinus.	The creeke at Dunsby neere Bridlington in Yorkeshire.	554
Durcornouia.	Vide Corinium.	
Durotriges.	Dorsetshire.	245
Dur-cobriuæ.	Hertford.	301
Durnium.	Vide Durnouariam.	
Durobriuæ.	Caster neere Wandlesworth in Hantingdonshire.	387
Durnouaria.	Dorcester.	148
Durobrouæ.	Rochester.	243
Durolenum.	Lenham in Kent.	244
Durolitum.	Old ford in Essex.	328
Durosiponte.	Germansbester.	383
Durouernum.	Canterbury.	248

E

Eboracum.	Yorke.	539
Epiacum.	Pearcastle in Cumberland.	597
Etocenum.	Vttoxeter in Staffordshire.	447
Extensio Promont.	Easten-nesse in Suffolke.	355

F

Fretum Britannicum.	The straight of Calis.	254

G

Gabrantvicorum portuosus sinus.	Scarby in Yorkeshire.	551
Gabrosentum.	Gateshead in B. of Durham.	577
Galacum.	Overborow in Lancashire.	586
Galana.	Kellerton.	502
Gallena.	Wallingford.	205
Ganganorum prom.	Lhoyn in Caernarvonshire.	535
Garianonum.	Yarmouth.	464
Gariensis flu.	Yare river in Norfolke.	462

Gausennæ.

Gausenus. *Bala-Caſtle upon Wyſe.*
Gesunia. *Northwales.*
Glannibanta lib. Notitiarum. *Ribcheſt in Yorkeſhire,*
Glasaria.
Glevum.
Gobannium. *Abergavenny,*
Gesoriacum, vide Bononia.

H.

Herculis promon. *Hoy ſtone in Denſhire,* 240
Hannum. *Newcaſtle in Northumberland,* 623

Iamesa, vide Tamesis.
Iceni. *Suffolke, Norfolke, Cambridgeſhire, and Huntingdonſhire,* 348
Icianos. *Icborrow in Norfolke.* 379
Idumanius flu. *Blackwater in Eſſex,* 388
Isannauaria. *Stony-Stratford,* 395
Isca flu. *Ex river in Denſhire,* 436
Isca Dammoniorum. *Excester* 437
Isca Leg. Augusta. *Caer Leon in Monmouthſhire,* 590
Iscalis. *Ilcheſter,* 457
Isurium. *Aldborough in Yorkeſhire,* 538
Iugantes, quorum meminit Tacitus, neſcio, niſi Cantiani fuerint, quos Britanni ſua lingua *T. Gaint* dicere ſolebant. Æquè tamen probabile videatur *Brigantes* pro Iugantes legere.
Itium. 529
Ituna flu. *Eden in Cumberland,* 254, 592, 660

L.

Lagecium, vel Legeolium. *Caſtleford neare Pontfret,* 533
Legio II. Aug. vide Isca.
Legio VI. Victrix, vide Eboracum.
Legio XX. Victrix, vide Deva.
Lemanis. *Newne in Romney upon Stantmore,* 593

NOMINA ANTIQVA.

Leucarum. *Lanke in Lincolneshire,* 496
Lexus Saxonicum. 238
Lexiodorum, *Bedford,* 96
Lemanis. *Limehill in Kent,* 160
Lindum. *Lincolne,* 414
Londinum. *London,* 313
Longouicum. *Lanchester in the Bishopprick of Durresme,* 576
Luguuallum. *Carlile,* 602
Louentium. 485

M

Madus. *Maidston in Kent,* 243
Magi. *Old Radnor,* 480
Maglona. *Maclouith in Montgomerieshire,* 509
Magnus portus. *Portesmouth, or Portchester,* 198
Maleos. *Mula among the Westerne Iles,* 699
Mancunium. *Manchester,* 579
Mandeuoſtedum. *Manchester in Warwickeshire,* 432
Magni. Vide Magis.
Mediolanum. *Llan vellin Montgomeryshire,* 511
Magioninium. *Aswell in Hertfordshire,* 200
Meatæ. *Northumberland,* 611
Margidunum. *Margidonerton in Leicestershire,* 406
Meha. *Meney in Cornewall,* 124
Metaris æſt. *The Wishes betweene Lincolne and Norfolke,* 367, 408
Mictis vide Vecta.
Morbium. *Morsby in Cumberland,* 596
Moriduinum. *Carmarden,* 499
Morduinum. *Seaton in Dorsetshire,* 140
Moricambe æſt. *The Bay at Cairbrook in Cumberland,* 598
Morini. 254

N

Nidus. *Neath in Glamorganshire,* 495
Neomagus, ſiue Nouiomagus. *Woodcate neere Croydon in Surrey,* 222
Nouus portus. Vide Lemanis.

O

Octopitarum prom. *S. Davids head in Pembrokeshire,* 502
Ocellum prom. *Hollisey in Yorkeshire,* 550

Olicana.

Olicana. *Ouston in Yorkeshire,*
Olenscum. *Ellenborow in Cumberland,*
Olerinum. Vide Danuonium.
Olidouices, *Northwales,* 472. 508
Olidamnij.
Olcadini. *Northumberland,* 611
Othona. *Hastings in Sussex,* 258

P

Parisi pop. *Holdernesse in Yorkeshire,* 545
Pennocrucium. *Penkridge in Staffordshire,* 449
Petuaria. *Bewerley,* 548
Petrianæ. *Some place neere Peterill in Cumberland,* 601
Picti. *The Pictes,* 58
Præsidium. *Warwicke,* 436
Prætorium. *Patrington in Yorkeshire,* 550
Pontes. *Colbroke in Buckinghamshire,* 208
Pons Ælij. *Ponte-land in Northumberland,* 615
Procolitia. *Colcester in Northumberland,* 615

R

Ratæ. *Ratby in Leicestershire,* 401
Ratostibius flu. *Taf in Glamorganshire,* 494
Regni pop. *Surrey, Sussex, and the sea coasts of Hantshire,* 215
Regnum. *Regnited in Hantshire,* 187
Regulbium. *Reculuer in Kent,* 247
Ribodunum. Vide Brementuracum.
Rintupiæ. *Richborow neere Sandwich,* 584
Ruchunium. *Ruton in Shropshire,* 251

S

Sabrina flu. *Seuern,* 509
Salenæ. *Saleby in Westmerlandshire,* 297
Segedunum. *Seton in Northumberland,* 617
Segontium. *Caer Seiont neere Carnarvon,* 516
Segontiaci. *In Hantshire,* 199
Serantiorum Palus. *Winandermere,* 587
Scoti, 63. 616

Segeia æstuar. pro Deia.	*Dee mouth,*	467
Segelocum.	Vide Agelocum.	
Silures.	*Southwales,*	473
Sitomagus.	*Thetford in Norfolke,*	358
Siueni.	Vide Iceni.	
Sinus salutaris.	Vide Gabrantonicorum.	
Sorbiodunum.	*Old Sarisbury,*	280
Spinæ.	*Spene neere Newbury,*	207
Stuccia flu.	*Ithyth in Cardiganshire,*	507
Sulloniacæ.	*Brockley hill neere Edgeworth,*	309

T

Tau æstu. Ptol. *Tuesis,*	*Twede,*	619
Tamarus flu.	*Tamer,*	129
Tamara.	*Tamerton,*	129. &c.
Tamisis.	*Tamas, siue Teames,*	305
Tanatos.	*Tenet,*	250
Tesis flu.	*Tese,*	569
Tina flu.	*Tine in Northumberland,*	612
Toisobios.	Vide Conouius.	
Tobius flu.	*Tony in Wales,*	498
Traiectus.	*Passage neere Auft,*	266. 272
Trinobantes.	*Middlesex, and Essex,*	310
Tripontium.	*Tarcester,*	389
Trisantonis Portus.	*Southampton,*	190
Tuesis.	*Berwick vpon Twede,*	621
Tuerobius flu.	*Tiny in Wales,*	505
Tunnocellum.	*Tinne-mouth,*	617
Trutulensis Portus.	Vide Rhutupias; Tacitum Trutulensem pro Rhutupensi vocare existimat B. Rhenanus.	

V

Vagniacæ.	*Maidstone,*	245
Valentia.		622
Vallum.	*The Picts Wall,*	607
Varis.	*Bod-vary in Flintshire,*	522
Viroconium.	*Wroxcester,*	457
Vedra flu.	*Were in the B. of Durefme,*	572

Venta

Venta Belgarum.	Winchester,	159
Venta Icenorum.	Caister neere Norwich.	366
Venta Silurum.	Caer went in Monmouthshire,	488
Vennones.	Bewrford-bridge	398
Verlucio.	Warminster,	179
Verometum.	Burrow hill in Leicestershire,	402
Vesolamium.	Verulam neere S. Albons,	503
Vertera.	Burgh upon Stanemore,	593
Vxellæ æstuarium.	Isell mouth,	161
Vigonia. Vide Vinonium.		
Vinonium & Binouium.	Binchester in the B. of Duresme,	572
Villa Faustini.	S. Edmunds Bury.	348
Vindelis.		147
Vindobala Vide Vindomora.		
Vindomora.	Walesend in Northumberland,	616
Vindonum.	Silchester,	199
Vindolana.	Winchester in the wall,	615
Vindogladia.	Winburne in Dorsetshire,	152
Virosidum.	Werewic upon Eden neere Carlile,	600
Volubæ.	Veldsmouth,	124
Voreda.	Old Carlile,	598
Vsocona.	Okeham,	458
Vxella.	Lesh-estuary,	125.161

Populi & loca antiquioris memoriæ IN SCOTIA.

A Bravanus.	629	Celonia.	626
Alauna.	630	Celtica fl.	635
Bassania.	635	Cenia.	629
Berubium.	636	Caria.	631
Boderria fl.	628	Cruones.	633
Caledonij.	632	Damnij.	630
Cenia.	635	Dea.	629
Carbantorium.	629	Decana.	635
Carni sive Catini.	635	Dina fl.	635
Cerealij.	635	Epidij.	633
Carnonacæ.	633	Gadeni.	626
Castra Alana.	627	Gleba.	630
Cornavi.	633	Grampius.	634

NOMINA ANTIQVA

Hareſci. 608
Iberna. 629
Ila fl. 635
Itis fl. 633
Ladeni. 626
Lalanonius. 630
Leucepibia. 629
Libidum. 632
Littus altum. 635
Longus fl. 633
Luca fl. 635
Lugi. 635
Merta. 635
Nemantes. 629
Nemetum Prom. 629
Nodios. 629
Orcas, vide Tarvedrum. 636
Ouna. 634
Rhorigenium. 630
Selgoue. 628
Tamea. Fortaſſe Tamaria Boſſia. 635.
Tazali. 635
Tarvedrum prom. 636
Tona fl. 634
Trimontium. 629
Vacomagi. 635
Varar. 635
Varnicones. 634
Victoria. 632
Vindogora. 636
Virvedrum. 636
Volſa. 633
Vxellum. 629

IN HIBERNIA.

Aegita fl. 670
Ausoba fl. 666
Auteri. 665
Birgus fl. 656
Berenus prom. 670
Brigantes. 656
Buuinda fl. 663
Cauci. 660
Coriondi. 657
Darui. 669
Dauona. 655
Dunum. 668
Duris fl. 653
Eblana. 661
Eblani. 661
Erdini. 676
Gangani. 652
Iberni. 653
Ierna fl. 654
Ioamnius prom. 668
Laberus. 663
Libnius fl. 662, 668
Logia fl. 669
Lucani. 652
Macolicus, 653
Menapia. 659
Menapij. 659
Modana fl. 659
Nagnata. 665
Nagnata. 665
Notium prom. 654
Obeca fl. 660
Rauius fl. 666
Rheba. 638
Rhebogdij 670
Rhebogdium prom. ibid.
Rigia. 671
Rigia altera. 664
Sacrum prom. 659
Senus fl. 664

Volabri

Velabri. 653
Venicnium prom. 670
Venienij. ibid.
Vidua fl. ibid.
Vindorium fl. 669
Vodi. 654
Volantij. 667

Insulæ Britannicæ adiacentes.

Abus, qui & Andum. 681
Acmanes, vide Vxantisa. 716
Barsa. 714
Berga. 702
Caserea. 712
Cassiterides. 714
Cauuos. 705
Dumna. 699
Epidium. 633
Ebuda prima. 699
Ebuda secunda. 699
Gletta. 697
Hebrides. 698
Iba. 706
Limnos. 681
Liga. 713
Lisa. 714
Mallis forte sse Vallis. 706
Mona. 681
Monæda. 683
Mula. 699
Nerigon. 702
Nessada. 717
Pentona. 699
Ostis. 699
Orcades. 699
Ricina, seu Ridana. 698
Sarnia. 712
Sena. 716
Silimnus. 686
Silumbis. 716
Siadelis. 714
Sluna. 713
Taunos. 350
Thule. 701
Toliapis. 705
Vallia. 706
Vectica Insula. 716. &c.
Vindelis. 147
Vxantisa. 716

Angliæ Comitatus.

Barkshire, 204
Bedfordshire, 295
Buckinghamshire, 291
Cambridgeshire, 371
Chesshire, 463
Cornwall, 117
Cumberland, 594
Darby, 425
Devonshire, 131
Dorset. 146
Durham, 567
Esser, 328
Glocestershire, 265
Hantshire, 188
Herefordh, 473
Hertford, 299
Huntington, 381
Kent, 237
Lancashire, 578
Leicester, 398
Lincolne, 407
Middlesex, 312
Monmouth, 486
Northfolk, 358
Northamton, 389
Nottingham, 421
Northumberland, 612
Oxfordshire, 277
Richmondshire, 561
Rutland, 404
Shropshire, 453
Somerset, 156
Staffordshire, 446
Suffolk, 347
Suffex, 224
Surry, 215
Warwickshire, 430
Westmorland, 591
Wiltshire, 175
Worcestershire, 439
Yorkshire, 529

Wallia Comitatus.

Angleſey, 681
Brecnock, 483
Cardigan, 505
Carmarthen, 498
Carnarvan, 514
Denbigh, 518
Flint, 522
Glamorgan, 492
Merioneth, 513
Montgomery, 509
Pembroke, 506
Radnor, 480

Inſula præcipuæ.

Angleſey, 681
Man, 683
Wight, 706
Garnſey, 712
Gerſey, 712
Orkney, 699
Weſtern Iles, 698
Thanet, 250
Sheppey, 705
Canney, 705
Holy Iland, 708
Silly, 714
Wight, 716
Lindisfarne, 682

Barnet

A

A B-adam. 272
Abergeuenny. 490
Albiner siue Albigny. 378,558
Albemarle. 552
Albeny. 413
Alfreton. 428
Argenton. 301
Artic. 278
Astley. 433
Audley. 448
Audley de Walden. 342

B

Badelsmere. 246
Bampton. 143
Berkley. 178
Bardolph. 364
Barones Comitis Cestriæ. 477
Basset. 396,459
Beauchamp de Somerset. 160
Beauchamp. 160
Beauchamp de Powick. 443
Beauchamp de Bedf. 298
Beaumont. 402
Bedal. 565
Beke. 417
Bernere. 360
Bertram. 617
Bleauleuenny. 483
Blund. 359
Bohune de Midherst. 228
Bonuile. 240
Bolebec. 294,616
Boteresux. 129
Bourcher, vide Comites Essex.
Beauesort. 353
Bradeston. 271
Brandon. 377
Braybuske. 396
Brochocock. 485
Brouse. 485
Briewse. 358
Brian. 252
Brooke. 179
Bruse. 556
Buckhurst. 234
Bustord. 415
Burghley. 303,387
Burgo. 666,691
Bornell. 456
Burne. 572
Burrowgh. 223,419
Butler de Warrington. 581
Bozier. 458,585,667

C

Camoys. 69,228
Casteleope. 396,490
Carew. 136,221,678
Chandos. 272,474
Clare. 351
Clintering. 292,343,518,618
Clifford. 477
Clinton. 433,435
Cobham. 848
Coleuill. 418
Compton. 438
Courtney, vide Comites Deuon.
Creuecure. 244
Cruune. 409
Cromwell. 406,419

D

Dacre. 231
Darcy. 391,419
Daubeny. 26
Denbigh. 519
D'Eyncourte. 419
Dinham. 248
Dower. 248
Dudley. 452
Dunbarre. 627

E

Eaye. 356
Engayn. 398
Effotemill. 548
Enors. 571
Euyas. 476

F

Fauconberge. 101,556
Ferrarij. 401,447,449,
Fitz Payn. 252
Fitzallen,

Fiens.
Fitzallan. 217,452
Fitzherbert. 167,438,489
Fitzwalter.
Fitzwaltes de Boddall.
Fitzhugh. 564
Fitzwarin. 205,462
Folliot. 370
Fumiuall. 303,730

G

Galloway. 619
Gant.
Gaucuill. 474,564
Gifford. 273
Grandefon. 474
Grancmaſnill. 399
Greiſtocke. 602
Grey. 188,470,418,520
Groby Ferrers, 401
Gurney. 158
Gynes. 588

H

Hach. 180
Harrington. 588
Haſtings, vide Com. Huntingdon.
Hay. 233
Hinkley. 399
Holland. 400,582
Hoo. 233
Howard. 118,149,369,371,602,671
Hungerford.
Huntdon. 303,604,623
Huntingfeild. 355

I

K

Kendall. 592
Kidderminſter. 440
Kidwelli. 408
Kilpeck. 476

L

Lacye. vide Lincolnig Com. 534
Lacy Hibern.
Laiercester. 592
Latimer. 391,462,556,564
La-ware. 228
Lidell. 605
Lindſey. 455
Liſle. 636
Longſpee, vide Sarum Comites.
Lovetoft. 530
Lovell. 298
Lovell de Somerſ. 396
Loudne. 332
Lumley. 575
Lutterell. 114

M

Magnauill, vide Eſſexiæ Comites.
Mallet. 160,336
Malpas. 465
Malolacu.
Maltravers.
Manningoot
Marmion. 451,564
Martin.
Merley. 617
Middleham. 589
Mitford. 619
Moells. 257
Mohune. 256
Mokon. 596,600
Mon-mouth. 488
Montioy. 153,447
Montfort de Bel-deſert. 457
Montchermer. 276
Montfort. 400,444
Mooke-alop. 443,524
Mortimer Camill.
Mortimer.
Mortimer de Norfolke.
Mortimer.
Morvill.
Morwike.
Mowbray.
Motchamp.
Mulard.
Mulgrave.

N

Neirford.
Nemill.
North.
Novo mercatus
Novice.

O

Odingsels.
Ogle.
Ogmor.
D'Oyly.

P

Plain.
Pagnell.
Paget.
Percy.
Phelipe.
Pinkney.
Pitchford.
Poininges.
Pulteni.
Pontes Magnus.
Pontes Admiri.
Pontes Tremenfe.
Poole.
Powick.

Q

Quincy, vide Winton. Comites.

R

de Raleigh.
Rhis.
Richard caſtle.
Riche.
Ripon, vide Comites Devon.
Rochford.
Rofs.

S

Say.
Skidie.
Sidney.
S. Amand.
S. Maur.
S. Valerico.
Scales.
Seymey.
Scrope.
Segrave.
Shelford.
Sheffeild.
Stanley.
Seaucley.
Seaford.
Seurton.
Strange.
Somerell.
Sudeley.
Sur-Tyes.

T

Talbot.
Tindall.
Tiefi.
Tony.
Tregoz.
Truſbut.
Tyes.
Tweng.

V

Vaux.
Veaſey.
Vefcy.
Verdon.
Villers
Vipont.
Vifcount.

W

Wake.
Wallingford.
Wahul vide Chamwood.
Warden.
Wadworth.
Welles.
Wem.
Wentworth.
Widdrington.
Willoughby.
Windſor.
Wollaton.

Z

Zouche

Reliqua vide in Tabula ſequente.

Abies nulla Cæsaris tempore in Britannia. 580
Abergeuennia Domini 490
Academia Oxoniensis 280 Cantabrig. 371
Adam 43
Adam Wilfridi 538
Adamantius 174
Adelina Henrici 1. vxor 207
Admiralis curia 224
Adrianus 34
Ædes 362. 396. 660
Ælbelwerdus scriptor 75
Ægrotans canis Britannicus 194
Agricolæ optimi 383
Ager pinguissimus 568
Ala 20
Alanus Bremmarcyr Anglia 305
Alaphestrum 452
Alaballistes 420
Albion 23
Albinus suè Alcuinus 542
Albemarle Comites & Holdernessiæ 552
Alcredus rex 160
Alcporus Britannicus 427
Alex. Hales 272
Alexander Severus 47
Alexander Magnus nunquam in Britannia 33
Ale in Architectura 627
Alingesoli 301
Allectus 48
Allobroges 28
Algæ Britannæ. 324
Alnetum 554
Ambrones 71
Ambrosius Aurelius 206
Amphibolia Comitis Godwini 285
Anchora effossa 566
Andates 346
Anderida Ilsia 224
Androgeus 310
Angli 75
Angli satellites Imperatorum Constantinopolis 96 dignitatibus auctos 84
Anglia primum sic dicta 87 expugnata per Normannos 85
Anglia in Comitatus divisa 102 secundum leges 103 in Parochias 104 in Episcopatus 104
Anglæ in Dania Anglorum sedes 75
Angli mediterranei 436
Angli ad fidem conuersi 79
Anglorum primum bellum insulanum 102
Anglorum Domina 107
Anglica victoria in Scotia limes 615
Anglesia Comites 634
Antimonium 429
Antonius Philosophus 86
Antoninus Pius 44
Antoninus Caracalla 47
Apes Veronæ 577
Appianicum 58
Aperbelegga Wiccamij 422
Aquæ vitæ, siue Vsque-bah Hiberniorum 640
Aquilæ vexillarium 354
Aquæ diuisæ. 304
Aquæ Solis 229
Aquilcia 58
Ara & templum Claudij 88
Arar 88
Arbores serræ obnoxiæ 568
Arbustei pro Armario 57
Arbustum fulcitum in mari 304
Arena fœcunda 138
Armamentarium Britannicum 703
Archiui exploratores 609
Argistæum 313
Argentocorus Britannus 438
Argentocolia 202
Arianæ hæreseos 96
Armaturæ 584
Armigeri 118
Armorica 28
Armoricani Britones 89
Arma quæ 128
Arma siue insignia Albemarlensium 239 Alnetensium 428 Arundelliorum 189 Bohemorum de Midhurst 226 Clarensium 511 Ducum Buccleuchi 560 Erwini 474 Gallowidiæ 629 Hollandiæ 582 Lennox 630 Luciorum 597 Lundoniæ 329. 575 Male-lacu 535 Monte-alto 534 Montefichetorum 348 Muscamperi 620 Percicorum 597 Quincyorum 197 Ripariis 144 Sauum 283 Segrauiorum 485 Stanmertis 232 Schackletorum 428 Twengarum 575 Vaux 604 Veteripontium 538 Vipontiorum 594 Warennæ 823
Armorica
Arnell Comites
Arthurus
Arthuriocus natalis
Arundines Britannæ
Asilo
Asfroines lapis
Asylo
Atrebatii
Argenti fodinæ
Arundelia Comites
Arundelliorum familia
Arx Britannica in Hollandia
Athelstan Cæsines
Attrebati
Audegaria Curia
Auctarij Dies
Augustus de cur Britannium neglexit
Augustini Cæsarem
Augustinus & Anglorum apostolus
Aulacidæ Dunum
Aurum

Aquæ
Aquæ in pingui dulci fugarunt Saxones
Aquæ, sive Cantabrica Gallia

B.

Bachanda
Bangorum
Bangornenses
Baocus Comitatus
Baones Regius
Baptisterium à mansibus Sanctis
Barcuni
Bardi
Bardocucullus
Barinus
Barones 612 vide Tabulam Baronum
Baronia de Denbigh
Barbacan quid
Barbaricum solum
Barcanda
Bathoniæ Comites
Battalia grandi
Becco
Beda
Bedfordiæ Baronia, Comites & Ducatus
Beia à Sancto
Belinus Cymbrer
Belin quid
Belgæ Britanniæ à Belgis Galliæ
Bellum primum inscriptum inter Anglos
Bellonæ templum
Berricus Berannus
Bernicia
Bebula
Beocs Norvegiæ
Bentleij
Bibliotheca liberasi
Britannia sua
Brudeia sive Brudaica
Bub quid
Bubalus
Britannia Gallia
Bucardus
Bucke hunt
Bugbi sabinidi loci in Hibernia
Bulbecellia Comites
Burgi Lancastrenses
Burchus
Burinco
Burchinia Dominî
Burdigalæ Purgatorium
Burgi
Burgilla Sancta
Burgus Sanctus
Bus
Bush quid
Britannia vetustissima Rom. 18. quod Solinus

Britannia Insulæ Græcis & Romanis cognitæ
Britannia Insulæ descriptio
Britannia Provincia
Britannia Præfectalis provincia
Britannia bis Gallia magnitudine
Britannia primi insulæ Cantium 22. Provinciæ
& figura
Britannorum Reges 14. mores 28. religio
Linguæ 16. summi 304. oppida 300.
pecus
Britannorum nomina
Britanni in expeditionibus cum Cymbalis
Armentum 56. magis dulcis apes pulli
Hiberniæ incolæ
Britannica herba
Britomarus
Britovalus
Britus quid Britannia & Gallia
Brandisium
Brandisiei Duces
Brene
Brutij
Buchanum
Buckinghamiæ Comites
Bulga
Burgundi in Britannia
Burgus quid
Burs quid
Burfa Mercatorum
Burbridius 122
Byrsa
Byrsa

C.

Caer quid
Caius Caligula
Caligula expeditio in Oceanum
Calchantum sive Cocus
Calgacus Britannus
Camera stellata
Camera Hiberniæ
Campus cœlestis
Campi lapidei
Cancellaria
Candallæ Barones & Comites
Candecum
Canib Canib
Cant quid
Cantabrigiæ Comites
Cantianorum vicus milliarius
Cantium Saxonibus tradunt
Candij Comites
Canterbum
Canum Britannidi
Canabilis equinus
Canopi agalla
Cardigallia in Anglia
Carbo fossilis
Carlingum area
Carnarvanum
Carnelian
Carpi

INDEX

Carolus vexillum
Carpsimandus Regulus
Catigerni sepulchrum
Catraia
Catuli Insula
Cathe
Caturacta
Caualla
Cauarna
Cauci
Caßibellini oppidum
Caßis amnis
Caßra Constantia
Cauanaghi
Cauras
Causa belli Romani
Cecilia Nesilla
Cecilierum familia
Cecuria
Cerasa in Britanniam translata
Cerdicus Saxo
Cerdicij vadum
Cerne insula
Cerulia porta
Cefnices birmineß
Cethia Comites
Cetos
Chalcondylas
Chamberlanorum familia
Chare piscis
Chaworthi
Chenerotes
Chesis quid
Christiana religio prima in Northumbria
in Hibernia
Chrysallus
Cimbri, & Cimmerij
Circius
Cisea
Cisium quid apud Caßorem
Cisium collegia
Cisli
Clare Comites
Clarentia Duces
Claudius in Britannia
Clausij cuniculus
Clausus maximus
Cocetus
Cocheri vbi
Cochlea lapides
Colonierum vexilla
Columbanus
Comi quid
Comites
Comes Northumbriæ
Comes literis Saxonici
Comes de Bridgewater
Comites Auebacenses
Comites Palatini
Comites Pœnini
Commodus
Commodi Imp. statua
Comitia Romana
Comitium in pomœrio Romuli
Compitalia Deorum
Confessorij Angliæ
Confluentia familia
Confluens ad mouachio Cafra
Confluentes
Confluentius ipse nomine clarus
Confluentius Chlorus
Confluentius ad Medoacum
Confluentium
Confluentium Magnus
Conisea
Conuagi
Conuallium Magnus
Conuenæ in Armorica
Coo-ruler
Conuallia sacra Fortuita
Conuallius Comites & Duces
Coolini
Coras
Corinæus
Corocotæ
Corbinic regis, profuhi & Comites Scoti
Corbolitanus, & eius nummi antiqui
Corieorum familia
Cornu de Aruedon
Cornui porcus
Corinthi ornamentum
Cynegium Rom. in Britannia

D

Dagonæus Crowlandici
Dani & eorum religio
Danica vestitus
Dani primum in Britanniam ingressi
Danu Mard
Daneorum vexillum
Dangeli
Darius Dominus & Comites
Decimetio
Deorum fanum
Dercetius Mauthandi
Deiri
Defensio Comites
Demetidenij
Dessenia Comites
Diana templum
Diligentia Regularis
Dinas quid Britannis
Dinotherum cornua
Diocesa
Dioticorum Celta Britannia præfuit
Domesday Books
Dorobernia
Dorsetiæ Comites & Marchiones
Dracones militares
Dracones milites
Dracula
Draconum lapides

INDEX

Bardi quid
Barones quid
Baronetus quid
Bata
Batæ
Bedæ
Bedæ virgo
Bellatores Comites & Duces
Beclesiastica fera
Belliger in Ariete
Edmundi regis martyrium
Edithæ Sanctæ
Edwardus Confessor 84 & sequentibus.
Edwardus primus 600 Primus eius consilium
Edwardus tertius 219 Edwardus eius filius ibid.
Edwardi secundi exules
Edwardus Randolphus
Egremont
Elie de fine Rebellitio
Elefantus
Elena Iophani filia
Elizabeth Regina
Enses
Epigrammata Pœtæ varijqui in Britan.
Episcopi
Episcopi fabulosa vetustas
Episcopi Dunelmenses
Equorelia
Equites aurati
Equitum Garterij ord. Fundatores
Equi laudatissimi 309 Alluvionis in Hiberniâ
Equitus Hippomyrmeli
Equorum decursus solennis
Equus infame Senonum
Erithæus Michael.
Estrigiæ
Ethelstan
Ethelredi pugna
Ethelredi
Ethelredus Comites
Etiangli
Ethelbertus Martyr
Ethelwerdus
Etonia Duces & Marchio
Euphrasiorum calices X

F

Facticarum varia
Faber quid
Falcones
Farnesius de Bobadil
Fasciæ de Bellini
Fauni
Fauni
Felicitas
Fera quæ
Feræ
Feræ Scotiæ
Fere-Teeth
Fitz Williams
Flavia Cæsariensis
Flandri in Wallia Subsidiarii
Flumina fusca
Flumina
Fœtus Equorum in fœtu examinatus
Fœtus calicularum
Fœtus fabrorum
Fœtus fabi
Fort del Or
Fora fuse tribunalia Angliæ
Fossa lineares
Franciscus Dunbo
Franci è Britannia à Samothæo orundi
Franci Londini cæsi
Frumentum
Fucus Britannicus
Fulgetovida
Fucus Maximus
Funales
Funalia

G

Gagates
Galba
Galba Imp.
Galfr. Chaucer Poeta nobilis
Galgacus Britannus vide Calgacus
Gallinacea
Gallicenæ
Galli è Scotia deturbati
Gallorum principum & Britannorum Insulæ novæ
Gallowidia Dominî
Gannaca
Garnefeld
Garnesoli
Germani in Hispania
Gesitæ
Gethi
Gethi
Gigantes
Gigantum Chorea
Gilbertini
Giraldorum familia origo
Girvij
Glamorgania vade nomen
Glamorgania debellatio
Glamorgania Dominî
Glaucus Gallus
Glesum
Globorum cœlestium
Glottonarga
Glouceftria Comites
Gloucestria
Gobelinidæ
Gogmagog

INDEX.

Gildas
Gisorsini fratres
Godwini Comitis
Gothorum habitus
Gournaiorum familia
Grand Sergeanty Tenure
Grand Serjeanties
Gratianus
Graci Britanniam adierunt
Graeca verba in lingua Britannica
Grayne geese
Greslcorum familia
Greuillorum familia
Guardianus quinque portuum
Guarthenion
Gueallana virago
Guerd
Guido Warwicensis
Guith quid significat
Guilielmus Compotistar
Guilielmus Dominus Hastingo
Guitiuel piscis
Gulbrum, siue Gormo Danus
Gunia
Gypsum

H

Habitus idem Gothorum & Scotorum finitimorum
Hadrianus 4. Papa
Haleces
Halecum quantitas piscatura
Hall sworf fishe
Hamiltoni Comites Arraniæ
Hannibal nunquam in Britannia
Hanrouia Comitissa
Hakob, siue Lucij
Hastæ Lucullææ
Hell kenkes
Helena Constantini M. mater
Helenæ via
Henricus 2. rex Angliæ
Henricus v.
Henricus vi.
Heus Deus
Herberti via
Herbertorum familia
Herwardus Anglus
Herculis promontorium
Hercules nunquam in Britannia
Hercules an Britanniam adierit
Herefordiæ Comites
Herebus Dea
Henrici primi filij submersi
Hertfordiæ Comites
Heteromalla vestes
Hibernia 642. nunquam Romanis subiecta
646. nunquam Romanæ Ecclesiæ subdita
Hiberniæ commoda 646. diuitiæ 652. insulæ

Hibernicorum mores
Hippo
Hoda
Holsoni in Hibernia deuicti
Holdernesiæ Comites
Hollandorum familia
Holmes quid significat
Homes de Aguila
Hugo Lacy
Hume Domini
Humfredus dux Glocestriæ
Huntingdoniæ Comites
Huntley Comites
Hyacinthus
Hypocaustum Romanorum

I

Iacobus VI. Rex Scotorum
Ida Rex
Ignis Brigidæ inextinctus
Iuuus
Iudæorum
Insolæ primi Britanniæ
Inducie vbi perpetuæ belli tempore
Iust Wen.
Iewes of Court
Insignia vide arma
Insulæ ante dilauium
Insula Caruli
Insulæ fortunatæ
Ioannes Curcy
Ioannes Hawkwood
Ioan. Bacconthorp
Ioan. Lidgat
Ioan. Wicklif
Iosephus Iscanus
Iuris
Isis qui postea Tamisis
Isidis Plocamos
Ituus portus
Iuno
Iulius Cæsar
Iulius Agricola
Iulius Firmicus Christianus
Iuliana S1. nobilissimæ
Iustinianus Martyr
Iusticiarij Poreflarum 214 insignes
Iuo Persa Sanctus

K

Kernekes quid
Kildariæ Comites
Knewetti

L

Liberius Durus
Libra
Lanæ optima
Lincestriæ Domini, Comites & Duces
Lincolnia

Legio duæ
Legiones quid
Legio
Legiones
Legio
Leicestria Comites
Legiones
Legio v 2. Victrix
Legio 11. Augusta
Legio 22. Victrix
Lentinus
Leon
Lepra in Anglia
Letania
Leti Galliæ populi
Leporarium
Leuinia Comites
Limiranei domini
Linicanei Velites
Linium præfecti
Linicanois ducibus eur agri assignati
Lincolnia Comites
Lingua Britannorum
Linguæ Pilleatæ
Listera musica
Listera Saxonica
Litera Saxonici Comites
Loucha Comites,
Londinum
Lorus & Legio, quid Britannis & Gallis
priscis
Lugdunum Galliæ
Lupi in Anglia extincti
Lusoriæ naues
Lycia
Lynum
Lycanthropia morbus

M

Magni Dani monumentum
Magia Britannorum
Magus
Magnates in Britannia
Magnus Rex Norwegiæ
Maldulphus Scotus
Malor fine Prauor
Male-vicina turris
Mali
Mannie Reges
Manubrium aureum
Marchia Comites
Marchiones
Marcus
Markhamorum familia
Mare Britannicum
Mare Britannicum vbi altissimum
Mare Glaciale
Marescalli Comites
Marina
Margo

Margaritæ
Marmori
Matildis vxor Henrici primi
Matildis Imperatrix
Maximus Aug.
Maxima Cæsariensis
Mecænari
Medealforum familia
Merena
Metrici dodecasyllabi
Mercionum regnum
Mercurius die Dominico
Mersc-wari
Merlinus
Metallicorum politia
Milliarium Lapis
Militaris Cantianorum virtus
Milites Balnei
Minervæ templum
Mohuni
Molineaux familia
Monetæ ædificium
Mons ſi mouet
Mons Badonicus
Monrani duo, & alpini
Monachi antiqui 163 Hibernici
Monomachia
Monarchia in Heptarchia
Morini
Mores Britannorum
Mormonium
Mortuum thus Domini
Messis
Murena
Municipium
Municipalis juris Collegia
Mœnus Lolij Vrbici
Mœnus

N

Nanuel Rex
Nauis Hieronis
Nautia castra Cantiæ
Nauigatio Britannorum
Nocens Sanctus
Nomen
Nero
Nesi quid
Neuillorum familia
Neuſtria
Newborrow
New Forrest
Nigheus
Nisi colliui
Nomades
Norfolcia Comites & Ducat
Normanni &c. Vnde appellati
Nigri dicti
Normannis Angliæ adiuncta, & amissa
Normannica victoria
Normannorum bellica virtus

Northamptonie Comites
Northumbrie Reges, Duces & Comites
Norwegi Hiberniam vastant
Normi antiqui

O

O litera nominibus regnorum Hiberniæ
num præponitur
Obsidianus lapis
Oceanus Verginius
Occidui populi proceri
Ocra
Odium nostrorum
Officinæ monetariæ
Ossa fossa
Ogygia
O Neale Hiberniæ regulus
Oswald
Ordo Equestris Periscelidis
Ora Maritima Avieni
Ordalium examinis genus
Origo familiæ Giraldorum in Hibernia
Ormondiæ Comites
Ostidamnij
Ostrea Rhutupina
Osvaldus interfectus
Osvaldi vexillum
Otho
Oves
Oxoniæ ei qui Anglia Ethelingi
Oxoniæ Comites

P

Palladius
Pascua vide vinaria
Palamedarum
Patricius Hiberniæ Apostolus
Patricij Purgatorium
Paulus Catena
Peculiarium Curia
Pecunia appensa & numerata
Pelagius Hæresiarcha
Pelagiana hæresis
Pembrochiæ Comites
Pempedula
Per quid Echinnis
Pepones
Peregrior herba
Pertesetio in Britannia
Petrorium
Petrus Gavestos
Pestis grauissima
Phœnix
Philippus Sidneius
Phocæ
Pilæ naues
Pilei
Pingendi ratio
Pithonum

Plinthorib
Plinij Penna è pyrio
Plinij rupibus cingor
Planetæ
Planeta salutares
Plumbum
Plumbum primum vsde in Græciam deta
tum
Plumbea lamina inscripta
Pomp. Mela emendatus
Pontus Britannicus
Pons Londinensis
Pons in quo greges coitum patiuntur
Pontium Comitatus
Pontgrenius
Pontis Principes & Domini
Prebenda hereditario delata
Prædones Monachorum habiti
Pralium ad Nesill Crosse 534. de Standardo
309.
Pralium Bernicense
Pralium ad Turnum 535. ad Pinkie
Pralium ad Lewes 230. apud Rogel. ad Sell
mess.
Pralium apud Shrewsbury
Prærogativa Regia
Præfectus
Præpostera verum punica
Præfectura
Prærogativæ curia
Primas & Metropolitanus Angliæ
Prestigia
Prætorium. Vide Mœnia
Presbyteri conjugati
Principatus Cestriæ
Principes Walliæ
Prisilianistæ 57. relegati
Probus
Præsbyteri tributarius
Pugna Haraldi & Gulielmi Conquestoris
Pupillorum & liberationum curia
Pupilli regius
Pulices virides
Puteus in Cancio cur fluit
Pueri prosecandi
Pyramides
Pythagoras.

Q

Quadriga opus Ciceronis
Quadrieda Regina

R

Radulphus Flangiæ præfes
Races
Rabie Glebas comburendi
Regiones quomodo dividuntur
Reliquiæ ad memoriam orandam
Religio Britannorum
Religio Christianorum Britannia
Religio Christiana in Northumbria
Hibernia

INDEX.

Hibernia 647. in Veda
Hida 105. hares primogenitus
Hengamania primum in Anglia
Hengestus rex Cantij
Heptarchia Britannorum
Hiesdo
Hindelangia
Hispaniæ ostrea 353.359
Richardus Primus
Richardus tertius occisus
Richardus de la Wich
Ripuarij
Rob quid Britannis & Gallis significet
Rhesi Comites
Richmondiæ Comites & Duces
Robertus Carthosij Dux Normandiæ
Robertus Fitzhaimo
Rogerus Bacheu
Romani in Britanniâ
Romanorum in Britannia opera
Romani à Britannia recedunt
Romanæ militiæ imperatoria nomina
Romanum Imperij
Rosæ
Rosa Reipub. occasus
Rosa mundi, filia Walteri Dom. Clifford
Rossi pisces
Rubea Britannia
Rutlandiæ Comites

Sabadius virus
Sabinæ fœminæ à Romulo raptæ
Salinæ
Salmones
Salmonis salsus
Salopiæ Comites
Sampetra
Salus, sine ferrefia
Sandwicenses Comites
Saxonum vbi primum nomen
Saxo antiquus
Saxo fabricis
Saxones vocati
Saxones 72. à Socie Asiæ 73. in Hollandia 74.
in Britanniam vocati 75. literas ab Hiberniis acceperunt
Saxones Angli, suæ gentis vna
Saxonum dij 79. in Germ. remigratio ad Hesperidas
Saxonum mores
Saxonica literæ
Saxonica in linguæ proclivitates
Scitodunum insula
Scatteriam
Scelidum
Scoti
Scoti in Hyberniam 65. in Britanniam
Scotorum origo
Scotorum habitus
Scotiæ Archiepiscopi

Scenitæ
Scenographia
Scenarum honorarium in antiquibus Hemicyclis
Sicorum sacra publica
Seneca in Britannia visus
Segebertus rex occisus
Segontiaci
Segontiacum
Sepulchri effossio
Sepulti in templo Paulino
Serpentes Sancti
Serui
Seydlitz in Hispania
Severus Imp.
Sicambri
Shirburnorum familia
Sigyni
Sicilia à secando dicta
Sigilla apud Anglos primum in vsu
Sigillum Comitum Palat. Dunelm.
Sigillum Guil. Compostellensis
Simon de Montefori
Sinapis
Smith lapis, sine Emerill
Soldurij
Solum Barbaricum
Somersetsi Comites & Duces
Southantoniæ Comites
Specus subterranei
Specus Eliæ
S. Cuthberti peninsulam
Spondendum
Stannum
Stationes
Stationarij opera
Stationariorum Policia
Stafordiæ Comites & Barones
Stercutus Wallia
Stagnb
Sturr quid
Stuck fish
Stumbarg
Stephe
Suffolciæ Comites & Duces
Suidgilsi Comites
Suffraganeus Archiepiscopi Cantuar.
Superbia humanitate domita
Surriæ Comites
Suffexiæ Comites
Sybillæ oraculum
Synodus de sacerdotum cœlibatu
Syrtes

T

Tabula Peutingeriana
Tabula rotunda
Tacitus explicatus
Tacitus emendatus
Tag quid
Tamis & Isis confluentes
Tantis 274. quousque navis ascendat

Thanet
Taporus
Taranis
Tarmer quid Britannis
Tasca
Templum Diana
Templarij
Termini Coloniarum
Terra abominosa
Tenures
Thanet
Theodosius
Thirsco
Thor Deus, vnde Thursday
Thomas Comes Lancastriæ
Tiberius
Tigris quid Persis
Tilsey
Titus
Torneamenta
Torcob piscis
Trialetes
Trajectus brevissimus inter Galliam & Britanniam
Trés fœtores Hiberniæ
Triadem liber
Tribus Londini
Tribunalia
Trielinium Romanum
Trigintæ Tyranni
Trimersia
Tripetia
Triremes & monstra marina
Trophæa
Trois pieces for the Lord mayor
Troia
Tubulus aereus
Tumuli honorarij vocati antigli
Turkillus Danus
Tyranni Britanniæ
Turres

V

Vandali in Britannia
Velocia
Valenciennes
Vallum militare
Vallum
Vallis aurea
Varga
Vasa fores
Vectis Rex
Vecturiones
Veneris thorus
Vespasianus
Veronica
Via militares
Vicè-Comites
Villicus
Vigornia Comitatus
Vinum
Vinum aqua adulteratum
Virelius
Vites in Britannia 48.265. eas vinum non ferunt
Vitreus
Vitrum herba
Vocarij primi in Anglia
Vinarium in Anglia primum
Vinaria plura in Anglia quam in reliqua Europa
Vipij Marcelli vigilantia
Vistes nusquam in Britannia
Vistis sea
Vitonis Comites
Vnci ferrei
Vnde portus in Cornwalia obstructi
Vortigernus
Vrsic
Vrsula
Vrsus Symbolum Comitum Warwici
Vsus Senecæ in Britannia
Vsselodunum Galliæ
Vsurarij Lazzaroni Hebræi in Anglia primum interdicti
Vsus Vsurarij

W

Wada Dux
Wallasidus
Wallengfordiæ Dominus
Walli vade dicti
Wallia in Comitatus divisa
Wallia Principes
Wanlisca
Wapentachia
Wardorobæ Curia
Warwici Comites
Westmorlandiæ Comites
Wibbas hare fleer
Wiccami Apophthegma
Wic quid Saxonibus
Wicelij
Wintonia
Wiltoniæ Comites
Winchilsea Comes nuncupatus Apostolus
Wintonia Comites
Wrech quid Saxonibus significet

X

X literam Britanni non habebant

Y

Yeomen

Z

Zizhum

FINIS.

INCHES
1
2
3
4